

EVANGELIUM SVATÉHO JANA.

PŘELOŽENO A OBŠÍRNĚ VYLOŽENO

OD

FRANTIŠKA SUŠILA,
PROFESORA THEOLOGIE.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.

(DRUHÉ VYDÁNÍ.)

V PRAZE.

TISKEM KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÉ KNIHTISKÁRNY.

1886.

Předmluva.

S tímto dílem se končí výklad evangelií, částí to písma sv., jež ke čtveru řek rajských se přilicuje. Který ze čtyř toků v ráji nejlíběji a nejlíbezněji krásu blankytu odbíjel, nepraví písmo svaté. Ale o tom hlas jde vezdy a všude jeden, že Janovo Evangelium nejbožněji, nejvelebněji a nejsladčeji život Páně odráží. Jest evangelium to bez odporu nejvznešenějším plodem, který kdy z péra lidského vyšel. Jako v Christu synovství Boží se synovstvím člověčím se sjednávalo, tak v evangeliu Janově dvoji stránka, sestupování milosti Boží k lidem a vzestupování slabosti lidské k Bohu, jemněji, sličněji, nebeštěji než jinde se vyličuje. Ovšem i synoptici obojí stránku tu vystihují. Ale nebyli všickni malířové, jenž narození Páně vyobrazili, Korregiem. Krásu záplavy večerní mnozí lidé spatřují, ale ne všickni ji podobiti v obraze umějí. Zrcadlo, jímž podobu Páně Jan v sebe pojímal a od sebe oddával, z čirejšího, čistějšího, zračitějšího skla bylo; noha jeho stála výše, zrak jeho viděl hlouběji, oko jeho bylo slunítější. A proto z nepostihlého bohatství Christova Col. 1, 19. 2, 9. ty věci vynešti mohl, jichžto méně slunitému zraku na nižším místě dozříti se lze nebylo. Tudy není divu, že při čtení evangelia toho vzduch blankytový duši ovívá mnohem blaženější, než se lodníkům Kolumbovým dostalo, když po dlouhém a trapném se plavení zaslechli zpěv přeletných od nové země ptáčků a zápach aromatických hájů vnímali. Není jinak! Duše na proudech evangelia toho se plavíc neustálý zpěv nebes slyší a neustálou blahovůni ssaje. Bájí Zidé v thalmudě, že když Jonathan Uzielovic se obíral rozjímáním zákona, každý nad ním letící pták se spálil. Kdo ve svatém Janě hloubá do výroků jeho se ponořiv, v tom zápal božský roznítiti se musí, jenž ho nespaluje, nébrž se mu mění v oblaživou záři věčného světla. Kdo slep se narodil neb o zrak přišel, politování hoden jest. Kdo nevidí nebeskou záři, jenž nad evangeliem Janovým bleskotá, ten jenom jdi a plač, nebo náramno jest neštěstí jeho. Celým proto tím spisem táhne se spolu jakoby tichý smutek pro nedostatek lásky

světa ku Christu, ukrytý a nevidomý při vypravování událostí a při výstavě náuk, ale zračitý při rozjímáních, jimiž svatý Jan oddíl ty končí.

Ani n nás neuspořují bolesti té evangelistovi Janovi. Nepochybovali jsme nikdá, že i u nás osvěta osvícenců nynějších velmi jednostraná a na mnoze mělka a plítká jest. Ale žeby někdo z učenců našich osměliti se mohl té výpovědi, že svět mimosmyslový jest myšlenková hračka, lidem nevědeckým ponechaná, toho bychom se předce nebyli nadáli. Ta výpověď svrchované barbarství sebou v puku obnáší a nepotřebuje leč rozvitku, aby egyptská tma a pověra národem zavládla. Ona ničí jedním rázem všechnu korunu a celý diadém královského důstojenství člověkova. Takoví novotní neskandinavští Odínové domnívají se slyšeti jak růstla tráva před bilióny léty, ana jim svrchovaně potřebna jest Athéna, aby jim jak druhdy u Homéra JI. 5, 127. Diomédovi sňala tmu zraku, aby poznali, co činí jestotu pokolení lidského. Ve světle takových náhledů rozsypal by se veškeren obraz věčné pravdy, ježž nám sv. Jan líčí a na místo Pána slávy by vynikl a vládu ujal Barabáš, jemuž Jan 18, 40. nevelmi kloudné svědectví dává. A koncem toho bylaby na místo věčné blaženého života Christova holá věčná prázeň a nicota buddhistické nirvany. Klece pro vymyšleného světoducha dělati jest něco docela jiného než osobného Boha ctíti ve věčném chrámě, ježž sobě v duchu lidském vybudoval a ježžto žádný Herostrat spáliti nedovede. Jest ovšem nad sílu člověckou, nevěrce obrátiti, ale vezdy obdržovati bude slovo známé, že věda povrchně okušená od Boha odvádí, hlouběji ale vyvážená k Bohu vrací. I voláme každému, kdož národu našemu matné sklo za drahokamy, nébrž tmu za světlo vydávají Jes. 5, 20, co Tertullián de carne Christi druhdy Marcionovi pravil: Jsi-li křesťanem, věř co podáno jest . . nejsi-li . . tedy's mrtev, neúčastnuje se víry, která křesťanem činí. Vede on ještě obtoužnější řeč, ale ji tu klásti se neosmělujeme.

Těmi slovy bychom mohli ukončiti předmluvu svou, kdyby nezbývalo něco pověditi o samém překladu a o uvádění v něm nejedné novoty. O tom jsme se již v povšechném úvodě k evangeliím a nejednou ve předešlých před-slovích pronesli; jednak nemůžeme ani tuto věc tu mlčením pomíjeti. Pravda ovšem, že nejedno slovo předchozích překladatelů od nás jiným druhdy slovem se zaměňuje; ale nikde jsme pouhé k novotám kloponosti vládnouti nedopouštěli. Již z toho, že jsme rčení *πρὸ τοῦ τοῦ κόσμου εἶναι* přeložili s dřívějšími překladateli *dříve než-li svět byl* nepoloživše raději *před bytím světa*, a že jsme slovo *amen* podrželi na místech, kde se čte, nestavíce místo jeho *Věru*, neb *Zajisté*, jak staří a noví překladatelé učinili, již z toho, povíme, zračito býti může, že jsme sobě v té věci nestřídmě, nestřízlivě a nerozváživě nevedli. Ovšem slovo *plet*, a bychom nejhlavnějšího úrazu dotkli, to nejvíce závadným se nejednomu býti vidí a nejeden se nad užíváním jeho horší. Ale slova toho v theologii zhola se lišiti a ho postrádati nemůžeme. Jest náuka církve, že ve velesvátosti Ježíš Kristus pod podobami chleba a vína s pletí a krví, s tělem a duší, s božstvím a člověčenstvím přítomen jest; medle prosím, jak možno se zde beze slova *plet*

obejíti? Anebo kdy v Hermově Pastýři I. 3, 9. se praví: *Pleť pak těch, jenž pokrmu nemají, ochabuje pro nedostatek jídla a tělo jejich hyne*, máme-li slov *pleť* *σάρξ* zaměnití slovem *maso*, *κρέας*? Dokonce pak, když žádostivost v písmě *pleti*, *σάρξ* caro sluje, slušno-li ve větě, *pleť žádá proti duchu a duch proti pleti* navezdy ostávati při překladě: *tělo žádá proti duchu a duch proti tělu*, aby tak se zdálo, že hřích v tělu a tedy ve hmotě počátek a sídlo má? Šedesát milionů Slovanův užívá toho slova v bohoslužbě a v theologii, ač život jejich pospolitý ho nezná. I myslíme, že ne nadarmo slovo to co převzácná reliquie nás z rozbitín času došla, a bylby nevděk jí bez dějné úcty ponechávati. Ovšem že národ náš po toli století se bez toho terminu obešel, ale také theologie žádné neměl. Každý pokrok ve vědách nás hlouběji v písmo uvádí, nové strany, nové hlubiny v něm otvírá a na nová rozjímání nás přivádí. Ani filologie takové služby se odpírati nesmí a theologie by jenom se škodou svou co chabónervá stařena podobným osvěživým vanotům se uzamykala. Nemíníme, aby hned mluvení u nás zjinačeno bylo a lid se snad modlil; *A slovo pleti se stalo*; i sami astronmoové mluví o vycházení slunka, ač dobře vědouce, jak země a jak slunko se při tom povahuje.

Ještě nám také přijde zkrátka se zmíniti o tom, proč jsme vezdy jenom genitiv kladli při evangeliu, když jsme spisovatele jmenovali. Jest to skratek, jehožto již Kanon apoštolský pět a osmdesátý užívá píše: *Εὐαγγέλια τίσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λούκα, Ιωάννου*.

Nezbývá leda žádati, nébrž modliti se, aby smysl, jenžto schopen jest blažiti se ve slovech dověčného toho evangelia, v národě našem opanoval a nikdá nevymízel.

V Brně, 18. listopadu 1867.

Fr. Sušil.

Ú v o d.

O sv. Janu a evangeliu jeho.

1. Ke stejnému učeníkům a apoštolům Páně a k hlavním sloupům církve za věku apoštolského patřil sv. Jan ev., syn Zebedea rybáře, jenž buď v Kafarnáu, buď raději v Bethsaidě na moři Galilejském bytoval. O otci Zebedeu nečteme, že by byl pří účastnoval se k náukám Páně, ale za to matka jeho Salóma byla jedna z oněch žen, jenž Pána na cestách následovaly a Jemu službou se propůjčovaly Mr. 16, 41.; ona také ani při smrti Pána neopustila, a k oslavení hrobu Jeho všelijak přispívala. Právem tudy ujíti za pravdu můžeme, že tato matka nemála k vypěstování hlubokého ducha syna svého Jana přispívala. Nebyla Salóma podle pleť sestrou či příbuzenkyní panny Marie Bohorodice, jak se některým uvidělo, ale ovšem dle ducha jí příbuzna byla. Blažená matka ta měla kromě Jana našeho ještě staršího syna Jáкова, jenž pro rozdíl od jiného Jáкова Starším či Větším sluje. Bratři ti rodní pomáhali otcovi při řemesle Mt 4. 21. Tehdá Jan Křestitel o blížení-se říše Boží kázati počal. I přicházel Jan náš k němu a stal se jeho učeníkem; ovšem ale doma přehýval u otce a k Janovi Kř. na poušť k naučení se cestám Božím jenom častěji poně vykonával. Když jednou byl u Jana Křestitele spolu s Ondřejem, pomíjel tu Ježíš a Jan Kř. zvolal: Tento jest beránek Boží, který snímá hříchy světa Jo. 1, 35. nn. I šli Jan a Ondřej za Ježíšem a ostali dne toho u Neho, jakož Jej nápotom na některých cestách následovali, až posléz ode Pána v užší obor učeníků přijati L. 5, 10. a brzo na to L. 6, 13. v počet vyvolených apoštolů položeni byli. Jan náš ev. klade se ve čtyřech výčtech apoštolů buď na třetím nebo na čtvrtém místě Mt. 10, 3. Mr. 3, 17. L. 6, 14. buď též na druhém, jak v Act. 1, 13., jakož pak mezi apoštoly ode Pána před jinými vyznačen byl. S bratrem svým Jákobem a s Petrem brán býval do takových oborů, kamž ostatní apoštolé se nepřipouštěli; jmenovitě byl s nimi přítomen, když Pán dceru Jairovu vzkřísil

Mr. 5, 37. nn.; když se na hoře proměnil Mt. 17, 1 nn. a když duševný boj podstoupal na Olivetě Mt. 26, 37. nn. On a bratr Jákob vyznačovali se zvláštní horlivostí pro Pána, tak že syny hromovými nazváni byli Mr. 3, 17. Ale mezi těmi třemi vyvolenci Jan nejpřítulnější u Pána místo obdržel, ješto Pán jej osobně své lásky a přízně ndůstojil. On sloul učeníkem, j-jž miluje Pán; on při poslední večeři v lůně Páně spočívati směl Jo. 13, 23.; jemu Pán matku svou pod křížem odporučil Jo. 19, 26. On ale také před jinými pro slávu Páně horlil; nechťel dovoliti, aby kdo ve jménu Páně duchy vymítal s Pánem nechodě L. 9, 49. a když nepřijali Samaritáni Pána, ohněm proroka Eliáše zahorel a pomstu na ně s nebe svolati chtěl pro to Páně zneuctění L. 9, 54. nn. Horlivost ta nebyla sice vši trusky prázna, ješto tehdá vypěstování jeho ve škole Christově dovršení svého nedořáblo; ale vezdy toliko z nejrůznější a nejtěplejší lásky ku Pánu pocházela. On, týž Jan, ať i toho dotkneme, dověděl se od Marie M., že Pán vstal, běžel nejrychleji ke hrobu a v Galilee při lovení ryb Pána první poznal Jo. 21, 7. Přihledneme-li k dalšímu životu Janově, spatřujeme podobně, že po nanebevstoupení Páně a po seslání Ducha sv. předností nějakou mezi apoštoly vynikal. Jakož pod křížem byl nejdéle ostál, tak nyní nejpríze s Petrem se o založení království Božího a jeho rozšíření přičinuje; s Petrem spolu v popředí káže a svědčí o Christu, s ním spolu v popředí trpí a strádá Act. 3, 1—4, 21. Ale i k Samaritánům Act. 8, 14. vyslán byl s Petrem, když uslyšelo se, že Samaria přijala slovo Páně; s Petrem tam šel a spolu nad nimi modlil se pro obdržení Ducha sv. Tak jej vidíme všady na prvním místě ve spolku s Petrem, kdekoli se jedná o království Boží a o jeho ve svaté zemi osnování a rozprostranování. Tudy nám nemůže býti s podivením, že mezi apoštoly v první řadě se kladl a spolu s Petrem a Jákobem Ml.

ke sloupům církve ode křesťanů palestýnských počten byl Gal. 2, 9. Vydává to svědectví o něm sv. Pavel na dotčeném místě jednáje o svém ku sněmu Jerusalemskému Act. 15. přibytí. Patruo z toho, že l. 51. sv. Jan v Palestýně byl, ač ovšem nás tajno zůstane, zda-li mezi tím nebyl se někým do ciziny k rozhlašování evangelia odebral a nyní k dotčenému koncilii se vrátil, jak to o sv. Petrovi víme. Některým, jako Niceforu h. e. 2, 42. a po něm Baroniovi k l. 48, vidělo se, že do l. 48. v Palestýně se zdržoval, ana prý blahoslavená Panna jemu ode Pána poručení toho léta sešla. Leč udání to o letu smrti Marie Panny nemá té váhy do sebe, abychom na něm co na neomylné osnově spoléhali a lépe jest v té straně nevědomost svou číře vyznati. To ale dá s jistotou se tvrditi, že pozdější působení jeho se dalo v Efesu, hlavním městě Asie prokonsulárně, kdez co pravý sloup ano co bradlo nezmohlé se opíral proti návalům tehdejší záhubné a záluďné haeresy gnostické v začátcích svých rozvíjející se. Kdy však v ty končiny došel, o tom nás ze starých nikdo nepoučuje. Před létem 58. se to nedálo, poněvadž Pavel v řeči k efeským presbyterům držané o Janu se nezminuje a celá povaha slov jeho s přítomností nějakého mezi nimi apoštola se nesrovnává Act. 20, 17. Aniž také s jistotou udati můžeme, byly-li některé z těch sedmi církví, k nimž apokalypsu píše, od něho založeny, čili jiný apoštol neb apoštolský muž je byl osnoval, jak to o Efeské církvi Pavlem založené jisto jest. To jednak průvodno, že sv. Jan tehda, když l. 58. sv. Pavel (Act. 21) do Jerusalema přibyl, již byl netoliko Jerusalemem, nýbrž také Palestýnu opustil a do krajin pohanských se zabral. Kam nejpředněji se podal, místněji od nikoho udáno nenalzáme, a jen toli udati umíme, že tehda ještě Efesus nebyl cílem poutí, námah a snah jeho. Léta 61., když sv. Pavel Efeským psal, sotva se sv. Jan v Efesu nacházel, ano ani když l. 64, jak aspoň nam doba ta jista jest, týž Pavel v Efesu biskupem Timothea ustanovil a brzy na to epístolu prvou jemu napsal, nebyl sv. Jan ještě v Efesu, an by nějak o něm řeč se stala byla. Je to všelijak jisto jest, že sv. Jan mnohá léta před koncem života svého v Efesu strávil, odtad mnohé cesty k církvem konaje, biskupy ustanovuje a vrchní správu nad nimi chovaje, jak ji apokalypsa v prvých třech kapitolách vypisuje. Máme o tom hodnověrná svědectví od sv. Polykarpa u Irén. haer. 3, 3., sv. Irenéa samého na dotčeném místě a u Eus. h. 3, 23., Klémenta Alex. v kn. o spáse bohatě c. 42, (Eus. 3, 23.) a Eusebia h. e. 3, 1. 31. 5, 8. Dosti budiž uvéstí jedno

z míst těch a sice sv. Irenéa, jenž na dotčeném místě vece: „Efeská církev, jenž od Pavla založena, od Jana však, jenž tam až do časů Trajanových ostával, utvrzena byla, předkyní jest apoštolského podání.“ Shodna jsou ostatná svědectví, jež doslovně uváděti zbytečno, an každému u Eus. nahlednouti je lze jest.

Z Apokalypsy 1, 9. vidno, že působení sv. Jana ap. vypověděním na holoskaly ostrov Patmos přetrženo a přerušeno bylo. A tu nám blýskati záře a zrak osvěcovati se zdá, abychom i o času něco se dověděli. Ale nedovidáme se ničeho z prvéjší doby života Janova a toliko na podvečer působení jeho nějaký zábřesk padá. Sv. Irenéus haer. 5, 30. a Euseb. 5, 18. praví, že Jan apokalypsu viděl ku konci vlády Domitiánovy, z čehož již průvodno jest, že vypovězení jeho se mu dalo za Domitiana, jak Jeronym cat. 14. a již před ním Euseb. h. e. 3, 18. 20, 23. místněji toho potvrzují. Domitián ovšem panoval od l. 81. až do l. 96., ale pronáledování od něho počaté připadá do pozdějších dob jeho a sice Jan dle Jeronyma čtrnáctého léta Domitiánova na ostrov onen dostal se a tam apokalypsu viděl a psal. Když ale Nerva po násilné smrti Domitiánově byl vládou ujal, tedy všechna jeho nařízení byla zrušena a sv. Jan se opět do Efesu navrátiti mohl. Na ostrov onen však byl vypověděn sv. Jan pro svědectví o Christu Ap. 1, 9. a sice jak z Tertull. pr. 36. Jeronyma in Nat. 20, 22. Eus. dem. 3, 5. viděti, tenkrát když dříve již byl v Římě do nádoby vroucího oleje vhozen, avšak bez ublížení odtad vyšel. Tak svědčil Jan ev. také na západě v samém hlavním městě říše o Christu a želeť jest, že místněji nemůžeme věděti, z Efesa-li bezprostředně do Říma byl převeden, čili někde jinde evangelium kázal a odtamtud do muk Římských zavlečen byl. Jest sice pravda, že někteří čas výhostu Janova do vlády Nerónovy kladou, jak syrský překlad apokalypsy hned na začátku, s nímž několik spisovatelů jak Theofylakt (prooem. in Jo.) a jiných něco souhlasí; ano Epifanius (haer. 51, 33.) klade vyhnanství Janovo do věku Klaudiova (41—54); ale obojí udání to ne-tojí proti zjevnému vyrčení sv. Irenéa, jenž nebyl mnoho vzdálen časů Janových. Mimo to ono kladení výhostu Janova do časů Nerónových vyniklo ze snahy, některé nesnázi exegetické v apokalypse ujeti; udání poslední ale o době Klaudiově z nějakého nedopatření vyšlo. U Euseb. h. 3, 31. 5, 24. praví o Janu Polykrates, že netoliko mezi hlavitě osnovy a živly církve patřil, nýbrž že i čelák zlatý velekněžský nosil, *τὸ πέταλον πορφορέας*. Někteří neslyší to doslovně, nýbrž za význam

obrazný vysokého postavení Janova to berou. Avšak není příčiny od významu literárního odstoupiti a musíme ovšem za to míti, že světec náš na vědmo svrchované v církvi Boží vznešenosti čelák ten nosil.

Za Nervy a Trajána sv. Jan v Efesu v pokoji trval a pro církev Páně působil, až pak vysokého stáří asi 94 let došel — ač Chrysostom (hom. de Jo.) 120 let počítá — okolo l. 100. po Chr. za Trajána císaře pokojnou smrtí ku Pánu se odebral; byl prý o osm let mladší než Pán dle těla. Sešel v Efesu a tam byl pohřben Eus. h. 3, 31. 5, 2. 19.

Z posledních let působení jeho v Asii zachovaly se nám některé podrobnosti, jichž mlčením pominouti se nevidí. Jednou Jana myslivec nalezl, an se s korotvou okrotlou umíli. I podivil se myslivec tak vážného apoštola v takovéto hře spatřiti. Ale sv. Jan otázel se ho: co držíš v rukou? Odvětil: Lučisti. Proč je nemáš natáhnuto poráde? Poněvadž prý by tětíva ochabla, kdyby vezdy nataženo bylo. I tedy, doložil sv. Jan, dopřej také i mně, aby duch můj odpocínil.

Na cestách svých složil s úřadu kněze nějakého, jenž smyšlenku o cestách sv. Pavla a sv. Thekly za pravou historií vydával, jak Tert. Bapt. 17. o tom píše; věděl, že z kalu neřine voda spásy a v mrákové světle neroste.

Jednou chtěje se pokoupati, jak to v orientě zvykem jest, vcházal do lázně; ale uslyšev, že Cerinth bludař, zapíratel božství Ježíšova, přítomen jest uvnitř, vzkřiknul: Utecme odsud, aby se střecha neobořila, ješto se pod ní Cerinthus nepřítel pravdy nalézal. Ir. 3, 3. 28. Eus. 4, 14. 3, 28.

Delší jest vypravování o mládenci, kterého byl na svých apoštolských cestách zamíloval a, ješto mimo tělesné ušlechtilosti také všemi dary ducha oplývatí se mu viděl, biskupovi některému k bedlivému vychování poručil. Biskup ten přijal péči tu na sebe, vzal jinocha do domu svého a všelijak o ušlechťení a umravění jeho pečoval, až jej i pokřestil. Ale mysle nyní, že mládenec ten již další péče nepotřebuje, v pilnosti své poulevil, načež mládenec onen ode druhů svých nejprv v lehčí, brzo u větší výstupky pokléšal, až s vrstevníky jmění své promrhav na loupežství se vydal a brzo hlavou loupežníků a předníkem učiněn byl mezi nimi. Posléze o spasení svém pustiv také krveprolévání na svých výběžích loupežnických se podjímal. Když pak se Janovi dostalo zase do města dotčeného biskupa octnouti se, požádal apoštol na něm poklad, ježž byl jemu druhdy svěřil. Onen odvětil, že žádného pokladu byl od něho nepřijal, o

stříbru a zlatu mysle; ale pověděl sv. apoštol: Žádám od tebe mládence a duše jeho. Tu biskup sklopiv oči a těžce vzdychaje odpověděl s pláčem: Umřel. Jakou pak smrtí? Odpověděl stařícký biskup: Umřel smrtí ducha, stal se zločincem ane loupežníkem a zbojníkem. Apoštol roztrhnuv rocho s velikým naříkáním v hlavu se tepaje řekl: O což dobrého strážce jsem ustanovil nad duší bratra svého! Ale ihned koně dejte a vůdce k němu. A vsed na koně rychle na zbojnickou horu pospíchal, kdež ihned se ho uchopili. Uveďte mne, vece, k vůdci svému. I uvedli apoštola k náčelníkovi, jenž vida, že k němu někoho vedou, tudíž se zastavil. Jak mile však Jana evangelistu poznal, ustýdnuv se, na útěk se vydal. Jan pak na stáří své zapomenuv, jak nejvíce mohl za ním běžel, volaje: Proč, synu, ve zbroji utíkáš přede mnou starcem a bezbrancem? Smiluj se nade mnou, synu můj! Ještě máš nádeji ku spáse. Já za tebe počet vydám a bude-li potřebí, za tebe i umru. Duši svou za duši tvou položím. Věř mně, že mne Christus k tobě poslal. Na to pak onen zastavil se, oči sklopil, zbraň od sebe odvrhnul, bázní pojat se trásl a horce plakal. Když apoštol ho došel, tedy hlasitě plakaje a odpuštění prose obtulil Jana, avšak pravici svou tolikero krví zkálenou ukrýval. Leč apoštol ujišťoval ho, ano přísahal mu, že mu odpuštění u Christa vymůže; načež pad mládenci k nohám, pravici jeho nyní pláčem pokání smytou líbal a tak ho s sebou do církve přivedl. Anž pak ho opustil, až po mnohých postech a modlitbách zbojník onen co pravý kajcník s církvi se smířil. Tak Euseb. h. 3, 23. z Klém. Alex. o spáse bohatc. 42. c.

Připomíná ještě Jeronym (ad Gal. 6, 10.), že týž apoštol pro vysoké stáří nemohl již posléze ani do kostela jíti a tam řeči činiti. Když předce se dal tam nésti a lidé na něm žádali, aby nějakou promluvu k nim udělal, nepravil jiného leč slova ta: *Milujte se ve spolek, synáčekové moji!* Táž slova při dalších návštěvách takových opakoval, nic jiného nepřidávaje. I podivilo se nad tím nemálo posluchačů jeho. Načež on odvětil: Jest to přikázání Páně a kdo je zachovává, dosti činí. Ještě také Eusebius 5, 18. povídá o Apolloniovi, presbyteru efeském, jenž proti Montanistům píse, užil též Janovy apokalypsy, že svědčí o tom, kterak muž mrtvý od téhož Jana apoštola z mrtvých vzkřísen byl.

Toli víme o životě sv. Jana ev. miláčka Páně. Chceme-li sobě z toho obraz povahy jeho kresliti, zableskotá nám již odtad ta povaha dosti zračitě. Ale u přirovnání k dlouhému životu jeho předce velmi málo udá-

lostí ze života jeho nás došlo a co se nám vypravuje, neosvěcuje nám veškerých tajin hluboké duše jeho. Tudy s prospěchem bude ku poznání charakteru jeho také do spisů od něho sepsaných nahlédnouti, jejichž povaha jest pravým otiskem přespanilé duše jeho. Proto přijde nám tytéž slov ze spisů jeho místněji se dobíratí a místo nejedno z nich předujatkem nějakým položití. Pro některé duše choulostivější mohlo by zdáti se potřebou býti, abychom dříve odvedli námitku čerpanou ze slov Act. 4, 13., kdež o Janu tak dobře jak o jiných apoštolech se nedostatek vzdělanosti vypovídá. Ale ta námitka co mšla řídká snadně mizí, aniž třeba se s ní dlouho zabavovati. Připisuje se apoštolům nedostatek školského vzdělání, jakového se od rabínů docházelo a jakého došel Pavel u Gamaliela. Ale což tu bylo školského vzdělání třeba? Amos prorok byl pastýřem sprostým a přicházejí u něho výrokové, z nichž viděti, jak důmyslné veškeren zákon starý pojmá. Sv. Anton poustevník ani řecky neuměl čísti a předce filosofové a svatí theologové k němu pro nauku putovávali. A tudy Synesius ještě za pohanství svého k témuž Antoniovi velikou úctu choval a o něm pravil, že u něho jak vůbec u velikých mužů bleskové ducha místo syllogismův a vznešenost mysli místo vzdělání školského zastupují.

Obyčejně se Jan ev. orlovi připodobňuje, odkud u našich předkův orličníkem sluje; znak, který se mu dává, jest orel, jak jsme to při vchodu obecném do evangelii pravili. Pěje hymna jedna ze XII. století o něm: *Horuje pták horem světu, věstec žádný v svatém letu nevznesl se výšeji.* A v jiném hymnu praví Adam Viktorský o něm, že mraky spousty těla našeho či našeho tu bezbydlí rozptyluje a jak orel ve světlé huménce slunka svoje zraky vtápí. (V. Hymn. cirk. II. vyd.) Sv. Aug. vece: Druzí tři evangelisté putují s Pánem co s člověkem na zemi, sv. Jan ale se hned z počátku pozdvihuje do vzduchu a na nebe. Jak on sám vzlétal vysoko, tak spisové jeho se zakotvují hluboko, jako v nejhlubší mořské hlubině; avšak moře to přehluboké jest spolu prohlédné na samé až dno a zdá se, že každé jehňátko v něm probřísti by mohlo. S výše paprskové osvěty, s výše pramenové milosti ustavičně se proudili v útrobu jeho a tolikéž ovšem z něho vynikali do světa. Idea života Božího prostoupila celou svou mocí duši jeho. To sice i u jiných apoštolů předpokládati sluší, ale v Janu idea ta hlouběji utkvěla, až na samu osnovu, na sám keř a na sám základ bytu a života duše jeho. Prosoupila idea ta duši jeho ne po částkách, nýbrž celá najednou, jak slunko se vši silou paprsky svoje k zemi

pouští. Když ho Pán Boanergem či hromovicem nazýval, prohlídal k ohnivě povaze jeho, rozvroucnělé horlením pro slávu a čest Jeho. Aniz chtěl Pán, aby ti bratří tu povahu ostali, nýbrž aby trvale ji podržující, ji v jistý řád uvedli a přiměsí hříšné zbavili, jenž všady se přilípá. Patřil Jan mezi charaktéry, v nichž duch lásky tím více potýkal se musí s přírodilou prudkostí, čím vroucněji ta láska hárá. Proti svědcům nemilosrdně dle zásluhy jich vykráčí jakoby s hromem, jmenujíc je lháreči a dětmi satanovými; co nemá pečete Christovy, to naprosto odmítá, aniž se s tím nějak smlouvá. Horoucnost ducha jeho se ale ve stáří ulahodila v bohomilou jemnost, oheň vniterný doutnal plápoem tichým, a žíře neuhaslá ale potutlaná a lahodná neostřelenost právě panenská podivně v něm spojeny jsou. Jasný den vládne nad duší jeho, ale blavatný blankyt duchového obzoru jeho má hlubokou modři, v jaké se vyskytá nebe jižné. Horký den pásma toho rosou jasné divohvězdě noci ovlažen bývá a nejednou nás projímá bol duše, ježž projevuje nad nevěrou v Christa a nade hříšností a nelaskavostí lidí jak tiché zelení potoka. Při svých napomínkách on s uáukou i o srdce svoje se rozděluje s námi a láskou ojemnuje trpkost výtky. Z lásky ke Christu pak jde, že druhdy obtoužněji mluví, jak jsme pravili a že nad spisy jeho se bolest rozlévá. Tak milostný Pán, tak všelaskavý Boží Syn, a lidé se Ho odepřeli! To se neustále v srdci jeho ozývalo. On neumřel, praví báje, Aug. in Jo. tr. 24, 2., nýbrž za živa prý se dal donést do hrobu a tam posaváde jenom dríme a dýcháním jeho se země nad ním tytéž pohyba. Řeknul bys, to je ta láska, o které Jan nad jiné apoštoly Páně hládal a kterou posaváde samo i tělo jeho oddychuje stavší se jí bezporušítelem. Duch jeho docela proniklý láskou Boží a z vad předešlých ohněm ducha Božího očištěný složil tělo své, jak seraf odkládá perut na čas za plece svoje, nechťe co anděl poznán býti. Podlé toho také slova jeho kanou co rosa na bylinu Deut. 32, 2., any myšlenky jeho co rosa z jitřenky se zarosují. Zřídka ano nikde nepojí se ta vznešenost a hloub myšlének s takovou prostotou přemilostnou, jak se u sv. Jana děje. Mluva jeho jest dětinná, jak byla duše jeho, ale myšlenky vynořené podobají se horám velikánům, na jejichž ramenou nebesa spočívají. I v tom se podobá nebesům Jan, že jako velekoule nemnohými dle zdání starobylosti horami se podpírá, tak také Jan v nemnoha ideách si vede, avšak ideách stezejných a právě světodějných. Protivy ty, ve kterých se pohybuje, jsou Bůh a svět, Christus a kníže světa

ďábel, Světlo a tma, Pravda a lež, Život a smrt, Sjednocenost s Bohem a odsouzení. Někdy s jednou z těchto protiv spokojuje se, někdy více jich do výkladu svého přibírá, někdy obzor svého vzírání rozšiřuje a více ideí, ano veškery hlavité idey ony v jednom pohledu zahrnuje. Ale vezdy a všude jej sprovází hlavitá idea o Christu co Logu či Slovu, jenž vtělivši se veškeré hříšné lidstvo vykoupilo. Vystoupá obraz Páně z hloubi ducha jeho ve výši, čistotě a živosti, jak jen duch lidský obchopiti jej může. Po ta tři léta, jež s Pánem chodil, uložil v duši své obraz ten a vezdy v něj nazíraje a vezdy zrak ducha svého čistě, vezdy lépe, světleji a jasněji jej nazíral a prohlédal. Řekli bychom, že Duch Christův v něm nejhutnější mocí a nejsvětější jasnotou sebral se a z něho vytryskval a se vyléval na věk pozdější. Pravda ovšem, že souvislost ideí tam, kde jich více spojuje, nevysvětluje, aniž jich zprostředkuje, nébrž je prostě na odív staví dialektiky neužívaje; a tak vzdálen jest všeliké dialektiky, tak ponořen v ideu svou, o niž řeč vede, tak silou její ujat a uchopen, že v ní takofka tonouti zdá se. Proto tutěž myšlénku pozitivně provedenou ještě také negativně provádí aneb jinak ji odvojuje, zvyšuje, své výroky opravuje, abstraktných významů místo konkrétných užívá a slovy těmi se pronáší, jimiž veškera náuka víry Christovy najednou blaženým světlem svým člověka oskvívá. Pro klid zásvětový, jenž ve spisech sv. Jana vane, porovnávali jej nejedni s Isokratem, ovšem podlé slohu; jiní ale uvlečení jsouce lepotou ideí jeho a dětinnou prostotou vazeb slohu jeho a při čtení zápach nebeských blahovůní čijíce zvolali: Nenapsala spisů těch lidská, nébrž andělská ruka. Jest to výkvět svatých prvotín, dí Orig. in Jo. tom. 4, 6. a rozuměti může jemu jenom, kdo srodeu jest s Christem a s Marií, jak byl Jan. Prostota a hloub, nepatrnost a výsost, neshlídnost a velebnost spolu nás při Janu podivením naplní. Jeho zorná a předce praktická, mystická, přetajemná a předce jasná a světlá povaha nejtemnější tahy rázu Páně co v zračeném zrcadle odbíjela, život i světlo křesťanstvím vzniklé z vlastního čirého, bohatého a dlouhého zkušnění nejdokonaleji projadřovala a církvi ten obraz nehlouběji vtiskla. Ve spisech Janových tepe a tluče srdce Ježíšovo; ale ovšem pro srozumění jemu potřebí, jak Origenes praví, státi se druhým Janem, jakož Jan se byl stal takměř druhým Ježíšem. Všady viděti, že jsou to slova učeníka, ježž Pán zamiloval a jež na hrudi mistra svého ssál. Užívá on slov obizných a jedním výrazem celou řadu myšlének naskytá nejenom mysl, nébrž i útrobni zaměstnávaje.

Zdá-li se druhdy sebe opětovati, jest to holé zdání; vezdy nová myšlénka, vezdy nový obrat, vezdy nový moment se přičinuje aneb příprava k jiným pomyslům se činí. Hlavný tón vynořiv děle mu zníti dává a tudy v něm příbuzné tóny slyšeti, až opět nový akkord ujímá a vynáší. Panicem jsa vyvolen byl apoštolem a ovšem i panicem, či jak ho sv. otcové jmenují, pannou zůstal. Odtud sv. Jeronym tu vnímavost božských ideí a tu v ně vrozenost a vzrostlost odvozuje, an mu, jak Ambr. virg. 7. inst. vece, palác nebeských tajemství vezdy otevřený byl.

Emblem či znak sv. Jana orel není jen symbol vysokoletého ducha jeho, nébrž dle Zalmu 102, 5. a Jes. 40, 31. i symbolem omladu, obnovy a obrodu; byl apoštolem lásky a láska věčna jsouc 1. Cor. 13, 13. ve věčném omladu kvete na věky trvajíc. Zůstává on skutečně v církvi věčným učitelem a metafysickou a mystickou stránku víry sv. v té hloubi a výši objevuje, v jaké sv. Pavel stránku její ethickou vynořil. Leč o srovnání obou těch veleapoštolů nížeji řeč teprv býti může, když o sv. Pavlu mluvíti nám přijde. Ještě postřehujeme u Jana srovnáníce jej se synoptiky nějakou tajemnost, záhadnost a obyčejnému smyslu nepřístupnost, jakýsi mystický přísvit, v němž ne každá duše odomácněti může a symbolický soumrak, v němž nejeden zrak onevidomí. Tim právě se dovršuje ráz jeho. Leč o tom již výšeji.

2. Připisuje se sv. Janovi patero spisů, tři epištoly, apokalypsa a evangelium; tu o posledním toliko řeč bude, jak samonahledno jest.

Evangelium Janovým jménem nadepsané na čtvrtém se místě klade a jeho authenticity v církvi od jakživa uznána byla tak jednohlasně, že kromě nepatrných sektářů dogmatickými výmysly vedených až na nejnovější časy nikdo authenticity jeho nepopíral. Již evangelium samo nejlepší svědectví o sobě dává. Ta svrchovaná ku Christu láska, ta nadšenost pro Něho, ta věrnost, se kterou se k Němu vine, to jeho nejmeušších okolností přitáčení, a opět ta prostota slohu, ta hloub, ve které se pohybuje, to všecko jasně dovodí, že spisatel evangelia čtvrtého byl muž z nejbližšího stoupenstva Páně a sice nejíný leč onen, jenž na prsou Páně spočinul. Ku konci 21, 24. výslovně se dokládá, že všechno, co se v evangeliu obsahuje, psal Jan učenník, ježžto zamiloval Pán.

Ale obratme se k zevnějším svědectvím. A tu toli svědků nejstarších jednohlasně pro autenthii evangelia Janova se ozývá, že z povážnějších spisovatelů nikdo nějaké pochybnůstky se neodovážil. Hned v druhém století, abychom narážek u otců apoštolských

mlčením pominuli, o nichž viz spisy sv. otců app., bneď ve druhém století Theofil, šestý biskup Antiochijský ve spisu svém ad Antolyc. 2, 31. a Irenéus haer. 3, 1, 1. výslovně svědčí, že Jan učeník Páně, *tyž, který na hrudi Páně spočinul*, napsal evangelium v Efesu v Asii. Pocházel pak Irenéus, jehožto slova jsme uvedli, ze Smyrny, z města, k jehož obyvatelům mezi jinými městy sv. Jan byl apokalypsu napsal, a měl za učitele sv. Polykarpa, bezprostředního učeníka apoštola Janova. Tím pak všim nemalá vážnost svědectví Irenéovu přirostá. Abychom ku doplnění počtu ještě třetího muže povolali k vydání svědectví o Janově evangeliu, Klément Al., známý nám již ze předešlých úvodů, ve svém dílu bypotypósy řečeném, tolikéž praví, že Jan ev. vida býti jiná evangelia tělesná či pleťová, *více totiž se odnášeti k tělu Páně než-li k duchu, na prosby některých přátel evangelium svoje duchovní sepsal*. Svědectví to zaznamenal Eus. h. e. 6, 14. Něbrž již za Hadriána císaře, jenž vládl 117 až do l. 138. p. Chr. Basilides se výslovně k evangeliu našemu táhl, jak z filosofumen Hippolytových vime.

Svědectví ostatních, ana bez toho níže přitácena budou, tuto pomíjme. Předce však dotýkáme, že vedle syrského překladu pešito i zlomek Muratoriův z druhého století, o němž doleji, výslovně Jana spisatelem evangelia jmenuje a nad to sv. Justín, pak Tatián, jehož diatessaron počínalo slovy Janovými: *na počátku bylo slovo* a mnozí z haeretiků, z nichž Herakleon gnostik v druhém století i výklad na evangelium to sepsal, ti všickni díme, buď výslovně sv. Jana skladatelem čtvrtého evangelia uvodí, buď bezejmenně k jistotě a autoritě slov evangelia jeho se táhnou. Jak tedy spatřujeme, nestávalo v církvi žádného pochybenství o pravosti evangelia Janova. Ale když za předešlého půlstoletí všechny věci v pochybnost brány byly, není divu, že se ani s naším evangeliem nedálo jinak a že námitky a záporny se kupně proti němu zavalovaly. Všechny jakékoli námitky ty však nemohou žádné mítí do sebe váhy, ješto netoliko povaha evangelia a povaha Janova se dokona kryjí, něbrž celá starozitnost jednohlasně se o autentičnosti jeho prolašuje. Historik Eusebius h. e. 3, 25. tu shodu vněšných a vniterných důvodů v ten způsob udává, že ev. Janovo mezi homologúmeny či nepochybné klade. Tudy nemůžeme se tuto vydávati v odmet a odvod námitek, výmyslů a výplodků nevěry docela prázdných a pavučinných, povstalých za doby, v níž smysl historický utuchl a výprsky a výrony ducha lidského tytýž balamutné za veleoudrost odbývaly. Anglický deista Evanson počíná řadu popůrců

těch, po němž jiní v Anglii a zvláště v Němcích následovali. Nejhluchnější novotubinská škola si tu vedla a plnou hubou naduté a pyšné výmysly svoje co výroky nepodvrtné vylašovala, an se ukázalo, že holé to pavučiny jsou k zalícení předpojatých nevěrců toliko dostatečné. I vzala veškera jejich snaha za své a na nic splynula, a světlo, jež rozžehla, nebylo jiné leč bludičky, jenž nad bařiskem na podzim bývají. Nejpevnější důvod jejich vzat jest ode sporu o slavení paschy, povstalého v druhém století. Quarto-decimání v Asii slavili paschu čtrnáctého dne měsíce nisana a odvolávali se při tom na příklad sv. Jana evangelisty. Ješto prý ale evangelium naše Janovi připisované poslední večeri Páně o den dříve na 13tý den klade, tudy prý nemůže to evangelium od Jana ev. pocházeti. — Leč důvod ten zchátilý zhola obstátí nemůže, jak nížeji ze samého výkladu 13, 1. vysvitne.

Co se týká celistvosti našeho evangelia, byla historie o ženě v cizoložství polapené Jo. 7, 53—8, 11. v pochybnost brána, ješto v nejstarších rukopisech B a sinajském a snad též AC tuto schodných jakož i v pešitě a v itale překladech chybí, jinde sice nachází se, avšak obolem značena jest. Avšak se předce v starých rukopisech některých nalézá, jako v rukopise D a jiných přichází v aethiopském překladě, v ustanoveních app., v diatessaru Tatiánově a v synopse Athanasiové. Že pak část ta se vypouštěla, pochodí odtad, poněvadž obsah ten některým manželům zvláště na východě zdál se nestudnost cizoložstva stencovati a ženám nějak uzdu povolovati v nekáznosti, jak toho Aug. ejug. adult. 2, 7. a s ním jiní také dotýkají. Nečítal se oddíl ten veřejně pro ujiti pohoršením odtad vzniknouti mohoucím a tudy nejprve v kopiech ku čtení veřejnému určených, nápotom pak i v jiných vypuštěn byl. Ješto tedy veliká část řeckých i latinských rukopisů, jak dí Jeronym ctr. Pelag. 2, 6. perikopu tu mají, vulgáta naše ji čte, přemnoží sv. otcové ji vykládají a ješto příčina výpustu jejího již za stara se udává, příčiny ale obtojně, kterak nebyvší od Jana napsána do rukopisů, překladův a otcův se dostala. nijak naleztí nelze, musíme ji ovšem za pravou přijímati.

Při zavrňování částky té o cizoložnici mohou se kritikové aspoň k některým důvodům napohledným volati; ale zhola bez kusa důvodu popírali někteří kapitolu poslední, ač ovšem závěrek kapitoly té v. 24. 25. co přípisek o osvědčení učeníků těch, jenž dle zlomku Muratoriova a dle Klémenta Alex. při spisování evangelia sv. Janovi přítomni byli, držeti můžeme, o čemž nížeji řeč nám se vrátí.

3. O době a místu, kdy a kde evangelium Janovo psáno, již tolik nám dotknouti přišlo a ještě přijde, že tu co nejkratčeji otázky ty odbyti můžeme. Všichni otcové jednosvorně praví, že sv. Jan ze všech evangelistů nejposléze psal. Mohl on nepospíchat s takovým sepsáním nemuseje se báti, že by od smrti překvapen byl; nebo mu Pán Jo. 21, 22. zaručil, že do určité lhůty dožije. Když ale doba ta nastala a povolání s nebe došlo, neváhal ihned ve svém podešlém stáří psáti. Nasvědčuje tomu celý ráz evangelia, hloub a jasnost, poklidnost a dovršenost jeho, jeho zračitost a ukojenost, což ku podešlému stáří Janové hledí. Psal je podle svědectví starých otců ku konci prvního století, ač kterého léta se to dalo určití nelze. Sv. Epifan haer. 51, 12. praví, že sepsání evangelia Janova připadá tehda, když Jan měl více než devadesát let věku svého. Z-vrubnějšího udání času dojiti nelze a spokojiti se musíme s tím, co jsme o tom podotkli. Z páté kapitoly verše druhého ze slov: *Jest pak rybník bravňý v Jerusalemě, odvětovali, jakoby evangelium naše před spuštěním města Jerusalemského psáno bylo*; leč důvod ten marně pronáší se, ješto dvojí případ tu dobře možen jest, jeden že sv. Jan praesentu tuto graficky užívá, druhý že rybník ovšem i po zboření města Jerusalema ostáti mohl. O Bethanii 11, 18. užívá slova *byla* a tolikéž o zahradě Getsemanské 19, 41., což nasvědčuje tomu, že evangelium naše drahé po zkáze Jerusalema vyhotoveno bylo.

O místu, kde psáno evangelium, se rozcházejí ve dva tábory, an jiní na Pathmu ostrově, jiní v Efesu městě je psáno býti praví. Ale rozhodná většina spolehajíce na výroky nejstarší tradice a sice na svědectví sv. Irenéa 3, 1., Klémenta Al., Origena a Eusebia h. e. 6, 8. právem za to má, že evangelium v Efesu bylo sepsáno. Teprv později někteří spisovatelé dohadem a domyslem ostrov Pathmos co rodiště našeho evangelia udávají. V tom, že v Efesu evangelium to vydáno bylo, také ti svědkové, jenžto je na Pathmu psáno býti kladou, shodují se.

4. Důležitější jest otázka, za jakou příčinou sv. Jan evangelium to napsal a jaký účel mu při tom jeho spisování před zrakoma stál a na mysl tanul? Co se účelu týká, tu na pohled velice šťastni jsme, ješto sv. Jan na konci evangelia 20, 31. sám se na ten způsob pronesl: *Tyto věci psány jsou, abyste věřili, že Ježíš jest Christem synem Božím a abyste věřice život měli ve jménu Jeho*. Dvojí tedy věc ve svém evangelium vysloviti hodlal, nejprve dokázati, že Ježíš jest Christem, synem Božím, nápotom, že jest v Christu otevřen pramen života věčného. Po ta-

kovém výslovném osvědčení nebude potřeba přemětů oněch 2, 11. 25. 3, 36. 4, 54. atd. drahněji se dokládati, jenž zhusta v evangelium Janově se vyskytají a o tom svědčí, co svatému apoštolu při spisování evangelia na mysl tanulo; všichni ti přemětové shodní a schodní jsou s výrokem výšeji uvedeným. Přidáme-li k tomu, že proslov 1—18. nejiného leč řečený účel namítá, nemůžeme v otázce té na váhách ostávati, jakým záměrem byl sv. Jan povoden k sepsání svého evangelia.

Ale kdo jej k tomu přiměl, aby evangelium to napsal? Bylo-li to vniterné toliko puzení, čili nějaký námětek zevnější jej k tomu přiměl? Odpovídá nám na to Klément Alex. v hypotyposách svých u Euseb. h. e. 6, 14.: *„Jan apoštol vyrozuměv, že vnější stránka Páně od jiných evangelistů s dostatek vylíčena jest, k žádosti známých svých pojat duchem Božím duchovní evangelium sepsal.“* Kdo ti známí byli, nedokládá Klément; na štěstí však zlomek Muratoriův, o němž výše již zmíněno při ev. sv., takto píše o tom: *Když souučenici jeho a biskupové naň doléhali, pravil jim: Postte se se mnou po tři dni, a co každému zjeveno bude, vespolek sobě vypravovati budeme. Těž noci zjevno bylo Ondřejovi z počtu apoštolův, že s uznáním všchněch Jan veškerý věci jménem svým sepsati má.* A tak i Jeronym se pronáší v katalogu k. 9. a k témuž se táhne v předmluvě k Matouši, an dí: Proto vypravuje historie církevní, že když naň bratři aby psal dorývali, odpověděl, že tak učiní, jestliže půst ohlásivše všichni pospolu se k Bohu modliti budou. Což když vykonali, on zjevením naplněn jsa ten úvod s nebe sešlý vynesl: Na počátku bylo Slovo atd. Z Jeronymových slov těchto a ze slov zlomku Muratoriova se dovídáme dvojího; jednoho, že biskupové a souučenici Janovi a mezi těmito Ondřej na Jana doléhali, aby evangelium sepsal; druhého, že jak tam potvrzení evangelia Markova Eus. h. e. 2, 15. na zjevení Ducha sv. se dalo, tak i tuto hned otázka, má-li evangelium sepsáno býti, zjevením Božím rozřešena a pro sepsání osoba Janova ustanovena byla.

Ale co ponoukalo ty biskupy a souučeniky Janovy, aby se o spis takový ucházeli? — Byly to důležité příčiny, jinak souditi nelze. Poslechnouti-li chceme historie, bylo to nepřátelské dorývání a duchové i tělesné podrývání víry křesťanské. Z častého užívání slova *γινώσκουσιν, poznávati*, spatřujeme, že lidé ti, které Jan při evangelium svém na očích měl, poznáním nějakým vyšším se vychloubali; nebo slovo to přichází v evangelium Janově tak často, jak ve všech třech evangeliích předešlých spolu. Mnozí, ozvláště Židé vyššího vzdělání pokřtěni byvše idey

křesťanské ke smyslům svým natahovali a vírou co nižším stupněm pohrdnuvše o vědě či gnóse mluvili, kterou prý víra ozračí a oblesku dosahuje. Toho již sv. Pavel k Tim. 1. 6. 20. 21. dotýká a spolu praví, že lidé ti zhusta ani ideám křesťanství nevyrozuměvše ani jich pochopivše a na výši vědecké jakési co na skřipci náuku Páně natahující loď víry své stroskotali. Viděti to také z prvního listu apoštola Jana samého, jenž není leč předmluva k našemu evangelii. Tam 1. Jo. 2, 27. píše, že křesťané nepotřebují, aby je kdo učil t. nějakému vyššímu poznání, nébrž že ovšem na poznání přijaté víry přestávati dobře mohou. Lidé ti se vychloukali bez mála mezi pohany v Efesu a vůbec v Asii, že jsouce rodem Židé a od mlada písmem Božím přikájení byvše více než křesťané z pohanstva ano více, lépe a hlouběji než sami apoštolé v náuku Christa Pána vnikají. *Pravili se Židy býti*, vece též Jan apoštol apoc. 2, 9. 3, 9., *ale nejsou*, dokládá, *leč zběř satanova a oklamci*. Vynikal mezi těmi záluďníky Cérinth, Žid rodem, ze školy alexandrijské, jenžto křest přijav a v Efesu se usadiv tou dobou, když tam sv. Jan působil a bytoval, bludy svoje roztrušoval a pravdu náuky Páně všelijak podvracoval uče tomu, že svět ten vidomý není od Praboha stvořen, nébrž že od nějaké nižší mocnosti, která ani Praboha nepoznala, vzdělán a obtořen byl. To prvý hlavní blud jeho. Druhý se týkal Ježíše, o němž Cérinth učil, že pouhým byt člověkem na křestu obdržel společenství a ona Christa naň Prabohem poslaného, jenž ale při smrti jej opět opustil do prabytu se vrátiv. Ir. haer. 1, 26, 1. 3, 11, 1. Cérinth nebyl sám, jenž tak učil, nébrž byl jenom hlavou a počátkem bludů těch, jenžto se více a více vniterně rozvíjeli a vněšně rozprostráněli. Všickni oni za osnovu měli náuku o prabohu, jenž ve styk se světem nevchází, a o nebytném toliko přechodném spojí nějaké moci — již aeónem zvali — s pouhým člověkem Ježíšem; spásu lidstva ne ve víře v Jesu Christa a v pojímání v sebe milostí Jím získaných, nébrž v pouhém poznání bludných dotčených náhledů kladli. Jiní, dokéti řečení, dále se posunuvše tomu dokona chtěli, že Christus jenom na pohled tělo přijal a zdánlivě toliko trpěl. I ti ponějvíce ze Židovstva pocházeli a snadno poznati, že křesťanství nemohlo záluďnějšího míti nepřítelů nad ty dokéty, ježž veleprísuš život věsti se zdáli aneb i skutečně vedli všelijak o potlačení, snížení, mrtvení ano zkažení těla svého co výronu ze zla a zmatizny, ohniska jeho, se přičinující. Mluvili Gnostici o hloubi náuky své, ale byly to hlubiny satanovy, Ap. 2, 24. an Jan v evangelii skutečnou hloubku odhalil.

Ale nebyli to jediní vrahové církve z útroby její povstali, nébrž doby té, když křesťanství vesna pokolení lidskému vynikla, vyrojili se jak houby po úrodném dešti také jinorodí bludaři. Mezi nimi se počítají od badatelů novějších Hemerobaptisté, jichž Euseb. h. e. 4, 22 jménem toliko dotýká; lidé, jenž Jana Křestitele nad Christa Ježíše výše pokládali, také Zabiové jménem chaldejským, stejnoznačným s baptisty t. j. křesťanů zvaní, kteří nápotom nějak s gnostiky splynuli název mendeů či vědců přijavše a v chatrných ostatcích na východě do dneška se udrželi, více pohanům než kacířům se podobající. Ale i oni za té doby, o níž mluvíme, pomocných rukou poskytlí vrahům Páně, co Ježíše Christa o řízu královskou pravého Messiáše a Syna Božího obloupiti a víru a církev křesťanskou podryti a podkopati se snažili.

Leč co smýšleti o tom náhledu, podle něhož Jan hned na počátku evangelia k Filónovi zří, an Christa *Logem*, *slovem* zove? O té otázce toli badáno, toli skoumáno, přetřásáno a psáno, že kdo spisům těm všem práv býti hodlá, najednou se v pralese ocitá pro stromy, keře a trávy dále jíti nemoha. Porovnáme-li náuku Filónovu o Logos náukou křesťanskou sv. Jana, brzo se spustíme toho náhledu, jakoby náuka Janova byla z Filóna vyplynula, a brzo poznáme, že ti, kteří něco toho tvrdili, na holičkách se ocitnouti musili. Nebo což jest Logos Filónův? Jest to um Boží neosobný; jest Boží rozum ve hmotu vsazený a vrazený; jest svět či vesmír co ústroj, v němž se idey Boží odbíjejí, jest úhrnek ideí; jest soujem všech sil Božích; jest sama svrchovaná idea; jest svět myšlenkový; jest místo všechněch ideí; jest pečeť světa; řetěz bytostí; harmonie světa. Tím vším Logos u Filóna býti se shledává. Se strany pak druhé zas jest mu Logos člověkem ideálním, člověkem Božím, ideou člověka. Tak nejistý, vrátky, mihavy a vymykavy jsou náhledy a výnosy Filónovy, jenž tu s Platónem a jinými Řeky filosofuje, tu opět s Mojžíšem a s proroky stejně si vede a v příčině idey prostředníka mezi Bohem a lidstvem na zdar a nezdar se myslí plahočí, na ničem jistém se ustanoviti nemoha. I kde medle ta styčnost se sv. Janem? Ovšem někde se zdá Filón Logovi, abstraktnému výmyslu svému, také osobnost připisovati, zova jej bohem druhým. Ale on jenom nadužitebně *ἐν καταρχῇ* to činí, jak sam praví, ješto všady o jednom jen Bohu mluví. Není tedy dokona žádné shody mezi Janovým a Filónovým Logem a pozitivního vlivu tu nijak nestávalo.

Ale proto nemůžeme říci, že idea o Logu žádného vlivu neměla na sv. Jana. Nebo

tažme se, proč právě toho výrazu užívá, ješto mu idea moudrosti Boží v písmě starozákonném tak zhusta přicházející takměř samoděk se namítala? Nepředpokládá-li se tím úkazem, že idea o Logu za věku toho vůbec běžná byla a že Jan jí odvětití se nemoha ji směr náležitý dáti zamyslí? A tu se sbíhá vliv Filóna na rozšíření idey o Logu se vlivem, jež chaldejské targumy v té straně vyvíraly. Idea slova Božího v písmě stejnou roli odbývá. Na samém prahu písma v první hlavě genesy nejednou se dí, že Bůh mluvil a stalo se, že tedy slovem Božím veškerenstvo stvořeno bylo. V slově Božím tedy síla a moc tvořící složena, ve slově se vůle Boží jeví. V tom výroku se osnova idey *Slova* či *Loga* nalézá. Osnova ta se postupem času víc a více upevňovala a nad soumrakem, v němž se idea taz počátku vyskytala, více a více se rozednívalo. Napřed se zdalo pouhou personifikací býti, když pismo o slově Božím praví Ž. 32, 6., že jím nebesa učiněna, že Bůh slovo své poslal, aby lid uzdravil a z nebezpečí jej vytrhnul. Ž. 106, 20. Ale čím více rostlo poznání jestoty a bytnosti Boží, tím více projasňoval pravý poměr dotčené idey ke skutečnosti a z jádra vyvinul se strom místnějšího vědění o byti Boží. Osobnost slova Božího vynikala mocněj a mocněji na světlo. Pravda ovšem, že ve knihách Starého Zákona idea Moudrosti po drahný čas v popředí přišla, jak z knih Příslaví 8. k., Moudrosti 9. k. a z knihy Sirachovy k. 24. viděti. Ale idea Moudrosti není než vniterná stránka idey Slova Božího, není leč výjev pravé jeho povahy a takměř výraz a obraz mravného rázu jeho. A tudy i tenkrát, když idea moudrosti Boží předkovala, poutala se s ní idea Slova Božího. Bůh slovem učinil všechny věci a Moudrostí svou ustanovil člověka Sap. 9, 1. 2. Slovo Boží má moc vše uzdravovat Sap. 16, 12. Slovo Boží co bojovník s nebe sešlo pokořit zločinitele meč ostrý nesouc Sap. 18, 15. I stalo se, že když křesťanství světlem zavládalo, idea Slova Božího nad ideou Moudrosti Boží obdržela. Židé z počátku zpouzeli se ideí té průchod dáti. Zatonulost v pomyslu politického messiaše a spatřování, že idea ta víře křesťanské nadržuje, zarumovala jim dráhu, že na Horeb pravdy se dostatí nemohli. Ne že by idea ta v životě jejich byla vymizela; ale přede zkázou města Jerusáléma neměla té síly do sebe, nerozprostranila se tak drahně a nevyvírala toho vlivu na mysl lidské, aby byla potřeba nastala k ní prohlédati. Proto v knihách nového Zákona před vyvrácením Jerusáléma vydaných ani stopy nenalezáme, že by Židé byli na myšlenku tu vánu kladli. Ale po zkáze Jerusáléma, když Židé moc politickou ztratíše

celou silou ducha svého na skoumání písma se oddali a na mnoze sami v ideí o prostředníku mezi Bohem a lidstvem a o jeho v příběhy lidu Božího sáhání potěchu hledali, stalo se, že idea Loga všady sobě průchod zjednala netoliko mezi učenci Židovskými, nébrž až tam do samých výkladů písma svatého, kteří obecnému lidu ve sbornicích byli čítáváni, tak že idea ta mezi Israelity docela zobecněla. Z té doby pocházející targumy či výklady písma toho potvrzují, kteréž v synagógách se veřejně Židům přednášely. Targumy ty neskryté projevují myšlenku o memře nějaké Boží, to jest o Slovu či Logu Božím, kteráž myšlenka s Logem Filónovým ovšem podobnost má; z jednoho zajisté zdroje obě idey vyřinuly. Avšak idea memry filosofických přívah, j miž pojem Loga u Filóna stížen jest, do sebe nemá; ona konkrétnější se nese a židovské mysli přístupnější jest, ač vezdy předce neurčita, abstraktna a snadno stažitelná i roztažitelná ostává. Samo slovo hebrejské memra od slova *amar*, *mluviti* pochodic zhola odpovídá řeckému slovu Logos. Tim během dala se Židům filosoficky vzdělaným příležitost, neurčitý ten pojem podlé náhledů svých určovati, abstraktnou prázeň jeho vyplňovati a myšlenku tu netoliko do škol filosofických, nébrž i do oborů vzdělanců rozšiřovati. Nejenom Židé ti, kteří se spekulací filosofické oddali, nébrž i jinorodí vzdělanci na křesťany dorývali, náhled svůj o memře a tu svou o Logu nedopřavdu za prápor boje svého vystavujice. Domněli se oni, že tou polovičnou a napohlednou pravdou, v níž veškera propast bludu neurčitými výroky a vrátkými frázami zastřena byla, nejvíce proti pravdě křesťanské prospějí. I můžeme říci, že náuka o Logu a o memře, tamta mezi vzdělanci vůbec, tahle i mezi nezdělanci židovskými rozšířená sv. Janovi příčinou byla, aby slova Logos se uchopiv co v pojmu tom nepravého bylo, opravil, bludy v něm ukryté vykořenil, hradby spekulace na něm vybudované podkopal, proti skleslé korouhvi starosvětských ideí pravdu Christovu vztyčil a vůbec výskumy a výsledky spekulace alexandrijské věčným pravdám křesťanským v službu podrobil. Takto se nadál ohnivě šípy nepřítelé odraziti. Sám ten výraz Logos, Slovo, dobře se hodil k vyjádření nauky o Christu co Synu Božím, co výpovědci a zjevovateli vůle Otcovy a co obrazu nevidomého Boha Ool. 1, 15. V slově se odbíjí a obíjí myšlenky, v Logu se obráží bytnost Otcova, ješto jest oblesk veleby Boží Hebr. 1, 3. Slovo pochází z myšlenky, Syn pochází z Otce. Tak nejedna shoda se tuto naskýtala a s dotčenými výšeji příčinami Jana přiměla, aby toho výrazu o Christu užil. Slovo z tradice,

idea sama z Boha pochází; nébrž Jan zvláštním zjevením Božím k tomu přijměn byl, aby tím a nejním jménem Christa vyznačil. Nebo dí Ap. 19, 11. nn. o Christu, že jméno jeho jest *Slovo Boží*. Tak řídila věci moudrost Boží chtějící spolu, aby svatým Janem samým byly osnovány základy spekulace a metafysiky křesťanské. Toli o Logu.

S tím dosti buď řečeno o účelu a příčinách, jimiž svatý Jan povodín byl evangelium svoje psáti. Hlavný účel, abychom všechno ohlavi, byl ukázati, že Christus Ježíš jest Synem Božím; zřetelové jeho k bludným náukám se hlavnímu tomu záměru co záměry vedlejší podřizují.

5. Z toho již potom můžeme souditi, proč sv. Jan některé věci přijal, jiné vypustil, jiné tou a nejinou měrou do osnovy spisu svého vetkal, slovem celý náměr a plán evangelia Janova nám ze záměru jeho vysvítá. Nemůžeme se tu v podrobnosti vydávati a něčeho toliko jako na příklad dotkneme. Pro hémerobaptisty zdržuje se u Jana Křest. déle a předkládá jeho výroky o vyšší býti Christové zevrubněji a obsírněji. Ješto u Židů Ios. bell. j. 7, 6, 3 mužové někteří pomoci kleteb a zářeků a přispěchem bylin nějakých demony vymítati se chlubili a takto zázračnou povahu těch skutků Páně v pochybnost uváděli a poněvadž nad to synoptici velmi zhušta takové divy a zázraky vyličují, tudy sv. Jan nedotýká ani jednoho takového divu na básných učiněného. O zkáze Jerusalema města sv. Jan podobně se zhola nezmiňuje, an nechtěl zaváditi o bolest a ránu tu nejjizvější a ustavičně otevřenou. Řeči Páně uvádí obsírněji než jiní, poněvadž na výrocih těchto jedině důvod spočíval, že bludové gnostických Židů náuce Páně více nad apoštoly rozuměti se nonosících nejsou vyšší nějakí filosoficky pronešení náhledové, nébrž holi, čirí, čistí a pouzí bludové. Tak příčinu některých v evangeliu Janově úkazův udati můžeme. Všady ale a při každém příběhu a snad při každém výroku příčiny, proč ty a nejiné věci Jan v osnovu knihy své přijal, udávati nikdálze nebude, ješto nám okolnosti všechy nijak známy nejsou, jenž na sv. Jana vliv vyviraly. Tu se musíme s tou postřehou spokojiti, že Jan nechtěl veškery výpusťky synoptiků doplňovati, nébrž jenom ty, jež se muzařením Ducha svatého potřebny býti viděly, doplnky a úhrady destaviti. Ostatné komu libo, může za to míti, že sv. Jan sobě, jak onen švec rozmluvy Sokratovy, napsoval, ač toho docela potřebí nemáme vědouce, že příbuznost a kongenialnost ducha Janova s Christem Pánem, láska jeho a jeho hlubokomyslnost dostatečně nám ukaz ten vykládají, ač bychom se netáhli k výroku Páně

Io. 14, 26.; *Duch vám všechno připomene, všechno, co jsem koli mluvil vám*. Častě opakování věci těch při ústním vyučování musilo je hluboko a vždy hlouběji v pamět a mysl Janovu vrýti. Nad to srovnost jeho s Pánem, jeho vžlost v Christa a vmyšlenost v duši Páně tu nám světlo rozžihá, jak již praveno.

6. To nás vede k pojednání o poměru evangelia Janova k evangeliím synoptickým. Euseb v historii církevní na nejednom místě 3, 24. 6, 14., sv. Jeronym cat. 9. a jiní výslovně praví, že sv. Jan spisujíc evangelium svoje zřetel měl k evangeliím ostatním. Schválil je, a'e vida, že tepruv ode vsazení Jana Křest. do žaláře počínají a nejedné věci mlčením pomíjejí, umínil věci, jenž předešly a ty, kteréž mlčením pominuty byly, místněji zaznamenati. Vypravování to docela přiléhá ku povaze evangelia našeho a vysvětluje nám nejednou způsob, jakým si Jan počíná. Tudy si vyložíme, proč vypravuje ode 1, 19. až do 4, 54., co stalo se dříve, než Jan do žaláře vsazen byl, doplňujíc mezeru, která se nachází u synoptiků mezi pokřtěním Páně a počínáním Jeho kázati v Galilee. Tudy nám pochopitedlné, že nejednou tak mluví, jakoby čtenářům věci známy byly, jichž předce nedotekl, o nichž ale v synopticích se dočísti lze jest. Nalézáme Pána obklíčena od zástupů; kterak zástupové ti ku Christu se přidali a kterak je Pán vedl, o tom nás Jan nepoučuje. Ve hlavě první 1, 32. n. se odvolává Jan Křestitel, že viděl, an Duch Boží se stoupil na Ježíše; ale Jan evangelista neudává, kdy, kde a proč se to dalo, klada, že to ze synoptiků známo jest. Dále 3, 24. praví evangelista o Janu Křest., že ještě nebyl do žaláře vsazen, ač o něm dále nic toho nevypravuje; ovšem tedy opět odjinud a to ze synoptiků věc tu známu býti předpokládá. V k. 11, 1. nn. mluví o Martě a Marii co známých čtenářovi osobách, což k Lukáš 10, 38. ukazuje. Ale nač bychom hromadili příklady? Bez synoptiků by nadšená malba Janova nejednou neurčitostí ztrácela. Jak Ježíš s lidem zacházel, jak je k sobě přitahoval, jak na umravnění jejich působil, jak je k modlitbě vedl, o tom nám jedině ze synoptiků vědomo plyne. Můžeme říci, že synoptická ta evangelia v nějakém očekávání a v tužbě, že doplnění dojdou, sepsána byla. Ale ovšem nesmíme za to míti, jakoby Jan byl všechny mezery a výpusťky synoptiků chtěl nahraditi a vyplniti. Toho není; činí to Jan jenom na těch místech, kdež se mu toho potřeba býti viděla. Odtud jde, že ješto synoptici Pána v Galilei představují, an učí a divy činí, sv. Jan nejvíce o působení Páně v Jerusalemě řeč vodí; odtad, že ustanovení eucharistie vypouští. Odtad jde, že na některý

napohledný odpor mezosobný synoptiků ohled bře a jej nklizuje, jak ve výkladě užíme. Tak n. př. při druhém zapírání Petrové, kde Matouš o jiné děvce, Marek vůbec o dívce, Lukáš o jiném člověku mluví, sv. Jan veškerý je zahrnuje, an vece: *Řekli tedy mnozí*. Odtad jde dále, že některá zjevení Páně po z mrtvých vstání od synoptiků vynechaná připomíná; odtad rozdíl mezi řeči Páně u synoptiků a těmi u Jana, ješto tam k lidu sprostému mluví, tuto ale se vzdělanci národa spor vede a učeníky své hlouběj a hlouběji v osnovu nauky své a díla svého uvodí. Avšak přese všechnu tu odlišnost Jan se synoptiky ve hlavní věci docela se shoduje a synoptici neméně než Jan Christa Pána Synem Božím a druhou v božství osobou býti kladou. Pozoru hodno také jest, že Jan sedmero divů rozličné povahy vybral a v osnovu evangelia svého vetkal. Jsou to o proměně vody ve víno 2, 1. nn., o uzdravení zimnice 4, 47., o uzdravení chromého 5, 1., o nasycení 6, 1., o chodění po moři 6, 16. nn., o uzdravení slepce 9, 1. a o vzkříšení Lazara. Výbor ten sedmipočetný zajisté schválně před se vzat byl.

7. Sv. Jan rovné jako sv. Matouš sepsal v evangelium svém pojednání dogmaticko-historické; avšak předce chronologického pořádku více než sám Lukáš šetří a spis svůj v té příčině podlé svátků židovských upravuje. Počíná vývodem dogmatickým či metafysickým o Logu, jedná o svědectví Jana Křtitele o povolání prvých učeníků a o obrácení vody ve víno, načež 2, 13. přichází prvá slavnost, *prvá paseha*, kdež Pán poprvé chrám očišťuje a s Nikodémem v Jerusalemé rozmlouvá. Dále Jan Kř. opet o Christu svědčí, Christus se Samaritánkou mluví, Samarytány obací a syna královského úředníka uzdravuje. Přichází 5, 1. *druhý svátek* od Jana neurčený, na němž Pán udravuje ocbnrluce osmatřicetletého a o své moci rozmlouvá, načež *třetí svátek* 6, 4. druhá velkonec — ač jiní již třetí paschu čítají, neurčitý den onen předešlý v k. 5, 1. také paschu býti kladouce. Pak se vypravuje, že Pán nasativ pět tisíců lidí o eucharistii jednal, načež 7, 2. následuje *čtvrtý svátek*, svátek stánků, na němž Pán se Židy o svém důstojenství jedná, od Nikodéma hájen jest, ženě cizoložnici odpouští, Fariseům vyšší bytost svou vykládá, slepce od narození uzdravuje a o pravém pastýři jedná. Následuje *svátek pátý* 10, 22. posvícení v zimě, kdež Pán, an důstojnost svou zastává, opět kámenovati chtějí. Lazara na to z mrtvých křisi, načež nastává *svátek šestý*, pascha poslední 11, 55., kdež Pán umřel. A až sem do kapitoly dvanacté vylučně jde prvá část evangelia našeho, v němž se Pán vystavuje

ve veřejném působení a zápasení se světem. Sama pak část ta rozpadá se na dvě půly, z nichž první dosahá do svátku stánkův. 7, 1. druhá odtad do paschy poslední běží. Ostatky evangelia samozřejmě dalejší příběhy a činy a řeči Páně 12, 17. a posléz umučení a z mrtvých vstání Jeho vypravuje 18—22 kk. V kapitole poslední 21, 24. 25. zvláštný přípisek přichází a evangelium zavírá.

8. Ješto se při posledním evangelium nalézáme a o vzájemném poměru evangelíí mluvíme, nebude od místa v krátkosti dotknouti *chronologie evangelické* a pokusiti se o odpověď na otázku, jak dlouho Pán úřad svůj učitelský provodil? Někteří otcové církve byli za stara toho mínění, že Christus toliko rok jeden v učení strávil; odvolávali se na výrok prorocký ode Pána Luc. 4, 19. v Nazaretě v synagóze přitočený, že měl Pán zvěstovati *léto Bohu příjemné*. Tak Klément Alex., Origenes a všickni ti, jenž smrt Páně na patnáctý rok Tiberia císaře kladli. A tak ovšem, jak jsme již zmínili, mohlo se zdáti dle samých synoptiků, kteříž v udávání dob časových méně pšlejí, doby a času činů a náuk Páně neurčujícíce.

Jinak ale věc se má, nahlédneme-li do sv. Jana. Sv. Jan na jisto rozeznává trojí paschu: prvou 2, 13., kde vymítal Pán kupce z chrámu, druhou 6, 4., již pro úklady sobě strojené mimo Jerusaleém strávil; třetí 11, 55. 12, 1., v níž utrpěl. Tudy Pán dvě leté a půl neb čtvrt vyučoval počna od jeseně aneb od zimy totiž ode křestu a skončiv na vesně; podlé toho svátek onen nepojmenovaný 5, 1. byl den purů, lošů či hřebů. Náhled ten nevíce již za stara vládl a nověji a za dnů našich většina kritiků se k němu hlásí. Přijme-li se náhled ten, tedy dělí se veřejný život Páně na dvě části; do první patří, co před druhou paschou Jo. 6, 4. se dalo, totiž všechno, co Matouš před hlavou 14, 13., Marek před hlavou 6, 31., Lukáš před hlavou 9, 10. klade; nebo na místech dotčených synoptikové se sbíhají se sv. Janem, jenž jediné ono nasycení pěti tisíců s nimi společnomá. Ti, kdo nejmenovaný svátek Jo. 5, 1. paschou býti kladou, jak Eusebius ze starých a z nových někteří učenci, ti čítají půl čtvrtá léta a činí to ohledem na neděle Danielovy táhnouce polovinu téhodne Dan. 9, 27. na ten smysl. Náhled ten má do sebe podobnost nějakou a sama ta půla sedmice se nám mystickým významem zamlouvá. Avšak ješto většina starých spisovatelů dvě leté a několik měsíců čítá a ješto svátek přichází na začátku páté kapitoly za paschu bráti se nedá, nemůžeme k náhledu tomu přistoupiti.

9. Ještě zbývá zmíniti o tom rozdíl, v jakém se nám vyskytá osoba Páně u Jana a u synoptiků. O tom jsme sice již výše

se poněkud zmínili; ale vidí se ještě jednou místněji na tu záležitost pohlednouti. Nepřátelé víry naší zajisté rozdíl ten do nesmí na zveličují, an rozdíl ten prý takovým se býti jeví, že u Jana osoba Páně dokona jiná jest než jakou ji u synoptikův spatřujeme. Ale když naléháme, aby nám místněji rozdíl ten vylíčili, shledáváme pouhé dohledové body, čili pouhá dohledišť, ode kterých svatopiscové na osobu Páně pohlédali. Každý z nich dle zvláštné povahy své zvláštnou stránku velikého působení Páně pojal a vystavil, a jedna osobnost Jebo v rozličných zrcadlech myslí evangelistů rozličně se odráží. Při krajínách se bodové dohledu tím více množí, čím krajiny bohatější jsou. Diamant při každém položení jinakou a jinakou barvou se třpytí. Hluboká, pan-nská, do sebe zahloubená mysl Janova uchopila veškerý ty světlé paprsky, z nichž jasný a vznešený obraz Páně se vystaviti dal. Jiným se zdá býti Sokrates u Platóna a jiným u Xenofonta; ovšem onen s jiné strany než tento na onoho

mudrce pozíral. Nebyl by Ježíš Spasitelem všehomíra, kdyby se každému stupni vzdělanosti nezamlouval a každým potřebám ducha nevyhověl. Každý veliký muž, vece kritik jeden, jest korintskou rudou, která jednomu poskytlá železo k rádlu, jinému zlato k diadému. Jsou mužové, na nichž každý coul mužem jest a jejichžto životopis jen po coulech se hotoviti dá, an každý coul spisovatele svého žádá. Sv. Jan se docela vžil v osobu Páně a tudy nám ji nejdokonaleji v celé výši její vystaviti mohl. A tudy obraz ten tak aetherický a s takovým nebeským kouzlem na nás hledí a tudy prost jest všeho toho, co by ku vznešenosti té méně přiléhalo, všeho jednostrauství, všeho obmezenství, všeho národnoství. S těch stran musil Christa vystaviti, měla-li pravda oproti bludařům gnostickým obdržeti. Veškeren rozdíl ten se týká jenom vnější výstavy osoby Páně; v dogmatickém ohledu panuje úplná mezi všemi evangelisty shoda a synoptici tak dobře jako Jan Christa co Syna Božího vylíčuji.

Hlava I.

V proslově 1—18., jehož část 1—5. dogmatická, část 6—14. historická, ostatní 15—18. symbolická jest, jedná o Christu co Slovu věčném, co dárce světla a života a o Jeho pro nás vtělení - se. Následují na to dvě svědectví Jana Kř. o Christu, jedno 19—28. poslancům synedria, druhé lidu všemu 29—34. daně. Posléze jedná o prvotně povolanych učnech Páně, Ondřejovi, Janovi samém, Petrovi, Filippu a Nathanaelu.

1. Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bobem bylo slovo. 2. To bylo na počátku u Boha. 3. Všecko Jím povstalo, a bez Něho nepovstalo nic, což povstalo. 4. V Něm život byl, a život byl světlem lidí; 5. a světlo ve tmě svítí, a tma bo neobstihla.

Tot jest nadšený začátek evangelia Janova, v němž Jan svrchovanou o Christovi ideu vystavuje a Christův, ne jak Matouš přírodní, nébrž nadpřirodný, metafysický rodoslov líčí. I jsa jakož orel potopen ve zřídlo světla a nad veškeren svět povznešen odvěčnou bytostí Christovu vypisuje. Na počátku, vece, bylo Slovo. Všecko záleží tu na výrazu Slovo. Výraz řecký *lógos* nejenom také značí rozum; ale poněvadž v tom významě nikdá nepřichází v Zákoně novém a žádný překlad starý v tom smyslu ho nebral,

jisto jest, že jenom český výraz *slovo* tu dobrým překladem jest. Slovem se zde rozumí druhá osoba v božství. Jako jsme to v úvodě pravili, jest výraz ten čerpán ze vnitra samé křesťanské víry, ano Slovo nejlépe vyjadřuje myšlenku tu, že Christus jest tlumočník, výkladce a výpravce Boha Otce. Slovem jeví člověk vůli svou a rozum svůj; Slovem Ohristem zjevena odvěčná vůle a svrchovaná moudrost Boží, jak verš 18. nížeji klade: Jednorozenec Boží nám vypravoval o slávě Boží a vůbec nám sprostředkoval poznání Boha. Tím se obnáší ale jenom jedna stránka života Logova, ta vnější či výsobná. Jest ale i vniterná či úsobná stránka v životě Loga, podlé níž On sám odvěčně z Boha vychází, jako myšlenka člověkova se slovem se vniterně poutá, a podlé níž se v Něm věčně bytnost Otcova odráží a vyrazí, tak že kdo vidí Syna, vidí také Otce. Již v starém Zákoně nejednou zosobnováno slovo Boží, jak o tom jsme v úvodě jednali. Tamto i pravili jsme, že místo Slova Božího klade se Moudrost Boží, jenž Prov. 8,22. zove se obrazem Božím, o níž se dí, že Sap. 7,25. jest dech moci Boží, čirý výtok či výron Hospodinův, že Sap. 8, 1. všecky věci dobře a všemohutně pořádá a Sap. 9,4. trůnu Božímu přisedí. Snadné z takových počátků se přeprava dala na svrchovanou ideu o druhé osobě v božství a sami Židé memrou svojí Janovi námětek zavdali, aby o Christu co Logu Božím mluvil. O tom ale jsme v úvodě

obšírně napsali. V řeckém textě se klade člen před *logem*, *ὁ λόγος*, aby se označilo, vece sv. Ghrys., že nemluví se o slově tom neb onom, nébrž o podstatném Slově Božím. Tudy na holičkách a na vetechu jsou výklady. dle nichž *slovo* není leč učitel, aneb *slíbenec*, aneb *zjevitel* a *vypravovatel*. Podlé toho nejlépe v našem jazyku *logos* *slovem* tlumočiti přijde, a ti, jenž *řeč* překládati volili n. p. Opat 1530, nedosti ideu logu postihli. I Skarić přeložil tu výrazem *slovo*, a sice jak vece proto, že *Slovo*, jsouc rodu středného lépe sluší než *Řeč*, rodu ženského, za kterou příčinou Italíáni místo la parola kladou raději latinské slovo *il Verbo*. Překlad srbský Stoičovičův podobně má *Slovo*; Karadžić ale položil rječ t. j. řeč; Slovinec klade *Beseda*; obojí jest rodu ženského, a přiléhá k vyznačení moudrosti, méně však k vyznačení Loga. Překladové slovanští ostatní ruský, polský, staro- i novobulharský mají výraz *Slovo*.

O tom Slově vece sv. Jan, že *bylo na počátku*. Počátkem rozumí tu prapočátek, dobu před stvořením světa, an svět a vůbec veškerenstvo od Slova, Loga, stvořeno bylo. Značí se tím rčením toli, co níže 17, 5. rčením *dříve než svět byl* a toli co v listu k Ef. 1, 4. rčením *před ustanovením světa*. Méně vhodně rozumějí někteří počátkem podlé Gen. 1, 1., kamž prý tuto Jan zří, začátek světa, a kladou důraz na slovo *byl* v ř. t. *ἦν* v ten způsob: Na počátku, když veškerenstvo vzniklo, již byl Kristus, bytoval již před světem; což dle smyslu s předešlým výkladem na stejno vychodí a jest toli, co v Ž. 89, 2: *Dříve než učiněny hory a než způsobena jest země, od věků a do věků jsí Ty, Bože*. Leč sv. Jan slovo *počátek* zvyšuje na absolutný pojem předečnosti, an o začátku času a stvorby teprv v. 3. jedná. Mohl říci *přede vším časem*, leč chtěl místo toho pojmu negativného raději pozitivného užití. Že o věčnosti Slovové tu mluví, viděti z celého souvisu řeči, jak v postupu výkladu nám zřejmo bude. Užívá slova *ἦν*, *bylo*, nedí *stalo se*, aniž *učiněno jest*. Slovo *byti* či *jestovati*, vece sv. Řehoř Naz., připadá na božství a Bůh sluje Jestotným, či *Jsoucím*, čili *Jsoucným* absolutně, jak se o tom k Mojžíšovi Ex. 3, 14. prohlásil, řka: *Já jsem, který jsem*. Valentiniáni Počátkem či Archou *ἀρχή* rozuměli zvláštnou podstatu božskou od Otce a Loga rozdílnou, vedeni byvše divou a příšernou obrazivostí svou. Ale ani ten náhled neobstojí, který archu či počátek za Moudrost Boží aneb dokonce za Otce má.

Ale kdež bylo slovo, ještě na počátku přede všelikým časem a přede všelikým místem bylo? Odpovídá Jan v druhém členě:

Slovo bylo u Boha a jak níže v. 18. praví, v lůně Božím. Dí *u Boha*, *πρὸς τ. Θ.*, nedí *v Bohu* *ἐν τ. Θ.*, aby rozličnost osoby Logovy od osoby Otcovy označil; slovo *Bůh* tu znamená Boha Otce, nepak přírodu božskou. Avšak tím spolu nejužší spojbu Logovu s Otcem namítá, an s Otcem nerozdílně spojen jest, aniž se kdy od Něho odlučuje. Lépe se u nás značí ta úzká sloučenost Logova s Otcem předložkou *u*, nežli předložkou *při*, ještě v ř. t. jest *πρὸς* s akkusativem, což není toli, jak kdyby předložky *παρὰ* (*Θεῷ*) užíval, nébrž pojem směru spolu znamená.

Ještě pak ve třetí větě sv. evangelista se vyjadřuje o bytosti Slova či Loga, an dodává: *A Bohem bylo Slovo*. Nebylo Slovo u Boha jako cizo, aneb jako majitel menší podstaty, nébrž *Slovo* to, jenž v nejužším jest spojení s Otcem, ale předce rozdílné jest od Něho, jest tétěž s Otcem bytí a podstaty. Přisudek *Bohem* samozřejmě neznačí Boha Otce, nébrž podstatu a bytnost božskou a tudy v řečtině bez artikulu se klade *Θεός*; dále klade přisudek *Θεός bohem* napřed pro lepší a zračitější spojitost a pro sličnější úměrnost, ještě tímže slovem druhou větu zakončil. Ale i větší důraz tím způsobem větám přirůstá. Povšechně také uznává se, že velebnost ozvláštní jeví se ve třech větách těch, jimiž pojem Loga trojím námětem roste. Tři výroky činí Jan o Logu ve třech stejno-běžných větách a jimi tři stránky v Logu vylučuje; větou prvou odvěčnost Loga, větou druhou Jeho s Otcem soubytí a odličnost, větou třetí rovnou Loga s Otcem bytnost a podstatu. Těmi výroky meze zatknul výmyslům a bludům o nějaké prostřední mezi Bohem a tvorem bytosti, která prý proto vyvedena byla, aby skrze ni svět stvořen býti mohl.

Ješto ale na tom osnova pravdy křesťanské víry veškerá spolehá, proto sv. Jan ještě jedenkrát novou větou onen pojem o Logu opětuje, a v té větě veškery tři předešlé myšlénky zahrnuje, an vece: *A toto (Slovo) bylo na počátku u Boha*. Dí *toto* a ne jiné s důrazem. Bytovalo slovo odvěčné s Bohem Otcem majíc bytost naprostou, od něhož nezávislou, aniž *později* nějak vyřinulo výronem nějakým z prabytí, jak směli gnostikové vymýšleti.

Velikolepé, velebné a přesličné počíná Jan evangelium svoje a unáší nás pod perufmi svými k výsostem nebeským, ano nadnebeským až do samé věčnosti. A tam nám odhaluje svrchované božství Syna Božího. Na poznání a uznání tom veškerá víra a spása záleží. Aniž možno poznati Otce, leč Synem Slovem. Odtud se pak prýští pevná a neohrožená stálost u víře a v celém životě. Jednotlivá slova z úst Božích vyvedla svět z ni-

žeho; jaká moc, jaká veleba musí bytovati v odvěčném Slovu Božím a jaká neohroženost musí odtud v nás povstati. Buďte dobré mysli, já jsem přemohl svět. Veškerí vrahové církve jsou jen krůpěj na okové a jak prášek na váze. Jes. 40, 15. Ale i to jde odtud, že kdo s Bohem se spojití cbce, s Christem spojen byti musí. A tudy volati třeba: Ó věčné Siovo! spoj mne s Otcem!

Tím způsobem poměr Loga k Bohu vyličitiv, přístup si otevřel ku poměru téhož Loga k světu či k veškerenstvu. Dí: *Všecko skrze Něho povstalo, a bez Něho nic nepovstalo, co povstalo. Všecko jest toli co svět v. 10, veskerenstvo, vesmír. Pozírá na veškerenstvo co na soujem jednotlivostí, více k těmto než k celitosti hledě, an vece pávra bez artikulu; rozumí veškery tvory duchovné i telesné. Takto Hebr. 1, 2. Pavel vece, že Otec skrze Syna svého věky t. j. svět učinil. Ale proč užívá Jan (jakož i Pavel Hebr. 1, 2.) předložky *διὰ*, skrze, a proč ne užívá raději předložky *od*? Byl-li Christus či Logos jedině nástrojem a sluhou Otcovým, ano stvoření od Otce se dalo? Především musíme poukázati, že sice rozdíl jest mezi předložkami *od*, *ze* a předložkou *skrze*; tamty o prvotné, tato o druhotné příčině, o příčině prostředecné užívá se. Tak 1. Cor. 8, 6. činí Pavel rozdíl, že všechny věci *od* Otce skrze Jesu Christa pochodí. Podlé toho přivinemeli se k tomu rozdílu, jest Bůh Otce vyvodná a Syn Boží jest nástrojná příčina veškerenstva. Tak mluví písmo, poněvadž Bůh Otec jest zídlo a zdroj, z něhož odvěčně a neučasně Syn pochází a se rodí a poněvadž jest poslední cíl, k němuž všechno má směřovati. Ješto se v Slovu odvěčný, vniterný sebevývoj a sebevýjev Otcův vyskytá, proto se jím také vněšně se jevení Otcovo vyvodí; jím a skrze Něho odvěčná vůle Boží na zevnějšík působí. Veškery věci skrze Syna stvořeny jsou, ale nedálo se to tvorení sveta bez Otce a kromě Otce, nébrž od Otce tolikéž vesmír z něčeho vyveden byl skrze Christa. Tím ale nedí Jan, že Christus není skutečným tvorcem veškerenstva, jesto se částice *διὰ* skrze, v Písmě tytýž o bezprostředné příčině užívá. Gen. 4, 1. dí Eva: *Obdržela jsem člověka skrze Boha*. Prov. 1, 15. *skrze mne, vece Bůh, králové kralují*. Gal 4, 7. nazývá ze křestan dědicem skrze Boha. V těch a jiných místech předložka *skrze* se též o prvotné příčině ocividně bere. Předce pak Jan tu praví skrze a nepraví *od*, poněvadž, jak pověděli jsme výše, Slovo od Otce pochází a od Otce jak bytost a podstatu tak i všemocnost přijímá; chtěl tím naskytnouti myšlénku, že veškery věci jedním výkonem od Otce a Syna spolu učiněny byly.*

Všechny věci, vece, povstaly, učiněny byly od Slova či skrze Slovo, v ř. t. stojí *ἐγένετο* a nedí *ἐποικήσται*; latiník ve svém jazyku musil přeložiti: *factum est*. U nás lépe se klade *povstalo* nežli *učiněno bylo*. Tu spatřujeme rozdíl mezi tvorcem a tvorstvem. O Christu užil slova *ἔμυ*, býti, o světě užívá slova *γίνομαι*, díti se, stati se, povstati. Ještě pak to, co kladně vyslovil Jan, totéž hned dokládá záporné: *A bez něho nepovstalo nic co povstalo*. Text řecký místo *nic* čte *οὐδὲ ἓν*, což větší důraz má a značí: *ani jediná věc*. Nic, ani jedna věc nebytuje jenžby nepocházela od Slova či od Loga. Zápornou tou myšlénkou potvrzuje větu kladnou bezprostředně předchozí a vylučuje veškery sny gnostiků a jakýchkoli mudrců, jenž o věčné, nestvořené hmotě světové a o demiurgovi či světostrůjci nižším duchu nějakém mluvili či snili. Těmi slovy Jan trojí věc vyjádruje: a) že svět není odvěčen ani dle hmoty ani dle tvaru; druhou b) že veškerenstvo od Loga co výpravce rovnobytného božské úřady stvořeno bylo a c) třetí, že není ani v tělesenstvu ani v duchovenstvu nic, co by původ od Loga nemělo. Tak Pavel Col. 1, 16. o Chri-tu praví: *V Christu stvořeny jsou všechny věci na nebi i na zemi vidomé i nevidomé, trůnové, panstva, knížatsva, mocnosti, všechny věci skrze Něho a v Něm stvořeny jsou*. Odtud viděti samozřejmě, že veškery tvorové Christu se povinováti mají a holdovati nejenom pro své bytí. jehož počátkem a původem jest jsa stejné s Otcem moci, nébrž i pro způsob bytí své či jestování svého, ješto Christus jest pravzor všeho bytenství, vši krásy, všeho řádu a všeho rozměru, O věčná Moudrosti, živý obraze dokonalostí Otcových, vzore vši dokonalosti tvorů! volá tu jeden vykladatel. Dej mi hledati Tebe a Tebe skoumati ve všech tvorech a Tobě se klaaeti z nich. Dej, ať mne všechny k Tobě vedou, ať veškeru z nich slávu Tobě věnuji a ať nejsem hluch k tolika hlasům, jenž neustále volají, že Tys, jenž je stvořil, že k Tobě a ne k nim se člověk přivinoucí má.

Netřeba tuším ještě přidávati, že slovem *co učiněno jest, co povstalo* jenom tvorstvo se obsahuje, a že Macedoniáni neprávě se táhli k těm slovům, jakoby Duch svatý od Slova touž měrou jak jiní tvorové byl počátek vzal. Ještě pozorovati sluší rozdíl v řeckém textu, že an dřívěji kladl *ἐγένετο* v aoristu, na posledním místě klade perfek-tum *ὅ ἔγενετο*, *co povstalo jest* a posud bytuje. Podobný rozdíl viděti Col. 1, 16. *ἐκτίσται*, an dřívě kladl *ἐκτίσθη*. Poslední ta slova či ta poslední částečná věta: *což povstalo, úzce s předšlými slovy souvislá, předce druhdy k následujícím slovům byla potahována v ten*

spůsob: *Což povstalo, v Ném život byl.* Spojba tato druhdy v agendách a missalech přichází a mnohému smyslu ve slova ta vnešenému se kořiti musila. Mohou zajisté slova tak spojená vydávati smysl ten: *V tom, co povstalo, byl život.* Nebyla vyvedena nějaká pouze mrtvá hmota, jenžby teprv síly životné očekávala a jí se jako domáhati musila, něbrž ve všechněch věcech život pulsoval. Nucený výklad ten však zdá se namykati na náhled Manicheovců, kteří mluvili o věcech od Loga nestvořených a života zbavených, což o materii či hmotě vůbec rozuměli. Lépe jiní, připustíme-li vazbu slovu, slovo *v Ném* potahují ku Christu či Logu a kladou výklad oněch tak spojených slov tento: *Cožkoli povstalo, v Logu, v Christu živo bylo,* život mělo, od Loga život obdrželo; ač o sobě jsouc mrtvo, mělo život v Christu. Ale k čemu by tu odchodnou metafysickou myšlenku tuto připojoval Jan? A musilo by místo *γέγονε* státi *ἐγένετο*, aneb by místo *ἦν* předcházení musilo *ἐστίν*. Nad to, jak již toho dotčeno, vazba ta nucena jest a všecko volá po jiné přirozenější spojbě; člen druhý verše čtvrtého počíná slovem *ζωή, život*, a jakož tam to slovo o Logu se rozumeti musí, tak také předchozí prvější slovo *Život* k Logu se odnáseti povinno. Tudy jedine dobra spojitost vzniká, když po slovech: *co povstalo* klade se tečka a do předešlé věty se klade opětvování té předležité idey, že něčeho nemůže státi, coby původu od Loga nemělo. Zůstane tedy vazba: *Bez Ného nepovstalo nic, co povstalo.*

Leč Logos nevešel s tvory svými toliko v přechodnou styčnost, jak umělec utvořiv věc svou tytýž málo o ni dbá. Logos ostává s tvory v ustavičné spojbě a vazbě, aby v bytí té, kterou od Loga nadáni byli, take ostávati mohli. Tudy vece Jan o Logu v poměru ke tvorům: *V něm, v Logu totiž, byl život* Život t. j. pramen života v Logu byl. Živorem veškeren život, tělesný, duchovný, časný i věčný rozumí mluvě vůbec a artikulu v řeckém textu neužívaje. Veškery věci tvorstva z Loga co ze zřídla a pramene život čerpají, ješto v Logu co odvěkem Bohu jest sklad a zdroj veškerého života; Logos netoliko tvorce, néorž také zachovavatel veškerenstva jest, an netoliko bytovati, něhrž i trvati, ziti a blažené ziti veškerenstvu uštědřil. Život jest účinný výjev bytu a živodárná moc nalézá se pro veškery tvory v Logu. Vece *byl* Život t. j. byl odvěčné, byl již přede vtělením, ovšem pak nápotom býti nepřestává. V Christu jest síla živodějná: *v Ném život jest*, není v Ném nějak případně a odvysle, jak ve tvorech, něbrž bytelné a stále v Ném bytuje. Pročež pravil o sobě: *Já jsem život.* Jo. 14, 6. A jinde

5, 26. *Jakož Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu míti život sám v sobě.* Leč tu na našem místě nemluví apoštol o věčném Životu Logove, něbrž více o životu v poměru ke tvorstvu; apoštol dí, že v Christu pramen jest života tělesného i duchovného pro veškero stvořenstvo. Tak i Pavel praví Col. 1, 17. *Veškery věci Jim* (Christem) *stojí*, bytují, v bytu se udržují. Věci veškery zachovávané byvají od Ného v bytí a v trvání a v tom, který jim přistojí, rozvoji, jenž ovšem jiný jest při rozumných, jiný při bezrozumných tvorech. Nebo při rozumných jest život mnohotvárný a mnohostranný, a veškerému životu takovému a vývoji jeho slouží Logos nejen za pramen a strumen, něbrž ovšem i za správce, řiditele, pěstouna a vývojce.

Vesměs vypovídá výrok ten o Logu, že jest dárce života, ovšem tedy se také k andělům odnáší; leč sv. apoštol ostává při člověcích a vyměřuje dalejší mi slovy způsob, kterak Slovo živodárnou moc svou při člověku jeví. Dí: *A život byl světlem lidí.* Světlo jest vyminka, podmínka a podklad veškerého života a tudy jest pekným a vhodným obrazem toho působení, jímž duch lidský ku pozvání pravdy a dokonalému a všestrannému sobě jí osvojování přichází. *Já jsem světlo světa*, vece o sobě Pan níže 8, 12. O svetle co symbolu nejednou nám přišlo již mluviti Mat. 4, 16. Luk. 2, 32. a j. Jest světlo symbolem pravdy, jest symbolem života, jest symbolem blaženosti. Ješto člověk pravého života bez pozvání pravdy a bez ujmuti a oviádnutí blaženosti nemá, patrnó, že Christa světlem nazýváje chce říci: veškera pravda a veškera blaženost lidí pochází od Loga. Výrok ten vesměs a vůbec činí sv. Jan o působení Logove přede vtělením se jeho, nedělaje rozdílu mezi dobou před padem a dobou po pádu. Jakož ale světlo jinak na věci tekuté jinak na věci rozpustitelné působí, také působení Christa Pána na lidi před padem poněkud jiným benem než po pádu se dálo; tam Logos vyvíjel, pestoval, vychovával, dokonalil povahu lidskou, tu, po pádu spolu také lékařem člověčenstva jest, obnovuje ztracený život, opravuje mravy, ideu o Bohu a mravuoosti zachovává u lidstva živou, k cnostem nabídá, milosti své ovšem k témuž propůjčujíc. Bez důvodné některý vykladač větu tu o svetle toliko a výhradně k ráji a ku prvotnému tam člověka stavu potahuje. Jiný také vykladatel některý nevnodeže všecko to k časům vtělení či vpletky Páně přivtěluje. Sličně Jan spojuje život a světlo, příbuzné a sourodné bytosti, ješto, jak praveno, života beze světla nestává a světlo právě také nikdy bez živodárné moci nebyva. Tudy dí týž apoštol 1. Jo. 5, 11 nn. *Život věčný dal nám Bůh*

a život ten v Synu Jeho jest; kdo má Syna, má život. Ještě interpreti dokládají, že nedí: *On život byl, nébrž v Ném život byl*, poněvadž nebeží o život Logův, nébrž o život veškerenstva vůbec a lidstva ozvlášť. Slžené v Soliloquiích sv. Augustínu připisovaných čteme: Ó světlo, jež viděl Tobías, když zavřenýma očima učil syna svého cestě života; světlo, jež Izák viděl vnitř, když pošlýma vněšně očima synu svému předpovídal věci budoucí. Světlo, jež Jákob viděl, když předvěstoval budoucí věci synům svým. Ó Slovo, jímž všechno povstalo a bytuje! Slovo, jenž reklo: Buď světlo a bylo světlo! Aj tma jest na propasti myslí mé a ty jsi světlo; aj mrákota temná nad vodami srdce mého a ty jsi pravda! Rež také i mně: Buď světlo! abych viděl světlo a poznal, co není světlem. Nebo bez Tebe tma jest mi světlem a světlo za tmu mám.

Vystaviv Jan působnost a povahu Logovu přistoupá k vylíčení úspěchu působení toho, an dí: *Světlo svítí ve tmách a tma neobstihla ho.* Tmou se rozní opakování onoho stavu, jenž se světlem značí; tedy nevědomost, bludnost a zabředlost ve hříších. To jest stav a povaha člověčenstva bez Christa, stav lidstva v Adamu padlého a ještě nevykoupeného, jenž místo pravdy blud, místo cnosti hřích a tudý místo blaženosti neblaho obchopuje. Konkrétně pak tmou rozumějí se lidé otměli, zatemněli, v bludech a v nepravostech zamřeli. Očividně mluví o lidstvu před narozením Christa pletským. Neopustila tehda Prozřetelnost Boží člověka v tom tmou obklopení, nébrž Logos i mezi pohany víval na umravňení, uslechťení a vůbec upravení lidstva. A to jest, co Jan dí: *Světlo ve tmě svítí.* Světlo t. j. Christus ve tmě, t. j. mezi lidstvem tmou bludů a hříchů obklopeným *svítí*, t. j. blahodárně působí pravdě uče a milost k dobročinění naskýtaje. Kdo světlo nepojímá, dí sv. Aug., nemyslí, že světla není; nebo lidé pro hříchy své tmou se stávají. Slunko přítomno jest slepčovi, ale slepec není přítomen slunko. Každý pak bezumec, každý nepravostník, každý nespravedlivec jest slepec srdcem. Dí Jan: *svítí a nedí svítílo*, poněvadž vliv Loga na člověčenstvo všeobecný a povšechný vylučuje a poněvadž působení Logovo nikdá nepřestává; posaváde zajisté On netoliko v církvi svaté, nébrž také mezi pohany působí, tam co slunko za jasného poledne, tuto co východ za dne pošmourného a mlhavého se vyskytuje. Dálejší slova Janova: *A tma neobstihla ho*, vylíčí úspěch, s jakým se působení Logovo na světě potkalo tenkrát v pohanstvu, nežli Pán skutečně se vtělil. Praví: *A tma nepostihla ho.* Postihnouti, obsáhnouti, obchopiti jest: přijmouti, si osvojiti,

vlivu jeho se poddati. Smysl: lidé ve tmách bludů a nepravostí pohroužení nepřipustili vlivu jeho k myslí a k vůli svojí, *nepřijali* jeho vnukání, ano protivili se vplyvu a působení jeho, bludů a pověr svojich neostali, náruživostem a nepravostem neodvolili, ku pravdě se nepřivinuli a mravnosti nepileli, vůbec nepřivlastnili si povahu světla. Nedí: *Nemohli postihnouti ho*, nébrž *nepostihli*; protivení se jejich proti světlu nešlo z nechopnosti, nébrž ze zlovůle. Bolestně svatý Jan vypovídá tu větu poslední o nepřijímání Loga a působení jeho a bol ten co základný tón veškero evangelium jeho proniká. Podobně dí níže 3, 19. *světlo přišlo na svět, leč lidé milovali tmu.* Mluví o pohanech i Židech; tamti zákona přirozeného a přirozené vědomosti o Bohu Rom. 1, 21. nedbali, tito zákon psaný rukou Boží obdrževše málo sobě ho všímali; obojí národ světlem, Logem, Christem před jeho na svět přibytím pohrdl. Jednak zdá se více ku pohanům prohlédati. Kdyby bylo člověčenstvo světlo obstihlo, je s vírou přijalo a ve světle chodilo, bylo by se vtělení Loga o mnoho dříve dalo, tak jakoby se byl druhý příchod Paně urychlil, kdyby hned veškeré lidstvo se bylo ku Christu při prvním jeho příchodě přivinulo. Sv. Aug. tu vece: Nechtěj padnouti do tmy hříchů, aby tobě světlo to nezapadlo; nebo ty-li se nakloníš ku pádu, nachýlí se slunko to pro tebe k západu. Chceš-li obsáhnouti světlo, choď ve světle, zij podle světla. A v dotčených soliloquiích dí: Pozdě jsem tebe poznal světlo pravé, pozdě jsem poznal tebe. Byl oblak veliký a tmavý před očima marnosti mé, miloval jsem tmu svou, proto že jsem nepoznal světla. Běda tmám, ve kterých jsem leže, běda slepotě, ve které jsem světla neviděl, běda předešlé nevědomosti mé, ve které jsem nepoznal Tebe,

S tím sv. Jan metafysickou část proslovu svého ukončuje; spatřujeme Loga v oivěčné bytosti a v působení jeho povšechném na člověčenstvo vůbec jak mezi pohany tak mezi Židy; všechno v obecných obrysech. Přechází nyní k části druhé, k historické, v níž podobně ve velikých tazích, ve stručném nákrese a v úsečném přehledu ideu a význam vtělení Syna Božího vylučuje. Počiná s předchůdcem Páně, Křestitelem.

6. Povstal člověk poslaný od Boha, jemuz jméno bylo Jan. 7. Ten přišel na svědectví, aby svědčil o světle, aby všickni uvěřili skrze něho. 8. Nebyl on světlem, nébrž aby svědčil o světle. 9. Bylo světlo pravdivé, jenž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět. 10. Na světě byl a svět skrze

Něho povstal a svět Ho nepoznal. 11. Do svého přišel a svoji Ho nepřijali. 12. Kolikož pak přijali Ho, dal jim moc syny Božími se státi, těm, jenž věří ve jménu Jeho, 13. jenž ne z krve, ani z vůle pletě ani z vůle muže, nébrž z Boha se narodili. 14. A slovo telem se stalo a přebývalo mezi námi a viděli jsme slávu Jeho, slávu jakožto jednorozence od Otce, plného milosti a pravdy.

Přechází Jan, jak již praveno, od obecného působení Loga k ozvláštnímu a schází s výše metafisické na půdn historie o Pánu včlověčeném jednati hodlaje, avšak předsylaje dříve o předchůdci jeho. Předchůdce Christa Pána, Jan Křestitel, co poslední prorok a co prorok největší, měl sám více významnosti, než aby evangelista, bývalý posluchač jeho, při něm nebyl déle zdržoval se a hned na počátku při všeobecném ohledu v proslovu místněji o něm nedotýkal; avšak také nad to při tom hleděl na sektu baptistů, jenž Jana výše kladla než Christa. Vece tudy o Janu: *Povstal člověk poslaný od Boha, jemuž jméno bylo Jan*. Dí: *Povstal* či *vystoupil*, ukázal, vyjevil se člověk, *ἐγέγερτο*, fuit, což v našem překladě nedobře se druhdy oddávalo slovem *byl*. Jest zajisté rozdíl veliký mezi *ἦν* a *ἐγέγερτο*; tamto značí skutečné odvěčné bytí a připisuje se Slovu či Logovi v. 1.; toto značí povstání, vznikání, časné bytí a uděluje se světu v. 3. a tu Janovi Křestiteli. Rozdíl ten v cyrillském překladě patrn jest, an o Slovu se užívá slovece *βέ*, o Janu Kr. slovece *byst*, staroč. mohlo se říci *bieše* a *by*, ač rkp. 1406 tuto i tamto *bieše* klade. Ovšem ale rozdílem slovanských jazyků nevyjádřuje se dosti věrně pravá rozlika pojmů obojím tím slovem pronesených. Patrn, že nelze překládati *byl* *poslán*, jako-by *ἐγέγερτο* patřilo ku participiu *ἀποσταλμένος* a s ním jedno ponětí vynášelo, nébrž obojí slovo o sobě se klásti a vykládati musí. Praví: *Povstal člověk*; není ten výraz toli co: *někdo*, nébrž klade o Janu slovo člověk zvláštním ohledem. Chce říci: Jan Křestitel jest tvor pouhý, aniž co vyššího v půchodu svém nad jiné lidi má; přidává tedy: *člověk*, aby všelikému vyššímu domnění o Janovi ve stříc vyšel. Ač ale nic božského do přirozenosti své Jan Křestník nemá, v tom jednak předčí nad jiné lidi ano nade všechny člověky Mt. 11, 11., že, jak dále evangelista vece, *byl* *poslán* *od Boha* Mal. 3, 1. Dí *od Boha*, ne od lidí a tudy jeho úřad předchodný božským byl úřadem. Proto dí sv. Lukáš o něm 3, 1.: *Stalo se léta patnáctého Tiberia císaře slovo Páně nad Janem*. Ještě

dokládá, že *jméno* jeho *bylo Jan*. Jméno to mu od Boha ustanoveno Lue. 1, 13. Jak jsme o tom na místě onom pověděli, značí to jméno toli co *Bůh jest milostiv* a tudy se hodilo velmi dobře pro opovídatele doby, o níž Žalm 101, 14. dí: *Ty povstane smiluješ se nad Sionem, nebo čas jest smilovati se nad ním*. Svatý Jan ev. z té duše o jménu Jana Křestitele klade, ješto sám jméno to maje ve významu jeho se rozkočával. Nepouští se ale v nejmenším do rozbírání významu toho jména, nébrž dalo pokračujíc udává úřad téhož Jana Křestníka.

Úřad ten Janův a účel úřadu toho, naň Bohem složeného, udávají dálejší slova: *Ten přišel na svědectví, aby svědčil o světle, aby všickni uvěřili skrze něho*. Patrn, že slova *aby svědčil* jsou výkladem slov *na svědectví* a že účel a záměr osvědčování toho se vytýká slovy: *aby všickni uvěřili v Něho*, t. j. v Christa. Jako jitřenka předežívá před slunkem, tak Jan předešel před Christem, aby *osvědčil*, že Christus jest skutečně ono pravé a pravdivé či pravedné světlo, že jest tím, jenž lidi pravdě věčné vyučiti a lidstvo spasiti má. Neměl Jan úkolu absolutného, nébrž přípravecem a propravcem cesty býti měl pro Christa. Ne žeby Christus byl ho potřeboval, dalo se takto; měl 5, 34. 36. Pán větší svědectví nad Janovo, nébrž dalo se to, poněvadž člověctvo nemohlo se bez Jana obejít. Christus vezdy Bohem ostává, dí sv. Jan Zlatoust, byť nikdo toho neuznal. Ale pro spasení lidské přijal svědectví Janovo. Jakož tedy pleť oblekl, aby přítomnost jeho snést mohli lidé, tak poslal před sebou člověka, aby lidé slyšíce lidská a lahodná slova k víře snáze dali se nésti. Byla to veliká milost pro lidi, že Jan k nim poslán byl a tím větší milost byla, čím větší prorocké důstojnosti se Janu dostalo. On měl ukazovati prstem na toho Beránka, *jenžto snímá hříchy světa* a účel poselství jeho byl, *aby*, jak na našem místě evangelista dokládá, *všickni uvěřili skrze něho*, aby v Christu pravé bytí světlo a Ohrista pravým Synem Božím býti poznali a uznali, t. j. Jemu mysl a srdce své otevřeli, světlo Jeho v sebe přijali a jemu se dokona oddali. Jak na vrcholu vysokých hor z rána světlem osvětlených viděti, že slunko vychází, ač v údolí ještě světla není, vece sv. Augustin, tak měli lidé v Janu Křestiteli poznávati Christa. Ješto ale, jak sv. Chrysostom pozoruje, druhdy se stává, že ten, jenž svědectví vydává druhému, větším se býti zdá než ten, o němž svědčí, tudy evangelista, aby zamezil všeliké takovéto nedorozumění, praví opět: *Nebyl on světlem, nébrž aby svědčil*, t. j. Jan přišel, aby svědčil, *svědčiti měl o světle*, o Christu. Tím více takového opakování potřebí

bylo, poněvadž mnozí se domněli, že Jan jest tím *přijídcem*, tím, jenž přijíti má, tím, co v starém Zákoně předpovědin byl. Také bře v tom ohled na ty učné Křestitelovy, jenž mistra svého výše nad Christa kladli, o čemž výšeji a v úvodě praveno. Niže 5, 85. dí Pán o Janovi, že *byl svíce hořící a svítili*, avšak *svíce*, která světla odjinud dostala, aniž pak svým vlastním světlem zableskla. Slovo *svědčiti* jest zamilované slovo Janovo, jehož v evangeliu, v listech a v akopalypse častěji užívá; v evangeliu čtrnáctkrát přichází, an u Matouše ho zhola není. Svědčiti o Christu jest největší čest a sláva člověka. Svědčil Jan Kř. o Ném Židům, ale málo vděku od nich získal. My jsme nápadníci a dědici svědectví toho; jsme-li vděčnější než-li Židé? Blažen lid, blažen národ, v němž muž vystoupí, jenž mu mocně o Christu svědčí a pravou lásku k Nemu v útrobach jeho zbuzuje; neblah ale národ, v jehož lůně povstane muž, jenž kázání o Christu v zarmoutivosti své ku podvrácení pravé víry v Christa a úcty k církvi zneužívá. Každý z nás v životě svém o Christu svědčiti povinen; svrchované svědectví o Ném vydali mučeníci; ale i vyznavači svědčí o lásce a o moci milostí Jeho a my jich následovati máme. Církev nám svědectví světců a světic o Christu neustále před oči staví, aby duše naše blahovůni života k vydání svědectví o Christu posílala.

Avšak evangelista o Janu Křestiteli se zmínil záporně, aby tím více vyskvěla velebnost Christova. Jan nebyl světlem. Oproti tomu evangelista o Christu Logu dí: *Bylo světlo pravdivé, jenž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět*. Praví bylo Slovo světlo pravdivé či světlem pravdivým. Slova *τὸ φῶς ἀληθινόν* nejsou subjektem, nébrž prae-dikátem či přísudkem. Jiní slova ta mají za podmět či subjekt a vykládají *bylo*, t. j. bytovalo, t. j. působilo ve světě Slovo. Leč výklad náš jest přiměřenější. Evangelista užívá tu slova *ἀληθινός* a ne užívá slova *ἀληθής* proto, poněvadž neklade světlo právě jenom oproti světlu nějakému lichému, proti nesvětlu, nébrž také oproti světlu nedokonalému, vztažitému; výrazem *světlo pravdivé* rozumí světlo dokonalé, náproste, absolutné, prvotné, nestvořené, bytelné, ješto Jan Křest. a světci a světice Boží jsou světlo potažité, odvislé, druhotné, odvodné. Ovšem pak pojem pravdivosti obnáší s sebou také pojem pravosti; co absolutno, prvotno a bytno jest, to všeliké nepravdy a lichosti prosto jest a veškeré víry zasluhuje. O tom pravdivém či pravedném světle pak praví evangelista dále, že *osvěcuje každého člověka*. *Osvěcuje*, vece v praesentu, poněvadž přítomný čas velečasto povahu, podstatu a moc působivou vyzna-

čuje. *Osvěcuje* vsady a vezdy, každé doby a na každém místě, osvěcovalo, osvěcuje a osvěcovati bude každého člověka. *Osvěcuje* pokud člověk osvěcování to přijímá a osvětě přítrže neklade, ješto oči duchovné jemu zavřítí může, jak ke slunečnému světlu oči zavřítí, okna zahraditi a vlivu jeho ujiti lze jest. Cokoli světla duchovného, cokoli pravdy, cokoli cnosti a blaženosti na světě bylo od počátku člověčenstva, všecko to pocházelo od Loga, od Christa; nebo Christus, jak dále praví evangelista, každého člověka osvěcuje *přicházejícího na tento svět*, každého totiž člověka, jenžto se rodí; na svět přicházení očitivně znamená toli co roditi. Podlé toho spojujeme slovo *ἐρχόμενον* přichozí se slovem *ἀνθρώπων* člověk jakožto sobě nejbližším. Jiní slučují přičastí *přicházející* se slovem *světlo* a kladou: *osvěcuje člověka přicházející* či *přichodící na ten svět*. Jest sice pravda, že o světlo často se praví *přišlo na svět* 3, 19, 12, 16. a slovo *přicházení* o příchodu Messiáše se užívá 6, 14, 9, 39, 16, 28. ano i pravda jest, že Christus přichodícím, přehodníkem sluje Mt. 11, 3, 21, 9. Jo. 12, 13. a že tudy slovo *ἐρχόμενον* přicházející se slovem *φῶς* světlo spojití se může. Ale což značí fráza ta, že Christus osvěcuje lidi přicházející na svět? O vtělení bráti se nemůže, poněvadž sv. Jan o tom teprv později mluví a tu o působení Loga před jeho na svět příchodem mluví; aby Jan působení to před příchodem Paně slovem *přicházející* naznačoval, to se nám zhola nevidí. Tudy berou interpreti slovo *ἐρχόμενον* ve smyslu: *jenž přijíti mělo* či *hodlalo*. V tom jedině smyslu by slovo přijíti se slovem *φῶς*, *světlo*, se svazovati mohlo. Ale bližší a tudy místnější vazba jest se slovem *člověk*. My dáváme předek vazbě té, ana ji vulgata, syrský překlad, Origenes, Chrysostom, Cyrill, Epifan, Augustin a jiní drží. Slova *přicházejícího na svět* pro větší vytčení slova *πᾶν* každého a pro velebnou obízuost se přidávají; nejsou tedy zbytečná a prázna. Vytýká se tu náuka, že člověk po pádu není holým hříchem a pouhou zlotou a že dědičný hřích nečiní podstatu jeho, nébrž že se v něm dobří zárodové tají a že ti zárodové Logem probuzení a vzrostění bývají, aby člověk chce-li spásy docházeti mohl. Tu bře apoštol zřetel k otázce, proč Logos dřívěji se nezjevil; dí, že ovšem se již dřívěji neustále zjevoval a že se i pohanům milostmi částečně propůjčoval.

Ale kterak slovo každého člověka přichozícího na svět osvěcovalo a osvěcuje? Kterak působilo to Slovo, to odvěké, to nadpřirodné světlo? Nepůsobilo skrze jiného samo někde od lidí vzdáleno zůstávajíc, nébrž vece Jan: *Na světě byl, a svět jím povstal*

a svět Ho nepoznal. Dí: *Na světě byl Logos* či světlo bylo na světě. Působilo ve světě, t. j. kam sv. Jan nejvíce zří, mezi lidstvem přítomností svou, mocí svou, řízením svým od počátku světa provozovaným, jak jsme již výše o tom dotkli. Všichni téměř otcové slova *na světě byl* o Slovu předpleťovém vykládají, kterak před svým na svět tělesným přibytím všechno řídil a spravoval, obzvláště pak i lidi vedl, řídil vystříhal, k dobru podněcoval, ctnosti jim vnukal; a nad to mezi Židy zvláštní proroky nadpřirodně osvěcoval a skrze ně jakož i skrze vydání Zákona všelijak pravdou a ctností lidem pomáhal. *Na světě* bylo světlo to, tedy mohli a měli je lidé poznati. Mohli je poznati, ješto nepotřebovali jiného tu činiti, leč jen oko vniterné světlu otevřítí a mravný pud příbuznosti s tím světlem následovati. Ale měli také poznati je, poněvadž právem toho žádati mohlo přisedši pro ně a k jich spáse.

Sv. Jan pak nepřestává na tom býti Slova na světě, nébrž místněji je vykládá. *A svět skrze Něho*, Loga, skrze Slovo, *povstal*, vece dále apoštol. Namítá tím, že svět nebyl s Christem nějak vněšně a náhodným svazkem spojen, nébrž celým bytím a životem svým od Něho závisí, dílo jsa Jeho, Jeho vývodek a výtvorek. *Svět*em tu rozumí veškerenstvo, stvořenstvo celé, věci vidomé i nevidomé, jak již v 3. pravil, že *všecko od Něho povstalo* a nic nestává, co by nebylo od Něho povstalo. Předesílá slova ta, aby ukázal, jak nevděčen byl svět, ješto jsa ode Christa stvořen Ho nepřijal, ano ani poznati Ho nechtěl. Neb to jest, co hned dokládá: *A svět ho nepoznal*. V tomto členě bře slovo *svět* úžeji než-li ve dvou členech předešlých. Světem zde místněji rozumí lidstvo a sice lidi od dobra odvrácené a ve světě a pochotech jeho zatonulé, zabředlé a docela zamřelé. Vytýká s bolestí patrnou lidem nepoznání a neuznání Slova, t. j. neuznání působnosti Jeho, neuznání odvěčných ideí o Bohu stvořiteli a říditeli světa a o pověkém zákonu na deskách srdce napsaném. Svědomím a rozumem ohlašoval Logos věčnou pravdu o všemohutnosti a velebě jednoho Boha a o vepsaném či vrodilém mravním zákoně Rom. 1, 19. nn. 2, 15.; avšak lidé rozumu svého nešetřili a na hlas svědomí svého zhola nedali. Tím způsobem, vece a nbolává Jan, Christa nepoznali; o poznání Ho co druhé v božství osoby samozřejmě řeči býti nemůže. O slově *svět* na třetím místě praví sv. Augustin: Světem slují zhýralí lidé, že svět více milují než Boha. Láskou přebýváme se srdcem v něčem a proto zasluhujeme tak slouti, jaké jest to, v čemž se srdcem žijeme.

Postřeha ta, že lidstvo před Christem,

že pohanstvo Loga Christa před přibytím Jeho pletským nepoznali, neuznali a nepřijali, t. j. pravdy a zákona Božího nešetřili, ta postřeha bolestí naplnila útrobu Janovu. Ale zvyšuje se bolest jeho, an v paralelné větě dáleji stupnované přidává: *Do svého přišel a svoji Ho nepřijali*. Někteří vykládatelé svojetí, vlastnictvím či majetkem Obrista rozumějí svět veškeren, ješto v třetím verši pravil, že vesmír od Něho stvořen byl. Avšak tu by Jan jen opětoval myšlenku předešlou, aniž by postupu nějakého v řeči bylo. Raději *majetkem svým* slyší sv. Jan lid Israelský, jež v ozvláštní péči choval a pěstoval; v starém Zákoně na nejednom místě se jmenuje lid Israelský lidem Bohu vlastním Ex. 19, 5. Ve knize Sir. 24, 12. vece Přemoudrost: *Řekl mi stvořitel všech věcí: V Jákobu přebývej a v Israele měj dědictví*. Moudrostí tou rozumí se Logos, řízení Jeho a vlastité Jeho v lidu tom působení. Vlastnictvím a majetvím Božím a Logovým stal se lid v Abrahámu, když jej Bůh vyvedl z pokolení jeho a z rodu jeho do země chananejské; předchozí však to přijetí bylo utvrzeno a v skutek uvedeno, když z Egvpty vyšli, na Sinaji hoře zaslíbili se Bohu a Bůh je za svojet přijal Deut. 6, 7. O té pak svojeti Logové dokládá Jan se želem: *A svoji Ho nepřijali*. Nepřijmouti jest toli co pravdě zvěstované skrze Mojžíše a proroky nepovoliti, života svého dle předpisů Božských nezaříditi a činiti to, k čemu hříšné pochoté a porušení chťicové člověka vedou. Činili to Israelité, an proroky od Moudrosti k nim poslané vyháněli a zabíjeli Luc. 11, 49., lžeporokův následovali a za těchto návodem Boha pravého opustili a modlám sloužili, k jich účtě všelijaké zbrodně vykonávajíce. Činili, co se vytýká u Ez. 3, 7. *Dům israelský, dí Hospodin, nechť těbe poslouchati, poněvadž nechť tě poslouchati mne, nebo veškeren dům israelský jest otřelého čela a tvrdého srdce*. Nemluví ještě o příchodu Páně tělesném, nébrž o působení Logové ve starém Zákoně.

Ale předce ani tam mezi pohany, ani mezi Židy nebylo působení Logovo docela neplatno a daremno, nébrž některá aspoň částka se působení Jeho oddala a tam v pohanstvu dle ponuků, tuto v Židovstvu dle zákona Jeho jednati snažila se. A o tom úspěchu, o tom blaženém působení Logové, o záměrech, o následcích a výsledcích působení toho nyní mluví apoštol světlo k stínu přičinujíc, an dí: *Kolikož pak jich Ho přijali, dal jim moc syny Božími se státi, tým, jenž věříve jménu Jeho*. Vece *kolikož pak jich* nejpovšechněji, aby naznačil, že se Logos žádného neoštlal a že z uštědřování milostí, o níž tu mluví, nevyjímal žádného

národa a žádné osoby, nébrž se hojně všem v té straně užití dával. Všechněm se Christus propůjčuje, ale klade nevyhnutelnou výminku, pode kterou se to propůjčování děje. Kdo přijali Ho, vece Jan. A kterak výroku tomu rozumí, hned klade: *Kdo ve jménu Jeho věří. Těm, vece, dal moc syny Božími se státi.* Nepraví: učinil je syny Božími, nébrž dí: *dal jim moc škorodias* vnější moc, právo; nepraví *divapuv* vniternou sílu a moc, ač jí nevyklučuje. Chce říci: dal jim mohutnost, t. j. způsobnost, vnější i vniternou možnost, synovství Božího dojiti, závady odstraniv, milosti jim uděliv. Synovství Boží virou v Christa možným se stává, ana víra v Christa člověka k synovství Božímu uspůsobuje, moc a právo jemu k usynění Božímu udělující; člověk ale musí také sám se přičiniti, aby usynění jeho skutečně bylo, láskou a zachováváním předpisů Božích, ana víra beze skutků mrtva jest Jac. 2, 26. Synovství se dává ve víře co v zárodě, láska a vlastní přičinění působí, že zárodek ten a to símě v bylinu plodonosnou vyrostá.

Ale co znamená *synem* či dítětem *Božím býti* čili v čem záleží synovství? Synovství Boží jest onen stav, v němž člověk skrze Christa znova zrozen či obrozen bývá, vyveden byv ze stavu syna či dítěte hněvu Ef. 2, 3. Jest to stav, v němž člověk od Boha za syna přisvojen bývá Rom. 8, 15. Gal. 4, 5. Jest to, co jinde novotou života Rom. 6, 4. a novým rodem 2. Cor. 5, 17. Gal. 6, 15. se nazývá. Jest stav ten, v němž člověk prvotně od Boha v ráji postaven byl a v němž trval přede hříchem, bezhříšen a blažen jsa a v Bohu Otce dobrotivého spatřující a k Němu láskou synovskou se přitulující. Synovství tedy v životě svatém a blaženém a v pobožím odtad vědomí Boží k sobě lásky záleží. Stává se to skrze milost Boží, jenž jest semenem či zárodem 1. Jo. 3, 9. obrodnym, člověka totiž skutečně znova zrozdující. Slovy dálejšími: *těm, kdož věří ve jméno Jeho* udává Jan výminku, pode kterou člověk synovství toho dochází a vysvětluje předchozí slova: *Kdo přijali Ho. Ve jménu Christa* věřiti jest toli co v Christa věřiti, ješto jménem se bytnost a podstata vyjadruje; avšak fráza ta má vetší do sebe důraz. Ve jménu Christově zahrnuje se veškeren obsah víry. Logos či Slovo Christus, přede svým vtělením působil mezi pohany i Židy a v obojích některé syny Božími učinil aspoň počátečně. Mezi pohani ti, kteří hlasu Logova poslechli, Boha pravého poznali, velením svědomí svého se podvolovali, ze hříchů svých se káli a nádeji v budoucí s Bohem usmíření ač jen temně ujali, ti pohané, díme, poněkud v Bohu usynění byli, ti synovství Božího nějakou měrou do-

šli. Tudy sv. Justin ap. I. 46. vece: *Kdo podle Loga živi byli, křesťané byli, ač za neznabohy kladení byvše, jak byl Sokrates a Heraklitos.* V lidu israelském pak všechny přípravy a ústavy, jenž k svatosti života, k uvědomění sobě hříšnosti a k důvěře v příštího Messiáše nabádaly, od Loga pocházely. Z toho vidno, v jaké míře lidé před Christem a před vylitím na člověctvo Ducha svatého synovství Božího se přičastnili; dalo se to částečně, an v novém Zákoně plně a plnou měrou se to dává. Z toho jde, že lidstvo bez Loga nemůže synovství Božího dojiti.

Ale apoštol nenechává nás ve tmě stranu otázky o způsobu, jakým se toho synovství dochází a sice ukazuje to napřed záporné, nápotom také i kladně, a při tom protivou přirozeného a nadpřirozeného narození věc tu vysvětluje a odůvodňuje. Praví: *Jenž ne z krve, ani z vůle pletě, ani z vůle muže, nébrž z Boha se narodili.* Vztažné zájmeno *jenž* či *kterž* hledí k slovu *děti Boží* či synové Boží. Při záporném dovodění zří apoštol ku předsudku Židů, kteří sebe pro své od Abraháma pocházení syny Božími býti pokládali. Trojího pak záporu při tom užívá. Vece nejprvé: *Kterž nezrodili se z krve* či raději v plurále *z krvi*, t. j. ze semene člověčího, ze semene mužova a ženinina, jak se slovo krev také v Act. 17, 26. bere a jak se posud i u nás mluví. To je krev *moje*, dějící otec, máti, bratři i sestry o nevěstě v písni naší národní, t. j. ona z rodu našeho povstala. (Viz Moravské národní písně 1860, str. 466.) Tak se dí, že krev jest sídlo a držitel života fysického, kterýž plozením se rozšiřuje. I u klasiků se slovo *krev* v tom významu bere Tibull. 1, 6. 66., v pentametru: *Cožkoli takhle činí, krev přece jesti tvoje.* Plural *aiúarov* stojí buď že dvojí pohlaví k výplodu člověka působí, jak sv. Augustin klade, buď pro nepřetrženost pochodu z pokolení na pokolení, buď že se krev co mnohočástná látka považuje. Ještě dvojím záporom věc tu vysvětluje, totiž *ani z vůle pletě, ani z vůle muže.* I táží se vykladatele, v jakém poměru se povahují ti dva členové ku prvnímu? Odpověď dává gramatika, jenž učí, že částice *odoš ovdě*, ani, se klade o souřadných, ne však o podradných záporch. Členy dva poslední tedy *ani z vůle pletě ani z vůle muže*, rovnovazně běží s prvním členem, *ne z krve.* Druhý zápor obsažen jest ve slovech: *ne z vůle pletě.* Plet znamená někdy toli co tělo, někdy toli co celý člověk; tuto ale znamená povahu smyslnou Zákonu Božímu a duchu protivnou Rom. 7, 18. Ef. 2, 3.; nevhodně někteří slovem tím *ženu* rozumějí. *Vůle* jest očividně toli co chtít, co pud, jímž se nižší, smyslná, zví-

řectvu příbuzná ve člověku stránka nese. Chtičové rodo- a plodopudní slepou pánovitostí vládnou. Obojím jménem *pletě i vůle* chce apoštol říci: Z Boha obrození neděje se nějakým pudem mimovolným, nějakým ponukem a pobudem, nébrž obrod ten docela jiného jest původu a rázu. Ještě ale než-li skutečný raz teu kladně vystavuje, klade Jan třetí zápor: *Aniž se děje, vece, z vůle mužovy, z vůle a předložení muže, jenž nad pudem dotčeným vládně a kjistému ho záměru užívá.* Ten třetí zápor klade Jan pro lepší vytknutí a vysvětlení svojí myšlenky. Veškery ty tři spůsoby rození člověkova nemají místa při obrodu duchovním a žádná z těch tří mocností, jimiž člověk se plodí a rodí, nemůže nic přičiniti k tomu, aby kdo Synem Božím stal se. Synovství Božího se dochází rodem z Boha a to jest, co konečně kladně přidává Jan, řka: *kdo z Boha se zrodili, t. j. z milosti Boží, z milosti Ducha svatého, skrze kterou se duše lidská obrozuje a jakoby přerozuje, an hříchů zbývá, spravedlivou se před Bohem stává a tím lásky Boží dosahuje a nadejí věčného dědictví Božího se žičí.* Synovství Boží zajiště právo dává k ujímání dědictví věčného Rom. 8, 14, 17. *Kdo Duchem svatým vedeni jsou, ti jsou synové Boží. Jest-li ale synové, tedy i dědicové.* O novozrození či obrodu vrátí se řeč níže 3, 4. Synovství to jest největší a pravá šlechta člověčenstva, ale málo lidí si jí všimají a jí si váží. Dost chatrný šlechtic některý za celý svět by rod svůj nezneušlechtil nějakým manželstvím s člověkem neslechtickým, maje to za výroství a převrhelství. A křesťan svrchovaným šlechtictvím tak často povrhne a z něho se zloživotem převrhne a vyrazí.

Takto Jan vyličil předchozí působení Loga a ukázal, kterak místněji se rozvíjelo a včlověčení připravovalo. Což trojím během vystihuje. Vytýká napřed působení Jeho na veškeru stvořenstvo v. 3., dále působení Jeho hči na člověčenstvo v. 4.; nápotom Jej vystavuje, jak působil ve vyvoleném národě.

Avšak ty předchozí přípravy nadesýlaly budoucí skutečné přísti Syna Božího, Loga, Christa a zalíbení Boží nemohlo spočívat nad lidmi před Christa přibytím, aniž se kdo z pohanův a Židův synem Božím státi mohl, leč by Christus smrtí svojí byl nás s Otcem smířil 2. Cor. 5, 19. Aby ale Christus za nás hříchem učiněn byl 2. Cor. 5, 27. pro zjednání nám spravedlivosti Boží, potřeba bylo včlověčení Jeho. A o tom mluví slovy: *A slovo tělem stalo se a přebývalo mezi námi.* Částice *A* téměř toli tu platí co: Posléze, an již veškery přípravy byly učiněny. Jiní jinak souvislost berou a za

to majíce, že Jan již dříve v 9—13. o působení Loga životném a tělesném mluví, praví, že při vrcholu působení toho takměř unesen a uvlečen ještě vznešenou událost vtělení či pletby přičinuje, kterou blažení výsledkové ti docílení byli. Přechází tedy prý od působení Loga k spůsobu, jakým působení to provedl, totiž v těle zjeviv se. Leč lepší a průvodnější jest vazba dřívější a výkladové prvnější od nás výše daní.

Mohl prostě říci: *a tělem se stalo*; leč opětuje: *Slovo se tělem stalo*, pro větší důraz, jímž řeč svou velebně a takořka vítězoslavně dovršuje. *Tělem, pletí se stalo*, vece, t. j. člověkem, an slovece *σαρξ* plet, tytýž celého člověka značí Rom. 1, 3. 1. Tim. 3, 16. Bez-mála užívá slova toho pro dokéty, kteří Christa Pána skutečného těla odsuzovali, napohledné tělo Jemu toliko přikládajice. Nébrž také zdá se zřetel míti na jiné guostiky, kteří jak i Cérinth domýšleli se, že aeon Christus dočasně na křestu s Ježíšem člověkem tvárně a postavně se spojil, při smrti ale jej ostavil. Proti těm a podobným náhledům sv. Jan tvrdí: *Slovo se vpletilo*, t. j. plet, maso, tělo hmotné, člověčenství vzalo na se, včlověčilo se, vtělilo se, skutečným člověkem stalo se. Vzal Christus člověčenství na sebe a božská příroda Jeho v jednu osobu spojila se bytedlně a podstatně s přírodou člověckou; tím Logos či Slovo stalo se, čím dříve nebylo, člověkem, nepřestávajíc byti, čím odvěčné bylo, druhou v božství osobou. Dí *stalo se*; odtud jde, že člověk Ježíš nebyl dříve, tak že by se teprv nápotom byl Logos s ním spojil, nébrž člověk Ježíš člověkem se stal tehdá, když Logos člověckou přírodu přijal. Dí *plet* a nedí *tělo*, aby křehkost a slabotu těla lidského a tím velikost lásky Paně vyličil. V jazyku našem *plet* odpovídá slovu řeckému *σαρξ*, latinskému *caro*; slušno, aby se to slovo obnovilo, ješto za stara se ho užívalo, jak ze zlomku evangelia Janova viděti. Nevděk byl by je zavrhovati. Co tuto Jan určitě, ale nerozvinuté předkládá, později rozvinuté v církvi učilo se, když byli povstali někteří bludařové, kteří slova Janova ke smyslům svojim natahovali. Apollmaris se k místu tomu táhl chtěje z něho dovoditi, že Christus jen vtělil se, to jest jenom tělo přijal a že v něm místo ducha zastával Logos. Činil to proti smyslu Janovu, jenž nížeji výslovně o duši 12, 27. a duchu Christovu 11, 33. 13, 21. 19, 30. mluví; církev zavrhlá učení to nepravé. Vůbec učila a určila církev místněji náuku o Synu Božím a sice, že Syn Boží dvojí přírodu v jedné osobě má, že přírody ty nesmíšené avšak bytné spojeny jsou a že tudy dvojí vůle, lidská a božská v Christu se nalézala, an Syn Boží lidskou

také duši přijal. *Přijal* Syn Boží pleť, tělo či člověčenství, *neproměnil*, neobrátil se v člověka. *Jeden jest Christus*, praví symbolum athanasijské, *ne sliším podstat, nébrž jednotou osoby; nebo jako rozumná duše a tělo jeden jest člověk, tak Bůh a člověk jedním jest Christem*. A sv. Aug. trin. 15, 11. užívá podobenství toho: Jako slovo naše hlasem se stává, avšak ve hlas nemění se, tak Slovo Boží stalo se pleť, ale v pleť se neproměnilo. To jest vrchol veškerého zjevení Božího, to jest akma působení Logova, totiž vtělení či včlověčení Jeho; to jest střed a takoruka srdce veškerého křestanství, jest tajemství modlitedlné či klonby svrchované hodné, tajemství všech tajemství a div a zázrak všechných divů a zázraků; to svrchovanost lásky Boží a studnice milostí Božích. *Včlověčil se Bůh*, dí sv. Athanasius a otcové jiní před ním i po něm, *aby se člověk vbožil*. Nediv se, dí sv. Aug., že se stáváš dítětem Božím; nebo se jím stáváš z Boha Logem Jeho. Dříve chtělo Slovo naroditi se z člověka, aby ty bezpečně mohl se zroditi z Boha. Proto Jan, praviv *z Boha se zrodili*, aby ty se toho nezhrzil a nekladl to nemožným, přidává tebe ubezpečujíc: A slovo tělem se stalo. To sv. Augustin. Jakby měla srdce naše v díky, klonbu a lásku rozplynouti pro tu milost, že se Syn Boží našim bratrem stal!! Syn Boží stal se člověkem, Logos dítětem, Život vešel ve smrtelnost a Světlo ve tmu. Ale nám zde slov schází, an naše slabé srdce k svému zahanbení tak mdlé jest, tuto neskončenou lásku pocítiti. Mělo by zahanbení to nás ku pokoře přivést, přede kterouž jedinou brána svatyně se otvírá, kterouž žádný klíč poznání zpupných mudrců neotevře. V církvi při mši svaté kleká kněz slova ta říká. Musejí slova ta v nejhlubší útrobě člověkem pohnouti, že Christus Syn svrchovaného Boha naše tělo přijal. V Christu jest částka, jest krev a tělo jednoho každého z nás. Kdež částka má kraluje, věřím, že i já kralovati budu; kdež tělo mé oslaveno jest, tam i já sebe oslavena býti cítím.

Jak ale to Slovo, ten Christus měl se k světu a k lidem? Snad uvida je hříšnými, opět je opustil? Aneb jak se k nim vůbec choval? Po svém včlověčení se *přebývalo Slovo mezi námi*, vece dále sv. Jan. Netoliko přijalo přírodu naši, nébrž mezi lidmi *přebývalo*, meškalo, postanulo mezi námi, pobýdlelo mezi námi co ve stánku nějakém dočasném. Užívá v řečtině slova stanovati, staniti, bydleti v staně *σκηνοῦν* pro dolíčení toho, že Slovo tuto na zemi nemělo domova a stálého bytí, nébrž že jenom přechodem se tuto zdržovalo tak dlouho, ažby veškeren záměr svůj se spasením lidstva vykonalo.

Naráží na příslibené bydlení Boží v lidu israelském, o němž Lev. 26, 11: *Postavím stánek svůj uprostřed vás*. Podobně Ez. 37, 27. Ap. 21, 3. *Mezi námi* dí a rozumí veškeré člověčenství. An ale apoštol o bydlení, cizincování a stánkování Páně mezi lidmi mluviti počal, přemohla ho slast ta, kterou pocitoval s Christem chodě, divy Jeho vida, ano na prsou Jeho spočívaje. I volá zachycen a uvlečen myšlénkou tou: *I spatřili jsme slávu Jeho, slávu jakožto jednorozence od Otce, plného milosti a pravdy*. *Dí spatřili jsme slávu Jeho*. Spatřili netoliko očima tělesným, nébrž i duchovým; nedí: *uviděli jsme*, nébrž patřili jsme, ano slovo *patřiti* a pátrati příbuzno jest. Jakoby řekl: Chodíce s Ním propatřili, propátrali, proskoumali, prohlédli jsme a pronikli, pokud to smrtelníkům lze jest, slávu Jeho. Jest totiž *θεσάω* v řeckém textu a není ani *βλέπω* ani *ἰδέναι* ani podobné jiné slovo. An v plurále mluví: *spatřili jsme*, zahrnuje všechny ty, jenž mu při spisování radni byli, apoštoly a učeníky Páně, jakož vůbec veškeré ty v jedno pojímá, kterýmž se Pána spatřiti dostalo. *Slávou* rozumí se v řeckém i ve slovanském jazyku vůbec vněšné vynikání či vněšný výjev vniterné velebnosti; ve slávě, v doxe se vyslovuje, probleskuje a obráží se povaha vniterná. V písmě sv. sluje slávou oblesk, jímž Hospodin obklopen jest Ex. 24, 16. 40, 34., ve kterém obdán jsa mrakem dýmovým nad slitovnicí archy úmluvy se vznášel a kterým velebu svou lidem na odiv představoval, aby aspoň nějakou touchu a stín nějaký nevystihlé veleby Jeho uchopili. *Slávou* tedy Logovou či Christovou rozumí božskou moc, důstojnost a vznešenost, jenž v Christa Pána slovech, řečech a skutcích bleskotala a kteroužto božský původ svůj a božskou bytnost svoji projevoval. Spatřovati bylo tu slávu Christovu ve všech divech ozvláště při křestu, při přebrazení či přepodobnění, při vzkřesu a vstoupení Páně, při seslání Ducha sv. *Sláva* pak ta nebyla jinaká, nebyla menší než byla jako *Jednorozence Otcova*, taková, jaková sluší na jednorozeného Syna Božího. Místo jednorozence *Otcova* stojí sice *μονογενοῦς παρὰ πατρός*, jednorozeného *od Otce*, jednorozeného z podstaty Otcovy; avšak očividně nedává to jiného smyslu. I bloufí ti, jenž slova *od Otce* se slovem *sláva* spojovati chtějí, ješto nechtěl Jan původ slávy, nébrž bytnost a podstatu její opisovati; také závisí předložka *od παρὰ* od slova *γεννάω*, roditi, jenž od Boha či z Boha zrozen jest. Vece *Jednorozence*, poněvadž mluvil o synech Božích zaslíbených, přijatých a osvojených; v tom smyslu není Christus Synem Božím, nébrž ve smyslu nevyrovnaně vyšším, v ja-

kémž nikdo jiný Synem Božím slouti nemůže. On jest odvěčně od Otce zplozen a zrozen, zrozen jest z podstaty a bytnosti Otcovy, an lidé synovství Božího z milosti Boží nám Christem dobyté dosahují. Částice *jakožto, ὥς, tamquam*, jenž před slovem *Jednorozence* se klade, nestenčuje ponětí toho, nébrž je potvrzuje značíc toli co *skutečné*.

Slova, jenž následují *plného milosti a pravdy* od rozličných exegétů rozličně vázána byla se slovy předešlými. Hlavnitě pak je spojují buď se slovem *λόγος*, ješto v řeckém textu jest nominativ *πλήρης*, plný či plné (Slovo), tak že ta věta celá: *A spatřili jsme slávu Jeho, slávu jako Jednorozence od Otce* by v závorky se vklíčiti a za vstavku považovati musila. A tu by přišlo přeložiti: *plné* či *plno* jsouc (Slovo) *milosti a pravdy* v ten způsob: *A Slovo tělem se stalo a přebývalo mezi námi, — plno jsouc milosti a pravdy*. Leč jiní exegéti přijímají tu výšin z vazby a jinopádnost a svazují slova ta poslední v 14. se slovem bezprostředně předchozím *avrož, Jeho*. Očividně se nemění smysl, k té-li čili k oné-li se vazbě přidáme. Pln jest Christus *milosti a pravdy*. Milost jest blahovůle, kterou se k lidstvu padlému a ve hříších i nebláženství zatonulému schyluje a všemi dary se jim vylévá, jichžto jim k dosažení spásy potřeba. Jest *pln* milosti té Christus, není jenom *bohát*, nébrž *pln* milosti, anoť není vyšší blahovůle než ta, kterouž Christus pro nás člověkem stal se a za nás umřel. Pramen všeliké milosti jest láska, a láska v Christu svrchovaná jest, an *Bůh láska jest*. Slovo *χαρις*, milost, odpovídá slovu *ζωή*, život v. 4. Veškerá milost pro člověctvo z Christa řine, On jest věčná studnice milosti. Ale jest i *pln pravdy*. Pravdu někteří vykladatelé přebobírně berou, pravíce *pravdou* to býti, co po přednosti bytuje a značiti tu božskou Páně přírodu a povahu a veškery přívlastky Božské. Jiní lépe *pravdu* slyší tu, kterou Bůh lidem zjevuje, která se ke spáse lidstva odnáší a spásy jemu pomáhá, jsouc mu tak potřebna jak milost, ano částkou milosti jsouc. Rozumí *pravdou* shodu představ lidských s věcmi samými a s jistými pojmy a ideami, shodu myšlení lidského s myšlenkami Božími, kromě nichž žádné pravdy, jistoty a bezpečnosti nestává. Odpovídá slovo to slovu *φῶς*, světlo v. 4. Vidí se mnohým, že pravdu klade také oproti figurám a podobiznám starého Zákona; a ovšem v. 17. tomu nasvědčuje. Pravda je v Christu a Christus jest pravda, jak níže 14, 6. o sobě Pán praví, an v Ném všickni pokladové moudrosti a vědy skryti jsou Col. 2, 3. tudy také náuka Jeho, jíž vyučoval, svrchovanou a jedinou jest pravdou. Milost a pravda jsou ty dvě studnice, z nichž

veškeren život duchovní, veškerá ctnost a blaženost k lidem plyne; obojí v Christu se dává. Mimo Christa jest blud a hněv Boží. On byl *pln milosti a pravdy* ze sebe a od sebe a také v Ném podle člověčenství všickni darové Ducha sv. bez míry byli 3, 34. O světcích a světicech, jak o sv. Štěpánu praví se v písmě, že byli plni Ducha sv. Act. 6, 8. Leč rozdíl jest mezi plným zdrojem a plnou nádobou a v Christu bytuje podstatně veškera plnost božství Col. 2, 9.

Poněvadž začátek evangelia Janova svrchovaná tajemství sebou obnáší a hlavníťou náuku zahrnuje, tudy jej církev při konci každé mše svaté a jindá zhusta při obřadech opětuje. Zvláštní požehnání se zdá ze slov těch prouditi a na věci pozemské se vylévati. Z toho pošlo, že ne jedni lidé magickou moc slovům těm připisovali a k zlořádům jich užívali. Leč slova ta nejsou klíčem k otvírání říše duchů, jak se zmámenčům některým zazdávalo, nébrž jsou klíčem k vyrozumění podstatě nauky Páně. Leo I. v proslulém dogmatickém listu praví: Moudrost Boží zbudovala si dům v pleti, kterou přijala z člověka a rozumným duchem oživila. Vlastnosti obou přírod a podstat zůstaly bez ujmy a v jednu osobu sešly se. Přijata byla od velebnosti nízkost, od síly slabota, od věčnosti smrtedlnost. K zapravení dluhu člověckého spojila se neporušitelná příroda s přírodou stradatedlnou, aby jak to k spáse naší náleželo, jeden a týž prostředník mezi Bohem a lidmi jednak umříti mohl, jednak nemohl. V neporušení a v dokonalé přírodě pravého člověka pravý Bůh se narodil. Vzal na se podobu nevolníka bez hříchu a povýšil lidskou důstojnost, božské neumaliv; zmaření jeho jest účinek slitovnosti, ne však úchabek moci a t. d.

Tím skončena historická část proslovu a přehled posloupného působení Christova. I přechází sv. Jan k symbolickému dluhého proslovu či úvodu, v němž idey, jež předdeslal ještě jednou ujímá, dále vede a sobě cestu ke skutečnému vypravování stele. Dí:

15. Jan svědčí o něm a volá řka: Ten byl, o Némž jsem pravil: Kterýž po mně přijde, přede mnou povstal, nebo prvěji byl než-li já. 16. A z plnosti Jeho my všickni vzali jsme a milost na milost. 17. Nebo zákon skrze Mojžíše dán jest, milost a pravda skrze Jesu Christa se stala. 18. Boha žádný neuzřel nikdá; jednorozený Syn, jenž jest v lůnu Otcově, sám vyložil.

Evangelista ze slov Jana Kř. velikou tu jistotu potvrzuje, že Christus byl skutečně pln milosti a pravdy, a že Jan Křest. skutečně o Ném svědectví vydal. Musil se místněji o tom tuto pronést, ješto byl v 6, 7. pravil, že Jan od Boha proto poslán byl, aby o Logu svědčil. Pro přičinění důrazu uvádí slavným a obsírným způsobem svědectví jeho, an vece: *Jan svědčí o Ném a volá řka: Ten byl, o Némž jsem pravil.* Evangelista vece, že Křestitel *svědčí, volá* v ča-u přítomném. V textu řeckém druhé slovo sice v perfektu *ἐκφασις* stojí, leč i to perfektum má význam přítomného času. Praesentu apoštol užívá o věci dřívěji stalé pro živější věci té představení. *Volá* či *volal*, ješto byl hlas volajícího na poušti. Is. 40, 23. Volal, ano *křičel ἐκφασίς*, hlasitě kázal o Christu, aby veškeren lid slyšeti a tudy v Christa uvěřiti mohl. Svědčil pak: *Ten byl, o Némž jsem pravil, který po mně přijde, přede mnou povstal.* *Ten byl*, dí; nedí *Ten jest*, jakbychom očekávali, poněvadž se táhne ke svědectví, jež o Christu dřívěji vydal. Uváděje ta slova praví, že je dřívěji byl o Christu vypovídal, an dí: *o Némž jsem pravil*; táhne se tedy k nějakému předešlému svědectví, jež byl o Christu vydal. Ale Jan evangelista ho nezaznamenal, u jiných evangelistův ale o tom nalézáme Mat. 3, a j. kamž evangelista tuto hledí. *Po mně přijde*, t. j. vece, po mně vystoupí, po mně ůrad svůj ujme. *Přede mnou povstal*, vece dále Jan ev. Slova ta někteří exegéti o přednosti dočasné vykládali v ten smysl: *Byl přede mnou.* Jakoby Křestitel byl pravil: *Ten, jenž po mně přijde, předešel mne*, t. j. můj nástupce jest můj předchůdce, aneb mým nástupcem jest můj předchůdce, an Christus vystoupil po Janu co učitel a také již co člověk později se než Jan objevil, avšak dle božství ho od věků předcházal. Jiným ale se vidí, žeby tím tautologie s následující větou povstala, kdež sv. Jan Kř. uvodě příčinu nynějšího výroku svého vece: *nebo prvěji byl než já.* Protož slova *přede mnou povstal* berou o hodnosti a důstojnosti v ten smysl: Vyšší důstojenství má než já a (1, 27.) nejsem hoden rozvázati řeménka Jeho; On Mat. 3, 11. jest *silnější, přednější, čelnější, váženější* a vyšší nade mne. Rozdíl výkladův není velik, ač první výklad přednost drží.

Mohl pak Christus Jana předejít; *nebo*, dí dále Jan Křestitel, *prvěji byl než já* t. j. byl od věčnosti, an jest Bůh a druhá božská osoba. Jsou to oxymóra, věty ostroslovné a záhadné, jež prorok klade pro jasnější vytknutí božské a lidské přírody Christovy. Dle božství byl Christus dříve Jana, ač dle člověčenství o šest měsíců mladším byl a

také veřejně, oč tuto činiti, později vystoupil.

Slova, jenž nyní následují až do svědectví Jana Křestitele v 19., jsou slova Jana evangelisty, kterýž je přidává pro vytknutí působnosti Páně ku spáse lidstva, opět uvlečen jsa radostí a veselím nad vlastním svým milostí od Christa propůjčených zkušením. Hodlal Jan ve předešlém verši již svědectví Jana Křestitele předložiti, leč veličím věcí Christem uštědřených unesen byv opět se v uvažování jich vydává a pokračuje v tom, co v 14. předkládati počal. Pravil tam, že Slovo *plno* bylo milostí a pravdy; již tuto klade dále a dí: *A z plnosti Jeho všickni jsme přijali milost na milost.* Tak čte vulgáta kladouc na začátku věty částici *et xai*, jak mnozí rukpp. s ní čtou. Jiní rukpp. čtou *οτι*, *poněvadž, ješto, nebo*, a soud o přednosti těch čtení na přezmenu jest. Předčí jednak čtení *οτι*, ano čtení *xai*, *et* povstalo bezmála odtad, že slova ta za výroky Jana Křestitele se měla. Jsou ale slova Jana evangelisty, jenž ze své a vůbec všech křesťanů zkušenosti potvrzuje pravdu výroku toho, že Christus jest pln pravdy a milosti. Rozdíl čtení jenom logické souvislosti se týká. My všickni, chce Jan evangelista říci, potvrzujeme z vlastního života že skutečné plnost pravdy a milosti se v Christu zjevila, nebo jsme Jim přijali milost na milost. Vece: *z plnosti Jeho jsme přijali.* *Plnost* Jeho jest to, čím naplněn, čeho plným byl, t. j. plnost milosti a pravdy, o čemž předešlo. O plnosti či náplni Christově písmo nejednou se vyjadřuje. Tak čteme: *V Christu složena byla veškerá plnost* Col. 1 19. a *sice veškerá plnost božství* Col. 2, 9. Tudy mohl Christus ze sebe a z plnosti té vylévat na člověky nepřeberný tok a poklad milosti a pravdy. Kdo milosti a pravdy dojiti žádá, ten ku Christovi se hlásiti musí. I dochází z *plnosti Jeho*, vece Jan apoštol; nedí *plnost Jeho obdrží* nebrž obdrží z *plnosti Jeho*, ješto každému tu částku dává z milostí svých, kteréž jemu potřeba jest; ku každé duši lidské věřící v Christa vytéká z Christa proud darů Jeho vchází v ni podlé pochopnosti a vnímavosti její. Avšak neoštidá se v tom Pán, aniž skrbně a jenom tolik co nejpotřebnější jest uděluje, nebrž dává *milost na milost, milost za milostí*, t. j. řetěz a věnec milostí, ku předešlým milostem vezdy větší a větší milost přičinujíc, ač jestli člověk milostí těch od sebe nezamítá. Slove *A před slovy milost na milost* značí toli co *totiž*. Nesličně jiní rozumějí *milost za milost* v ten způsob, jakoby pravil: za milost starého Zákona dává milost nového Zákona; tomu Jan ev. hned sám odporuje, an klade v následujícím verši, že *zákon skrze Mojžiše*,

milost skrze Christa dána byla. Aníž také jest pravý ten výklad, jenž praví: *milost věčného života za milost života svatého*, ješto výklad ten jenom částku jednu zahrnuje a těsný jest. Aníž také obстоjí výklad *milost nad milost*, t. j. takovou milost, že se jí žádná milost jiná nevyrovná. Tomu výkladu odporuje význam částice *avri*. Nébrž nejlepší výklad jest výšeji položený o posloupnosti a postupu milosti po milosti, milosti větší po menší, čímž hojnost, plejnota a oplynulost milosti se vyjadřuje. Darové milosti Christovy tak hojně na nás splyvají, že jedni druhé, darové noví dary předešlé postihují. Dosahujeme zajisté ode Christa poznání Boha, víry, moudrosti, vyrozumívání věcem nebeským a sobě v nich zalibování, odpuštění hříchů, usynění Božího, pokory, lásky a těch ctností jiných, jenžto k životu křesťanskému se odnášejí.

To pak ihned odůvodňuje a vysvětluje v následující větě protivou Zákona starého a nového, an vece: *Nebo zákon dán skrze Mojžíše, milost a pravda skrze Christa se stala.* Vytyká větou tou přednost Zákona nového před Zákonem starým. Povaha a ráz nového Zákona jest milost a pravda, jenž v Christu se zjevila a všem se uděluje, povaha a ráz staré úmluvy jest zákon lidu israelskému od Mojžíše vydaný. Ale ta protiva není absolutná a náprosta, nébrž jenom vztahitá a poměrná, ješto i v starém Zákoně Logos působil a dání zákona neméně od Něho pochází. Hodlá Jan jenom rozdíl ten vysloviti, že Christus v starém Zákoně prostředně, v Zákoně novém bezprostředně a samosobně působil. *Zákonem od Mojžíše daným* rozumí celou správu staré úmluvy, jak to v jazyku našem bez toho rozuměti se obvyklo. Zákon ten starý byl sice také milost od Boha lidem daná, čeho Jan nepopírá, ač k tomu tuto nezře; ale zákon ten neuděloval o sobě sám síly a milosti k vykonávání těch předpisů svých, o nichž vůbec jen vyřikal: *Kdo nevyplní, kdo neučiní toho, vinen jest smrti*, a člověka jenom vinným býti ukazoval. Prospěšno to bylo pyšným, dí sv. Augustin, kteří se do sebe mnoho domýšleli. Chtěje Bůh pýchu jejich poraziti, vydal Zákon, jakoby řekl: *Aj, plňte, abyste nemněli, že není, kdoby poručil.* Nescházelo poručitele, ale nebylo plůtitele. Nebylo toho v starém Zákoně, že zákon hrozil ale nepomáhal, velel ale neléčil a nehojil, mdlobu ukazoval ale jí neodnímal. Úmluva nová, Christus v nové úmluvě však *milost a pravdu* lidstvu dává, ješto v Christu *stala se* milost a pravda ona; starý Zákon obremenoval, nový ulevuje břímě a lehkým i sladkým je činí; starý Zákon velel a poroučel, nový pomáhá a dává milost, sílu a moc, abys mohl plniti vůli

Boží, Boha milovati a zákon Jeho zevrub z lásky té k Němu činiti a tudy věčného života sobě dobytí. Byla *pravda* i v starém Zákoně, leč pravda přípravná, počátečná a nedokonalá, v závojech a stínech vydaná, ješto v novém Zákoně odhalené a nezakryté, pokud toho lidská mysl schopná jest, se poskytuje 2. Cor. 3, 18. Přijde tu pomysliti, co praví Pavel 2. Cor. 3, 10., že veškera sláva starého Zákona ani slávou nebyla u přirovnání převznešené slávy Zákona nového. Ještě i ten rozdíl zabíhá, že o milosti a pravdě v novém Zákoně dí Jan *stala se živěto*, o starém Zákoně pak vece *idóvny, dán byl*; tam za staré úmluvy musil dán býti, ješto lid jinak se ho dopídití nemohl, tuto ale v novém Zákoně, když Christus přišel, nemohlo jinak býti, leč že se *pravda stala a milost*, an příchod Jeho nutně věci ty s sebou obnáší. Dí tedy *stala se*, jakoby samoděk vyplynuly dvě ty jednotoké řeky ze zdroje Christa; dí *stala se*, že milost ta víc a více se rozvíjetí má v církvi; dí *stala se*, že Mojžíš byl jen prostředek a sluha, Christus sám pramen a dárce. Také to potřeba pozorovati, že přesličně nyní teprv, když byl již všechnu velebu Christovu vyličil, jméno Jeho uvádí.

Již pak to, že Christus úplnou pravdu sám jedin uštědřiti mohl, ihned Jan odůvodňuje, an dí: *Boha neužřel nikdo nikdá; jednorozený Syn, jenž jest v lůně Otcově, On nám vyložil. Nikdo neužřel* dí, a slova *uzřiti* užívá o bezprostředném a neobrazném spatření bytnosti Boží. 1. Jo. 4, 12. 1. Tim. 1, 17. A tudy nemluví zde o theofaniích a viděních prorockých, o nichž v starém Zákoně často se vypravuje. *Boha nikdo nikdá neužřel* dí, ani Mojžíš. Jemuž praveno bylo Ex. 33, 20., že nikdo za živa Boha spatřiti nemůže. Nekonečen jest rozdíl mezi tvorem a tvůrcem a sami blaženci v nebesích zvláštního světla, světla slávy, potřebují, aby mohli na Boha patřiti. A tudy jde, že v Mojžíši pravdy a milosti nebylo, nébrž že *zákon* toliko skrze něho dán byl, *pravda* pak a milost od Christa vyšla. Nechce tím říci, žeby v starém Zákoně nepravda byla panovala. Nechce říci, žeby nebyli poznali Boha lidé před Christem; ješto zajisté sv. Pavel Rom. 1, 20. pohanům vinou klade nepoznání Boha a ješto v starém Zákoně Bůh sám zjevoval se, ano nějakou měrou slávu svou vyvolencům patřiti dával, jak na př. prorokovi Isajášovi 6, 1. Ale to praví apoštol Jan, že dříve přibytí Christa na svět nebylo *dokonalého* poznání o Bohu, ješto sami Židé toliko jednu osobu v Bohu počítali. Teprv *jednorozený Syn Boží*, Christus, nás Boha právě, příměrně a dokonale znáti naučil. Jmenuje Christa jménem *jednorozence* a tedy považuje Ho

podlé božské bytosti Jeho, poněvadž Boha znáti dokonale a, jak hned dí, v lůně Božím býti, toliko na osobu Boží připadá. Fráza *býti v lůně* znamená nejužší spojení, nejstoupenější přítulnost a neodlučnost, znamená stejnou bytnost a podstatu. Pozorovati sluší, že dí, v lůně Otcově *jest* Syn Boží *ó ōv*; *v lůně jest*, zplozen jest odvěčně a pověčně se zplozuje z Otce, podíl věčný má v bytnosti božské; nebyl jenom odvěčně a nestal se snad nějak oddálenějším od lůna Otcova přijutím na se člověčenství, nébrž vezdy v stejné míře a neproměnně v tétěz zůstává s Otcem soubytnosti a spolupodstatnosti a neustále trvá ve spasivém patření, visio beatifica. Slova *εἰς τ. κόλπον*, *v lůně Otcově*, značí téměř toli co slova *u Boha πρὸς τὸν Θεόν* v. 1.; avšak rozdíl jest ten, že slova *v lůně Otcově* vytykají spojení s Bohem po vpletbě a spolu nejužší lásku mezisobnou Otce a Syna vystavují. Nedí také, čeho bys očekával: *jenž viděl Boha*, nébrž *jenž jest v lůně Otcově*, poněvadž právě k donalému poznání Boha soubytnost náleží. Tudy praví níže 10, 15.: *Jakož mne zná Otec i Já znám Otce*; a Mat. 11, 27: *Nikdo nezná Otce leč Syn a komu Syn vypoví*. Ale Syn skutečně vypověděl či *vyložil* nám, co spatřil na Bohu, vyjádřil a vytluočil nám pravdu o Bohu, právě poznání Boha nám poskytl. *Vyložil* dí, vyjasnil, vysvětlil, co nepravého v pojmu bylo, odňal, co nedokonalého, doplnil, co skryto, na světlo vynesl. Slovo *ἐξηγήσατο* užívá se o věcech božských; *on sám* *ἐκείνος* klade se pro zvýšení dojmu.

Předložil dosud apoštol odvěčný poměr Christa k Bohu Otci jakož i potah Jeho ke tvorstvu, ke člověčenstvu a ke spáse jeho, a vůbec vystavil Christa trojdílně co tvorce, co osvětitele a co Spásu. I odvoliv poněkud touze a vniternému svatému pudu rozšiřovati se o bláze, jíž sám vídaje slávu Christovu počítával, přechází nyní k tomu, jehož byl po dvakrát ano třikrát dotekl, svědectví Janovo, a s tím cestu vypravování nastoupá.

19. A toto jest svědectví Janovo, když poslali Židé z Jerusaléma kněze a levity k němu, aby se otázali ho: Ty kdo jsi? 20. I vyznal a nezapřel a vyznal: Já nejsem Christus. 21. I otázali se ho: Což tedy? Eliáš jsi ty? A řekl: Nejsem. Prorok jsi ty? A odpověděl: Ne. 22. Řekli tedy jemu: Kdo jsi? ať odpověď dáme těm, jenž poslali nás. Co pravíš sám o sobě? 23. Vece: Já hlas volajícího na poušti: Spravte cestu Páně, jakož pověděl Isa-
ja prorok. 24. A poslancové byli z fa-

riseů. 25. I otázali se ho a řekli jemu: Proč tedy křestíš, nejsi-li ty Christus, ani Eliáš, ani prorok? 26. Odpověděl jim Jan řka: Já křestím vodou, u prostřed ale vás stojí, Jehož vy neznáte. 27. On jest ten po mně přijdoucí, jenž přede mnou povstal, Jemuž já nejsem hoden rozvázati řeménka obuvi Jeho. 28. To v Bethanii stalo se za Jordánem, kdež Jan křestil.

Otvírá sv. Jan po proslovu dí vlastní evangelia svého a počíná s Janem Křestitelem, událostí předchozích mlčením pomíjeje a je co z jiných evangelií známé nadesýlaje; hledí především ke svědectvím, ježto Jan Kř. o Christu byl vydal. A tu vynechav svědectví Jana Křestníka přede křestem Páně vydaného, klade svědectví, jež Jan vydal po Páně křestu a po jeho z pouště navrácení. Svědectví, jež tu klade, jest veřejné, slavné a úředné, ješto bylo požádáno a dáno na otázku synedria, nejvyšší náboženské soudné stolice u Židů. Poněvadž Jan, od tribunálu jejich dovolení nepožádav, kázal, křestil, napomínal, Christa Messiáše hlásal a té slávy došel u všeho lidu, že oborem se k němu odevšad hrnuli, vidělo se veleradě židovské netrpěti toho děle a poselství k němu vyslati, aby se vyměřil z toho svého počínání. *A toto jest svědectví Janovo*, vece apoštol, *když poslali Židé z Jerusaléma kněze a levity k němu, aby se otázali ho: Ty kdo jsi? Poslali Židé* vece evangelista a rozumí slovem *Židy* zástupce, nosiče a držitele zájmů náboženských i národních lidu Israelského. Jan považuje v nich stránku křesťanské víře protivnou, a tudy rozumí skrze Židy především veleradu či synedrium, jehož část větší sestávala z fariseů. Patrně odtud, že církev křesťanská tehdá, když Jan psal evangelium, se byla dokona od Židů oddělila. V apokalypse 2, 9; 3, 9. jmenuje Jan apoštol Židovstvo tehdejší synagógou satanovou. Fariseové dostihli té váhy, že kněži a levitové k jich straně se hlásiti musili, ač nechtěliž o vážnost svou u lidu se připraviti. Z fariseů byli ti, jež v evangeliu potkáváme, zákoníci, badáním a vykládáním zákona se zanášející, strážcové náboženského a národního vědomí a vzdělání, k nimž část levitů, služebníků chrámových kněžstvu podřízených, se přidala, odtud auktority opět nabyvši, ana část druhá nádeníky a sluhami obřadů ostali. Opanovala tehdá zásada, že koruna královská oprávněna jest, koruna kněžská u potomků Aronových se nalézá, koruna zákona však že celému Israelovi společna jest. Celý národ doby tehdejší

smýšlel farisejsky a podle farisejských předpisů a náuk na všechny věci a události pohlídal. Ješto fariseové na stolici Mojžíšově seděli Mat. 23, 1. a za výkvět národa netoliko sami se drželi, než také od lidu jmíni byli. Au však za doby, o níž tu řeč jest, fariseové na mnoze ve vněšnostech zákona zatonuli a malicherností nad ducha zákona si vážili, tudy Jan Kř. na ně přísně dorýval. Mt. 3, 7. A ovšem tím nenávisť jejich proti sobě vzbudil, ač oni napřed v jeho svíci se kochali. Jo. 5, 33.

Ty kdo jsi? táží se ho vyslancové synedria. Pridali jinou ještě otázku, jak vysvítá z odpovědi Janovy, tážice se: I zdali jsi Christus Messiáš? Ty-li jsi ten, jemuz přislúší osobovati sobě takové právo, že netoliko křestíš, ale také proti nám se všeli jak stavíš a na nás opovážlivě dotíráš. Kým tedy jsi? jaký úřad vedeš? Nebo lidé jiní také nejednak o něm smýšleli a nedostávalo se těch, kteří jej za Christa měli. L. 3, 15.

Odpověď Křestitele na otázku onu evangelista třikráte uvádí: *A vyznal a nezapřel a vyznal: Nejsem Christus.* Chce tím bezmála osvědčiti, jak důrazně, jak rozhodně a odhodlaně vyslovil odpověď svou, a jak určitě a jistě odmítl od sebe domnění, žeby Christem Messiášem byl, a jak jediné pravdy byl pilen. Pravda zajisté jest nejlepší záštitou proti zálohám a lestem. Pravda jest také nejlepší politikou; lež a klam jest politikou času, pravda jest politikou věčnosti. Měl Jan apoštol před očima ty bludaře, jenžto Křestitele výše nad Ježíše kladli, a tudy tak důrazně odpověď jeho uvádí. *Já nejsem Christus* Messiáš zaslíbený v prorocích, Ježto veškeren svět očekává. Dí důrazně *Já nejsem*, a slovem já na prvním místě položeným vytýká, že zná někoho jiného, jenž jest tím, koho se na něm doptávají. Jiní sice čtou jiným pořádkem slov: *Nejsem já Christus*; leč prvé čtení převládá. Ukázal Jan Křestník pravou pokoru. Kdo tu ctnost má do sebe, ten se těší z toho, když vyšší domnění, jež o něm lidé mají, zmazati může a rozptýliti. Jan to činí sprostně beze všech vytáček a lichých odmětek, jimiž sobě lidé čest spolu i domnění pokory sebrati hodlají.

Uslyševše vyslanci velerady odpověď tuto, dále na něho doléhají: *Což tedy, Eliáš jsi ty?* *Odpověděl: Nejsem.* Eliáš, prorok jak oheň, jehož slovo bylo jak pochodeň Sir. 48, 1., nesešel smrtí z tohoto světa, nébrž vzat byl u vichru k Bohu 4. Reg. 2, 11. a tudy očekáváno, že opět přijde a sice co předchůdce a úprave před Christem podle slov Mal. 4, 5. *a já vám pošlu Eliáše dříve, než přijde den Páně.* Slova ta vůbec na příchod Eliáše před Christem vykládána byla Mt. 17, 10. 11. tím více, ješto jiná téhož proroka

výpověď 3, 1., ač od Židů nedosti poznána praví: *Pošlu vám anděla svého,* di Hospodin, *a připraví cestu přede tváří mou.* Byla tedy po odpovědi Janově, že není Christem, nejbližší otázka: *Zda není Jeho předchůdce.* Domněli se, že s otázkou svou jistě dohodnou a tudy slovo *Eliáš* na prvním místě kladou. Praví Jan nebýti Eliášem v tom smyslu, jak toho Židé vyslanci fariseové se domněli; nebyl tělesně a osobně Eliém, byl ale *duchem a mocí* Eliém Luc. 1, 17. dle slov andělových. A podle toho i sám Pán Mt. 11, 14; 17, 12. jej Eliášem dle ducha a síly duchové býti praví. Sám pak Jan Křestitel, jak Origenes již pozoroval, nedotýká své duchové s Eliém příbuznosti ze skromnosti a pokory, a spolu z opatrnosti, ješto by to Židy bylo jenom v předsudcích upevnilo. Když byl Jan také na tu otázku záporně odpověděl, vznesli poslové na něho třetí otázku: *Prorok-li jsi ty?* *A odpověděl: nejsem.* O této třetí otázce a odpovědi na ni dané nesrovnávají se vykladatelé, kterakby slyšána býti měla. V textě řeckém se při slově *prorok* nalézá člen a tudy se vidí těch interpretů výklad nedosti přiléhati, kteří vůbec proroka tu slyší a vysvětlují, že Jan ze skromnosti od sebe odmítá důstojenství prorocké, ač Pán Luc. 7, 28. jej netoliko prorokem, nébrž i největším z proroků býti praví. Lépe vidí oni, kteří kladou, že otázka šla, zdali Jan Kř. jest oním prorokem, jež Bůh v starém Zákoně Deut. 18, 15. předpověděl: *Proroka z národu tvého a z bratrů твоjich jako mne zbudi tobě Hospodin.* Oni tedy proroka na dotčeném místě přislíbeného různili a rozdělovali ode Messiáše či Christa, ovšem bludně, ješto místo to jenom o Christu slyšáno býti má. Ze slov u Mt. 16, 14. zdá se, že pod tím prorokem Jeremiáše rozuměli, jakož 2. Mach. 15, 14. Jeremiáš prostě prorokem se zůve. Mohl tedy Jan jistě říci, že oním prorokem není, an Židé o Jeremiášovi aneb snad jiném proroku domýšleli se, že za doby Messiášovy z mrtvých vstane.

Ale poslancové oni senespokojili se zápornou odpovědí Janovou třikrát opěťovanou, nébrž dorývali na něho, aby se místněji a určitěji vyjádřil. *Pravili mu tedy: Kdož jsi, abychom odpověď dali těm, jenž poslali nás? Což pravíš sám o sobě?* Slo jim zajisté o to, aby našli něco, proč by mu kázání a křestěoi zapověděti mohli. I přinutili Jana, aby skutečně odpověděl, ale odpověď jeho byla vzata z proroka Jesajáše, jehož slovy povolání svoje vyličuje. Vzata slova z kap. 40, 3., kdež jedná o návratu ze zajetí Babylónského a předpovídá a slibuje, že Bůh přes pouště neschodné, přes nesjetné hory a nepřístupné skály jim blahoschodnou cestu připraví. Pod rouškou nejbližšího smyslu toho hlubší tam

význam se tají o přístí předchůdce Messiášova a o přípravách jím pro Christa ustrojených. *Já jsem, dí, hlas volajícího na poušti: připravte cesty Páně.* Výklad slov dali jsme Mt. 3, 3. Leč ani k těm místům odkazovati netřeba, ješto samo sebou se namítá, že příprava ta, o níž tu mluví, duchovna a mravna býti měla, a že se Jan *hlasem* zove, an lidstvo k té přípravě ubuditi povolán byl. Hlas jen dech jest a dosahuje významu teprv od toho, kdož ho užívá; v tom spatřuje se pokora Janova. Hlas jest zvoláním, jakoby řekl: *Což to jest, co slyším?* Věci zhola nové se dějí, celý svět volá, aby se přípravy dály. Jan byl vtěleným, vpleteným takovým hlasem a byl zvoláváním, v němž hlas ten zosobněl. O Spasiteli můj, volá Lallemant, kéž jsem hlasem, jenž řeční a příkladem lidi k Tobě vede. Kněz má býti hlasem Páně a volati *na poušti*, t. j. bez ohledu na osoby lidské. Ve slovech Křestitelových těch se líčí stav srdce lidského. Hlasem volajícího na poušti jest hlas tužby srdce lidského po pravdě a blaženosti. Svět nemůže odpověděti tužbám těmto, a dokud srdce nenajde toho, v němž pravda a blaženost se nalézá, zaniká tužba ta jak hlas na poušti.

K tomu čini sv. apoštol poznamenání, an dí: *A poslancové byli z fariseů.* Pravi to, aby vyložil, jakým během se dalo, že novou otázkou na něho dotírali, a aby patrně bylo, že z nepříně ty otázky vycházely. Tázali se zajisté dále: *Proč tedy křestíš, nejsi-li ani Christus, ani Eliáš, ani prorok?* Domněli se, že křestiti nepřileží nikomu, leč buď Messiášovi, neb Eliášovi přípravci Jeho, aneb proroku Jeremijovi, aneb kdokoli tím prorokem v jich myslí domýšleným byl. I dorývají na Jana, aby poslání svého, ač má-li jaké, božského před nimi dokázal. Ale Jan Křestitel neodpovídá k otázce jejich, věda, že by oni právo jeho uznati se všelijak zpěchovali, nébrž jedná o povaze křestu svého, an dí: *Já křestím toliko vodou, či jak vlastně stojí, ve vodě, co v živlu, v němž křest se děje.* Mt. 3, 11. To jest, křest můj náznačný, symbolický jest, a má lidi vésti k tomu, aby se vniterně očistili, pokání činili a tak na Christa připravili se. Já tedy nic sobě neosobuji, co by na Messiáše příslušelo, alébrž to činím, co nyní velenutně a nevyhnutelně státi se musí, ješto již Messiáš u prostřed vás nachází se. Protiva křestu vodou jest křestění ohněm, jak Jan Kř. to sám byl pravil u Matouše 3, 11., čehož tu apoštol Jan neklade. Avšak on uvodí dálejší výrok Křestitelův, jímž poslancům pravi, oč se netázali, co ale jim věděti svrchovaně potřeba bylo. *U prostřed vás stojí, vece, Jehož vy neznáte.* Pro lepší důraz klade slovo *uprostřed, u prostřed,*

napřed, an právě to skutečně Páně vystoupení křest Janův vymáhalo. Káže jim Christa, co již přítomného mezi nimi, káže jim Ho co neznámého jim, od nich nepoznaného, jak již byl sám apoštol proslovil se výše v. 11: *Svět nepoznal Ho a svoji Ho nepřijali.* Tak úřad svůj koná, k němuž určen byl. Leží v tom výroku jeho také výtká a výčitka, že Židé po sta — ano po tisíce let Christa očekávali, když konečně přibyl, zhola si Ho nevěšmali a nápotom Ho pronásledovali. O Ném, o Christu nyní místněji dotýká a důstojenství Jeho líčí. Dí: *On jest ten, jenž po mně přijíti měl, jenž přede mnou povstal, Jemuž já nejsem hoden rozvázati řeménka u obuvi Jeho.* Nejprve dí, že veškeren svět Jej očekával, a že o Ném proroci předpovídali: On jest ten příjdoucí, ten jenž přijíti měl, Jehož příchod odvěčně ustanoven, k Jehož přístí všechno se připraviti povinno jest. Dále o Ném vece, že *před ním byl*, že jej předešel, upředčil a upřednil, že totiž přednější nad něho jest časem a tudy v tom případě také důstojenstvím. Posléz poměr svůj k Nemu vypisuje obrazem vzatým z obyčejného života, v němž otrokové rozvazovali řemeny obuví: *Jehož řeménkův obuvi rozřešiti hoden nejsem; t. j. Jemuž nejmenší službu prokázati nejsem hoden, Jehož sluhou nejmenším býti nezasloužím.* Tak se prohlašuje o Christu ten, ze zrozenců z ženy největší; Mt. 11, 14. Mt. 3, 11. Viděti pokoru Janovu, ješto moha sobě všelijaký titul osobiti a o důstojenství svém, co předchůdci, co přípravci a učitelé národa mluvíti, toho se vzdává, a toliko o tom se zmiňuje, co by Christa u větším a důstojnějším světle ukazovalo. Ostatně slova, *tento jest, jenž přede mnou byl*, se v řeckém textu vypouštějí a jsou pozdější přípisek vsutý dílem z 15., dílem z 30. v.

Ještě udává evangelista místo události té: *To se dalo v Bethanii v Zájordaní, kde Jan křestil, či křestíval.* Nedálo se to někde v pokouti a ústraní, nébrž na místě veřejném, kde lidé scházeli se a kdež se převážeti dávali přes řeku Jordán. *Bethania* slovo značí toli co lodénice; jméno to, zdá se, bylo změněno v třetím století na jméno *Bethabara*, jak Origen neprávě a po něm jiní na místě našem čisti hodlali, což značí převoz; aneb Bethabara bylo místo blízké té Bethanie, a když Bethania spustošena a vyvrácena byla, zůstala Bethabara a Origenovi, když se toho dovídal, praveno, že tuto u Bethabary Jan křestíval. Bethanie ta ležela na Jordánu a píše se u prostřed alfem, loděnici značíc, aneb dle jiných hetem, značíc Datlany či Datlovany, t. j. místo, kdež mnoho datlů se rodí. A ovšem jest jiné místo a jiné jméno, nežli Bethanie u Jerusáléma, kteréž se píše u prostřed ajinem literou a značí toli, co Do-

lany, nížina, úval. Ono místo na Jordánu prý bylo kde Israelité pod Josuem přes Jordán přešli. Později za Jeronyma, ovšem i dříve a ještě posavád, kdo může to činit, navštěvováno místo to hojně od poutníků, jenž tytýž le na tom místě v Jordáně také na památku křestu Páně koupávají. Ostatně poselství to k Janovi očividně se dalo po křestu Páně, ač jiní neprávě křest Páně mezi v. 31, a 32. kladou. Tudy svědectví Janovo o Christu, jež čteme Mr. 1, 7. L. 3, 16., předcházející přede křestem Páně, různí se od svědectví Janova, o němž tuto Jan evangelista píše.

To je svědectví Křestitelovo, jež apoštol nejdříve uvodí. Otázku: *Ty kdo jsi učitelé v církvi vezdy na tu stranu brali také, že každý ji sám sobě klásti povinen, ješto není spasnější vědy nad sebeznání. Co bychom odpověděli, kdyby se Bůh otázel: Kdo jsi ty? Jsi-li křesťan? Kněz-li? I kde jest život tvůj? Kde jsou skutkové tvoji? Nedávejme se věsti samoláskou. Od tebe, píše sv. Bernard Eugenovi III., musí rozjímání počínati, a nejsi moudrým, sám-li sebe se cizíš a sobě nepřináležíš. Kdož jsem já, a kdož jsi Ty, Bože můj,* říkával sv. František Seraf. Ty hlubina moudrosti a dobra, a já propast bláznovství a všeho zla. Leč těch a jiných úvah mimo pustice poslyšíme další svědectví Křestitelovo o Christu.

29. Na zejtrí viděl Jan Ježíše přicházeti k němu, i vece: *Ajhle Beránek Boží, ajhle který snímá hříchy světa.* 30. Ten jest, o němžto jsem pravil: Po mně přichází muž, jenž přede mnou povstal, nebo prvěji nežli já byl. 31. A já jsem neznal Ho, ale aby zjeven byl v Israěle, proto jsem přišel já vodou křestě. 32. A svědčil Jan řka: Spatřil jsem Ducha sestupovati jako holuba s nebe a zůstal na Ném. 33. A já neznal jsem Ho, ale kterýž poslal mne křestit vodou, ten mi pravil: Nad kým uvidíš Ducha sestupovati a zůstávati na Ném, ten jest, jenž křestí Duchem svatým. 34. A já užírl jsem a svědčil, že tento jest Syn Boží.

Druhé to svědectví Janovo Kř. jest svrchovanější než předešlé. Dříve zajisté téměř jen záporně se o Christu prohlašuje a výsost Páně jenom tušiti dává; nyní kladně důstojnost Jeho vyjevuje a udává způsob, jakým poznání místnějšího a osobného o Ném došel. *Na zejtrí, vece, viděl Jan Ježíše přicházeti k němu, i vece: Ajhle Beránek Boží, ajhle který snímá hřích světa. Na zejtrí se*

toto svědectví dalo, hned dne druhého po předešlém osvědčení; a tudy se to nemohlo státi nikde později, aniž mezi prvním a druhým svědectvím Janovým možno položití pokusení Páně od dábla a jeho čtyřceti-dnový půst, jak to některí učinili, překládající ač proti mluvě řecké *dne jiného místo na zejtrí* či dne druhého. Proč Ježíš k Janovi přišel, o tom se evangelista nepronášá, ano mu záleží jenom na tom, aby svědectví Janovo o Christu vynesl. Když tedy dne zejtrějšího Jan Kř. viděl Christa, že k němu se běře, zvolal prstem na Něho ukazajíc: *Ajhle Beránek Boží. Ajhle, vece, ten jest to, o Némž jsem mluvil, o Némž jste vy a tamti fariseové včerejší se tázali. Ten jest Beránek; v řeckém textu má slovo to člen: ten Beránek, o Némž v starém Zákoně předpovědě byly, o Némž jmenovitě Is. 53, 7. dí: Obětován jest, že sám chtěl a neotevřel úst svých, jak ovce k zabiti veden a jak beránek před nim, jenž ho stříhá, oněmi a neotevře úst svých.* Na Beránka toho namykaly a k Němu se odnášely všechny oběti kazdodenné a jiné, které se obětovávaly za hříchy; k Němu prohlídal ozvláště Beránek velikonočný, jak to vůbec uznáno v církvi bylo. Apoštolé Petr 1. P. 1, 19. a Pavel 1. Cor. 5, 7. beránkem Christa jmenují a Jan ve zjevení 13, 8. Jej zove beránkem od počátku světa k zabiti ustanoveným. Obnáší jméno to netoliko jemnou a lahodnou povahu Páně, nébrž mnohem více k záslužné a spásitedlné smrti Jeho se nese. Sluje však ne pouze *Beránkem*, nébrž beránkem *Božím*, jenž Bohu patří, vůči Boží odevzdán jest, Ježž Bůh vyvolil k usmíření světa s sebou a k uklišení nepřátelství mezi nebem a zemí. A myšlénku tu o poměru Christa co smírce člověčenstva hned dále uvodí Jan Kř., an dí: *jenž snímá hřích světa.* Hřích t. j. hříchy veškery, an slovo *hřích* hromadně se běře. *Snímatí, αἵματι, tollere,* značí dvoji věc; nejprvé něco na se vzíti, nésti; a druhé něco zrušiti, odniti, jeho sprostiti a zbaviti. Odnětí hříchů nemohlo se jinak díti, leda jich na sebe vzetím. Jak jsme již výše dotkli, naráží na Is. 53, 7. *On vzal na sebe mđloby naše a neduhy naše, kterýžto výrok proroka, jak z jiných míst nov. Zákona viděti, vůbec o Christu jmín byl Act. 8, 32. nn. 1. Petr. 2, 22. nn. Nechce tedy říci, že Christus náukou, příkladem a jiným mravným toliko působením hříchy v člověčenstvu uměnil, umalil a uskrovnil, nébrž že smrtí svou hříchy se člověčenstva odňal a smazal, nás ode vší viny očistil 1. Jo. 1, 7. a za viny naše zadost učiniv Boha a spravedlnost Jeho s námi smířil. Výrok ten chovaje v sobě zárod veškeré víry křesťanské ukazuje, kterak Duch sv. byl osvětil Jana Kř. a dává důvod, že*

skutečně byl největším z proroků. I slovo světa důkazem toho jest, že duch jeho aneb raději duch Boží v něm a skrze něho prozíral ku spáse veškerého člověčenstva. Ještě znamenáme, že slovo v praesentě *snímá* stojí; vystavuje tím, že snímání hříchů co vlastnost Christovi příleží a značí neustálé snímání hříšenstva či všeho hříchu po veškerý čas, ve všech národech a u lidí veškerých, jenž v Christa věřiti a Ho následovati hodlají. To vědomí o Christu ostatně Jan Křestitel neměl odjinad, než od Boha zjevením. Myšlénka o trpícím Messiáši s tíží a sotva se ujímala u Židů, ano byla největší závadou, že se národ ke Christu Ježíši neobrátil. Ale ona jest stezejná idea v křesťanství. A tudy slov Jana Křestitele užívá církev v nejsvětější dobu, když největší dar Boží lidům poskytl, totiž bezprostředně před komuníí či přičastí.

Pronesl se Křestitel o ponížení Páně; nyní se vyjádřuje také o výši Jeho, an vece: *Ten jest, o Němžto pravil jsem: Po mně přijde muž, jenž přede mnou jest, nebo prvější než já byl.* Slova ta již v 15. vyložena. Křestitel je bezmála několikráte opětoval, ano jich opakování také potřebno bylo. A tudy nedobře někteří vykladači za to mají, že se Jan Křestitel táhne ku svému svědectví danému v. 26. 27. vyslancům Jerusalemským. Dí *Ten jest a nedí byl*, poněvadž Christus přítomen byl; pro účtu praví *muž ávriq* a nedí pouze *člověk ávropwos*.

A však Jan nepronásí tu výroku svého prostě nébrž jej ihned odůvodňuje, an praví, že co o Christu vznešeného svědčí, zjevením Ducha Božího se dověděl. *Já pak neznal jsem Ho, ale aby zjeven byl v Israěle, proto jsem přišel křestít vodou. A svědčil Jan řka: Spatřil jsem Ducha sestupovati jako holuba s nebe a zůstal na Něm.* Praví: *a já neznal jsem Ho.* Kterak to praviti může Křestitel, ješto byl příbuzen Pánu a matka jeho výslovně příbuznicí matere Boží se nazývá? Nad to Matouš 3, 14. vypravuje, že Jan Kř., když Christus od něho křestu žádal, toho se odpíral a pravil: *Já bych od Tebe křtěn měl býti a Ty jdeš ke mně?* Ze slov těch jasně vysvítá, že Christa znal. Kterak tedy nyní říci může, že Ho neznal? Odpovídá sv. Chrysostom, že Jan sice o Christu věděl, ješto byl ku přítomnosti Jeho v životě materském vzplésal a Jej lidu ohlašovati měl; ale že neznal Pána po obličejí, poněvadž Christus v Egyptě a v Nazaretě v ústupu, ústraní a závěti, on pak v Hebróně a záhy na poušti zdržoval se. Jak mile však Christa k sobě přicházeti spatřil, tušil hned vedením Ducha Božího, že tento jest ten předmět jeho kázání a hlásání; v čemž nápotom, vida Ducha svatého se-

stupovati na Christa, docela potvrzen jest. Podobného něco přihodilo se Samuelovi, jenž na jisto věděl, že jeden ze synů Isajových za krále pomazán býti má, ač nevěděl, který by ze sedmi synův jeho jím býti měl. Jak mile však spatřil Davida, ihned za vnuknutím Božím poznal jej býti tím, jehož pomazat vyslán byl 1. Reg. 16, 12. Jednak zdá se rozdíl mezi Janem Kř. a mezi Samuelem býti ten, že Samuel uviděv Davida ihned dokonale přesvědčen byl, že ten a nejíný jest, jehož pomazati přijde; Jan Kř. ale k úplnému přesvědčení ješto vlastního sestoupení Ducha Božího na Christa potřeboval. Samuel o Davidu toliko vniterného, Křestitel také vněšného oznámení Božího o Christu došel.

Udává pak Jan při té příležitosti účel a záměr vystoupení svého a celého svého úřadu: *Aby zjeven Christus byl v Israěle, proto jsem přišel křestít.* Slovo *křestiti* očiividně šířeji se bere a značí veškerou působení Janovo. Při slově *zjeven byl* naráží na povšechné očekávání Židů, podlé něhož, jak Justin (Tryf. 8.) vece, Messiáš všechněm zůstávati měl neznám a nevědom, až by Jej Eliáš pomazal a všem vyjevil. *Zjevením* či ohlášením Christa podobně šířeji značí netoliko to, co sám činil, ale také to, čím sám k dokonalejšímu Páně poznání veden byl. A tu již přechází k onomu znamení, jenžto mu dáno bylo pro poznání Messiáše a přípověď Boží o tom předchozí nápotom v. 33. uvodí. *Spatřil jsem, vece, Ducha Božího sestupovati na Něho jak holuba s nebe a zůstal na Něm.* Ve hlavitých čerchách dotýká událostí, které se přihodily při křestu Páně, těch totiž, z nichž důstojnost Páně vyplývati se jasně vidí. Tři věci vytýká, jednu sestoupení Ducha sv. s nebe, druhou podobu, v jaké Duch sv. na Christa sestoupil, třetí zůstání Ducha sv. na Christu. V každé té stránce spatřujeme vznešenost Páně nad proroky a posly Boží veškery. Jiní poslanci Boží obdrželi milost a sílu Ducha svatého; Christus obdržel Ducha svatého co princip a dárce všechněch darův nadpřirozených a všechněch milostí. Sv. Cyrill Alex. praví: Vzdálil se Duch svatý od nás pro hříchy. Christus pak přijal Ducha sv. pro nás, aby Duch svatý navykl zůstávati suámi. Sněs se nad Ním v podobě holuba, tvárnost holubí maje, nevšak let holubí, jak některým vykladačům se marň zazdalo. To ze slov svatého Lukáše Luc. 3, 22. vysvítá, kdež stojí, že Duch sv. v tělesné tvárnosti na Christa se sněs. Z čehož spolu viděti, že se to vněšně dalo a nikoli u nějakém ponze vidění. Již na dotčeném místě Luc. 3, 22. a dříve jsme u Matouše 3, 16. pravili, proč

podobu holuba na se vzal, ješto ve ptáku tom symbol čistoty a sprostnoty se vidí. I v tom ještě rozdíl jest, že jiní Ducha sv. na čas obdrželi; proroci zajisté ne vezdy prorokovali, nébrž jenom když je nadechl Duch sv. Podobným během eizými jazyky právě toliko za doby nadšenosti mluvíti mohli, kteří daru toho účastni byli. O Christu ale vece, že *zůstal* Duch sv. na Něm, t. j. veškeri darové Ducha sv. bytedlně při Něm byli a v bytnost Jeho člověckou vešli, jak Is. 11, 2. a Joel 2, 28. předpovědino. Bylo to pomazání Páně na úrad, leč o tom viz Mt. 3, 16. V řečtině místo *na Něm* jest *ἐν αὐτῷ*, což nedá se dokonale přeložiti a značí více než *na Něho* znamenajíc neustále s láskou k Němu se-privíjení. Dva oznaky vidíme, oznam beránka u Christa a oznam holuba při Duchu svatém. Nevina, čistota, sprostnota, lahoda, láska, plodnost v dobrých skutcích — to jsou cnosti, jimž se tu máme učit. Ale i Janu Křestiteli se dív právem vykladatelé. Třicet let v zátísi a v ústupu na poušti žíti v nevýslovném pokání, v nedostatku všech potřeb a potěch lidských, při tom s Christem při Jeho výjevu jenom na chvíli obcovati a takofka jenom mimochodem s Ním mluvíti a při tom Bohu zůstavati věrným a s vedením Božím se spokojovati, to jest skutečně Bohu, pro Boha sloužiti.

Opět a znova Jan Křestitel neznámost svou osvědčuje a uvádí, kterak jí vyhověno bylo, an vece, že toho o Christu vědění a poznání nedošel domyslem ani jakým lidským způsobem, nébrž zjevením. Dí: *Já neznal jsem ho, ale ten, jenž mne poslal křestit, řekl mně: Nad kým spatříš Ducha sestoupiti a zůstavati, ten jest, jenž křestí v Duchu svatém.* Opisuje jméno Boží perifrázou a nedi prostě: Bůh mně řekl, nébrž di: *Ten, jenž mne poslal křestit, řekl mně*, poněvadž zjevení Boží s posláním svým bezprostředně spojití hodlá. *Řekl*, vece, a rozumí vniterné zjevení Boží; čas a způsob fakového výroku neznám jest. Dí: *Nad kým spatříš*, totiž když křestiti budeš; té okolnosti sice nedokládá Bůh, ale ona samozřejmě byla, an křestit vyslán byv nemohl jinak očekávati, leda že právě při té úloze se mu zjevení ono stane. O Christu praví to zjevení Boží, že v Duchu svatém křestiti bude. *V Duchu sv. křestiti jest v duchu a ohni* Mt. 3, 11. křestiti a užívá se slov těch o křestu účinném, posvětaém a odhřešném, stojíc oproti křestu pouze symbolickému, jakým byl křest Janův. Užívá slova *křestiti* o darech a milostech Christem davaných dílem pro podobnost dáni darů těch s úlohou Janovou, dílem že udělení těch darů tu proroků Joel 3, 1. Act. 2, 33. co vyhlášení se

představuje. Christus v Duchu sv. křestil, tedy Duch sv. od Něho též pochází.

Ješto pak všechno záleželo na tom Janově o Christu svědectví, tudy Jan závěrečně jednou ještě je předkládá: *A já užíval či viděl jsem*, co mi Duch Boží slíbil, viděl jsem totiž Ducha sv., an sestoupil na Christa, jak ze spojitosti zřejmo jest. *A svědčil jsem o tom, že jest Syn Boží.* Vidění to se myslí Janově co ukončený děj představuje a obnovuje a proto užívá perfektu *εώρακα*. Opětuje tenkrát slovo *a já κἀγώ* a projadřuje jistotu a rozkoš srdce svého. Podvkrát svou nevědomost vyznává a vším úsilím směřuje k oslavě Páně s vlastním pokolením svým. Táhá se tu vykladatelé, *kde a kdy* Jan svědčil, že Ježíš jest Syn Boží, ješto o tom řeči nikde není. Odpovídají, to nebýti psáno, jakož přemnohé věci mlčením pomíjeny jsou. Jiným se vidí, že se to dalo hned po křestu; jiným se zdá, že to, co v. 27. a 30. o Christu pravil, obnáší v sobě pojem *Syna Božího* a že tu jenom dopovídá, čeho byl v dotyč. vv. napověděl. Ještě však jiným zdá se, že se nemá překládati *svědčil jsem*, nébrž *svědčím*, ješto *μαρτυροῦμαι* perfektum má do sebe tytéž povahu času přítomného a obecnou platnost značí, jakoby řekl: *To nyní osvědčeno bud.* A však poslední náhled nemůže místa míti; poněvadž perfektum *μαρτυροῦμαι* předce na nějaký předešlý výkon ukazuje, jehož platnosti nynější se Jan dovolává. Nejlépe vidí, kteří prvního se drží náhledu, ač i druhý možen, ale nepodoben. Viděti, že Jan o Christu dokonale smýšlel.

Znamenati tu sluší, že všady a vezdy Christus křestí; kdokoli křest uděluje, předce jenom osobu Christovu zastává a Christus vlastitě křestí. I sluší neskončené díky vzdávati, že nedopustil, aby posvěta naše závisela od zlověry nebo zlořádosti přísluhovatelovy.

To sv. apoštol vyloživ přistupuje k vyličení třetího svědectví Křestitelova. Běre i při tom zřetel k učeníkům Jana Křestitele a tudy vypravuje, kterak pro vydané o Christu svědectví Janovo se nejedni učnové jeho ku Christu přivinuli, tím mlčemně nabíraje, aby stejně sobě poradili a ku Christu přilpnuli. Celé pak vypravování evangelistovo jak útló jest, tak spolu i nejmenší okolnosti některé líčí na osvědčení, že útroba a mysl apoštolova věcmi těmi docela projata byla při zpomínání těch událostí. Vypravuje pak:

35. Na zejtrí opět stál Jan a z učeníků jeho dvě. 36. A pohlednuv na Ježíše, an pochází, řekl: Aj Beránek

Boží. 37. I slyšeli ho ti dvě učeníci mluvit a následovali Ježíše. 38. Obrátiv se pak Ježíš a uzřev je následovati Ho dí jim: Co hledáte? Oni pak řekli Jemu: Rabbi, což se vykládá mistře, kde bydlíš? 39. Dí jim: Pojďte a vizte. Přišli a viděli, kde bydlí a u Něho zůstali dne toho; hodin pak bylo asi deset. 40. Byl pak Ondřej, bratr Šimona Petra, jeden ze dvou, jenž to slyšeli od Jana a následovali Ho. 41. Nalezne ten nejdříve bratra svého Šimona a vece jemu: Nalezli jsme Messiáše, což se vykládá Christus Pomazaný. 42. I přivedl ho k Ježíšovi. Pohleděv pak naň Ježíš řekl: Ty jsi Šimon, syn Jónův, ty slouti budeš Kéfas, což se vykládá Petr, Skála.

Třetí svědectví Jana Křtitele klade se s výsledkem jeho a s počátkem učeníků Páně. Jest to přesličené vypravování v celé nelíčené a milé prostotě; krásnějšího, poučnějšího a potěšivějšího vypravování býti nemůže. Slunce krásně vychází, růže sličně vzkvétá, ale sličněji se otvírá duše mladá Bohu. Dí: *Na zejtří opět stál Jan a z učeníků jeho dvě. A pohlednuv na Ježíše, an pochází, řekl: Aj Beránek Boží.* Dí: *na zejtří t. j. po předešlém osvědčení druhém. Jan Kř. stál, aby na Christa hleděti a Jemu svou úctu prokázati mohl. Slovcem opět apoštol říci hodí, že stání Jana Kř. také při druhém jeho o Christu svědectví nadešlo, ač byl o něm nedotekl. Stál, jak stojí sluha pána očekávaje a sloužiti se hotově, stál jak prorok Habakuk, jenž vece o sobě 2, 1.: Na stráží své státi budu a postavím se na ohradě, a patřiti budu, abych viděl, co mi bude mluveno, a co odpovím.* I pohleděl Jan na Christa, an tu se procházel. Kam a kterak, neví se a veškery dohádky tutomarny a nemístny jsou. Nešel ale nyní k Janovi Křtiteli; učinil to jednou, aby od něho křest přijal. Aníž také Jan k Němu se přiblížil. Žádná rozmluva se mezi nimi neosnovala. Měli Pán i Jan dráhou každý vlastivou jíti, aby svědectví Janovo tím větší důraznosti nabylo. Měli obá nyní poněkud sebe prázni býti, aby tím zračitěji se vyskytlo, že shoda jejich z Boha a z Božího působení pochází. Jan *pohleděl na Ježíše.* Osobnost Páně jevila vsady, kde se ukázala, královskou povahu, an přese všeliké Jeho ponížení protřelý zrak čisti mohl napřáha na tváři Jeho slova: *Král králů, Pán pánů.* Ap. 19, 16. Jan poznal již tu povahu.

Ale on i Beránka v Něm nyní poznal a pln úcty a podivení vzvolal: *Aj Beránek Boží.* Opakoval svědectví o Christu, aby učně, jenž to se k němu táhli, ku Christu obrátil, vezdy jsa pamětliv toho, že předchůdcem a přístrůjcem Páně býti povinen. Byli oni bezmála dne předešlého přítomni, když Jan Křestitel svědectví o Christu vydával, a tudy jenom zkrátka se pronáší. Opět o náměstné smrti Páně mluví; bylo mu, jakoby Ho viděl kříž na Golgotu nésti. Dává nám na rozum, nač častěji pamatovati, čím k milování Páně se vzbuzovati máme. Jest to nevýslovná potěcha, že obračejíc oči na kříž aneb na obět mešnou můžeme říci: Ajhle Beránek Boží, jehož krev jest spása má, můj život a síla moje. Neblah člověk, kdo se potěchy té zbavuje. — Neposyla Jan učnů svých za Christem výslovně, ješto dosti býti na svědectví svém se domníval, ostatek milosti Boží zanechávaje. Divno, že jenom o *Beránku* mluví, a že před učni svými neopakuje raději, co výše pravil o předbytí a vznešenosti Páně, an víme předce, že Židé tehdejší o vzneslém, povýšeném a bohatém messiáši jenom smýšleli, takového jenom přijmouti hodlajíce. Jest to krásné svědectví o šlechetné mysli těch dvou učeníků, jenž při Jauu Kř. tehda meškali, že se tím výrokem neodstrašili, nébrž že jím raději navnazení a ku Christu přivábení byli a tudíž za Christem šli. Ti dvě učeníci, vypravuje apoštol dale, *slyšeli Ho mluvit a následovali Ho.* Slyšeli jedno slovo a hned pohnuli se k následování Jeho, ješto u nás mnoholeté náuk Páně slyšení bez úspěchu ostává. *Slyšeli slova Křestitelova netoliko vněšnýma ušima, nébrž i duchem a myslí a tudy Ho následovali.* Neviděli na Něm žádné slávy světské, nádhery žádné, žádného skvostu, a ta vněšná Páně nenáhdera a chudoba neodstrašovala jich, ana milost Boží je ke Christu táhla. Jeden z těch dvou učeníků byl Ondřej, bratr Petřův; druhého apoštol nejmenuje, avšak nebyl to jiný, leč on sám, Jan, miláček Páně, který panenskou jakousi stydlivostí jméno své zamlčuje, netoliko zde, nébrž i jinde v evangeliu svém 13, 23, 18, 15, 19, 26, 20, 2. atd. Jest to ta skromnota, za kterou i Mojžíš o sobě v třetí osobě mluví, aby všecken pozor obrácen byl jenom na událost s pomíjením pozornosti na prostředky a nástroje. Následovali učeníci ti Christa ostýchavě neosmělujíce se Jej osloviti. Leč Christus schýlil se k nim a *obrátiv se tázal se jich: Co hledáte?* Ovšem věděl, čeho žední jsou, ale otázku klade, aby jim srdce a myslí přidal, ostýchavosti je zbavil a důvěrou naplnil. Tak, učí vykladači z té přibody, Bůh předchází milostí svou každého

člověka a nadarmo by lidé Boha hledali, kdyby milost Boží jich dříve nehledala. Na otázku Páně: Co hledáte? učeníci přímě neodpovídají, nébrž otázku jinou kladou: *Rabbi, kde bydlíš?* A tou otázkou již znamenají, že za Christem proto šli, aby od Něho o věcech života věčného uslyšeli. Jmenují Jej *rabbim*, což jest, vece apoštol, toli co *mistr* či *učitel*, a tím názvem osvědčují vůli státí se učeníky Jeho. Slovo *rabbi* sedmkrát se u Jana přichází, u Luky nikdá. Mistrem, učitelem slouí Pán, ješto jest pravda, cesta a život. Titul to byl, jenž ve výlučném významu se Mu přivlastnoval. Sám praví Mt. 23, 8.: Nezvete se mistry, nebo jeden jest vůdce váš, vy pak bratří jste. — Počátek všelikého se ku Christu přivínování v tom titulu se zahrnuje. Nežli mohli, pochopiti, že jest beránkem, musili v Něm mistra viděti. *Kde bydlíš?* kde zůstáváš, meškáš; tak táží se, aby Ho mohli navštívití časem svým a o věcech věčného života s Ním rozmlouvati. Leč Ježíš je k sobě pozývá a vece laskavě: *Pojďte a vizte!* Řčení to *poďte a vizte* nejednou přichází v písmě st. Zákona a písmo užívá slov těch, když vůli a radu Boží zjevuje Ž. 65, 5. *Pojďte a vizte skutky Boží.* Ž. 45, 9. *Pojďte a vizte skutky Hospodinovy.* Nejedni vykladači myslí, že Ježíš k těm místům hledí. *Pojďte a vizte*, dí církev, volajíc k obřadům, k náukám a ozvláště k oběti mše svaté. Chrám jest obydlí Christa. Blažen, kdo tam Christa hledá a za Ním jde. Tudy dí sv. Cyr. Al.: Zbudujme se v srdci svém a vystavme dům, kam by On přišel, nás vyučoval a s námi obcoval. — Šli učeníci ti a zůstali toho dne u Christa. Kde Christus tehda meškal, nocoval-li toliko někde, čiliž se někde déle zdržoval, nevíme, ješto líšky doupata, ptáci hnízda mají, syn člověka však neměl, kam hlavu položití Mt. 8, 20. Co tam dělali u Pána, o čem mluvili, jak jim srdce hořelo, když slova Páně slyšeli, v jakých slastech se rozplouli, všecko to apoštol mlčením pomíjí a nám domyslití se zůstavuje. Ale ani toho na jisto nevíme, *kdy* se to přihodilo. O dni, kterého se to dalo, dohola pustiti musíme. Ale ani o hodině jistoty nemáme. Dokládá sice apoštol, který tenkrát Christa s Ondřejem následoval, že *bylo okolo hodiny desáté*, tak jistě si zapamatovav dobu tu, kdy se s Christem poprvé sešel, any to byly rozeniny křesťanského života Jeho; avšak na sporu jest otázka, jakého pořádku hodin se tu drží apoštol a čítá-li hodiny od východu slunka, či snad, jak také se v říši Římské dalo, počíná-li od půlnoci, jak nyní u nás v občeji. Byla tedy buď naše hodina desátá ráno, čítá-li apoštol dle právního a soudného

u Římanů počtu, aneb byla čtvrtá hodina s poledne, čítá-li hodiny od východu slunka. Převládá však náhled, že to čtvrtá hodina odpoledne byla. Dost na tom, že toho dne u Pána zůstali, an také za menší čas mnohému, přemnohému ode Pána se naučiti mohli. Výsledek toho, čemu se naučili v rozmlouvání s Pánem, tudíž apoštol vykládá. *Byl pak, vece, jeden z učeníků, jenžto slyšeli od Jana a následovali Ho, Ondřej, bratr Šimona Petra. A ten nejdříve našel Šimona bratra vlastního svého.* Někteří kladou, že obá, Ondřej i Jan, Petra hledali a že ho spíše našel Ondřej a ihned jemu pravil, co v Christu byli našli, že v Něm našli totiž *Messiáše*; ač ovšem nebylo jim jasno, že v Něm prorocká, kněžská i královská důstojnost sbíhaly se a soustředily. Leč jiní lépe vykládají o obapolném hledání bratrů vlastních svojich, že totiž Ondřej svého bratra Petra a Jan bratra svého Jákoba hledal, a že dříve Ondřej Petra než Jan Jákoba našel. I toto ovšem se také dalo, a Jan i Jákoba bratra svého našel; ale Jan dle způsobu svého o sobě a o svojetí nemluvití, opouští klásti o tom, jakož ani o Jákobu bratru svém se v evangeliu nezminuje. Čteme u Matouše 4, 21., že Jan a Jákob spolu byli ode Pána povoláni. Tomuto výkladu nasvědčuje slovo *τον ιδιον* vlastního bratra, jehož o Petru co bratru Ondřejovu užívá, jímž se namítá protiva bratra cizého t. j. Janova. Petr byl bezmála sám posluhač Jana Kř., byl ale již ženat a bydlel v Betsaidě aneb v Kafarnáu. Našel jej Ondřej, zděluje se s ním ihned o ten nalezenný poklad, an dí: *Nalezli jsme Messiáše*, Christa, Pomazance; totiž toho Pomazance, o Jehož skrze Ducha Božího vnitřném pomazání všickni prorokové starého Zákona předpovídali. Pomazání značí udělení darů Ducha sv., a těch se Christovi sychovaně dostalo 3, 35. *Nalezli jsme*, dí; ovšem tedy toužili po Něm, hledali Ho, jakož již veškeren Israel Messiáše očekával a Křestitel o Jeho skutečném přístí, ano skutečném vystoupení Jeho veřejně, hlasitě a opětně kázal. Kladou slovo *Nalezli jsme* napřed, čímž právě tužbu svou a hledání své vynořují. Nalezli veliký nálezeček, jehož lidstvo po čtyry tisíce let vyhledávalo. *I uvedl ho k Ježíšovi*; jistě že ohnivý Petr samoděk co nejdříve Pána poznati žádal aniž nějakého pobízení se strany Ondřejovy mu potřebí bylo. Ale uvedl ho, aby kněz věděl, že nestačí Christa hlásati, nébrž že potřebí duše k Němu vésti. Když pak jej přivedl ku Christu: *Pohledl* Ježíš na Petra a tím hledem co znal ledví 2, 25. pronikl jeho útrobu. Pohleděv pak naň a božským okem proniknuv upřímnou a ráznou povahu ducha jeho pravil jemu,

ve slovech svých veškeren svůj s ním úmysl a celou Petrovu budoucnost zahrnuv: *Ty jsi Šimon, syn Jónův, ty sloužíš Kěfa, což jest Petrus, Skála.* Proměňuje jméno jeho, ješto volil ve jménu tom budoucí postavení a budoucí úřad jeho vyznačiti. Nedi: *Ty sluješ, nébrž ty sloužíš bud.š.* Nedává mu jméno z nějaké události, nébrž z toho, čím ho učiniti volil; leč viz o tom Mt. 16, 18., kdež jsme pravili, že slova Páně u Matouše položená předpokládají dřívější Šimona Petrem Skálou přejmenování. Dí: *Ty jsi Šimon, syn Jónův,* obšírné a slavně jméno jeho nynější projadríti hodlaje, aby tím více budoucí jeho příjmi se zračilo. Otec Petrův sluje dle rukopisů rozličných buď Jonáš, buď Joannes podle rozličného způsobu, jakým jméno Jehochanan skracováno. Ostatně bylo toto apoštolů s Christem oznámení-se jenom předběžné navštívení; povolání jich k učení dalo se později Mt. 4, 18—22. u moře Galilejského. Tudy tam u Matouše 4, 18. o Šimonu se praví, že měl příjmi Petr; klíč ku povstání toho jména nám tuto apoštol Jan naskytá.

Evangelista dosud o čtyrech učencích Páně promluvil, kteří nejprveji se ku Pánu přihlásili; nyní dále o jiných také dotýká. Dí:

43. Na zejtrí chtěl vyjít do Galiley a nalezl Filipa. I dí jemu Ježíš: Následuj mne. 44. Byl pak Filip z Betsaidy, města Ondřejova a Petrova. 45. Nalezl Filip Nathanaela a vece jemu: O kterémž psal Mojžíš v zákoně a proroci, toho nalezli jsme Ježíše, syna Josefova z Nazareta. 46. I řekl jemu Nathanael: Z Nazareta-li může co dobrého býti? Vece jemu Filip: Pojď a víz. 47. Uzřel Ježíš Nathanaela, an jde k Němu a vece o něm: Aj právě Israelita, v němžto lesti není. 48. Dí Jemu Nathanael: Odkud mne znáš? Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Dříve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe. 49. Odpověděl jemu Nathanael a řekl: Mistře, Ty jsi Syn Boží, Ty jsi král Israelův. 50. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Že jsem řekl tobě: Viděl jsem tě pod fíkem, věříš? Větší věc nad to uzříš. 51. A dí jemu: Amen, amen pravím vám, uzříte nebe otevřené a anděly Boží vstupovati a sestupovati na Syna člověka.

Co posud Jan apoštol vypravoval, stalo se v judském ještě trísle, an Petr jak tři učenci ostatní, na poušti u Jana se někdy ač nedrahnou dobou zdržovali; ještě zajisté jsme oblíz Bethanie v Judsku v. 28. Nyní ale předuložil Pán opustiti Judeu a obrátiti se do Galiley. Ješto Galilea měla býti dějištěm a působištěm Jeho Mt. 4, 15. 16. a učenci ti, jež byl dosavad shromáždil, z Galiley rodem byli. Dí: *Na zejtrí chtěl vyjít a nalezl Filipa.* Mluví souřadně; místo podřadné mluvy: *Chtěje vyjít, nalezl* a t. d. Bylo to na zejtrí, t. j. na druhý den po sejiti-se s Janem a Ondřejem a čtvrtého dne po odbyti poselství Jerusalemského, o němž v 19. se vypravuje. Na cestě, an se ubíral do Galiley již, a sice na počátku cesty své, *nalezl Filipa*, ovšem ještě v Judei. Slovo *nalezl* nadesílá nějaké hledání, ale hledání duchem, nevšak tělem a zrakem: chtěl zajisté jeho povolati. Skutečně vidíme tu, že Pán Filipovi praví: *Pojď za mnou* a následuj mne, čehož jiným posud nepravil. Pán s každým podle povahy jeho nakládal; u oněch čtvero učeníků dosti bylo rozmluviti s nimi a tichým milosti vlévauím na ně působiti, oni sami dosti pružnosti, vímavosti a chápavosti ducha měli, aby tudíž za úkol života a spá-u duše položili Pána se přidržeti. U Filipa nebylo té horoucnosti, naopak byla zdráhavost v něm nějaká, která pobudky a podnětu potřebovala. Tudy Pán jej oslovuje: *Pojď za mnou.* Vidí se některým, že Pán slova ta teprv po delší nějaké s Filipem rozmluvě byl pronesl, ješto se jim znáhla býti zdá a nepodobno, aby člověk o Christu dosud neslyšev hned na první setkání a první uslyšení slov: *Pojď za mnou* skutečně v následování Páně se vydal. Leč Filip nebyl nepřipraven. Neslyšel-li od Křestitele, že již Christus netoliko přibyl, ale i vystoupil? Není-liž možná, že přítomen byl při křestu Páně? Není-liž možná, že, an apoštol ne bez příčiny udává, že byl z města přímorského Betsaidy, krajan Petrův a Ondřejův, není-liž, díme, možná, že se nějak, byť na krátko s krajany svými sešel a od nich, čeho potřeba bylo, uslyšel? Ovšem pak především působení milostivé moci Boží tu klásti musíme. Betsaida ležela oblíz jezera Genesaretského, na západním břehu jeho; rozdílna jest od Betsaidy zájordanské, která od Filipa tetrarchy ke cti Julie, dcery Augusta císaře, Juliadou nazvána byla, jak jsme toho nejednou v před. ev. dotekli; značí dle významu, vzavši název od lovení ryb, jakoby naše Lovčice. Nedokládá Jan apoštol, zdali Filip ihned opustiv všechno Pána následoval; ovšem pak se to nehněd stalo, ano to první povolání bylo nějakou předchozí přípravou a

nějakým do budoucnosti závdavkem, že skutečně druhdy ode Pána povolání budou. Všichni zajisté ti tak rozmilí, tak zbožní, upřímní, ale předce od sebe povahou rozdílní, kteří tuto v kap. I. Janova evangelia ode Christa povolání se býti praví, opět se k zaměstnání svému vrátili a nápotom teprv byvše po druhé volání Mt. 4, 17. ku Panu se přidali. Ostatně slova Páně: *Pojď za mnou* neustále nam v usích a v útrobě býti mají; v následování Christa spoléhá veškera moudrost křesťanská.

Tímto sebe od Christa povoláním tak oblažena se cítil Filip, že nemohl u sebe podržeti blaha toho nesdělív se o ně s důvěrným přítelem Nathanaelem. Totě bratrská blahovůle, dí sv. Chrys., toť příbuzné přátelství, spěcháme-li přátelům svým Christa a pravdu hlásat. Ondřej a Jan dostali se ku Christu skrze Křestitele, mistra svého, Petr skrze bratra Ondřeje, Nathanael skrze přítele svého Filipa. Totě rád Boží, aby druh druhu byl nástrojem spásy. Hledal tedy Filip Nathanaela, až ho *nalezl*. Kde jej našel, nepraví se; ale z k. 21, 2. viděti, že Nathanael byl rodem z Kány Galilejské a tudy zdá se, že to, co se o Filipovi a Nathanaelu tuto praví, v blízi města onoho se událo. Nathanael bezmála tožna a tatáž jest osoba s Bartolomějem apoštolem, ješto níže 21, 2. kapostolům se řadí a s Filipem u Jana tak spojuje, jak Bartoloměj v katalogách apoštolův u synoptiků Mt. 10. Mr. 3. L. 6. Act. 1. Jan nejmenuje Bartoloměje, synoptici nečiní o Nathanaelu zmínky a *Bartoloméus* není jméno, nébrž raději přijímá po otci Tolmajovi, jak Petr sloužil Barjonášem t. j. synem Jonáše čili Jóny. Nathanael značí toli co řecky Theodor, po nasku Bohudar, od Boha darovaný, či Bohdan, od Boha daný.

I přišel Filip ku Bartoloměji či Nathanaelovi zvěstuje mu, že *nalezl* Messiáše, an vece: *Nalezli jsme toho, o němž Mojžíš v zákoně napsal a proroci*. Miní slovy těmi nejiného říci, než *Messiáše jsme našli*. Ale praví slova ona a táhne se k Mojžíšovi a prorokům, poněvadž věděl, že Nathanael v písmě sv. se kochá a tam o příští Messiáše bádá, jakož pak povšechně Messiáše za té doby očekáváno. Sám také zdá se proto tak vyjadřovati, aby ukázal, že nebyl nějak jenom citem unešen, nébrž že v Ježíši poznává toho, o němž Mojžíš a proroci předpověděli; nebo jak níže 6, 5. 7. 14, 8. viděti, byl chladnějšího a povážlivějšího ducha. Příčinuje ve mluvě své ještě o Ježíši to, co mu ve známost vešlo a podlé obyčejného domnění Luc. 3, 23. jej synem Josefovým z Nazareta jmenuje, ani o vyšším a panenském porodu ani o narození Jeho

v Betlémě nevěda, aniž dosavad po krátké s Christem rozmluvě věděti moha; také se Christus vůbec Nazaretským jmenoval od lidu Mt. 2, 23. *Nalezli jsme*, praví v plurálu, ješto všechny předešlé apoštoly zahrnuje. Ku kterému místu v Mojžíši se táhl a k jakým místům prorockým prohlídal, nemístno byloby se tázati, ješto vůbec víme, že veškerým účelem Zákona byl Christus Rom. 10, 4. Zákon starý stín byl vržený od věci nového Zákona a netoliko výroky, nébrž i obřady, symboly, oběť, nářadí a co se koli tam nalézá, ku Christu se odnáselo.

Nathanael nehned uvěřil, nébrž naopak věc se stanovistě svého a po svém předsudku v pochybnost běže a vece: *Z Nazareta-li něco dobrého pojití může?* Nazaret nepatrné bylo město, o němž viz u sv. Mat 2, 23. a leželo v krajině Galilejské málo vážené; a tudy netoliko Messiáš zdál se nemoci vyjít z Nazareta, alebrž nic dobrého odtamtud pocházeti dle úsudku Nathanaelova nemohlo. Ne tak ta nepatrnost, jak raději mravná zašlost Nazaretanů příčinou byla zlé města toho pověsti, jak ze slova *Co dobrého* (může-li co dobrého pojití z N.) vysvítá. Úsudek Nathanaelův však obnášel s sebou úsudek celého národa, jenž v něm o celém životě Páně provládá; nebo lid israelský blesku a nádhery v Christu postrádal, již se domněl musí skvíti se Messiáš spásce národa, Viz o tom dále u Mt. 2, 23. Podobně níže 7, 57. popírají fariseové, žeby z Galiley prorok povstati mohl. Filip sám prost nebyl předsudku toho, nyní ale předce od něho upouštěje nedává se dlouho s Nathanaelem o to ve při, nébrž ho vybízí, aby sám *přišel a viděl*, a nápotom teprv soudil. *Pojď a viz*, dí a přesvědčen jest, že on jinak souditi bude, jakmile Pána spatří. Nadobyčejná zajisté velebnost jakási z obličeje Páně a z celé postavy Jeho vysvítala a nadobyčejnou silou na každého přítomného působila. Soud světa jiný jest než soud Boží, ješto Bůh nestateč světa vyvoluje, *aby silně zahanbil*. 1. Cor. 1, 26. a nadto se zdálo Filipovi, že bezprostřednému vlivu božství v Christu přítomného duše Nathanaelova se nevymkne. Ovšem ku pojmutí takovému prostě a upřímné povahy duše potřebí; té se však unedostávalo u Nathanaela. Sám Pán mu dal o tom svědectví; nebo vida jej, an přichází k Nemu, pravil: *Aj, pravý Israelita, v němž lesti není*. Pravil to Pán k těm, kteří Jej obdávali sstoupencům svým tenkrát, když již Nathanael tak Ho blízek byl, že Jej slyšeti mohl. Právě Israelita či *pravý Israelita* jest. kdo idei pravého Israelity dokona odpovídá, v němž spravedlnost starého Zákona, zbožnost a nábožnost Jákobova a ta po Christu touha, jak ji po svém přejmenování

jméno Israel obdržev pronášel, docela oživla a ovládla. To *obecná* chvála. Byl Rom. 2, 28. netoliko vněšně, ale i vniterně Israelitou. Jméno Israelita jest čestné jméno lidu, od samého Hospodina Jákobovi uděleno byvši. Gen. 32, 28. Z úst Ježíše Pána chvála vynesena však nebyla pouhou pochvalou jalovou, nébrž se s pravdou shodovala. A tudy ten jeho přenáhlený úsudek nepocházel ze srdce pokaženého, nébrž v něm se mimo vůli jeho jenom soud času tehdejšího ozýval. Z obecné té pochvaly Pán vytýká jednu ozvláštní, hlavitou, té doby, mezi farisey aspoň, neobyčejnou, *bezlestnost*, upřímost, otevřenost, jenž záleží ve shodě řečí a skutků se smýšlením.

Na tu pochvalu neočekávanou Nathanael odvětjuje: *Odkud znáš mne?* Nevěděl se upamatovati, žeby byl s Pánem někde se sešel a žeby jej Pán byl mohl poznati. Zaražen jest poněkud, ale není vyražen aniž hned na něco nadpřirodného myslí a aniž pro jedinou pochvalu svou ku Pánu se přivinuje. Leč mělo se to brzy státi a předsudek jeho, již nyní poněkud otřesený, měl dokona zhroutiti se. Nebo dí jemu Pán: *Dríve než tebe zavolal Filip, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.* Tím Pán z myslí veškeru pudí podezření, jakoby se byl o Nathanaelovi něčeho dověděl od Filipa aneb od lidí jiných. Připomíná mu událost, o které, jak z následku vidno, kromě samého Nathanaela nikdo jiný věděti nemohl: Když jsi byl pod fíkem a domněl se's, že tebe nikdo nevidí, já viděl jsem tebe. V řeckém textě stojí artikl před slovem fík *ὕπὸ τῆς σκιάς*, pod oním dobře povědomým tobě fíkem. Jiným méně podobné zdá se, že artikl jenom se klade pro odrůznění stromu fíkového od jiných stromů. Z toho zavíral Nathanael právem, že Christus ukryté věci zná, že ví věci takové, jichž přirozeným během nikdo vystihnouti nemůže, že dálka mu v poznávání nevádí, že zrak Jeho přes veškerý přehradý proniká a zmocňuje se toho, co druží činí, že srdce a ledví skoumá a že tudy jest oním králem, t. j. Messiasem a Synem Božím. K jakému příběhu se Pán táhne, drívějšímu-li čili k novějšímu, těžko ano nemožno posouditi. Ani toho určiti nelze, co pod fíkem činil; četl-li a rozjímal-li o zákoně, aneb-li se modlil, což se ovšem pod takovým stromovím dávalo; aniž také možno ustanoviti, kde fík ten stál. Jen to jisto jest, že se nalezal někde, kde člověk pod ním se nalézající spatřen býti nemohl. Odpověď Páně pro nás záhadná, pro Nathanaela dokona jasná byla. I pronikla jej, jak praveno, že zvolal mimovolně pln podivení: *Mistře, Tys Syn Boží, Tys král Israelův.* Dí *mistře*, plně cítě význam jména toho a

neuzívaje ho co titulu pouhého. A nad to dvojím jménem ctí Pána, Synem Božím a králem Israelovým Jej nazýváje. Obojí to pojmení přichodí v Žalmu druhém Ž. 2, 5. 6. *Já králem ustanoven jsem nad Sionem. Hospodin pravil ke mně: Syn můj jsi, já dnes zplodil jsem Tebe.* Obojí to jméno se odnášelo ke Christovi či k Messiasovi, jenž od tud Synem Božím a králem, oním, jistým, určeným, předpověděným králem sloul; tudy v řeckém jest člen *ὁ Βασιλεύς*. Uznává tedy Nathanael Christa za Messiasa, pouští předsudek a v synu Josefov Syna Božího spatruje. Nemohl míti úplného dogmatického o Synu Božím ponětí, nébrž vyššího cosi a převznešeného v Christu temně toliko tušil. Slovo *král israelský* jest vysvětlením předchozího slova *Syn Boží* a ukazuje, že výraz *Syn Boží* nemůže se tu bráti metafysicky, nébrž theokraticky. Na to vyznání Nathanaelovo Pán netupě, nébrž chvále je pravil: *Že jsem řekl tobě: Viděl jsem tebe pod fíkem, věříš.* Není v tom rozdílu, čteme li slova ta otazně aneb kladně. Aniž jest v tom nějaká hana, nébrž naopak pochvala se těmi slovy obnáší. *Věříš a v tom právě činíš a právě soudíš. Ale větší věci nad ty užíš.* Větší divy, větší tajemství uvidíš a poznáš, že ovšem králem a Synem Božím jsem ve mnohem vznešenějším než myslíš rozumu. Tajemství a divy, jichž Pán dotýká, obecně a vesměs nám veleznáma a dostupna jsou; jest to narození Jeho z panny, z mrtvých vstání Jeho, na nebevstoupení Jeho atd. Leč Pán sám to lépeji a všeobecněji vysvětluje, an udáváje ony větší věci, jež uží Nathanael, vece: *Amen, Amen, pravím vám.* Proci starého Zákona pravili: *Tak praví Hospodin*, aneb podobného tomu mluvení užívali. Christus dí: *Amen, Amen, Já pravím*, co ten, jenž od sebe mluví stejné jsa s Otcem podstaty. Dvakrát *amen* opětuje, což se jen u Jana děje, aby důležitost toho, o čem mluvíti hodlá, již předběžně se nastínila. *Vám*, vece, an řeč svou obracuje ke všem, jenž tu přítomni byli, učeníkům. *Od nyníčka užíte nebesa otevřena a anděly Boží vstupovati a sestupovati na Syna Božího.* Namyká Pán slovy těmi na žebr onen, jež viděl Jákob patriarcha v Béthele Gen. 28, 12., na němž andělé vstupovali a sestupovali, an Bůh na trůně nejvýše seděl; pod tím obrazem Jákobovi se vyličovala prozřetelnost Boží, která nad ním bdí, jej všady sprovází a opatruje. Co slova Páně mistněji vyznamenávají, v tom poněkud neshoda panuje, ač ve hlavitě myšlence, jakczto dosti jasné, vykladatelé schodai jsou. Ze slova od *nynějšíka*, jenžto se ve vulgátě nečte, ale však v nejlepších rukopisech přichodí a tudy právem místo si osobuje, ze slova toho, díme,

viděti, že neprávě ti vykládají, kdo místo to o částečném, zvláštním a oddílném nebes otevření a andělů sestoupení slyší. Slovo *od nyníčka* značí dobu veřejného Páně působení. Slova *Nebesa otevřená* znamenají, že spojení země s nebem hříchem přerušeno byvši nyní opět jest obnoveno. Do Christa byla nebesa zavřena, země pode hříchem jsoucí nebyla hodna styčnosti s nebem a andělstvo se k lidem v nějaké nepříteli povahovalo, ješto hřích vzájemnému bližšímu a sstoupenějšímu obecnství překazoval. Christem *otevřena* nebesa, odňata nepříteli, hráz mezi nebem a zemí odňata a milost Boží tudy jako rosa a déšť s hůry hojně se na lidstvo vylévati může a bude. Budou tedy vrata pravdy a milosti Boží do kořán pro všechny lidi otevřeny a všem lidem se tudy spásy dostane. To jest smysl slov: *Uzřít nebesa otevřená*. Dále následek otvoru onoho nebes udává: *Andělé vstupovati a sestupovati budou*, obecnství nebes se zemí bude sprostředkováno skrze anděly, kteří vidomé přijdou na zem a obcovati budou se Synem člověka co hlavou veškerého člověčenstva a co předchůdcem všech těch, jenž spasení býti mají. V starém Zákoně také někdy andělé se zjevovali, ale předce se to jako mimořádné a kromě obyčeje dalo, jakoby na zapřenou andělé s lidmi obcovali, směli-li výroku toho užiti. V novém Zákoně ale andělé neustále budou k spáse lidské sloužiti. Vstupování a sestupování znamená neustálé

proudění, ustavičný odliv a příliv milosti Božích posluhovaných skrze anděly. *Na Syna člověka* vece a jeví tím, že Christus jest střed a žebř těch milostí a že v Něm spočívají, v Něm se sbíhají a od Něho² se ke všem lidem vylévají. Ovšem pak v tom všelici Páně zázrakové zahrnutí jsou, ješto jimi zjevovalo se nejvíce, že nyní nebe otevřeno jest a andělé s lidstvem v obecnství vešli. *O Synu člověka*, proč Christus tak se zůve, pravili jsme Mt. 9, 6. Klade napřed *vstupovati* a nápotom *sestupovati* o andělech, poněvadž nechce říci, jakoby obecnství ono teprv začínati mělo, nébrž poněvadž je co hříchem přetržené vystavuje. Vstupují, aby modlitby před Boha donesli, sestupují, aby donesli vyslyšení a požehnání k lidem na zemi. A snad říci hodlá, že dokavad Christus byl na zemi, veškeren takorčka vyšší svět se na zemi vystěhoval, an veškeren proud a výliv milosti ode Christa se počínal. Slovem *Syn člověka* Pán sebe Messiasem býti potvrzuje a víru prvních učeníkův svojich zapečetuje a upevňuje. Jménem tím sebe Christus pět a padesátkrát v evangeliích nazývá, paralelná místa vyjímaje. Christus jest pravým Jákobem, v němž nejzvláštnější opěka Boží, která se v události Jákobově symbolicky vytýká, se dokonale zpravdila

Takto se Pán o sláve své prohlásil. Leč On slávu tu slovy tuto projádřenou také ihned skutkem osvědčil. A k tomu přistoupá Jan evangelista ve hlavě následující.

Hlava II.

V Káni proměňuje vodu ve víno 1—12.; kupce a prodavače z chrámu vypuzuje 13—17. O obnovení chrámu ve třech dnech mluví. 18—22. a těm, jenž věřiti v Něho se zdáli, nesvěřuje se.

1. A dne třetího svadba se udála v Káně Galilejské a byla matka Ježíšova tam. 2. Pozván pak byl i Ježíš a učenci Jeho na svadbu. 3. A když se nedostalo vína, vece matka Ježíšova k Němu: Vína nemají. 4. I vece jí Ježíš: Což mně a tobě jest, ženo? ještě nepřišla hodina moje. 5. Dí matka Jeho služebníkům: Cožkoli řekne vám, učiňte. 6. Bylo pak tam kamenných stoudví šestero postaveno na očistu Zidův, beroucích v se po mírách dvou neb třech. 7. Dí jim Ježíš: Naplňte stoudve vodou. A naplnili je až do

vrchu. 8. I vece jim Ježíš: Načerpajte nyní a neste stolníkovi. I nesli. 9. Když pak okusil stolník vody vínem učiněné a nevěděl, odkud jest, služebníci ale věděli, jenž čerpali vodu: zavolá ženicha stolník 10. a vece jemu: Každý člověk napřed dobré víno staví a když se podnapili, tehdy to co špatnější jest; ty však jsi zachoval dobré víno až dosavad. 11. Ten učinil počátek divů Ježíš v Káně Galilejské a zjevil slávu svou a uvěřili v Něho učenci Jeho.

Osvědčen byl již Pán od Jana Křestitele co Messias v Zákoně předpověděný. Ale potřeba bylo, aby sám osvědčil se a ukázal, že jiného svědectví potřebí nemá. Přivínulo se ovšem několik učeníkův k Němu, ale víra jejich byla nedosti upevněna a pro opravení predsudků jejich převelmi závadných a jim

hluboko v mysli utkvělých musil Pán slávu svou zjevit před očima jejich, aby nad nádherným ano chatrným Jeho vystoupením se nehoršili. Ukázati také bylo potřebí, co byl slíbil, že totiž brzo se učenci přesvědčí o tom, kterak nebe otevřeno jest nad Synem Božím a že nebeské moci odlívati a vylévati se od Něho budou. To jsou trojí důvodové, kterýmiž Pán veden byl tak a nejinak než jak Ho tuto spatřujeme jednati. Tedy počal odkrývati a odhalovati tu slávu svoji, kterou dosud zakrýval a zahaloval. Dálo se to první zjevení slávy Jeho v *Káně na svadbě*. Kána město od Nazaretu k severu asi čtyry hodiny vzdálené, značilo toli co Rákosiště, Trestěnice, Trstěnice. Leželo na třesavistí rákosím orostlém; nyní jenom trosky zbývají posavade jméno staré nesouce, Kana el Djelil, Kána Galilejská. Jiní za to mají, že Kanou tou jest vesnice *Kefr Kená*, jenž od Nazaretu jen dvě hodiny k severovýchodu odléhá, stupnovatě na pahorku leží a několika pahorky obklíčena jest. Ukazují tam říceniny kostela vystaveného tam prý na místě domu svadebného. Leč jistěji se Kána město svadby naší hledá v Káně prvnější, ješto ji středověcí spisovatelé a cestovatelé v blízi Sefóry města kladou. Jeronym a Euseb Kánu naši kladou do pokolení Ašerova a tedy mnohem severněji než lží Kefr Kená. Leč to jiná a třetí jest Kána; a tudy se přidává při naší Káně slovo *galilejská*, aby se rozeznala od Kány ve Fénicii obliž Týra města Jos. 19, 28., která se kmenu Ašeru dostati měla. Dála se tedy čtyry hodiny od Nazaretu ta svadba. Či svadba to byla, neví se a nadarmo se o místnější toho vědení namáhali někteří vykladaelé na pouhý zdař v domysly přelichbé se vydávající. Tak na př. domněli se někteří, že Jan to byl a Maria Magdalská; bez hola důvoda a proti všeliké historické pravdě. Jiní za to měli, že se dala svadba Šimona nápotomného apoštola, an prý z Kány pocházel a divem tam ode Pána učiněným byl k apoštolství přiveden. Víme ale, že to jest výmyslek dokona lichý a že Šimon sloužil *Kananitem*, t. j. zélótem ci horlivcem pro svou stranicou dřívejši proti Římanům rozhorlenost, nikoli však proto, jakoby z Kány byl pocházel. Ostatně pocházel Nathanael či Bartoloměj z Kány Jo. 21, 2,

Leč slyšme slova evangelistova: *A dne třetího svadba se udála v Káně Galilejské a byla matka Ježíšova tam. Pozván pak byl i Ježíš a učenci Jeho na svadbu*. Dála se svadba dne *třetího* od doby té, co Pán Filipa povolal a s Nathanaelem rozmlouval 1, 43. nn., tak že sečtení dnů od poselství z Jerusálema 1, 19. uplynulých činí sedmici a takměř posvátný týden a Pán na svadbě

v Káně takofka sobotu slavil. Za tři dni mohl Pán dobře z těch končin, kde se ony rozmluvy staly, od Jordánu do Kány Galilejské přibytí a to tím spíše, ješto svadba po několik dnů trvala; nepraví se zajisté, žeby Pán hned dne prvního tam byl přišel. Naopak z nedostatku vína teď zaběhlého zdá se, že Pán některý den pozdější tam dostihnul. *Mátě Ježíšova byla tam* na svadbě v Káně hned na počátku, známa a snad příbuzna jsouc s rodinou, v jejíž středu se ta svadba stala; a proto v. 12. také jiné pokrevenstvo tam spatřujeme. Kdo šťasten býti žádá v stavu manželském, ten se dej pod její záštitu a přimluvu. Ano všichni můžeme a máme se dáti navnaditi, abychom se o její přimluvu ucházeli, ješto na tu přimluvu její Pán první zázrak působil. O Josefovi již řeči není. Zdá se, že již mezi zemřelé patřil. Byl-li Pán teprv, když přibyl do Kány, dotčenými učeníky sprovázen jsa co příbuzník pozván na svadbu, anebo-li, jak se zdá některým, již dříve před časem pozván byv nyní do Kány přišel, o své váze nechati musíme. To jisto jest, že Pán pro matku či pro příbuzenství volán byl ku svadbě, poněvadž posavad pověst o Ném té moci neměla, aby Mu byla to pozvání zjednala; ač o všem ta okolnost, že učenci Jeho zvaní také byli, ukazuje na nějaké již vyšší o Ném domnění, jenž právě na svadbě té utvrzeno býti mělo. Že Pán pozvání to přijal, svadbě té obcova a nad to na ní prvý zázrak svůj učinil a slávu svou na ní zjevil, to převážného dosahu a dovahu jest a také důležitost ta na oce jsouc vůbec poznána a uznána bývá. Potvrdil a povětil tím stav manželský, svatým jej býti projeviv, což před důležitostí jest, považíme-li ta bludná učení, kteráž nápotom pod slibnými záminkami proti stavu tomu a svátostné jeho povaze povstala a o všem vzniku míti nemohla. Potvrdil tím možnost radostí světských v jisté míře užívati a ukázal, že, ač svět ten přecasto se zůve údolím slzavým, předce mysl jasnou obnáseti volno, podobno a záslužno; tudy nápotom apoštol Pavel v listu k Filip. 4, 1. dle Páně příkladu poručil: *Radujte se a opět dím, radujte se*. Prosvítá vídná povaha víry Páně a plyne odtud náuka, že pravá nábožnost všeliké pošmurnosti prosta býti musí. Neméně se tu jeví rozdíl života Páně od života Jana Křestitele, jehož učenníky dříve apoštolé tito byli; o rozdílu tom viz Mt. 11, 18. Ale ke svadbě té hostů více nad nadání sešlo se; čtyř učeníků aspoň hospodářové sotva se domyslili. Nad to svadba několik dnů trvala a bez mála ti, kdož svadbu činili, bohatými nebyli. Pro ty veškery příčiny stalo se, že zabraklo či došlo víno, že se *vina nedostalo*. A co tu činila ta příbuzen-

kyně, jenž na svadbě hned s počátku byla a snad radou svou a moudrostí — jak se některým vidí — k upravení svadebnému byla přispívala? Co učinila Maria, o kteréž sv. August. vece, že čím více jiné světce a světice překonává zásluhami, tím více je též láskou a vlídností přemáhá? Tu dí sv. Bernard: Co mohlo ze zdroje milosrdnosti pojití leč láska? Plna něžné starosti, plna útrpné péče, plna přítulnosti k hostitelům, sama pomoci nemohouc, jde k tomu, od Něhož se jistě pomoci nadála, jde k Ježíši. Jan o tom dí: *A když se nedostalo vína, vece máť Ježíšova k Němu: Vina nemají.* Slova ta lásku a péč o hostitele, ale i důvěru ku Christu projevují, a ovšem se vidí, že Panna-Mátě divu nějakého očekává. Ale odkad byla k tomu povodína, aby zázraků nějakých se ode Pána nadála, ještě dosavad, jak z dolejška z v. 11. patrně, divem se nebyl oslavil a v Káně Galilejské teprv se oslavovati počal? Ovšem tomu tak a nepřijímáme divů a zázraků, kteří se z mládí Ježíšova vypravují, nejsouce leč výmysly a obrazové pobožnosti nedosi pobožné z dob pozdějších. Avšak to jisto, že Maria div největší sama na sobě viděla při porodu Páně, že netoliko ze skutku toho, a z řeči anděla zvěstovatele, z tolika zjeví andělských Josefovi stalých, z rozmluvy Páně pacholík dvanáctiletého ve chrámě Jerusalemském, z křestu Páně, ze stalých při něm divů, z řeči Jana Křestitele a z jiných řečí a událostí přesvědčenost úplnou měla, kým Syn její jest, ana Luc. 2, 19. věci ty všekery pilně na myslí své uvažovala. Věděla tedy, že Christus Syn její Messiášem jest, o Messiáši ale vůbec panoval náhled, že divotvorcem jest. Is. 7, 31. Slušně se tedy do Pána nadála, že se nějakou měrou svatům propůjčí a nedostatku onomu vyhoví. Přeněžně ale dí toliko: *Vina nemají; nedí odpomoz, učiní div* a podobného něco, ještě do Pána se domněla věci té, která nejpríhodnější tuto bude.

Ale co dí Pán k těm slovům prosebným? *I vece ji Ježíš*, vypravuje Jan: *Což mně a tobě jest, ženo? Ještě nepřišla hodina moje. Dí máť Jeho služebníkům: Cožkoli řekne vám, učinite.* Pán tedy na pohled odbývá Marii, an vece: *Což jest mně a tobě, ženo?* Slova ta, jak v uších našich znějí, dosti obtoužna a ohroubna býti se vidí; ale jest to vidmo jenom a fráza: *Což jest ti a mně*, jenž na mnoha místech v písmě přichází 2. R. 19, 22., 4. Reg. 9, 18. 19., Mt. 8. 29. 27, 19., nemá zhola žádné trpkosti do sebe; David jí k Abisaiovi užívá, když tento se jeho proti Semejovi ujímal. 2. Reg. 16, 10. Slovo *Ženo* počestným a vznešeným se dávalo dámám za stara a s té strany opět nic nás nemůže urazit. Dává titul ten Heleně králové Ante-

nor v Homéru v II. III. 204. *Ó ženo ὦ γύναι, ἢ μάλα τοῦτο ἔπος νημερτὲς ἔειπες.* Ó ženo, bezbludný jistot ty vynesla jsi výrok. Ovšem ale podivna přichází nám ta věc, že Pán nezůve Marii *matkou*, nébrž ženou. Ale Pán od té doby, co na křestu na se úřad vykupitelský přijal, všeho se odřekl Mt. 19, 27. a příkladem svým ukázati hodlal, kterak Mt. 10, 37. Boha a uložený úřad nade všeliké poměry rodinné výše si váziti a ceniti máme. Že jméno žena nic opovrzného sebou neobnáší, patrně z toho také, že Pán na samém kříži odevzdává péči o Marii Janovi jmenuje ji ženou Jo. 19, 26. Kromě toho Pán máje tu jednati a zázrak učiniti hodlaje, chtěl na jevo dáti, že, ač tělo vzal z matky Marie, dle božství nekonečné výše nad ni podnešen jest. Při takových a podobných výroci Páně musíme vezdy vyšší bytnost Christovu na myslí míti, jak jsme Mt. 12, 43., Luc. 2, 49. poznamenali a spolu k účelu Páně prohlídati, jímž dáti chtěl náuku, že u věcech Božích na jakýkoli poměr zřetel míti nesluší. Ač ale jmenuje ji ženou a jí odpírati se zdá prosbu, přec činí k její prosbě, čeho žádala. Chtěl ukázati, že div ten neučiní pro spojení rodinné, či abychom řekli z pletského ohledu, nébrž pro lásku a přítulnost Marie Panny. Sv. Augustin praví: Divu žádala Mátě. On aie učiniti hodlaje dilo božské, odpověděl jí takměr: Co ve mně divy činí, nevzal jsem od Tebe. Dříve nežli se z ní narodil, znal předuložením máteř svou. Nyní na chvíli ji nezná, ana doba nebyla, aby, když přijde doba, ji opět vyslyšením poznal.

Aniž také Maria odpovědi Páně jinak brala než na tu stranu, že skutečně prosbě její Pán vyhověl, jak rozuměti z toho, co pravila služebníkům: *Cožkoli povelí vám, učinite.* Patrně, že očekávala divu nějakého jakož i patrně, že nějakou správu a vládu na té svadbě vedla, ještě sluhové jí poslechlí. Proč ale k sluhům se obrátila? Věděla-li, že Pán, aby pomohl a nedostatku vyhověl, sluhův potřebí míti bude? Tu se jest domýšleti, že prorockým předvidem to nazírala; nebo, že ta, s níž Pán byl a jenž *plna milosti* byla, ducha prorociho prázna býti nemohla, v tom snadně se každý nalezne. Očekávala tedy *brzké* pomoci: a brzkosti té nevadí slova, jež Pán připojil, an dí: *Ještě nepřišla hodina má.* Slova ta zajisté neznačí leč: Učiním, co žádáš, časem svým, hodinou svou. Všecky věci Boží časem svým se dějí a jak ve přírodě věci se časem vyvíjejí, tak i skutkové a úradkové Boží v jistých předvidaných a předurčených dobách se vyjevují. *Všechny věci mají hodinu svou*, vece Eccl. 3, 1. Z čehož jde také, že se v nesnázech svojich k Bohu utíkajíce, na tom přestávati

máme, kdy Bůh nás vyslyšet ráčí. *I kdož jste vy, že pokoušíte Pána? Uložili jste vy čas smilování Páně?* praví Judith 8, 11. 14. k Bethulianům. Chtěl Kristus ovšem na svadbě té slávu svoji ukázati, ale až by chvíle příhodná došla. Chvíle ta byla dle sv. Zlatousty, když nedostatek vůbec a povšechné pozorován byl a tudy učiněný div více a jasně opatrněti mohl. Že Pán prosbu Marie Panny vyslyšel, vypravuje evangelista; ale *kdy* vyslyšel, toho neklade, jakož neklade ani toho, *kdy* Maria prosbu svou na Něho vznesla. A tudy těžko určití, téhož-li ještě dne Pán Marii vyslyšel, čili dne zjejtřejšího, ješto, jak jsme pravili, svadba za více dnů se slavila.

Ovšem ale vidí se, že Pán na prosbu Marie projevení slávy svojí přispíšil a urychlil. Nebo, že se nějaké urychlení stalo, vysvítá z toho, co hned vypravuje. *Bylo tam šest stoudví kamenných pro očistu Židů, beroucíh v sebe po mirách dvou nebo třech.* Jaká očistování u Židů se dala, o tom jsme již Mt. 15, 2. Mr. 7, 3. mluvili. Kde stoudve stály, zda ve svadebnici čili někde v síni, nepraví písmo, ale z toho, co dále se praví, viděti, že se někde vně nacházely. Prázny stoudve byly, ješto se ihned po každém potřebování voda vylévala, majíc vezdy čistou a tudy vezdy čerstvou býti; Židé zajisté u věci té velice choulostiví byli, vezdy a všudy prohlídací, aby nějaké poskvrnění nezaběhlo. Měly stoudve ony po *dvou nebo třech mirách*. Míra, métréta, jenom přibliživě určití se může. Neoddálíme se pravdy, vezmeme-li, že stoudev jedna okolo vědra našeho, spíše více než méněji, v se brala; nebo métréty atticke se tu rozumějí, jenž téměř efám či bathům u Židův se rovnaly, tak že jedna métréta asi osmdesát liber stíží tekutiny obsahovala. Vína tedy Pán dal v hojnosti, jak na *krále* slušelo, a bylo vína toho více, než na svadbě se užiti mohlo. Mělo požehnaním býti, 2. Cor. 9, 5. a ne skoupostí, jak Pán i při rozmnožení chlebů Mt. 14, 14. se zachovával, a mělo bezmála býti místo daru nějakého svadebného, který se nebohatým snoubencům dobře hoditi mohl. Píseň národní naše píše (Mor. nár. Pís. 433): Hody, hody, učinil Pán víno z vody, v Káně Galilejské, na svadbě andělské. Víno, víno, víno! Nikdás tak dobré nebylo, v Káně Galilejské, na svadbě andělské. — Poskýtá Pán lidem víno radosti a *napájel je proudem rozkoše*, Žalm 35, 9., sám pro sebe kalich muk vyvoliv.

I prikázal Pán sluhám, aby stoudve ty veliké vodou naplnili až do vrchu. *Sluhové* měli viděti, odkud víno jest a měli dle potřeby o tom svědčiti; měli však do vrchu, vrchovatě naplniti, aby nezdála se přilítím

nějakého vína proměna učiněna býti. *Di jim Ježíš, vece Jan, Naplňte stoudve vodou. A naplnili je až do vrchu. I vece jim Ježíš: Načerpajte nyní a neste stolníkovi. I nesli.* Aby všechno tím zřejměji se dalo a zázrak tím jasněji spatřen byl, tedy velí Pán ihned, *aby načerpali ze stoudví a stolníkovi nesli.* Tím zřetelně bylo, že proměna ta se v okamihu udála. Tázáno se — nebo nač lidská zvědavost a všetečnost nepřijde — proč Pán víno, místo toho vody ve víno proměnil, z ničeho raději nestvořil? Odpověď již dílem dána v tom, že sluhové měli býti svědky divu toho, jimiž by byli nemohli býti, kdyby se před jejich očima makavě nebyl div udál. Nad to chtěl Pán přirozeného podkladu k zázraku užiti a ukázati, že i přírody pánem a týmž jest, jenž na vinice vodám a rosám padati dává a z nich ve prodlení času v lozích víno vyvodí. *Stolník* byl, jenž svadbou řídil a spravoval, všudy pozor dáváje, aby hostům nescházelo ani na jídle ani na pití. Ten nesedal při svadbě, nébrž hosti obcházel a sluhám, co činiti, poroučel. Patřilo také k němu víno zkouseti a ustanoviti, jak mnoho vody by s vínem tím neb oním se smíchati dalo, ješto výchoďaně silného vína svého bez příměsi vody nepožívají. Rozeznati stolníka sluší od předsedy či prvosvata, jenž první mezi hostmi byl; ač někde obojí čestný úřad spojován, že stolný dříve opatřil pro hosti veškery a hosti obcházel, a když viděl všecko v pořádku býti, teprv na prvé místo se posadil a při hostině předsedal. Že tak bývalo, vysvítá z Sir. 32, 1. nn., kdež se stolnému zvláštní předpisy kladou, jichž správce svadby, prvosvat či stolný šetřiti má. Mezi jinými praví se v. 2: *Pěči ved o hosty a pak teprv se posaď.* — I řekl k sluhům Ježíš: *Načerpajte a neste stolníkovi.* Jak velel Pán, uposlechli ho sluhové a zanesli načerpané víno stolníkovi či předstolnímu; víno z nádob větších do číší a koflíků se čerpem či čerpákem nabíralo. Ze slova *načerpajte* viděti, že veškera voda ve víno byla obrácena. Stolník dle povinnosti svojí okusil víno. Ale on nebyv přítomen při čerpání nevěděl, *odkud víno přišlo*, že totiž ze stoudví se načerpalo; sluhové vodou naplnivší stoudve věděli sice, odkud stoudve plny jsou, ale nevěděli, že se voda v nich vínem stala. Okusiv stolník víno podivil se dobrotě a výbornosti jeho, zavolal ženicha a pravil k němu: *Každý člověk napřed dobré víno stavi, potom, když se podnapili, stavi špatnější.* Vece: *Když se podnapili*, t. j. když se dost napili; o opilosti tu řeč není, ani také slovo řecké vezdy přísně o opilosti se užívá, jakož z nejednoho místa starozákonného vysvítá Gen. 43, 34., Hag. 1, 6. Mluví stolník vesměs a téměř žertem a zholá ne-

míní říci, že by hosté se byli opili, ješto za to se mělo, že lidé rozkoše se nabaživše již jenom dále jako pro zvyk pijí, o cbuť vína nemnoho dbajíce. Víno nejlepší jmíno červené ze hroznů drobných, ale přelahodných, ze sorků, jak jim Židé po hebrejsku říkali, vylišované. Památno, že dí *vodu*, ač dodává vínem *učiněnou*; z toho zajisté jde, že jak tam nebyla voda, nébrž víno, tak i když svátost velebná u Pavla 1. Cor. 11, 26. nn. chlebem sluje, nic proti proměně chleba v tělo Christovo odtad zavíratí nesluší. Panoval zvyk, obyčejům našim právě příčný, an u nás naposled víno nejlepší při hostinách se obnáší. Dále neuvodí Jan apoštol, co se dalo: ale domýšleti se můžeme, že ženich dal podivení své a nevědomost svou na jevo a že věc ta od sluhů vyšetřována a div osvědčen byl.

Divem tím, vece sv. Jan, učinil Christus počátek divů i znamení svých. Dí: *Ten učinil počátek divů Ježíš v Káně Galilejské a zjevil slávu svou a uvěřili v Něho učedníci Jeho*. Praví: *Ten počátek divů učinil Ježíš*, aneb jak bychom *zř* před *ápxn* nečtouce přeložili: Toto učinil počátkem, čili co počátek divů svých Ježíš. To přidává, aby poměr události té ke správě spásy vytknul. Patrně tedy, že jak jsme dotkli, divové o mládí Ježíšově vypravování základu historického nemají. A učiniv div ten, dokládá Jan, *zjevil slávu svou*. Hledí Jan tím poznamem k výroku Jer. 40, 5. *I zjeví se sláva Hospodinova a uzří to všeliká pleť*. Očividné také slova *zjevití slávu svou* hledí k slávě Hospodinově, o níž ve starozákone kolikráte se mluví. Jenom Christovi co Synu Božimu se *sláva* přivlastňuje; o žádném jiném proroku a divotvorci v starozákone se nedí, že slávu svou zjevil. Mojžíš jenom ukazoval na slávu Boží, která se zjevovala. Ex. 16, 17. Byl záměr Páně zjevití vněšně vniternou výsost svou, všemocnost a vševládu svoji, ale i všelaskavost svoji. Ukázal divem tím, že On to jest, jenž v loze z vody každého léta víno činí. A tudy uznali učeníci oni čtyři slávu Jeho a *uvěřili v Něho*, t. j. potvrzení byli v té, kterou byli ujali, víře v Pána co Messiáše, ješto vůbec jmíno, že Messiáš divy bude činiti. Slovo či raděj pojem *věřiti* rozličné stupně připouští, an víra víc a více růsti povinna; a tudy se modlíme s učeníky Luc. 17, 5. *Přispoř nám víry*.

Všichni vykladaatelé ukazují na symbolický a převýznamný ráz toho Páně zázraku a praví, že právě pro ten hluboký význam skutku toho Pán divem tím zázraky svoje otevřel. Člověčenství na se vzal a spojil se s lidstvem a tudy vešel nějakou měrou ve svadebnou styčnost s ním, jak to i vůbec dle Ef. 5, 31. uznáno, že spojba Christa

s církví v manželském snubě se ozačuje. Dokavád Pán na světě trval, byla skutečně svadba pro člověčenstvo Mt. 9, 15., Jo. 3, 29. Jak tam vodu ve víno, tak tu hříšné člověčenstvo v bezhříšné, a neblažené v blažené proměnil. Tím divem Pán také, jak sv. otcové jednohlasně se v tom nalézají, naznačil a nabrazil proměnu tu, kterou v nejsvětější svátosti činí z vína krev svou tvoře. Skoumáme-li dáleji po příčinách tohoto právě a nejiného divu, naskytá se nám i ta od vykladačů pozorovaná myšlénka, že chtěl ukázati, kdo svadby nebeské dojde, že ten totiž, kdo rod svůj z Adama promění v rod z Christa a z Ducha sv. se zrodí. První div Mojžíšův byla proměna vody v krev Ex. 7, 20. Christus ale zaměnil vodu vínem, v čemž se vidí rozdíl mezi novým a starým Zákonem. Ezechiel 47, 1., 8. mluví o řece, jenž hořkou vodu moře mrtvého v sladkou proměnila. Christem Pánem voda světa ve víno milosti proměněna. Leč opouštíme dálejší mystické výklady a dokládáme jenom, že i ta věta o kladení nejprvé lepšího, potom chatrnějšího vína za symboliku odbyvá, ana povaha světa v ní zračí se, jenž napřed radosti a rozkoše slibuje a potom, když se lidé jimi podnapijí, špatnými, chatrnými věcmi, ano hořkostmi je nasycuje a všelijak je oklamává; anznáproti tomu Páně stezky jsou napřed příkry a nápoj trpký, ale konec vedení Páně slast a sladkost jest. Ještě i prositi náleží, aby jak tam proměnu učinil v Káně, také naše srdce proměnil a v něm čistotu a bezúhonnost stvořil.

Toli nauky, ano mnohem více ještě, již pomíjíme, obsahuje prvý Páně div a zázrak. Jím prokletěna cesta veřejnému Páně působení v Galilěi a viděti z dálejška, že ovšem tam mnoho lidu k Němu přivínulo se a odtamtud všichni apoštolé Jeho byli, vyjmemeli jediného Jidáše. Ale kterak o tom soudili v Jerusalemě, hlavě celého národa? Nebylo-li nejvíce na tom záleženo, aby Pán tam uznán byl, odtud potom snadno všady uznání dojiti moha? Sv. Jan vypravuje v následujících verších takový prvý styk Páně s hlavou národa, s Jerusalemem aneb raději s polhavy Izraelovými.

12. Potom sstoupil do Kafarnáa, On i máte Jeho i bratři Jeho i učeníci Jeho a tam pobýli za nemnoho dnů. 13. A blízka byla pascha židovská a vstoupil Ježíš do Jerusalema. 14. A nalezl v chrámě prodavače volů a ovcí a holubův a penězoměnce seděti. 15. A udělav jako bič z provázků všechny vyvrhnul z chrámu, ovce také a voly

a penězoměncům rozsypal peníze a stoly převracel, 16. a prodavačům holubů řekl: Odklidtež to odtud a nečiňte domu Otce mého domem kupeckým. 17. Rozpomenuli se pak učeníci Jeho, že psáno jest: Horlivost domu tvého stravuje mne. 18. Odpověděli tedy Židé a řekli Jemu: Jaké znamení ukazuješ nám, že ty věci činíš? 19. Odpověděl Ježíš a řekl jim: Rozbourejte chrám tento a ve třech dnech vztýčím jej. 20. Řekli tedy Židé: Čtyřicet a šest let staven byl chrám tento a Ty za tři dni vztýčíš jej? 21. On ale povídal o chrámu těla svého. 22. Když tedy vstal z mrtvých, rozpomenuli se učeníci Jeho, že to povídal, a uvěřili písmu a řeči, kterouž pravil Ježíš.

Po učinění onoho zázraku odebral se Pán do Kafarnáa. *Potom sestoupil do Kafarnáa, On i máte Jeho i bratři Jeho, a tam pobýli nemnoho dní. A blízka byla pascha židovská.* Tak vypravuje evangelista. Nejedni tomu chtějí, že Pán dříve šel do Nazareta, soudíce to z toho, že s Ním nyní bratři Jeho jdou, kterých na svadbě nebylo. Leč jiní za to mají, že bratři Páně na svadbě byli, ač Jan o tom mlčí; nadesílá a předpokládá prý to co věc samozřejmou, ana se z pozvání matky Páně bledně rozuměla. Šel-li tedy Pán napřed z Kány do Nazareta a odtud teprv s příbuzenci do Kafarnáa, aneboli bezprostředně se odebral z Kány do Kafarnáa, nejisto jest, a my věc tu co méně závažnou dále rozbirati nebudeme. To ale jisto jest, že Pán v Nazaretě nechtěl míti působistě svoje, dílem, že prorok v rodině své nevzácen bývá, dílem že chtěl míti prostrannější obor pro vyučování a působení svoje. Nazaret zajisté bylo město nepatrné a na horách vzdálené od společnosti lidské, Kafarnaum ale město proslulé leželo, jak víme, na cestě veřejné, na břehu jezera Galilejského, kdež veliký shon lidstva se všech stran se stával; a tudy bylo tu nejprůhodnější místo, odkud Pán lidem království Boží hlásati mohl. Nezdá se, žeby tentokráte již byl tam příbytek pro vezdy zvolil, nebrž tu jenom jako mimochodem pobyl, ustanoviv nyní do Jerusalema se odebrati, a po návratu svém odtad teprv v Kafarnáu se usaditi: ač jiným opak toho se vidí, jenž za to mají, že i příbuzenstvo Páně se tam bylo ubýdlo. Avšak nesejde nám mnoho na tom, že toho místněji ustanoviti nemůžeme. Jan praví, že tentokráte se Pán *tam dlouho nezdržel*, totiž jenom dotad, dokud se nepři-

blížila velkonoc; kdybychom věděli, *kdy* svadba v Káně se dala, lépe bychom o tom souditi mohli.

Šli s Pánem tentokráte netoliko učenci, jež byl získal, než také máte Jeho a bratři, t. j. Mt. 12, 47. příbuzní Jeho. Místněji neklade Jan, za kterou příčinou Jej sprovodili příbuzenci. Později se naděje zmínka, že by oborem Pána sprovázeli; zdá se, že to v očích jejich byl nějaký propust a nějaká jeho od rodiny samostatná odluka Páně a že tudy z nich ti, kteří v Něho ještě nevěřili, se byli s Ním na rozloučenou vydali. Tu by Ho byli jenom do Kafarnáa doprovodili. Jiní, abychom to ještě jednou řekli, jinak sobě věci představující, za to mají, že Christa do Jerusalema společně sprovázeli. Toho my všeho necháváme o své váze a míře, ana místnější jistota tu nemožno. Jenom to jisto jest, že Pán zůstav v Kafarnáu několik dnů odebral se do Jerusalema s těmi, jež měl učeníky. *A blízka byla pascha židovská, dí Jan, a vstoupil Ježíš do Jerusalema.* O slavnosti paschy klade jenom slovo *židovská*, dále nic nedokládá tentokráte pro čtenáře svoje z pohanstva obyčejů židovských nepovědomé, jak bychom se toho nařáli. Tak sobě počínati mohl, ješto evangelium svoje co doplněk evangelií synoptických považuje. Z předešlých evangelií těch známo obecně, že Židé dospěli třikráte za rok do Jerusalema putovávali a že k tomu putování především na slavnost zákonem zavázáni byli. Deut. 16, 16. On to tedy u všechněch čtenářův svých co věc známou předpokládati mohl. Praví: *vstupoval*, poněvadž Jerusalema na horách vysoko ležel, jak nám to někdy u synoptiků pozorovati bylo. Domnívají se někteří, že Pán proto nebytoval se ještě v Kafarnáu, aby nějak pokusil se v Jerusalemě a v Judsku působistě svoje ustanoviti, ješto z hlavy celé země, kam nejvíce lidí scházelo se, také vědomost o Ném a o spáse Jím připravované se nejlépe rozšiřovati mohla. Ale Pán nepokoušel se toho; jasně před zrakoma Jeho stála oovaha lidu židovského, jeho pro vyšší o Messiáši ideu nevnímavost a nevěšmavost, jeho v bažení světském a pletském zabředlost, jeho v myšlence o zemské říši a opanování nad pohany zahřezlost. Největší vnímavost pro nauky, jež Pán hlásati hodlal a největší chopnost pro vnesenou ideu o duchovné říši Messiášově nacházela se u Galileanů. A proto Pán u nich obydleti zamyslí; nebrž i v starém Zákoně dávno to předpovědino bylo, že Galilea pohanská uvidí neprvé světlo veliké Is. 9, 2. Mt. 4, 14. Byly tedy jiné příčiny, jimiž Ježíš pohnouti se dal ku putování do Jerusalema. V Jerusalemě byla svatyně, střed náboženského života celého národa, a

ve svatyni té konali se obřadové, jenž se nutně ku Christu odnášeli co stínové ku předmětům, od nichž vrhání byli. Pán tam tedy šel neroliko, aby předpisu onomu o navštěvování chrámu Deut. 16. zadost učinil, nébrž aby také k stínům oném podstatu, k obrazům oném věc smu, a k obřadům pravdu přičinil. Konečně mělo žezlo Jeho v Jerusalemě vztýčeno býti, ze Siona měl zákon vyjít a slovo Hospodinovo z Jerusalema Is. 2. 3.; nad Jerusalemem měla vzejít sláva Páně a síla pohanů měla do něho přijít Jes. 60, 5. Ale mělo to se díti za posledních dnů Páně a po Jeho na nebe vstoupení.

Nyní poprvé za svého učitelského úřadu tam putoval, aby kým jest ukázal a pozornost národa na se obrátil. V Káně zjevil slávu svou co vládce přírody a co vlídný milovník lidí; nyní v Jerusalemě při prvním vystoupení svým ukazuje se Pánem býti lidí, pánem svatyně a horlilem úcty její. Přibyv tentokráte do Jerusalema, našel tam, jak nápotom po dvou letech opět Mt. 21, 12. kupovače a prodavače věcí k obětem potřebných, kterýchž ozvláště ve svátky a slavnosti od nesčíslného tam příslého lidu spotřebováno. Našel tam penězoménce, jenž peníze za peníze výtěžkem malým proměňovali, řecké za římské, drobné za velké, cizé za domácí, světské peníze za minci svatou, jenž ke chrámu se platila Mt. 17, 24. Viz Mt. 21, 12. n. Bylo dost místa prodávům těch věcí jinde na trzích a neměla zůstati až do samé svatyně dosahovati. Pán proto za provázků tu pohotově jsoucích učinil jako bič a z chrámu prodavače, bravy a skoty vypudil a penězoměncům stoly převracel. Tak podlé textu vulgáty, která klade: *všecky vyvrhnul z chrámu, ovce také a voly a t. d. omnes ejecit de templo, oves quoque et boves*. Podlé toho prodavači také z chrámu vypuzeni byli. Řecký text čte: *všecky vyvrhnul z chrámu, ovce i voly, ta ze prodávata a t. d. ὅσας τὰς πωλῆτας*. Podlé toho slovo *všecky* netáhne se k osobám, nébrž jenom ke zvířatům zde uvedeným. Leč ani podlé textu latinského není průvodno, že by Pán byl také bičem lidi mrskal; nepovídá toho písmo, a nebylo toho třeba, ješto překupníci bič vidouce Pána uposlechli. Byl bič toliko oznakem, že jednání jejich trestu zasluhuje. Rukopis sinajský čte sice *τὰς πωλῆτας* a t. d. částici *τὰς* vypouštěje; leč smysl tím neodchází od obyčejného textu řeckého. Ještě dokládáme, že slovo *jako*, *ὡς*, před slovem *bič* s vulgátou někteří rukopisové řečtí a otcové někteří jakož i pesita čtou; smysl se očividně tím nemění, ač bychom s více osvědčeným textem řeckým slovce to vypustili. Dále dí písmo, že Pán k těm, jenž holuby prodávali, pravil. *Odklídte to, nečinite*

dům Otce mého domem kupeckým. Těmi slovy vypovídá a vyjadřuje, co pletením biče zamyslel. Slova ta se rovné táhnou ku prodávacům volů a ku penězoměncům, jak bič se týká též holubářů. Není tedy rozdílu toho, jehož tu hledají někteří vykladači, pravíce, že Pán vlídněji zacházel s prodávací holubů, poněvadž ta zvířátka sloužila k obětem chudiny Luc. 2, 24.

Podivna jest ta moc, kterou Ježíš nad lidmi zisťnými těmi provodil. Že později po dvou letech při druhém vymítání chrámu Mt. 21, 12. Pána uposlechli mlčíce aniž protivíce se, toho nám méně divno bude vědoucím, že byl toli zázraky a divy poslání své od Otce a důstojenství svoje osvědčil. Ale že nyní na počátku, po učinění prvního divu, jenž nevšechném ještě ve známost vyšel, ti zisku žádostivci Pána bez reptotu poslechli, to sv. Jeronym mezi největší divy Páně klade. Zlé svědomí sice činí lidi bázlivými a Židé na Fineesu, na Eliási a jiných prorocích nejeden příklad tomuto přísnému opravnému výstupu Páně podobný měli. Ale ani to zlé prodavačů svědomí, ani ten příklad proroků nestačí k vyložení toho důrazu, jakým Židé ti postihnouti se dali. Vyjevil tu Pán slávu svou, své důstojenství a božskou mocnost svou, která co plamen zářila z tváře Jeho a všem lidem těm úctu ano hrůzu způsobila. Poněvadž Pán na svět přišel, aby duchovný chrám, člověčenstvo, očistil a lidi s Bohem pojednal, proto slušně počíná vymítáním a očistováním chrámu vněšného, jenž jest oznam onoho chrámu vnitřného. Vystoupil Christus co Syn toho, Jehož domem chrám jest a ochránil čest a úctu domu tomu povinnou; dí: *nečinite domu Otce mého tržištěm*. Nedí, jak vece sv. Cyrill, *domu Otce našeho*, nýbrž *domu Otce mého* a odděluje se výrokem tím od lidí osatoích veškerých. Horlil tu Pán pro čest Boží a naplnil na sobě slova v Žalmu 68, 10. o Ném předpověděná: *Horlivost domu tvého stravuje mne*. Žalm ten šedesátý osmý také jindy Act. 1, 20, Rom. 11, 9. 15, 3. Jo. 19, 28. se přitáčí co messianský. Přeložili jsme dle vulgáty *stravuje* v času přítomném, ač jestli nečetla *καταφάγει* v aoristě. Převládá ale čtení *καταφάγεσθαι*, což berou za futurum, an prý jak slova *ἐδομαί* nikdá praesentné so toho slova neuzívá; a tu by se musilo přeložiti *stráví mne*, což ještě lépe k bohatému obsahu těch slov přiléhá. Slova ta žalmová totiž mají smysl obizný, a netoliko značí, že Pán horlivě o dům Boží se zasadí, nébrž znamenají také ten výsledek, jenž z horlivosti té pro Pána vyplynul, znamenají totiž záští Židů proti Němu a počátek onoho nepřátelského proti Pánu boje, kterýžto se ukřižováním Páně skončiti měl, Význam ten učeníkům

později teprv, po poselání Ducha sv. ozřejměl. Ale jedna stránka činu toho již jim tehdy přístupna byla. Tudy praví o nich Jan: *Rozpomenuli se pak učenci Jeho, že psáno jest: Horlivost domu tvého stravuje mne.* Ta horlivost Páně utkvěla v mysl i paměti jejich a vzali ji sobě za vzor co ctnost, kteréž předstojce v církvi především píliti má.

Ale patrno učeníkům bylo také již tenkrát ono záští, jakým se proti Pánu Jeho nepřátelé spikli a zhlukli. Nebo jak dále vypravuje apoštol: *Odpověděli tedy Židé a řekli Jemu: Jaké znamení ukazuješ nám, že ty věci činiš? Odpověděli vece; odpověděli totiž ke skutku Páně a k řečem těm, kteréž se skutkem tím projadřovaly. Odvětili Pánu Židé, t. j. náčelníci Židů, samodržci domnělí pravdy Boží, synedristé či veleradové: Jaké znamení ukazuješ, jakým divem a zázrakem se prokazuješ a před námi osvědčuješ, an tyto věci činiš? an toho vymítání ze chrámu bez našeho povolení, an proti vůli naší podnikáš se? Tušili, že se Ježíš tím skutkem co Messiáš jeví a důstojenství to si osobuje; Jan Kř. zajisté blásal, že Messiáš již přišel a u prostřed lidu nalézal se a z výroků prorokových Zach. 14, 20. 21. Mal. 3, 1. věděli, že Messiáš přibudá službu Boží očistí a obnoví. Nad to se pak pravil Pán Synem Božím býti, an chrám co dům Boha živého domem Otce svého jmenoval. A proto žádají, aby se divem před nimi vykázal, jak druhdy Mojžíš před králem egyptským. Pán nečiní zjevného před nimi divu, nébrž je odkazuje na hlavitý zázrak, na vzkříšení svoje totiž, jak to také později přecasto byl činíval, a jak o tom Mt. 12, 39. řeč jest a výklad položen. *Rozbourejte chrám tento, dí, a ve třech dnech vztýčím jej.* Rozbourejte, zrušte, zbořte chrám tento, pravil a rozuměl to, jak již ze slov *ve třech dnech* patrno jest, o těle svém. Tělo své chrámem Božím jmenuje ne ve smyslu, v jakém těla všech věrných chrámy Božími slují 1. Cor. 3, 16—17. 6, 19.—2. Cor. 6, 19., nébrž vesmyslu mnohem vyšším a jediném, ana v Ném *plnost Boží bydlelně přebývala*, Col. 2, 9. *Zbořte, vece, zrušte, zkazte, neveleje, nébrž předpovídaje.* Židé nerozuměli ovšem slovům Jeho, nébrž ani učenci tehdy smysl těch slov Páně nepochopili. Leč Pán rozšíval símě řečí svojich, kteréž časem svým vzejíti mělo. Mnohé věci, vece Chrysostom, mluvil Ježíš, které nebyly zřejmy lidem, ale později ozřejmětí měly. Proč to činil? Aby, vece týž světec, ukázal, že předvídá věci, které se stanou. Ti Židé, kteří tu s Pánem mluví, o hmotném o chrámě rozumějí, jak z odpovědi jejich jasně vysvítá. Nezdá se, že by byl Ježíš nějakou posunou záhadná slova svoje ojasnití volil,*

jak se nejedni domýšleli, že mluvě slova *zbořte chrám tento*, na sebe prstem ukázal. Chtěl raděj, aby tajemná slova ta nyní nezejmá časem svým teprv myslím věrců ojasněla; byla ona zárodkem u věrných ku povstání, u nevěrců ku pádu, a byla červánkami u věrců ke dni, u nevěrců soumrakem k noci. Z toho pak Pán mlčemně vede důvod, jehož domysli se důmyslu Židů ponechává. Kdo chrám ve třech dnech vystavěti může, t. j. kdo z mrtvých o své moci vstáti může, ten má také moc chrám Páně vyčistiti a zlořád v něm zastaviti. Sami Židé přisvědčiti musili tomu, že kdo svrchovanou věc učiniti může, tomu se také musí propůjčiti, že k věci menší právo má. Ostatně tím, že Židé na Pánu co chrámu Božím se provinili, zasloužili sobě rozboření a zkázu viditelného chrámu Jerusalemského od Tita císaře, jenž již nikdá vystaven nebyl. Měli zajisté jinorodí chrámové býti vybudování, v nichž by ten přebýval, jenž Židům praví: *Zbořte chrám a vystavím ho ve třech dnech.* Anž již dále služba Boží k jedinému místu se poutati měla; všady po veškerém světě chrámové ku počtám Božím se hotoviti měli a království Boží na veškery národy se mělo rozšířiti.

Kterak ale Židé ku Pánu pronesli se, když jim ta záhadná slova přednesl? Oni odpověděli: *Šest a čtyřcet let stavěl se chrám a Ty za tři dni jej vztýčíš?* Prohlédají k obnově chrámu předsevzaté od Heróda Jos. Ant. 15, 11. v osmnáctém roku panování jeho, asi šestnácte let před Christa Pána narozením. Šestnácte těchto a třicet let Páně, ještě byl dle Luc. 3, 21. Pán okolo třiceti let při svém křestu, činí let šest a čtyřcet, k nimžto se Židé tuto táhnou. Heródes sice s nejpotřebnějšími stavbami při chrámě za osm let Ant. 15, 11, 5. 6. hotov byl a tudy se velemnohým vykladatelům vidí, že synedristé táhnou se k době Zorobabelově, k té totiž, když Židé po sedmdesátiletém zajetí domů do vlasti se přistěhovali chrám stavěli: od začátku za Cýra až do skončení stavby za Daria prý šest a čtyřcet let uplynulo. Leč ihned v prvním létě Cyrový říše vydána byla svoboda Židům, nébrž teprv po ujmoutí od něho vlády nad Babylónem a chrám počal se stavěti 1. 534. a po přestávkách dostaven byl léta 516., tedy za osmnácte let. Co se pak o dokonání stavby Heródovy v létech osmi u Josefa na d. m. praví, vztahuje se k budovám ke svatyni potřebným; pobočné, postranné a vedlejší stavby ještě za nástupců Heróda Vel. byly dostavovány a sám Josef v téžz spisu Ant. 20, 9, 7. praví, že za předposledního prokurátora Albina chrám dostavil se. K budově tedy chrámu od Heróda započaté Židé

prohlédají a tím značí, že Páně slovům nevyrozuměli, ješto Pán, jak dodává apoštol, *mluvil o chrámu těla svého*. Slova ta Janova jsou authentickým výkladem řeči Páně a tudy zavrhnouti musíme výklad některých novotářů, kteří chrámem bohoslužbu židovskou slyší, jenž byvši Christem zrušena, v malé době a ve vyšším smyslu a směru obnovena byla. Leč výklad ten i souvislosti se přičí a hned jediná slova ve *třech dnech* osnovu jeho podvracují. Tenkrát ani samým Páně učeníkům nebyl přístupen smysl slov těch aenigmatických, avšak jim po z mrtvých vstání Páně nad nimi se rozbřeskovalo, až se jim hloubě jejich docela otevřela. Nebo dí sv. Jan: *Když tedy Christus vstal z mrtvých, rozpomněuli se učenci Jeho, že to povídal a uvěřili písmu a řeči, kterou pravil Ježíš*. Skutek sám ten, že Pán vstal, jeho písma jim vykládání a jich vůbec po čtyřecet dnů vyučování Luc. 24, 44. nn. a posléze jich osvěcení Duchem sv., to všechno činilo, že nyní slova ona druhdy záhadná jim ojasněla a ozřejměla. A tím jim víra v písmo a řeč Páně rostla, an shodu předpovědí prorockých s řečmi, událostmi a skutky Páně dokonale poznali. *Písmem* tu očividně rozumějí se ony části písma sv., jenž se ke smrti a vzkříšení Páně táhnou a vírou se slyší potvrzení u víře.

Tím naznačen poměr Páně k synedristům a k náčelníkům lidu, zvláště pak také k fariseům, kteří rej vedli u lidu. I nebyla otevřena blažená vyhlídka pro působení Páně na sám lid tak odvislý od vůdců svých farisejských. Avšak předce od některých víra v Pána pojata, jak o tom hned apoštol klade.

23. Když pak byl v Jerusalemě na velikonoc ve svátek, mnozí uvěřili ve jméno Jeho vidouce znamení Jeho, kteráž činil. 24. Sám ale Ježíš nesvěřoval se jim, poněvadž On znal všechny. 25. a poněvadž neměl třeba, aby kdo svědčil o člověku, sám zajisté znal, co bylo ve člověku.

To, co předchodně se o vymítání z chrámu vypravuje, dalo se, když se blížila pascha v. 13. Když ale skutečně přibyla slavnost paschy a lidé zevšady do Jerusalema došli, i On v Jerusalemě byl v den svátečný, t. j. slavil den ten svátečný. *I uvěřili mnozí ve jméno Jeho*, t. j. v Něho, uvěřili, že právem se Mu dává jméno Christa či Messiáše. *Věřili* sice, ale jak jsme pravili, slovo *věřiti* mnohé stupně připouští a tu se nejnižší stupeň víry očividně rozumí; byla jich víra jako pýřová, povrchní; lidé ti v Christu vyššího

něco poznávali, ač sami nevědouce, čím Jej klásti mají. Věřili v Něho proto, poněvadž viděli *znamení* či *zázraky*, jimiž se v Jerusalemě proslavil; ale víra ta nevnikla do útrob jejich, myslí jejich neprostoupila, neustálila se rozumem jejich a tudy mohla proudem nepřiznivým snadno podryta býti. Jaké to divy byly, jež Ježíš vykonal, nepřidává evangelista; pominul jich Jan místněji vykládati, poněvadž do sebe stejnou povahu mají se zázraky od synoptiků vypravovanými; toliko výsledek neskvostný té prvovíry klade, že se Pán sám *jim nesvěřoval, poněvadž znal všechny*. Slova ta jasna jsou na první pohled a slovo *jim* táhne se očividně k těm, kteří v Něho uvěřili. Předce ale — ovšem neprávě — někteří chtěli jimi slyseti farisey a nepřátely Ghristovy — tak jen smysl slov apoštolových zatemnujíce. Což ale jest *nesvěřoval* se jim? Někteří vykládali, že Pán neotevřel se jim docela a že jich při jejich myšlence o zemském Messiáše království ponechával, hodlaje znenáhla je k výšině té pravé idey zvedati. Leč o tom řeči tu není a očividně jedná se o důvěře ve víru lidí oných, kteří nějakou měrou v Pána věřiti počali. Neměl k nim Pán té důvěry a přítulnosti, s jakou se propůjčoval Galileanům. Důvod toho udává Jan kladně i záporně, an dí: *poněvadž znal všechny a neměl třeba, aby kdo svědectví vydal o člověku*, o tom člověku totiž, s nímžto činiti měl. Věděl totiž, že jsou to lidé vrátcí, nestálí, klátiví a vrtkaví, a že snadno se od víry v Něho odšinouti ano v nevěru a zášti proti Němu nakloniti dají. Příčina nedůvěry Páně nebyla neláska a nevládnost, ani opatnost světská, nébrž poznání a sice dokonalé poznání povahy lidí oných a vůbec povahy lidské. Poznání pak ono Páně nezakládalo se na převědu a zkušenosti, ješto Pán s lidmi těmi tu poprvé se byl sešel, dříveji s nimi neobcovav; nébrž proudilo se poznání to bezprostředně z božského názoru a prozoru srdce lidského. Neměl Pán jsa světlo a tvůrce lidstva 1, 3. 4. potřebí nějakého zkušení a poučení v té věci, nébrž zpytoval srdce a ledví lidí a (Žalm 32, 15.) učiniv srdce lidská rozumí všem skutkům jejich. *Věděl, co v člověku jest*, t. j. věděl, co v něm bytuje, co jádro jeho myšlení stanoví, povahu, ráz, zámer jeho dokonale pronikal; *věděl* vědomostí svou všeobsažnou, ne jak lidé teprv od jiných a časem dovídají se a ještě přemnohokrát se mýlí. Poznání Páně bylo okamžité a bezbludné; věděl lépe stvořitel než tvorové, co v nich jest, dí Aug. *Sám* věděl a znal t. j. sám od sebe, vnitřným zrakem duše, *avřós* t. j. *αυτοδιδακτος*, samoučně, samovidně, samozorně, samovědně. Proto také tu nikoho v obor učeníků svých bližších a svých apoštolů ne-

přijal. Tu se učíme nevydávati se v samolibost, ješto úsudek Páně o nás snadno se tuze lišiti může od úsudku, ježž my sami nad sebou vynášíme, a tu nezbyvá leč prositi o světlo, abychom se sami nesváděli.

Avšak s tím nepřestává působení Páně v Jerusalemě, nébrž Pán také s lepší ano nejšlechetoější stránkou národa svého ve styčnost tamto přišel. A o tom vypravuje

Hlava III.

Nalézá se tuto rozmluva Páně s Nikodémem 1—21., ve kteréž jedná o potřebnosti obrodu 1—10., o pravdě a hodnověrnosti nauky té 10—15. a o odsouzení nevěrců 16—21. Následuje 22—36. svědectví Křesťitelovo o Christu vydané za přítomnosti povstale mezi učeníky Janovými a Christovými hádky.

1. Byl pak člověk z fariseů, Nikodém jménem, náčelník židovský. 2. Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl Jemu: Mistře, víme, že jsi od Boha přišel co učitel; nikdo zajisté nemůže těch znamení činiti, kteráž Ty činíš, není-li Bůh s ním. 3. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Amen, amen, pravím tobě, neobrodí-li se kdo znova, nemůže uzříti království Božího. 4. Vece k Němu Nikodém: Kterak se může člověk naroditi jsa stár? Zdali může do života matere svojí opět vejiti a obroditi se? 5. Odpověděl Ježíš: Amen, amen, pravím tobě, neobrodí-li se kdo z vody a Ducha svatého, nemůže vejiti do království Božího. 6. Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z ducha, duch jest. 7. Nediv se, že jsem řekl tobě: Musíte naroditi se znova. 8. Vítr kde chce věje, a hlas jeho slyšíš, ale nevíš odkud přichází aneb kam jde; tak jest každý, kdo se narodil z Ducha. 9. Odpověděl Nikodém a řekl Jemu: Kterak se může to státi? 10. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Ty jsi učitel v Israele a věci těch neznáš? 11. Amen, amen, pravím tobě: Co víme, mluvíme a co jsme viděli, svědčíme a svědectví našeho nepřijímáte. 12. Jestliže pozemské věci řekl jsem vám a nevěříte, kterak, řeknu-li vám věci ponebeské, uvěříte? 13. A nikdo nevstoupil na nebe, leč ten, jenž sestoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi. 14. A

jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak povýšen býti musí Syn člověka, 15. aby každý, kdo věří v Něho, nezhynul, nébrž měl život věčný. 16. Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorodce dal, aby každý, kdo věří v Něho, nezhynul, nébrž měl život věčný. 17. Nebo neposlal Bůh Syna svého na svět, aby soudil svět, nébrž aby spasen byl svět skrze Něho. 18. Kdo věří v Něho, nebývá souzen, kdo ale nevěří, již souzen jest, poněvadž nevěří ve jméno jednorodného Syna Božího. 19. Ten pak jest soud, že světlo přišlo na svět a milovali lidé více tmu nežli světlo, nebo byli zli skutkové jejich. 20. Každý zajisté, kdo zlé věci páchá, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli káráni skutkové jeho. 21. Kdo ale činí pravdu, jde k světlu, aby se zjeví skutkové jeho, poněvadž v Bohu jsou učiněni.

Lepší stránka výsledků působení Ježíšova se nám tu otevírá a muž, který nám tu v ústřety vychází, netoliko důstojenstvím ale i povahou ctihozen jest. *Byl člověk z fariseů, Nikodém jménem, náčelník židovský.* Byl to jeden z předních i náčelných národa svého, byl, jak níže v sedmé hlavě 7, 50. viděti, z velerady Jerusalemské či synedria a jak z hlavy devatenácté 19, 39. patrně, byl také bohat. Patřil pak k sektě fariseů, o níž nám přemnohokrát řeč vracovala se. *Slouf Nikodém,* přidává písmo svaté. Nikodém jméno i Řekům i Židům obyčejno bylo; hebrejsky Nakdam nebo Nakdimon se vyslovovalo, což v ústech řeckých v Nikodém přešlo. Thalmud mluví o muži jménem Bunajovi, jenž příjmení měl Nakdemon; drží jej někteří za našeho Nikodéma, protože v Thalmudě se o něm praví, že byl následovník Ježíše. Leč o tom nemnoho lze souditi. Ostatně máme apokryfické evangelium Nikodémovo, kteréž z dvou částí, skutků Pilatových a stoupení Páně do pekel sestává. Byl z počtu učeníých a vzdělaných a ku

chvále se mu to počísti musí, že ani to jeho důstojenství, ani bohatství ani ozrač učnosti nezatemnila duše a myslí jeho a neostře a jich předsudky v té míře, že by nebyl poznal výši, vznešenost a velebnost osoby Páně. Poněvadž Jan o něm klade po slovech, že se Ježíš nesvědčoval lidem, co v Něho uvěřovali ale konečně víry nedošli, tedy mnozí vykladači za to mají, že Jan těmi slovy právě k Nikodémovi prohlídá, a že ho klade mezi ty, k nimž Pán důvěry neměl. Nám právě opak se zdá, že totiž Jan jej co vyjimku z toho zástupu vytýká, o němž byl dotčený úsudek vynesl. *Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl Jemu: Mistře, víme, že jsi od Boha přišel co učitel; nikdo zajisté nemůže těch znamení učiniti, kteráž Ty činíš, není-li Bůh s ním.* Přišel k Ježíšovi v noci cítě se s Ním mluviti a dověditi se místa její o úkolu Jeho. Netoliko zvědavost a touha věcem neznámým se naučiti, nébrž také pud a pobídka Christu Pánu podívat se a svou mimovolnou jakoby úctu vyjevití k té návštěvě Páně ho vedla. Přišel v noci; v čem se vidí jakysi nástin mráкотy a noci, která na duchu jeho ulehla; nebo na tu okolnost, že Nikodém v noci přišel k Ježíši, sv. Jan i nížeji důraz klade 7, 50. 19, 39. Tak druhdy Euklides z Megary k Sokratovi v noci dosel. Přišel v noci, jesto se bál spolurádných svých, aby mu to na zlou stranu nepokládali; štítlivost, ostýchavost, bázeň před lidmi ne ednoho člověka zavedla. Svaty Jeronym vypravuje o jedné panně světici, kterou ke vdání přinucovali, kterak se sama kárala: Co činíš, Demetriado, co to činíš? Proč tak choulostivě přátelům odpíráš? Tu stálosti a vytrvalosti potřeba jest. Kterak? Ty za pokoje se chvěješ a nemůžeš ani pohledu přátel svých snést? Co by činil, kdyby tyrané proti tobě povstali a mukami na tebe sáhli?

Nikodém tím ke Christu příchodem nestal se zrádcem víry své, jesto právě starý Zákon k obnově své skrze Messiasa hledí. V tom hledění k budoucnosti leží jádro a síla židovství. Každý člověk k budoucnu hledí a národ, jenž lepší budoucnosti se vzdal, mrtev jest. Velerada již na Christa zanevřela, an s takovou mocí ve chrámě byl vystoupil od nich mocí nevzav. Ano celé vystoupaní Jeho protivilo se jim; tušiti mohli, že tu, ač nepřidají-li se ku proroku nově vystoupilému, o bytí a nebytí jejich běží. Štítě se tedy Nikodém té velerady přibyl ku Pánu za noci, doptav se po příbytku Jeho, kde s učeníky svými dosud shromážděnými bydlel. Tudy ovšem Jan svatý přítomen byl rozmluvě té; mohl pak také věci tenkrát pojednaných buď ode Pána buď od Nikodéma se dověditi, jestli

že mu nějak přítomnu býti se neudálo. Jak věrně i sama slova rozmluvy podává, patrně jest i z toho, že sám slov *království Boží* neuzíváje do úst Páně ve verši 3. a 5. je klade.

I oslovil Nikodém Pána: *Mistře, víme, že jsi přibyl co učitel od Boha.* Dává Pánu slušný a čestný titul a praví *víme*, žes přibyl od Boha. Netoliko on ví, nébrž také druzí mnozí vědí s ním; nedomnívají se, nébrž *vědí* a přesvědčení jsou, že *od Boha* vyšel, t. j. že od Boha poselství obdržel a nepřišel samozvaně. Uzoává ale v Pánu toliko *učitele*, že totiž náuku přinesl od Boha a tudy náuku pravou, z níž o věcech základných jistoty dojtí se nadál. Vyšeji o Pánu nedrží, čehož nám divno nebude; byl to prvý styk a byla to prvá střeta s Pánem. Neznal ještě, že Pán jinak učí, že učí také vniterně, a že náuku, kterou vně hlásá, v útrobu vštěpuje; nevěděl, že netoliko o Bohu vyučuje, nébrž že i s Bohem spojuje. Ale i z toho, že ho Pán vlídně přijal, naučila se církev neodbyvati hned od sebe těch, kteří v nedokonalosti k ní přicházejí. Kteří to byli ti, jež slovem *víme* zahrnuje, my nikak domysliti se nemůžeme.

Proč tak o Pánu smýšlí a proč ku Pánu přišel, toho příčinu klade: *Nemůže nikdo činiti těch znamení, těch divů, kteráž Ty činíš, leč Bůh jest s ním.* Divů těch žádaný z evangelistů nezaznamenal, čeho bolestné postrádáme; ale Nikodém a přátelé jeho viděli v nich, že Bůh zde svou mocí přítomen jest a že v podivných skutcích Páně Boží veleba zračí se. Dí: *leč Bůh jest s ním* či není-li s ním Bůh. *Bytí Boha* značí pomoc a příspěch Boží neooycejný a zázračný. Chce říci, že nepocházela od lidí ani od andělů ta díla Páně. ti divové totiž, jež Ježíš konal, nébrž že prst Boží jevil se v nich. Nepoznal Nikodém, že Pán o mocí svojí ty divy tvoří, an v Něm posavad jenom proroka spatřoval. Byl to začátek víry, jenž se dále víc a více zmáhati měl, až by plevel předsudků židovských od kořene jejího vyrvána byla. Čeho se ovšem nadáti bylo, an muž nadobycejný byl a nad vrstevníky vzděláním a smýslením vysoko vynikal. Tudy Pán se mu s tajemstvími hlubšími otvírá. *Odpověděl Ježíš a řekl k němu: Amen, amen, pravím tobě, neobrodí-li se kdo znova, nemůže spatřiti království Božího.* Vece: *odpověděl*, ač odpověď Páně k slovům Nikodémovým nepřiléhá; Pán čta v útrobě Nikodémově a myšlénky jeho prohlédáje odpovídá ne k slovům, nébrž k myšlénkám a tužbám jeho dříve nežli je vyjádřil. Byl Nikodém zaujat předsudkem vůbec panujícím, že každý Israelita má právo ku království Božímu, jež Messias založiti předpovědin byl, nad to pak

zvláště ti, jenž v lidu Božím předek vedli. Pán jinak ho vyučuje a praví mu, že tu nezáleží na rodu tělesném, zda ze Židů, zda z pohanův pocházíš, nébrž na obrodu duchovém. Pro utvrzení pravdy slov svojich vece *amen, amen*. Slovo to také u jiných evangelistů jsme spatřili, rozdíl ale, jak praveno, mezi Janem a synoptiky jest, že synoptici *amen* jednou kladou, Jan ale je opétuje. Dohadovali se vykladači příčin, pro které evangelista Jan slovo to opétuje a proč synoptici je vezdy jenom jednou kladou. Věc nemá té váhy, abychom o ni zpor vedli; spokojiti se můžeme s odpovědí tou, o níž výšeji, že Pán dvakráte slovo to pronesl pro doklad většího důrazu. Jan slovo Páně podržel, synoptikům se vidělo na jednom tom slovu dosti býti. Ale i toho dotknouti tu musíme, že vidí se některým, že Jan dvojí jistotu výroku Páně se své strany znamenati hodlá, přezvědnou, an přítomen byl řeči té a nadpřirodnou, an skrze Ducha sv. smysl slov oněch poznal. Pán dvojí to slovo, *věru, věru*, jistá to pravda jest, položiv, dí, *kdo neobrodí se znova, nemůže vejíti do království Božího*. Obroditi se, jest opětně zroditi se, znova se zroditi. Přichází člověk na svět zrozením pletským či tělesným co dítě hněvu Ef. 2, 3., jímž duše naše k zlému klone a věci nebeských tužebna a milovna málo bývá. Tudy obrácena musí býti povaha naše, aby mysl uschopněla pro věci nebeské a tužba po nich v útrobě naší zavládla. To se nemůže státi lidskou mocí a silou, nébrž k tomu posily a pomoci potřeba s hůry. A tudy vece Pán dle textu řeckého: *Kdo neobrodí se s hůry, nemůže spatřiti království Božího*. Dí: s hůry, *ἀνωθεν*; slovece to sice značí také toli co *znova* a na váhách býti můžeme, kterak by zde se přeložiti mělo. Avšak věc stejně vychodí, ješto nové zrození nemůže jinak leč s hůry se státi, a rozdíl jen v tom jest, že překladem posledním se udává spolu židlo, z něhož obrod se vzvírá. O obrození mluví Pán napřed, poněvadž věc ta svrchovaně a nejednodušněji důležitá jest. Obnáší sebou myšlénka ta, že člověk hříšen se rodí, a že spasitele a vykupitele potřeben jest. A teprv ten, kdo tu bídu svou pozná, schopen jest víru v Christa přijmouti. Nébrž poznání náказы lidské a potřeby výkupu patří mezi prvotné články víry naší. *Kdo neobrodí se s hůry, vece, nemůže viděti království Božího*. *Království Boží* znamená toli, co království nebeské, o čemž Mat. 3, 2., totiž novou správu věcí, jichž Christus zaříditi přišel, hodlaje nebe na zemi zaštěpiti a zem v nebe proměnit. *Viděti* značí toli co příúcastniti se, osvojiti sobě, osobiti si. Slovo *viděti* častěji se u Orientálův užívá tam, kdež toho u nás není n. př. smrt viděti L. 2, 36.

Hebr. 11, 5. dni dobré viděti, záhubu viděti Act. 2, 27. 1. Petr. 3, 16. My tu klademe *zkusiti* a podobná slova.

Nikodem vyslyšev slova Christova povidení své nad nimi projevuje: *Kterak se člověk může naroditi jsa stár? Může-li v život matere vrátiti a znova zroditi se?* Přes o slovech těchto paňuje, jakým úmyslem je propověděl, skutečně-li totiž Páně slovům nerozumí aneboli jim *poněkud* rozuměje dalšího výkladu ode Pána otázkou svoji se domáhá. Toli sice věděl Nikodém, že se tu žádá něco docela nového, ode člověka tak málo závislého, jak málo od něho závislo, aby se narodil. Ale jak by se to diti mělo, tomu nerozuměl Nikodém. Ti, jenž mu vědomost toho připisují, odvolávají se na obyčej proselyty od pohanství k židovství přechlé křestiti a na rčení o tom židovské, jímž prý říkali, že lidé ti znova zrodili se, ano, že novou duši získali. Leč důkazy toho berou z knih nedosti jistých a časy pozdější v predešlost přenášejí, ano jisto jest, že křest proselytův teprv později po vyvrácení chrámu Jerusalemského zavládl. Tudy slova Nikodémova upřímná jsou, když možnost obrodu nenahližeti vyznává. Kdož tomu chtějí, že křest proselytů či novověrců u Židů dávno před Christem bytoval, a že ono rčení o novozrození Nikodémovi dobře známo býti musilo, ti, jak se snadně domyslíme, vykládají, že Nikodém slovy svými jenom Pána k místnějšímu rozřešku nauky své přiměti zažádal. Ještě jiným se vidí, že Nikodém skutečně nemístnou a nesmyslnou otázku činí, díl pro nedospělost vzdělání svého, díl pro obutost a pojatost mysli, díl pro ustrnulost a překvapenost, že Ježíš jeho myšlénky zná, díl pro neočekávanost a nesrozumitelnost výrazu s *výše se zroditi*. Tím vším prý Nikodém pomaten, uvlečen a uchvácen byv takovou nemístnou otázkou klade, jakoby Ježíš byl o rodu tělesném mluvil. Skutečně byla ta chvíle pro Nikodéma téměř tragickou. Co Žid, co fariseus, a nad to ještě co úd velerady domněl se jistě právo míti ku království Božímu, ana slova Páně všechnu tu skvělou budovu jeho v trochu popela obrátila. On znova se naroditi, on obroditi se musí, chce-li se království Božího příúcastniti. Ta slova musila ho co dvousočný meč proniknouti. Jiných výkladů zde pomíjíme a dime jenom, že nejedni vysvětlovali v ten způsob, jakoby Nikodém byl chtěl jen říci, že Pán šířeji a obecněji, než potřebí, mluví, ješto nový rod měl na samy pohany obmeziti. Všelijak ale slova Nikodémova svědčí, že člověkovu přírodnému cizá jest myšlénka o vniterné sebe obnově. Ještě ze slova *stár jsa* (nemůže vrátiti se člověk v život matky) někteří domněli se, že Ni-

kodém zří jím k sobě, a že již tenkrát u vysokém stáří se nacházel; a však slovo to dle jiných neznamená leč dospělost a dozralost vůbec, aniž k věku místněji se táhne.

Pán vida, že Nikodém nechápe slov Jeho, vykládá mu povahu obrodu toho, o jehož k spáse nevyhnutelnosti se byl pronesl. *Amen, amen, pravím tobě, neobrodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůže do království Božího vejít.* Slovy těmi potvrzuje Pán to, co byl pravil a slovo *obroditi se z Ducha svatého a z vody.* Jedná Pán o sv. křestu, což, jak Maldonat vece, nad slunko jasněji se vidí. Voda jest živél vidomý, Duch sv. značí nevidomou milost, která obnovu onu a obrod onen působí. Křest vodný jest lázeň obrodu Tit. 3, 5., kdež ze syna hněvu stává se člověk dítětem Božím, dluhů Adama prvního zbývá a zásluh Adama druhého, Christa, účastným se stává. Na sněmu Trid. sess. 7. k. 2. slova tato se o křestu vykládají. Na křestu se člověku hřích dědičný a veškerý před křestem hříchové odpouštějí spolu se všemi pokutami a člověk do stavu milosti a zalíbení Božího se přenáší. Voda jest prostředkem, Duch svatý tvorcem obrodu; Duch svatý živlem vody obnovu v člověku působí. Jak Christus přechodně a předvěstně primát Jo. 1, 42. a velebnou svátost těla svého Jo. 6, 51. ohlásil, tak podobně i tu předvěstně a předběžně opovídá svátost křestu, kterouž nápotom Mt. 28, 19. ustanovil. Níže v naší hlavě v. 22. se praví, že Ježíš křestil; slušno bylo, aby předeslal náuku o tom. Voda očišťuje plámy těla a jest oznakem čistoty ducha, k níž se umývání židovská odnášela; v dobu příští Messiašova dokonala očista slíbena od Hospodina Ez. 36, 25., kdež vece: *Vylíží na vás vodu čistou a očištění budete ode všech poskvrn svých.* Ale netoliko ta negativná straua, očištění ode hříchů, nébrž i pozitivná, kladna stránka působení křestu sv. předpovědina týmž prorokem 36, 27. *A položím Ducha svého u prostřed vás.* Což obojí Jan Křestitel vyjádřil, an pravil: *Bude vás křestiti Duchem svatým a ohněm.* Mat. 3, 11. Jako voda, vece sv. Cyril Al., k ohni přistrčena byvši, v nádobě povahu ohně přijímá, tak na křestu Duchem svatým voda božskou moc dostává a posvěcuje ty, kdož v ni pohroužení bývají. Ovšem pouhým udělením milosti Ducha svatého a obnovy jím utvořené ani spása dokonána ani smysl slov Páně vyčerpán není, ješto spolupůsobení naše se vším úsilím k tomu přistoupení a člověk všelijak a všemožně sam snažiti se musí, aby čistotu onu zachoval, svátost života mocněji a mocněji v sobě rostil a dokonale vládu vyšší stránky v sobě utvrdil.

Ale zde a tuto se o tom nejedná místně, nébrž o tom, že se obrod Ducha svatého křestem vody koná, a že křest sebou odpouštění hříchů a posvětu srdce a mysli obnáší. Nemíní se tedy Duchem svatým a vodou jedna věc, totiž dílo Ducha svatého, nébrž vodou skutečná voda se rozumí co nástroj, jímž Duch svatý posvětu a obrod člověka vykonává. Christus zajisté církev posvětil obmytím vody a slovem života. Ef. 5, 24. Nikodém ovšem nerozuměl dokonale tomu výroku Páně a vodou slyšel toliko symbolickou očistu a odhřechu; ale Pán mu námetek dává, aby nápotom o věci té více rozjímal a budoucně o význam a vyrozumění jemu se ucházel. *Di: z vody a z Ducha sv.,* na prvním místě vodu, t. j. křest, klada co výminku, pode kterou Duch svatý se dává, jakož také obyčejně po křestu darové Ducha svatého věrcům se udělovali. Sv. Zlatoust praví: Ve vodě jako v hrobě člověk starý se pohřebuje a vynikna z vody člověk nový odtad vychází. Jakož snadno jest člověku pohroužiti se a z vody vyniknouti, tak snadno jest Bohu starého člověka s nás svléci a v nového nás obléci. Křest jest pravý obrod a pravá obnova. Rozdílen jest nekřtěnec od věrce; nemá stejného s ním původu, nemá stejného městanství, nemá s ním téhož otce, ani stravy jedné, ani téhož oděvu, ani stolu, ani domu, nic zhola, a již Tertullián o křestu píše: Veškera voda dochází posvěty, když nad ní se vzývá Bůh. Nebo přichází ihned Duch svatý s nebe a nad vodami se vznáší posvěcujíc je ze sebe. A tak voda posvěcena byvši moc posvětnou v sebe vnímá. Ve výkladu slov těch Bratři poněkud klopýtli, pravice, že vodou a duchem jedna a táž věc se znamená; a však sami nevědouce, co mají s nimi počítí dokládají: aneb duchem míní se dílo Ducha svatého podstatné, vodou pak dílo jeho služebné, jako jest slovo Boží, křest svatý i všelijaké služebné pomoci. Ještě více jiní protestanti těch výšinů se dopustili, slova naše ku pouhým přenosným smyslům potahující, tak že sám Buddeus, jeden z nich, výklady ty frivolnými a nemístnými jmenuje. Proti nim sněm Tridentský čirého a čistého smyslu slov našich hájil. Ještě upozorňují interpreti, že každá nová perioda na světě a v člověčenstvu *od vody* počala. Před dílem šestidenního stvoření Gen. 1, 2. *Duch Boží nad vodami se vznášel;* z vod potopy za Noeho novotný svět vyšel, Israelité rudým mořem prošli; sám Pán počal s křestem a nyní pronáší se, že nové pokolení vodou a Duchem svatým obrozeno bude.

Ale aby Nikodém lépe věci ty pochopil, tedy je Pán jemu protivou rodu plet-

ského či tělesného a rodu duchového vysvětluje a ukazuje, že duchovný obrod nemůže se uskutečnit tělesným zrozením, nýbrž že duchovný obrod duchovnými činiteli toliko státi se může. *Co z pletě zrodí se, jest plet co zrodí se z ducha, duch jest.* Plet značí lidskou přirozenost v tom stavu, v jakém se nyní po pádu Adamově nalézá. Ohledem lidské mysli co mocnosti vyšší značí plet nižší mocnost člověka, ohledem Božího Ducha značí plet mocnost Jemu protivnou a od Boha odvrácenou. Nebo plet a duch jsou sobě protivny a vespolek se potýkají, Rom., 7, 14. Gal. 5, 17. I dí Pán, že byt člověk také se znova jednou ještě z matky narodil, že by předce jenom pletskou a hříšnou povahu do sebe měl, aniž by se pro království Boží upravil, an co z pletě zrodí se, pletí se stává. Takový rod zn útroby matčiny neodnášal by člověku a ni estateče k dobru, ani sklonnosti ke zlu, aniž by ho podělil silou duchovou ku přemáhání všech obtíží, závad a překážek ku koneč němu dojití svatosti života a říše nebeské. K tomu potřebí jest rodu z *ducha* t. j. z Ducha svatého, an jedině takovým rodem, t. j. obrodem duchovým člověk oněch nestat ečí zbývá a onou mocí k odolání všemu zí use ozbrojuje, jíž tu nevyhnutelně potřebí. To jest, co výše 1, 12. nn. pravil, že z Boha zroditi se potřebí těm, kdož synovství Božího dojíti hodlají, kdež se rod z Boha staví naproti rodu z krve, z muže a z pleti. Co se z Ducha svatého rodí, jest duch, t. j. jest povahy duchové či duchovné, povahy, jenž povaze předešlé protivna jest; tedy zbývá a se zprošťuje hříchu a obdržíze sílu a moc nadvládnou nade vši strážní, pochotí a nade všelikou ke zlu náklonností, ovšem pak dochází Božího dětství a oddýchá pravým životem, t. j. tím, jenž ideí Boží o životu lidském odpovídá. Bez obrodu z Ducha svatého ostává člověk pletským, duševním či psychickým. 1. Cor. 2, 14. zaprodancem pod hříchem Rom. 7, 14. an jeho mysl pochotěm a chtíčům pletě slouží. Ještě na vazbu slov: *co z pletě se zrodí, plet jest, co zrodí se z ducha, duch jest* pohleděti musíme. V dověťách *plet jest, duch jest*, slova podstatná *plet* a *duch* stojí s důrazem místo přídavných pletský a duchový; chce totiž Pán říci, co se z pletě rodí, jest pletské a co se z ducha rodí jest duchovné. Také se slova středná *co se zrodí* kladou pro vytknutí všeobecnosti místo mužského *kdo se zrodí* atd.

Nikodém zdál se tomu nevyrozumívati a diviti se a na pochybách se povahovati, ozvláště proto, že Pan ani zmínky nečiní o rodu Abrahámově, ješto se jemu zdálo stačiti pojití od Abraháma, aby kdo králov-

ství Božího došel. Tudy Pán to vysvětluje a praví: *Nediv se, že jsem pravil: Musíte znova narození býti.* Dí: *musíte vy a nedí musí člověk*, poněvadž právě říci chce, že jich též, jich Židů, kteří od Abraháma rod vedli, se týká věc ta, an jim rod z Abraháma tu nemůže pomáhati. Pro vysvětlení věci té běře Pán příklad od větru a dí: *Vítr kde chce věje a hlas jeho slyšíš, ale nevíš, odkad jest a kam jde.* V řeckém textu sličnější věta zní, an slovo vítr *πνεῦμα* ducha i vítr značí, právě jak v jazyku hebrejském slovo ruach, jímž bezpochyby Pán mluvil. Tím dvojmyslem ale stalo se, že někteří větu tu o Duchu svatém vykládali a to tím více, poněvadž slovo *πνεῦμα* členem opatřeno jest. A však z věty samé a ze slov přidaných jakož i z účelu Páně viděti, že o větru mluví. Doklad zajisté a závěrek (tak jest každý, jenž z Ducha se zrodil) jasně ukazuje, že Pán větru co podobenství užívá, aby poněkud ten duchovný obrod objasnil. Podobenství to ovšem v hebrejské řeči nejjasněji vysvitá, ješto v ní vítr a duch stejným slovem značue se; podobné v jazyku řeckém. Ale i v jiných téměř všech řečech nějaká podobnost větru a ducha nalézá se, latíně spiritus a spirare, u nás dýchat i dunouti, dech a duch. Praví Pán: *Vítr věje či vane kde chce.* O větru to platí, jelikož nevíme, proč nyní v tu chvíli odtamtud věje a zas se obrátil s té strany. Pán ale prohlédá v tom větru zosobnění k Duchu svatému a namítá tím, že obrod duchový docela závisí od vůle Ducha svatého nejša vázán k domněnkám a nárokům lidu židovského. *Hlas jeho slyšíš* zvuk větru vnímáš, vece Pán dále a naznačuje tím, že působení Ducha svatého poznáno býti může v následcích a skutcích. Ale působení Ducha svatého a pramen milosti, jimiž působí, nevystižným jest; neméně nevystižen jest způsob a tvar, jakýmž Duch svatý působí a konečný výsledek působení Jeho. A to dvojí vytyká Pán slovy: *Nevíš, odkad jest a kam jde.* Slovy *odkad jest* nevystižnost počátku, a slovy *nevíš, kam jde* nevystižnost výsledku onoho působení namítá. Kterak se život duchovní kterak obrod duchovní v člověku počíná kterak proměna se v něm deje, kterak vzrůstá radost člověka v Bohu a v plnění svatě vůle Jeho, jaké skutky provede, k jakému vrchołu svatosti života se povzneše, to všecko tajemstvím nám ostává. Slovy: *Tak jest každý, kdo zrozen jest z Ducha*, Pán ono podobenství od větru vzaté na působení Ducha svatého v obrození člověka obrací. Očekávali bychom, že řekne: *Tak se deje při působení Ducha svatého, neb: tak jest i Duch svatý v působení svém;*

Pán ale místo působce a principu klade člověka, na němž se to působení děje, což konkrétněji zní. A vůbec u orientálů obyčejno bylo takovým způsobem se pronášeti, jak to tytýž v písmě sv. nalézáme Mr. 4, 26. Mt. 13, 19. 45. Chce Pán říci, tak se stává se člověkem z Ducha Božího zrozaným, v životě jeho a v jeho smýšlení spatřuje se působení milosti Boží, ač původ a konec její nevidom jest. Z toho, co Pán tuto klade, následuje: 1. Nejprve dokonalá svoboda Boží při díle obrodu člověka, což leží ve slově *kde chce*. 2. Dále ze slov *slyšíš hlas jeho* patrně vyblýskuje, že člověk působení Ducha svatého doznává a v sobě zakouší. 3. Ale působení to ostává ohledem původu a záměru člověku nedostupno, tajemno a nepochopitelné. Cítí člověk působení milosti Boží, jenž jej k obrození zve, volá a pobízí, ale veškero to působení mu tajemno a nepojemno ostává. A ta pravda jde co třetí výsledek řeči Páně ze slov: *nevíš, odkad jest a kam jde*. K poslední této stránce pozírá Spasitel ozvláště. Podobné místo čteme v starém Zákoně v Kazateli Eccl. 11, 5. *Jako nevíš, která jest cesta větru, tak neznáš skutku Boha, kterýž jest působitel všeho*. Ostatně nemluví Pán o větru vůbec, nýbrž o tom neb onom větru konkrétně. Vědeckému pátrání a zpytování o původu a směru větrů tím se závada neklade a slova Páně ostojí, byť věda zákony, jimiž větrové povstávají, se řídí a přestávají, dokonale poznala.

Zdáti by se mohlo, že Nikodém všechno již pochopiti musil a že na tom Páně vysvětlení přestati mohl. Ale mocni a vele-mocni byvají předsudkové a velemocno jest smýšlení, jež sobě člověk hned z mládí osvojil a s nímž jakoby v jedno srostl. Nikodém zatonul docela v myšlence té, že především se na lid israelský bude při otázce dotčené bleděti, že výjimky nevšedné u nich místa naleznou a že jim království Božího samoděk se dostane postupem vývoje těch dober, jichž se ve starém Zákoně jim dostalo. Pán ale v odpovědi své všeho toho odtahuje se a všelikému právu rodnému vyhost dáváti zdá se, k výmince vnitřného obrodu výlučně prohlídku. Toho divno jest Nikodému a tudy se pronáší ku Pánu slovy: *Kterak se to děti může?* Proč takový důraz klade se na vnitřny obrod, který se tak podivným, myslí mojí nedosti přístupným během dokonává, ješto při tom o pojití a nepojití z Abraháma zhola se mlčí. Nic tak neužásá mysl lidskou, vece Tertullián, jako prostota skutků Božích a předce velebnost následků jejich. Člověk spouští se do vody a mezi některými slovy omoknuv vychází čist na duši, ač se to na těle ne-

spatřuje. Nebo jací mají býti skutkové Boží leda vyšší nade všeliké obdivování?

Pán odpovědi své počíná s výtkou, kterou činí Nikodémovi: *Ty jsi mistr v Israele a věci těch neznáš?* V řeckém textě slovo *učitel* či mistr s členem spojeno jest a znamená výtečného, vůbec váženého a uznaného učitele. Z toho přirůstá řeči Páně zvláštní důraz. Poněvadž Nikodém dle obecného uznání za mistra jmn byl, měly mu věci ty tím více známy býti. Tím zaslouženější byla pro něho důtka ta Páně. Předpovídali nejednou proroci o obnovení vnitřném Jer. 31, 31. o dání nového Zákonu, o propůjčení Israelovi nového srdce Ez. 36, 26., o obřezání srdce jeho Deut. 30, 6., jakož i o umytí a očistění povšechném skrze vylití vody čisté Ez. 36, 24. Neměl mistr Zákonu věcem těm rozuměti? či raději mohl mistr Zákonu věcem těm nerozuměti? Leč mysl jeho, jako fariseů vůbec, byla pro svou v písmenách a formách pojatost docela obuta, že nemohl pochopiti věci ode Pána mu vysvětlované. Vůbec duch lidský se přiči Duchu svatému a vše věci nebeské rukama hmatati žádá. Vědomosti lidské jsou plny nedostatků, ale člověk se předce jimi honosí a pýchá pro ně. Učelivost a pokora sprostným dušem všeliké závady odklízuje a všeliké kotrbatosti urovnává, domýšlivá a sebedrdá sebedůvěra mistrům a učencům nedostupné skály zavaluje a zraky jejich čirou mlhou oslívá. Ze slov Páně pro duše pokorné věčná potěcha, pro duchy pyšné pokoření věčné plyne.

Nechápal Nikodém řeči Páně, ano zdály se mu věci ode Pána povědené odchodny býti od věcí, jak za to měl, v starém Zákoně dokonale prokázaných. Tu již Pán opouští všelké další vysvětlování, ješto se věc ta ne tak vyložiti, jak raději dožiti musí. Raději dále vede řeč svou a dává Nikodémovi na um, že příčina, pro kterou nerozumí věcem o obrodu, vězí v jeho nevěře. Té se především musí vzdáti a odríci. Při tom stanoví Pán jistotu řeči své a nauky své a přisluje sobě bezprostředné poznání pravdy. A tudy žádá od Nikodéma víru, ješto vecem učí, které ač by jich nikdo přijíti a jim nikdo rozuměti nechtěl, předce pravdivy jsou. Nebo vece Pán: *Co víme, mluvíme a co jsme viděli svědčíme, a svědectví našeho nepřijímáte*. Mluví Pán v plurále, *víme, mluvíme*, ješto byl podobně Nikodém v plurále mluvil. Nikodém to činil co reprezentant celé školy židovské či raději co zastupitel učenosti starozákonné. Pán to činí co působce a zástupce nového Zákonu. Jest to plurál kategorie a nedobře někteří vykladači smyslili, že se jím proroci, učenici ano všickni křesťané aneb aspoň Bůh Otec a Duch svatý zahrnují. *Co víme, mluvíme*

a co jsme viděli, svědčíme. Viděli, spatřovali značí bezprostředně poznávati a slovo to stupňuje pojem slova *víme*, původ vědění kladouc býti vidění, jak se v jazyku našem sličně ta dvě slova v jednom kořeně sbíhají. Christus co Syn Boží 1, 18. prohlídá všechny věci a dokonale ví, jakým během obrod člověka a člověčenstva před se jde. Ale netoliko Christus co Jednorodný Syn Boží bezprostředně věci ty zná, nébrž také jak dí dále: *Co jsme viděli, svědčíme*; nebo nyní právě v Jerusalemě osvědčil se divy a zázraky tím skutečně býti, jenž věci božské dokonale zná. Ješto pak sám Nikodém k tomu znal se, že Pán z Boha pochází divy těmi povodín byv, tudy ovšem a všelijak Pán žádati může, aby Mu víra v tom, co praví, dána byla. Poněvadž ale Nikodém toho se odpíral, tedy právem Pán vytýkati mu mohl: *Svědectví našeho nepřijímáte*, ani ty ani a mnohem méně sstoupenci tvoji. A posavade touž výslipku činiti může světu, jenž ledaklamecům zhola neosvědčeným věří a svědectví Páně toli divy a proroctvími osvědčené přijíti se zpouzí. To věčná hanba jest pro lidský rozum. Co Christus viděl a věděl, to svědčil; svědectví to složeno jest v evangeliu, jehož výroky tedy s neobmezenou účtou a s neobmezeným poslušenstvím přijímati sluší.

Když Pán onu výčitku Nikodémovi činil, stáli jasně všickni ti, jichž o zástupcem Nikodém byl, před Jeho myslí a tělesný, pletský a zemský a tudy věcí nebeských neschopný smysl jejich zračitě se Mu spatřovati dával. I viděl napřed tu nevěru jejich, s jakou veškeri Židé v ústřety Mu vejdou a všelijak Jeru odporovati se vynasnaží. Tudy dí: *Jestli jsem věci pozemské řekl vám a nevěříte, kterak uvěříte, řeknu-li vám věci nebeské?* Klade věci pozemské *ἐπιγινώσκω* proti věcem nanebeským *ἐκκοιτάσκω*. Pozemskými rozumí to, co se na zemi děje a nanebeskými věci ty, jenž se v nebesích nalézají a odtud přineseny býti musejí, má-li se jich lidem dostati. Tak vece písmo Sap. 9, 16. *Sotva dověříme se toho, co na zemi jest, to pak co na nebi jest, kdo vystihne?* Dosud co Pán mluvil, týkalo se obrodu člověckého, věci, která se sice k nebeským věcem táhne, ale na zemi vývoj svůj má a spolu také podobnostvými od věcí pozemských ode Pána samého vysvětlena byla. Ale Židé, jež tu Nikodém zastupuje, předce nerozuměli věcem tím tak snadným a dostupným. Ješto ale tupá mysl jejich nechápe věci na oči vidomých, na ucho slyšitelných, podobnostvými pochopům zblížených: kterak ujmou víru ve věci nebeské, ve věci ty totiž, které nijak pod pochopnost lidskou nepadají, aniž na světě a na zemi

se dějí, nébrž tajemstvími věčnými a božskými jsou. Takové věci nebeské zove Pavel tajemstvími či mysteriemi Rom. 16, 25. 1. Cor. 2, 7. Ef. 1, 9. 3, 4. 9. Col. 1, 25. Jsou to tajemství nejsvětější Trojice, odvěčný úradek Boží, odvěčné rození Syna Božího, východ Ducha svatého od Otce a Syna a ozvláště výkupná smrt Páně, jak z následujícího patrno. Tyto pak nebeské věci jediné Pán mohl zjeviti, ješto starozákonným prorokům se jich známosti nedostalo. Nebo, jak toho důvod dává sám Pán: *Nikdo nevstoupil na nebe, leč ten, jenž sestoupil s nebe, Syn člověka, jenž jest v nebesích*. Při slovech těch namyká Pán na slova Bar. 3, 29. *Kdo vstoupil na nebesa a přivedl moudrost s nebe?* A opět na slova Prov. 30, 5. *Nenaučil jsem se moudrosti, nebo kdo vstoupil na nebesa a opět sestoupil?* Kterýmiž slovy se značí, že moudrost jest Božím darem a že kdo jí dojíti žádá, k Bohu vstoupiti na nebe musí. An Pán praví, že sám na nebe vstoupil, navrhuje tím, že sám toliko tajemství Boží zná a lidem jiným zjeviti může, ješto je spatřiti, t. j. dokonale poznati mohl patřením a poznáním bezprostředním, což tvorů žádnému možno není. Nepatřil jenom jako z daleka věcí nebeských, nébrž bezprostředně z odvěčného s Otcem bytí čerpal, což žádnému člověku neděje se. Nechce říci, že vstoupil dříve sám na nebesa, ješto tam odvěčně byl, nébrž fráza ta na nebe vstoupiti značí věci nebeské znáti. Tudy v řeckém textu stojí perfektum *ἀναβέβηκεν* a nestojí aorist. Z čehož jde, že není smysl jiný leč: Nikdo z lidí nebyl v nebi, což se vstoupením díti musí, aby tam věci nebeské spatřoval, leda jediný Syn člověčí. Mohl říci: *Nikdo nebyl v nebi a nespatriťl věcí nebeských*; ale vece raděj: *nikdo nevstoupil na nebe*, poněvadž člověk jinak leč vstoupením do nebe přibýti nemůže. Sociinání na licho snili o vzchytu, úchvatu či ekstase Páně do nebe. Dále ještě odůvodňuje, proč od Něho věčné nebeské pravdě učiti se možno. Dí: *Nevstoupil na nebe, leč ten, jenž sestoupil s nebe, Syn člověčí, kterýž jest v nebi*. Nejprve tedy vece o sobě, že s nebe přišel, či s nebe sestoupil, což o včlověčení Jeho platí, jak samovidno jest, ale božskou přírodu nadesylá. Není to sestoupení, jakovým byli sestupové andělů, nébrž jaké se připisuje Bohu Ex. 19, 16., jenž sestoupil na horu Sinaj. Kromě toho za druhé vece o sobě Christus, že může odvěčnou nebeskou moudrost lidem zjevovati, poněvadž *jest v nebesích*, poněvadž ustavičně s Otcem spojen jest a tudy ustavičně z Boha výtoky moudrosti přijímá, an se přijetím člověčenství nevzdal odvěčného s Bohem Otcem spojení. To jest totéž, co pravil 1,

18., že Syn Boží jest v *lůně Otcově* a viděl a vypravil nám. Proč se Synem člověčím zove Pán, o tom jsme mluvili při Mat. 8, 20. K božské bytosti klade člověckou a mluví o ni, poněvadž byla obalem, jenž svrchovanou moc Jeho zrakům zahalovala. Jako by říci chtěl: Ač ty za člověka jen mne považuješ, mám já původ jiný a svrchovaný. Sv. Augustin praví: Aj tuto byl a na nebi byl, tuto byl v pleti, v nebi byl božstvím; byl narozen z matere, ale neodstoupal od Otce. Divíš se, že byl tuto i v nebesích? Takovými učinil On i učeníky svoje. Slyš Pavla apoštola, an dí: Obcování naše v nebesích buď. Tak sv. Augustin.

Takto Pán Nikodémovi vůbec pronesl, že tajemstvím úrady Boží může jen On sám učit, a že potřebí nauky ty přijímati s vírou, která jest výminkou obrodu. Již pak mu předkládá jedno z těch tajemství nebeských a sice to, na němžto spása člověčenstva zavísá a kteréž Židům nejvíce protivno bylo, totiž tajemství utrpení Páně. Tím způsobem vykladač předesešlé věty spojuje s následujícími, kde praví Pán: *Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, aby každý, kdo věří v Něho, měl život věčný.* Jiní vykladači jinak poutají slova ta s předešlými. Maldonat praví, že Pán tím co pravil, navrhuje nevyhnutelnost víry v slova a v nauku, kterou on sám přednáší. A tato víra jest tudy výminka, pode kterou člověk moudrosti a zvláště obrodu dochází; jinak ani oné ani tohoto dostihnouti lidem nelze. Proto prý Pán o víře té a blahých účincích jejích v dálejšku jedná. Jiní jinak souvislost dotčenou strojí. Ale nejpřirozeněji zdá se spojba ta býti, kterou jsme na začátku položili. Tedy souvislost je: Jestliže nevěříte, když vám pozemské věci předkládám, kterak uvěříte, když vám předložím nebeské, věčné úrady Boží? A předce jenom já sám je vyjeviti mohu, kterýž sešed s nebe, neustále v něm bytuji. Jeden z těch nebeských úradků Božích jest smrt má, již vykoupení lidstva vykonáno býti musí. To jest souvislost těch myšlének, kteréž Pán tu přednáší. Myšlenku poslední, totiž o smrti výkupné, Pán Nikodémovi předkládá v přirovnání ze starého Zákona vzatém: *Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, aby každý, kdo v Něho věří, nezahynul, nýbrž život měl věčný.* Tím se táhne Pán ku příběhu Num. 21, 5. nn. vypravovanému. Židé na poušti vzreptali proti Bohu a proti Mojžíši; Bůh za pokutu poslal na ně ohenné hady, t. j. hady, z jichž uštknutí zánětem, zapálením a opuchlinou se nakazili; byla to pokuta přiměřená jsoucí

obrazem zánětu pochotě a smrti duchovné odtad vynikalé. Když pak se káli a o pomoc volali, velel Bůh vztyčiti hada měděného a kdo na vztyčeného hada pohleděl, ten od uštku uléčen byl. Had onen byl předobraz, nálika, násлона a předměr Christa v nejedné straně. Nejprve nalíčoval vztyčení Páně na kříži, nápotom blahé účinky z víry v Christa povstávalé naobrazoval. Tam lidé od hada uštknutí, od hada, patřením naň zhojeni byli; tuto lidé od člověka ve hřích pohroužení byvše od člověka Christa hřichu zbaveni jsou podle slov apoštolových 1. Cor. 15, 21. *Skrze člověka Adama smrt, skrze člověka Christa vzkrisení.* Had onen měděným byl a měl tudy podobu hada, ač pravým hadem nejso; tak Christus jak apoštol Rom. 8, 3. dí: *stal se v podobenství pletě hřichu*, t. j. stal se člověkem skutečným, a však v tom od jiných lidí odchodným, že do sebe hřichu neměl. Vzal Christus smrt na sebe dobrovolně; předce ale dí: *musí povýšen býti Syn člověčí*, an prohlídá k úradku Božímu a k spáse lidstva; bez smrti Christovy nemohlo se díti spasení člověctva a proto v radě Boží ona smrt od věkův byla ustanovena. Povýšením rozumí ukřižování, jak zřejmo jest ze souvislosti; mluví jistě o vztyčeném na tyči, na ráhne, na kolu hadu. V tom smyslu slovo povýšovati přichází v Žalmu 144, 14. a v Žalmu 145, 8., kdež prorok praví, že Hospodin pozdvihuje či povýšuje poražené t. j. vztyčuje, zvedá. Odpovídá slovo *שָׁפָה* slovu hebrejskému *קָרַן* zakat, jenž v nářečí aramejském *povésiti, rozpíti* či rozepnouti znamená. Nedobře tedy a proti souvislosti někteří slovo *שָׁפָה* se slovem hebrejským *קָרַן* rům srovnávali a o oslavení a na nebe vstoupení Páně vykládali.

Ale Pán přičinuje také účel a záměr takového povýšení. Dí: *aby každý, kdo v Něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný.* Spása věčná jest cíl smrti Páně a víra v Christa co Spasitele světa jest výminka k oné spáse nevyhnutelná. Ovšem ale víra se rozumí, jenž ve skutcích dobrých bytně se jeví; sic jinak kdo samu víru stačiti praví, rozumuje tak jako ten, kdož takto zavírá: Každý člověk rozum má; tedy člověk z pouhého rozumu sestává. Nikodém věděl, že had onen byl předobrazem spásy, a jak o tom písmo Sap. 16, 5. 6. 7. praví, věděl, že kdo z lidí Israelitů spasen byl, *nebyl spasen tím, co viděl, nýbrž Bohem Spasitelem*; a proto Christus tím důrazněji věci ty mu předkládati mohl. *Abyste nezahynul, vece Pán, nýbrž měl život věčný.* *Životem věčným* věčnou spásu míní a klade jej v protívě života časného, jehož na poušti došli Israelité. Obraz udělil život časný, věc

sama, jejíž obrazem byl, dává život věčný, vece sv. Augustin. Někteří řeční rukopisové a někteří sv. Otcové čtou poslední slova s vynecháním slov „aby nezahynul“ takto: *aby každý, kdo věří, v Něm život měl věčný*, v Něm, Christu co zdroji. My ostáváme při čtení vulgáty, an s ní mnozí rukopisové shodují se. Ale i ten praesent ve slově *ἵνα* *αὐτὸν* *ἵνα* *μὴ*, *aby měl*, není bez významu. Značí, že člověk víru v Christa ujímaje přijímá také v zárodě věčný, blažený život; nebo ačkoli život věčný se teprv dává na onom bytování, předce síla a moc jeho jak Hebr. 6, 5. čteme, sahá do nynějšího života. Přidal Pán to naznačení o smrti své, ač této stránce slov Jeho Nikodém nedocela vyrozumívati mohl, poněvadž věc hlavita jest a ve smrti té zjevení Boží vrchuje a poněvadž ovšem i Nikodém měl připravován býti, aby když skutek ten nasane, nehoršil se a na víře neklesal. U svatých otců Barnaby 12, u Justina Ap. I. 60. a u jiných zhusta se k názvu tomu hada měděného zřetel bere. Všickni světci a světice k té týči a ku praporu tomu vztyčovali zraky své a nevděcen jest, kdo to opominá a pohledem tím svých náruživostí neukřizuje. Vtělení a smrt Páně k sobě vzájemně tihnou a jsou jen dvě strany svrchované slávy, kterou láska Boží se oslavila. Jakýmkoli způsobem by se Bůh lidem zjevití hodlal, slavuějšího zjevení nebude. Všickni divové a zázrakové a veškerí výjevové božské všemocnosti a slávy jsou jenom stíny a matné obrazy té slávy, jenžto se v té lásce Boží jeví.

Již pak o smrti oné smírné a spasné Páně dále se jedná pro lepší nahlédnutí svrchované věci té; a proto užívá se částice *Nebo*. *Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna Svého jednorodce dal, aby každý, kdož věří v Něho, nezahynul, nýbrž měl život věčný*. O spojitosti té, že tu Pán dáleji smrt svou rozvíjí, není žádného sporu. A e zato otázka se přetrasuje mezi vykladači, zda tu ještě Christus sám mluví, čili přijímá mlčenné slovo sv. Jan evangelista. Můžeme zajisté postřehnouti hned z hlavy první 1, 15., že on druhdy sám přičinuje myšlenky své k rozmlouvám jinoosobným, ničím neudav, že již on sám nyní mluví. Slyšíme-li starší interprety, tedy musíme slova ta o svrchované lásce Boží v seslání Syna svého v. 16—21. projevená za slova Páně držeti. Novější ale vykladači ustrnují na tom, že slov těch nepravil Pán, jenžto sám sebe, ač jím jsa, nikde jednorozeným Synem Božím nejmenuje, nýbrž že jsou to postřehy a vylevy Jana evangelisty. Věc ta záhadná nesnadně se dá rozeznati. Jisto, že Pán Nikodémovi mohl o hlubších tajemstvích mluvit a že mu seménka v mysl nvesti mohl, jenž

svým časem, ač nyní nerozvíta jsou, vyvinouti se mohla a měla a že tedy slova ta ode Pána pocházeti mohou. Také tomu náhledu spojka dovodná *nebo* nakládá a celá ta souvislost smyslu tomu přeje. Ani to, cose proti tomu namítá, ceny nemá takové, abychom nutně od náhledu toho odstoupili. Práví totiž odpůrci té vazby, že potah řeči na Nikodéma se ztrácí a rozmluvná řeč v přemítání a v přebor se zaměňuje. Ale to snadné se vysvětluje. Řeč Páně náramný dojem na Nikodéma učinila. On do sebe vchází a tudy utichá a utuchá a zaniká, aniž víme, co se s nim děje. Nové ty myšlenky zarazily ano porazily ducha jeho; veličnost, důraznost, sladkost řeči Páně nedala mu oddechu a duch jeho se v něm docela zatajil. Můžeme tedy slova, o něž tu běží, právě za slova Páně míti. Dobře však předce, že náhledů těch různost nevlivá na výklad věci samých a že nijak ho nemění; tudy my raději k věci samé prohlédati hodláme zvůli každému nechačce, kterého náhledu se tu držeti míní. Pán pravi: *Tak zajisté Bůh miloval svět, že jednorozence svého dal, aby každý, kdo věří, nezahynul, ale měl život věčný*. Jaké to milostné pravdy, jaká přesladvá tajemství se nám těmi slovy naskýtají! Potřeba jest více než pouhé víry kn pochopení jich, potřeba více než jednoho srdce ku přijetí jich, potřeba více než lásky veškerého světa ku pojmutí lásky, která se nám jimi vyjadřuje. Každé slovo věty té světové má závaží. *Tak*, vece, takovou láskou, takovou svrchovanou láskou! *Bůh*, Pán světa všeho, všemohutný, jenž mohl dobře a spravedlivě svět zatratiti; neučinil ale toho, nýbrž *zamiloval* svět, světské, hříšné, sobě nepřátelské lidi, kteří ani po Něm netoužili, nýbrž ani po Něm se neptali, a brž se k modlám odvrátili od Něho, Jemu se všelijak rouhajíce. Miloval je předce a strojí jim po čtyry tisíce let přístí svrchované lásky své. *A dal* jim ne anděla ani sera za nejvyššího řádu duchů svojích, nýbrž *Syna svého* a sice *jednorozence* svého; a ovšem dal, ne aby panoval, nýbrž aby lidem sloužil, je vyučoval a umřel za ně, jak z předešlého přimysliti. Dal pak jej ozvláštním účelem, *aby každý, kdo věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný*. Pamětibodna jest změna času v řeckém textu, aoristu a praesentu. Aor. *ἵνα* *ἀποθῇ*, *by nezahynul*, vytýká okamžitý odsudek, praesent *ἵνα* *ζῇ*, *ať má život*, vystihuje věčnou nyní již započatou trvanlivost blaženosti nebeské. *Každý*, vece, netoliko Israelita, jak se bezmála Nikodém domníval, *spásy a života věčného* dojíti má. Dodává: *kdo věří*, a klade tím výminku, pode kterou lidé spásy dojíti mohou. Dal pak Bůh Syna svého, ne jak domněli se Židé, aby národy

strašil co nepřátely Boží a co nepřátely Božího lidu, nébrž aby svět, t. j. veškerí národové jím spasení byli. Kdo výminku jednu plní, kdo v Syna Božího věří a věří vírou účinnou a blahodějnou, ten ač byv pohan, ač jsa nízkého stavu, ač snad otrokem jsa, ten spásy dojíti má. Jaké to lahodné, oblažné, slastné pravdy — musíme opět zvolati — těmi větami se nám objevují. První z darů Božích jest láska Jeho k nám; první výsledek lásky té jest dání Syna Božího za hříšníky; první dar Syna Božího jest víra a blahý plod víry té jest spása. Stydíme se, dí svatý Zlatouš, neodpovídati té nesmírné lásce. Bůh ani Jednorozence svého pro nás nešetřil, a my ani peníze nechceme z lásky k němu obětovati? Věnujme celé srdce své bezrozdílně Bohu a veškery potoky lásky na Něho vylejme. Nemiluje Boha, vece sv. Augustin, kdo mimo Boha ještě něco miluje, což pro Boha nemiluje. Nesmírný jest Bůh a má bez míry milován býti. Ó ohni, jenž ustavičně hoříš a nikda nehasneš, zapal srdce mé, ať všecken miluji tebe!

A Pán opětuje a potvrzuje, co předslal, an dále vece: *Neposlal Syna svého, aby soudil, aby odsoudil pohany a věčnými tresty pokutoval, nébrž aby spasen byl skrze něho veškeren svět*, t. j. všickni národové a každý člověk. Slovo *poslal* odpovídá předchozímu slovu *dal* a slova *aby spasen byl* odpovídají slovům *ἐξ ἧς ζωῆς* aby měl život věčný. Svět jsa ve hříších zabředlý mohl se obávati, že Syn Boží přijde, aby pomstil se nad hříchy jménem Boha Otce. Ale ujišťuje Jan opak toho: ne aby svět soudil, nébrž aby spasil jej. Mluví o prvním příchodu svém; veškeren soud Páně, jenž Mu od Otce dán jest 5, 22., vykonán bude teprv při druhém příchodu Jeho po z mrtvých vstání. Jest-liže nížeji 9, 39. praví, že na soud *σις κοῖτα* na svět přišel, chce jenom úspěch a výsledek příští svého vyličit. Přibytím Christa se rozdělilo světlo a tma, lidé dobří a zlí; dobří se přivinuli k Němu, zlí se Ho strhli. A soud takový neustále trvá. Na našem místě ale nemluví Pán o úspěchu a následcích příští svého, nébrž o záměru a účelu jeho. Konec a cíl Jeho příchodu ale bylo spasení světa. V Christu Synu Božím otvírá se pramen spásy a víra v Christa jest jediná cesta, kterou se spásy dochází; nemá zajisté, jak Alkuin vece, Bůh více synů, jimiž by svět spasiti mohl, má jenom Jednorodce Christa a jenom skrze toho veškeru spásu lidstvu uštědruje. V tom dání Syna Božího vrchuje lidomilost Boží Tít. 3, 4. *Svět* slovo třikrát se opětuje a má do sebe zvláštní velebu.

Ale zda všickni spasení dojdou? Zda

soud t. j. odsudek Boží dokona vyzdvižen jest? Odpověď na to již dána ve výmince nadzminěné slovy: *kdo věří v Něho*, v Syna Božího. Tím samým již rozluštěno a rozhodnuto, že kdo nevěří, spasen nebude, ještě není jiné cesty ku spáse, leč jediná víra ve Christa. To Pán dí, an vece: *Kdo věří v Něho, nebude souzen. kdo nevěří, již odsouzen jest, poněvadž nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího*. Vírou v Christa přijímá člověk živodárnou moc, aby smrti duchovné a zátraty věčné ujíti mohl a tudy spásy nebeské dostihnul. *Kdo věří, nebývá souzen*, t. j. odsouzen. *Naopak, kdo nevěří, odsouzen jest*; ten zajisté nepřijímá toků obživných, nezbyvá ostnu smrti v Adamu do člověka vrytého, a nesprošťuje se hněvu Božího nad lidstvem rozložitého. A tudy zůstává v Adamu a nalézá se ve stavu duchovné smrti, an život od sebe odmítá; tudy také odsudku a zátratě propadá. Slova *již odsouzen jest* nechťi samozřejmě říci, že by nemohl nevěry zbýti, nébrž jenom navrhuji nutnou a vniternou souvislost a spojenost nevěry a odsudku. Kdo v Christa nevěří, ten, ač neujmeli víry té, tak jistě odsouzen jest, že soudem posmrtným odsudek onen se jenom potvrzuje. Nevěra člověka před odsouzením odsuzuje. *Ve jméno Syna věřiti jest toli co v Syna věřiti*. Jménem se podstata vyjadřuje, pokud na jevo vychází. Přidává *jednorozeného Syna*, ana tím velikost víry se ozřejmuje. Čím větší důstojenství toho, kterýmž člověk opovrhne, tím větší urážka jest a tím větší pokuta následuje. Nesluší tedy slova *již odsouzen jest* o pouhém předvidu Božím vykládati, jak se některým vidělo.

Ale proč lidé nepřidávají víry Christovi? Čím sobě v tom překážeti a cestu k spáse zavalovati dávají? To klade Pán, an vece: *Ten pak jest soud*, ta jest příčina odsudku světa. Slova *ten* hledí k následující příčině, jak samo vidno jest. *Ten pak jest soud*, vece Pán, *že přišlo světlo na svět a lidé zamilovali raději tmu nežli světlo*. Mohl říci: *že když přišlo světlo, lidé více milovali tmu než světlo*; ale nepodraduje Pán větu pod větu, nébrž souhradně je klade, aby tím více se vina vyskytala. Výrokem tím Pán na um dává, že odsudek není věc nějaká od zevnějška přichozí, nébrž že ve vniterné povaze lidí záleží.

Světlo I, 5. pravda přišla v Christu a počala svítiti. I ovšem měli člověkové otevřítí bránu útrob svých a přijíti světlo v sebe; měli totiž v Christa uvěřiti. Ale neučinili toho, neobrátili se ku Christu, aniž Ho přijali myslí svojí, totiž nevěřili v Něho, an zamilovali tmu, zlé nauky, zlé pochoutě, lež; všeho toho a podobného oznakem jest tma

1, 5. Ve slovech *milovali raději tmu* nalézá se meiōsa, či podsázka, neb uskrovnění, místo nenáviděti světla. Mluví Pán lahodněji. Ale i z toho jde, že člověk není pouhou a čistou tmou, nébrž že i ve zlém člověku jiskra světla se nalézá. Příčina pak takového k nepravdám, bludům, lžem a zlu nachylování jest, že skutkové jejich byli zlí, aneb jak s větším důrazem slova se kládou: *byli zajisté jejich zlí skutkové*. V tom se jeví zkáza lidí, když tma u nich tím více zavládá, čím více Bůh světla na ně vylívá. Jest to veliký trest Boží na národy a na jednotlivce, když jim dopouští, světlo za tmu a tmu za světlo míti. Zločinění kazí smysl pro dobro, odnímá veškeru chuť pro pravdu a zbavuje člověka schopnosti pro světlo: a to již příčiny dosti jest, že pravdy nemiluje člověk ten a ten národ, u něhož zlořádové vládnou, a který se zlými mravy a činy svými chlubí. Ale on netoliko nemiluje jí, en od ní odvrací se, on jí nenávidí a všelijak se jí štítí a vystřihá, a nechce ve styčnost přijíti s ní. Věc to docela přirozená, ješto *každý, kdo zlé páchá, nenávidí světla, a nejde k světlu, aby nebyli káráni skutkové jeho*. Těmi slovy Pán to, co právě historicky ukázal, psychologicky potvrzuje; potvrzuje to z přírodního poměru zločinitele ku světlu. Naskýtá se to zajisté při světle slunečném, že záře jeho nemocnému zraku protivná a jen zdravému mila jest. V samé revoluci francouzské, když o záhubný se návrh jednalo, jako na př. o odsouzení královny, vyvolili sobě hodinu pozdě v noci, kterou prozvali *hodinou hrobnou*. *Světlem* rozumí všecko, co člověka mravně napravití může. Ze slov těch vykladači soudí, že rčení *zamilovali více tmu* nerozumí se v ten smysl, jakoby předce také byli doštění lidé lásku nějakou měli ke světlu, nébrž že smysl jest: Světlo opustili a tmě se ve službu vydali. Kdo *zlé páchá*, či kdo činí *skutky zlé*, praví Pán a rozumí veškeru povahu ducha, jenž se myšlenkami, žádostmi a skutky zlými pronášela. Člověk ten, jenž uložil cestou hříchu jíti, nesnese toho, aby skutkové jeho v pravé povaze své se jevíli. Vždy se spojuje s hříchem pokrytství a lež; zlo dobrem a dobro zlem nazývá člověk takový, světlo tmou, a tmu světlem, sladké věci hořkými, hořké sladkými Is. 5, 20. Ten jest stav duše a mysli lidí takových, že zla odřící se nijak nechťí, ani v myšlenkách, ani v žádostech a nejméně ve skutcích. A proto štítí se světla, bojce se, aby, jak vece Pán dále, nebyli *káráni* zlí ti jejich *skutkové*. Aby totiž se neprozradili ti skutkové, aby lidem ve zjev a známost nepřišli a oni sami aby pro ně se styděti a pokutu od lidí bráti nemusili. Světlo zajisté Ef, 5, 13. všechny

věci vyjevuje a pravou jich povahu ukazuje; tak i světlo duchovní, tak pravda Boží podstatu všechněch věcí odkrývá a lichou slibnost jejich na oči vystavuje. Ale i protiva toho pravda jest. A to Pán klade dáleji: *Kdo pravdu činí, jde na světlo, aby se zjevíli skutkové jeho, an v Bohu učinění jsou*. Dí: *kdo činí pravdu*. Pravdou se tu rozumí pravda mravná, to co se svědomím a s vůlí Boží srovnává se, to co pravo, spravedливо, slušno jest. Tak níže 8, 43. vece ďáblovi, že nestál v pravdě. Hřích, lež, nepravda, tma jsou příbuzné sobě věci. Pravda, světlo, ctnost rovně příbuznost vespolek mají. Hřích hledá tmy; *pravda*, t. j. svatost, spravedlnost hledá světla. *Pravdu činíti*, vece, poněvadž dobročiněním člověk v pravou shodu s Bohem a se svědomím svým přichází a souhlas v duši svou uvádí. Kdo pravdu činí, ten si nelichotí, nepochlebuje, nepřimlává se sobě. An zlý žádá, aby skryti zůstali skutkové jeho, žádá dobrý, aby na světlo přišli, ne ze sobectví a chlouby, nébrž z citu spravedlnosti, z příbuzenství se světlem a z potřeby a touhy po vítězství dobra nade zlem. Mluvě o dobrých skutcích, nerozumí zde svrchovanou svatost, spravedlnost a dokonalost ve ctnosti, které bez víry dojíti nelze, nébrž snahu, tužbu, úsilí, mravně a všelijaké se přičinění o dobro. Pán praví dvojí věc; jednu že nikdo se nepoddá víře, kdo ve hříchu zabředl a po vybředení z něho netouží; druhou, že kdo upřímně pravdy hledá, sřetnuv se s vírou v Christa jižjiž se jí poddá. Důvod toho jest, že co učinil, jak vece dále, *v Bohu učiněno bylo*. V Bohu učiněno jest, co podlé vůle Boží učiněno jest, co se Bohu líbiti může, co se zákonem Jeho srovnává se, co z Boha jako zdroje, co z milosti Jeho původ vzalo. A tudy ten, kdo skutky v Bohu činí, žádá, aby se projevíli na světlo skutkové jeho, ješto se jimi Bůh oslavuje. *Jde na světlo*, vece. *Světlem*, t. j. milostí se vytýká působení Boží; slovy jde a nejde, *přichází a nepřichází* vytýká se spolupůsobení člověkovu. Také pozorovati náleží, že o zlu užívá slova páchatí, *ποιῶν*, o dobru slova činiti či konati *ποιῶν*; prvním slovem vytýká se záměr spolu a pud, druhým slovem děj a skutek. Předložka *ἐν* *Bohu*, vyslovuje živel, v němž se činění pohybuje. Kdo ctnost provodí, neprovodí jí mimo Boha, nébrž v Bohu, z Boha si u čerpaje. Z toho již také jde, proč lidé někteří proti křesťanství a proti církvi se zpouzejí a proč pohané mravnosti oddaní křesťanství s tak blaženou horlivostí přijali. Láska ku Christu tím více roste, čím více člověk hříchům odvoluje a ctnost vykonává; naopak čím více se člověk nepravostí oddává a v nich zabředá, tím více se mu křesťan-

ství protiví a hnusí. Z toho mohl také Nikodém již napřed vědět, kteří lidé se kn Christu obrátí, a kteří se Ho zpěčovatí budou; jakož i to mohl z toho poznati, že ne hned veškeri Židé se obroditi dají a věčného života dojdou. Ale i to jde z toho, že se za žádné doby člověčenstva lidí dobrých nenedostávalo, jenž od Otce ku Christu táhnouti se dali, 6, 44., jenž z Boha byli a všelijak Bohu sloužiti snažili se; mezi ně povýtečně apoštolé se čítali. A každý pravý křesťan jest synem světla a učeníkem pravdy a radost jeho jest, neustále kráčet k čistějšímu světlu evangelia Páně.

Výsledek rozmluvy Páně na Nikodémovi spatřujeme níže 7, 50, 19, 39; zastával on Pána před veleradou a poslední čest Mu prokázal, sto liber vonnomastí drahých na pomazání těla Páně vynaloživ.

S tím skončuje sv. Jan apoštol vypravování o působení Páně v Jerusalemě. Otvírá nám jiný obraz a uvádí nás z hlavního města na venek a ukazuje nám Pána v judském podkrají.

22. Potom přišel Ježíš a učeníci Jeho do země judské, a tam zdržoval se s nimi a křestil. 23. Křestil však i Jan v Enoně blíže Saléma, ješto mnoho vody bylo tam; i přicházeli a křestěni bývali. 24. Ještě zajisté uvržen nebyl Jan do žaláře. 25. Vznikla pak hádka od učeníků Janových se Židy o očištu. 26. I přišli k Janovi a řekli Jemu: Mistře, ten, jenž byl s tebou za Jordánem, jemuž jsi ty svědectví vydal, hle, ten křestí a všickni přicházejí k Němu. 27. Odpověděl Jan a řekl: Nemůže člověk vzíti ničeho, leč by bylo jemu dáno s nebe. 28. Sami vy jste mně svědkové, že jsem řekl: Nejsem já Christus, nébrž poslán jsem před Ním. 29. Kdo má choť, chotem jest; přítel však chotův stoje a slyše ho, radostí se raduje pro hlas chotův; ta tedy radost má naplnila se. 30. On musí růsti, já pak maletí. 31. Příchozí s hůry nade všechny jest; jsoucí ze země, ze země jest, a ze země mluví. Příchozí s nebe nade všechny jest, 32. a co spatřil a slyšel, o tom svědčí a svědectví Jeho nikdo nepřijímá. 33. Kdo přijal Jeho svědectví, zpečetil, že Bůh pravdomluven jest. 34. Neb koho poslal Bůh, slova Boží mluví;

nebo ne na míru dává Bůh ducha. 35. Otec miluje Syna a všecko dal v ruku Jeho. 36. Kdo věří v Syna, má život věčný; kdo ale neuvěří Synu, neuvidí života, nébrž hněv Boží zůstává na něm.

Z Jerusalema, kdež s Nikodémem rozmluvu měl, odebral se Pán, jak jsme již dotkli výšeji, do judské krajiny, na venek, totiž vně města Jerusalema. Tam učil a křestil, jak o křestu výslovně apoštol dokládá: *Potom přišel Ježíš, vece, a učeníci Jeho do země judské a tam zdržoval se s nimi a křestil.* Ale o tom povstala rozepře, zda Pán skutečně samosobně křestil, čili, jak 4, 2. se praví, toliko skrze učeníky svoje křestem sloužiti dával? Jisto, že co se tam níže praví 4, 2., k Judéi vůbec obnáší se, a že Pán tu také skrze učeníky své křest udělovati dával. Ale tážeme-li se, snad-li sám apoštolů, jimž křest jiným udělovati poručil, beze křestu zanechal? Musíme samoděk se přidružit k domněnce, že Pán aspoň některé apoštoly sám křestil. Podlé starodávného podání křestil Pán jediného Petra z apoštolů, od něhož druzí apoštolé pokřestěni byli. Totéž starožitné podání praví, že Pán křestil blahoslavenou Pannu Marii, kterážto sice křestu nepotřebovala, bez hříchu počata a narozena byvši, a však měla i ona všelikou spravedlnost vykonati Mt. 3, 15. a příkladem svým svaté pokore učiti. Ale i ta otázka se tu klade, v jakém světle tento křest Páně považovati má se? Ti, jenž se odvětovali toho, že Pán také sám tu ač jenom Pannu Matii a Petra křestil, měli za to, že křest ten byl jenom přípravný a propravný a jakoby kajitebný, podobný křestu Jana Křtitele, jenž tedy člověkovu neudělil žádné milosti, ana ta teprv ze smrti Christovy plynouti mohla. Táhnou se k slovům níže Jo. 7, 39. položeným, kde praví apoštol, že Duch sv. nebyl dán ještě, poněvadž Christus ještě smrtí a vstoupením na nebesa oslaven nebyl. A však lépe vidí druzí, že Christovi učeníci nemohli jenom křestem přípravným křestiti. Christus nebyl předchůdcem, nébrž samým Pánem a tudy musí nějaký rozdíl býti mezi křestem sluhovým a mezi křestem Páně. Jan vodou křestil, Christus měl křestiti Duchem svatým a ohněm; nemusili-liž účinkové křestu Páně dokona jinačí býti, než jaké povaha křestu Janova sebou obnášela? Právě byl Christus Nikodémovi o nevyhnutelnosti křestu k spasení hlásal, mohl-liž křestem obrazným a symbolickým se zanášeti, jenž ke spásu nevyhnutelně a nutně potřeben není? Pán sám před smrtí svou hříchy odpouštěl, jak onomn pakostníkovi Mat. 9, 5. a Marii Mag-

dalské Luc. 7, 48., a to pouhým slovem; před smrtí svou očistil početí blahoslavené Panny Matky Marie. Nad to ustanovil před smrtí svou nejsvětější svátost. Tam i tuto musíme předjem nějaký a předevezatek spasného působení smrti Jeho připustiti a jak ještě před smrtí Páně svátost těla a krve Jeho apoštoly posvěcovala, tak i onen křest lidí pokřtěné posvěcoval, bera moc svou z budoucí smrti Christovy. Proto také nemůžeme přistoupiti k onomu polovičatému náhledu, který klade, že onen křest tím se toliko lišil ode křestu Jana Křtitele, že ten na budoucího, apoštolé na přibylého Christa křest pokajný udělovali, a že křest apoštolů měl asi význam ten a ten poměr ku křestu pravému, jak mazání olejem Mr. 6, 13. od učeníků předsevzaté ke svátosti posledního olejování. Tím více pak musíme za to míti, že křest učeníků Christových rozdílen byl od křestu Janova, poněvadž tento sám ještě křest uděloval. Nebo jak dále vypravuje evangelista, zdržoval se tenkrát *Jan v Enóně nedaleko Saléma křestě, poněvadž mnoho vody tam bylo a přicházeli mnozí a dávali se křtiti. Ze slov mnoho vody viděti, že Jan křestil pohroužením člověka celého, což tedy buď v Jordánu, buď jinde na některém veleobvážitém místě se státi mohlo. Enon značí toli, co studnice, aneb toli, co holubí pramen podle*

rozličného psaní יֵיזְבֵּי, aneb יֵי יְזֵב ajin jon.

Obyčejně se Enón ten hledá oblíž Jordána k severu dle Eusebia a Jeronyma asi tři hodiny pod Betšeanem či Skythopolem jižně na rozhraní Samarie a Galiley. Tam Salem ležel, a to místo za stejné místo se Salimem sv. Jana se drží. Tam Jan Kř. od Bethanie od jižného poříčí Jordanského přešel a místo svoje měnil, aby veškerým Židům tím přístupnější kázáním svým se propůjčoval a tím spíše ku Christu je odkázati mohl. Jiní hledají Enón jižně od Jerusaléma na poušti judské oblíž Hebróna nedaleko Halhulu, kam prý Jan se byl octnul na nějakou dobu zase k Jordánu zpět vrátiti se ustanoviv. Dovo- zují oni, že to nemohlo býti místo na Jordánu, an by prý slova, že tam mnoho vody bylo, zbytečná byla, a nad to nyní v těch krajinách, kde druhdy Enón a Salim stály, té hojnosti pramenité vody není, o níž sv. apoštol mluví. A však Eusebius a sv. Jeronym mohli o tom lépe souditi z tradice věduce, kde se Salim hledati má. Jestliže pramenové na dotčených místech vyhynuli, stalo se, co se jinde děje; zařícení byli a snad vlévají toky své podzemně do nedalekého Jordána. Sličné se také shoduje, že Jan na severu Pánu lid připravoval, an Pán sám na jihu křestem svatým do církve své

přijímal. Jak od severu hrnul se národ k jihu do Jerusaléma do chrámu, tak nyní ku Christu měl putovati co k svatyni vznešenější. Proto nestojí novotný ten náhled před starou tradicí.

Tázali se mnozí, proč Jan neodstoupil ihned, když Pán úřad započal? Odpověď na snadě jest, poněvadž totiž nebyli ještě veškeri lidé na příští Messiášovo připraveni. Jako ve přírodě přechody jsou, jimiž různé a protivné částky po sobě následující se poutají, jako noc a den soumrakem, zima a léto vesnou a jesení se dělí, tak měl starý Zákon nenáhle přestati a povlovně v Zákon nový přecházeti. A tudy Jan spolu s Christem úřad svůj proročí konal, an Pán působení jeho svým dokonáním doplňoval. Nebyl Jan samozvané vystoupil, nemohl ani o své ujmě odstoupiti, nébrž musil konati poselství svoje, až ho odvolání od Pána došlo. To se stalo za nedlouho nápotom, když byl do žaláře vsazen; *nyní ale*, vece apoštol dokladem, *nebyl Jan do žaláře ještě vsazen*. Tím namítá Jan evangelista očividně, že píseć evangelium svoje, zřetel bére na synoptiky, kteří o uvěznění Jana Křtitele hned po pokušení Páně se zmiňují, o příhodách mezitím stařých, o svadbě v Káně a o cestě do Judey se nezminujíce. Matouš Galilean mlčením pomíjí, co Christus na začátku v Judei konal; jemu zajisté byl vůdcem při spisování evangelia výrok proroka Isajáše, jež 4, 14. přitácí a tudy se obmezil na jedinou Galileu, v čemž Marek a Lukáš ho následovali. Slovy: *ještě nebyl vsazen do žaláře* apoštol nám ukazuje, že Jan Křestitel do posledního okamžiku a do poslední možnosti povinnost svou zastával, v tom příkladem nám svítiti moha, abychom do sil ostatních Bohu sloužili ve stavě, v němž nás postavil.

Ješto pak Pán křestil a Jan Kř. křestil, stala se tudy hádka o *očistování*, totiž o křestu. Text řecký klade *oň*, tedy, odvětjuje povstání hádky z té dvojího křestění příležitosti; text latinský prostě klade přechodnou partikulu *autem*, pak. Většina rukopisů činí s textem řeckým.

A však kdo vzbudil rozepři tu? Bezmála Židé upozornili učně Janovy, žárlivost jejich vznítiti hodlající, na to, že Ježíš sám křestí nyní a učenci Jeho též, ješto předce by to dílo jedinému Janovi slušelo. Tak podlé textu latinského, kdež o hádce učňů Janových *se Židy*, s některými Židy čte se; text řecký a Otcové čtou lépe *se Židem*, s jedním, nějakým Židem, jenž revnivost tu v útrobách učeníků Janových podnítil. Možná, že, jak to někteří vykladači doplňkem vystavují, učenci Janovi odvolávali se na přednost mistra svého a zase učenci

Christovi na zázraky Jeho, ač o tom nic nestojí u apoštola Jana; a možná, že chtěl Žid ten Jana k nekřtění a odstoupení přinutit, aby potom tím snáze proti Christu Pánu vystoupiti mohl, a snad jen za tím zlým a nekalým úmyslem křest Christův vyšším býti tvrdil. Jan evangelista ale nic toho nedotýká, on toliko klade, že učenci Jana Kř. přišli k němu a pravili mu: *Mistře ten, jenž s tebou byl za Jordánem, hle, jemuž jsi svědectví vydal, ten křestí a všickni jdou za Ním.* Přišli ti učnové želejíce a stěžující sobě a od Jana mistra svého místnějšího zastání sebe samého očekávající, ana od nich hádka vyšla, jak z partikuly *ex* v. 25. zavíratí můžeme. Pána nejmenujíce, nébrž opisujiíce toliko želejí, že křestí ten, jenž byl za Jordánem v Bethanii 1, 26. u Jana. *Ten, jenž s tebou byl za Jordánem a jemuž jsi vydal svědectví,* jsou slova jejich; slovo ten má cosi neočekávaného a řekli bychom pohrdavého do sebe. Ten tvůj bývalý učeník, jak se jim zdálo, poněvadž Ježíš od Jana křest přijal. Ovšem kdyby blížeji byli přihlédlí k smyslu a záměru Jana, byli by jinak mluvili a byli by následovali Petra, Jana, Ondřeje, dřívějších učňů Janových. Ale jimi vládla závist a tu zázdnost na Pána přenášejíce, ukazovali na Christa, jakoby nevděku nějakého dopouštěl se a úřad toliko Janovi přistojný si osoboval. Již dosti je bolelo, že křestí, ale že *všickni za Ním jdou*, že Jana Křestitele opouštějíce za Christem hrnou se lidé *všickni*, t. j. velemnozí, to zmáhalo bolest jejich v trpkost a přimělo je k té, kterou přednesli žalobě. Neočekávanost svou, podivení se a překvapenost svou vynořují slovem *Hle, aj.* A popudlivost svou a svou rozjitřenost vyjadřují nadsázkou, pravíce, že *všickni jdou za Christem.*

Jan Kř. odpovídá na tu žalobu vlídně a rázně. Neosopuje se na ně, jak bychom se nadáli a oni zasloužili nedosti slušné o Christu smýšlejíce, ješto z rozdrážděnosti, ze žárlivosti a neosvícené horlivosti pro mistra svého byli slova ta pronesli. Vlídnou on dává odpověď chtěje je pro Christa získati. Odpověď jeho rázná jest pravdivá a pokorná. Vece: *Nemůže člověk sobě vzíti ničeho, lečby bylo jemu dáno s nebe.* Slova ta obecně znějí a mohou se i ku Pánu i ku Křestiteli Janu odnáseti a tudy se hádají mezi sebou vykladači, zda Jan ku Christu neb k sobě hledí. Jedni za to mají, že zří ku Christu a vykládají, jakoby Jan říci hodlal: že Ježíš divy činí a dokazuje se býti Messiášem, dáno Mu to od Boha, an nikdo věci té osobiti si nemůže kromě darem Božím Hebr. 5, 11. Leč více se slova ta nesou k samému, jenž je pronesl, Janovi, jak z násl. v. patrně. Slovo *člověk* hledí k Ja-

novi co pouhému člověku, který nic vyššího sebou neobnáší. Neméně slova: *leč by mu bylo dáno s nebe* slušněji se praví o Janovi než o Christu, jenž s nebe přišel a všechny dokonalosti ze sebe má bytedlně, ješto Janovi toliko z nich něco *dáno* bylo. O Janovi platilo, co sv. Jákob 1, 17. podobně vece, že všeliký dar dobrý pochodí s hůry od Otce světél. Jan chce díti: Nemohu a nemám za vyššího se vystavovati nežli jsem a nesmím toho osobovati sobě, čeho mi s nebe dáno nebylo.

Poněvadž pak učenci Janovi se při své žalobě odvolávali na svědectví jeho o Christu, tedy za druhé Jan svědectví svá jim na sluch a na um dává, aby okázal, že mu nebylo dáno leč předchodství Páně a úřad přípravčí pro Christa. K jejich vlastním slovům je odesýlá. *Vy sami svědkové mně jste*, dí, *že jsem řekl: Nejsem Christus, nébrž že poslán jsem před Ním co předchůdce a přípravce Páně.* *Vy sami*, vece s důrazem, *vy sami*, ač jste rozdráždění a rozžárleni a rozřevněni. Jakoby řekl: sličně se táhnete k mému o Christu svědectví. I proč tedy svědectví toho nešetříte a nenahlížíte, že se jinak díti nemůže a nemá, nébrž že všickni za Christem íti mají? Táhne se k tomu, co výšeji 1, 27. nn. pravil. Dává příklad předstojcům církve nedomnívati se, že jimi jsou, aby úctu, která na Christa přísluší, přijímali, nébrž aby prohlédali k tomu, by úcta a čest ta Christovi se neustále dávala a aby tudy vyučováním, modlitbami a vzorným příkladem lidí k tomu vedli.

A nyní Jan ješto za třetí učeníkům svým vysvětluje poměr svůj ku Christu sličným podobenstvím, jenž jim velebnámo bylo, ana srovnalost israelského národa k Bohu v obrazu mystického manželství nejednou představuje se. Vidíme to na mnoha místech u Is. 49, 18, 61, 10., u Os. 2, 2., ozvláště u Ez. 16., kdež Bůh zpronevěřilou nevěstu vchoval, ozdobil a si přisvojil a Žalm 44., kde Messiáš co choť se opěvuje, lid israelský co nevěsta se jeví a pohané co přítelkyně její se vystavují. Dí Jan: *Kdo má choť, chotem jest; přítel však chotěv stojí a slyše ho radosti se raduje pro hlas chotěv.* Tím chce říci: Ačkoli na svadbě mnoho lidí jest, předce jediný jenom jest chotem, jemuž choť zasnoubena a oddána jest, ostatní jsou hosté a sluhové a přátelé chotěvi. *Přítelem* tu rozumí družbu, jenž hlavitou osobou při námluvách býval a na svadbě o pořádek staral se. Ovšem pak dokonav úřad svůj, mohl *státi a dívati se* a radovati se, když slyšel *hlas chotěv* a spojené s ním plesání svadebné. K takovému na svadbě plesotu se odnáší slovo *slyšeti*, jak patrně z ne-

jednoho místa písma starého z Jer. 7, 34. 16, 9. 25, 10. Jiní slovo *stání a slyšení* berou o hotovosti ke službě, k jaké se družba při svadbě chotovi propůjčovati musil. V poměru takového *přítele* stál Jan Kř. ku Christu. Christus Ježíš vtělením svým zasnoubil si lidstvo co *choť* svou a lid hrnul se, t. j. *choť* ta došla ke Christu; Jan pak právě byl družbou ustanoven, aby *choť* k chotovi uvodil. I vida to Jan Kř., že skutečně lid jde ku Christu, *stál a radostí radoval se*, *stál* v pozorování, jak lidé jdou ku Christu, *radostí se radoval*, t. j. velice, náramně se radoval. Podivnou náhodou slova hebrejská

שמחה ושמחה smóach jismach s naším slovem smích se shodují; filologie ještě nedospěla tam, aby nám ukázala, že tu více než pouhá náhoda jest. V sanskritě a vůbec v jazycích indoevropských kořen *smi* radost a smělost vynořuje. Právě Jan dále: *Ta tedy radost má naplnila se*, dovršila se, vrcholu svého došla. Neať: *Takové tedy radosti se mně dostalo*, nébrž praví: *ta radost moje* nyní se dovršila. On již dříve se radoval; hned v životě matere vzplesal Christovi Luc. 1, 44., on po všeliký život se radoval a radost jeho růstla, čím více se přibližovala doba veřejného vystoupení Páně. Nyní se dokonala a dovršila ta radost jeho. Jak Simeon uviděv Christa v chrámě Luc. 2, 29. již ničeho dále na zemi nežádal, tak Jan praví, že nyní všelijak radost a žádost jeho se vyplnila. Radovali se proroci a Abrahám radoval se hledě do budoucna 8, 56., ale Jan očima viděl, jak Pán nejenom přišel, nébrž jak skutečně si *choť*, lidstvo, zasnuboval. Výše 1, 27. jmenoval se sluhou Christa nejmenším; tu se zove přítelem; stejná byla povinnost sluhy i přítele, a co přítel neméně sloužil chotovi. V tom ale zračí se pravda ta, že Pán ze sluhů svých přátely sobě činí, ješto se s nimi o veškery radosti svoje zděluje. Blažen, komu dáno přítelem býti Christa *choť* a *choť* církve, duše lidské jemu upřímně a vroucně zasnubovati. Církev Christova jest *choť*, není *choť* toho neb onoho předstojce církevního. Kdo v církvi předkuj e a v ní postavením vyniká, nemá věcí svých hledati ani svojí slávy piletí; všechna sláva a všeliká zásluha záleží v tom, abys *choť* ku Christu vedl. *Běda*, dí sv. Augustin, jak mnozí jsou v církvi cizoložci, kteří *choť* Páně tak draho koupenou, tak vroucně zamilovanou ode Pána sobě osvojují a všelijak se vynasnažují, aby místo *choť* Christa milování a ctění byli. Žárliti máš o *choť* Páně, ale jak Pavel 1. Cor. 11, 2. žárlením Božím.

Z té Janovy odpovědi mohli učeníci jeho se naučiti, aby v Christu a nikoli

v Janu Svrchovance viděli a měli nahlédati, že Jan jest toliko sluha Christův, jenž tak dlouho má sloužiti, dokad Pán služby jeho potřebuje. Dokad nevystoupil Pán, mohl Jan růsti v důstojnosti a slávě u lidí; ale když Pán sám přišel, vyrudala, ochabla a musila ochabnouti sláva jeho a oblednouti záře jeho, jak zoře se ztrácí východem slunka. Tak to usouzeno bylo v úradku Božím. Tudy dí dále Jan Kř. o sobě a o Christu: *On musí růsti, já pak maletí* či *méniti* se a *menšiti*, mne musí ubývati. Slovece *musí* táhne se k úsudku Božímu. *Růstí* musí Pán či zmáhati se důstojenstvím, t. j. uznáním důstojenství Jeho od lidí a přijetím víry Jeho ode všeho člověčenstva. Já však, dí Jan, musím *maletí*, *méniti se*, já menším a menším býti povinen jsem před očima lidí, já musím menším stávati se ve slávě an ustoupiti povinen jsem Christovi co pravému duši lidských *choť*. Menšení to nebylo se *ctnosti* a zásluh jeho, nébrž veřejného jenom jeho postavení. Ale to menšení, a malení Janovo nejvíce hnětlo a popuzovalo učeníky, jim to bolem, jemu radostí bylo. Čest *choť* Christa výše mu stála nad čest a slávu svou a Jan mluví tak, aby učeníky své ku Christu obrátil. Smyslí někteří, že se ve slovech těch nějaká předpověď o smrti jeho nalézá, ješto uhlašen byv menším stal se. K označení toho menšení také narození Janovo stalo se a slaví se po slunovratu letním, když dlouhých dnův ubývá počíná, Christus ale narodil se po slunovratu zimním, když dnův přibývá, či když den růsti počíná. Výrok ten Křestitelův i v našem životě duchovém pravým se býti ukazuje. Všechny vědy mají do sebe povahu Jana předchůdce; rostou a zmáhají se a pokrok jejich podivuhoden bývá. Ale míra vzrostu a pokroku jejich určita jest; jistého vrcholu dosáhše upadají. To ale postrádáme na nich, že nechtějí vyznati před věčnou pravdou, co Jan vyznal Christovi: Já musím *maletí*, *On růsti*. Který národ dobrovolně toho neuznává a vědecké vědomí své pod pravdu církve svaté nepodčinuje, ten osudu se dožije toho, že se v umalenosti octne a v prohlubni, když nejvýše se pozvídá.

Následující veršové udávají příčinu takového rostení Christova a ubývání Janova. Ale v nich není mysl jedna, pocházejí-li od Jana Kř. čili Jan apoštol a evangelista tu myšlenky svoje mlčemně k slovům Křestitelovým přičinuje. Ti, jenž za přípisek apoštolův slova ta mají, táhnou se ku povaze myšlének již docela novozákonných, jichž prý se do Křestitele nadíti nelze; ti ale, jenž slova ostatní kapitoly té za dálejšek nauky Křestitelovy považují, namítají, že, ješto Jan největším z proroků byl, ovšem také hlub-

ších náhledů a ozvláštné osvěty s hůry přičastněn byl a že tudy s pevýšeným nadchnutím celou slávu a bytnost Ježíšovu odhaluje. A však poněvadž věty, co následují, barvitost slohu apoštola sebou obnášejí, ovšem se k náhledu přednějších přivínujeme. Spojitost ale se tím neruší a výklad slov a vět se tím nemění. Udává se totiž příčina za kterou Christus růsti, Jana ubývati musí a ukazuje, že tudy v jediném Christu zdroj spásy řine. *Přichozí s hůry nade všechny jest, jsoucí ze země, ze země jest a ze země mluví. Přichozí s nebe nade všechny jest. Přichozí shůry, dí, nade všechny jest. Přichozím, příjdoucím, ó ἐγγόμενος*, sluje Christus Mat. 11, 2., poněvadž království Jeho docela vyvinuto a upovšechněno nebylo; přijde zajisté k dovršení svému po druhém příchodu Jeho. S hůry či s nebe 3, 27. přijel 1, 30. tudy tím pojitím svým *nade všechny jest*; netoliko nad Jana Křestitele, nébrž nade všechny tvory také zemské i nebeské a jest nejvyšším Col. 1, 16. 17. v bytnosti a důstojnosti totiž, o níž tu řeč jest, ješto jest Pán. Z toho pak jde, že tudy k Němu potřeba nyní se vinouti a Jeho následovati. Na obrat ale, *jsoucí ze země, či kdo ze země jest, ze země jest*, t. j. zemským jest dle povahy a dle bytí své. Dvakráte téhož rčení *ze země jest* užívá; na prvním místě pojití a původ, na druhém povahu vyznamenává. Kdo ze země pošel, kdo na zemský původ, má zemskou povahu a moc chatrnou a dle povahy a moci té také *věci zemské mluví*; a když o věcech nebeských mluví, neděje se to z vlastní povahy a bytnosti, nébrž z daru Božího mu propůjčeno bývá a toho se mu jen po zemské míře (v. 34.) dostává. Člověk zajisté o věcech božských jenom ve formách času a prostoru může mluvití a mysliti. Platí slovo to o Janu Kř.; on sice nebeské věci přednášel a k nebeským mravům a nádějem lidí navozoval, ale to činil po člověcku, nedostatečně, zahaleně, více jak pouhý prorok starozákonný, u věci té menším jsa pod apoštoly Mat. 11, 11. Jest ale rozdíl mezi frázou: *ze země ἐκ τῆς γῆς* mluvití a *ze světa ἐκ τοῦ κόσμου* mluvití 1. Jo. 4, 5. Nebo ze světa mluvití, jest mluvití co samolibost, sebeláska, pochotnost a zlochtíčové člověku vnukají. Naproti tomu dí o Christu dále: *Přichozí s nebe nade všechny jest a co spatřil a slyšel, o tom svědčí a svědectví Jeho nikdo nepřijímá*. Christus s nebe jest a tudy věci nebeské po nebesku, po božsku, jasně, zřejmě, číře a čistě hlásá. A může to, ješto *co viděl a slyšel* v nebesích (3, 11. 32.), svědčí. Bezprostředným názorem zná Christus odvěčnou pravdu a jí učiti a jí lidem v útrobu vštěpovati může, ješto, jak znova pro lepší důraz opětuje, *nade všechny jest*,

veškery tvory přesahá moudostí a mocností. Slova: *co viděl a slyšel, o tom svědčí*, bezprostředné poznání, poznání původné, prazdrojné a samotvorné značí naproti znání nedokonalému, zlomkovitému, přezvědnému, vrátkému a pomijnému, jakéhož se dostalo Křestitelovi co pouhému člověku. Ješto ale Jan svrchovanost poznání onoho na mysli přemítá, vnučuje se mu bolest nad tím, že tak nevděční lidé jsou a svrchovanosti poznání onoho netušíce a jím opomítající nepřijímají *osvědčení toho*, co Pán v nebesích samozřejmě a samovidně spatřoval a lidem tudy zjevoval. Učeníci Janovi ovšem pravili, že všickni *jdou za Christem*, ale šli toliko ti, kteří byli k Janovi se přibrali. Část to byla malá a ponejvíce vrtkavá, nedosti upravená a s sebou ujednaná. Tudy apoštol s bolestí praví: *A nikdo nepřijímá svědectví Jeho*. Vece *nikdo*. Nebo ten malý počet, jenž se ku Christu hlásil, mizel u přirovnání těch, jenž se ku Pánu hrnouti měli. *Nikdo* vece, prozíraje k tomu, že ani ti učeníci Jana Křestitele, kteří předce byli z počtu lidí lepších, dosti sličné o Něm nesmysleli. My sice křesťané jsme a věříme a přijímáme svědectví Jeho, ale nosíme v sobě dva člověky od sebe rozdílné, člověka nebeského a člověka zemského, jeuním tíhneme k Bohu a k svatosti života, druhým se skláníme ku pochotem a zlořádostem. Nebudeme-li zatýkatí a zahrazovati uši ke všem těm, kteří nás k světu a ke zlu ponoukají a neotevřeme-li srdce svého k věcem, o nichž nám svědčí Christus? Či má světec i nad námi ubolévati?

A však předce někteří ujali víru v Christa a *přijali svědectví Jeho*. A tu vyličuje apoštol požehnané následky víry té. *Kdo přijal svědectví Jeho, vece, zpečetil, že Bůh pravdomluven jest*. Pečetiti jest toli co utvrditi, ujistiti, upevniti 1, 13. 26, 22. a rčení vzato jest od listin, jímž se víra skrze počet přičinuje. Kdo v Christa věří, ten uznává, že Bůh pravdu mluví skrze téhož Syna k lidem mluvě a skrze Něho veliké divy lidem čině; kdo v Christa věří, uznává, že slova Jeho jsou slova Boží. Na obrat ale, kdo v Christa nevěří, zneuctívá tím Boha, čině Jej takměř nepravdomluvným, jak dí Jan v listu svém 1. Jo. 5, 10. *Kdo věří v Syna, má svědectví Poží v sobě. Kdo Synu nevěří, lhářem činí Boha, poněvadž nevěří v svědectví, jež vysvědčil Bůh Synu svému*. A to i na našem místě evangelista pronášá. A že tomu tak jest, že ten, jenž Christu víru přidává, Boha za pravdomluvna má, dovodí ihned v následovných slovech: *Nebo koho poslal Bůh, slova Boží mluví*; cokoli z úst Jeho vychází, jest slovo pochodilé od Boha a nic ze svého, nic totiž nebožího lidem ne-

předkládá. Ve předešlém verši a opět v následujících prohlídá k božskému Páně bytí; zde považuje Christa podlé přírody Jeho člověcké, an dí: *jež Bůh poslal*. A tudy také dokonalou vědomost a naprosté poznání Jeho neodvádí od věčného pravdy v nebesích názírání, nébrž od plnosti darů a milostí jemu propůjčených. Dí: *Ne na míru, ne dle míry dává Bůh ducha* t. j. dary Ducha sv. neudělil Bůh po míře, nébrž bez míry, svrchovaně, nade všelikou míru, v plné plnosti a bohatosti. Ve slově *ne na míru* prohlídá ku prorokům, k Janu Kř. a vůbec ke všem lidem, jimž Bůh po částech toliko a po míře dary Ducha sv. uštěďruje. Jednomu zajisté dává ten, jinému onen dar a jak 1. Cor. 12, 8. dí: *dává tomuto řeč umění, onomu řeč vědy*, onomu moudrosti atd. Jinak ale u Christa; Jemu bez míry dává Bůh veškery dary Ducha sv. I samo to slovo *dává* u Christa jiný má význam než u lidí, ješto u Něho pro bytedlné spojení božství s člověčenstvím ustavičný nějaký přítok vědění a poznání panoval, jakož i chopnost člověcké přírody Christovy byla nepřirovnaně větší nad lidi jiné veškery. Přebývala v Něm plnost božství Col. 2, 9. a byl pln pravdy a milosti. Nekteří méně vhodné slova *nedává Bůh Ducha dle míry* ne o Christu zvláště tuto, nébrž vůbec o lidech vykládají, jakoby stalo: na jednu míru, stejnou měrou v ten smysl: Nedává Bůh každému toli, aby druhému nemohl více dáti, a tudy aby nebyl mohl neskončeně více dáti Christu než Janu Křestiteli. Leč spojitost vymáhá, abychom slova ta ku Christu táhli. Nebo předchozí věta *Ten, jež Bůh poslal, mluvi slova Boží*, nemůže se vesměs a všeobecně bráti, ješto i Jan Křestitel od Boha poslán byl, nébrž věta ta k jedinému Christu se odnášeti musí; a tudy i slova: *Nebo Bůh nedává Ducha na míru* ku Christu zvláště se táhnou. O tom svědčí také dálejšek. Nebo huedle v následujícím verši udává příčinu, proč Bůh Synu svému nenděluje darů na míru, nébrž nade všechnu míru. Dí: *Otec miluje Syna a dal všechno v ruku jeho*. Milování rozumí se svrchované a jediné ve smyslu svém. Není dosti říci, že Bůh miluje Christa, jak otec syna miluje, nevšak jak pán sluhu miluje; nebo jinak Bůh jediného Syna svého, jinak všechny tvory miluje. Bůh sám jest svrchované dobro a může milovati jenom to, co svrchované dobro jest. Předmětem lásky Boží jenom Bůh býti může. A tudy Syn Boží jest předmětem svrchované lásky Otcovy, poněvadž v Něm veškera podstata Otcova bytuje a jestuje. Výšeji pravil o Christu, že s hůry vyšel, že s nebe jest; nyní Jej Synem nazývá, Synem Božím jest Christus dle božství, dle odvěčného zplazení svého z Otce.

Ale i podlé člověčenství jest vlastním Synem Božím, ješto lidé toliko zalíbenými a přisvojenými syny Božími se stávají. Jakož láska Boha Otce k Synu míry nemá, tak bez míry Mu dal dary Ducha sv. Ano nad to dal *všecky věci v rukou* t. j. v moc Jeho. Všecky věci t. j. život i smrt i soud, všechny věci tělesné i duchovné, všechny věci, které na nebi a na zemi se nalézají, jak u Matouše 28, 18. Christus sám o sobě praví, že *Mu všeliká moc dána jest na nebi i na zemi*. Ovšem pak moc Christova není odloučena od moci Otce, s Nímž v soubytí podstatném spojen jest. Christus jest dědicem t. j. vládcem a pánem veškerenstva ustavoven od Otce Hebr. 1, 2. Hned po pádu člověka započala říš Vykupitelová a potrývá tuto na zemi až do soudného dne, kdež Syn vládu Otci odevzdá a Bůh všechněm ve všem bude. 1. Cor. 15, 28. Ostatně slova ta nesmírný dojem a nevystihlou silu sebou obnášejí. *Bůh miluje Syna*. A ty Ho nebudeš milovati; ty, za něhož se vydal na kříž? *Bůh dal všechno v ruce Jeho*. A ty chceš vzdorovati Jemu a z Jeho područí se vytahovati?

Ješto Syn veškeru moc má, nad životem také i nad smrtí z toho plyne, že každému život věčný dáti může a skutečně dá těm, jenž v Něho věří. Víra zajisté jest výminka a podmínka i podklad všelikého duchovního a blaženého života. Tudy dále praví: *Kdo v Syna věří, má život věčný*. Má, vece, nedí bude mítí, poněvadž ve víře jest zárod, kel a símé věčného života, kteréž jenom rozvitku potřebuje, aby v celé blaženosti život onen projevil se. Z čehož ovšem samoplynně jde, co dalo vece: *Kdo nevěří Synu, neuvidí života, nébrž hněv Boží zůstává na něm*. Místo *kdo nevěří* dle řeckého textu raděj přeložiti přijde: *Kdo Syna poslušen není*, a však ze souvislostí patrné, že se tu o poslušenství víry jedná. Nevěra jde z neposlušenství. Virou se rozumí víra, která veškery mohutnosti ducha lidského prostoupá a sobě podmanuje. Víra ta nejen rozumem pojímá a přijímá pravdy Boží, nébrž i vůli svou podlé ní spravuje. Vece: *Kdo nevěří Synu, neuvidí života*; nedoáhne, nedojde života, netoliko ho nemá aniž mítí bude, nébrž ani ho neuvidí, zhola ho nedojde. Slovo *neuvidí* sice značí toli co nedojde, ješto kdo dojde života vidí jej; leč má v sobě větší důraz srov. v. 3. Naopak přidává ještě, že *hněv Boží zůstává na něm*; Boží hněv značí nelibost Boží a hledě k hříchům klade se místo pokuty a trestu od Boha, a značí tu toli co Mat. 3, 12. neuhasitelný oheň. Tak praví apoštol Pavel Thess. 2, 16., že na nepřátele Christovy *přijde hněv Boží do konce*. Praví pak o hněvu Božím dále sv. Jan: *zůstává na něm*, nezastihne jej to-

liko na čas, nébrž na věky zůstane na něm. Dí zůstává a nedí zůstane, poněvadž nevěra chová zárod ku pokutám a trestům věčným již nyní, jenž druhdy k rozvíti svému přijdou. Nedí *hněv Syna*, nébrž pro větší důraz: *hněv Boží*.

Ostatně ve slovech *neuvidí života od-*

větnou a zápornou pokutu, ve slovech *hněv Boží zůstává na něm* kladnou pokutu lidí zavrženců theologové nalézají.

Tím se skončují přemítky a rozjímání o potřebě víry v Christa a apoštol opět dále vypravovati strojí se.

Hlava IV.

Pán opustiv Judeu na cestě do Galiley přibyl k Sycharu samarskému městu a zasedl u studnice Jákobovy 1—6. Zaved tam rozmluvu se Samaritánkou, mluví o vodě živé 7—18., o klanění se Bohu duchem 19—24. a ženě té se Messiášem býti zjevuje 25. 26. Ana žena vrátila se, mluví učeníkům o poslušnosti své k Otcí, o žněch a rozsevači 27—38. Mnozi Samaritáni věří v Christa 39—42. Posléze syn královského důstojníka pod Christa zdraví dosahuje 43—53.

1. Jak tedy poznal Ježíš, že uslyšeli fariseové, že Ježíš více učeníkův činí a křestí nežli Jan, 2. ačkoli Ježíš nekřestil, nébrž učeníci Jeho, 3. opustil Judeu a odešel opět do Galiley. 4. Musil pak procházeti Samařím. 5. Přijde tedy do města samarského, jenž sluje Sychar obliž popluzí, kteréž dal Jákob Josefovi synu svému. 6. Byla pak tam studnice Jákobova. Ježíš tedy ustav z cesty posadil se takto na studnici; hodina byla jakoby šestá. 7. I přijde žena ze Samaří načerpat vody. Dí jí Ježíš: Dej mi píti, 8. nebo učeníci Jeho byli odešli do města, aby pokrmň nakoupili. 9. Vece tedy Jemu žena ta Samaritánka: Kterak ty Žid jsa piti ode mne žádáš, ješto jsem žena Samaritánka? Nebo neobcují Židé se Samaritány. 10. Odpověděl Ježíš a řekl jí: Kdyby si znala dar Boží a kdo jest, kterýž praví tobě: Dej mi píti: ty by snad byla prosila Ho, a bylby dal tobě vody živé. 11. Dí Jemu žena: Pane, ani nemáš čím načerpati a studnice hluboka jest, odkud tedy máš vodu živou? 12. Zdali ty větší jsi nežli otec náš Jákob, jenž dal nám studnici tu a sám z ní pil i synové jeho i dobytek jeho? 13. Odpověděl Ježíš a řekl jí:

Každý, kdo pije z vody této, žízňiti bude opět. Kdo se však napije vody, kterou já dám jemu, nezažízňi na věky, 14. nébrž voda, kterou já dám jemu, stane se v něm pramenem vody vytryskující do života věčného. 15. Dí k Němu žena: Pane, dej mi té vody, abych nežíznila aniž chodila sem čerpat. 16. Vece jí Ježíš: Jdi, zavolej muže svého a přijď sem. 17. Odpověděla žena a řekla; Nemám muže. Dí jí Ježíš: Dobře jsi řekla; Nemám muže, 18. pět zajisté mužů jsi měla a nyní kterého máš, není tvým mužem; to jsi pravdivě pověděla. 19. Dí Jemu žena: Pane, vidím, že prorok jsi Ty. 20. Otcové naši na hoře té klaněli se a vy pravíte, že v Jerusalemě jest místo, kdež klaněti se náleží. 21. Dí jí Ježíš: Ženo, věř mi, že přichází hodina, kdyžto ani na hoře této ani v Jerusalemě nebudete se klaněti Otcí. 22. Vy klaníte se, čemu nevíte, my se klaníme, čemuž víme, ana spása ze Židů jest. 23. Ale přichází hodina a nyní jest, kdyžto pravdiví klanitelé klaněti se budou Otcí v duchu a pravdě; neb i Otec takových hledá klanějících se Jemu. 24. Duch jest Bůh a ti, jenž klanějí se Jemu, v duchu a pravdě mají klaněti se. 25. Dí Jemu žena: Víím, že Messiáš přijde (jenž sluje Christus). Když tedy přijde On, nám zvěstovati bude všechno. 26. Vece jí Ježíš: Jáť jsem, jenž mluvím s tebou. 27. A v tom přišli učeníci Jeho a divili se, že se ženou mluvil; žádný ale neřekl: Co jí chceš aneb co mluvíš s ní? 28. Nechala tedy stoudev svou žena a odešla do města a vece o Něm lidem: 29. Pojďte, vizte člověka, jenž pověděl

mně všechno, co jsem koli učinila, není-liž On Christus? 30. Vyšli tedy z města a přicházeli k Němu. 31. Mezitím prosili Ho učeníci, řkouce: Mistře, pojez. 32. On ale dí jim: Já jídlo mám jísti, o němž vy nevíte. 33. Pravili tedy učeníci vespolek: Zdali kdo přinesl Mu jíst? 34. Dí jim Ježíš: Můj pokrm jest, abych činil vůli Toho, jenž poslal mne a dokonat dílo Jeho. 35. Zdaliž vy nepravíte, že ještě čtyry měsíce jsou a žeň přijde? Aj pravím vám: Pozdvihněte oči svých a pohleďte na krajiny, že bíly jsou již ke žni. 36. A kdo žne, odplatu bere a shromáždí plod k životu věčnému, aby i ten, kdo seje, spolu radoval se i kdo žne. 37. V tom zajisté jest přísloví pravdivo: jiný jest, jenž seje a jiný jest, kterýž žne. 38. Já jsem poslal vás žít, o čem jste vy nepracovali; jiní pracovali a vy v práci jejich vešli jste. 39. Z města pak onoho mnoho uvěřilo v Něho Samaritánů pro slovo ženy, kteráž svědčila: Pověděl mně všechno, což jsem koli učinila. 40. Když tedy přišli k Němu Samaritáni, prosili Ho, aby tam pobyl. I pobyl tam dva dni. 41. A mnohem jich více uvěřilo v Něho pro řeč Jeho. 42. A ženě povídali: Již ne pro tvou řeč věříme, sami zajisté jsme slyšeli a víme, že On jest právě Spasitelem světa.

Pán v Jerusalemě a v Judei působení svoje otevřel, aby tam, kde hmotná svatyně stála, na obnovení a povýšení svatyně duchovné ukázal; ti, co nejbližší u svatyně hmotné bydleli, měli nejspíše do svatyně duchovné přibýti. Tudy před jinými Židy povolal Ježíš obyvatele Judey do říše, kterou na světě zarážeti počal. Ale nepřihlásilo se jich mnoho k té duchovné říši Jeho a srdce Janovo při vypravování odporu takového ubolávalo a v žalost a nářek se vylévalo. Ale o fariseech jsme slyšeli. Ti zanevřeli na Jana Kř. 1, 19. a dobývali se na něho poselstvím, proč křestí. Byli by úsilí svoje proti němu v násilí proměnili; ale jak z Matouše 21, 25. a jinde viděti, požíval Jan Křestitel tak veliké vážnosti u lidu, že si netroufali proti němu mocnější zakročiti. Nadto Jan ač rázně vystupoval, předce ještě k budoucnu odkazoval a mluvil a hlásal o větším někom, silnějším a pře-

velebném, jehož řemenův obuvných rozvázat nebylo, onen mocnec, onen zvýšenec a počal působiti, kázati a křestiti. Dívové Jeho v Jerusalemě, náklonnost lidu k Němu, odkazování Janovo k Němu, to všechno znepokojovalo farisey, jenž se za samodržce a chovatele Zákona Božího měli. Tušili, že bude-li Ježíš pokračovati v začatém díle, nemalé nebezpečí nastane pro důstojenství jejich. I odhodlali se hned na počátku přítrž učiniti tomu takovému působení, ana žárlivost jejich každým Páně pokrokem a úspěchem se vzněcovala a na novo popuzovala. Uslyšel Ježíš, že o těch Jeho úspěších fariseové dokonale vědomost obdrželi. Evangelista doslovně praví: *Jak tedy poznal Ježíš, že uslyšeli fariseové, že Ježíš více učeníků činí a křestí více nežli Jan, ačkoli Ježíš nekřestil něbrž učeníci Jeho, opustil Judeu a odešel opět do Galiley.* Poznal Ježíš vece; místo *Ježíš* čte řecký text *Pán*; slovem tím, jak víme, svrchovaná důstojnost se naznačuje. *Poznal* vece a mluví o pověsti, kterou donesli Mu lidé, co za Ním šli a k učení Jeho se přihlašovali. Pověst o Pánu fariseů došla nebyla ve všem pravdiva; bylo jim praveno, že Pán křestí sám, na způsob Jana Křestitele. Toho ale tu nebylo jak jsme výšeji pravili 3, 26., poněvadž Pán uděliv díle tradice křest Marii Panně a Petrovi ostatní apoštoly ode Petra pokřestiti kázal; ti pak lidu křestem posluhovali.

Neprátele Páně ale, ač *Ježíš sám nekřestil, něbrž učeníci Jeho*, předce z toho námětek k většímu záští vzali. A tudy *Ježíš opustil*, klade Jan dále, *Judeu a odešel opět do Galiley.* Slovece *opět* vztahuje se k tomu, co dříve 1, 43. pověděl, že od Jordána se ubral Pán do Galiley. Slova toho nejlepší rkpp. řečtí nemají. Opustil Pán Judeu, nechtěje dříve vydati se v nebezpečí. Mohl ovšem ostana tamto zabrániti mocí svojí, aby Jemu škody učiniti a na život Mu sáhnouti nemohli; avšak nehodlal mimo potřebu divy činiti a volil raděj ukázati, že člověkem jest skutečným a spolu příklad dáti, jehožby náměstkové Jeho v nebezpečných dobách následovati mohli. Má zajisté křesťan hněvu a zlosti vrahův utíkati a bez potřeby a bez užitku v opasnost se nevzdávati. Byli ovšem fariseové také v Galilei; ale nebyla moc jejich tam taková, aby se jí obávati bylo. Heródes Antipas zádného záští proti Pánu nechoval. Návrat tento do Galiley týž jest s příchodem Páně do Galiley, o němž Mt. 4, 12., Mr. 1, 14. řeč jest a který přihodil se po vsazení Jana Kř. do žaláře od Heróda. *Když uslyšel Ježíš, že Jan vsazen jest, odešel do Galiley*, vece Matouš 4, 12. Sv. Jan ev. nečiní tu zmínky o uvěznění Křestitelově,

a však průvodno jest, že se místa dotčená u Jana a u synoptiků sbíhají.

Táží se na tomto místě vykladači, proč Pán nekřtíl sám? A odpovídají, že pokřestiv bl. Pannu a Petra tomuto a potom ostatním apoštolům dobře to dílo zůstaviti mohl, dílem aby pochvilí získal pro věci, jichž učeníci odbyti nemohli, pro zázračné uzdravování a pro vyučování, jak něco podobného 1. Cor. 1, 17. o sobě Pavel navrhuje; dílem aby důstojnost svou a křestu svého větší nad Jana a křest jeho býti ukázal, ješto skrze zástupce křtiti mohl, čeho se Janovi co menšímu a nižšímu nedostalo. *Poskýtal*, vece Augustin o tom křestu, *učeníci přisluhu tělesnou, poskýtal Pán pomoc vniternou*. Nekřtíl Pán jednotlivé lidi, aby zřejma zůstala pravda, že On jest, jenž všechny lidi křtí. Sv. Aug. vece: Ještě posavad Ježíš křtí skrze služebníky své. Přistupuj tedy člověk s důvěrou k podřízenému služovi, nebo svrchovaný učitel jest, jenž vlastně jej křtí.

Na cestě té, dí dále sv. Jan apoštol, *musil procházeti Samarím*. Nebo Samaria krajina leží uprostřed mezi Judeou a Galileou. Mohl ovšem oklikou jíti Zájordáním, jak nejeden speklý Žid, nejeden horlivý Israelita to činil všelikého styku se Samaritány se vystříhaje. Ježíš ale nechválil takového se štítění Nežidův a Položidův a ač byl Mt. 10, 15. velel, aby apoštolé nehned k Samaritánům se odebrali, nýbrž napřed k ovcem Israela se obrátili, předece půdu pro pozdější působení apoštolům upravití hodlal, aby žeň jejich hojna byla. 2, 37. Jest událost tato předeznáčna a má prorockou povahu. Není to zajisté bez velikého významu, že Ježíš jenom na cestě co mimochodem u Samaritánů vyučoval. Byl On Rom. 15, 8. služebníkem obrázky a příkazav apoštolům, aby ku pohanům a Samaritánům nešli, nýbrž k ovcem israelským se obrátili Mat. 10, 5. nemohl sám schválně missii k nim započínati. Avšak se nevyhýbal stykům s pohany a Samaritány. Měl dán býti vzor pro církev a opolna poskytnouti se jí měla, již by se při podnikách řídila. Mělo také se nadějiti myšlence, jakoby záměr Páně všeobecný teprv později byl v mysli Páně povstal.

O cestě Páně vypravuje dále apoštol: *Přijde tedy do města samarského, jenž sluje Sychar, obliže popluží, jež dal Jákob Josefovi synu svému*. Sychar jest přejmení dřívějšího a vlastního jména Sichem; později sloulo město to Flavia Neapolis a za dnův našich Nablus neb Nabulus jmenuje se. Leželo město na horách efraimských v ovlažném, úrodném a krásném úvalu mezi dvěma horama Ebalem severným lysým a Garizi-

mem lesnatým, jižným, vzdálí od Jerusáléma osmnácte hodin k severu a šestnácte hodin od Nazareta k jihu. Město bylo proslulé; bylo navštíveno od Abraháma, bylo obýváno počas od Jákoba Gen. 12, 6. 33, 18. nn. a od Josua, jenž útočiště tu zarazil. Patřilo levitům. Jákob tam koupil od synů Hemorových popluží a daroval je Josefovi synu svému Gen. 48, 22., jenž tam byl napotom pohroben, jakož i bratří jeho Gen. 50, 25., Jos. 24, 32., Act. 7, 15. 16. Na hoře jižné, na Garizimě vystaven buď za Daria Notha, buď za vlády Alexandra Vel. chrám a Manasses, vyobcovaný kněz israelský, zarazil tam služby Boží. Tím staré záští mezi Israelity a Samaritány víc a více rostlo. Nejvíce zmohla se nenávisť ta, když Hyrkán léta 129. před Chr. chrám ten zbořiti poručil. Z toho záští také odvozují přejmenování či přezdění jména Sichem na Sychar. Přezdisko to značí město opilců aneb lhářů, podle toho, jak se slovo to v prostředku buď Kafem buď Kofem literou hebrejskou píše, buď totiž: שכר, buď שקר; z čehož vidno, v jakém opovrhu byli Samaritáni u Židů. Kdo Sichému tak přezděl, o tom hádka jest; jedni to připisují Janovi, jenž prý tou proměnou jména hodlal naznačiti povahu obyvatelů. Jiní to přezdění pravěji připisují lidu židovskému, jenž dle Eccl. 50, 28. lid sichemský lidem nemoudrým jmenoval a všelijak jemu utrhoval. Přezdívka ta postupem času ztratila docela povahu nenávisťnou; a tudy Jan jí užil. Jiným se vidí, že Sychar bylo město ozvláštní, oblíž Sichema rozlehlé. Jiní slovo Sychar tlumočí hrob či kladbiště, odvozující je od slova Suchar. Jiní za to mají, že se výhovor slova toho náhodou tak porušil. Jiní jinak o o tom soudí. My toho všeho o své váze necháváme, zbytečnými těmi hypotézami zabývati se nemohouce.

Tam oblíž města toho bylo *popluží*, dí sv. Jan, *jež dal Jákob Josefovi synu svému*. Táhne se apoštol ku první knize Mojžíšově a sice k Gen. 48, 22., kdež Jákob umíratí maje praví k Josefovi: *Dávám tobě díl jeden nad bratry tvé*. Sedmdesátci přeložili slovo: *v Sichémě*, buď z tradice to přijavše

buď raději hebrejské slovo שכם šekem, jenž také díl, kus značí, na jméno města přenesše; mohli to učiniti, ješto je v tom tradice vedla. A tradice ta má základ v písmě. Jákob koupil u Sichému kus pole Gen. 33, 19. a v knize Josuově Jos. 24, 32. čteme, že kosti Josefovy byly pochovány v Sichémě na kusu pole, jež koupil Jákob a že je synové Josefovi v majetství dostali. K jihu od Sychara či Sichéma ležela studnice, kterou Jákob pratec vykopati dal. Výslovné o tom svědectví starého Zákona nemáme. Ale patriarchové

obyčejně studnice sobě kopali, jak o Abrahamu Gen. 21, 30. a o Izáku Gen. 26, 15. písmo svědčí. Tradice tu studnici, o níž Jan mluví, najisto Jákobovi připisovala, a tudy po něm sloula Jákobovou. Byla ona mezi horama dotčenýma. Jak jiné studně byla oblubnicí a jinými obrubami, obstavami a ohradami opatřena a mimo čas čerpání vody zadelána. Dí evangelista *byla* historickým během. Posavade ji tam ukazují. Někteří myslí, že ta studnice Jákobova v kramolách války židovské zapadla a že ta, co se nyní ukazuje, pozdějšího původu jest, ale matnými důvody vésti se dávají. Položení studně té k městu obliž silnice a jiné okolnosti nasvědčují tomu, že totožna jest nynější studně se starou studní Jákobovou. Vykopána byla s velikou námahou ve skále. Vykopána byla v krajině dosti ovlažné a vodohojné. To ukazuje, že ji vykopal muž, jenž vlastní vodu míti chtěl od vůle obyvatelů nezávislou. To všecko svědčí, že tradice právem Jákobovu studnici na nynější místo klade. Studnice ta již bezvodá jest. Mohla žena Samaritánka blížeji u města sobě vody načerpati, ale chtěla míti vodu nějakou posvátnou a z úcty ku patriarchu Jákobovi tu cestu konala.

Přibyl tam Pán uondán od cesty a unaven od chůze. Jan vece: *Ježíš tedy ustav z cesty, posadil se takto na studnici.* Unaven byl, ješto pěšky chodival ani vozu ani koně aneb osla neužívaje, nébrž tvrdého života píše. Lidem chudým bylo a jest to ku potěše svrchované a nám všem ku příkladu, abychom nesnázi života vysoce nevážili, aniž nad nimi reptali. O tom umdlení Páně vece sv. Aug. tr. 15.: *Ne nadarmo se unavoval Ten, jenžto všechny unavence občerstvuje a bez Něhož by všickni unavili se.* Unaven jsa posadil se nad studnici, totiž na oblubnici aneb na lávě u oblubnice posadil se *tak*, t. j. jak byl unaven na holé lávě nebo oblubnici neb dokonce na půdě, kobercův a čalounův nemaje, aniž maje sluhů, aby nohy Jemu po cestě umyli. *Byla pak hodina jakoby šestá*, dí evangelista. Nesnáž jest tuto, jak tam již dřívěji 1, 39., jakého počítání Jan ev. následuje. Táhží se, nebyla-li to ráno hodina šestá, jak se čítá u nás, něco tedy po východu slunka; nebo tam pro veliké horko tytýž za noci se cesta koná a tudy mohl Pán již z rána unaven býti. Jiní ale myslí raději, že sv. Jan obyčejného u Židů počítání se drží a že Pán vyšel oduěkud z rána ku poledni k studnici té přibyl. Jiní dokonce kladou, že to bylo večer o šesté naší hodině. Ale zvyk, k němuž se co k důvodu táhnou, že obyčejněji k večeru než za poledne se pro vodu chodívalo, tu nerozhoduje; mohla žena také za žíře a vedra poledního pro tu vodu zajít, ana voda ta v očích

jejích něco posvátného do sebe měla. Nejobyčejněji se za to má, že se to o polednách dalo. Udává Jan hodinu, aby netoliko na veliký význam události ukázal, nébrž i příčinu dal, proč Ježíš žíznil, proč apoštolé pro jídlo a žena pro vodu vyšla. Tam u studnice té seděl Pán a očekával návrat učeníků z města, kteří tam byli jídla nakoupit odešli Mt. 14, 18. Ale očekával tím více příchodu oně ženy, za jejíž přibytím měla se ta dotčená příprava duchovní u Samaritánů diti. Odpočinutí Páně neméně tajemno a blahodějno jest jak unavení Jeho. Očekával duši unavenou na cestě hříchu, aby jí dal pokoj, jehož neznala a nehledala. Zasedl na studnici, sám jsa studnice života Ž. 35, 10.

I přijde žena ze Samari načerpav vody, vypravuje dále apoštol; *Samarim* se rozumí krajina. Byla z města Sychara, jenž přináleželo ku krajině Samarské a tudy sluje Samaritánkou dle krajiny. Věděl Pán, že ta žena by Ho docela pominula aniž s ním v rozmluvu dala se. Tudy žízeň citě oslovil ji sám a pravil jí vliďně a jako prosebně: *Dej mi piti.* Tím spíše a beznápadněji oslovil Pán ženu a jí o nápitek požádal, poněvadž učeníci odešli do města a Jemu vody podati nemohli. A tím požádáním svým zavdal příčinu, že se zapředla rozmluva pro ženu a pro Samaritány spasitedlná; nebo Pán od věcí zemských námětek vzal k věcem nebeským, tamty podkladem těchto učiniv a symboliku v nich tkvoucí na zrak vystaviv. Žíznil především po spáse ženy. Sedmkrát se otvírá Pán k ženě Samaritance; v tom čísle nějaká posvátnost leží jak v sedmeru posledních slov Páně a v sedmi prosbách otčenáše. Nebyla to náhoda, že se Pán sešel se ženou, nébrž v úradách Jeho to předustanoveno a předjednáno bylo. Požádal Pán a chtěl záviseti od jiných ve svých potřebách, abychom se nestyděli záviseti od lidí ve věcech, jichž nám k životu potřeba. — Uslyšíc slova ta, nemálo se podivila žena Samaritánka, ana byla z nářečí a oděvu Páně poznala, že není Samaritánem, nébrž Židovským učitelem. Podlé toho také vyjevila podivení svoje a pravila: *Kterak Ty Žid jsa, žádaš ode mne piti, ana jsem žena Samaritánka?* Samaritáni či Chuteové, jak jsme výšeji toho dotekli, byli od Židů nenáviděni a za odstěpence a proklatce jmíni a v životě Židé neobcovali se Samaritány, všelijak se jich štítíce a jim ani ve chrámě Jerusalemském obětovati nedovolující, ač toho i samým pohanům půjčili. Proč takto žena ta mluvila, vysvětlují slova dálejší: *Nebo Židé neobcují se Samaritány.* Nejsou to slova Samaritánčina, jak se zázdalo některým interpretům, nébrž jsou slova Jana evangelisty. Když se člověk štítí úžeji a

stoupeněji obcovati s lidmi, aby se zlomravy a bludy jich nenakazil, nemůžeme toho nechváliti. Ale Židé nenáviděli Samaritánů a jimi co nějakými tvory nižšími pohrdávali, v čemž již nevidí se ostražitost, nébrž pýcha a hrdost. — Pán na otázku ženinu neodpovídá, aniž se pouští ve příčiny a důvody nepřítelů Židů se Samaritány. On jí prázen byl, jak to celá ta rozmluva a to u Samaritánů po dva dni pobytí osvědčuje. On raději na žízeň zapomenuv ženě k věčným pravdám posloužit zamyslíl a tudy v ní nějakou napřed touchu o vyšší bytnosti své vzbuzuje. Odpověděl Ježíš a řekl jí: *Kdybys znala dar Boží a kdo to jest, jenž praví tobě: Dej mi pít, tybys snad byla prosila ho, a byl by dal tobě vody živé.* Praví napřed: *Kdybys dar Boží znala.* O jakém daru mluví tuto Pán? Někteří slovo to vůbec o milosti Boží, již nám ke spáse potřebno, vykládají, jiní o Duchu sv., jiní o osobě Páně. Leč lépe jiní darem tím slyší tu příležitost a to řízení Boží, že se žena s Christem tuto jakoby náhodně sešla a že o vodě živé slyšení a jí se zúčastniti mohla. Vymáhá výkladu toho věta, co následuje, kterou Pán sám slova svoje předešlá *Dar Boží* vysvětluje. Vece: a (kdybys znala), *kdo jest ten, jenž s tebou mluví.* Poznati Christa, znáti a věděti, že Ježíš jest Christem a spásou světa, byla nejsvrchovanější milost pro ženu Samaritánku. Kdyby to byla věděla, bylaby zažádala, když Pán, od Něho *vody živé.* Vodou živou v protivě k vodě stojaté v cisternách znamená se voda běžná, voda studničná a čerstvá. V krajinách oněch jest voda živoucí a tekoucí velké dobrodiní, řídceji se nalézajíce a tedy tím vzácnější jsoucí a pro vedro tamější nať jině věci žádoucnější. Pán vodou živou nazývá milost Boží a veškero působení její v novém Zákoně. Zahrnuje tedy nauku i svátosti, v nichž obou milosti Ducha svatého se udělují. Nauka nejednou ve starém Zákoně vodou živou sluje Bar. 3, 12., Sir. 15, 3. 24, 21. a sličně spolu i s milostí k vodě živé připodobňuje se. Voda člověka na těle očistuje, naukou a svátostmi se to na duchu děje; voda člověka očerňuje, nauka a svátosti ducha lidského osvěžují; voda úrodnými činí země a krajiny, naukou a svátostmi se duše člověcká úplnou a plodnou ku ctnostem stává. *Živá* voda jest toli co životodárná, 6, 51., živorodná, obživující a obrozující k životu novému. O vodě takové, jenž od budoucího Messiaše lidstvu se dostati měla, předpovídali proroci Joel 3, 18., Zach. 14, 8., Ez 47, 1. a v novém Zákoně jmenovitě Jan slova toho nejednou užívá ve smyslu dotčeném Ap. 7, 17., 21, 6. 24, 1. 17. Vykladatelé ještě ukazují na věc trojí; jednu, že Pán všeho dobra do ženy se nadívá, an

vece: *Kdybys znala, ty bys byla snad prosila,* tudy u ní předpokládaje ochotu a vni-mavost pro věci nebeské. Druhou praví býti vlídnost a laskavost Páně slovy projádřenou: *a dal by ti vodu živou;* kterážto laskavost takova jest, že netoliko očekává, aby milostmi se vyliti mohla, nébrž samoděk jich propůjčuje. Třetí poznamenání týká se důrazu, jenž leží v tom, že slovo *ty* se napřed klade — s tvé strany byla by zašla prosba.

Ovšem ale žena ještě nerozuměla slovům Páně a tudy povídala: *Pane, nemáš ani čerpadla a studně hluboká jest; odkud tedy máš vodu živou?* Čerpadlem rozumí se věderce kožené, jenž na laně se spouští dolů do studně, asi jak u nás se to s okovem stává. Nerozumějíc žena slovům, takto Pánu odpověděla velebystře a čile, nébrž i odvážlivě a mnohomluvně; ale odpověď její byla něžněji a útleji pronešena nežli tam 3, 4. odpor svůj projadřoval Nikodém pravě: *Může-li člověk do života matky se vrátiti?* O hloubi studnice praví novější cestovatelé, že ke dnu měří okolo osmdesáti stop; ovšem pak když mnoho vody mívala, sama voda stop několikrátce zaměstnávala. Maudret ještě léta 1697 praví, že má sto pět stop zhloubí a na patnácte stop vody. Teď jest zasypána a vody se v ní nenalézá. Žena ta, jak praveno, přicházela sem pro vodu netoliko že hojně se jí tu nalézalo, ale také pro účtu k Jákobovi. Úcta ta jeví, že citů pobožnosti prázna nebyla. Nyní pak již počala milost Páně v ní působiti. Praví ona, na Pána dorážejíc a hledíc k Jákobovi, jež otcem národu svého býti klade, ku Panu: *Zda ty větší jsi než otec náš Jákob, jenž dal nám studnu tu a sám z ní píjel jak i děti jeho a dobytek jeho?* Důrazně klade slovo *ty* napřed *Zda ty* atd. Ty-li chceš něčím býti nad Jákoba? Nebylo to pohrdání, jak se vidí některým vykladačům. Bylo-li něco ano mnoho rozvery, lehkovážnosti a svě-táctví v duši její, uť sem přišla a s Pánem v rozmluvu se dala, pomíjelo to všecko nyní jako sníh před slunkem taje. Všechno k tomu vede, že již nyní milost v ní působila. Bylo jí to s nemalým podivením, že neznámý tento muž něčím vyšším nad samého Jákoba býti se vydává, an slib o lepší a výdatnější vodě činí. Chválí studnu tu od dobroty, ješto sám velectěný Jákob z ní píval; chválí ji od hojnosti, ješto i samému dobytku jeho a netoliko rodině a čeledi jeho postačovala. O tom bratrská bibla činí tu postřehu: Odkud se vidí, že staří a dosti bohatí lidé v jídle a pití na skrovnu přestávali. Ale nyní pohříchu naopak se děje. Tudy lesti, tyranství a jiné zlé věci, aby na h.dlo stačilo. Ještě poznamenati přijde, že slovem *dobytke* podlé řeckého textu *ορεμματα* se také

čeládka zahrnuje. Pochází slovo řecké od *τρέφω*, chovati, živiti, stravovati a znamená všecko, co se chová, pěstuje a žíví. Ostrom. a Assem. rkpp. mají *skot*. Ostatně žena Jáкова patriarchu otcem svým býti klade. Činí to, poněvadž se Samaritáni za potomky desatera pokolení, či raději za Efraimity považovali a za takové také od jiných, ano od Židů jmíni býti chtěli. Jak jsme toho dotkli nejednou, hlásili se oni dle Josefa Flavie k Židům za dnů dobrých, když Židé blahem oplývali, na opak ale, když Židům zle šlo, tenkrát se Židův odčítali, za přestěhování Assyrské a za 4. Reg. 2, 17. Chutejce se vydávající. Žena ta vzdálena byla všelického šmejdů takového a dle prostoty a čiroty svojí pronásí, co ví, ve věř a k čemu se hlásí a dle toho klade Jáкова předkem a otcem národu svého.

Neodpovídá Pán ani k její otázce, odkud by měl vodu, ani k otázce, zda větším jest nad Jáкова, z přímá, nechtěje se v porovnávání osoby svojí s Jákovem vydávati, a však prostředně a zahaleně vyjevuje moc a důstojnost svou mnohem býti vznešenější nad onu Jákovu. Vykládá ji povahu vody, kterou on jí dáti hodlá, klade ji naproti povaze obyčejné vody. Z toho již žena snadně mohla odpověď si k otázkám svým odvětovati. Pán vece: *Každý, kdo pije z vody této, žizniti bude opět. Kdo se však napije vody, kterou já dám jemu, nezažizní na věky.* Jákov vykopal studnu vody, jižto kdo pije, na nedlouho se očerstvuje, a opět žizní postíhán bývá; voda ta, kterou Ježíš dává, jiného a vydatného a věčného jest působení. Prohlídá Pán bezmála k výpovědi proroka Is. 55, 1., kdež o dobách Messiáše prorok povídá: *Všickni žizniví pojďte k vodám.* Viz nížeji Jo. 7, 37. Vodou co rozumí, jsme již pravili a tudy nebude těžek výklad slov těch, jež dí Pán: *Kdo se napije vody, kterou Já mu dám, nezažizní na věky.* Smysl jest, že ty milosti, jimiž Christus člověka obmyslí, veškeru žádost a touhu jeho uspokojí a nasycují a tudy jej vnitřním poklidem a nevýslovným blahem nadělují. A však nesmíme domněti se, že nasycenost a uspokojenost ta by druhdy se proměnila ve přesycení. Nébrž čím více chopnost roste, tím více se zmáhá a vzrůstá sama ta blaženost až do nekonečna. Tudy praví u Síracha 24, 29. Moudrost o sobě: *Kdo mne pije, ještě mne žizniti bude,* bude totiž víc a více pokračuje po mně toužit, v moudrosti více a více se kochati a tím i v blaženosti se rozhojnovati. Blaženost ta z moudrosti dosáhla člověka tak ukájetí bude, že po ničem jiném nezaprahne a žádného nikdá nedostatku nepocítí, ježto vším, co člověka oblažiti může, bude oplývati. Tudy se dí Ap.

7, 16.: *Nebudou lačněti ani žizniti; a opět: nasytí se (Ž. 64, 5.) dobrami domu Božího a Ž. 35, 10. opojení budou plénostmi domu Božího.*

Aby pak netoliko mocnost a sílu ale i vytrvalost a dosah působnosti oné vody poznala žena ta, přidává Pán: *Voda ta, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem vody vytryskujícím do života věčného.* Chce říci: Bude-li kdo píti z vody, kterou já dám jemu, stane se v něm pramenem, který z tohoto života dosahuje do života věčného. Neomezuje se na tento jenom časný život radost z blaženosti dosáhlé užitím vody, nébrž blaženost z vod těch způsobená vztahuje a rozprostírá se do života posmrtného a tam se mu stane pramenem bláhy pověčně tekoucím. Bláha ta se odomí a ubytuje v útrobách člověka a kdož žizeň cítiti může v sobě chovaje pramen? Kdo milost Boží a pravdu Jeho do srdce pojal, tomu se ona počátkem nového nepomíjivého a blaženého života stává. Jako se vyřinují proudové z pramene a ze židla, tak z nového života člověka se vytryskovati budou na venek skutkové dobří; přijal Christa do sebe, a kde Christus žije, Gal. 2, 20., působení živodárná působí. Obraz vzat jest od výtrysků vodních či vodometů, v nichž voda vysoce vyprskuje, vytrýská a vyskakuje vnitřnou jakoby silou pužena jsouc. V rukop. asseman. čte se vsléplasteje, po česku vslapící od slova slap, vodopád.

Těm slovům nevyrozumívala ještě žena, ač, zdá se, jí nějak se nad nimi rozbřeskovalo; ale bylo to polousvětlo a nevěděla sama, což by o tom souditi měla. Jednak předce více ještě o vodě obyčejné smyslí a námyk Páně o něčem vyšším jenom přitemně tuší. A tudy vece: *Dej mi, Pane, vody té, abych nežiznila aniž chodila sem čerpat.* Ač nerozumějí všemu, co Pán myslí s vodou, předce nedí, jak tam Nikodém: Kterak to býti může? Nébrž docela se důvěruje v Pána a prosí: *Dej mi z vody té.* Sv. Augustin vece: Ku práci nutila potřeba, křehkost se práce liknovala. Neslyšela ještě: *Pojďte ke mně, kdož pracujete a očerstvím vás.* Začátek milosti jest žádati milosti. Pane, dej nám milost tu Ducha svého, abychom nežiznili kromě Tebe, pramene života. Dej, aby milost tvá byla nám zdrojem neustálým, jenž nepomíjí chvatem jak bystrina, a aby nám ani v zimě útrap ani v létě blaženosti se nevytrácela.

K tušení nějakému o vyšším významu slov Páně žena již přivedena byla; i bylo nyní zapotřebí, ač měla-li ku poznání pravému dostihnouti, dalšího s ní postupu. Na cestě ale započaté to ani možno ani vhodno nebylo. Potřeba tu bylo především, aby dráhou pokání k milostem, o nichž Pán mluvil, došla; nebo netoliko Jan Křestitel ale i sám

Pán na počátku hlásal pokání. *Pokání činite, přiblížilo se království nebeské* byl první hlas Páně, an bez pokání život duchovní, ačby ujal se, brzo bud usychá buď buřením zlých pochotí udušen bývá. Tudy Pán přetíná další rozmluvu a dotýká jiné struny útrob její, vole a hodlaje nejprve harmonii do ní uvést. Tím ona ale také v poznání Páně a spásy Jím davané prospěla. *Zavolej muže svého*, vece jí Pán. Zdálo se záhodno, aby také muž její, kdyby nějakého měla, dověděl se o té s Pánem rozmluvě. Žena se zarazila a vyhýbavě pravila: *Nemám muže*. A tu Pán vlídně a přeseštrně slov jejích se uchopiv ku poznání hříšného stavu jejího ji vede. *Dobře jsi řekla: Nemám muže*, vece Pán. *Nebo pět mužův jsi měla; a ten, jež nyní máš, není mužem твоjim*. Pět mužů těch bylo rádných, ješto Pán jí v tom ničeho nevytýká a ješto nynější smilec její mužům dřívějším se naproti staví. Ovšem podiven jest počet a dost možno, že za vlastní svou vinou patera mužů došla, snad rozezdána byvši s některým z nich listem rozvodným, jak se to nejednou mezi Židy dalo. V pateru tom vidí někteří interpreti symbol lidu samaritského z pěti národů sešlého. 4. Reg. 17, 24, nn. Jos. Flav. Antiq. 9, 14, 3. Pán laskavě toho pomíjí a dotýká toliko nynějšího jejího poměru, že totiž žije se člověkem, kterýž manželem jejím není. Ale i to činí lahodně a útle přestávaje na tom, aby žena znenáhla ku poznání stavu svého hříšného přišla nějakou ostrou důtkou se nezarputíc. Ale co na to vece žena? Zarděla-li se? Šla-li do sebe? Vzala-li před sebe budoucně napraviti se? O tom všem mlčí písmo. Odpověď ženina vymykava býti zdá se, jakoby neslyšecí se činila a věci té, o níž jí Pán výtku tak lahodně činí, všelijak zbýti usilovala. Dí zajisté: *Pane, vidím, že prorokem jsi*. A hned Mu klade otázku, kde by se klanba Bohu díti měla, zdali v Jerusalemě, jak domnívají se Židé, čili na hoře Garizimě, jak tomu chtěli Samaritáni. Nejedni vykladači tak o ní smýšlejí, že Pána ode hříchů svých odvrátiti chtějí tu otázku na Něho vložila. V tom prý nesla obraz hříšné duše, kterouž milost Boží hledá, kteráž ale jí všelijak ujíti a se jí odjítí usiluje. A však není odpověď její taková, abychom ji úskokem býti nařikali, jak se těm některým vykladačům zazdalo, aniž odpověď na otázku zaměňuje, aby ušla dalších výtek Páně. Raději dvojí vyznání v odpovědi její spatrovati musíme; slova její: *Vidím, že prorokem jsi*, očividně značí, že výtku Páně sobě k srdci připouští a že v Christu proroka vidí. Jinak a nepřirovnané lépe se chová než Židé, kteří, když jim Pán pravdu ač sebe vlídněji vytýkal, na Něho zanevírali. Ona ale vidoucí,

že s prorokem mluví a již pro ono od ní píti žádání důvěru k Němu vzavší předkládá Mu otázku, která se mezi Samaritány a Židy povahovala; nadála se do Pána, že ač Židem jsa, nebude v odpovědi Židům nakládati, nébrž čistou pravdu jí poví, poněvadž prorok jest. Za jakého proroka Pána měla, nepovídá se; ale jisto jest, že Ho posavade neměla za onoho velikého, jenž přijíti měl, proroka, ješto níže teprv o Něm co přijíti majícím mluví a v řeckém textě při slově *prorok* žádného členu není. Samaritáni sice neuznávali prorokův pozdějších po Mojžíšovi; ale žena ta ovšem býti se jeví vznešenou nad obyčejné jich předsudky a musíme v ženě té, ač jinak velevadné, předce ducha nadobyčejného a nadobyčejnou touhu, aspoň pak velikou snahu po pravdě uznati. A kdož rozhodne, nepocházel-li nepořádek života jejího právě odtad, že některé pochyby v duši její nezbytně opanovaly, mezi nimiž snad byla a to po přednosti i ona, o nížto byla otázku na Pána vznesla. Bylo mnoho věcí světských, o něž ku proroku, za jakého Pána měla, utéci se mohla; ale to dělá čest myslí její, že prvá otázka, jenž jí na srdci leží, služby Boží se týkala. Komu tu nenapadnou slova Páně Mt. 21, 31: *Nevěstky vás předejdou do království Božího*? Předkládá pak žena Pánu otázku svoji v ten způsob: *Otcové naši na hoře této klaněli se Bohu, a vy pravíte: V Jerusalemě jest místo, kdež klaněti se náleží*. Koho by otci svými nazývala, nemůže nejisto býti. Nejsou to Abrahám ani Jákob, jak se některým interpretům zazdalo, jsou to předkové Samaritánští ti, jenž žili za doby, když Manasses, syn veleknězův, proti zákonu pohanku, dceru Sanballata námeštníka perského, za manželku pojav a vyobcován byv na hoře Garizimě chrám vystavěl a služby Boží dle řádu jerusalémského tam uvedl. Nakládalo tomu odštěpenství to, že se Bůh Abrahámovi v těch tríslech zjevil Gen. 12, 6, a že Jákob tam bydlel Gen. 33, 18., jak toho žena dotkla. Nyní sice již chrámu nestávalo, ješto byl 130 př. Ch. od Hyrkána zbořen, jak výše praveno; ale zastávala celá hora chrám onen a celá hora za posvátnou pokládána. Ano i slova Deut. 27, 4., kdež Bůh velí na Ebalu kameny s vyrytými slovy zákona vztýčiti a oltář vyzdvihnouti, k hoře Garizimské potahovali místo *Hebal* raději čtouce *Garizim* a tudy pravíce, že Zákon Boží v celou horu jejích napsán byl. Dí na této hoře ukazujíc na horu tn prstem aneb pokynutím, ješto hora ta před samými očima vyčnívala. K tomu se táhne tuto žena ta. Židům celá ta bohoslužba Samaritánův ohavností byla. Tvrdili oni a to právem, že kromě zákonité služby od zákonitého kněžstva v Jerusalemě nestává právě,

hohomilé úcty a pocty Boží. Za starého Zákona panovalo vůbec to představení, že na určitém místě jen diti se může služba Boží. Bůh k jednomu místu pravou svou poctu přikázal a jako přivázel, a všechna země, města veškera a všichni obyvatelé k tomu místu svůj pozor a zřetel míti musili. Deut. 12, 5. *Na místě, jež vyvolí Hospodin, sejďte se a tam obětovati budete.* A nemohlo býti jinak, měla-li je jedna pravá víra v Boha jednoho se udržeti a nemělo-li náboženství na různé rozkoly se rozštěpiti a pravá pocta Boží na roztrhání a zmatky přijíti. Ani tu jinak býti nemohlo po zákonu, a odstěpenství Samaritánů bylo docela mimoprávné. Táže se žena, *kde by klaněti se Bohu náleželo.* Tak při osnovení spásy potřebí jest především věděti, kde církev jest ta, ve které se pravda nalézá. Rozdíl pak jest mezi Samaritánkou a nynějšími tazateli, kde pravá pocta se nalézá. Samaritánce odkazoval Pán k budoucnu; nynější tazatelé ku přítomnosti prohlédati musejí. Christus byl konec Zákona Rom. 10. 5. Samo sebou pak zračito jest, že slovem *klaněti se* veškeru službu Boží, jenž ozvláště v obětech záležela, rozumí, jak to ze řeči Gen. 22, 5. Act. 8, 27. průvodno jest. O Abrahamovi a o komorníkovi Kandaky královny se na těch místech píše, že *klaněti se*, t. j. oběti a co k službě Boží náleží, vykonávali.

Otázka ženy Samaritánky vychází z pomyslu, že Bůh zákonitě jenom na jednom místě klanbu přijímá; za starého Zákona musila omezena býti služba Boží a k místu určitému uvázána, jak jsme toho výšeji příčinu udali. Jinak ale mělo nyní býti; rozprostraniti se měl rozhled, vymaněna měla býti služba jediného Boha od národa židovského. A o tom Pán k ženě nyní mluví důstojenství proroka, jež Mu žena přiznala, užívaje a tudy od ní víry vymáhaje. *Věř mi ženo. Přichází hodina, kdežto ani na hoře té ani v Jerusalemě nebudete se klaněti Otci. Přichází hodina, kde již hodina, čexar; užívá Pán přítomného času pro vytknutí jistoty a neomylnosti toho, o čem předpovídá. Dí tedy jde doba, v níž ani na Garizimě ani v Jerusalemě službu Boží jediné a toliko Otci vykonávati nebudete. Dí přichází hodina a hledí k výroku Is. 66, 18. Přicházím shromáždit všechny národy a jazyky. Přijdou a uzří slávu Mou. Když pohané přijdou, přestane ta závaznost pocty Boží k jednomu místu. Záporná věta ta ani na Garizimě ani v Jerusalemě zahrnuje kladnou větu: nebrž všady po všem světě a na každém místě. Bylo to u proroka Malachiáše 1, 10. předpovědino: Nepřijmu, vece tam Hospodin, darů z ruky vaší; nebo od východu slunka až na západ velké jest jméno moje mezi národy a na každém místě obětuje*

se jménu Mému obět čistá. Dále praví Pán: *Otci a nedí Hospodinu, dílem aby svůj k Bohu poměr mlčecy pronesl, dílem aby nový úvazek a poměr lidstva k Bohu vyličil.* Dosaďte nestáli Samaritáni k Bohu co dítka k otci; ale mělo se to státi v budoucnu skrze Christa. U Židů ale, z nichž spása vzejiti měla pro veškerenstvo, poměr onen víc a více se vyvíjel a ustrájel. Sam poměr ale ten v Christu osnován byl. Ještě vece Pán *budete* a nedí budou lidé, poněvadž prorocy předpovídá, že ta žena a mnozi krajané její skutečně se obrátí a Boha po křesťansku ctíti budou.

Ale neoštidá se Pán ani od povědí přímou a zpor onen mezi Samaritány a Židy roztíná a právo i pravdu v té věci Židům připisuje. Rozhodně otázku o předmětu klanby rozřešuje, a dí: *Vy se klaníte tomu, co neznáte.* Praví v neutru: *tomu, co neznáte,* ke vlastnostem a k bytnosti Boží prohlídaje. Ale má na mysli Boha samého a nehledž jenom k službám Jemu prokazovaným. Neodjímá Pán Samaritánům vsí pravdy aniž jim vytýká, jak se některým vykladačům zdálo, že by ještě poctu Boží nějak s pohanstvím spojovali; pohanských obyčejův oni se dávno byli docela vzdali. Nébrž mluví Pán o nevědomí Samaritánů potažném a poměrném, an totiž patero kněh Mojžíšových toliko přijavše a ostatním knihám vyhost dávající mimo veškeren vývoj starozákonných ústav se nalézali a na stanovišti svém jako zkameněli. Podobají se Samaritánům v tom na prvopočátném spůsobu víry ustrnuli protestanti. I tito zajisté upírají historický vývoj víry křesťanské a jedním náhlým skokem v prakřesťanství se ocitnouti usilovali. Ale nesluší dorostlou choť oblékati v batoliky. Slovy *my se klaníme tomu, co známe,* Pán se přičítá k Židům, ješto pocházel z pokolení Judova Hebr. 7, 14. a ješto Židé v té straně ovšem před Samaritány předek měli. Židé dvěře ústav svojich všem vlivům zvláště Boží nad nimi opatrnosti otevřeny majíce ohledem Samaritánů *věděli, čemu se klaněli,* měli pravou a zákonitou službu a náuku Boží vyvinutou, jak skrze proroky se jí dalšího rozkladu dostalo. Poměrně a potažitě Pán ku přeshlosti hledě Židům pravdu a právo přikláá; sic jinak, níže 16, 3. o veliké části jich vece, že ani Ho ani Otce neznají. Mluví vůbec a vesměs. I u Židů nezřídka podcházela neznámost Boha; ale bylo to vinou jednotlivců. U Samaritánů nevědomost pocházela z principu a z kořene a byla všeobecná. K církvi Boží v starém Zákoně zaražené se přivínouti zdráhali a oddílnou a zvláštní církev činiti chtěli a tudy se s pravou spásou minuli.

Ještě pak na průkaz, že v otázce dotčené

přednost se Židům před Samaritány dáti musí, Pán dáleji praví: *Nebo spása ze Židů jest.* Spásou se značí spása lidstva Christem dobytá. Dí *Jest, přichází,* nebo již skutečně Kristus spásu lidstvu poskytl do církve své je volaje. Ale i veškerá správa a veškeren řád, jímž se děla příprava ku pravému ode všeho světa poznání a ctění Božímu, k umravnění člověčenstva a ku přijetí Messiáše, pocházela ze Židů a ani jeden apoštol nebyl ze Samaritánů. Pocházela ze Židů, ale nespasila jich, ješto neuvěřili. Tak z kněze vychází spása jiným, on sám snad zavržen bude. A sám tolikéž Messiáš ze Židů podle pleť Rom. 9, 5. pojití měl, nepak ze Samaritánů, kteří ani tabul genealogických čili rodokmenů neměli a proroků a jich o Messiáši předpovědi zholá ani neznali ani nedbali. Nyní Židé neznají, čemu se klanějí. Spása jde z křesťanů; víra v jediného Boha od křesťanů se rozšiřuje a Židé modle mamoně se pověřivše podobají se uvadlému stromu a zavrženým révám.

Předeslav to Pán o dosavadním stavu bohoslužby nyní přechází k tomu stavu, jenž budoucně nastati měl, ano v apoštolech a učenicích Páně dosavadních skutečně nastal, k stavu lepšímu a dokonalému. Dí: *Ale přichází hodina a nyní jest, když pravdiví klanitelé klaněti se budou Otci v duchu a pravdě.* Částice *Ale,* kterou Pán z počátku věty klade, vytýká důrazně pravdu, nyní hlásati se majíci naproti tomu, co o Židech praveno bylo. *Přichází hodina a nyní jest,* vece dále k budoucnosti spolu a ku přítomnosti hledě. Byla hodina ta přišla, když Pán podjal se úřadu, učně sobě shromažďoval a lid vyučoval a tím budovu novou světovládnou zakládal. Ale měla budoucně ta pocta Boží víc a více šířiti a se pevniti. Byla přítomna v zárodu svém a byla budoucna v dokonalém rozvoji svém. Tehdáž, dí Pán, *pravdiví klanitelé se budou klaněti Otci v duchu a pravdě.* Dí *pravdiví* či pravední, ἀληθινοί, t. j. dokonalí, t. j. takoví, v nichž idea pravé pocty Boží se dokonale uskuteční. Nedí ἀληθεύς, praví, aby se nezdálo, že starému Zákonu nepravdu připisuje; nebo slovo pravý ἀληθής stojí proti nepravému, slovo ἀληθινός proti nedokonalému. Dokázal spolu tím se něčím vyšším než pouhý prorok býti, an ústavy věčně trvalé sám o své moci v život veškerých národův uvodí. Dí dále: klaněti se budou *Otci,* a tím jeví, že v novém Zákoně Bůh v poměru Otce k dětem se k vykoupencům Christovým bude povahovati. Dokládá ještě stezejná slova, jenž nejednou na zlou stranu brána a proti katolické bohoslužbě byla zneužívána. *V duchu a pravdě* vece. Co slova *v duchu a pravdě klaněti se Bohu* vůbec znamenají, toho lze vesměs se domysleti z pro-

tivy, ve které se slova ta kladou; značí, že již nebudou se vázati ctitelé Boží, kteříž idee ctitelů Božích odpovídají, v prokazování úcty Boží k jistému místu a k obětem starozákonným, nébrž všady bez oněch hmotných, nástinných a dočasných obřadů Bohu sloužiti budou. V tom se všichni vykladaatelé shodují. I v tom není mezi nimi nesrovnalosti, že předlozkou ve položenou před slovy *duchu a pravdě* se znamená živel, ve kterém se klanba ta pravdivá děje. Nejsou ale vykladaatelé shodni v tom, když o místnější a o zevrubné určení a vyměření slov těch jednati jest. Toho musejí ovšem půjčiti i zarytí nepřátelé církve, že Pán nemohl tu říci, jakoby v církvi Jeho nemělo zholá žádných obřadů napotom stávati a jakoby služba Boží v novém Zákoně jediné a pouze vnitřna býti měla. Pán, jenž tělo přijal, nemohl tělesných a makavých ceremonií církve docela zbaviti a smysly a obraznost člověckou s pusem a prázem odbyti. Aniž přišel Pán toliko ducha lidského, nébrž přišel celého člověka spasit, jenž z těla tak dobře jak z ducha sestává. A tudy praví sněm Tridentýský 22, 5.: „Poněvadž povaha lidská sebou obnáší, že nesnadně bez pomůcek vněšných se může člověk povynesti k rozjímání věcí božských, proto dobrotivá máť církev některé obřady ustanovila a ceremonií užívá, aby myslí věrců těmi vidomými náboženství znamením k rozjímání nejvyšších věcí zbuzovány byly.“ Tak dotčený sněm. Ale tím jenom záporně se určuje, jakého smyslu ona slova do sebe míti nemohou. Místněji-li však a kladně-li jej určití hodláme, tedy praví vykladači jedni, že slovo *pravda* čelí proti Samaritánům a slovo *duch* proti Židům, poněvadž Samaritánům pravdy, Židům ale, ač pravdu měli, předce ducha se při službách Božích nedostávalo. Samaritáni prý neměli *pravdy*, že proroků neměli, a Židům prý nedostávalo se *ducha*, že obřadové jejich byli toliko náznační, předobrazni, nástinni a náslonni. Ale výklad ten jest velmi neurčit a libovolen. Lépe jiní za to mají, že obojí slovo k Samaritánům i k Židům také se táhne a že *pravda* stojí proti nástinům a předznakům, *duch* pak proti vněšnosti a zevnitřnosti bohoslužby samarské i židovské. Židé i Samaritáni na zevnějšek převelkon váhu kladli, o smysl obnovený a o posvětu myslí nemnoho dbajíce, což se nesrovnává s *pravdou* či spravedlností. Židé i Samaritáni na jisté místo službu Boží obzemovali, což nebylo dle *ducha*. Leč výklad ten více záporně nežli kladně si vede. Dí *v duchu a pravdě.* Jakého to ducha tu rozumí? Nerozumí Ducha svatého. Ač ovšem veškerá pravá pocta Boží skrze Ducha svatého se děje Rom. 8, 14., předce na našem místě duchem rozumí raději

ducha lidského a vytýká živel, v němž se má díti úcta Bohu vzdávaná. V duchu, t. j. vnitřně, vnitřními úkony duchovými, vnitřným se Bohu obětováním, vnitřným úmyslem. Hledáš-li vysokého posvátného místa, dí sv. Augustin, posvět se v chrám Bohu. Nebo chrám Boží svat jest, jímž jste vy 1. Cor. 3, 17. Chceš-li se v chrámě modliti, modli se v sobě, ale stanov se dříve chrámem Božím. Nebo Bůh vyslýchá toho, kdo Jej vzývá z chrámu svého. — Dále Pán praví, že se díti má klanění v pravdě. Jedni rozumějí pravdou skutečné onoho zbožného slovem v duchu vytknutého smýšlení ve všem životě pronášení a projevování. A dle toho takto vyvádějí smysl obojího slova, jakoby Christus pravil: Nebude nyní a budoucně pouhými vněšnostmi a zevnitřnostmi Bůh ctíván, jak se to dalo od lidí v zevnějšíku zatonulých, Židů i Samaritánů; nébrž ta jest pravá služba, aby se nejprvé mysl, vůle, rozum a veškerá moc *ducha* lidského Bohu kořila, klaněla a modlila. A aby dále skutečnou pravdou stala se služba ta, nesmí v pouhých vnitřnostech a pomyslnostech, citech a žádostech jenom záležitosti, nébrž povinna se zpravditi v životě, ve skutečích, v jednání a v počínání veškerém, tak aby vněšná a vnitřná úcta Boží dokona shodovaly se vespolek. A tu ovšem nelze bez obřadů obejíti se, ješto duch nábožnosti nutně ze sebe rád vyvodí, jímž vnitřné city, úmysly a žádosti svoje na jevo dává. Výklad tento klade slovo *pravda* proti klamu a lži. Ale poněvadž v řeckém výšeji jsme viděli položeno býti slovo *ἀληθινός*, pravedný, tudy jiní vysvětlují, že slovo *pravda* se klade proti stinnému, nedokonalému, symbolickému, oznamovému, náličnému, náslonnému, náobraznému. A smysl dávají: V pravdě, t. j. skutečnými a bytedlnými věcmi, kteréž stíny a náznamy oněmi předoznámeny byly. A výklad ten předkovati povinnen nad výklad předešlý, jenž v něm spolu obsažen jest. Taková klanba se děje u nás při mši svaté, při níž se Christus Bohu za nás obětuje a obět tu s modlitbami církve shromážděné a s oběti vnitřnými srdcí Otcí přednáší. Oběť starého Zákona byli pouhými náznamy a nástiny, podstaty a jestoty nemajíce. Při mši sv. a při svátostech se spojují bytnosti se znameními. Předpovídá tedy Pán tím výrokem, že v církvi pravá a duchová služba Boží se konati bude, bytosti Boží dokona přiměřená. A tudy se výrok ten považovati může co zámluva Páně, již mši svatou církvi své zaslibuje. Tak se zpravdují slova Zlatoústova.: *Veliké věci zjevil Christus Nikodémovi, ale větší zjevil Samaritánce.*

Ještě pak ten způsob bohoslužby uvodí

Pán ku pravému prameni svému, ku svrchované vůli Boží, an dí: *Neb Otec hledá těch, kteří takou měrou se Jemu klanějí.* Hledá Otec, vece Pán; hledá pro spasení jejich, poněvadž jinak spásy dojiti nemohou. Hledá, ovšem skrze Christa a tudy církev založiti dal a ustavičné v ní pravých ctitelů a modlitebníků hledá. — Ale i jiný toho vnitřného a všudymístného Bohu sloužení důvod klade, vzatý z bytnosti Boží, an vece: *Duchem jest Bůh*, a tedy z té duchovné podstaty Boží plyne, že *ctitelé pravi v duchu a pravdě se mu klaněti mají.* Klade slovo *Duch* na prvním místě pro větší důraz. Duch jest Bůh a tudy není vázán k tomu neb onomu toliko místu; Bůh jest duch a tudy nebude hleděti toliko k zevnějšímu obětování, nébrž především ku povaze ducha toho, jenž se Mu klaní, k úmyslu a k záměru jeho. Vnitřna má býti úcta k Bohu a klanba vzdávaná Jemu povinna z útroby samého ducha, samé mysli a samého srdce řinouti se. Bůh jest duch, a tudy nezůstane při vyvolení jednoho národa, nébrž veškerý národy povolá v jeden spolek a v jeden pravdivý a pravý způsob klanby. A dle toho musí pravé klanění-se Bohu takovým býti, aby na místo se nevázalo, nébrž všady aby služba Boží a řád její zaražen býti mohl. Ovšem ale i vněšně se projadřovati musí služba ta Boží, ač má-li v pravdě býti a skutečnosti a bytedlnosti docházeti. Pravda ta pak vynikne, když idea duchová svého vtělení v službě Boží dosáhne a člověk život svůj podlé idey té spořádá.

Ženě Samaritánce řeč Páně líbila se a tušila velebnost její, a však jí dokona nevyrozumívala; snad nehned také přisvědčila docela té přednosti, kterou Pán Židům před Samaritány dával. Sv. Chrysostom praví, že nějak závrat dostávala a v rozpači se ocitnula pro výsost řeči Páně. A tu vzmohl se v ní pocit potřeby Messiáše, jež Christus Pán u ní poznává. Tudy se ona táhne k budoucnosti, kde se jí jasněji rozbřeskuje nad pravdami ode Pána jí přednesenými, ale ne hned pochopenými. Dí: *Vím, Pane, že Messiáš přijde a když přijde, vypoví nám všechno.* Samaritáni očekávali také Messiáše, čáku tu pojavše z knih Mojžíšových, kteréž jedině za posvátné knihy měli. A v čase té, ač proroky zamítajíce, nemálo stykem se Židy potvrzováni byli. Sloul jim takéh

či šahéb *הַשָּׁהֵב* aneb *הַשָּׁהֵב*, což jiní vykládají *obratitel*, jenž jiným k napravení a obrácení sloužiti bude. Jiní ale vykládají *vrátilec*, jenž se opět vrátil, totiž Mojžíš druhý, jenž přibyl v Christu dle slov Deut. 18, 15.: *Proroka jako mne tobě Hospodin Bůh tvůj zbudí, toho poslouchati budeš.* Jmé-

nu *Messiáš* přiučila se Samaritánka od Židů. Od *Messiáše* se nadála žena ta právem, že otázku onu rozřeší, kdoby právo měl, Židé-li či Samaritáni, a co by se onou bohoslužbou v duchu a v pravdě rozuměti mělo. Ovšem věc ta již rozřešena byla a pravý tahéb, pravý *Messiáš* stál před ní aneb raději ona před ním stála. Ve slovech ženy té jevila se představa o budoucím *Messiáši* o mnoho vznešenější, nežli ji většina Židův pojímala; viděti zajisté, že *Ho* neměla za politického krále a obnovce zemské říše, nébrž za opravitele a učitele, ač i Samaritáni v Ném obnovitele říše israelské a služby Boží na Garizimě očekávali. Tato její vyneslejší o *Messiovi* idea, její toužebnost po pravdě, otevřenost a vněmnost její a ta schopnost její pro víru a vyšší život, nad to pak i to, že tuto u Samaritánů nebylo se nadužití nějakého politického obávati, to všechno bylo původem, že Pán, ač jinde ještě nikde toho zjevně nepronesev, tuto ženě otvírá se a jí praví: *Já jsem Messiašem, Já, jenž s tebou mluvím.* Jaká to hanba pro velekněze a učence, že jim se s tím Pánem nikdá neotevřel, co tuto sprostě ženě vyjevuje!

An ale ještě Pán mluvil a žena z podivení svého nad slovy těmi nevyšla, vrátili se z města učeníci Jeho, nakoupivše již a donesše, čeho se jim potřeba viděla. Sv. Jan dí: *A v tom přišli učeníci Jeho a divili se, že se ženou mluvil. Žádný ale neřekl: Co ji chceš aneb co mluviš s ní?* Vidouce oni tu u studně Pána mluvit se ženou, nemálo podivili se, ozvláště an z tváře a postavení a posunů z daleka mohli tušiti, že Pán o věci důležité a vznešené se ženou tou se zděluje. U Židů však panoval předsudek, že ženy vyšších pravd a ideí neschopny jsou, a že nesluší o věcech takových s nimi rozmlouvat. Po předsudku rabínů židovských nemělo se ženám pozdravení dávat. Kdo dceru svou v zákoně vyučuje, jest podoběn člověku bláznů, pravili ti rabíni: slova zákona mají raději spálena býti než by ženám se svěřila. Tak málo si všímali Židé ženského pohlaví. Pán náš netoliko obcuje, ale i vyučuje ženu a to cizinkyni; netoliko vyučuje, nébrž jí tajemství svěřuje, jehož nikomu nesvěřil. Která žena nemá nad tím plésati! Která se nemá ku Pánu přivínovati, jenž pohlaví jejich z takového ponížení pozdvihl! Vymanění od sníživých předsudků počal Pán na ženě Samaritance, po níž mnohé ženy mezi Židy následovaly, jako Maria Magdalská, Salóma, Susana a jiné. O učenících ale dí písmo: *Divili se, že se ženou mluvil; žádný ale neřekl: Co ji chceš? aneb co mluviš s ní?* Učeníci přese všechno podivení svoje se neosmělili Pána tázati se, co od ženy hledá a o čem s ní

rozmlouvá. *Co ji chceš*, t. j. za kterou příčinou jsi se vydal v rozmluvu se ženou tou. *Co mluviš s ní*, t. j. který jest předmět a obsah té rozmluvy? Ovšem pak napotom v městě se toho všeho dověděli od samé ženy dílem, dílem ode Pána, ač o mnohém je úspěch a posloupnost události poučiti mohly. Ještě exegeti dvojí náuku ze slov posledních vynášejí. Jednu, že z podivení učeníků nad obcováním Páně se ženou patrně jest, jak zřídka to Pán činil. A z toho odvodí, jak ozvláště kněz soukromého se ženami obcování se všelijak a úsilně varovati má. Druhé naučení berou z chování učeníků. Odvětuji, že nemáme o lidech nazdar a bez důvodů zle souditi a že ozvláště se utajiti máme, když se nám něco při skutecích Božích nezdá, docela na moudrost Boží se spolehajíce.

O dojmu slov Páně na ženu nic nedí evangelista; ale ovšem náramný býti musil. Žena ta byla schválně cestu pro nabrání vody konala, tak se teď ale roznitila ohněm duchových proudů, že i na samu potřebu, pro kterou došla, zapomenula. Přišla čerpat vodu, ale našedší pravdivý pramen ostala studnici a postižena milostí Boží zvěstuje Christa co apoštol, vece Zlatoušť. Kdo apoštolem Páně, kdo učitelem býti chce, musí také zanechati nádoby své a žbánu svého, musí totiž zhostiti se všeho, co by mu v tom díle překážkou a závadou býti mohlo. V jedině myslénce žena zatonula, že *Messiáše* bez mála nalezla, — ač tomu pro nedospěch a nedošlost rozumu a pro radost ani docela uvěřiti nemohla — *vrátila se* spěšně a rychle *do města a hlásala lidem: Pojďte a shlédněte muže, jenž mně všechno pravil, což jsem koli učinila, zdali není to Kristus?* Běží, bojíc se, aby Pán neušel a napotom spoluměšťané její neměli již příležitost Christa poznati a o pravdě náhledu jejího se přesvědčiti. Nenese zpátky nádoby, ale nese milost; zdá se prázna vraceti, a však jest plna, plna úcty, víry, zbožnosti a blaženosti, dí sv. Ambrož. Nebeským ohněm roznicena jsouc dí: *Pojďte a vizte*; ani netají toho, co jí k necti sloužilo. *Všecko pověděl mně*, což jsem koli učinila. Bez mála a najisto můžeme souditi, že jí Pán zlý život její vytýkal. Dí, *zdali není Kristus*, ne žeby snad nevěřila, nébrž z ochotnosti a překvapenosti a náramné radosti, chtějíc z úsudku měšťanů se v úsudku svém upevniti; nemajíc jiných důkazů před rukama dorývá, aby sami vyšli a shlédli a ovšem o skutečnosti jejího tušení se přesvědčili. Jest to výjev psychologický, že člověk nehned tomu věří, čeho nejvíce očekával a nad jehož nálezem v plesání se vydává. Tradice jí dává jméno Fotína a mnohé věci o ní vypravuje, jichž ale lišiti se musíme, ješto

málo hodnověrný jsou. Jedno jisto jest, že v Pána uvěřila a netoliko sama spásy víry se příúčastnila, něbrž i krajanům svým hlasatelkou spásy stala se; tu ty víru, lásku a horlivost v ní dobře spatřujeme. I poslechli Samaritáni ženy té a vyšli z města, aby s Ježíšem mluvili u studny. Že jí uposlechli, šlo kromě vlastní vnímavosti a zvědavosti bez mála odtud, že již byli poznali čas býti, kdež se Messiáš projevit měl, a že uslyšeli o přípravách a propravách Jana Křtitele. Ovšem pak milost Boží nejvíce působila, jež nechťela tomu, aby ta blažená Páně u nich návštěva pro ně a jich spásu marně a nadarmo splynula. *Vyšli z města, vece a přicházeli k Němu.* V slově *přicházeli* náznorně a malebně líčí děj a vidíme je takoruka vlastním očima přicházeti. Slovo *vyšli* prostě vypravuje. Jaký to označný a proznačný rozman! Židé Christa vypouzeli pronásledováním svým, a Samaritáni šli k Němu, aby Ho uvítali a do města k sobě pozvali.

Ale co učinil Pán? Jan vykládá: *Mezi tím prosili Ho učeníci řkouce: Mistré pojez. Mezi tím, t. j. an Sichemané cestou se ku Pánu ubírali, ano dřívěji hned když odešla žena Samaritánka. Viděli zajisté, že Pán od únavy lační a všelijak občerstvy potřebuje. Ale Panu tanula před zrakoma snaha ženy a spoluměšťanů jejích, kterou předvídal, a naplnila Ho útěcha z toho, že seménko sotva vsaté vzchází a hojnou žeň slibuje. V takovém myslí své rozpoložení a duchovou slasti oplnutí a nasycení odpovídá učeníkům na doryvání jejích a mluví o utěšilém úspěchu rozsívání svého. Nejvíce však z odpovědi Jeho vysvítá útěcha z vědomí, že v jednotě s vůlí Otcovu a v poslušnosti k věčným úradkům Jeho spásu světa vykonává. Ty myšlenky, ač smíme-li tak mluvit, upozadily veškero počítí hladu u Pána. I vece tudy: *Jídlo mám, jehož vy neznáte.* Překládáme *jídlo* a ne pokrm, poněvadž v řeckém textě stojí *βρώσις* a nestojí *βρώμα*. Smysl sice není jiný, ale překlad předce lépe ku povaze slohu sv. Jana přiléhá. Pán jim, budoucím kazatelům spásy, dal příklad, kterak spásy duše lidské nad pečování o vlastní tělo vyše klásti mají. Tělesnému pokrmu naproti staví pokrm duchovní; avšak nedovtipili se učeníci, o čem by Pán mluvil a jaký pokrm by minil. Nezdá se, že by slovy těmi byli na nějaký div mysleli, jaký se dál při Eliáš 3. Reg. 17, 4. a při Habakuku Dan. 14, 33., jimž záračného nasycení v hladu se dostalo. Něbrž raději domnívali se, že v jich nepřítomnosti člověk nějaký jídla Mu donesl. O záracích zajisté apoštolé nehned mysleli, což jim Pán vytýká. Mt. 16, 8. Nevědouce tedy, co se děje nebo dalo, ale předpokládajíce, že snad Pán se již nasytil jídlem*

odjinud poskytnutým, tázali se vespolek *Zda Mu někdo jídla přinesl?* Zdá se, že se apoštolé připravováním jídla zabavili, a že již tudy Samaritáni se přibližovali. Tudy se Pán otvírá jasněji: *Pokrm Můj jest, abych činil vůli Toho, ježž Mne poslal a dokonal dílo Jeho.* Tím praví, že konati vůli Otcovu, ana se spásy týká, mileji, radostněji a rozkošněji duši Jeho zajímá, než požívání všeho pokrmu. Tím ale praví též, že pro sebe ničeho nehledá, něbrž že veškere závisí od vůle Otcovy a že veškere život Jeho vykonávání vůle té svatě věnován jest. Ukol těžký byl a ovšem jasné viděl Pán, co podstoupati Mu přijde; ale hotov jest a dávno rozhodlán nejtrpčejšímu se podrobiti. Nyní však úspěch radostný a dokonání spásy lidské Mu na mysli tanulo a duši Jeho nevýslovnou rozkoší naplňovalo. Dí: *Abych činil vůli a dokonal dílo.* Vece *abych činil*; praes. *ποιῶ* ustavičný postup díla Páně naznačuje, jehož vrchování jest *dokonání* jeho. Slovem *abych* znamená se účel a záměr a určení, jež Mu od Boha ustanoveno. Tak duchovní pastýř nemá obsahovati v srdci úmyslu jiného leč spásu lidí. Tot rozkoš, to strava, to život jeho. Nikdá pro věci a potřeby zemské nezanebává sloužit lidem k spáse. Nic není na světě většího a vznešenějšího nad konání vůle Boží. I sami tvorové nesvobodní musejí vůli Boží vykonávati. Oni se však podrobují jen zákonu, člověk se podvoluje vůli Boží. Koná-li člověk jen vůli svou, podobá se synu marnotratnému a promrhává statek svůj. Kdo se s vůlí Boží sjednává, bere ze života Božího do své vůle neustálý pokrm a živí z Boha duši svou. Vůle Boží jest strava ducha lidského. Ale jako každá strava člověkově vně či zevně přichází, tak poznání vůle Boží člověkově ze zjevení plyne. Strava ale člověka neživí a nesytí, leč přijata byvši a změnivši se v podstatu jeho. Tak člověk vůli Boží se svou vůlí docela má sjednati. K vůli té člověk vinouti se má ne proto, že se mu líbí, něbrž že se Bohu líbí. Trojí slovo pronášá Pán v řeči své. Mluví o vůli Boží, mluví o poslání Božím, mluví o díle Božím. Vůli Boží cti dětině, vážnosti z poselství Božího nabyté užívej opatrně, dílo Boží vykonávej upřímně a zevrubně.

O tom díle spásy Pán v novém obraze dáleji k učeníkům svým promlouvá, žeň duchovní proti žni obyčejné polní klada. Vece: *Zdali vy nepravíte: Ještě čtyry měsíce jsou a žeň nastane?* Věta ta dvojím během brána býti může; bud totiž Pán přislovně mluví, bud na nynější stav síje a obilí odkazuje. V krajinách oněch za čtyry měsíce po osívání druhdy žeň nastává, což

i při našich jařinách se přihází. Ječmen se ve svaté zemi zasývá v prosinci a v dubnu již dozrává. Smysl bylby: Neřká-li se u vás ve přísloví, že čtvero měsíců potřebí, aby žeň přišla? Leč přísloví takového sotva stávalo, aspoň nijak prokázati se nedá, a příslovnému výkladu také odporuje slovo s důrazem položené *vy pravíte*; bylby řekl: *Židé* praví, a bylby mítněji dobu výsevu udal jakožto východiště toho přísloví. A tudy lépe slova ta slyší se o čase a o stavě, v jakém obilí trvalo; z čeho by odvětití se dalo, že Pán slova ta pravil asi v prosinci. Poněvadž pak Pán přibyl do Juděy na velikonoce k svátku, tedy by se byl dle toho osm měsíců v Judstvu zdržoval. Jinak počítají ti, kdož za pouhé přísloví slova dotčená mají; nejedni z nich se domnívají, že Pán slova ta pronesl, když právě lidé na poli žněmi se obírali. Bezmála, jak se domnívati musíme, byli rozmlouvali učenci na cestě jdouce s Pánem ráno skrze obilí, že ještě do žní čtvero měsíců projiti musí. A tu jich ujímá Pán za řeč tu a dí: Ležela vám na srdci žeň obilná, an jste nenehorlivě o ní řeč vedli a čas počítali, jak by brzo se dostaviti měla. A však mnohem více má vás zajímati žeň duchovní, která jižž nastává. *Ajhlle pravím vám; Pozdvihněte oči svých a pohleďte na krajiny, že již jsou bíly ke žni.* Jinak věc se má, vece Pán, s duchovními žněmi; tu nepotřebí vezdy čtyry měsíce čekat, nébrž ta síje zaseta byvši ihned tytýž dozrává; *již nyní* duchovní ta žeň bělá, ne teprv po čtyřech měsících. V řeckém textu slovo *ἤδη*, již, pro důraz klade se na místě posledním; vulgáta a my s ní jsme jiného pořádku slov se drželi. To símě, jež jsem já rozsel v srdce Samaritánky, *již* skutečně vzešlo a dozrálo. Ano cela žeň povstala a již bělá se sklizu očekávajíc. *Žněmi* Pán rozumí Samaritány, kteří se z města k Němu brali plni tužby v Něho věriti. Napomíná apoštoly, aby pozdvihli oči a viděli, že *bíly* jsou žně; *bílými* značí hotovost a horlivost Samaritánů, o nichž se s tou jistotou dalo říci, že se obrátí, s jakou jistotou se předpovídají žně, když bělá obilí. *Oči svých* velí, aby učenci pozdvihli; oči duchovních i tělesných. Tělesnými spatřovali veliké hejno hrnouti se ku Pánu; duchovními ale měli brzo spatřiti, že lidé ti víru v Christa ujmou. To sice počátečné a v zárodě se nyní státi mělo, ale dílo to dokonati se mělo po Páně z mrtvých vstání; seto nyní símě, ale klasové žeň dáti měli později. Pán ale vševídným okem přehlíží budoucnost veškeru a zří potomné Samaritánů obrácení, jak se dalo skrze apoštoly Act. 8, 1. a v těch prvotinách Nežidovstva věřícího spatřuje veškeru pobanstvo, jenž valem se do církve hrnouti bude. I zve apo-

štoly k úsilné v tom práci, činí je předkem již radostí účastny a mzdu toho milování jim před oči klade. Dí Pán obraz setby podržujíc, ale jej poněkud určujíc: *A žnec odplatu bere a shromáždí plod k životu věčnému, aby i ten, kdo seje, spolu radoval se i ten, kdo žne.* Rozsevačem jest Pán a raduje se z rozsévání svého, že pro ně nad jídlem se zapomíná. Leč nechce sám radosti té pocítovati, nébrž o oi s apoštoly se podělití, aby i oni radovali se. *Plodem* se rozumějí lidé ku Christu se obracující, především Samaritáni, jenž právě strojili se ku Christu uvěřiti v Něho hodlající. *Odplatu bere žnec*; apoštolé mzdy a odměny dojdou, o odplatě *sobě* povinné Pán se odmlčuje a jenom mluví o té, kteréž se apoštolům dostane. Co jest ale odplata ta, již žnec bere? O tom nejedna mysl mezi vykladači. Jsou, kteří větu: *Shromáždí plod k životu věčnému* za výklad věty *odplatu bere* pokládají; a však i tu různě se rozcházejíce, an jedni obojí k radosti nad obrácením, druhí obojí k životu věčnému táhnou. Odplatou dle prvního náhledu pro apoštoly jest obrácení Samaritánů, kteří co *zralý plod*, co hodni a důstojní a schopni vejdou do *života věčného*, t. j. do církve sv. a skrze ni do říše nebeské, poněvadž život věčný, život s ideou Boží o životě člověka shodný již tuto počíná, maje v nebeském království dokonán býti. Podlé druhého náhledu obojí, plod i odplata, značí život věčný, jehož se apoštolům dostane; jenž odplatou sluje, že se za práci dává a plodem zve se, poněvadž plodové samého obilí žencům místo odplaty a mzdy dávání. Jiní ale lépe různí ta dvě slova a *odplatu* k apoštolům co žencům odnášejí o životu věčném je slyšíc, *plod* ale k obrácencům táhnou a jím samo to obrácení co výplodek a výsledek práce apoštolů rozumějí. Často se děje, že rozsívá se, ano i žne se bez užitku; toho tu není, vece Pán, a nebude práce vaše pochybna, když k Samaritánům přijdete a jim hlásati budete. Jistě se oni obrátí a cestu sobě k věčné bláze proklestí. A tím netoliko se vám dostane odplaty, ale také ubezpečíte spasení jejich, jakož i svoje. — Ale aby nezatonuli sobecky v jediném očekávání odplaty, nébrž aby raději odplatu svou v radosti nad obrácením se a nad spásou Samaritánů a vůbec všech, jež obrátí se jim udá, vrchovatě nalézali, přidává Pán: *Abý i rozsévač spolu i žnec radoval se.* Rozsévač jest Pán sám, a ovšem radost Jeho svrchovaně čista a nesobecka jest; takovou má i býti radost apoštolů a jistě v nebesích největší radost spasenců všech jest ta, jestliže svým přičiněním někoho spásy věčné účastným býti spatřují. Tu pak Pán pro lepší vyrozumění a vy-

tknutí věci té volá se ku přísloví, kteréž tuto zvláště vyplnění svého dosahuje. V předěšlých větech činil rozdíl mezi sejitelcem či sevcem a mezi žencem či žnítelem, To nyní dále rozvinuje a odůvodňuje. Dí: *V tom zajisté pravdivo jest přísloví, že jiný seje a jiný žne*. Přísloví jak víme odtahují se z událostí častěji opěťovaných; stává se pak nejednou z náhody a nedobrého osudu, že jeden se namáhá a druhý z toho užitek bere; jeden seje a druhý žne. V tělesném obcování věc ta za nehodu platí; ale v duchovním životě jinak se věc ta má. *V tom*, dí, t. j. v díle a poměru setby a žně; *pravdivo*, *ἀληθινός* skutečnosti přiměřeno jest a shodno; pro lepší důraz slovece *ἀληθινός* se členem stojí, jímž výlučně určitosti dosahuje, že v tom případě se přísloví plní; v jiných poměrech přísloví to platnosti dotčené nemá. Chce Pán říci: V rozšíření spásy a sklizení k životu věčnému přísloví to na vás apoštolů zloha se zpravduje. Vysvětluje pak to Pán větou hned následující: *Já jsem vás vyslal žít, v čem jste vy nepracovali; jiní pracovali a vy v práci jich vešli jste*. Pracovatelem jest Pán, jenž v dílu spásy veškerou tíž na se vzal, po tři léta učil, modlil se, snažil se o spásu, trudil se až i krev svoji vycedil. Jmenovitě pak tu při Samaritánech rozšířoval, což napotom apoštolé žítí měli. Žítí či žnouti jest sice také s prací spojeno, a apoštolé nemalého trudu se podjít a drahně nesnadných strastí podstoupiti musili. A však se jim u Samaritánů věc snadně dařila. Ale i ti jich trudové v obračování Židů a pohanů podnikání u přirovnání s trudy Páně pozbývají velikosti a obtíže svojí; oni zajisté očividně viděli obrácení národův a tudý žali a radovali se, Pán ale toliko setbu činil, a ač jsa původ a dokonatel víry Hebr. 12, 2, předce radosti žní apoštolům zanechal. Podstoupali apoštolé hrozné útrapy a ukrutné smrti: ale u přirovnání s tím, co Pán trpěl, nestojí to za řeč; tak nesmírní byli trudové Páně. Dí Pán o sobě v plurále: *jiní pracovali*, poněvadž ohledem apoštolův, jichž více bylo co žencův, protiklad toho vymáhá; jest plurál kategorie, jakýž se nalézá také Mat. 2, 20. Jo. 3, 11. a jinde. Práce Páně vůbec co cizá, co jiná práce proti práci od apoštolů vykonané se vystavuje, ač očividně obojí ku všeobecnému lidstvu obrácení se nese. I jde z toho, že netoliko Pán v apoštolech působil, když evangelium hlásali, nýbrž že vlastní jejich působení přistoupení musilo a že tudý se ode Pána tak vysoko cení, jakoby věci svoje byli sami o svých silách vykonali. Kdož tu nevidí důstojnost a hodnotu dobrých skutků a záslužnost jejich? Jiní vykladači kladou mezi pracovníky, v jichž práci apoštolé ve-

šli, také proroky, pokud člověčenstvo a zvláště Židy a Samaritány pro spásu v Christu připravovali, tak že Pán Zákon starý co předchozí propravu křesťanské víry vystavuje. Výklad ten není leč rozprostranění výkladu předěšlého. Ještě sluší poznamenati, že Pán v perfektu mluví: *poslal jsem, vešli jste*; neděje se to způsobem prorockým, že věc tu za jistou klade, jakoby již se byla udála; nýbrž poněvadž byvše apoštolé učinění všeobecné vyslání ke všem národům předchodně přijali.

Ještě nejeden přímětek vykladači do- stavují. Jest to nemalou potěchou pro ty, kteří úsilně v církvi pracují a ovoce prací svojich nespátřují, věděti a jistotu míti, že trudové jejich neminou se s odplatou. Ovoce druhdy se po smrti jejich jeví, a Bůh jim poji setbu se žněmi v nebesích. Ale myšlénka, že hojná žeň pochází od předchůdce, musí mnohého pastýře duchovního od domýšlivosti odvésti a ku pokoře vzbuzovati, aby si nepřipisoval cizích zásluh a jimi nepýchal. Národ přijímá svou žeň od jiných národů; i má sám také do role času síji vrhati, aby budoucnosti sloužil. Tak i jednotlivec povinněu činiti.

Co tu Pán o blaženém úspěchu prací a trudů od apoštolův podnikaných předpovídá, toho potvrzení se spatřuje v tom, co se ihned o Samaritánech vypravuje. Řeč oné ženy Samaritánky, jak již výše praveno, měla tak veliký důraz na přemnohé Samaritány, že vyšli shlednout a poslyšet Christa. Na cestu tu povodíni byli, jak nyní sv. evangelista vraceje se od apoštolů k Samaritánům, dokládá, vírou v Christa, ač počátečnou jen a nedokonalou, ale předce dostatečnou k tomu, že je přiměla a ponukla, aby se ku Christu vydali. Nebyla toho ku Christu příchodu příčinou pouhá zvědavost, nýbrž jak v. 39. vece: *Z města onoho mnoho uvěřilo v Něho ze Samaritánů pro slovo ženino, jenž svědčila: Všecko mi pověděl, což jsem koli učinila*. Osvědčili se býti jemnější mysli a neobutějšího sluchu, než se jinak děje, an víru dali ženě té; řečem jejím ovšem dávalo váhu, že proti samé sobě svědčila. Tak Bůh nepatrné osoby užíval k obrácení města celého. A to se v příbězích národů nejednou opětuje a slouží ku poučení kněžím, aby nedomyšleli se, že Bůh jich pomoci potřebuje. Obnovy v církvi nedály se kněžími pokaždé, nýbrž Bůh tytéž neknežím, ano ženám, jak svatě Kateřině Senenské ducha svého vlíval.

Přišedše Samaritáni ku Christu utvrdili se v počátečné víře více a důvěru ku Christu povavše prosili Pána, aby u nich zůstal; a pobyl tam u nich za dva dni. Zůstal dva dni, ještě chtěl jich místněji vyučiti a hotovost jejich odměniti; nezůstal déle, aby se

nezdálo, že Samaritány Židům předkládá a tito sobě z toho stížnosti a pro nevěru svoji pláště nebrali; sám pravil, že především poslán *jest k ovcem*, jenž jsou z lidu izraelského, a k nim především apoštolům svým vejiti velel. A což také jsou dva dnové, jichž Pán strávil u Samaritánů je vyučující, proti třem létům, jež dnem a nocí věnoval spáse lidu izraelského? Potkal se ale Pán i po ten krátký čas pobytu svého s výsledkem převelikým, jak se již z dobré povahy těch, kteří ku Christu vyšli, očekávati dalo. O divcích a zázracích se nepovídá, ješto jich potřebí nebylo a pouhé učení Páně ku přesvědčení Samaritánů přivedlo. Měla-li řeč ženina takovou u nich váhu, že víru v Christa ujali, tím více musilo vyučování Páně na srdce jejich působiti. Čtení písma svatého nového Zákona mělo by tudy s velikým duchovním prospěchem se potkávat, ješto v evangeliích pravdu Boží ze samých úst Páně čerpáme. Při sluhovi Páně za tou příčinou se úsilí tím více spojí s dobrým výsledkem, čím více v něm samého Christa lid spatrovati může. Apoštol vece: *mnohem jich více uvěřilo v Něho pro řeč Jeho*. A blaženost svou z víry cítíce pronášejí vděčnost svou k ženě, která námětek k ní zavdala. A však při tom i pokrok víry své zvěstující ději: *Již ne pro řeč tvou věříme, sami zajisté jsme slyšeli a víme, že ten jest Spasitel světa*. To jest vniterné přesvědčení z vlastního poslechu sprostředkované a umožněné, a však milostí Boží dovršené. Nevěří oni již toliko, nébrž *vědí*, ač ovšem slovem *věděti* jenom svrchovaný stupeň přesvědčení svého vynořují. Nebyl Christus u nich divů tvořil a věřili a víra ta jejich dokonala byla, an praví: *víme*. Ovšem pak sama víra byla výsledkem vnitřního zázraku, ježž Pán v mysli a útrobach jejich působil. Splnilo se na nich Ž. 93, 12.: *Blažen člověk, ježž Ty, Pane, vyučuješ*. Spasitelem světa zovou Jej, což toli jest jak Messiášem a praví přesvědčení úplného býti, že *tento*, jenž u nich po dva dni pobyl, skutečně tím jest, jehož oni sami také rovně jak Židé očekávali. Ješto Židy nebyli, tudy také neměli onoho předsudku, žeby Christus pro pouhé Židy přijíti měl a proto rozsáhlejšího byli rozhledu, Spasitelem *všeho světa* býti Jej pokládajice... Sličně Origenes ženu Samaritanku připodobňuje církvi, jenž nás ku Christu vede, k Němuž do nebes říše přijdouce a Jej tváří v tvář vidouce řekneme církvi, že již ne pro tvou řeč věříme, ješto věření se promění v patření die slov 1. Cor. 13, 12. Ostatně jsme již výšeji se o tom pronesli, že celá událost ta symbolický ráz sebou obnáší; že zdroj Jákobův jest Christus, že Samaritanka zastoupá lid samarský a že pěti muži bylo nastíněno pa-

tero pokolení 4. Reg. 17, 24, z nichž vyšli a sestoupili se Samaritáni.

Pán úkol obrácení Samaritánů v počátcích dovršiv a žeň apoštolům zůstaviv, které se jim napotom po seslání Ducha sv. Act. 8, 1. dostalo, ubíral se dále předevzatou z Judey do Galiley cestou. A o tom nyní Jan evangelista dále vypravuje:

43. Po dvou pak dnech vyšel odtad a odešel do Galiley. 44. Sám zajisté Ježíš osvědčil, že prorok ve vlastní otčině cti nemá. 45. Když tedy přišel do Galiley, přijali Jej Galileané všechno viděvše, co učinil v Jerusalemě ve svátek, nebo i oni byli přišli na svátek.

Co zde Jan ev. klade, výkladu nezdá se vymáhati samo sebou zřejmo jsoucí. Po *dvou dnech*, dí Jan, totiž po tom dvoudni, ježž v Sichémě strávil. Tak zkrátka strávil Pán u Samaritánů, kdež Ho předce s nadšením přijali! Učí tím, že sluha Páně nemá se řídit jiným podnětem v počínání svém, leč jediným řádem Božím a svatou vůlí Jeho. Není dosti konati dílo svoje, nébrž potřebí konati je podle předpisů Božích. Ale ovšem bývá to člověku obtížno zanechatí těch, co k nám se přítulně vinou a podati se k těm, u nichž opak toho zakoušeti přijde. Někdy velí opatrnost nechoditi tam, kde tebe slyšeti se zdráhají, aby se nestalo, co zapovídá Pán Mt. 7, 6. vrhati světinu psům. *Vyšel*, vece Jan, *odtad a odešel do Galiley*. Slovo: *A odešel* nečtou znamenité kritické autority B O D, sinajský rukopis a jiní. Smysl se tím nemění. Jednak prostá slova další nejedno předce vykladačům obtíže zavalují a sice slova: *Sám zajisté Ježíš osvědčil, že prorok ve vlastní otčině cti nemá*. Slovo *Sám* prozračno a snadno jest; *sám* Ježíš také a netoliko lidé jiní o něm uznávali pravdivost přísloví toho. Ale tím nemine v nejmenším zadrhlitost věty té, jenž nejednu mysl až nad to zanepraznovala. Obtížnost dvojí se v ní vyskytá; jedna se týká *vazby* verše toho s předešlým a druhá s prvou souvisíc se týká toho, co by Pán slovem *vlasti* či *otčiny* rozuměl. Vazba se vede částicí *zajisté*. Částice *zajisté*, to jest *nebo* dává příčinu, proč Pán do Galiley přišel. A tu někteří smyslili, že zde něco vypuštěno, totiž že po slovech *odešel do Galiley* vypuštěno poznamenání: ale nešel do Nazareta vlasti své a domova svého, nébrž pominuv městečka toho dále po Galilee se ubíral severněji do Kány. Sliben na oko jest výklad tento a tudy nejeden ze starých vykladačů se ho drží. Víme Mt. 13, 51., že Pán přísloví toho užíval ozvláštně o Naza-

retanech a tudy shodno jest a schodno také tuto o Nazaretě mysliti a výpustek onen tak jak jsme učinili, doplniti. Ti tedy slovem *otčina* slyší Nazaret. Jiní ale *otčinou* Páně rozumějí Judeu, an se Pán tamto v Betléme nardčil. I vykládají, že se udává důvod, proč Pán opustil Judeu a odebral se do Galiley; ještě totiž v Judee, jak výšeji vyloženo, nemnoho lidí se k Němu hlásilo. Jiným opět vidí se, že otčinou Pán ovšem slyší Galileu a že udává příčinu, proč z Judey do Galiley se navrátil, totiž aby dal krajanům svým příležitost, aby Jej nyní, an se byl v Judee 2, 23. 3, 3. divy v Jerusalemě na svátcích na vlastní oči od nich spatřenými osvědčil, co proroka snadněji uznati a ctíti se uhodlali. Poslední tento výklad jest tuším nejpríhodnější, ač ještě jiní jinak nuceně a rozdivně vysvětlují, čehož ale pomijeti tuto přijde. Chce tedy říci Pán, nedostává-li se prorokovi ve vlasti účty, tedy si jí v cizině zjednatí musí; to se nyní již stalo, an Ježíš v Jerusalemě co v nějaké cizině u Galileanů tam přítomných vážnosti došel, kterou se mu doma odpírali. *Osvědčil*, vece, pravdu přísloví totiž právě tehda, když se do Galiley ubíral. O větě, že *prorok jest beze vzácnosti v otčině*, jsme již u Mt. 13, 57. mluvili. V pradobě církve nalézáme množství vyznavačů, co zářice všemi světa přednostmi a ducha výtečnostími život za víru dali. Byla nova a ciza pro svět víra ta. A nyní an se udomácněla víra? Nejetnost a nevšímavost k ní vládne. Skutečně *Galileané Pána přijali s ochotou*, an byli viděli všechno, co v Jerusalemě byl učinil. Totiž spatřili tam divy, jež činil Pán tamto, o nichž praveno 2, 23. 3, 2. a jimi povodíni jsouce uznali aspoň z veliké části, že prorokem jest, majíce teprv časem svým o vyšší bytnosti Jeho poznání nabyti. *Přijali Ho*, t. j. přijali Ho ochotněji než Židé v Judee a divové ti v Jerusalemě stali, jenž na nic splynuli u Židů, nebyli bez velikého působení u Galileanů. Přijali Ho, že si čest a účtu z Jerusalema domů přinesl. Kdyby byli do Jerusalema na služby Boží nešli a divů Páně neviděli, byli by Ho snad nepřijali. S takovým pozhledem jest spojeno obcování službám Božím. Samovidno jest, že *svátkem* se rozumí pascha, o níž v 2. k. na d. m. V Galileě samé pak Pán neubíral se do Nazareta, aspoň Jan toho nedotýká, nébrž do Kány a do Kafarnáa. Leč slyšme, co sám Jan ev. o tom praví:

46. Přišel tedy opět do Kány Galilejské, kdež byl učinil vodu vínem. A byl jeden královský, jehožto syn nedužel v Kafarnáu. 47. Ten uslyšev, že Ježíš přibyl z Judey do Galiley,

odešel k Němu a prosil Ho, aby sestoupil a uzdravil syna jeho, nebo počínal umírat. 48. Řekl tedy Ježíš k němu: Znamení-li a divů neuzříte, nevěříte. 49. Dí k Němu královský: Pane, sstup dříve, než umře syn můj. 50. Dí jemu Ježíš: Jdi, syn tvůj žije. Uvěřil člověk řeči, kterouž pověděl jemu Ježíš a šel. 51. An pak již sstupoval, služebníci potkali ho a oznámili řkouce, že syn jeho žije. 52. Dovídal se tedy jich na hodinu, ve kterou se drahněji měl. A řekli jemu: Včera v hodinu sedmou ostala ho zimnice. 53. Poznal tedy otec, že ta hodina to byla, ve kterouž pravil jemu Ježíš: Syn tvůj žije. A uvěřil on i dům jeho celý. 54. To opět druhé znamení učinil Ježíš přišed z Judey do Galiley.

Galileané Pána přeochoťně přijali. Ana ochota se mu všady jevila, tedy moha všudy choditi zaměřil do Kány. Dí Jan: *Přišel tedy opět do Kány Galilejské, kdež byl učinil vodu vínem*. Dí: *opět* tam přišel, po druhé, ještě tam byl 2, 2. dřívěji div učinil při prvním pobytu svém. Tam přibyl tím více, ještě zajisté veliká část města pro učiněnou vodu vínem k Němu se přiznávala a obnovou památky onoho divu půda pro působení Jeho okypřela.

I byl královský, vypravuje Jan, *jehčž syn nedužel v Kafarnáu*. Není tuto beze sporu, kde královský ten byl a bydlel; může zajisté slovo *byl* buď prostě se bráti, buď se slovem v Kafarnáu nějakou představou se vázati. A tedy jest smysl: *Byl* či *žil* druhdy; aneb *žil*, t. j. *bydlel* v Kafarnáu královský. Leč přijato jest téměř ode všech vykladatelů, že dvořan ten bydlel v Kafarnáu, kdež i syn jeho ochořel a že přišel do Kány, aby poprosil Pána s ním jiti do Kafarnáa a tam syna jeho uzdraviti. Ale kým byl muž ten? *Královským*, vece Jan, basilikos řecky, což přeložil latiník *regulus* a podlé něho se kladlo *králík* v češtině, jakoby on sám nějakým malým králem podřízeným byl. A však lépe přeložiti *královský*, buď úředník, buď, jak se některým vidí, příbuzník. příbuzenec totiž Heróda Antipy, vladaře nad Galileou a Pereou. A však ještě Řekové císaře římské králi *βασιλεῖς* nazývali, dobře možno jest, že byl nějakým císařským úředníkem buď civilním buď i vojenským. Proto také těžko určiti, byl-li podlé národnosti a náboženství Židem či pohanem; rozcházají se tu nahlédové vykladačů a nesnadno říci, kde pravda jest:

z výtky nevěry ovšem zdáti se může, že rodem Žid byl. Ten tedy, kdokoli byl, došel ku Pánu do Kány, aby opustiv město to s ním šel, aneb jak vece *sstoupil* do Kafarnáa, ješto Kafarnáum níže leželo než Kána, jsouc město přímořské či příjezdné, totiž ležíc u břehu jezera Tiberiadského. Uslyšel byl o divech Páně a tudy důvěru nějakou ku Pánu v srdci pojal. Měl *sstoupiti*, aby *uzdravil syna jeho, který jižjiž umíral*. Bez mála se zdržoval v Kafarnáu jenom po čas neduhu syna svého, jak se domnívají vykladači, sic inde obydlí maje; ač o tom nic místnějšího nepraví písmo. Jisto pak, že jiný příběh a jiná osoba ten muž královský či císařský byl, nežli onen setník, o němž vypravují Mt. 8, 5. a L. 7, 2. jak každému očividno. Tam jest řeč o sluhovi, tuto o synu; tam ten byl pohan, tento bez mála Žid jest. A Žid tento daleko nedosahá stupně té víry a té pokory, kteréž se na setníkovi u Mt. obdivujeme. Ale což Pán činí na prosbu jeho? Na místo potěchy zdá se mu Pán výtku činiti pro nevěru, an vece: *Znaků a zázraků neužíteli, nevěříte*. Možná, čeho se někteří domnívají, že Pán ve slovech těch hledí k Samaritánům a říci mní, že tu v Galilee předce nemají té víry, jakou měli Samaritáni, kteří v Christa věřili po divech se neptajíce. A však vezdy odpověď Páně směřovala k nestatečí víry muže, jenž byl ku Christovi s prosbou přišel. Výtka to byla, ale zasloužená; byla výtka, ale byla tou měrou a tím hlasem pronešena, že nijak neurazila muže aniž mu důvěru odjala, jenž na ni zhola nedbaje a jí neslyše aneb dělaje se neslyše znova důrazněji prosbu opakoval. Již jsme několikráte slyšeli, že *znamením sluje*, jelikož přesahajíc síly přírody k vyššímu původci, Bohu, odkazuje a sluje *divem*, poněvadž podivení u člověka působí co věc nadobyčejná a nadpřirozená. Pán praví: *Neužíteli divů a zázraků, nevěříte*. Slovy těmi neprojadruje o divech, jakoby v nich nebylo moci dokazovné; nebo často se na ně odvolává, jak v následující kapitole ozvláště uslyšíme. Ale to Pán dotčenými slovy praví, že divové jsou toliko prostředkové k vyšším účelům a že na nich, na jejich zevnějších úkaze ne sluší přestávati, nýbrž k ideám jimi vytklým přihlídati. Nad to má duši lidskou sama krása a sličnost pravdy v Christu zjevené věsti, aby za Christem šla, má poznati srovnání a shodnost pravdy té s potřebami svými a má v Christu poznati ono světlo, jenž osvětluje člověka každého. Světlo každé sobě dosti důkazem jest a nepotřebuje slunka žádných důkazů, že skutečně slunkem jest. Tam směřuje Pán s výtkou svou, která neodnášela se k jedinému královskému, nýbrž a bez

mála více ještě jiné lidi před očima měla. A však i to pravda jest, že chtěl nedověru otcovu uléčiti a netoliko synu k uzdravení nébrž i otci ku spáse posloužiti. O tom otec ten sice netušil, ač nějaký stupeň víry se mu dobře přičítati musí. Výtky Páně pro bolest buď neslyšel buď na polo slyšel a o jiných lidech vykládal. Aspoň zhola se mýliti nedává, nébrž přetruhuje řeč Páně a prosí, aby zauechav nyní vyučování raději s ním sestoupil a uzdravil syna jeho, ješto jižjiž umíral, kdž byl on z domu vyšel. *Páne, sstup dříve nežli umře syn můj*, aneb jak pěstěně dí, dítě moje, *παῖδιον μου*. Domníval se, že Pán nemůže jinak pomoci, leč by přítomen byl. Pán neuhašuje doutnajícího knotu Mt. 12, 20., nébrž oč žádá, činí jemu. Vece: *Jdi, syn tvůj žije*. Slova ta nejsou úkazná, nébrž tvorná a tvorčí; když totiž ode Pána vyšla ta slova, vyšla spolu s nimi moc a povelení, aby zimnice syna toho ostala. Chce tedy říci: Já jej nyní uzdravuji mocným slovem i v dáli. Ukázal, že nemusí tělesně přítomen býti, nébrž že slovo Jeho proniká mocí svou veškeren prostor, nikde závady a překážky nemajíc, všady působíc, všady divotvornou a tvorčí moc Jeho hlásajíc. Jako slova Páně nad chlebem a vínem při mši svaté vyrčená působí, činíce chleb tělem, vino krví Páně, tak působila ta slova Christova, že na jich vyrčení zimnice zdravému stavu místo postoupila. Bylo to k nemalému potěšení apoštolů, aby když Pán je opustí na nebe vstoupě, nemyslili, že Jeho ruka ukrácena jest ku pomáhání jim v nesnázích. Při služebníkově setníka Mt. 8, 7. Pán sám se nabídal vejiti do domu jeho, což onen ale z pokory a z víry, ješto mu postačovalo jediné slovo Páně, připustiti se zdráhal; tuto při synu nehodlal tam do domu jiti, ač ten na to silně dolehal z nedověry. Tam měla víra odměnu vzítí, tuto měl muž z nižšího stupně víry k většímu přijíti. Nad to Pán sluhy chtěl navštívit, syna královského úředníka aueb příbuzence neudůstojnil návštěvy svojí, aby ukázal, že není přijímatelem osob. Slova Páně ale netoliko působila na zdraví synovo, nébrž také na mysl otcovu. *Uvěřil člověk řeči, kterouž pověděl jemu Ježíš a šel domů vyhojen byv z nedůvěry své*. Tato důvěra otcova pomohla synovi dosáhnouti zdraví, ješto naopak nevěra závadu zavalovala, že Ježíš divu činiti nemohl. Stalo se tu, co sestalo při mužech, jenž ochrnulce Mt. 9, 2. přivedli, kdež důvěra nositelů zastupuje důvěru nemocného. Uvěřil on; ale i ta nynější jeho víra měla ještě dokonalosti větší nabyti a výšeji postoupiti. Když již sestupoval a potkali se s ním služové a pravili mu, *že syn jeho žije, dovidal se jich na hodinu, ve které se mu zdráhnulo*. Chtěl se ujistiti pravdou slov Páně, chtěl ži-

čítí se tou Páně pravdou, chtěl napřed se již blažiti, chtěl otázkou svou se u víře utvrditi. I poznal, že právě té chvíle, když slova Páně *syn tvůj žije* vyrčena byla, syn jeho skutečně ozdravěl. Nebo pravili sluhové: *Včera v hodinu sedmou ostala ho zimnice.* Sedmá hodina dle našeho počtu byla jedna s poledne, počítáme-li dle způsobu Židů, v jejichž zemi div ten se udál. Praví *Včera.* Kána vzdálena byla od Kafarnáa asi pět mil. Dvořan ten tedy jistě na cestě nocoval a služebníci o uzdravení *včera* o sedmé hodině stálém teprv dnes přicházejícímu otci zvěstovati mohli. Bezmála se domněli, že včerejšího dne vrátí se, on ale nemoha s Pánem v čas mluvit, aby se ještě vrátiti mohl, pozdržel se déle. Tudy oni vidouce jej nevraceti se, druhého dne za ním do Kány šli, a však na cestě se s ním střetnuli. A jaký byl účinek slov těch od sluhů slyšených? Tu počala vrchovati víra jeho. Dříve se obmezovala víra jeho na uzdravení synovo; nyní se pozvedla víra ta ke všeobecnému křesťanství. Poznáv muž ten královský, že syn jeho právě v tu chvíli, ve kteréž mu Christus slova ona pravil, uzdraven byl, *uvěřil on i dům jeho veškeren.* Nejen jeho víra se zdokonalila, něbrž v radosti nad synem a nad Christem nalezeným Spasitelem přiměl celou rodinu svou k tomu, aby v Christa uvěřila. Což bez velké obtíže stalo se, poněvadž očitě div ten spatřili. Stalo se mu více než žádat přišel; chtěl jenom, aby vešel Pán k němu, což by bylo několik a nemálo hodin trvalo; než Pán ihned uzdravil syna jeho a nad to spasil duši jeho a všech, jenž k rodině jeho přináleželi. Příčinuje Maldonat, že hospodář každý čeled a domácí svoje ku Christu a církvi vésti povinen, an dle slov apoštola Pavla 1. Tim. 5, 8. kdo se o svojet nestará,

pod pohana horším jest; a tudy jde, že katolický pán jinověré čeledi v domě trpěti nemá. V životě našem tělesném nejednou zimnice lidem mladým k stálejšímu zdraví slouží. Ale zimnice duchovní, duchovní hořečka vezdy a všude je závadou spásy a musí co nejdříve z těla vybyta býti. Církev se modlí o takové vybytí zimnice z pletě své. Modleme se s ní a volejme: Pane Ježíši, řekni církvi: Synové tvoji žijí. Bez víry v Christa nemůže zimnice ta uléčena býti. Ale ovšem jest víra prvním divem milosti Boží.

Ku konci přidává Jan ev. poznamenání svoje, an dí: *Ten opět druhý div učinil Ježíš přišed z Judey do Galiley.* Di opět a di *druhý* touž věc dvakrát vyjadřujíc. Slovo opět, *παλιν* u sv. Jana zhusta přichází více nežli čtyřicetkrát; u sv. Lukáše jenom dvakrát je čteme. Beč jest o diech v Káně učiněných. Sic jinak v Judée byl Pán mnoho znamení vydal, k nimžto jsme viděli se táhnouti Nikodéma 3, 3. Prvním divem byla ona v druhé kapitole stalá proměna vody ve víno, druhým pak bylo toto syna Králíkova uzdravení. Prvním divem upevnil a ukřepil víru hlav církve, druhým divem rodinu spasil. Čítá Jan divy v Galilée učiněné pomijeje zázraky v Judée stalé, poněvadž ohled bere na synoptiky; chce doplniti, co od nich mlčením pomínuto. Měl Jan snad také jiné toho příčiny z okolností plynoucí, o kterých nám již nyní těžko souditi jest.

Očekávali bychom od něho, že nám řekne, kam se nyní Pán podal a kterak učenici si při Něm počínali. Ale Jan ev. ponechává synoptikům o tom vypravovati, sám v následující hlavě mysl obrací k věcem, jenž v Jerusalemě se udály.

Hlava V.

Při rybníku v Bethezde v sobotu Pán uzdravuje člověka po třicet osm let chorého 1—15. Napotom se proti zlosudům Židům hájí a sice 17—23. táhne se ku příkladu Otce nebeského, od Něhož stejnou moc, stejný soud a počtu stejnou s Otcem obdržel. Jedná dále 24—30. o dvojím vzkříšení; posléze uvodí svědectví Jana Křtitele 31—35., svědectví vlastních divů, svědectví Otce nebeského 36—38, a svědectví Mojžiše 39—47. proti nevěře Židů.

1. Potom byl svátek židovský a vstoupil Ježíš do Jerusalema. 2. Jest pak v Jerusalemě bravný rybník, jenž

sluje hebrejsky Betsaida patero kobek maje. 3. V těch leželo množství veliké neduživých, slepých, chromých, suchých očekávajících hnutí vody. 4. Anděl pak Páně sestupoval časem do rybníka a kormoutila se voda. A kdo první sestoupil do rybníka po skormoucení vody, zdráv se stával, jakýmkoli sklíčen byl neduhem. 5. Byl pak jeden člověk tam, osm a třicet let maje v nemoci své. 6. Toho uzřev Ježíš ležeti a poznáv, že již mnohý čas má v neduhu, vece jemu: Chceš-li zdráv býti? 7. Odpověděl Jemu ne-

mocný: Pane, člověka nemám, aby, když se skormoutí voda, spustil mne do rybníka; nebo, když jdu já, jiný přede mnou sestoupá. 8. Dí jemu Ježíš: Vstaň, vezmi lože své a choď! 9. A hned ozdravěl člověk ten a vzal lože své a chodil. Byla pak sobota dne toho. 10. Povíдали tedy Židé uzdravení: Sobota jest, nesluší tobě nésti lože svého. 11. Odpověděl jim: kdo mne uzdravil, ten mi řekl: Vezmi lože své a choď. 12. Otázali se ho tedy: Kdož jest ten člověk, jenž řekl tobě: vezmi lože své a choď? 13. Uzdravenelec ale nevěděl, kdož On jest. Nebo Ježíš uchýlil se od zástupu přibylého na tom místě. 14. Potom nalezl ho Ježíš ve chrámě a řekl jemu: Aj, ozdravěl jsi, již nehřeš, aby horšího tobě něco nepřihodilo se.

Spatřujeme Pána opět v Jerusalemě, ač byl Jan sotva přibyl Jeho odtad do Galiley vypravoval. Příchod Jeho do Galiley a Jeho tam pobytí sbíhalo se s tamějším přebýváním, o němž synoptikové Mt. 4, 13., Luc. 4, 31. se zminují vypravující, že Pán se přesídlil do Kafarnaá a tam obýdlí svoje stále ujal. Nejednen měsíc od té doby uplynul a mnoho divů a náuk se od sv. Jana tu mlčením pomíjí, všecko totiž, co se u Luc. 4, 31. až do 7, 11. a na rovnoběžných místech u Matouše a Marka nalézá; účel Janův částečný byl, věci v Judée stále a od synoptiků vypuštěné vyprávěti. Synoptikové o této, o níž tu Jan mluví, cestě do Jerusalema se odmlčují; jediný Luc. 7, 11. 18. předpokládá nějaké cesty Páně k Jerusalemu se blížení, ač i to záhadno býti může. Což ale nás nemůže másti, an víme, že synoptici přemnoho věcí vypustili a pořádku časového pletí nehodlali.

Ale i nad tím musejí vykladači naříkati, že Jan nepřičinil nějakého místnějšího slova o svátku židovském, o němž tuto mluví, něbrž že prostě jenom dí: *Potom byl svátek židovský a vstoupil Ježíš do Jerusalema.* Vypravování svoje Jan s předešlými věcmi slovem přeoštrného pojmu *potom* spojuje. Tudy nevíme, o jakém svátku mluví a učenci na rozličná domnění se rozcházejí. Někteří myslí, že jest to svátek přesnic, pascha druhá Páně. A podlé toho čítají, že Pán čtvero pasech v Jerusalemě za úřadu svého učitelského slavil a tudy za polovici sedm roků, totiž za půl čtvrtá léta vyučoval. Slibná mystická a jinak ideální stránka

náhledu toho stoupence bez mála zavedla, an pro domněnku svou nemají důvodu jistého. Sedm jest číslo posvátné a půl sedmice rovně tajemné a posvátné číslo jest a hodí se pro krátké pozemské působení Páně. Ale dle rozhodných svědectví slovo *ἑορτή*, *svátek* v řeckém textě se bez artikulu či beze členu čte a tudy jen vůbec se dí: Byl nějaký svátek. A kdybychom i připustili čísti se členem *ἡ ἑορτή*, jak čte sinajský rukopis, předce by to málo spomohlo, ješto není pravodno, že by Jan byl takovým způsobem mluvil, jakoby pascha jedinou slavností židovskou byla. Jednak domněnka ta, že tu Jan o pasce myslí, více do sebe má váhy než náhledové ti, kteří tu slavnost letnicemi aneb svátkem stánků býti praví. Jediný náhled tu předčí ten, jenž klade, že svátek ten byl svátkem losů čili purů, jenž dle 2. Macc. 15, 37. Mardocheovým dnem sloul také. Slavil se den ten na památku, že druhdy Židé od záhuby od Hamana obmyšlené oprostěni byli. Esth. 9, 1. V následující kap. mluví 6, 4. se o tom, že *blízka jest pascha*; tudy ty svátky naše 5, 1. musily býti nedlouho před paschou, což nejvíce připadá na svátek purů, jenž se s koncem února a začátkem března u Židů slavil. Nevadí tomu náhledu, co Pán výše 4, 35. o čtvero měsících praví, nebo buď Pán přísloví užil a tu samovídně žádná přestávka nepovstává. Jestli to ale dalo se v decembu, tedy nejbližší po konci prosince v Jerusalemě odbývaný svátek nemohl jiný býti leč onen den Mardocheův. Den ten nenáležel mezi ty svátky tři, na něž se prikazuje Israelitům do Jerusalema Deut. 16, 1. 10. 13. 16. putovati a před obličejem Hospodina se ukázati; ano den ten velmi hlučně a zvukně se slavil, tak že některým vidělo se neslušeti, aby Pán obcovał svátku tomu. Ale z toho nejde, že se tudy svátkem židovským tuto svátek purů (purim) nemůže rozuměti. Nebo Pán jenom proto do Jerusalema tehda přibyl, poněvadž tam mnoho lidstva ode vsad se scházelo a slušno bylo, aby pravda spásy věčné veřejně před celým množstvím se opět hlásala. Nebyl svátek ten z větších svátků výročních a tudy Jan ho nejmenuje výslovně jménem, jak to při oněch větších svátcích činí 7, 2. 10, 22. Zdálo se Janovi nebyti velmi potřebno a nad to ani zajímavo pro Řeky a vůbec Nežidy, aby místněji se určil svátek onen. Leč věc ta nemá té váhy, abychom dlouho se tu zdržovali, nad to nemožno otázku tu tak rozřešiti, aby odkud žádného stínu pochyby tu nezůstalo.

Čtěte sv. Jan o divu vypravovati, opisuje dřívěji místnost, kde se přihodil. *Jest, vece, v Jerusalemě bravrný rybník, jenž sluje Bethesda* či Betsaida. Ze slova *jest* nelze

odvčtovati, jakoby naše evangelium bylo ještě před zkázou Jerusalema psáno; jest to historický způsob do doby, z nížto se něco vypravuje, se vmysliti a věc jako přítomnou představovati. Nad to mohl rybník zkázy povšechné ujíti aniz musil právě zasypán býti, ozvláště poněvadž i samým Římanům voda jeho pro nemocné vojáky dobře se hodila, ano mohli Římané sami ušetřiti budovy, jenž k účelům dobrodijným určena byla. Čtení se tu různí. Někteří rkpp. čtou s vulgátou: *Jest v Jerusalemě bravný rybník, jenž sluje Bethsajda*. Nejprůvodnější řecký text čte: *Jest u bravné neb při bravné rybník*. Věta jest necela a schodečna a dlužno přimysliti slovo *brána* k slovu *bravný*. Dle toho textu tedy rybník ten ležel při bráně bravné k severu od chrámu a ode hradu Antonie k severovýchodu. Jiní méně vhodné bránu ne městskou, nýbrž chrámovou rozuměti chtějí. *Brána* tedy podlé toho čtení sloula *bravnou*. Neb. 3, 1. 32. 12, 39. כפר

כפר bezmála odtad, že při ní prodávání bravu se dalo. Anebo sloula od bravů tam tudy k obětování od chrámu hnávaných. V řeckém textu stojí vlastně *přijímá* Bethsda *ἐπιλεγομένη*; jméno Bethsda bylo přijmení, kteréž rybníku mimo vlastní jeho jméno přivtěleno bylo. Jiné čtení řecké, jehož následují rkop. ostrom. a assemanský, má: *Jest při bravném rybníku, jenž sluje hebrejsky Bethesda*. Dle čtení toho slovo *jest* hledí ke slovu Bethesda. Podlé čtení vulgáty, jež v textu jsme oddali, sluje *rybník bravným*, buď že podlé něho se hnávali bravové, buď že v něm bravové či ovce k obětem určené se obmývaly. Sloulo to místo, di text náš, *Betsaida*. Čtení to *Betsajda* nějakým přesmyknutím liter povstalo a značí právě toli co rybník, totiž dům lovu, či místo lovení. Lepší a jediné průvodné čtení však jest Bethsda a znamená dům dobrotivosti, štědrosti, milosti či milosrdenství, buď od těch mnoha uzdravení, jichž se tu chorým dostalo; aneb od opatření lidského, že tu totiž churavci darmo prodlévati a čas úzdravy své očekávati mohli. Bylo tu zajisté pět kobek či síní neb podlubí, kdež se choravci zdržovati a hnutí či vzprysknutí, zkormoucení a vzvírání vody očekávati mohli. *Patěro* kobek, vece; v číslu tom co v polovici desatera spatřují někteří interpreti vědmo a pátno či znak nedokonalosti, jak i hned se dokládá, že tam *sila neduživců ležela, slepých, chromých, suchých očekávajících zkormoucení vody*. *Suchými* se rozumějí ochrnutí a dnaví lidé, jenž lámání suché měli. Kladou se na posledním místě, poněvadž snad neduživce ten, o němž Jan tuto místněji vypravuje, z jejich byl počtu.

Zkormoucení a vzvírání vody nedálo se přirozenou silou, minerálem a nerostem nějakým ode vnitřku zdola pohýbaným a vodu do vření či vzvírání uvodícím. Ovšem každý div nového Zákona podklad z přírody má a i tuto nerost nějaký aneb zemina nějaká takovou bázou býti mohla. Za věku Eusebiova a Jeronymova dosahala voda ta byvši zkormoucena barvy červené, což lid za zbytek z předešlých obětí považoval. Občasná povaha pramene tolikéž prý ukazuje k silám přirozeným, ano v lázních na př. v Chyžicích (či Kissingách) a jinde takoví občasní pramenové se nalézají. Ale text náš ono za pobytu Páně zkormoucení vody připisuje nadpřirozenému zázračnému působení. Dí: *Nebo anděl sestoupal časem do rybníka a zkormucoval vodu. A kdokoli první vstoupil do vody, uzdraven byl od jakékoli nemoci*. Daremna jest řeč těch, kteří myslí, že Jan se tu drží náhledu lidu. Toho zholá nemohl se dopustiti, nebyla-li věc sama pravdiva. Jest sice pravda, že verš tento, celý čtvrtý a poslední slova třetího verše, totiž slova: *kteří očekávali zkormoucení vody*, v některých rukopisech se vynechávají, a v některých rukopisech, kde se nalézají, známkami nepřesnosti naznačeny jsou. A však předce netoliko většina rukopisů a mezi nimi i ti nejvážnější odstav ten mají, nýbrž také sv. Otcové nezávadně a nepochybně jeho slova uvodí. Věk náš jim nepřije a Tischendorf jich ve svých vydáních čerchou naznačil. I Řekům samým se přihodilo, že je v podezření vzali. Podivnost věcí tu vyjádřených je urážela. A však co neduživce nížeji v. 7. o zkormoucení vody praví a samo jméno Milostnice, Dobrotice, Milosrdnice vymáhá slova v podezření vzata. Ale ani věci v nich vypravované nejsou odchodny od náhledů v písmě příchozích. Andělé nejednou vyskytají se co pomocníci lidu a jmenovitě od narození Páně napařád velikou službu při díle spásy je vykonávati spatřujeme. Při narození Páně prozpěvovali, Josefovi ve snách se zjevovali, Christu po pokušení sloužili, při vzkříšení ženám odpověď a zprávu dávali; a výše 1, 51. vece Pán, že andělé sestoupali a vstoupali budou nad Synem člověka. Za poměškání Jeho na světě měla celá ta příroda svátečnou dobu a mocí nebeských se průčastnovala, an byl rok právě odpustný a léto milostivé. Luc. 4, 19. Jes. 61, 2. Nad to pak podivné to působení anděla se nedálo vezdy, nýbrž časem. Ale nedálo se to občasně a pořádně, jak se při občasných pramenech některých děje, kteří jistými dobami vypryskujíce pomálu aneb náhle zanikají, opět za dobu se obnovujíce. Nýbrž se to stávalo, když andělovi se uvidělo vodu zkormoutiti a bylo obrazem, že Bůh lidem pomáhá; kdy se Mu

vidí, čímž účinkové vody se z přirozeného běhu vyjmají a v řadu nadpřirozených kladou. Ale ovšem, jak jsme pravili, možno ano i podobno jest, že moc přirozená spolu s nadpřirozenou vládla; tak zajisté, jak již praveno, při všechdivech Páně nějaký podklad nalézá se, jenž divy biblické od kouzelných výmyslů a vymyšlených kouzel dobře různí. Nevládnu světem všady a jediné mechanické síly, nébrž jak jistým říšem jistí andělé strážcové předkují Dan. 10, 13., tak jistým třídám přirozenstva tolikéž andělé představení jsou, jak aspoň nejedni z theologů se domnívají. Herm. I. 2, 2. Orig. in Num. h. 14, 2. V apokalypse 16, 5 přichází *anděl vodstva*. Staroslovanskí rukopp. assemanský a ostromírský čtou s některými řeckými rukopp. anděl *myjaše se, šlováro*, myl se, koupal se, místo *sestoupil*, čímž věc malebněji se líčí. Assemanův rukopis dodává po slově *vzmastáše voda*, ještě slova: *i odchozdaše, odcházal*, což podobně jen k vyličení děje slouží. Býval jenom ten uzdravován, jenž první vstupoval. To vykladatelé porovnávají s událostí manny, kdež si lidé záhy přirániti musili, chtěli-li čistou mannu naléztí dříve, než slunkem se rozplynula; což dle Sap. 16, 28. se dalo, aby známo bylo, že *naléží předcházeti slunce k dobročinění Tobě a při východu světla klaněti se Tobě*. A že jenom *jeden* uzdravován býval, to přilicují k závodům, 1 Cor. 9, 23., v nichž jeden toliko vítězství a koruny dosahoval. Vidí přemnozí sv. Otcové tuto vyobrazeno působení svatých svátostí, ovzvláště pak sv. křestu; i ve svátostech k živlu přirozenému se milost Boží pojí a tím pojením od Christa ustanoveným stává se právě svátostí. Ale rozdíl jest, vece sv. Amhroz, že tam do vod anděl sstupoval, při křestu ale sstupuje Duch sv. do vody a uděluje moc obrodnou; tam jeden uzdravován, tuto ale celý národ obrozen býti může. Kdy a které doby anděl sstupoval, o tom nic se neví, a jenom na dohad někteří se domýšleli, že se to na svátky toliko dalo. Jakým způsobem se anděl při tom vyskytal, rovně věděti nemožno. Proč právě anděla posýlal Bůh? Na to odpovídá se ve výkladech jinou otázkou: Proč Bůh Tobíáše andělem dával zprovozovati? Proč skrze anděly vyvedl lid israelský z Egypta? Někteří z novějších cestovatelů stožňují Bethedzu se zdrojem Panuy či studnou Marie, jenž jižně oo hory Morie se nalézá a občasnou povahu má do sebe, odliv i příliv na sobě jevíc. Ale domněnka ta zhola nejista jest.

Nalézal se tam však člověk nad jiné bídný, jenž osm a třicet let již v neduhu se trápil. *Byl pak jeden člověk tam*, dí písmo, *osm a třicet let maje v nemoci své*. Slovy v nemoci udává se stav, v jakém on těch osm a třicet let měl. Není smysl písma,

jakoby tam byl osm a třicet let ležel, aniž slovo *byl* v úzkém spojení se slovem *maje* se váže, nébrž slovo *v neduhu* přidáno co výklad, o čem oněch osm a třicet let se rozuměti má. Zakusil tedy již mnoho a netoliko neduh, nébrž i ta nepřízeň lidí musila mu bolestnou přicházeti, že vezdy, když chtěl do vody, druzí ho předcházeli. *Toho uzřev Ježíš ležeti a poznav, že již mnohý čas má v neduhu, vece jemu: Chceš-li zdrav býti?* Smíloval se nad ním Pán poznav buď od lidí, buď vševědoudností svou, že tak drahý čas se již trápí. Oslovil jej, aby mu důvěry přičinil a na věc, která s ním diti se má, připravil. *Chceš-li zdraví nabyti?* Nedomněl se neduživce jiného, leč že všeliká pomoc, kterou mu poskytnouti chce Pán, nebude v jiném záležití, leč v tom, že mu při hnutí vody pomůže, aby prvé než druzí do rybníka dostal se. Počal tu míti ku Pánu důvěru a víra v počátcích svojich se v něm zrodila. Odpověděl: *Pane, člověka nemám, aby, když se zkormoutí voda, vpustil mne do rybníka; nebo když jdu já, jiný přede mnou sestoupá*. Místo *vpustil* stojí vlastně uvrhnul, vhodil, *šáľň*, k vyznačení rychlého vnešení, dokud voda vře. Byl chud člověk ten a stav jeho, jak z 14. v. viděti, pocházel z nepravosti nějaké, a tudy i svědomí jeho mu bolestí přitěžovalo. *Jiný přede mnou vstoupá*, vece nemocný; ve singuláru *jiný* patrno, že vzvírání vody jenom na jednom místě se dalo a vezdy jeden jenom do vody s prospěchem se podati mohl. Ve všem tom, vece sv. Aug., byl obrazem člověčenstva bezchristého, jenž nemocno a hříšno jsouc nemělo nikoho, kdoby nad ním smíloval se, až přišel Ježíš a spásu naši vykonal. Ještě místněji nalézají v tom neduživci, jenž 38 let nemocen byl, obraz lidu israelského, jenž po 38 roků po poušti bloudil. Byla v lidu tom moc Boží, ale nestačila ona, tak že Christus ji dovršiti musil. V Zákoně novém jest pravá Bethesda, jakož i pravá Siloa 9, 9. se v něm nalézá. Ale i tuto pomohl Pán neduživci svým slovem všemocným a místo působení andělského zastoupalo slovo Páně. *Vstaň*, vece jemu, *vezmi lože své a chod*. Když slova ta vyslovil Pán, tudíž moc divotvorná zprostila ho nemoci, jak při synovi králíkové se dalo 4, 50. Jaká nemoc to byla, nepovídá se, ale že nějaká ochrnutí nervová, nějaká pakostnost a dnavost byla, poznati z nemožnosti nemocného choditi a z tak dlouhého trvání. U jiných Pán žádal víry než jim pomoci propůjčil, tuto ale není řeči o tom, bezmála, že nemohl nějakého námětku k věření v Christa míti, neznaje Hoa o Ném nevěda. Jiní nemocní přicházeli k němu a žádali uzdravení a Pán jim za výminku kladl víru; tuto toho nečiní za dotčenou příčinou a spokojuje se s vůlí

jeho a s tužbou jeho po uzdravení. Viděl bez mála Pán v srdci jeho lítost nad životem vedeným a tužbu po zdraví v něm sám znova povýšil. Z toho theologové učí, že přecasto, když rozvinuté víry mimo vinu svou člověk nemá, víra zavinitá postačuje. Dí Pán: *Vstaň, vezmi lože a chod*; chce, aby choděním svým okázal, že od nemoci již osvobozen jest. Což aby tím více ozřejmelo, doložil Pán: *vezmi lože své*, poněvadž tím nejvíce sejevila skutečnost uzdravení jeho. Ložem byla nějaká nosidla z latí a řemenův upravená s nějakým pokrovem na vrchu položeným. *I vstal člověk ten, vzal lože své a chodil*. Stalo se všechno, co Pán poručil a stalo se ihned: spojena byla se slovy Páně divotvorná moc. Člověk ten rád poslechl, když nemoc na slovo Páně byla ustoupila. Vidíme v příhodě té nástin spasitelné nauky. Trojím činem ukázalo se, že skutečně uzdraven byl neduživce ten od neduhu svého: povstáním, nesením lože a chozením. Trojím také činem ozřejmuje ozdravení duše hříšné. Jedno *povstáním*, t. j. opuštěním zlého skutku; druhé *odnesením lože*, t. j. varováním se zlých příležitostí; třetí *chodem* v Božích příkazech.

Byla dne toho sobota, dokládá evangelista, ana právě ta okoličnost k domluvě Židů na Pána příležitost poskytovala. Nebo dí dále Jan: *povídali Židé*, t. j. přední jejich náčelníci totiž: *Sobota jest, nesluší tobě nésti lože svého*. Podlé Ex. 20, 10. nemělo se konati v sobotu dílo robotné, aby obcerstvil a odpočinul si také dobytek s čeledí. A prorok Jerem. 17, 21. velí jménem Hospodina: *Nenoste břemen v den sobotný*. Dán zákon ten, aby ticho a pokoj se ostříhati mohl v den sváteční, aby čeleď a dobytek byli břemen aspoň poněkud prosti a svobody aspoň na chvíli požívali, a aby lakotě po jmění větším a větším přítrž se dala. Ale fariseové přepjatě ten zákon až na krajnosti rozšiřovali, zatonuše v písmeni a k duchu neprohledajíce. Pán chtěje ukázati, že Syn člověka pánem jest soboty, chtěje lidi k duchu navoditi více, než se stávalo ve starém Zákoně, chtěje učiti, že pravé svěcení raději ve zdržování se od hříchu záleží, nad to chtěje, aby div a zázrak ten více proslýnul, což ve svátek se pro veliké množství lidstva shromážděného tím více státi mohlo, Pán, díme, pro ty příčiny právě v den sváteční a ne v den jiný jej uzdravil.

Ozdravlý, když Židé dotčeným způsobem naň se domlouvali, odpověděl jim: *Ten, jenž mne uzdravil, pravil mně: Vezmi lože své a chod*. V odpovědi té spojeno jest vědomí o vyšší moci Christově s nějakou vzdorou, ovšem v těch okolnostech přirozenou. Nechce ochrnutec nějakou vinu na Pána strkati, nébrž odvolává se na Něho jakožto tohoto, jenž Zá-

konu Božímu lépe rozumí než oni, kteří nyní se oň starají dříve dlouhemu bolu a trudu ho zanechávající. A tudy neuposlechl jich aniž přestal nésti lože svého. Oni také mu toho dopustili a nyní všecken pozor svůj a nenávisť svoji uvedli na Christa. *Kdož jest člověk ten*, táží se. Praví *člověk* s jakousi pohrdou. Netáží se ho: *kdož uzdravil tebe*, nébrž *kdož jest*, jenž děl tobě: *Vezmi lože*. O uzdravení se nezmínují, jenom k provedení nepřátelské choutky své hledí neptajíce se po tom, čemu se diviti, nébrž jen po tom, čemu utrhovati mohli. Ovšem tedy nikoli dobrým úmyslem, aby snad mohli o tom divu více se dověděti a na pokání se dáti, se takto pilně dotazovali, nébrž aby Pána stíhati a příčinu k obžalobám na Něho míti mohli. Na otázku jejich ale nevěděl člověk ten odpověditi, an neznal Christa a Pán odebral se pryč od zástupu. *Uzdravenec*, dí Jan, *nevěděl kdož On (Christus) jest*. Podivna jest ta věc nemálo, že se člověk onen neptal, kdo by byl ten, jenž jej uzdravil; jistě Pán tehda byl zanechal učeníků svojích někde vně a sám v nějaké sině neb oddílu sínce s chorým rozmlouval a tudy onen žádného se na Pána ptáti nemohl; když pak se po někom ohlédal otázkati se chtěje, již byl Pán s očí jeho zmizel. Toť i evangelista dokládá, *Ježíš byl se uchýlil od zástupu přibylého na místě onom*. Slovy posledními dává se příčina a možnost, proč Pán se odebral. Nechtěl Pán ostati, aby nezdál se čekati na díky, v tom následovníkům svým příklad daje. Jiní domnívají se, že tam právě bylo několik nepřátel, jenž na činy Páně strahovali a že Pán chtěl nástrah jejich ujiti, ana ještě nepřišla hodina Jeho. O samém uzdravenci ale všeho dobra nadíti se můžeme; nebo když byl domů zanesl lože, došel do chrámu. Nepovídá Jan, kdy se to stalo, zda-li dne toho čili druhého; všeliká však zkušenost psychologická nás nutí za to míti, že se to téhož dne dalo. Chtěl ve chrámě bez pochyby Bohu díky svoje vzdáti. A to se nejlépe hned státi musilo. *Nalezl pak v chrámě Christa*, jenž mu pravil: *Zdráv učiněn jsi, nehřeš více, aby se ti něco horšího nepřihodilo*. Viděti z toho, že churavost svou zavínil nějakými hříchy; viděti, že Bůh tytýž nemocemi hříchy pokutuje; viděti, že, kdo do hříchu, ježž ostal, znova padá, hlouběji padá a tudy větší pokutě podléhá; viděti, že nikdo na světě tomto není tak bíděn, aby se ještě bídnějším nemohl státi. Tímto napomenutím chtěl Pán duši jeho také uzdraviti, aby tak dílo ozdravy dokonáno bylo. Tudy musíme nutně za to míti, že ozdravlec dobrým úmyslem Židům vypravoval, kdoby onen byl, jenž jej uzdravil. O tom klade Jan dále:

15. Odešel ten člověk a ohlásil Židům, že Ježíš jest, jenž učinil jej zdravým. 16. Proto pronásledovali Židé Ježíše, že to činil v sobotu. 17. Ježíš ale odpověděl jim: Otec můj dosavad působí, i Já působím. 18. Proto tedy více hledali Jej Židé zabiti, že netoliko rušil sobotu, nébrž také otcem svým nazýval Boha, rovným se čině Bohu. 19. Odpověděl tedy Ježíš a řekl jim: Amen, amen, pravím vám, nemůže Syn od sebe činiti ničeho, leč co vidi Otce činiti; cožkoli zajisté on činí, to i Syn podobně činí. 20. Otec zajisté miluje Syna a všecko ukazuje jemu, co sám činí; a větší těchto ukáže jemu skutky, abyste se vy divili. 21. Nebo jako Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn, kterých chce, obživuje. 22. Aniž zajisté Otec soudí koho, nébrž veškeren soud dal Synu, 23. aby všickni ctili Syna, jako ctí Otce; kdo nectí Syna, nectí Otce, jenž poslal ho. 24. Amen, amen, pravím vám, že kdo slovo mé slyší a věří tomu, kterýž poslal mne, má život věčný a na soud nepřijde, nébrž přešel ze smrti do života. 25. Amen, amen, pravím vám, že přichází hodina a nyní jest, když mrtví uslyší hlas Syna Božího a kteří uslyšeli, živi budou. 26. Nebo jak Otec má život v sobě, tak dal i Synu míti život v sobě. 27. A moc dal Jemu soud činiti, poněvadž Syn člověka jest. 28. Nedivte se tomu, nebo přichází hodina, ve kteroužto všickni, jenž ve hrobech jsou, uslyší hlas Syna Božího 29. a vyjdou, kteří dobře činili, na vzkřes života, kteří však zlé věci páchali, na vzkřes soudu. 30. Nemohu já od sebe činiti ničeho. Jak slyším, soudím a soud můj spravedliv jest, poněvadž nehledám vůle své: nébrž vůli toho, jenž poslal mne.

Židé se byli ptali uzdraveného, kdož mu poručil nésti lože, načež on pro nevědomost odpovědi dáti nemohl. Dověděl se ale v chrámě, že to Ježíš jest, tudíž pospíchal, aby jim to zvěstoval. *Odešel ten člověk, di evangelista a zvěstoval Židům, že Ježíš jest, jenž ho uzdravil.* Jakým úmyslem to učinil? Otázka ta každému sama sebou se namítá! Ale již sv. Augustin na ni odpovídá, že on

to úmyslem dobrým povídal. Neměl on ani touchy o zlobě a duchové zaškoudlosti nepřátelů Christových a v naivnosti a v bezletnosti své domněl se službu těm pohlavárům národa svého učiniti. Vysvítá to ze slov, jež pravil před Židy. Nepovídá: Ježíš jest ten, *jenž mi kázal nésti lože*, nébrž praví, máje dobrodiní sobě prokázané na mysl i veřejně je vyznáváje: Ježíš jest, *jenž uzdravil mne*. A tak důrazně praví, ač Židé se jenom na velení lože nésti, nevšak na uzdravení doptávali. A což slyšíce ho Židé? Jak se při tom zachovali? *Proto pronásledovali*, di Jan, *Židé Ježíše, že to učinil v sobotu*. Uzdravený člověk myslél dobře; ale i sama uzualost a vděčnost jeho přimnožila Christu Pánu strastí a dolehlivosti. Ta jest zloba lidská, že kde se nám něco představuje co předmět podivení a co důvod k děkovaní Bohu, zvracují to lidé [ke vzbuzení závisti a nenávisti. Zanevřeli Židé na Christa, a místo dáti se na pokání, pronásledovali Jej ještě více, dobrodiní na vinu zaměňujíce, uzdravení a nesení lože za rušení soboty pokládající. Pracovati, dělati, působiti v sobotu, jakkoliby ku počtě Boží a spáse lidské to sloužilo, vidělo se těm učitelům a vykladačům zákona neslušno, místo ducha zákona pouhou ssedlinu jeho přestovali.

Pán poznal jejich zlovůli, buď ze slov od nich pronešených, buď od lidí jiných, buď sám od sebe srdce lidská prohlédaje. *I odpověděl k těm jich úmyslům zlým je poráží a se tím, kým skutečně jest, před nimi pronášeje: Otec můj působí až dosavad, i Já působím.* Celé svěcení soboty u Židů spolehalo na myšlence, že Bůh *odpočinul* od díla stvoření dne sedmého, a že tedy ani člověku nějaké dílo dne toho předsevzítí nesluší. K tomu Pán prohlédá a praví nebyti tomu docela tak, jak se vidí Židům, nébrž že v tom ohledu jen částečná pravda, nevšak celá se nalézá. Přestal Bůh dne sedmého věci nové tvořiti, ale nepřestal působiti a posavad působí, an věci stvořené v bytí udržuje a je všechny řídí. I může se říci, že Bůh působě odpočívá a odpočívaje působí. Odpočívání sobotně má člověka ve věcech světa ztraceného a rozbloudilého k sobě samému sbíratí. Kdo v takové sebranosti se nalézá, ten neustále sobotuje. Ale poněvadž to pro člověka na světě tom nemožno, proto ustanoven byl zvláštní den odpočívání. I má svátek člověkovu býti hvězdou, jenž ho vede po cestě k uctění novorozeného krále duše. Člověk, jemuž veleno následovati Boha v odpočívání i v pracování Ex. 20, 9., má na mysli povážiti, že, poněvadž odpočinek Boží jenom poměrný a vztažitý jest, nepřisluší tomu, co relativno

jest, váhy absolutné přičinovatí. Bůh působí také v sobotu; může tedy jistou měrou a jistými mezemi i člověk v den svátečný některé práce méně hmotné a s menším rachotem spojené předsevzítí. Tudy vece Pán: *Otec můj působí dosavad i v sobotu, i Já působím.* Leč v tom, co jsme uvedli, jeví se jenom jedna stránka nauky Páně, a právě ta nižší, totiž člověcká, podle níž mohl odvětit Židům, že Boha sobě za příklad bera i v sobotu věci takové působiti může, jaké učinil na onom neudůživci. Pán ale tu něco vyššího předkládá, jak to již ze slova *Otec můj* viděti. Táhne se k své moci odvěčné, s mocí Otcovou spolustatné a jednobytné, a praví, že působení Jeho není odrůzněno od Otce, nébrž že sjednáno a sloučeno jest s působením Otce. Sloučení a sjednání to s vůlí a působností Boží u Christa přiradil jest, ješto byl bezhrázen a což dále ještě tu též přichází, stejné s Otcem bytostí. U nás má duše neustále po té jednotě působnosti bažiti a ve skutečích svých má člověk napořád k té s Bohem sdruženosti přihlídati. Jakož pak odpočívání Otcovo není práznováním a neděláním, což na Boha jakožto na absolutný život připadat nemůže, nébrž jak Otec ustavičně působí, také Syn, jedné s ním bytnosti jsa, působí spolu; důvod i základ toho působení Páně jest působení Otcovo. Otcové církve sv., jmenovitě sv. Cyrill Alex. a Řehoř Naz., jakož i Augustin Otcí ideální, Synu reálnou stránku působení Božího přikládají. Tohoto metafysického důvodění Páně nepochopili Židé a rozuměli slova Jeho o pouhém nápodobení Boha. A však předce ze slov *Otec můj* a z toho sebe s Bohem porovnání zavírali, že se Bohu rovným činí. A tudy za pouhý ruhot takové Páně o sobě svědčení položili a Jej smrti hodným býti usoudili, obranu Páně za novou vinu pokládajíce. I dí o tom sv. Jan: *Hledali Židé proto tím více Jej zabiti, netoliko že sobotu rušil, ale také, že Boha Otcem svým nazýval rovným Bohu se čině.* Ejhle, dí sv. Augustin, Židé rozumějí, čemu nechtějí rozuměti Ariáni. Ariáni totiž praví, že Syn neroven jest Otcí a odtud haereza obráží církev. Ej sami ti slepci vražedné Christovi rozuměli slovům Jeho. Byla tedy dvojí příčina hněvu a zášti jejich proti Pánu, jedna, že rušil sobotu, sama o sobě pro ně dost vážná; druhá však mnohem vážnější, že si moc Boží přisvojoval, na stejný s Bohem stupeň se klada, stejné s Otcem právo a stejnou s ním svobodu sobě připisujíc. Zabiti, dí, Jej hleděli. Zákon o ruhatelích na Pána obraceli a strohého výkladu při Ném užívali všelijak se Ho zbavití záhy usilující. Ježíš nepouští se v rozbírání otázky o svěcení soboty, jak to jinde (Luc. 13, 5. 14, 5.)

činí. On raději při vode od poměru svého k Otcí. Nic neumaluje a neodnímá od výroku svého, nébrž ho potvrzuje a se svatě osvědčuje: *Amen, amen, pravím vám.* Toto uvěrování a jistění podobné přísaze třikráte Pán v této řeči své opětuje. Věc tedy míní předložiti absolutně pravou. Slavně se osvědčiv opevňuje výnos o sobě. *Nemůže Syn činiti od sebe, leč co vidí činiti Otce.* Od sebe činiti tu stojí naproti fráze: *Otce činiti viděti.* Fráza vzata jest od dětí, kteréž na otce hledí věc nějakou provésti majíce, což jim opolnou bývá pro vlastní jejich činnění. *Vidění* značí vědomí Synovo, že jest jednoho s Otcem života a že vůle nemůže býti jiné, ješto jest jednobytn s Otcem. Jako podstata Otcova, tak i vůle Otcova v Ném, v Synu, se nachází. Syn tedy nečiní, leč co poznává býti stejno a jedno s působením Otcovým. Ano vece také, že *nemůže Syn činiti jiného, leč co vidí Otce činiti;* nebo ješto život a působnost spolu od Otce má a ed Otce ustavičně přijímá, nebude činnost Syna různá a jinorodá od činnosti Otcovy. Nemůže zajisté Syn činiti *sám od sebe;* o sobě mimo Otce nemůže Syn působiti, ješto nemůže nebyti spojen s Otcem, nutně s Ním spojen jsa, an se božství vzdáti nemůže. Jest to metafysická nemožnost, ale jak samo vidno, svchovaná dokonalost; Bůh zajisté, jenž by mohl přestati býti Bohem, není Bůh pravý, a všeliká nebožskost nutně z Božství se vylučuje. Že tedy Syn *nemůže* jinak než Otec působiti, nepochodí z nějaké obmezenosti moci a vědomosti Synovy, nébrž z bytné a nutné jednoty bytnosti a vůle Jeho s Otcem; a jen tenkrát by *sám od sebe* odloučené od Otce působiti mohl, kdyby Synem Božím nebyti mohl. Od sebe samého, o své újmě, různě, odděleně od Boha činiti a konati něco, jenom na tvory připadá. Má ale býti neustálá snaha jejich, ten poměr Páně nápodobiti, nikdá nečiní odloučené od Boha, nébrž vezdy víc a více vůli Boží v povahu svou vkořenovati a odvisle od Ného toliko jednati. Podobně, co se dí o *vidění* Syna na Otcí, že totiž Syn nečiní, leč co *vidí* Otce činiti, nemůže v ten smysl se bráti, jakoby působení Otcovo předcházelo a Syn toto působení nápodobil; inébrž viděním se značí, že vědění vůle, úradků a myšlének Otcových Syn bezprostředně ze spoluplynutosti a spolupodstatnosti své s Otcem čerpá. Ješto tedy Syn působnost svou od Otce s božstvím spolu bere, nutně z toho plyne, což dále praví Pán: *Což onen, Otec činí, to podobně činí i Syn.* K zápornému výroku předchozímu přidává výrok kladný. A v tomto spolupůsobení Synové s Otcem spatřuje se spolu pravdivost a skutečnost společného Synova s Otcem života. Plyne

odtud jak jednota bytnosti Synovy s Otcovou, tak i různost osoby Jeho od osoby Otcovy; jakož i řine odtud, že slovo v poslední větě *podobné* ne k následovnosti a nápodobivosti, nýbrž k bytnosti se odnáší. Vhodně ještě Zlatoust pozoruje, že, když učenci Páně Mat. 12, 3. nn. pro rušení soboty u Pána byli naráženi, neodvolával se na Otce, nýbrž na lidi, na svaté předky a jimi se zaštitoval, poněvadž učenci lidé toliko byli. Nyní ale sám obžalován a obvinován byv, hájí se příkladem Otcovým, an sám božské jestoty jest. Samovidně řeč jest o božských dílech a působení božském, ješto si Christus božskou přírodu přičítá. I boholidští sice skutkové Páně, kde více příroda lidská Jeho vystoupá co činná neb trpná, v jednotě s Otcem činění byli; ale předce skutkové ti zří více k osobě Páně, od Otce rozdílné, než k bytnosti s Otcem společné. — Ale i jiný důvod rovně metafysický, a však z ethické stránky vzatý uvádí Pán, aby dokázal, že Syn vezdy podobně jak Otec působí. Ta podobnost působení totiž má svrchovaný základ v lásce odvěčné a dověčné, která ve třech osobách božství bytuje; láskou tou děje se, že Syn v Otci všechno vidí, ješto Mu Otec všechno ukazuje. Ten důvod Pán pro vysvětlení a potvrzení předešlého dokazování takto vyslovuje, an vece: *Otec zajisté miluje Syna a ukazuje Mu všechno, což sám činí.* Slova vzata od ukázání věcí viditelných; ale ovšem nemohou se v literné strohosti slyšeti, nýbrž s jistým přísolkem, jak se to vsady při přenášení výrazu a významu od věcí lidských na božské státi musí. Nemůže zajisté ukazování Otcovo činěné Synu stejno býti s ukazováním lidí. To již poněkud z protivy slov *viděti* a *ukazovati* na oce jest. Jak slovem *viděti* při Pánu nerozumí se smyslné vidění, nýbrž ustavičná přítomnost a věčné vnímání neskonaleho života Otcova, tak *ukazováním* se slyší dávání a udělování života onoho, ustavičný z Otce v Syna plynoucí výron všeliké vědoucečnosti a všemocnosti. Obecenství pak vůle a skutku mezi Otcem a Synem nespolehá toliko na té, o níž ve slově *nemůže* výseji Pán pravil, nutnosti, nýbrž také a především v lásce a v nechtění jiných věcí, což z lásky samoplynně vychází. Kdo koho skutečně miluje, ten s ničím se před ním netají. Užívá *φιλείν* a neužívá slova *ἀγαπᾶν* chtěje přítulnost a srdečnost lásky té bytelně naznačiti. Odvěčná, přetajemná a nevystihlá láska v božství prostoupá a prosáhá onu propast nutné bytnosti v Bohu, vlévá v ni odvěčnou svobodu a blaženost a činí, že Bůh věčné jest živým, životným a živodárným. Kde poznání Trojice v božství není, není možno ideu božství v příslušné svrchovanosti zachovati. Hlou-

hateli a mysliteli o Bohu mimo křesťanskou víru badajícimu a skoumajícimu se přihází, že o skálu nutnosti veškeru loď či budovu myšlének svých stroskotá. Idea lásky a svobody v božství těch útesů, bradel a úskalí spekulaci zbavuje a koráb myslitelův a badatelův na Ararat pravdy věčné doplavuje. Z lásky té jde, jak praví, že *Otec všechny skutky ukazuje*, t. j. působiti dává *Synu*. *Ukazovali* co aktivná činnost se připisuje Otci, *viděti* co vnímací činnost se připisuje Synu; nebo Syn to co úradou Otce ku spáse lidské uhodlal, ve skutečnost uvozuje, věčným jsa jevitелеm skrytého Boha. To všechno pravil Pán, zřetel maje na div, ježž byl učinil na ochrnutí.

A však měl a hodlal Pán větší skutky tvořiti nad ono uzdravení a láska Otcova podivnějšími zázraky se v působení Christově obleskati měla. A o tom vece Pán ihned, od poměru svého k bytnosti Otcově ku poměru svému k světu a k člověčenství přecházejí: *A větší těchto ukáže jemu skutky, vece, abyste se divili.* Skutkové ti větší budou takoví, že ovšem ti, k nimž Pán mluví, *diviti se* budou, což i záměr divů a zázraků jest. Tudy dí, *abyste se divili*, totiž podivním ustrnutí a studu. Nedí, *abyste uvěřili*, poněvadž předvídal, že Židé ti čelní, s nimiž činil Pán, ač zázraky vidouce, nebudou jimi k víře, nýbrž k většímu záští obouzení. A však veškeri divové účel mají, aby lidé uvěřili. Nedobře účelná věta v přeložení některém bývá zaměněna na větu výslednou: *tak, že se budete diviti.*

Větším dílem nějakým, větším nějakým skutkem se tedy Pán zamlouvá. A to dílo jest, jak ihned vece, vzkříšení mrtvých. Nebo očividně ožíviti výše stojí než uzdraviti. Vece: *Nebo jak Otec křísí mrtvé a oživuje, tak i Syn oživuje, koho chce.* Mrtví v písmě dvojí slují, jedni podlé těla, druzí podlé duha. Pán místněji se nepronáší o tom, jací-by tu mrtevci slyšání býti měli. Člověk z těla a z ducha sestává, i tělo oživeno a vzkřeseno býti i duch lidský spasení věčného života dojíti má. Tudy můžeme hned při prvním slov těch slyšení za to míti, že Pán obojí mrtevce na mysl měl. Ale nehned o obojím mluví, nýbrž napřed jedná o vzkřesu duchovním co o podmínce a podkladu vzkřesu tělesného. Jedná o něm napřed i proto, že byl blízkým, ano již již přítomným, a že jest od víry a dobrých činů závislým a k životu věčnému vedoucím v. 25. V dálejšku vo v. 28. n. o vzkřesu pohrobném, posmrtném a budoucím, jehož se i zlým lidem dostane, řeč vede. Tam ono jest oživení duchovné, toto tělesné. V životě pozemském smrt tělesná a duchovní, jakož i vzkříšení a oživení tělesné a du-

chovné mohou od sebe se odrůzniti a kdo zde duchovně povstal, nebývá zbaven smrti tělesné, jenž jest toliko přechodem do věčnosti. Ale ve věkování posmrtném rozdílu toho nebude, ješto při konečném vzkříšení smrt neb život po věky spojeny ostanou podlé těla i podlé duše. Jsou sice, jenž všecka slova Páně hned od začátku o tělesném vzkříšení vykládají, táhnouce je k Jairově dceři, k mládenci z Naima atd. ode Pána vzkříšeným, ale výklad ten neshoden jest s výroky Páně v. 24., kdež o tom řeč vede, že již vzkříšení mnohých se stalo a veliká část již přešla ze smrti do života. Patrně to také ze slov: *koho chce*, jimiž se namítá nějaké volení a ovšem podkládá, že nevšickni vzkřesu toho dojdou; o tělesném vzkříšení pak vědomo, že všichni lidé ho účastni budou. Nad to užívá Pán praesentu: *obživuje*, což k budoucímu vzkřesu potahovati nelze. Ještě také proti výkladu této části o vzkřesu tělesném čelí slovo: *aby ste se divili θαυμάζητε* v praesentě, čímž posluchači co ustaviční svědkové skutků Páně se vyslovují; skutkové tedy ti neustále před se jíti musejí. Podobně o neustálém úspěchu slyšeti se musejí slova v. 23., aby všickni *ctili Syna*, což již tuto na tom světě a ne teprv na světě onom se státi má. To všechno nám svědčí, že slova Páně v této části o vzkřesu duchovném se brátí musejí.

Svrchovaná moc Boží jeví se v životodaru, v tom, že Bůh život mimo jestotu svou tvořiti a ovšem to, co smrti podpadlo, k životu navrátiti může. Tato svrchovaná moc příleží také Synu, neboť *jak Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn obživuje, koho chce*. Dí: *křísí a obživuje*; tento pořádek nejlépe se hodí, an křísiti či buditi předcházení musí, nežli člověk oživne. Opačným pořádkem slova ta přicházejí Ef. 2, 5. 6., kdež oživení co příčina vzkřesu se považuje. Po oživě Christově v hrobě následovalo vzkříšení Jeho. Obživovati a křísiti značí totéž, ač z rozličného stanoviska. Veškeren rod člověčí od pádu Adamova ve smrti se nalézá a netoliko pohané, nýbrž také Židé duchovného obživnutí potřebni jsou. A skutečně *obživuje* Syn duchovně, *koho chce*. Slovy těmi svrchovaná svoboda Páně se vyslovuje ozvláště naproti Židům, kteří za to měli, že Messias přijde vzkřísí Židy mrtvé a ti že s ním a s celým Židovstvem při životu jsoucím velkou blahohříši židovskou slaviti budou; po jejím skončení teprv pohané budou vzkříšení, aby tudíž věčně odsouzení byli. Naproti tomu učí Pán, že *všickni* duchovně vstáti a obživěti mají a že v tom předku a práva a nadprávi žádného není, nýbrž všechno to od přesvaté vůle Synovy závisí. Ve slovech: *koho chce* již také

rozdělení lidstva a odloučení jedněch ode druhých záleží, an jedni uvěří, druzí v nevěře zatonou, jedni se od slunka světa osvítí, jiní dají, druzí ve tmách se potopí, jedni obživení dojdou, jiní ho o své vině zbavení zůstanou. Tudy ve slovech těch se již namyká, že Synu Božímu dán je soud, jímž právě ono odrůznění a oddělení lidí duchovně obživlých od neobživlých se navrhuje. A to jest druhé dílo ono větší, jež Otec Synu dá. *Nebo ani Otec nesoudí, nýbrž veškeren soud dal Synu. Ani Otec dí a ovšem tedy tím méně někdo jiný soudu se podjímá, jenž celý na Synu zavisnul. Životodáním se jeví mohutnost, souzením spravedlnost Boží a jak onu Otec skrze Syna na světě provádí, tak i soud veškeren Synu odevzdal. Soud ten již zde na světě počátečně se vyplňuje, an jeden od víry odpadá, jiný k víře se přivínuje, jeden hříšník se kaje, druhý v nekajícnosti zatvrzuje se; tím během soud konečný připravuje a předobrazuje se. Předobrazové ti a ty náslohy dějí se buď zřejmě buď tajemně. Při některých dobách na veřejný odív se vyskytují, tak že dějiny světa soudem světovým nazývati se hodí. Místo *Otec nesoudí* atd. očekávali bychom podlé před. v. raději: *Jakož Otec soudí, tak dal i Synu souditi*; a však Otec se vylučuje od soudu. Kterak to? Vylučuje se On jenom od Vyvedení a uskutečnění soudu, jak samovidno jest, ješto Otec spravedliv jsa nemůže neodplacovati dobrým a neodsuzovati zlých. A mimo to všickni vnější skutkové Boží celé nejsvětější Trojici společni jsou, ač pak každé přesvaté osobě se zvláštní skutkové přičítají. Nebude Otec souditi, nýbrž Syn. Nebo Syn jest věčné Slovo a slovem se vynáší soud; On jest světlo věčné a světlem se tma vylučuje. On jest jak v. 27. Pán sám praví, *Synem člověka*, t. j. Spasitelem, dokonatelem díla spásy lidské, a k dílu tomu patří soud co dokončení, doplněk a koruna Jeho. *Veškeren soud dal Otec Synu*, vece Pán. Dal pak Otec Synu soud hned s udělením božství, splozením Syna předvěčným, an před věky věčnými vtělení Syna a soud Jemu svěřen býti mající urađen, předurčen a uložen byl. *Veškeren soud dal Jemu*, vece; a tedy netoliko soud poslední od Něho vykonán bude, nýbrž i částeční soudové v průběhu svatodějinstva Jemu svěřeni jsou. Jemu přináležejí veškeren soud vidomý i nevidomý, časný i věčný, blažený i odsudný. On jest neobmezený vládce nad životem i smrtí. Osud náš veškeren, osud jednotlivých lidí i celých národů v Jeho rukou spočívá. Výše 3, 17. jsme slyšeli, že *neposlal Bůh Syna, aby soudil svět*, což se zdá přičítati tomu výroku, ježž Pán zde klade. Ale že výrokové ti se nepotýkají,*

patrně z toho, co na onom místě se dokládá, *něbrž aby spasil svět*, z čeho viděti, že *souditi* tam toli značí, co odsouditi, tuto ale v jiném smyslu se běře, o němž výše jsme mluvili. Ještě přidáváme, že mnozí slovo *dal* v. 22. o člověčenství Páně vykládají, že Otec totiž dal a propůjčil soud Synu teprv při vtělení Jeho; leč lépeji výklad hořejší a téměř obecný.

Ale Pán spolu udává úmysl a záměr Otce, proč Synu dal moc obživnou a soudnou, an vece: *Abý všickni ctíli Syna, jako cti Otce*. Čest jest božské moci uznání a toho uznatku vnějším chováním vyjevení. Ješto Synu stejná moc a velebnost s Otcem společná jest, slušno, aby Mu též byla tatáž, jaká Otcí, čest udělována. Posavade se to nestalo, an v starém Zákoně jen Otec ctěn býval. Ovšem pro neodlučnou spojbu nej-světější Trojice účta ta se na všechny tři osoby odlivala. Ale nebyl při počtách Syn zvláště jmenován a připomínán a veškera účta bohoslužebná splyvala jediné na Otce. Nyní ale, an Syn dílo spásy lidské vzal na sebe, musilo uznání moci a veleby Christovy veřejný průchod míti, ana od uznání toho také spása lidstva závisna jest. Uznání to vymáhá pokoru se strany lidstva a dokonale se řádům Syna Božího podrobování. Ta pocta se nyní má konati a každý křesťan k tomu prohlídati povinnen, aby se čest Christu povinná rozmáhala a dokonale vykonávala. Něbrž tu povahu má ona účta Syna Božího do sebe, že bez ní pravé ctění Otce obstáti nemůže; nemá snad Syn *také* a nějakou odlučnou službou a účtou od lidí ctěn býti, něbrž účta Otce nemožna jest bez účty Syna. *Kdo nectí Syna*, vece Pán, *nectí Otce, jenž Ho poslal*. Přidává tu o *poselství* svém, poněvadž chce říci, že té účty sobě neosvojuje neprávem nějakým, něbrž že svrchovaná vůle Otcova jest, aby Syn ode všech uznán, ctěn a veleben byl. Z toho pak jde, že Židé nemají zholu příčiny žalovati na to, že se Christus Bohu rovným klade, něbrž, že neuznáním svým veleby Synovy a od-píráním Jemu svrchované účty vypadají docela ode pravdy a od příkazu Otcova. Takovou lahodou a poklidností vyvracuje Pán příčinu záští židovského a spolu takovou slov prostotou nejsvrchovanější tajemství víry přednáší.

Ovšem pak Pán nemůže sám dokonati spásu lidskou a obživa a vzkresba duchovná vymáhá se strany člověka spolupůsobení. S vůlí Spasitelovou povinně shodovati se úsilí člověka a lásce Bohočlověka musí ochota v ústřety vyjíti. A tu praví Pán: *Amen, amen, pravím vám, že kdo slovo mé slyší a věří Tomu, kterýž Mne poslal, má život věčný a na soud nepřijde, něbrž přešel*

ze smrti do života. Věcem, které praví, přičinuje velikou důležitost, an je uvádí věrováním: *Amen, amen*. Žádá Pán na člověku dvojí věci, jedné, *aby slovo Jeho slyšel*, a druhé, *aby věřil tomu, kterýž Christa poslal*. Slovo *slyšeti* se běře s důrazem a značí slyšení slova, t. j. nauky Páně ochotné, nadesylajíc již počátek víry a hotovost podle ní, spravovati život svůj. *Věřením* Pán znamená víru živou, živé v sebe pojmání toho, co předmětem a podstatou víry jest. Slova: *kdo slovo mé slyší* připomínají nám slova prorocká o Christu Deut. 18, 15., kdež dí Hospodin, že mají toho, ježž jim pošle, velikého proroka poslouchati. Blažen, kdo tuto slyší slovo Páně, aby je uslyšel druhdy ku vzkříšení, k životu. — Takový člověk, jenž viru v Christovu nauku ujímá, *věří Tomu, jenž Christa poslal*. Prohlídá tu Pán ke skutkům, jež Otec skrze Syna činí a jímž Jemu svědectví vydává. Kdo věří v Christa, věří, že Otec, jenž v Christu a v jednotě s ním zázraky působí, pravdomluven jest a zapečetuje a potvrzuje jistotu pravdy Boží, an Bůh pro osvědčení pravdy slova Christova moc divy činiti mu propůjčuje 3, 33. Předmětem víry jest *slovo*, t. j. *nauka* Páně a základem jejím jsou divové Jeho či *skutkové* Otcovi v Christu provedení. Taková vira, jak dále vece, jest zdrojem blaha pro člověka, nebo člověk ten *má život věčný a na soud nepřijde, něbrž přešel ze smrti do života*. Vece: *má život věčný a nedí bude míti*, poněvadž základ života věčného již tuto se mu propůjčuje, o čemž 1, 12. 3, 16. viz. Život se mu uštěďuje takový, jaký předčasněmu Božímu o něm ná-zoru odpovídá, tedy život svatý a blažený. A tudy ze stavu hříšného přechází ve stav boholibé povahy, něbrž již se nyní nachází v stavu pravého života, do něho ze stavu smrti *přešel*. *Přešel* praví v perfektu *μεταβέβηκε*, jako byl výšeji 3, 18. o bezvěrcích pravil, že již odsouzeni jsou, Nebo přechod ze smrti k životu, z nespásy k spáse již se při tom, kdo věří, stal, síly budoucího života již se mu udělily, ač ještě řeckami ze smrti vyplynulými musí břístí. Přijímá člověk, jenž věří, símě nesmrtelnosti 1. Jo-3, 9, Z čehož nutně následuje, že nepřijde *k soudu*, t. j. k odsouzení; soud zde značí protivu blahosti či věčného života a zůstávání ve smrti, jak viděti z následujících slov: *něbrž přešel od smrti k životu*. To jest přecházeti od smrti k životu, vece sv. Aug. Ir. 22, 7. *přejíti od nevěry k víře, od klamu ku pravdě, od nepravosti ku ctnosti, od hněvu k lásce, od pýchy ku pokoře*. Ctnosti pak jsou kel a zárodek blahy a símě slávy budoucné. Takový život, takové kříšení a oživování počalo ihned, když Syn Boží

veřejný úřad na se vzal, učiti a spásu lidstva konati započav. Tudy praví Pán sám o sobě: *Amen, amen, pravím vám, přichází hodina a již zde jest, že mrtví uslyší hlas Syna Božího a kteří uslyší, žiti budou.* Dí opět: *Amen, amen,* aby zjednal a vyjevil jistotu výpovědi své. Dvakrát se klade slovo *uslyší*, a však v rozdílném významu; poprvé o slyšení vůbec, na druhém místě ale o vnímání a následování hlasu se běře. *Hlas* jest toli co *slovo* Páně. Hodina či doba jest čas vystoupení Páně veřejného, kdež počal křísiti lidi duchem mrtvé; a tudy již zde *přítomna* byla hodina ta, ale byla též budoucna a *teprv měla přijíti* a přicházela, poněvadž Pán sám nevešel do celého světa a neobracoval národy, nébrž to zůstavil apoštolům, kteří lidstvo ve hříších a nepravostech zamřelé k životu ubuzovali. *Mrtvými* zovou se zde duchovně mrtví, jenž ve smrt-ných stínech pohanstva zahřezli, a však kázani Páně a apoštolův Jeho uslyševše, ze smrti duchovně povstali a Christu obživiti se dali. Spůsob mluvení vzat jest ode vzkřísení a z mrtvých vstání tělesného před posledním soudem, k němuž Pán ovšem, však jen mimotně, prohlédá, poněvadž také ovšem vezdy duch s tělem a tělo s duchem u člověka stejnou měrou mzdy a pokuty dochází. Tuto ještě hlavně Pán k duchovnímu životu hledí, jak již ze samých slov a nyní jest viděti. Ti vzkřesové, jež Pán učinil na dceři Jairově, na mládenci Naimském a později na Lazarovi, jsou obrazové, nástinové a předvěstové duchovního obživení, o nichž slova Páně slyšeti se nemohou, ač tomu někteří vykladaatelé chtěli. Nebo tomu výkladu vadí slovo *uslyší* dvakrát opakované, kteréž na druhém místě značí toli, co věřiti, jak z artikulu *oi ἀκούοντες* viděti, nebo se rozdíl činí mezi těmi, kdo slyší a kdo neslyší. Leč o tom všem již svrchu povědino.

Ale kterak ožijí, mrtví jsonce? Předpokládá to, že Syn Boží má v sobě pramen života, jemuz na mrtevce plynouti a se prouditi dopouští. A tudy přidává slova: *Nebo jak Otec má život v sobě, tak dal i Synu míti život v sobě.* Již sice byl Pán výše 21. v. pověděl, že Syn Boží moc má oživiti, koho chce, jak moc tu má Otec; ale chtěl Pán ten svůj k Otci poměr ještě jednou předložit, vyvinutěji vysvětliti a ukázati, že život ten, jímž žijí duchovní vzkřisenci, život udělený a propůjčený jest. Tím pak Pán, že všechno obživování od Otce odvodí, jeví, že ono nejprže k slávě Otcově prohlídá. V sobě život míti jest, sám sobě býti původem a zdrojem života a pramenem, z něhož všekeren jiný život vychází; nebratí a nečerpáti života odjinud zevně, nébrž sám osobným životem býti. Všickni tvorové mají

život ne v sobě, nébrž mimo sebe, z Boha; Bůh jedin má ze sebe a od sebe život. Syn Boží vzal z Otce od věčnosti a předčasným nám věčně nevstihlým způsobem býti a božství a ovšem tedy i odsobný a úsobný život; má tedy život sám v sobě, odjinud vně nepřijatý, život vyronilý z podstaty Boží, život nepodmíněný, bezvýminečný. Otec, vece sv. Augustin, jest život a Syn tolikéž jest život, Otec má život v sobě, ale ne od Syna, Syn má život v sobě, ale od Otce. Včlověčení Jeho v tom žádné změny učiniti nemohlo, ješto božství proměně nepodléhá. O Christu platí slova Žalmu 35, 10. *U tebe jest zdroj života*; a tudy 1, 4. pravil Jan, že v Ném život jest. Všickni tvorové jak tělesný tak duchovný život ode Christa obdrží; on zajisté jest *cesta, pravda i život*. Jo. 14, 6. Chceš choditi? dí Aug. *Já cesta jsem*, dí tobě Pán. Oklamán býti nechceš? *Já pravda jsem*, volá Pán. Umříti nechceš? *Já jsem život*, dí tobě Spasitel tvůj. Nébrž apoštol Páně volá: *Zijí pak ne již já, žije ve mně Christus*. Gal. 2, 20. Jakož zajisté Syn má v sobě život, tak může také *dáti život jiným, kterýmž chce*, jak pravil v. 21. Jestli že pak má Syn moc obživiti ty, kdo uposlechli, tedy ovšem musí míti také moc, odrůzniti zlé od spásy a života, to jest, souditi a ustanoviti, kdo žiti má a kdo nemá. A tudy jak výšeji v. 20. jsme již viděli, s dáváním života svobodným soud či různěním osob souvisí. A proto Pán také tuto spojuje soud se životem, an dokládá: *a moc dal Jemu soud činiti, poněvadž Syn člověka jest.* Slovy těmi udává, že moc soudná Pánu přistojí a příleží proto, poněvadž Synem člově-cím jest. *Syn člověka* jest toli co *Messiáš*, co *Vykupitel* a k úřadu Vykupitelově patří oddělení a odrůznění, odcoudění, odcidění a odmísení lidí jedněch ode druhých a dobrých odměnění a zlých potrestání. Tato moc soudná jistě patří k dílu spásy a tudy Synu vlastní jest. Tu již Pán ač soud časný, jak se v dávání víry a milosti, v různěním dobrých ode zlých a podobnými záležitostmi výše vysvětlenými vykonává, hlavitě na myslí maje, znenáhla přechází ku konečnému soudu, jak z násled. vv. viděti, k soudu po vzkřísení odbývati se majícímu; soud ten jest poslední výkon vykupitelský, načež odezdá Syn 1. Cor. 15, 24. *království Bohu a Otci*. Budou tam na soudu ondy viděti Christa co soudce všickni bývalí soudcové a ten druhdy nespravedlivě od lidí odsouzený svě-mocně spravedlivý soud bude vydávati. — Při tom výroku Páně: *Moc dal Jemu soud činiti, poněvadž Syn člověci jest*, neleží váha věty na lidské přírodě Christově, aniž lepší důraz na slově *dal*, jakoby Pán, co člověk nemaje moci soudné, byl jí přenesem co

člověk obdržel a teprv nějakou měrou jí zasloužití musil. O tom zde Pán nemluví, an očividně odvěčnou moc svou na mysl má a o ní, jak ji spolu s božstvím od Otce čerpal, tuto mluví.

Nad takovými výroky bezmála se velice podivili ti lidé, kteří Pána poslouchali, an s takovou neomylnou jistotou sobě takovou moc a konečný soud nade člověčenstvem připisoval. I vece jim: *Nedívejte se tomu*, co jsem posud pravil. Dí: *nedívejte se*, ješto podivení menší větším podivením pomíjí; nebo prokázání většího díla Synova a projevení svrchované mocnosti Jeho ještě zbývalo v budoucnosti. *Přijde hodina*, vece, *v níž, kdo v hrobech jsou, uslyší hlas Syna Božího, a vyjdou ti, co dobře činili, ke vzkříšení života, co zlé páchali, ke vzkříšení soudu*. Odkazuje tedy posluchače ku konečnému výsledku obživování a souzení za života s lidmi obývaného, an tam obojí, obživění i soud, vrcholu svého dosáhnou. Že o posmrtném a posledním soudu a tělesném vzkříšení a oživení mluví, patrně ze slov: *nedívejte se*, jimiž, jak již praveno, něco nad předešlé věci vyššího navrhuje. Nejvíce pak to patrně z toho, že věci, o nichž teď v. 28. 29. mluví, o všechněch *návrat* praví; že dále nedí o přítomnosti ničeho, jak byl výšeji v. 25. pravil *nyní jest*, nébrž jen docela *k budoucnosti* odkazuje; a posléze patrně to z toho, že jasně o *hrobech* mluví. *Ve hrobech jsouci*, praví, *ti uslyší hlas Syna Božího a vyjdou*. Ovšem pak i ti, kteří dle 1. Thess. 4, 15. ode Pána při příchodu Jeho živi postižení budou, rovně vzkříšení budou a jim soud se vynese, jak samozřejmo jest, an veškeré člověčenstvo se tu zahrnuje; leč těch Pán nedotýká, an od větška činí pojmenování. Hlas Syna Božího bezmála anděly pronesen bude 1. Thess. 4, 16. Vzkříšení *soudu* a vzkříšení *života* jsou genitivu záměru a značí vzkříšení k soudu a vzkříšení k životu. *Soudem* rozumí se očitě odsouzení věčné; sic jinak k soudu vlastně tak řečenému také spravedliví přijdou a po pravici Páně stanou Mat. 25, 31., ale soud ten bude pro ně odkaz či poukaz k životu věčnému. Ze slov těch vidíme také, že nejen od víry, nébrž i ode skutků osud vzkříšení závisí. Slušně užívá o dobrých slovo *ποιέω*, činiti, tvořiti, facio, o zlých ale užívá slova *πάσσω*, agere, páchat; při dobrých skutcích jakási jednota se nalézá v duši a myslí činitelově, při zlých skutcích se roztrhuje a rozbíhá mysl i duše jednatelova a k vytčení toho se slovo naše páchatí převýborně hodí.

Již pak hodlá Pán ukázati povahu soudu svého, totiž že soud, ježž vynášeti bude, svrchovaně bude spravedliv. A dokazuje toho dvojím způsobem, napřed metafysickou nutností a za druhé svobodným vůle rozhodnu-

tím. O prvé praví: *Nemohu činiti nic od sebe, jak slyším, tak soudím*. Pán odvěčně a podstatně sjednán a spojen jest s bytností a se životem Otce a jakož v. 19. nemůže nic konati mimo a vně Otce, tak nemůže ani souditi nějakého mimo a kromě Otce a mimo soud Otcův vynášeti. „Slyšeti“ jest toli co vnímati, toli co *viděti* 19. v.; jest to odvěčné slyšení a poznávání, an úkon v Synu i v Otci stejnorodý a stejnověčný jest. Nesoudí Pán odloučeně od Otce, nébrž vynáší soud v jednotě, v podstatné a bytné spojenosti s Otcem; a tudy soud Jeho neomylný a svrchovaně spravedlivý jest. A to jest prvý důvod spravedlnosti soudu Páně. Důvod druhý vyjadřuje slovy dálejšími: *A soud můj spravedliv jest, poněvadž nehledám vůle své, nébrž vůle toho, jenž poslal mne*. Pravil, že soud spravedlivý soudí, poněvadž vůle Jeho neustále sjednána a srovnána jest s vůlí Otcovou. Sjednanosti té s Otcem nestojí v cestě vůle člověcká v Pánu; nebo ta bezhrášna jsouc a žádným naruživostem aniž jakým nečistým ohledům podléhající nijak oblouditi a od pravé stezky odvésti se nedá aniž dáti může, nehledajíc plnění své nějaké od Otce odlučné vůle, již zhola nemá, nébrž hledajíc jediné vůle toho, jenž Ho poslal. Mluví v praesentu *hledám, slyším* a t. d., poněvadž vůbec ráz a povahu soudu svého vyličuje. Přidává slova: *Jenž mne poslal*, aby tím zřejměji shodnost svoji vůle s vůlí Otcovou a tudy spravedlnost soudu svého označil. O soudu Páně spravedlivém již prorok Is. 11, 3. 4. předpovídal: *Nebude po vidění očí souditi, ani po sluchu uší trestati, nébrž souditi bude po spravedlnosti*. Ostatně Otcové svatí všickni napomínají, abychom, jsouce zálibní synové Boží, tak sjednotili se s povahou Boží, bychom již nemohli činiti jiného leč vůli Boží.

Tím dostatečně Židům svou nadčlověckou, nadčasovou a božskou bytost vysvětlil. Aby ale nezdálo se těm zarytcům, že sám o sobě svědectví dává, a že oni právem takového svědectví odpírati se mohou, tudy Pán přechází k důkazům o té své božské důstojnosti. Četl na tvářích jejich, ano viděl v srdcích jejich ta pochybenství a proto se schyluje k důvodění tomu. A sice dovolává se co svědků nejprvé Jana Křestitele, napotom táhne se na skutky svoje, na osvědčení Otcovo a posléze na Mojžíše: Praví pak:

31. Já-li svědčím o sobě, svědectví moje není právo. 32. Jiný jest, jenž svědčí o mně a vím, že právo jest svědectví, jež svědčí o mně. 33. Vy jste poslali k Janovi a vydal svěde-

ctví pravdě. 34. Já však od člověka, svědectví nepřijímám, ale to pravím, abyste vy spaseni byli. 35. On byl svíce hořící a svítící; vám ale se zachtělo na chvíli poveseliti se ve světle jeho. 36. Já však mám svědectví větší, nežli Janovo; nebo skutkové, jež dal mně Otec, abych vykonal je, ti skutkové, jež já činím, svědčí o mně, že Otec poslal mne. 37. A jenž poslal mne Otec, on sám svědčil o mně. Aniž hlasu Jeho jste kdy slyšeli, ani tváře Jeho viděli, 38. a slova Jeho nemáte v sobě zůstávajícího, poněvadž koho poslal On, tomu vy nevěříte. 39. Zpytujete písmo, ješto vy se domníváte v nich život věčný míti, a ta jsou, jenž svědčí o mně. 40. A nechcete přijíti ke mně, abyste život měli. 41. Slávy od lidí nepřijímám, 42. ale poznal jsem vás, že lásky Boží nemáte v sobě. 43. Já přišel jsem ve jménu Otce svého a nepřijímáte mne; jiný-li přijde ve jménu svém, toho přijmete. 44. Kterak vy můžete uvěřiti, ješto slávu vzájemně přijímáte a slávy, jenž od jediného Boha jest, nehledáte? 45. Nedomnívejte se, že já žalovati budu na vás u Otce; jestiž, kdo žaluje na vás, Mojžíš, v němž vy nádeji máte. 46. Nebo kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste snad i mně; o mně zajisté on psal. 47. Pakli jeho písmům nevěříte, kterak slovům mojim uvěříte?

Mluvě Pán o vyšší bytnosti své a své s Otcem spolupodstatnosti spatřoval, jak jsme toho dotkli svrchu, na tvářech posluchačů nemalé podivení, že věci tak neslýchané o sobě povídá, důkazův neuváděje. I sklonuje se Pán k nim a dostavuje nyní, čeho tam pominul. Nejprve půjčuje Židům, žeby právi byli v odporu svém, kdyby na sám výrok Jeho pro nedostatek svědectví jinudy vzatých, nestranných a průvodných v Něho nevěřili. Vece: *Já-li (sám) o sobě svědčím, svědectví mě není právo*. Svědectví o sobě samém nikde není před soudem tou měrou závažno a platno, že by se jiných důkazů nepostihalo. Může sice člověk sám o sobě pravdu vysvědčovat, ale svědčení jeho není průchodno a právomocno. S této lidské strany jim Pán připouští, že by od Něho nějakých důkazů vyhledávati mohli, na pouhý výrok Jeho víry

neujímající; s lidské strany pravíme, poněvadž níže 8, 14. Pán přivlastňuje sobě, že Jeho sebesvědectví právo jest, když s božské strany se na věc patří. A však, dí dále Pán, u Židů není v té věci žádného nedostatku, an dosti důkazů před očima mají a tudy žádnou výmluvou nevěry své zastíratí nemohou. Nebo, vece: *jiný jest, jenž svědectví vydává o mně, a vim, že pravdo jest svědectví, jež svědčí o mně*. Jiným tím svědectvím chtěli někteří vykladači rozuměti Jana Křestitele, o němž hned řeč jde; a však ješto Pán dle v. 36. nepřijímá a nepotřebuje osvědčení lidského a ješto v textu řeckém artikul *ὁ μαρτυρῶν* přichází, nemůže se výklad ten chváliti. Také bychom tu místo praesentu *svědčí* musili čísti perfektum *svědčil*, čehož tu není. Táhne se Pán raději k svědectví Božímu a tím jiným, jenž o Ném svědčí, rozumí Otce. Mohl tuto, což níže činí 8, 14. také se táhnouti k tomu, že Otec vezdy s ním jest, že v Jeho sjednocení a sjednání o sobě svědčí, tak že když o sobě svědčí, vezdy také spolu Otec svědčí. A však toho se zde odtahuje Pán, jenom ve slově *vim* (že *právo jest*) poněkud toho mlčemně dotýkaje a prohlídá k zevnějšímu a patrnému od Otce Mu vydaným svědectvím. Zde, jak již toho dotknuto, staví se na stanoviště člověcké, níže 8, 14. se povýšuje na vyšší stanoviště a jedná o sobě s trůnu božské a neomylné důstojnosti své. Než ale o skutcích Otcových pro Syna svědčících mluví, zminuje se o Janu Kř., jehož svědectví o Christu vydané pravým býti praví. Upomíná na poselství, jež učinili k němu Židé 1, 19. a vece: *Vy poslali jste k Janovi a vydal svědectví pravdě*, t. j. svědčil o mně pravdu, když pravil, že jsem *beránek Boží, jenž snímá hříchy světa*. Klade s důrazem zájmeno *Vy*, jakoby říci chtěl: *Vy sami poselstvím svým jste se mohli přesvědčiti, že Jan, jehož jste za proroka měli, právě o mně svědčil*. Mohlbych tedy ovšem na jeho svědectví se odvolávati, aniž byste vy právem jeho se odpírati mohli. Ale, dokládá Pán, *já nepřijímám*, či neberu *od lidí svědectví*, nestojím o ně, nepotřebuji ho, na sebestotě a svědectví Otcově přestávaje. Tím svědectvím rozumí svědectví o své vyšší důstojnosti; nebo že jisté a místné svědectví nějaké určitě Pán na myslí má, viděti z artikulu, jenž před slovem řeckým předchází *τὸν μαρτυροῦν*. Jan jistě svědectví o Ježíši Christu vydal, že totiž skutečně jest Synem Božím a Messiášem a svědčil to samozvané a samoděčné. Židé se byli jeho, zda Christus jest, tázali; Jan odkázal je na toho, jenž mezi nimi bytuje a Messiášem jest, jemuž Bůh sám s nebe byl svědectví vydal. Tím větší a závažnější bylo tedy svědectví Ja-

novo, a bylo ono ovšem svědectví také Boží, an Jan byl od Boha poslán svědčeti o Christu; ješto ale Jan Kř. divů a zázraků nečinil mohlo se vezdy zdáti, že se tomu svědectví jeho božského průkazu nedostává. A proto Pán pro nevěru Židů je toliko se strany lidské považuje a jeho se vzdává. Slova: *neberu svědectví od lidí* mají smysl: nepotřebuji svědectví lidského, proti němuž, ač v sobě jest nejpravější, namítati někdo něco může, an mám vyšší, božské svědectví Otcovo v zázracích. Ač ale sám není potřeбен takového osvědčení, předce nesvědčil Jan Křestitel nadarmo a na marno, nébrž poslán byl svědčit 1, 6., aby Židům spásy se dostalo. A to jest, co Pán vece. *Ale to pravím*, tyto věci o Janovi Křestiteli připomínám, *abyste spasení byli*. Ač pro Christa nepotřebno bylo svědčení Janovo, pro Židy bylo užitečno a spasitedlné, čelilo totiž k tomu, aby Židé k víře v Christa přivedeni byli. Mohli a měli Židé Janovi věřiti. Ale k ujetí víry při osvědčování potřebí trojí věci, svědectví, dobré vůle a milosti Boží či vnitřného svědectví Ducha svatého. První a třetí podmínka se bohatě u nich nalézala, ale vůle dobrá se jim nedostávala.

Poněvadž pak svědectví Janovo pro Židy spasio a oblaživo býti mělo, tudy Pán o Janovi se šireji zminuje a ukazuje, že ovšem od něho pravdě se vyučiti a k životu navésti se dáti mohli. *On*, vece Pán o Janu, *byl svíce hořící a svítící, vám ale se zachtělo na chvíli poveseliti se ve světle jeho*. Praví o Janu, že byl svíce hořící a svítící, svíce jistá, výtečná očekávaná a v písmě předpovídaná; jest zajisté v řeckém textu člen *ὁ λύχνος*. Nebyl světlo, 1, 9., neměl světla od sebe, a však učiněn byl *svící*, an přijal osvětu od světla pravého, ode Christa; *hořel*, horoucnost jeho a horlivost jeho nemala byla, v srdci jeho byl oheň víry a lásky Boží a nenávisť jeho proti hříchům a nepravostem horoucně plápolala. Ale byla také *svícící, svítil* příkladem svým a vyučováním svým. Napřed háral a pak svítil, dříve vlastní pobožnost pěstovati a napotom u jiných ji obstarávati má člověk. Běda vyhaslým svícem, v nichž člověk ani světla pravdy, ani ohně lásky nenachází. Běda národu, u něhož svíce pravdy zhasne a oheň křesťanské lásky tuchne. Jsou slova ta podobna oněm o Eliášovi výrokům, Sir. 48, 1. *Povstal Eliáš prorok jako oheň a slovo jeho jako pochoděň hořelo*. Takovým byl Jan, že Židům dobře svítil, a měli všelijak světla toho použití a ku Christu se jím vésti dáti. Ale oni nedali se osvíciti, nébrž jak Pán dále praví *se jim toliko zachtělo poveseliti se na chvíli ve světle jeho*; ne jak muži, nébrž jak děti se k světlu jeho měli, poskočiti, poplestati ve světle, jenž se vyskytlo v noci, chtěli

raději, než světla užiti k rukovodství na cestu ku Christu. *Zachtělo se vám hořelý svíce* t. j. nic jiného kromě pouhého veselí jste při Janovi nehledali, k úradám Božím neprohlídající. Vytýká jim Pán lehkovážnost a božských záměrů nevsímání. Ta jest povaha hříšného člověka. V církvi Boží nejedno světlo se vyskytlo. Zprva se hrnuli k němu lidé, ale brzo se jim toho odnechtělo a tma se jim více líbila. Chvíli je těšilo, míti v národě opět proroka, muže přísných mravů, muže jenž zvláštním a právě prorockým počínáním a bezohledným káráním tak velice proslynul a národu židovskému oslavu národu Božího obnovil. Ale brzo se jim sprotivilo kázání jeho, když jich napomínal ku pokání a fariseové a vůbec vůdcové Židů pohrdli jím a dle slov Lukáše, Luc. 7, 30., pohrdli úradkem Božím, ježž Bůh s nimi zamyslel, totiž k víře je přivésti.

Přechází Pán nyní po onom o Janovi výroku k tomuto většímu, o němž mluvil, svědectví. *Já mám větší svědectví, než Janovo; skutkové, jež mi dal Otec, abych je vykonal, skutkové, jež já činím, svědčí o mne, že mne otec poslal*. Kterí jsou skutkové jeho, k nimž Pán táhne se tuto? Praví o skutech těch věc dvojí, jednu, že mu je dal Otec vykonati, druhou, že je sám činí. Tak mohl Pán jenom mluvití podlé té, o nižto výšeji mluvití přišlo, bytné s Otcem sjednocenosti, ješto skutkové ode Christa činění v jednotě té s Bohem Otcem vykonání byli. Skutky těmi někteří vykladači veškeren život Páně, veškerá Jeho díla, práce a trudy Jeho spolu i s divy a zázraky rozumějí. Ovšem veškeren život Páně a všickni krokové toho Jeho na světě pobytu mají do sebe ráz a pečeť božskou a svědčí neomylně, že od Boha poslán byl; nasvědčují také výkladu tomu povšechnému slova: *abych je vykonal*. Leč lépe jest starého výkladu se držeti. A téměř jednohlasně staří vykladaelé skutky těmi, o nichž Pán tu mluví, ozvláštně skutky Páně rozumějí, divy totiž a zázraky, na něžto se Pán i jindy, 14, 10, 10, 25. Luc. 11, 29. Mt. 11, 20. odvolává. Divy svědčí o Christu, poněvadž jinak, leč Boží mocí, vykonány býti nemohou, což povšechně ode všech Židů se uznávalo. An praví, *svědčí o mne, že mne Otec poslal*, tím vytýká důstojnost svou co Messiáše; a o uznání té důstojnosti Páně především mu nejvíce jíti musilo, an uznání božské bytnosti napotom důsledně z uznání onoho plynulo.

Kromě těchto divů Pán jiný důkaz vede a jiného svědectví se dovolává, an dí: *A jenž mne poslal Otec, sám svědčil o mne*. Toto svědectví Otcovo kladou někteří vykladači za totéž se předešlým, tak že slova uvedená za pouhý výklad verše před. mají. Leč lépe jiní drží, že Pán o novém svědectví mluví, an

slova předešlého verše výkladu nepotřebují, a nadto by byl Pán opět řekl *svědci* v času přítomném. Nyní pak užívá času minulého: *svědectví vydal*, svědčil, a ovšem tedy na jiné se ohlédá skutky, jimiž Otec Synu svědectví vydal. A tu řídicí vykladatelé slyší to o svědectví, jež Pán přijal od Otce na křestu. Ale výklad ten neobstojí. Pán předpokládá, že Židé svědectví toho povědomí býti mohou, což o křestu Páně a o tom, co se při něm stalo, se říci nedá. Celé důvodění Páně a celá spojitost řeči dává na jev, že to svědectví jest svědectví Boží Christovi v písmě svatém vydané, o němž ovšem dobře Pán předpokládá, že jim známo býti mohlo; takže od bezprostředného svědectví k prostřednému přechází. Praví pak o něm: *Aniž hlasu jeho jste kdy slyšeli, ani tváře Jeho viděli, a slova Jeho nemáte v sobě zůstávajícího, poněvadž koho On poslal, tomu vy nevěříte.* Tuto jim tedy Pán troji věc vytýká: jednu, *neslyšeli jste hlasu Jeho*, druhou *neviděli Jste tváře Jeho*, třetí, *nemáte slova Jeho ve Vás zůstávajícího*. Obrazně mluví podle toho, že člověk po hlasu a tváři poznán bývá a Bůh v Zákoně starém podobně slyšení a jako spatřovati, t. j. ovšem a všelijak poznati se dával. Ale vy jste, vytýká Pán, *neslyšeli ani neviděli* to jest nechtěli jste dokonalého poznání dojíti, pro hlas Boží jste ohluchli, pro tvářnost Boží jste oslepli. *Hlasem* rozumí ozvláště výroky starozákonné o Christu. Při slovech *tváře neviděli jste* naráží na zjevování Boží v starém Zákoně stalá a dí, že nepoznali a nevyrozuměli zjevením Božím ve starém Zákoně vůbec. A tudy také, odvětují z toho Pán právem, nepochopili výroků těch, jenž se ku Christu odnášejí a zřetelní jsou dosti, že každému otevřené a ochotné mysli člověku je čtoucímu se samoděk naskýtají, a ovšem tím snáze lidem ke čtení jich a rozumění jim po toli století vedeným samy se otvírati musily. Boha z vlastní síly dokonale a dle podstaty a bytnosti úplně poznati či 1, 18. *Boha viděti nikdo nemůže*; ale tu nemluví Pán o dokonalém a prostupném poznání podstaty Boží, nébrž o pochopení zjevených pravd Božích a o poznání těch věcí, které od Boha lidem ku poznání vydány byly. Mluvil Pán k náčelníkům Židů těm, kteří ozvláštnou a hlubokou známostí písma sv. a výroků jeho se honosili, a tudy výtku Jeho tím jistější a hlubší dojem učiniti musila. Ještě jinou výtku, největší, jim vyčítá. *A slova Jeho, dí, nemáte v sobě zůstávajícího, poněvadž koho On poslal, tomu vy nevěříte.* Slovem Božím nerozumí vniterná vnukání, jak některým se zdá, nébrž řeč od Boha v písmě pravenou. Nechce Pán upirati, žeby slova Božího nebyli obdrželi, ješto měli písma a v písmě sv. Bůh mluví. Ale to o nich vece, že slova Bo-

žího nemají zůstávajícího v sobě, že veškerá zjevení Boží toliko vně pochopili, ale do útrob a do srdce jich nepřijali, duchovně sobě jich neosvojili, k vůli jich nepřipustili, snahy a směry svoje podle nich nezařídili a jimi se nespravují. Jistý toho důkaz jest, že *koho Bůh poslal, tomu nevěřili*. Rozdíl jestv písmě, věřiti *nekomu* a věřiti *v někoho*; frása poslední vyššího a hlubšího cosi vypovídá a k Bohu zří. Zde Pán prvé frázy užívá a tedy chce říci, že se Jemu ani menším stupněm důvěry nepropůjčili. Ješto by slušelo, aby víru *v Něho* ujali, oni se zpěčují víru Jemu dáti, čehož se člověku hodnému odpírati urážkou jest. Nechtěli věřiti Pánu; tím méně věřili v Pána. Toho, k němuž Rom. 10, 4. veškeren zákon směřuje, k němuž veškeré podobizny jeho se odnášejí, o němž proroci veškeri hlas předvěstný vydávají, Toho nepřijali a nepřijímají za Toho, co o Ném Písmo praví, za Messiáše a v Něho uvěřiti se zpěčují. Smysl písma starého Zákona otvírá se v Christu, 2. Cor. 3, 14., a kdo v starém Zákoně Christa nevidí, zahaléné a zakryté má oči a pléna měrou hustého závoje spouští se nad zrakem jeho. Bez Christa Zákon starý mrtvole podoben jest a jenom duch Christův životem jej naděluje. Někteří vykladači slova: *neviděli jste tváře Jeho a neslyšeli hlasu Jeho* za námitku a výmluvu samých Židů vydávali, a však očividně proti všemu spojení a proti úmyslu řeči.

Již pak Pán odkázav na svědectví Otcovo v písmě dané vytýká veškerou zlobu nevěry jejich, ano zpytování písma předce u Židů s pravým výtěžkem se nepotkává. *Zpytujete písma, dí, an se domníváte, v nich život míti.* Obyčejný překlad *zpytujte* v imperativu za dnů našich již překonan a opuštěn jest, ješto k souvislosti imperativu nepřiléhá; patrně to ze způsobu, jak dále mluví v indikativu: *ale nechcete přijíti.* Rozdíl veliký tím nepovstává, v indikativu-li čili v imperativu čteme, leč potřeba souvislosti šetřiti a tudy indikativu se držeti. *Zpytujete písma, vece Pán.* Písma — to jsou zlatodolové, ale potřebí v nich dolovati se snahou, s pílí, s rozjímáním a s modlitbou. Židé to skutečně činili a písma skoumati, rozvažovati, v nich kochati se bylo jejich svrchované zaměstnání, ač ovšem lidé jenom mezi nimi učení, tak řečení zákoníci, kromě levitů a knězů, čtení a rozjímání písma sv. pilní býti mohli. Ale také byla žádost Christova, aby v něm pilně zpytovali; byla zajisté písma v starém Zákoně na to vydána, aby Židé v očekávání Messiáše udržováni a s okoličnostmi příchodu Jeho obeznámeni byli. V písmě svatém oni *domnívali se život míti.* Ze slova *domněni* mnozí se domněli, že Pán Židy kárá pro domněni to takové; leč lépe jini

myslí, že Pán táhne se k jich pravému o písmu náhledu, aby, majíce za to, že v starém písmě život jest, života onoho tam hledali a dosahovali. *Životem* se rozumí navedení k životu, cesta k životu věčnému, jak u proroka Bar. 4, 1. praví se o písmě, *že to jest kniha příkázání Božích a zákon věčný, a všickni, kteří se ho drží, přijdou k životu.* Žeby pouhé jmění písma je oblažiti mohlo, nemohli se domnívati Židé, jak netoliko z uvedeného místa, něbrž také z jiných viděti na p. Lev. 18, 5: *Ostříhejte ustanovení mojich, kteréž čině člověk živ bude v nich.* Předce ale spravedlivě praví o nich Pán, že se *domnělí* míti. Domnívali se míti, ale neměli skutečně, nevěřice v Christa, jímž jediným v písmě tak osvědčeným života a spásy dojíti mohli; theoreticky bylo domnění jejich právo, prakticky ale neprávo. Život mohl dán býti jen od Messiáše, a veškera písma se odnášejí k Němu a Jej předpovídají. A v tom právě, v tom Messiáše předpovídání, stávají se písma svatá zdrojem věčné bláhy. Tudy přidává Pán: *Ta jsou, jenž svědectví vydávají o mně.* Kdyby zákoníci a fariséové co zástupcové lidu byli dokonale zpytovali písmo a pravého smyslu jeho pílili, byli by jistě v nich Pána nalézali, an o Něm tam všechno psáno a předpovědino stojí. Že ale nenalezli, že k víře v Christa písmem navésti se nedali, to se dalo vlastní vinou jejich. Nedosti hluboko, nedosti správně a pokorně v písmech zpytovali a nedostávalo se jim dobré vůle, pravdy všady následovati, ačkoli by jich pýše, hrdosti a předsudkům nepochlebovala. A to dí Pán: mohli byste věsti se dáti ke mně písmem svatým a měli byste; *vy ale nechcete přijíti ke mně, abyste život měli.* Přijíti ke Christu jest v Christa věřiti, Jemu se oddati a životem Ho následovati. Nevěra jejich pochází ze zlovůle a přirozený výsledek jest povahy jejich zlé a převráceného jich směru.

O tom Pán místněji jim mluvit hodlaje napřed odvrací podezření jejich, jakoby nějakou honosivostí popuzován takové věci o důstojenství svém přednášel. Vece: *Slávy či velebení u lidí nehledám, ale poznal jsem vás, že lásky Boží nemáte v sobě.* Slávou rozumí se každá zemská výhoda, především ale chvála, oslava a velebení u lidí, jehož by se bylo Pánu dostalo, kdyby byl volil a hodlal potvrditi předsudků Židů o tělesném Messiáši, kdyby se byl za politického osvoboditele Israelitů ode jha Římského vydal. To vysvítá z toho, že lichoproroků nemálo se vyskytlo, jenž od Židů za messiáše přijati byvše národ ten do zkázy uvedli. On ale hledal spásy jejich, duchovné obnovy jejich; vštípiti jim hleděl lásku k Bohu, k bližnímu, ku každému člověku a lásku

k úkolu na národ Židovský od Boha složenému. Ale v nich nebylo chápavosti a jemnosti pro svrchované úkoly Boží; oni neměli přítulnosti k Bohu v srdcích svojich. *Poznal jsem vás, dí Pán, že nemáte lásky Boží v sobě, že nemáte lásky té k Bohu a cnosti oněch nemilujete, které z ní plynou.* Mohlo se z jejich horlivosti zdáti, že hoří láskou k Bohu. Odpírá tomu Pán. Dí: veškera vaše horlivost náboženská jest výpylek sobectví a pýchy, an nad jinými národy panovati žádáte a službu Boží co nějaký prostředek k vymožení sobě na Bohu té svrchovanosti politické a vůbec zemské považujete. Mnoho té liché horlivosti se na světě posud nachází a nejednou zášť, závist a nenávisť plášt horlivosti na se přijímá. Pravou lásku nám jen věčná láska, Duch svatý, do srdcí vlti může. Dí: *poznal jsem;* tedy nemluví z pouhého tušení; tím probodá jejich útrobu.

Ale ani tím se jim Pán tajiti nehodlá, že za příčinou té nejmavosti a nechápavosti vyšších a zbožných záměrů a za příčinou své v předsudcích zarytosti stane se jim, že v nehlubších a nejzáhubnějších bludech zatonou a na zkázu přijdou. Jeden a ten stezejný blud již je zastihl, ostatní z něho co pramene vyplynou a blaženost jejich potopí; *Já jsem přišel, dí Pán, ve jménu Otce svého a nepřijímáte mne, jiný-li přijde ve jménu svém, toho přijmete.* Nepřijetí Pána za Messiáše jest hlavitý záhubný blud; měli Ho tím více a spíše přijmouti a v Něho uvěřiti, ješto přišel *ve jménu Otce.* *Ve jménu, t. j. z rozkazu, z poselství, z povolání Božího, v jednotě svrchované s Bohem, na místě Jeho, tak že co já mluvím, řeč Otcova a co já činím, skutkové Otcovi jsou; od Otce mluvím, od Otce působím.* Ale vy přese všechnu tu mou co posla a náměstka Otcova důstojnost, ač vám zřejmě dokázanou a před vámi vyjevenou *nepřijímáte mne,* nevěříte ve mne co Messiáše vám předpověděného. Ale kdo se proti pravdě zatvrzuje, tomu se stává, co 2. Thess. 2, 10. *Protože nepřijali lásky pravdy, proto jim pošle Bůh působení bludu, aby věřili lži.* A to jim předpovídá Pán, an dále pokračuje: *Přijde-li někdo ve jménu svém, toho přijmete.* Ve jménu svém přijíti značí, jak z protivy patrné, nebyti od Boha poslánu, o své újmě se za něco vydávati, osobovati si věci a důstojenství od Boha sobě nepropůjčených, bez Božího povolání se za výkupce národa vystavovati. Rozumějí se lichomessiáši a lžechristové, kterých po Christu více než šedesáte vyskytlo se v dobách rozličných a kterým lidé aspoň na čas víru dávali a za pravé messiáše je měli. Přijali je, poněvadž takový lžechrist, chtěje tím, čím nebyl, jmin

býti, pochleboval a lichotil předsudkům, sobeckým zájmům a převráceným záměrům lidu israelského, ozvláště ale pohlavarů jeho. Barkochba lichotil Židům, nejvíce lichotil jich pýše. Tak Mohamed zlovykům Arabů hověl.

Ale Pán hlouběji proniká ku vniterné příčině nevěry jejich a jejich se Christa přijmouti zarytému a zapeklému vzpírání. Víra předpokládá pokoru, odříkání se ohledů sobeckých a přivinulost k Bohu, spojenou s neskonanou Jemu zavděčovati se tužbou. U Židů všeho toho opak se nalézal. Tudy dí jim Pán: *Kterak vy uvěřiti můžete, jenž slávu vzájemně přijímáte a slávy, jenž z Boha jest, nehledáte?* Práví vy s důrazem; vy, jenž takovou do sebe povahu chováte. Dí: *přijímáte a nehledáte*, prostě protivy k sobě svazujíc, čímž důrazu přibývá. *Vzájemně*, dí, t. j. druh od druhých, jedni od druhých, nižší od vyšších, vyšší od nižších. *Sláva u lidí* jest roztrušování po světě jména člověka; hledání slávy jest snažení po vážnosti mezi lidmi, po moci a důstojenství, slovem po všem onom, co pýše, vysokomyslnosti a hrdosti lidské lahodí. Taková povaha protiví se přijmutí víry, která pokory a poslušenství vymáhá. Kdo se bojí zavaditi o ducha času, o dobrou pověst svou přijíti, kdo pro pošmournou nábožnost chválen býti žádá a pro Boha hanbu a posměch snášeti se líknuje, kdo se domnívá nemoci žiti sám a v odloučenosti od zlých spolků a nevěrecké cházky, když jiného obcování není, kdo n nevěrců slaven býti žádá, v tom zárodové víry a dobra snadno se přitlumují. A takovou povahu měli do sebe Židé a právem Pán dí, že *nemohou* uvěřiti, pokud nezbudou té úporné a nekolné zpupnosti. Proti *slávě u lidí* stojí sláva *od jediného Boha*, o níž dí, že jí Židé nehledají. *Sláva* od Boha jest zalíbení se Bohu, a hledání té slávy jest snaha všemožná zalíbení toho dojíti. Takovéto hledání slávy od Boha vymáhá mravného povýšení a duchovního obrodu člověka a spojeno jest s pokorou a podrobeností a s láskou Boží. Sličné se ta slova mohou obrátiti na počínatele nových náuk a na tak řečené reformátory. Pýcha, ctizádost, marnivost jsou skálou urážky pro viru a ty byly rázem těch bludařů, jenž se za vyvolence Boží kladli. Slávy Boží nehledali Židé, slávy vniterné, nezřejmé, teprv druhdy se zjeviti mající, když Pán přibude 1. Jo. 3, 2., ač ovšem nyní Bohu dobře známa jest. Dí: slávy *od jediného Boha*, aby hodnotu a cenu slávy té co výlučnou a svrchovanou vylíčil a ukázal, že slávy jinde hledati nemístno a pošetilo jest.

Ale mohli Židé se vymlouvat, že jejich proti Christu odpor pochází z horlivosti a

lásky k Mojžíšovi a mohli se proti žalobám Páně a výtkám Jeho táhnouti k zákonu Mojžíšovu a namítati, že k zákonu tomu stojíce nemohou se minouti se zalíbením Božím a tudy se životem věčným. Pán toho dotýkaje, dí: *Nedomnívejte se, že já na vás žalovati budu u Otce; jestiž, kdo žaluje na vás, Mojžíš, v němž vy nádeji máte.* Dí, aby se nedomněli, že na ně žalovati bude. Nevolí tím popírati, že by se vzdal každé proti Židům žaloby, nébrž že jí potřeba není, an Mojžíš sám proti nim žaluje. Oni dovolávali se zákona Mojžíšova proti Pánu v. 16., za přestupce jeho Pána kladouce, že v sobotu člověka uzdravil. Obracuje Pán žalobu tu na ně. Ani tu však není potřebí, aby Pán sám je co přestupníky před Bohem obžaloval, an Mojžíš, přirozený zástupce zákona, co žalobce proti nim povstane, proti nim, kteří v něho, v Mojžíše nádeji svou složili. Dí: *Jestiž, kdo žaluje na vás, Mojžíš, v němž vy nádeji máte.* Tak soudce dí zločinci: Ne já tebe hrdla odsuzuji, ale zřízená práva. Odnímá jim veškeru půdu, na níž budovali nádeji svou, vystavujíc jim Mojžíše, jejížto za svého spásce vydávali, co vlastního jich žalobníka. Učí, že nevěra jejich v Christa předpokládá nevěru jejich v Mojžíše samého. To jest rána zničovací, dobitná a dorazná. Žalobu svou mohl Pán pro své nepřetržené s Bohem spojení každého okamihu učiniti a tudy nerozumí se *den soudný*, na němž Christus nebude žalovati, nébrž souditi. Na Christa Spasitele nepřipadá žalovati jak raději zastávati R. 8, 34. Dí: *Jestiž, jenž žaluje na vás; nedí: bude žalovati*, nébrž žaluje neustále a ustavičně. Jak Mojžíš na Židy žaluje, tak světci a světice Boží na ty, kteří církve Boží neslyší. *V Mojžíši nádeji měli Židé*, poněvadž v zachování zákona Mojžíšem daného dráhu k životu věčnému býti shledávali. Mojžíš sám osobně nebude žalovati, nébrž žaloba jeho složena jest v písmě; tím bude proti Židům svědčiti. Žaloba pak písma Mojžíšova nepřijde o tom neb onom přestupku toho neb onoho zákona, nébrž bude se týkati toho, že záměru hlavitého celé staré Úmluvy, Christa, nepřijali a v Něho neuvěřili. To samozřejmě ze souvislosti vyniká. Viděti spolu, že Mojžíš stojí tu co zastoupatel a repraesentant celého starého Zákona a že tudy veškeren Zákon starý spolu i s proroky se tu rozumí. Mojžíš i proroci o Christu předpovídali. Mojžíš se táhne netoliko ke Christu, Deut. 18, 15. nn., když o vzbuzení velikého proroka mluví, nébrž v ustanoveních, obřadech, symbolech a náznacích, v celém kultu; a z prorokův každý některou okoličnost ze života Messiášova předpovídal. Ješto tedy Mojžíš i proroci o Christu zřetelně psali, musili by Židé,

kdyby v Mojžíši a prorocích pravdy čiré hledali, Christa v nich naléztí a ovšem v Christa uvěřiti. Nevěrou svou v Christa dokazují, že se jim právě víry slovům Mojžíšovým a vůbec vyrokům starého Zákona nedostává; konec *Zákona* jest Christus Rom. 10, 4, a veškeré věci, jenž se na Pánu zplnily, tam předpovědiny byly Luc. 24, 44. Skončuje Pán domluvu svou, an dí: *Jestli jeho pismům či spisům (nestojí γραφή, nébrž γραμμα), nevěříte, kterak slovům mojím uvěříte?* Protiklad nespočívá na slovech *pisma* a *slova*, nébrž na slovech *jeho* a *mojím*, jak ze souvislosti patrné jest. Předpokládá, že bylo Židům snáze věřiti Mojžíšovi a že víry pismům jeho dané měli za vzchod k víře v něho, v Christa, užiti. Kdo věří svědku, věří i tomu, o kom svědek svědčí; nevěřice Christu tedy ani Mojžíšovi nevěřili, ač o něm důstojněji než o Christu smýšleli. Mojžíš jim byl osobou předústojnou, vši vážnosti, ovšem pak vši víry nad pomyslení hodnou; veškeren život jejich zavisl netoliko na něm, nébrž prosáhnut, prostoupen a až do nejzazších, nejkrajnějších záhybů života veřejného

i soukromého proniknut byl Zákonem jeho. Mojžíšova zákona šetřiti a Mojžíše poslouchati sobě za čest a svrchovanou úlohu života položili. Jestli ale přes to všechno předce s pravou vírou starého Zákona minuli se a víry Mojžíšovi nedávali, ovšem nebylo možno, aby v Pána uvěřili, Jehož ne ve vážnosti, nébrž v závisti a zlobě chovali a proti Němuž zástím soptili.

S tím pak Pán skončil, jich vlastním svědomím zanechav, aby ostnem, jež v mysl jejich včínil, k lepším věcem navéstí se dali, ač ovšem s bolestí předvídal, že náclníci Židů zaryté a speklené úrupnosti a zatvrzlosti neostanou, aniž ke Christu se věsti dají. Kdo nevěří svědku, nevěří ani tomu, o němž on svědčí. Tudy také Jan evangelista nepřichnuje nic dále, nébrž přechází k vypravování o tom, co se bylo před svátky paschálnými vyplnilo. Skončil Pán řeč k Židům s otázkou beznadějnosti, s jakou také Žalm 94. končí: *Ale oni nepoznali cest mých, jak jsem přísáhl v hněvu svém: Nevejdou do odpočinku mého.*

Hlava VI.

Pět chleby a dvěma rybama nasycuje Pán pět tisíc lidí 1–15. Po moři k učeníkům od větru zmitaným jde 16–21. V synagóze Kafarnaitské mluví o chlebě nebeském a učí, že on sám jest chlebem života 22–47. a že tělo Jeho jest pokrm a krev Jeho nápoj k životu věčnému 48–60. Když někteří z učeníků slovy Jeho uraženi Jej opustili 61–67., přidrželi se Ho apoštolé 68–70., leč i z těch jednoho zrádcem býti praví 71–72.

1. Potom odešel Ježíš přes moře galilejské, jenž jest tiberiadské 2. a následoval Ho zástup veliký, poněvadž spatřovali znamení, jež činil na neduživých. 3. Vstoupil tedy na horu Ježíš a tam seděl s učeníky svými. 4. Byla pak blízko pascha, svátek židovský. 5. Pozdvih tedy oči Ježíš a spatřiv, že zástup převeliký jde k Němu, řekl k Filipovi: Odkad nakoupíme chleby, aby pojedli tito? 6. To však povídal zkoušeje ho, neb sám věděl, co hodlá učiniti. 7. Odpověděl Jemu Filip: Za dvě stě denárů chleby nestačí jim, aby každý málo něco dostal. 8. Dí Jemu jeden z učeníků Jeho, Ondřej, bratr

Šimona Petra: 9. Jest pacholík jeden tuto, jenž má pět chlebů ječných a dvě rybě, ale to což jest na tak mnohé? 10. Řekl tedy Ježíš: Rozkažte lidem se rozložití. Bylo pak trávy mnoho na místě. Rozložilo se tedy mužů počtem asi pět tisíců. 11. Vzal tedy Ježíš chleby a díky učiniv rozdal rozsadilým, podobně i z ryb, kolik chtěli. 12. Když však se nasýtili, řekl učeníkům svým: Seberte pozůstalé drobtý, aby nezbyly. 13. Sebrali tedy a naplnili dvánácte košů drobtů z pěti chlebů ječných, jenž zbyly těm, co byli jedli. 14. Ti tedy lidé uzřevše, jež Ježíš učinil znamení, povídali: Tento jest zajisté prorok, jenž přijíti má na svět. 15. Ježíš tedy poznav, že chtějí přijíti, aby chopili Jej a učinili Jej králem, ušel opět na horu sám jediný.

Co tuto Jan ev. vypravuje, v tom sbíhá se s ostatními třemi evangelisty Mt. 14, 13–21. Mr. 6, 32–44. Luc. 9, 10–17. a příběh ten již od nás u sv. Matouše na dočteném místě vyložen jest. Proto nyní jenom

některých věci zkrátka dotkneme, ostatně k dotčenému místu u Mat. odesílající.

Potom odesel, vypravuje Jan, *Ježíš přes moře galilejské, jenž jest tiberiádké a následoval Ho zástup veliký*. O čase, kdy se to přihodilo, dokládá Jan, že *blízka byla velikonoč*; o mezidobí, kteréž prošlo mezi svátkem ve předešlé kapitole zmíněným a mezi paschou tutějšho vypravování, Jan ničeho neurčuje, slova pouhého *potom* užívaje, t. j. po věcech předešle vyložených v k. 5. A tudy podlé různých o předešlém svátku náhledů také rozličně mezičasí to vyměřováno. Kdo předešlý svátek paschou býti praví, ti tuto celý téměř rok v mezeře býti kladou; kdož ale s námi onen svátek za slavnost púrů mají, ti drží, že měsíc aneb něco více nad měsíc mezi tímto a oním svátkem uplynul. Z Judey Pán vrátil se do Galiley, kdež hojnější žeň pro řiši Boží dozrávala. Jan Křtitel byl již od Antipy stat a tetrarcha ten byl pežoren již na Christa. Ale předece nebylo nebezpečí pro Pána v Galilei tak velikého jak v Judei, ješto lid docela stál při Pánu a přejetí z podkrají Antipovi do krajín Filipovi poddaných přesnaduě se naskytalo. Skutečně vydal se Pán z Galiley *přes moře galilejské, jenž sloulo i tiberiádkým*, totiž podlé města v blízi jeho ležícího a dle císaře Tiberia od Antipy prozvaného. Přidává Jan jméno to poslední, poněvadž jezero to pod tím jménem u Řekův a Římanův známější bylo nežli pod prvéjším. Tudy nížeji 21. v. mluví jen o moři tiberiádkém na důvod, že tak sloulo moře a že jméno *Galilejské* přidává jenom proto, aby s evangelisty předchozími se sjednával. Posud slove jezero to u Arabů ve svaté zemi bahr Taburieh. Matouš a Marek *mořem*, Lukáš *jezerem* tu kotlinu jmenuje, jak jsme již při Matouši pravili. Ze přemnohých událostí, jenž se přihodily, evangelista Jan zázračné ono toliko nasycení vybírá proto, aby řeč Páně o duchovním a svátostném pokrmu od synoptiků vynechanou doplnil a div od nich vypravovaný potvrdil.

Následoval Ho, dí dále Jan, *zástup veliký, poněvadž spatřovali znamení, jež činil na neduživcech*. Malebně užívá nedominulého času *ἡκολούθησαν αὐτῷ* spolu naskytaje, že to spatřování na cestě se dalo. Vidíme je hrnouti se za Spasitelem a zastýská se duši, že při nich není. *Ježíš vstoupil tedy na horu a tam seděl s učeníky svými*, vece Jan. Jezero tiberiádké obklíčeno jest horami. Hora, o níž tu Jan mluví, byla dle Luc. 9, 10. u *Betsaidy* v Zámorí na východním břehu jezera blíže ústí řeky Jordána; město to sloulo jinak *Julias*. Avšak byla hora ta předece *na poušti*, jak sv. Ma-

tauš 14, 13. klade. Slovo *hora* stojí v řeckém textě s artikulem *τὸ ὄρος*, poněvadž se obecně co pojem rodový klade. Tak stojí člen také u Mat. 8, 23. *τὸ πλοῖον*, 9, 9. *τὸ τελώνιον* a j. Hory jsou symboly ducha k nebi pozdviženého. Mysl k Bohu pozvedená ráda má zemi pod nohama. Kdo se v službu církve Páně oddal, ten má s Christem na hoře seděti, t. j. modliti se, rozjímati, písmu svatá zpytovat. Nikdá se ale nemá v rozjímáních těch tak ztráceti, aby na lid sobě svěřený zapomenul, nébrž má odtud čerpati sílu k vykonávání povinností.

Byla pak blízko pascha, svátek židovský, dí Jan. V řeckém textu klade se slovo svátek s artikulem *ἡ ἑορτή*, poněvadž to byl svátek povýecný. Táží se vykladači, proč sv. Jan tuto přidává o čase, že blízka byla pascha? K čemu to jeho poznamenání sloužití má? Jedněm se vidí, že otázka ta zbytečná jest. Jan uechce jiného docílit, než jen prostě dobu udati, jak to jině činí. Jiní za to mají, že udati hodlá příčinu, proč se vezdy ku Pánu zástupové hrnouť mohli; byli prý zástupové ti v. 5. co Ho následovali, jiní nežli ti, o nichž v. 2. mluvil. Ale jiní právem tomu rozdílu zholo odpírají a drží, že hodlaje Jau řeč Páně o svátosti těla a krve předložiti, namyká tím na obraz té svátosti, na paschu. Nebo Christus jest pascha naše 1. Cor. 5, 7. Za času velikonočního ustanovila církev každému křesťanu požívatí těla Páně a nemíne se s pravdou za to majíce, že duch Boží Jana vedl, když poznamenání to o době učinil, aby tím snáze každý křesťan předpisu církve se propůjčoval. Vidíme jemnost a útiost ducha Janova, jenž tak tichým a téměř mlčemným činem hluboké náznaky oznamuje. Blízka byla pascha, ale Ježíš nešel do Jerusáléma na svátek. Zanevřeli na Něho Židé a pásli po Něm, aby Ho usmrtili; nevolil pak Christus v nebezpečí smrti se vydávati, ješto nepřišla hodina Jeho. Nešel do Jerusáléma do chrámu a zůstal u Galileanů také za tou příčinou, aby předukázal, že brzo službám Božím v tom chrámě konec nastane a že tam pravá pascha se bude slaviti, kde od věcí pozemských se duch pozdvihá k věcem povýšným.

Chtěje pak Jan stalým divem moc Páně znova prokázati, upravlí mysl čtenářů svých k jisté víře divu toho. Napřed činí je pozorny na náramný počet lidí, jimž se nasycení dostati mělo, potom ukazuje na nemnohost chlebů, jimž apoštolé lidem měli posluhovati; posléze se zmínka děje o množství drobtů z těch málo chlebů sebraných. Jakož Pán po celý čas veřejného vyučování prohlédal k vychování a vypěstování učeníků svých, taktéž i tuto Jej prohlédati spatřujeme.

*Pozdvih tedy oči Ježíš, dí Jan, a spatřiv, že zástup převeliký jde k němu, řekl k Filipovi: Odkad nakoupíme chleby, aby poje-
dli tito? To však povídal zkoušeje ho, nebo
sám věděl, co hodlá učiniti.* Sv. Jan před-
pokládá vypravování synoptiků velmi
zkrátka si počíná, o předchozím lidu vy-
učování a o divech činěných pomlčívaje.
To trvalo až k večerou Mt. 14, 15., až se
počal hlad na zástup dobývat. Věděl Pán,
co učiní a zázračně ustanovil pomocí ne-
dostatku. Předce se táže učeníků a v potaz
s nimi vchází. Jest to laskavé schylování;
jest přednkázání, jak náměstkové Jeho v cír-
kvi s jinými církve představenci radu bráti
mají; jest to otázka pedagogická, kterou apo-
stolé v poznání Páně a ve víře v Něho vý-
šeji posunouti se a povýšiti měli. Filipa se
táže před jinými; tomu zajisté nejvíce po-
třeba bylo neshody a nedostatečnost všeliké
lidské rady poznati. Tudy dí Jan, že se tá-
zal ho *zkoušeje ho*, t. j. zkoušeje víru jeho a
chtěje mysl jeho i ostatních apoštolů, jimž
toho ještě třeba bylo, nízkého domnění o
moci své sprostiti. Filip zkoušbě podlehl.
Netane mu zhola na mysl, že Ježíš tu po-
moci může zázrakem. Mohlo mu to napad-
nouti, jesto tolik divů byl viděl nejen dřív-
ěji, nýbrž také téhož dne ode Pána vyko-
návat. Ale i ta jeho zapomenutost dobře
slouží církvi Boží proti těm bludařům, kteří
apoštoly vydávali za ty, jako by neustále
byli divů očekávali a pro takové očekávání
mnobý všedný děj v zázrak obrátili. *Za
dvě stě denárů*, pravil Filip, *chleby nestačí,
aby každý málo něco dostal.* Dvě stě de-
nárů činí asi osmdesát zlatých r. č. Vy-
znává Filip, že neví rady. Jiný z apoštolů,
Ondřej, bratr Petřův, sice radu jakousi má,
ale sám uznává, že zhola nestačí. Jan o tom
dí: *Dí Jemu jeden z učeníků Jeho Ondřej,
bratr Šimona Petra: Jest pacholík jeden
tuto, jenž má pět chlebů ječných a dvě rybě;
ale to což jest pro tak mnohé?* Divno jest,
že Jan přičinuje poznamenání o Ondřejovi,
že byl jeden z učeníků Páně, jesto toho při
Filipu nepověděl. Příčina toho jest, aby
ukázal, že předce jeden z oboru apoštolů
s nějakou radou se vyťasil, již Pán upotře-
bil. Ani Ondřej rady nevěděl; ale Pán
předce použil těch pět chlebů, aby vyučil
nás, že veškeri divové Jeho na nějakém pří-
rodném podkladu spoléhají a že nad to
sami v neshodách napřed se snažiti máme
a seč jsme činiti a ostatek co nám nemožno
Bohu poroučeti. Dí pacholík *jeden*, t. j. je-
diný, aby na velikost nedostatku ukázal.
Že chlebové ti ječní byli, jediný Jan při-
dává. Vůbec pozorovati, že každý ze čtyř
evangelistů nějakou čerchu při obraze divu
toho má vlastní na důkaz, že druh ode druhu

neodvisle o divu tom věděl, aniž pouze
z druhu svého čerpal. Chlebové ječní patří
k nejprostější stravě. Ryby měly dvě a ty
připravené; viděti to ze slova *σφαγίων*, jenž
vlastně příkus znamená, ale poněvadž oby-
čejným příkusem u rybářů ryby jsou, tedy
proběhem času slovo to přešlo na označení
ryby. Ukazuje se, že spisatel evangelia
našeho z rybářů byl.

Vyslyšev Pán Ondřeje a věda dobře, co
bude počínati, řekl: *Rozkažte lidem se roz-
ložit. Bylo pak trávy mnoho na místě tom.*
Rozložilo se tedy mužů počtem asi pět tisíců.
O tom všem jsme na dotčených místech při
ostatních evangeliích jednali. Nevěděli apo-
stolé, co Pán učiniti míní, ale uposlechli a
rozsadili zástup na trávu. Nepravili: K čemu
Pane, je rozsazovati, jesto nemožno je nasy-
titi? Aníž lid pravil: K čemu nás rozlozujete
tuto? Nýbrž apoštolé poslechli Pána a lid
poslechl apoštolů. Zmocnila se obou posvátná
toucha a opanoval je tajemný pocit, že ne-
obyčejná, zázračná věc dítí se bude. Bylo
mužů, t. j. kromě žen a dětí Mt. 14, 21.
okolo pět tisíců, jenž v zelené trávě, jak dí
Marek 6, 39. zasedli, což jen z jara býti
může, dokavad nedostatkem dešťů celá půda
nevyschne a nevyprahne. *Mnoho trávy* bylo
tam, dí Jan. Trávou mnohou Bůh pečuje o
dobytek člověka a má mnoho trávy mnohou
důvěru v člověku vzbuzovati, že ten, jenž
dobytek tak hojně obmyšlí, na člověka ne-
zapomene. Učinil to tehdy na vesně. *Vzal,
vece Jan, tedy Ježíš chleby a díky učiniv
rozdal usedlým, podobně i z ryb kolik chtěli.*
Díkůčinění předeslal Pan, ale je spojil s po-
žehnáním, o němž druží evangelisté mluví
Mt. 14, 19. Díkůčinění se k Bohu vzhůru
k nebesům odnáší, požehnání se odnáší
s nebe dolů. V tom díkůčinění a žehnání
nalézá se pramen podivného nasycení. Že-
hnání a děkování se spojovalo, Ježíš vysly-
šením jist děkování předeslati mohl. V ru-
kou lidských všecko hyne a se trátí, v ru-
kou Christových všecko roste a se množí.
Než Christus tělesné lidi nasýtil, stravoval
je duchovně, příklad jim dav, jak vděční
Bohu býti mají. Kdož ví, jest-li týž pocit vděč-
nosti ve všech vlád? Nevládne-li u lidu
našeho vděčnost za dobrodiní víry, tím více
panuj u kněží. Rozdal jen *sedícím* či za-
sedlým, t. j. jen těm, kteří velení Jeho upo-
slechli. Rozdal *kolik chtěli*, kolik žádali, pro-
kolik schopni byli. Čím více duchovního
hladu člověk má, tím více milostí dostává.

Když nasýtili se, dokládá Jan, *řekl
učeníkům svým: Seberte pozůstalé drobtý,
aby nezahynuly. Sebrali tedy a naplnili dva-
nácte košů drobtů z pěti chlebů ječných. Se-
berte drobtý*, velí Pán. Učí nás spornosti
a učí nás neplýtvati dobry Božími ani jich

rozmrhávati. Spořiti máme ne z lakomství, nébrž z úcty pro dary Boží. Christus velel sbíráti teprvé, když lační se nasýtiti. Ukazuje nám, jak se chovati máme k chudým. Tím sebráním vyniklo také veliči zázraku našeho, o čemž u jiných evangelistů napsáno. I duchovně platí: *Seberte drobty*. Cokoli Christus dotknutím, slovem nebo Duchem svým posvětil, musí nám vzácně a draho býti. Z nauk Jeho, z řečí Jeho, z milosti Jeho nemáme nejmenší částky ztráceti a každý úlomek má od nás k dobrému býti vynakládán. O ostatcích a úlomech z ryb jediný Marek 6, 43. mluví; ostatní evangelisté a Jan mezi nimi je co samozřejmou věc vypouštějí. U všech ale týž počet dvanácte košů nalézáme, což nemálo ku potvrzení víry slouží. Dvanácte košů bylo, ješto dvanáct apoštolů sbíralo. O tom a o koších mluvili jsme při druhých evangelích přebobřně a dobře se zde dalšího rozbírání lišiti můžeme. Židé rádi s košem, mošnou, krosnicí, se sotorem a podobnými věcmi chodili a Martial 5, 17. je zove posměšně *cistiferos*, krosnonoše, košonoše, mošnaře, košáře. Ostatně nalézají vykladači dva názny divu našeho v starém Zákoně. Jeden v knize Numerův, 11, 17. nn., když se Bůh lidu israelskému zavdává, že mu po měsíc maso udělí. Tenkrát dle Žalm. 77, 19. pravil lid: Zdali nám Hospodin bude moci připraviti stůl na poušti a maso ustrojiti lidu svému? Druhý náznak máme ve čtvrté knize král. 4. Reg. 4, 42. n., kde muž ze Salisy Eliseovi donáší dvacet chleběů ječných. Prorok velí je rozdělit lidu; ale muž odpovídá: *Co jest to, abych předložil sto mužům? Prorok ale řekl: Dej lidu, ať ji. Nebo toto dí Hospodin: Jisti budou a zbývali bude. A lak předložil jim. I jedli a zbylo podlé slova Hospodinova.*

Čtyři evangelistové líčí nám zázračnou událost tu a ješto jeden tu, druhý onu okoličnost klade, vyniká nám div ten v celé dramatické živosti svojí. Bylo to krásno patřiti na mnohočíslný zástup lidu, jenžto se byl přihrnl za Pánem a nyní ve svěží zelené trávě plné kvítí polního a plné vůně v kupinách se rozložil. Mezi nimi chodilo dvanácte apoštolů lidem rozdělující, kolik chtěli, an darové v rukou jejich se rozmnožovali. Požehnaní Boží neviditedlně vládlo tuto z rukou Páně neustále prameníc. Blažený cit všech se vzámáhal, všickni čili blíží svrchovanosti a všedobrotý Páně. Vmysleme se do té doby posvátné! Zasedněme s lidem na svěží trávě dobré vůle, přijímejme chléb života, nauku Páně z rukou církve, v níž apoštolé se obnovují. Pociťme divy a zázraky, jež slovo Páně po světě učinilo, plésejme z triumfů, kterýchž sobě nad nepřátely a nad zlořádostmi našimi dobylo.

Následek podivného toho nasycení byl, jak jej Jan opisuje: *Ti tedy lidé uzřevše, jež Ježíš učinil znamení, povídali: Tento jest zajisté prorok, jenž přijíti má na svět.* Poznali Pána býti prorokem z divů, jež činil, a sice prorokem ozvláštním a jediným. Prorok, jenž přijíti má, jest Messiáš, o Jehož přibytí Mojžíš Deut. 18, 15. a po něm proroci veškerí předpovídali. Několikrát již divy Páně ti lidé vidouce, větší a větší domnění o něm přijímali, až nyní novým divem tím nadšeni jsouce Pána za Messiáše ujali. Ale ovšem představovali sobě messiáše co krále pozemského, mocného a slávou opleného a tudy jižž Pána za krále, politického vůdce vyvolati chtěli. Ale království Jesu Christovo nebylo z tohoto světa 18, 36. *Ježíš tedy poznal, že chtějí přijíti, aby chopili Jej a učinili Jej králem, ušel opět nahoru sám jediný.* Poznal to Pán buď z příprav nějakých, z nějakých znaků a slov, jež mezi sebou vedli aneb raději z té, již do sebe měl, vševědouce. Tak oni ale byli nadchnuti nyní, že ustanovili všelijak Pánu i násilí učiniti, kdyby se vyvolání jejich místo dáti zpěchoval; *hodlali porvati a uchvátiti Ho a učiniti králem* či politickým messiášem. Pán ale propustiv učeníky a jim na druhou stranu jezera přeplaviti se poručiv Mt. 14, 22, ušel toho záměru a ustranil se na horu a sice *sám jediný*. An zajisté apoštolé v předsudku povšechném o říši pozemské vězeli, bylo se obávati, aby s lidem se nespojili a provolání Pána za krále se nepřičastnili. Ušel na horu *opět*, ješto Jej v. 3. na hoře spatrujeme; slovece *opět* sice někteří rkpp. znamenití vypouštějí, ale větší jich část, i vulgáta naše, je čte. Ušel pak Ježíš i za tou na horu příčinou, aby se tam modlil. Bylo nadšeni to lidu okamžitým jen nějakým výjevem a tudy na den druhý v Kafarnáu sešlo docela s provolání toho. Ostatně Otcové svatí dobře znamenají, že Pán králem byl, ale ne od lidí ustanoveným, nébrž od Otce zvoleným, jenž království sám sobě zásluhami a především smrtí svojí dobyl, je nyní s nebe v církvi provozuje, ale při posledním soudu všem vůbec vyjeví, vyznavače své npřímé a mravů svojich následovníky králi dověcnými učině. Ap. 1, 6, Denně se modlíme v otčenáši: *Přijď království Tvé!* To má býti ovocem modlitby té, abychom dali Jemu kralovati v srdcích svojich. Toho království v duších lidských Pán nepobíhá. Přišel na svět, aby království to mezi člověčenstvem zarazil. A jak tu sladko volati se Ž. 44, 5, 18.: *Počni, šťastně pokračuj a kraluj. Nechať se připomíná jméno tvé v každém národu a pronárodu.*

Nevolil však Pán na hoře přenocovati, nébrž sám také později za noci se

za učeníky vydal, jak o tom vypráví Jan dále:

16. Když pak večer nastal, sestoupili učeníci Jeho k moři. 17. A vstoupivše na loď jeli přes moře do Kafarnáa. A tma již byla nastala a nebyl přišel k nim Ježíš. 18. Moře však větru velikého dutím se zdvihalo. 19. Odplouvše tedy asi honů pětceřtma neb třidcet spatřují Ježíše choditi po moři a přibližovati se k lodi a vzbáli se. 20. On ale vece jim: Já jsem, nebojte se. 21. Chtěli tedy vzíti Jej na loď a tudíž loď byla na zemi, ku kteréž se brali.

Co se tu vypravuje, vyloženo u sv. Mt 14, 23. nn. Byl Ježíš učeníkům poručil bez Něho na druhou stranu odplaviti. Ale učeníkům se zastesklo bez Christa plouti. Oni tedy na Pána dlouho čekali domnějíce se, že snad předce přijde s hory od modlitby a s nimi na lodi pojede na drahou stranu jezera. Zřídka je Pán opouštěl a jen tenkrát, když slávy světa ujiti a když na modlitbu se uprázniti hodlal. V tom dal příklad nám. An ale Pán prodléval, viděli učeníci, že již dle slova Jeho se zachovati a sami odplouti musejí. Sv. Jan praví: *Když večer nastal, sestoupili učeníci Jeho k moři. A vstoupivše na loď jeli přes moře do Kafarnáa. A tma byla nastala a nebyl přišel k nim Ježíš.* Dobře praví se, vece sv. Augustin, že již tma bylo; nebo Ježíš nepřišel ještě. To činilo jim tmou. Kdyby byli u sebe měli Slovo života, byla by se jim noc v den obrátila. Pokušení jsou nejvíce nebezpečna, když se vzdálí od nás Ježíš. Blažen člověk, když vzdálenost ta jenom pro zkoušení ho se stává, nejsouc znakem zavržení. O tmě, o večeru, o pozdním času to bylo, o opsii, jak v řeckém textu dvakráte v souběžném místě čteme, tak že dvojí večer rozeznávati musíme. Večer byl, když Pán měl rozpouštěti zástupy, ale je nepropustil, nébrž napotom nasýtil je Mt. 14, 15. A to byla doba od poledne až do západu slunka. Když odplouti se strojili učeníci, opět se praví, že byl večer a to jest večer druhý a pozdní, večer po západu slunka. Tudy praví se u Mt. 14, 23., že když večer nastal, Ježíš na boře na modlitbách trval. Loď, na kteréž učeníci odplouli, byla, jak z artikulu řeckého souditi, táž, na které se byli přes moře přeplavili s Pánem, z čeho viděti, že Christus z Galiley od západu k východu se byl odebral aniz tedy, jak tomu někteří chtěli. Zájordáním cestu byl konal.

Moře, dí dále sv. Jan, větru velikého dutím se zdvihalo. Odplouvše tedy asi honů pětceřtma neb třidcet, spatřili Ježíše choditi po moři a přibližovati se k lodi a vzbáli se. Bouře byla na moři a bouřilo v mysli učeníků podobně, jenž se zmítali pochybenstvím a strachem. Sv. Matouš užívá o lodi slova βασιλική, což vulgáta překládá jactabatur, zmítána byla dle smyslu, slovněji ale značí trápena, utýrána, utmácena byla. Přenáší se tu na loď to, co vlastně o lidech platí Mr. 6, 48. Jezero tiberiáské bylo asi čtyřdset honů zšíří Jos. válk. Ž. 3, 10, 7. a poněvadž pro prudkost větru zrovna plaviti se nemohli, můžeme asi za to míti, že v páli jezera se nalézali, když Pán k nim přibyl, jak viděti z Mt. 14, 24. Mr. 6, 47. Trvala jim cesta dlouho, ješto byl vítr protiven. Trvala až do rozednávání, jak Mt. a Mr. udávají; tak dlouho Pán se modlil, tak dlouho se trápili učeníci nejednou bez mála volající: *Strážný, co z noci?* Jak dlouho potrvá noc a bída naše? Jes. 21, 11. Ježíš chodil po moři, jak Ž. 76, 20. pje o Bohu: *V moři cesta tvá a stezky tvé ve vodách mnohých a šlápěje tvoje nebyly poznány.* Učeníci se báli, dí Jan. Příčinu bázně druzí evangelistové udávají, že totiž nepoznavše Christa mysleli, že k nim obluda se blíží.

Dále vece Jan o Ježíši: *On ale pravil: Já jsem! Nebojte se. Chtěli tedy vzíti Jej na loď a tudíž loď byla na zemi.* Což to Jan dí, že chtěli Pána přijiti, ješto víme z Mt. 14, 32. nn. Mr. 6, 51. nn., že Jej skutečně do lodě přijali? Slovo *chtěli* stojí protivou té bázně, pro kterou dřívějš strážidlem býti Pána mněli a tudy všelijak se ho zbýti a vzdáliti snažili. Nyuí ale poznávše, že to skutečně Pán jest, Pána přerádi vzali; a poněvadž vítr ulehl, tudy *ihned*, t. j. brzo, v malé chvíli byla ta jejich loď u konce plavby svojí, že na zemi přistati mohli. Když Pán do lodě vstoupil, byla mezi tím značně, zdá se, loď dáleji ku břehu pošinuta; aneb raději, když byl Pán na loď vešel, moci té, kterouž po vodách chodil, ještě dáleji působiti dal a tím stalo se, že ihned loď ku břehu přibyla. Bylo to tedy pokračování divu a sv. Beda z toho učí, že kdo v koráb života svého vezme Christa, přibude brzo na břehu spásy. Jan stručně a zkrátka věc tu vypravuje, známu ji ze synoptiků býti klada, poněvadž nesouvisí nutně s rozmluvou Páně o chlebě nebeském, která hlavitým účelem jeho jest. Leč o tom již při sv. Mat. na dotčeném místě. Symbolická povaha divu toho na moři druzí se k té, kterou se značí bouře na moři genezaretském vypravovaná od synoptiků Mt. 8, 23. Mr. 4, 35. n. Luc. 8, 22. Moře jest oznakem světa, koráb značí církev, plavcové jsou věřcové. My všickni

jsme v lodi, vece Aug., jedni pracují, druzí vezou se, všickni ale v bouři trpí nebezpečností a do přístavu seutíkají. Větrové jsou pokušení a strasti. Christus proměnil bouři v ticho a umlkají vlny mořské, Žalm 106, 29. Zří symbolika ta k církvi i k jednotlivým dušem. Dvakrát se nám vyskytá označná událost, dvakrát Pán se s učeníky po moři plavil a dvakrát se nám namítá ta symbolika, aby nám tím hlouběji v útrobě utkvěla. Zde při té, již Jan vypravuje události, jest nějaké stupnování ohledem události dřívější od syntoptiků jen dotčené. Ondá byl den, při našem příběhu jest noc, tehda byl při nich Ježíš, tu nepřítomen jest. Při konci naší události vidí se, že lod více pomoci od Christa přijala než Mu dáti mohla. Tak kdo Bohu slouží, sobě slouží více než Bohu. To měli zvlášť apoštolé k mysli připustiti, nebo pro ně se dál zázrak, ještě lidí na lodi nebylo. V největším zlu se nalézali učenici, když Pána nepoznali a za přízrak Ho drželi. To jest největší neštěstí pro člověčenstvo Christa neznati.

A již Jan k rozmluvě přechází, kterou Pán ve sbornici Kafarnaitské měl a úvod k ní předeslav rozmluvu tu samu, napotom následek a účinek její předkládá. Za úvod mu slouží sejití se lidu, o čemž počna ostátek přičinuje.

22. Na zejtrí zástup, jenž stál za mořem, uzřel, že lodičky jiné nebylo tamto, leč jedna a že nebyl vešel s učeníky svými Ježíš na loď, nébrž že sami učenici Jeho odjeli. 23. Jiné však nadešly lodě od Tiberiady blízko místa, kdež byli jedli chléb po dikůčinění Páně. 24. Když tedy uzřel zástup, že Ježíše není tamto ani učeniků Jeho, vstoupili na lodičky a přijeli do Kafarnaá hledajíce Ježíše. 25. A nalezše Ho za mořem, řekli Jemu: Mistře, kdy jsi sem přibyl? 26. Odpověděl jim Ježíš a řekl: Amen, amen, pravím vám, hledáte Mne, ne poněvadž jste viděli znamení, nébrž poněvadž jedli jste z chlebu a nasyceni byli. 27. Dělejte ne stravu, která hyne, nébrž kteráž zůstává k životu věčnému, kterou Syn člověka dá vám; nebo toho Otec zpečetil Bůh. 28. Řekli tedy Jemu: co učiníme, abychom dělali dílo Boží? 29. Odpověděl Ježíš a řekl jim: Toť jest dílo Boží, abyste uvěřili v toho, ježž poslal On.

Zřídka sv. Jan periodickým způsobem věty váže, člen za členem raději a část po části klada. Na našem místě od prostého kladení toho odstupuje a věty periodicky poutá. Nejprostější vazba vyniká právě z nejvýbornějších rukopisů AB a sinajského, jichž vulgáta následuje. *Na zejtrí zástup, jenž stál za mořem, uzřel, že lodičky jiné tam nebylo, leč jedna a že nebyl vešel s učeníky svými Ježíš na loď, nébrž že sami učenici Jeho odjeli.* Tak podle přeložení vulgáty, jenž s výbornými rukopisy řeckými čtla *šidw* místo *idw*. Dle toho věty řádně plynou. Podle čtení řeckého musí se přeložiti v. 22. *uzřev* místo *uzřel* a vazba se převěšuje a převazuje přes vstavku verše 23, do verše 24, kdež slovo *uzřel* opět ujímá se. Vyniká z toho toto přeložení. *Na zejtrí zástup, jenž stál za mořem, uzřev, že lodičky nebylo tam leč jedna a že nevyšel Ježíš s učeníky na loď, nébrž že sami učenici Jeho odjeli, (jiné však nadešly lodě od Tiberiady, obliž místa, kde jedli chléb po dikůčinění Páně) uzřev tedy zástup, že tam Ježíše není, vstoupili na lodičky a t. d.* Viděti, že proměna participia v čas určitý se pro ulehčení vazby dala a viděti, že změna ta smyslu se netýká. Vazba v řeckém textě nemálo neshází vykladačům působí; my se jich tu můžeme lišiti, ve vulgátě opolnu a ředidlo majíce. Musíme sobě pochod věcí takto představit:

Když Pán byl ušel na horu vida, že Ho chtějí králem učiniti v. 15., byli učenici sami odplynouti musili Pána dočekať se nemohše v. 17. Lid, t. j. částka lidu, ten lid, jenžto se nerozešel, když byl Pán jej propustil, ten lid Pána ustavičně očekávaje shromážděn zůstával až do dne druhého, ještě byli učeníky jenom odplaviti se spatřili; zůstával tedy lid v Zájordání přes noc na onom pustém místě, kdež byli ode Pána nasyceni došli. Snad také zprva myslili, že učenici opět se vrátí z oné strany na to pusté Zájordání, poněvadž tam byl Christus ostal, jak se o Pánu domnívali, nevědouce, že Pán pozdě na noc zázračným způsobem po moři chodě za učeníky se byl odebral. Ale ráno na zejtrí neviděli nikde Christa Pána. Přišly sice lodě s oné strany na Zájordání, od Tiberiady totiž z břehu západního, ale učeniků v lodích oných nebylo. Lidé tedy ani Pána ani učenikův tu nevědouce umínili, se ze Zájordání přeplaviti za Christem na onen břeh jezera, na západní jeho stranu a tudy vstoupili v lodičky ty právě přibylé. Z překladu našeho viděti, že jsme aoristy řecké *ἑώρακεν* a t. d. za dávno minulé časy považovali, což právem větší počet interpretů činí. Na oce jest, že v. 23: *Jiné lodě však nadešly od Tiberiady, bliž*

mista, kdež jedli chléb po dikučinění Páně, na oce jest, díme, že slova verše toho udávají, odkud se vzaly ty lodě, do nichž zástup napotom vstoupil. Slova: *kdež jedli chléb po dikučinění Páně* odkazují čtenáře na div Páně, jímž pět tisíc lidí nasýtil. Spatrujeme, jakou důležitost Jan zázraku tomu připisuje a jak potřebovno dobrodiní Boží častěji sobě na paměť uváděti. Krásný příklad vytrvalosti a spolu horlivosti ukázal lid ten a byl by se Pán převelmi z toho radoval, kdyby toho počínání podnětem byla pohnutka vznešena bývala, čehož že nebylo, Pán nížeji povídá. *Když tedy ušel zástup*, pokračuje Jan, *že Ježíše není tam ani učeníků Jeho, vstoupili na lodičky a přijeli do Kafarnáa hledající Ježíše. A nalezše Ho za mořem, řekli Jemu: Mistře, kdy jsi sem přibyl? Odpověděl jim Ježíš a řekl: Amen, amen, pravím vám, hledáte Mne, ne že jste viděli znamení, něbrž že jste jedli z chlebu a se nasýtli.* Po dlouhém hledání lidé Pána nalezli. Nalezli Jej *za mořem*, totiž ve sbornici v Kafarnáu; dí za mořem či na Zámorí a nedí v Kafarnáu, aby vyjádřil, že se divili, Jej na druhém břehu jezera nalézti. *Kterak jsi přišel sem, mistře?* Bylo jim velmi s podivením, že Ježíše tu nalezli, ješto pro přepavení neměl lodě a cesta po suchu daleka byla. I tušili, že se tn něco zázračného dalo. Při tom se dověděti chtěli, za kterou příčinou jich zanechal a na onen břeh předjordanský se byl přepravil. Ježíš nepodvoluje se odpověditi na to, co se Jeho samého týká, něbrž přednáší jim o záměru, za jakým oni sami sem se za Ním byli přihnuli. A můžeme říci, neodpovídá jim, poněvadž ani jim právě o to nešlo, něbrž poněvadž otázku tu co pouhý přechod a námětek k rozmluvě s Pánem předeslali. Dí: *Nehledali jste Mne, proto že jste divy ušřeli, ale že jste z chlebu jedli a nasýtli se.* Neodpovídá Pán přímě k jich otázce, ješto otázka jejich neměla váhy pro vnitřný život jejich a pouhou všetečnou zvědavostí povstala. Ale odpovídá jim to, čeho jim potřeba bylo ku spáse, že totiž při *znameních* čili divech Páně neprohlédají k tomu, co v nich jest duchovního, něbrž k věcem jen tělesným stěpí. Plurál *divy*, znaky, *σημεία* jest plurál kategorie. Divové Páně byli znakové a neomylná svědectví, že učení Jeho pravo a že On sám Synem Božím jest; měli tedy lidé obrátiti se, osvítiti se od Něho dáti a užitku duchovního se přiúčastniti. Oni ale ulpili na pouhém zevnějšku, na tom nasycení chlebem, odtad nadějíce se bez mála, že již nyní všemi dobry vezdejšího života oplynou a velikým národem stanou se, jemuž veškerí pohané za podnoží sloužiti budou. Byli to lidé ti sice, kteří na Zájor-

dání nasyceni byli, ale jak jsme dotkli, ne všickni ti tisícové, ješto se ani do lodiček směstnati, ani do synagógy či sbornice Kafarnajské vejiti nemohli. Přihází se to lidem, že jim věci Boží, jenž je k nebeským snahám měly pozdvihnouti, bývají podnětem k účelům pletským a světským. Zřídka kdo hledá Ježíše pro Ježíše. Věcí dočasných máme hledati za příčinou věcí věčných a věčných hledati máme pro Boha. Všech dober těch máme užívati, Boha však požívati máme. Což jest *požívati*? dí sv. Augustin. Láskou v Bohu přebývati pro Něj samého.

Jak byl Pán vzal z vody příležitost 4, 14. mluvíti o vodě duchovní se ženou Samaritánkou a milost Boží k spáse lidstva zaslouženou k vodě živé přilícil, tak tuto sebe samého či rád spáasy, jež vykonal a tudy náuku svou a své milosti a cokoliv pro spásu lidstva ustanovil, přirovnává s chlebem, jehož Židé pletiti mají. Praví: *Dělejte ne stravu, která hyne, něbrž která zůstává k životu věčnému a kterou Syn Boží dá vám. Nebo toho Otec zpečetil Bůh.* Dělati stravu, *pracovati o chléb ten* mají a práci tou rozumí horlivou snahu. Dělejte, *pracujte*, zjednávejte, dobývejte sobě, snažte se, namáhejte se. Prikazuje úsilí a námahu, bez nížto se dober spáasy nedochází; musí člověk věřiti v Christa, Jeho následovati, sebe zapíratí a t. d. Negace: *Dělejte* ne nepopírá a nezakazuje dokonce a Messaliáni či Euchité, prosebníci, nevhodně se táhli k místu tomu, jakoby člověk neměl *pracovati*, něbrž jen ustavičně modliti se; negace ta podlé známého mluvení písmového Mt. 9, 13. a j. toliko menší stupeň péce a snažnosti značí. Podobně byl o nepečování o jídlo a oděv mluvil Mt. 6, 25. a tam jak tu chce, aby především hledal člověk království Božího Mt. 6, 33. Strava hynoucí, *pokrm minoucí* jest ten, jehož moc živná přestává časem a se ztrácí a jenž pomíjivému životu toliko patří; na obrát *pokrm ostávající* jest ten, jehož živodárná moc nevyhýná a jenž člověka k životu věčnému udržuje. Z toho, že dí: *Dělejte*, snažte se, nejde, že by člověk bez milosti Boží došel dobra toho, nebo zde jen k jedné stránce Pán hledí, druhé se odtahuje. Nedí dále: *jenž ostává na věky*, něbrž *jenž ostává k životu věčnému*, ješto mluví o živodárnosti chleba. Jak již praveno, jest to pravda a milost Boží, kterými vniterný člověk žije, okřívá a nasycen bývá a *chléb* tuto znamená totéž, co výše voda 4, 14. Takový chléb může dáti toliko *Syn člověka*, Messiáš 1, 51. Vůbec očekávali Židé, že Messiáš když přibude, chléb nebeský na způsob nějaké manny druhdy na poušti poskytnuté lidu israelskému uštědří. — O Messiaši, o sobě, dí Pán, že Ho Otec Bůh *zpečetil*.

3, 32. zdověřil, potvrdil, co Syna svého projevil a ovšem tedy ukázal, že Mu dává mocnost dílo spásy lidské ve všech svých částkách provésti. O způsobu, jakým zpečetil, mluví výše 5, 36. nn. Dálo se to skrze divy a zázraky.

Židé tomu o chlebě výroku Páně neporozuměli, nébrž buď o nějakém tělesném pokrmu smýšleli, jakož byli i zemského messiáše očekávali, buď aspoň nevěděli, jakých děl a prací a snah žádá, ačkoli tušice, že jde o mravné žádby. Tudy se táží, co činiti, oč a v čem pracovati, jakého díla se podjítí mají, aby Bohu se zalíbili a ohledem kterého by napotom onoho pokrmu se přiučastnili a ho zasloužili. *Co činiti máme, abychom dělali dílo Boží?* Dilem Božím se rozumějí skutkové Bohu příjemní a Židé rozumeli tu některé ze svých zákonných skutků vnějších, jimiž se Bohu líbiti domněli se. Ptají se Pána ne jako by se jenom stavěli, že po tom pokrmu skutečné dychtí, o kterém mluvil, aniž také nějak s pohrdou otázku kladou, jakoby chtěli říci, že zhola nepotřebují od Něho naučení o dílech Bohu příjemných, nébrž prostě a upřímně se otazují, jakými by běhy a jakým počínáním mohli dospět k tomu, aby podíl brali v pokrmu onom, ježž Pán poskytlati se zamlouval. Pán k otázce té jim odpovídá: *To jest dílo Boží, abyste uvěřili v Toho, jehož Bůh poslal. Dílo, vece v singuláru, máje na zřeteli díla nescíslná, kterých oni se dle obmezených náhledů svých o Zákoně Božím domýšleli. Tu jim podává výminku, pode kterou onoho pokrmu se přiučastniti mohou; nepraví ještě, v čem záleží pokrm onen, ale předesílá o víře, poněvadž jinak ani slovům Jeho vyrozuměti, ovšem pak stravy či pokrmu přiučastniti se nemohou. Dílo to, skutek ten, ve kterém se veškery výminky sbíhají, jest víra v Christa. Jest víra ta začátek, kořen, základ veškerého života duchovního, jenž bez ní obstátí nemůže. Chce Pán, aby přijali víru v Něho; ovšem pak ne holou, nébrž víru spolu se životem, kořen se stromem, jádro s ovocem. Podobně píše sv. Jan 1. Jo. 3, 23.: *To jest přikázání Boží, abychom věřili v Ježíše Christa; ale dokládá spolu a milovali se vespolek jakož velel nám. Přijetí Pána od Židův co skutečného Messiáše jim od Boha seslaného zahrnovalo v sobě také snahu a touhu podlé Něho napotom život svůj spravovati a takové skutky vynášeti, jenž se s účelem poslanství Messiáše shodovaly.**

Tu se ale rozvinula rozmluva Páně s nimi. Počítáme-li předešlé otázky a odpovědi, spatřujeme, že šestkrát se táží Pána Židé a šestkrát jim odpovídá Pán, tak že číslo dvanácti se tu vyskytá. Pán rozšiřoval se v řeči napřed vůbec o sobě a celém dílu

spásy co chlebě, jak jsme již pravili, aby napotom od v. 48. o svátostném sebe za pokrm vydávání mluvil.

30. Řekli tedy Jemu: Jaké tedy Ty činíš znamení, abychom uviděli a uvěřili Tobě? Co děláš? 31. Otcové naši jedli mannu na poušti, jakož psáno jest: Chléb s nebe dal jim jísti. 32. Řekl tedy jim Ježíš: Amen, amen, pravím vám, ne Mojžíš dal vám chléb s nebe, nébrž Otec Můj dává vám chléb s nebe pravdivý. 33. Nebo chlebem Božím jest ten, jenž s nebe sestoupá a dává život světu. 34. Řekli tedy k Němu: Pane, vždy dej nám chléb ten. 35. Řekl pak jim Ježíš: Já jsem chléb života, kdo přichází ke Mně, nebude lačněti a kdo věří ve Mne, nebude žízniiti nikdá. 36. Ale řekl jsem vám, že jste i spatřili Mne a nevěříte. 37. Všecko, co dává Mně Otec, ke Mně přijde a toho, jenž přichází ke Mně, nevyvrhnu ven, 38. nebo jsem sstoupil s nebe, ne abych činil vůli svou, nébrž vůli toho, jenž poslal Mne. 39. Ta jest pak vůle Toho, kterýž poslal Mne, Otce, abych ze všeho, co dal Mně, nic neztratil, nébrž vzkřísil to v poslední den, 40. Ta jest pak vůle Otce Mého, jenž poslal Mne: aby každý, kdo spatřuje Syna a věří v Něho, měl život věčný a Já vzkřísím jej posledního dne. 41. Reptali tedy Židé na Něho, že řekl: Já jsem chléb živý, jenžto s nebe sstoupil jsem 42. a povídali: Není-liž tento Ježíš syn Josefův, jehož my známe otce i matku? Kterak tedy praví: S nebe sestoupil jsem? 43. Odpověděl tedy Ježíš a řekl jim: Nereptejte vespolek. 44. Nikdo nemůže přijíti ke Mně, leč Otec, jenž poslal Mne, přitáhne jej a já vzkřísím jej posledního dne. 45. Jest psáno v prorocích: a budou všickni učeni od Boha. Každý, kdo slyšel od Otce a naučil se, jde ke Mně, 46. ne že Otce spatřil kdo, leč ten, jenž jest od Boha, ten spatřil Otce. 47. Amen, amen, pravím vám, kdo věří ve Mne, má život věčný.

Pán byl žádal od Židů, aby uvěřili v Něho co v Messiáše od Boha poslaného,

co v proroka Mojžíšem předpověděného a Mojžíšovi rovného, ano nad něho mnohem vyvýšeného. To byla věc přenesná pro ně v předsudcích zapaklené. Musili se náhledů vůbec platných a běžných odčisti, strhnouti se vysokých nádejí a čák o mesiáši co velikém zvelebiteli národa svého, odřici se musili všeliké své domýšlivosti, snům a zlořádostem svým odvoliti, ano s duchovní vrchností svou ve spor zajíti musili, chtěli-li v Christa dokonale věřiti a k Němu se přivinouti. Tudy Židé se na Pána dobývají. *Řekli tedy Jemu, vypravuje sv. Jan: Jaké tedy Ty činiš znamení, abychom uviděli a uvěřili Tobě?* Někakého vyššího a častějšího znamení, než-li byl ten div večřejší, žádají a to divu s nebe a takového, jenž by všeobecně lidem dokona zřejmým byl a jež by všickni dobře uviděli. Div, jakým bylo včerejší nasycení chlebem, zdál se nedosti velikým a vznešeným pro toho, jenž se za Mesiáše vydával a za proroka nade vše proroky jmní býti žádal. Eliáš také zázračně sytil vdovu v Sareptě a Elišéus rozmnožil olej v nádobě vdovině 3. Reg. 17—4. Reg. 4. Ale ti byli jenom proroci ač velicí; i musil ten, kdo Mesiášem se býti pravil, divem větším a patrnějším osvědčiti se a musil jak tam druhdy Mojžíš, jenž lidu mannu s nebe byl opatřil, chléb s nebe lidu uštědřiti a tím vznešenost svou dokázati. Jaké Ty činiš znamení? Slovo Ty kladou s důrazem. Co děláš, praví oni, co skutkuješ? Užívají téhož slova, jehož Pán užil výšeji 27. se zlovtipem a záľuskem nějakým. Mluvíš o skutkování, o dělání a o působení; co Ty působíš? Co působíš vyššího nad divy proroků, jež by se na roveň s divy Mojžíše položití dalo? *Otcové naši, praví Židé dále, jedli mannu na poušti, jakož psáno jest: Chléb s nebe dal jim jisti, totiž Bůh. Praví oni svobodně uvedenými slovy písma sv. a sice Žalmu 77, 24., že manna byl chléb s nebe daný. Nebe tu stojí naproti zemi a smysl jest, že byla manna pokrmem divným, nadpřirodným, nadzemským, zázračným. Samo nebe, v písmě, jak víme, jest trojí, oblakové, hvězdové, empyrejské či sídlo svatých. Nemní zalmista říci, že s třetího nebe sešla manna, aniž že utvořena také v prostorech hvězdových byla, nébrž vůbec, že s výšin od Boha během zvláštním s oblaků a vzduchu hořejšího dolů na zemi sprchla.*

V knize Sap. 16, 20. sluje manna chlebem andělů, ne že by jí andělé požívali, nébrž poněvadž byla jich spolupůsobením od Boha vydána, poněvadž vyšla s nebeska, andělé pak podobně v nebesích bydlí a poněvadž tak výbornou stravou byla, žeby také andělům se hodila, kdyby andělé stravy nějaké požívali. Židé bájeli o manně, že chut

každé pomyslné věci přijímala a že veškeru vůni rajskeho bytu, odkad pocházela, v sobě zahrnovala. Očekávali, že Mesiáš neucíní méně než Mojžíš, a dání manny za největší div a dar považovali. Od Christa jen pozemský div viděli a tudy se domáhají nebeského a na slovo *s nebe* důraz kladou; chléb nebeský stojí naproti chlebu zemskému.

Na takové opovázlivé Židů na Pána dorývání odpovídá Pán stanovně to, co oni o Mojžíšovi a o pokrmu s nebe jim daném pravili, k sobě potahující. Dí: *Amen, amen*, a tím uvádí řeč, která od smýšlení jich docela odchodna jest. *Ne Mojžíš dal vám chléb s nebe, nébrž Otec Můj dává vám chléb s nebe pravý.* Popírá Pán, žeby manna ona byla byvala pokrmem nebeským. Poněvadž slovo *nebesa* trojím stupněm se odznačuje, patrnó, že podlé stupně vyššího manoa může nebeským pokrmem nebytí, ač podlé stupně nižšího jím ovšem jsouci. V jakém smyslu manna pokrmem nebeským slouti může, jsme již pravili. Pán ale popírá, že by manna za Mojžíše daná byla stravou nebeskou, bére slovo *nebeský, s nebe* v jiném, ve vyšším smyslu. Manna s výše posla a zázračně dána byla, ale ze vzduchu sprchla dolů; nebyla s prostoru vyššího nebe a s vlastních nebes, nepochodila bytedlně s nebe, nebyla povahy nebeské a neušťěďrovala nebeskou sílu jí do sebe nemajíc. A tudy nebyla pravou, pravdivou, podstatnou, bytnou, ideálnou, ideí Boží přiměřenou stravou, nemohouc člověka nebeského života účastným učiniti. Dí ještě proto: *Pravdivý, skutečný, pravedný, ἀληθινός*, ideí přístojný a s ideou shodný a schodný, aby tím slovem naskýtal, že manna byla pokrmem náobrazným, za jakou příčinou ji Pavel I. Cor. 10, 3. stravou duchovnou, t. j. předobraznou, nástinnou, náslonnou nazývá. Pravou stravou nebeskou jest pokrm, ježž Otec nyní dává, kterýž pokrm mannou naobrazen a naznačen. Jest to Kristus, či raděj dílo spásy jím provedené; to jest pokrm pravý nebeský, ješto skutečně život člověkův udržuje, čehož u manny nebylo, poněvadž všickni otcové umřeli dle těla, neobdrževše mannou mocnost k budoucímu z mrtvých vstání. Tu moc uděluje Kristus, an poskytuje všechněm člověkům milost, aby hříchu a pokuty jeho, smrti, zbylí, vzkřísení došli a věčné slávy se přiúčastnili. *Dává Otec vám, dí Pán, v času přítomném, poněvadž právě Kristus chodil po svaté krajině a jim náukou a spásou se nabídal; tudy nedí: dá vám. Otec, dí, vám dává, poněvadž Otec poslal Syna, aby život dal za svět 3, 16. a pro obživení světa.*

Abý jim věc ta ozřejměla a ojasněla, tedy Pán povahu pokrmu pravého a Božího vysvětľuje ve verši následujícím, an vece:

Neb chlebem Božím jest ten, jenž s nebe sestoupá a život dává světu. Slova ta se nepotahují zpřímá ku Christu, nébrž jsou přísudkem chleba. Tak jim i Židé rozuměli, jak z následujících slov jejich vysvítá. Kdo z přímá o Christu ta slova berou, předbíhají postup řeči. A také by musilo místo *καταβαίνων, jenž sestoupá*, státi *καταβάς, jenž sestoupil*. Dvojí povahu má pravý chléb životný od Boha daný; jedna se týká původu, že skutečně pochází s nebe, druhá týká se působivosti, že dává život; obojí nevybnutelně k sobě patří a zastoupati jeden přísudek může druhý. Co skutečně s nebes výšin pochodí, to život dává, a co život dává, ovšem s nebe toliko pocházeti může. Dá: *světu*, t. j. veškerému člověčenstvu, v protivě pouhého národa židovského.

Slyšíce Židé slova ta, ač jim dokona nerozuměli, předce z nich toli poznali, že Pán dáti hodlá chléb nehynoucí, věčně trvající, život věčný sebou obsahující. Tudy se ode Pána dožadují a praví: *Pane, vezdy dej nám chléb ten.* Slovo *vezdy* s důrazem s předu kladou. Známé jim bylo jinozuačné mluvení, podlé něhož chléb, voda, jídlo, nápoj duchovně se berou a duchovní pokrm znamenají, totiž pravdu, nauku, milost, moudrost. Amos mluví 8, 11. o hladu slova Božího, Jeremiáš nalézá v slovu Božím stravu svou. 15, 16. V příslovích 9, 5. volá Moudrost, aby lidé šli a chléb její jedli a víno její pili. A podlé Siracha 15, 3. krmí Moudrost dítky svoje chlebem života a napájí je vodou spásy. Snadno tedy mohli o duchovní stravě mysliti. Ale oni, jak žena Samarská, myslí jen o hmotném pokrmu. A tudy praví: *Vezdy dej nám stravu tu;* jak Samaritánka pravila 4, 15. Mysleli sice býti chléb ten něco vyššího a mocnějšího nad mannu, avšak si ho posud napařád co pokrm pozemský představovali a takového toliko čenichali. Mysleli ovšem, že tak jak v starém Zákoně Mojžíš a manna různí byli, i tuto dar odělen jest od dárce. Pán ale v následující řeči pronáší se, že tu dárce a dar v jedno splývá a ve svrchovaném spojení lidstva s Messiasem, Vykupitelem a Spasitelem také svrchovaný život záleží. Projadruje se pak zjevně, aby již věděli, jaký chléb jim dáti hodlá. *Já jsem chléb života.* Christus sebe samého a celého, celé dílo spásy svojí chlebem býti nebeským praví, an s nebe přišel a člověkovu živodárnou moc dává, aby duch jeho pravým životem žiti, tělo ale opět druhdy obživnouti mohlo. *Chléb života*, jak již z v. 33. víme, značí chléb životodárný, chléb, jehož požíváním člověk života věčného dochází. On jsa s Otcem spolustaten, život odvěčný v sobě má a věčověčil se proto, aby živodárné moci svojí celému světu uštědřil. Slo-

vem *chléb života* zdá se Pán narážeti na strom života v ráji, jehož požíváním rodiči první naši v ráji život ustavičně obnovovati, obodrovati a zvyšovati měli Gen. 2, 9.

Udává Pán ihned také způsob, jakým se ho co živodárného chleba přiúčastniti můžeme, an vece: *Kdo jde ke Mně, nebude lačněti, a kdo ve Mně věří, nebude žizněti.* Jitím ku Christu a věřením v Něho výminka se udává, pod jakou životodárného pokrmu dojíti lze. Ku Christu jíti není jiné, leč v Něho věřiti, tak že větou druhou se prvá vysvětluje; ač někteří činí rozdíl, *jitím* hledání a toužení, *věřením* skutečně ujmouti rozumějíce, tak že *jiti* začátek, *věřením* konec, aneb další postup značí. *Lačněti a žizněti* značí všeliké potřeby a žádosti lidské. Praví tedy Pán tuto jak tam Samaritánce 4, 14., že On sám a jediný všem potřebám, tužbám a žádostem člověčenstva vyhověti může. Slovy nebude *lačněti a žizněti* Pán nějakým přednětím a předevezatkem hledí ku pozdějšímu obratu řeči své, o pití krve a o jedení těla svého.

Ale nebylo to poprvé, co se jim Pán tak otvírá, proč na svět přišel a že v Něm spása lidstva složena jest; tudy Pán jim na pamět uvádí, že o tom již dřívěji byl jim mluvil, an dí: *Ale již pravil jsem vám, že jste i spatřili Mne a nevěříte.* Slova ta dosti nesnáze do sebe mají, an se hned tázati můžeme: *Kdy to pravil Pán?* A co značí: spatřili jste Mne? Někteří slovo: *pravil jsem*, *εἶπον* berou ve smyslu, jakby stálo: *chci vám povědino býti*, tak že se netáhne k slovům dříve praveným, nébrž toli dí, jakby pravil: *Nyní vám jednou pro vezdy povídám.* Leč lépe jiným se vidí Pán táhnouti k slovům, jež byl v. 26. pravil. Tam vytýkal jim: Hledáte Mne ne pro duchovní užitek, abyste jistých důvodů pro víru ve Mne došli, nébrž činíte to pro tělesnou výhodu, že jste mnou nasyceni byli. K tomu výslipu táhna se tuto Pán, vece: *Ale již pravil jsem vám.* Méně vhodně jiným ještě se zdá, že Pán upomíná Židy na to, co nedávno jim pověděl, čeho ale jak Jan, tak ostatní evangelisté mlčením pominuli. Náhled to zhola nejistý jest. Ve slovech: *spatřili jste Mne*, zevnější či vněšné patření a vidění divů a zázraků Páně se znamená; chce říci: netoliko jste slyšeli nauky Moje, nébrž očitými svědky messiášského důstojnství Mého jste se stali. Hleděli oni často na divy Páně, jimiž zpečetěn a prokázán byl co Messias a co Syn Boží, ale nikdá nespatrii té, jenž tu se zjevovala, pravdy Boží a slávy Christovy. *Mne* viděli jste, t. j. Má díla, skutky Mé; viděli jste Mne, an jsem je vykonával a mohli a měli jste ze zevnějšíka ku vniterné slávě se věsti dáti a ji tam spatřiti. Ale neučinili

jste toho, nébrž jste se ještě více v úrupnosti u nekolnosti zarputili a zaryli. Divové, jakoli velici, sami v sobě nemají té moci, aby člověka jistým přesvědčením opatřili; k tomu milosti Boží potřebí jest. A to jest, co ihned dí Pán: *Všecko, co Mi dá Otec, ke Mně přijde.* Člověk vezdy divům vzdorovati, k nim nekolně se míti a jim nepoddajným zůstávati může. Takovými byli Židé a okazali se býti docela jinakými od těch, kteréž dal Otec Synu svému. Nebo, čeho se jim nedostávalo k uvěření v Ježíše Christa? Viděli divy a zázraky Jeho, slyšeli učení Jeho, byli svědky svatého obcování Jeho, sami se příúčastnili dobrodiní Jeho. Nevěřili ale předce. Christus vyslípál jim nevěru, ješto od lidí samých zavislo věřiti a nevěřiti. Nevěrou svou zasloužili nebyti z těch, jež Otec dá Synu svému, aby je spasil.

Praví Pán: *Všecko, co Mi dá Otec, přijde ke Mně, a toho, jenž přichází ke Mně, nevyvrhnu ven.* Leží to v těch slovech, že víra jest darem Božím, ač ovšem i člověk, jak z předešlého vysvitá, nevěry své příčinou bývá, nechť je výhod dostati předsudkům a náruživostem svým. Koho ráčí Bůh, toho vede ku Christu; dává mu tužbu po Ném a příležitost, aby skutečně Christa a víry v Něho došel, ač i sama ta tužba a vnitřné Christa a pravdy Jeho hledání dobře stačiti může, kdyby na skutečné příležitosti, ku Christu vírou dostati se, ve vnějším životě scházelo. Slovu: *dá se* odzývá slovo nížeji v. 44. položené *přitáhne*. Víra v počátcích svých jest darem Božím; ale musí ji člověk pěstovati a rostiti, dokonality a dovršovati. Proto však zarytá nevěra není nevinná; nikdo se jí nemůže vymlouvat, nikoho Bůh k nevěře neustanovil, a všeliká ta zprnost proti oblašované víře Páně v nekolnosti a hrđosti ducha a v pochotech pramen má. Koho ale Otec ku Christu vede a koho Christu dal, ten se své strany ku Christu sebrátí povinen jest. Jitím ku Christu znamená se, že člověk Boha i Christa vzdálen jest; to čím se k Bohu a Christu blíží, jest víra. Jitím znamená se tudy víra a znamená se ujmuti skutečné víry, osvojení si pravdy Boží a podvolení se jí, či podrobení jí vůli svojí a života svého podlé ní ustrojení. Židům nedostalo se toho, aby Pánu od Otce odevzdání byli, ješto nechťeli zbyti zarytosti a zarozumělosti svojí. A však i z nich nemalá část uvěřila, a pohanský svět valem se ke Christovi napotom hrnul a dalo se, co tam Ž. 2, 8. se praví: *Žádej ode Mne a dám tobě národy za dědictví tvoje.* Dí, *všecko, co dá, a nedí každý*, (přijde ke Mně) poněvadž v rodu středním věci obecněji a povšechněji se berou. Všecko jde ke Mně, přivínuje se ke Mně; ale vy Židé, kteří jste nejprědaěji

povoláni byli, jíti se zpěčujete a pro úrupnost a zarytost svou jste se zbavili té bláhy, abyste darem Otcovým byli. To jim Pán praví, aby se nevydali v domněni, že snad od jejich přivolení a nepřivolení závisí dokonání díla spásy veškerého světa, jak se jim skutečně zdálo, že od nich počátek učiněn býti musí a všickni pohané teprv po vejtití v říši Boží všech Židů připuštění býti mohou. Při tom prohlídá Pán k těm nesčíslným, kteří budoucně z celého člověčenstva v Něho uvěří. A ti budoucí spasenci jsou Jemu útěchou. Pán o vsechných, o každém člověku mluví, ježž Mu Otec dá, a tvrdí o něm, že přijde k Němu a *On že nevyvrhne ho ven.* Fráza ta značí, že ho Pán s radostí přijme, a jest to mluvení podsazené, podskromné, kdež více a vyššího cosi se rozumí, než slova s sebou obnášejí. Vzata jest fráza z připodobnění říše Boží k osvěcenému radostnému domu, ana vně něho tma a hrubá noc vládne. Slova ta se táhnou nejenom k uvitání laskavému takového příchodce, nébrž k stálému ho u sebe chování. Účel Páně spasiti lidstvo Jej k tomu pobídá, a svrchovaná láska Jeho vsechny lidi útulně objímá a jim k spáse sloužití dychtí. Kdo ku Christu vírou se dostane, ten v komnatu věčné bláhy a v sál pokoje nebeského vchází, věčně moha tam ostávati a pokoje blaženého požívati. Člověku tomu dává Pán poklady víry, nádeje, lásky a veškerých cností, dává mu především poznání pravdy a uvodí jej víc a více do tajemství svojich podlé větší a větší pochopnosti jeho. Posléze, vytrvá-li člověk ten, vzkřísí jej k životu věčnému. Tato náchylnost Páně, a ten smysl dotčených slov jde z toho, co Pán dále místněji klade: *Nebo jsem sestoupil s nebe, dí, ne abych činil vůli svou, nébrž abych činil vůli toho, kterýž mne poslal, Otce.* Poslušnost Jeho k Otci jest rukojemstvím, že člověka takového nevyvrhne ven. Pán všady působení svoje zpětuje na vůli Otcovu, jak nejednou jsme viděli 5, 30. a j. Otcova ale vůle právě jest, dokládá ihned Pán, *abych ze všeho, co dal Mně, nic neztratil, nébrž vzkřísil v poslední den*, t. j. aby nic nebylo lišno spásy a s věčným blaženstvím se neminulo, cokolí ke Mně přišlo, a ve Mne uvěřilo. Mluví opět pro vytknutí větší všeobecnosti v rodu středním a věčném, veškery lidi rozuměje a nikoho nevýmaje. Dí, *dal, dědové, mi Otec*, ješto vsechny, co se k Němu kdy v budoucnu obrátí, prorocky co již sobě dané obrácence postihuje. Jsou ti dancové či darovanci ti, kteří dle slov dalejších v. 40. *vidí Syna a věří v Něho.* Dává zajisté Bůh chtění i plnění Fil. 2, 13. Dí: *abych neztratil*; a proto svojet ostřihá, pěstuje a zachovává 17, 12., tak aby jí nikdo z rukou Jeho nemohl vyrvati. 10,

28. Ještě po záporném rčení kladné dodává. *Nébrž abych vzkřísil je v nejposlednější den.* Vzkřísím se vyšší posmrtné, blahoslavené vzkříšení, a postavení do stavu blaženosti, Christem člověčenstvu zjednaného. Vzkříšení *k soudu* 5, 29. zde Pán pomíjí co nevzkříšení nějakého, ješto zlodíde u věčné smrti ostanou. Mluví o obrodu těla, jak dříve mluvil o obrodu ducha. Obrod ducha děje se vírou, k obrodu těla se základové a zárodkové ve svátosti křestu a ve svátosti těla Páně osnují. Mluví o *vzkříšení dne posledního*, poněvadž tenkrátě spása člověka se dokoná a ujistí, ana napotom žádna nebezpečí nezabíhá, se spásou minouti se. Tam jsou hranice, za něž nikdo se nedostane. Dnem *posledním* samovidně rozumí deo soud, den, kdež člověčenstvo obnovu vezme 2. Petr 3, 13. a nová doba věčného kralování Páně a svatých Jeho započne. Mluvě o *vzkříšení* nadesylá, že tento život se ještě ve smrtích povahuje. Slova *vzkřísím jej v nejposlednější den* ještě třikrát přicházejí v této řeči Páně 40. 44. 54. To husté jich opětování má slova ta tím hlouběji vnořiti, vhloubiti a zapustiti do útroby naší.

Ještě jednou přichází Pán na *vůli Boží*. Nebo Židé vůli Otcovu proti vůli Christové na odpor stavili, prehradu a přepažení mezi Otcem a Synem kladouce. Tudy opět o shodě své vůle s vůlí Otce mluví, ale běře věc tu více se strany podmětne, se strany člověkové. Dí: *To jest vůle Otce Mého, jenž poslal Mne, aby každý, kdo spatřuje Syna a věří v Něho, měl život věčný a já vzkřísím jej posledního dne.* Spatřování Syna jest vidění duchovné 4, 19. a tudy dí *θεωρεω* a neužívá *ιδειν* ani *οραω*. Jest spatřování vyšší povahy a bytnosti Páně, pronikání k jádru všech skutků Christových a vidění té slávy, která se v nich projevuje. Následek toho patření a vidění jest víra v Christa; tudy dokladná ta slova: *a věří ve Mne*. Blaženo jest patření Christa duchovné, blažen život v Ném duchovný! Vede nás k víře v Christa. Toho vidění duchovního se i nám dostává a jen o tělesném vidění platí slovo Páně: *Blažen, kdo neviděl a věří*. A kde víra v Christa nalézá se, tam jest život věčný, tam se totiž v semeni, v kořenu, v jádru, v začátku nachází. Kde ale život věčný, ten život, jenž dokona ideí Boží přiměřen jest, vládne, tam smrt přestává a tělo z mrtvých vstává, ješto i hřích, příčina smrti, dokona a všelijak zmařen jest. Tudy pravil: *aby (kdo věří) měl život věčný a já vzkřísím jej posledního dne.* Strídají se časové, přítomný a budoucí, ve slovech *εχθ* a *αυστηρω*, *at má*, či aby měl a *já vzkřísím*, jelikož život vyšší duchovně již tuto počítí musí. Opětuje pro lepší důraz slovo *já* a celou větu o vzkříšení; ve slově *já* leží vědomí o všemohutnosti. Ostatně

nám slušno ze slov Páně o vůli Otcově nauku čerpati, bychom nikdá se vůle té nestrhali. Nemáme za tohoto života leč jedné věci hledati, vůle totiž Boží podlé příkladu Christa Pána. Christus praví, že s nebe sestoupil pro spásu lidskou. Až kam ty, jenž o spásu lidskou máš pečovati, chceš meze péči své klásti? Duše ty, jimž předkujes co pastýř, tobě *dány* jsou ode Christa, a vůle Jeho jest, abys nikoho z nich neztratil. Prosme, aby tu věc trojí, o níž tu mluví, na nás dokonal; aby nás totiž za své přijal, ven nás *nevyvrhna*; aby nám dal dar vytrvalosti, bychom ztraceni nebyli: a za třetí, aby nám dal *život věčný*.

Tato řeč, a to vyjádření Páně nepotkalo se s dobrou myslí u všech, kteří slova Jeho slyšeli; nébrž *Židé*, t. j. ti lidé, kteří na nepravých a polopravých předsudcích Židův docela zavisli a v nich docela zatonuli, úvahy a rozvahy žádné k myslí nepřipustíce, přetrhli řeč Páně reptotem. *Reptali tedy Židé na Něho, že řekl: Já chleb jsem živý, jenž s nebe sstoupil.* Slovo *reptali*, *γογγυσω*, upomíná na reptot Židů na poušti, jímž nejednou proti Bohu a proti Mojžíšovi se pozdvihli Ex. 16, 7. Num. 11, 1. 14, 27., načež také apoštol Pavel v listu ku Korintánům naráží 1. Cor. 10, 10., an dí: *Nereptejte, jak reptali také někteří z nich.* Posavad byli Pána poslouchali, ač ne s pravým úmyslem, aspoň s vůlí dosti dobrou, an se nadáli, že mluví o chlebě a pokrmu tělesném, jež jim dáti se zamluvil. Když ale poznali, že o duchovním pokrmu mluví a chlebem tím sám sebe býti klade, tu počali reptati. Nejvíce je mrzela slova, že Pán pravil o sobě, že s nebe sstoupil. Kterak, mysleli oni a veřejně také reptot v ten způsob pronesli, může o sobě říci, že s nebe jest, ješto jak dále věci, známe rodiče Jeho: *Neuiliž tento Ježíš syn Josefův, jehož otce a máteř známe? Kterak tedy praví on: S nebe jsem sestoupil?* Hněvivě slova reptotu vynášejí, aniž chtějí slovy *kterak* dí: *s nebe stoupil jsem* dovědět se, v jakém smyslu by to Pán rozuměl, nébrž docela pravdu toho výroku za nemožnu vydávají. Urážejí se na chudém původu Jeho, jak se dosavad děje nejedněm. To jest největší pokuta, že kdo věřiti nechce, vezdy výtoček a výmluvu nalézá. Chtějí Židé říci, kterak může on pocházeti s nebe, ješto my víme, že ze země pochodí? Dějí: *on, tento, ουτος* po dvakráte s pohrdou. Veliké pravdy omamují zlé lidi a skormucují lidi slabé, ale potěšují lidi dobré. V církvi Boží nepřestává ta trojí třída a všekera snaba naše musí tam jiti, abychom nad pravdami Páně rozkoš pocitovali a z nich k věčnému životu sílu vžíli.

I co dí Pán na ten reptot jejich? Zdali se vydává s nimi v rozprádání důvodů a ve

vytýkání a vystihání smyslu, v jakém by slova Jeho se bráti měla? Kdyby byl pouhým člověkem, byl by činil rozdíl a Židům pravil, že nesešel s nebes podlé osoby a podstaty, jakoby byl božské bytnosti, nébrž že říci chce, že nánce s nebes přijaté učil. Ale nic toho nedí; naopak potvrzuje o sobě, že božské jest bytnosti. Ale nehned to činiti může. Napřed a především prohlídá k tomu, čeho jim pro vrozumění pravdy potřebí. Chléb onen nebeský, dí Aug., hledá lačnost vniterného člověka; a proto jinde vece: blažení lační, nebo nasyceni budou. Kdo necítí potřeby spásy, kdo nezná bídy své, kdo soběhrdým jest, ten nepřijme řeči Páně. Tak zhusta posud lidé proti pravdě Páně brojí, jicem duše malatný a mdlý majíce. Pán kárá reptot jejich nevydávaje se v rozbírání, že tuto nic neprospívá jim věděti pozemské okoličnosti Jeho a znáti rodiče Jeho, jak oni se opovážlivě domněli. On raději mluví o tom, čeho se jim tu nedostává, aby slovům Jeho víry přidali, totiž vřímavosti a chopnosti pro pravdu a povahu myslí tu, která jediné pravdy pilna jest a ukazuje, žeby ne na Něho se potrhovati, jak raději na sebe samy hněvni býti měli. *Nerepcete ve-spolek; nikdo nemůže ke Mně přijíti, leč Otec, kterýž poslal Mne, přitáhne jej a já vzkřísím jej posledního dne.* Přijíti ke Christu, jak víme, značí v Christa uvěřiti; víra ta se tuto praví původ míti v *táhnutí*, v tahu Otcově. Tah ten toli jest co výše v. 37. jmenoval *darem* Otcovým, řka: *Všecko, co Mi dá Otec, ke Mně přichází.* Jest to způsob, jímž lidé Christovi darování bývají a k tomu vedeni, aby v Něho uvěřili. Holá demonstrace toho nečiní, ani zázrakové toho nepůsobí; tahu Božího tu potřeba. Tah Boží, jak všickni úkonové Boží na vnějšek, pochází ode vsí Trojice božské; pokud čelí ku posvětě člověka, připisuje se Duchu svatému. Zde se přičítá Otcovi, poněvadž Otec zařídil dílo a postup spásy a poněvadž Ef. 1. 9—11. se předúloha naše k spáse připisuje Otcovi, *jenž všecko působí podlé rady vůle své.* Nížeji 12, 32. se to tážení připisuje Synu, kdež praví Ježíš: *A já povýšen budu od země, všechny k sobě potáhnu.* Co Otec činí, činí také Syn 5, 19. Spasitel působí co k spáse náleží; tah onen nutně a nevyhnutně potřeben jest, má-li člověk spasen býti. Táhnouti, vléci se strany Boží, pokládá se strany lidské odevzdání vůle v moc táhnoucího a následování ho. Tážení se děje uvnitř člověka, an Bůh vstěpuje lásku ku pravdě, touhu po ní a tudy touhu po Christu co pravdě svrchované 14, 6. Otec táhne, an osvěcuje rozum a vůli nabízí. Takový tah Boží sice nevyhnutelně potřeben jest člověku ku spáse a nikdo bez něho ku Christu nepřichází; ale tím ne-

ruší se vůle člověková, aniž se vnucuje někomu, žeby skutečně musil tahu Božího poslechnouti a následovati. Tahu onoho se každému člověku dostává za doby křesťanské, jak dále praví Pán; ale děje se něco podobného, co při magnétě, že tahem Božím jenom ti uvléci se dávají, kdo povahu svou podobnili s povahou Christa. Kdo nevěří v Christa, tahu onoho Otcova nejsou poslušni. Ukazuješ, dí sv. Aug., ovci lupen a táhneš ji za sebou. Jest rozkoš srdce nějaká v člověku, kteroužto mu chléb nebeský sladne. Básník již pravil: *Svá slast každého potáhá*, či *táhne* každého vlastní jeho rozkoš, ne nutnost, nébrž rozkoš, ne potřeba, nébrž zalíbení. Tím více my musíme říci, že člověk uvlečen a táhnut bývá ku Christovi, jenž si libuje v pravdě, ve spravedlnosti, v pravém životě. Dej milovatele a ovšem pocítí, co pravím, dej pocestníka v tomto bezbydlí, dej žíznilce věčné vlasti, a ví, co pravím. Ty pak, vece týž světec jinde, věř a jdeš za Christem, miluj a tážen býváš. A táhnutí to Boží přirovnává k táhnutí zdroje čerstvé vody pro žíznivého. Tážení tedy to značí působení Boží lahodné a pozývavé, jímž se vůle svobodná neroší; ač ovšem znamená se tím spolu nestateč lidská, která k dobrému nejenom vítána, volána a pozývána, nébrž i táhnuta a vlečena býti musí. Proto se k výroku tomu táhli světci, především sv. Augustin v púťce s Pelagiány. A však, an každého Bůh spasiti volí, tedy každého táhnouti se podjímá milost Boží, ale nekaždý se táhnouti dává a kdo necítí se od Boha táženým, ten modlí se, vece sv. Aug., aby tážen byl. A tudy volá Chof Páně Cant, 1, 3.: *Táhni mne, za tebou poběhneme po vůni mastí tvých.* — Ještě ale dí Pán o *Otcovi, jenž poslal Mne.* To přičinuje namykajíc, že ten, jenž *Ho poslal* spasit lidstvo, jistě Mu přitáhne srdce jeho, aby se spása díti mohla. Ale i o účinku a následku takového tahu přidává Pán. Takového člověka, jenž se táhnouti dává ku Christu, Christus *v poslední den z mrtvých vzkřísí.* To jest ovoce tahu toho a sice svrchované ovoce, poslední čin působnosti spasivé Páně, ve kteréž všickni úkonové předešli zahrnují se. Samozřejmě, že zde opět jenom o vzkříšení spravedlivých mluví; vzkříšení zlých není vzkříšením, nébrž dovršením smrti.

Ještě se Pán k jich myslí a duchu sklonuje a z písma svatého důkaz vede o potřebě vniterného tahu k věření. Uvádí místo, v němž se praví, že přijde doba, v níž Bůh vniterné lidstvo bude učiti. Z čehož průvodno, že skutečně Bůh veškery lidi ku Christu táhne. O tom pak uvodí výrok z proroka Is. 54, 13. Dí: *Psáno jest v prorocích: Všickni od Boha učeni budou, či bohoutkové*

budou. Dí: *v prorocích*, poněvadž kromě dotčeného místa u Is. 54, 13. ještě jiní prorokové totéž praví: Jer. 31, 33. Joel. 3, 1. (2, 28), aneb jest to plurál kategorie a značí toli, co v knihách prorockých. Z toho patrno za první, že proroci jsou ohniva či článkové řetězu jednoho a že jedněmi ústy mluví. Za druhé jde odtud, že Zákon starý bohodušen jest, ješto by se jinak Christus na něj nebyl odvolával. Nébrž i to pozoruhodno, že tím povšechným citátem chtěl Christus Pán od osobnosti k věci mysl obrátiti. *Vyučením Božím διδάσκεισθαι θεοῦ* jest ten, koho Bůh učí; Bůh ale neučí člověka, leč o věcech božských. Tudy ve slově tom náuka z Boha s náukou o Bohu se pojí. Není tu řeč, jak samozřejmo jest, o vnějším vyučování skrze proroky, apoštoly aneb sebe samého, nébrž o vnitřním tažení duše lidské od Boha ku Christu, o vnitřním vyučování ducha Božího, o vnitřním jakoby Otcově kázání a hlásání pravdy v útrokách lidských. Předmět té Otcovy nauky jest Syn a dílo Jeho. Praví tudy: *Každý, kdo slyšel od Otce a naučil se, jde ke Mně.* Řecký text čte: *kdo slyší a se učí*, což lépe jest než perfekt: *kdo slyšel neb uslyšel a se naučil*, poněvadž slyšení a učení to ustavičně trvá. Nebo vece Augustin: *Ač lidé od lidí nauku slyší, předce čemu rozumějí, to se jim vnitř dává, vnitř jeví, vnitř září.* Vuě jest pěstovatel stromu, vnitř působí stvořitel. Kdo si všímá toho vniku vnitřního, *kdo slyší* tu řeč Otcovu v srdci svém, k myslí ji bere a v paměti ukládá a *tak se učí*, sám se své strany všelikou moc přičiněje a volnost i chtivost po Christu zmocňuje a tak se věsti a táhnouti dáváje, *ten přichází ke Mně*, věří v Christa a podrobuje se zákonu Jeho. Dvěma nohama, rozumem a vůlí máme choditi ku Christu, rozum se od Něho osvíti, vůle od Něho má se dávati věsti. To jest ta nejvyšší škola, an sám Otec učí; a svrchované umění, jemuž učí, jest vedení ku Christu.

Ale i ta slova Páně mohla na nedobrý smysl obrácena býti, jakoby lidé od Otce tažení Boha bezprostředně nazírali a Christa líšiti se mohli. Takovému nedorozumění slov svojich Christus v ústřety zabíhá. Otec vnitřním tahem milosti vede k Synu, ale jenom předce Syn vede všecko k Otcí. Příroda jest školou Otcovou, v níž mysl lidská se Boha znáti učí. Ale neučí příroda dosti zřetelně a hlasově její od Christa tlumočení býti musejí. Vyšší ještě školu, školu nadpřirozené milosti Bůh v útrokách lidských zarazil. Nedospěje ale člověk ani v té nadpřirozené škole samého Otce k svrchovanému poznání Boha, aby bytnost Jeho pronikal a potřebí neměl k Synu se obracet. Jakkoli by člověk v obou školách Otcových

vrchoval, jakkoli horoval a samé polárky vědoucnosti dotýkati se zdál, poslední slovo od Christa pocházeti musí, má-li člověk skutečně čiré pravdy Boží dojíti. Náзорné s Otcem společenství má jenom Syn a od Něho jenom dalšího utvrzení v pravdě a milosti Boží očekávati a žádati potřebí. A to jest, co dí dále: *ne že někdo Otce viděl, leč ten, jenž z Bohu jest, ten viděl Otce.* Věta jest vypustkou příkrácena. Dá se doplniti. Nechci já tím říci, že *někdo Otce viděl. Viděti* značí dokonale poznati 1, 18.; to o Bohu jen Bůh sám a nejsvětější Trojice vespolek má; tvorové a jmenovitě člověk hlas Boží může slyšeti, cítiti tah Boží, ale bytnost, tvář Boží viděti, Boha dokonale poznati nemůže. Z Boha jest Syn Boží, jenž jest v lůně Otcově, a ten jenom svrchovanou vědu o Bohu Otcí má a lidem ji dává, pokud chopenost jich stačí. I musíme volati: *Mluv, Pane Ježíši, nebo slyší sluha tvůj.* Nébrž učiň, abych slyšel tebe, otevři uši vnitřního člověka. Dej, abych neohluchal k hlasu vnitřnímu milosti tvé. Dej mi býti z počtu těch, o nichž prorok pravil: Budou všickni bohodušenci. Nečekáme, že k nám Otec osobně přijde a s námi ústně mluvíti bude. Viděti Otce a s ním mluvíti se jenom Tobě, jednotnému Synu Otcově dostává. Ty nas uč, Ty veď k Otcí.

Co dosud Pán rozváděl, tím odrazil námitku Židů a reptot jich nedůvoden býti ukázal. Nyní se vrací k výroku výšeji položenému v. 40. a to, co dosud pravil, shrnuje v jednu větu, na níž nejvíce záleží. A tudy ji slavně pronáší: *Amen, amen, pravím vám, kdo věří ve mne, má počáteční a základné život věčný.* Dvěře a ústa k životu věčnému jest víra a kdo víru ujal, již uvnitř ve dveřích se nalézá, dí sv. Cyrill. A tím výrokem, jak s jedné strany koučí řeč svou všeobecnou o chlebě, o sobě a dle svém, tak spolu počíná řeč o chlebě zvláštním, kterýž dává, a o částečném požívání ho, ač ovšem i v tom částečném požívání svrchovaná celost se zavírá. Počíná odtud řeč Páně o eucharistii, o nejsv. svátosti. A tu vrchuje přednášení Páně. Vůbec verše následující v církvi svaté o svátosti těla a krve Páně se od jak živa braly. Nerozuměli ovšem učenici docela řeči té, jak ani jiným řečem nevyrozuměli, leč po z mrtvých vstání z, 19. Byl to zárod a kel a zrno vhozené v dobrou zemi útroby jejich, jenž svým časem vzejíti a ovoce přinéstí mělo.

48. Já jsem chléb života. 49. Otcové vaši jedli mannu na poušti a pomřeli. 50. Tento jest chléb s nebe sestupující, aby jí-li kdo z něho, neu-

mřel. 51. Já jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil. 52. Bude-li kdo jísti z toho chleba, živ bude na věky a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest za život světa. 53. Hádali se tedy Židé vespolek povídajíce: Kterak může tento nám pleť svou dáti jísti? 54. Řekl tedy jim Ježíš: Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě. 55. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já vzkřísím jej posledního dne. 56. Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. 57. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně zůstává a já v něm. 58. Jakož poslal mne živý Otec a já živ jsem pro Otce, také kdo jí mne, i on živ bude pro mne. 59. Ten jest chléb, jenž s nebe sestoupil; ne jak jedli otcové vaši mannu a pomřeli; kdo jí tento chléb, živ bude na věky. 60. To pravil ve sbornici uče v Kafarnáu.

Přistoupá Pán k srostitému, abychom tak řekli, oddílů řeči své o chlebě nebeském, an dosavad ideálněji, obecněji a abstraktněji byl postoupal. Chtěje pak pásmo řeči své rozvinouti a o eucharistii mluvit, přejímá z předeslaných ideí svých sem do částí té ony myšlénky, jenž mluvě Jeho za základ a osnovu sloužití mohou. Dí: *Já jsem chléb života*, jak již byl v. 35. pravil; chlebem nazývá se životným, životodárným, takovým, jenž život skutečně udržuje až do časů věčných. Slova znějí všeobecněji a slouží k tomu, aby na nich místněji náuka se vyosnovala. Pro lepší pak náuky své vytknutí upomíná na obraz a předeznak svátosti eucharistijné a dí: *Otcové vaši jedli mannu na poušti*. Dí otcové vaši, nedí naši, nebo mluví co ten, jenž vyššího jest počátku. Byl totéž v. 49. pravil, ale potřebno bylo znova se k tomu táhnouti a na mysl jim mannu uvoditi, aby jim řeč Páně o svátosti ozřejměla. Jedli otcové záračným způsobem s nebe daný pokrm, ale neměl pokrm ten ani té síly do sebe, aby je uchoval od smrti těla, ovšem pak smrti duše tím méně zabrániti mohl. Ale jinak jest s chlebem, ježž dám já, dí Pán. *Tento jest chléb s nebe sestupující, aby jí-li kdo z něho, neumřel*. Chléb s nebe sestupující má moc do sebe obživnou pro věčné časy a právě sestoupá s nebe, *aby neumřel, kdokoli z něho jí*. V řeckém textu čte se: Ten jest chléb s nebe sestupující, aby někdo

z něho jedl a neumřel. Praví: *Ten, οὗτος*, t. j. tu do sebe má povahu, takový jest. Dí: *ssutpuje*, praes. *ὁ καταβαίνων*; z toho, patrno, že již o osobě svojí nemluví, nébrž o pleti své, co pravdivém chlebě nebeském. Dí: *aby někdo z něho jedl*, t. j. jí-li z něho kdo, jak čtení vulgáty jasněji záhadnost a možnost jedění vytýká. Dí: *aby neumřel*. Smrt jest oddělení a duchovní smrt jest oddělení od života, jehož Christus uděluje. Veškeren život Páně a všickni skutkové Jeho k tomu směřovali, aby obdařeno bylo člověčenstvo tím opět a znova životem, jehož v Adamu se zbavilo. Ozvláště se sbíhá ale živodárná moc ta Páně ve svátosti těla a krve Jeho, ve kteréž On, Pán sám, skutečně a bytně přítomen jest a tudy se svátost ta pokrmem s nebe sestoupajícím nazývati může. Ve svátosti té děje se nejuzší spojení s Christem, spojení tedy se životem věčným; smrt tělesná nemůže té spojby rušiti, nébrž ona jest jediné přechodem k dokonalejšímu s Pánem spojení. Filip. 1, 23.

Ještě ale, než výslovně o svátosti těla a krve jedná, opakuje o sobě všeobecnou větu co přípravu k dalšímu pojednávání. *Já jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil*, dí Pán. *Živý* značí toli co životodárný, životem věčným a nepomíjejícím člověka darující. Manna byla mrtvou stravou, ješto hmotou pouhou byla a nedala ochrany před smrtí. Christus ale není jen chlebem živým, nébrž jest i chlebem života, jenž ostrhá před smrtí věčnou i životem daruje. To Pán o sobě vůbec z předešlé části řeči své opakuje, o sobě celém sice mluvě, a však již ozvláště k svátosti těla a krve své prohlédaje a cestu sobě čině k delšímu o svátosti té pojednání. Dokad ale mluví v přítomném čase: *já jsem* a podobně, vezdy více k životu a působení svému celému táhne se. Když ale mluví v čase budoucím *já dám*, tu již není příprava k řeči a věci, nébrž sám předmět, o němž Pán mluvití ustanovil. A to se nyní stává. Nebo pověděv Pán: *Já jsem chléb živý s nebe sestoupilý*, dokládá: *kdo jí z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, ježž dám, tělo mé jest za život světa*. V řeckém textu druhá část totiž slova: *A chléb ježž dám, tělo mé jest za život světa*, počíná dvěma částicema *καὶ — δὲ*; prvá (*καὶ*) svazuje věty předešlé se slovy následujícími a druhé (*δὲ*) značí, že zde postoupá řeč Páně k vyššímu a bližšímu předmětu. Jistá věc jest, že pleť či tělo Páně, o němž zde mluví, chtějí někteří táhnouti k nějakým obrazům, přenosům, metaforám a tropům, jakoby nemluvil leč o duchovním a myslném přijetí vírou a jakoby celý pokrok řeči Páně v tom jediné záležel, že mluviv dříve o sobě vůbec nyní o pleti a krvi, to jest, prý, o smrti své

mluví. Dle toho smysl by byl, že nestačí víra v Christa vůbec, nébrž že potřebí víry ve výkupnou smrt Christovu. A jedění těla a pití krve Páně dalo by se duchovně. Ale výklad tento nemůže obstát. Jedna zajisté toho příčina jest, že mluvení takového v tom smysle se neužívalo. Nikdo neužíval frázy: *jísti tělo něčí* ve smyslu s někým ve stoupenství vníkat, nébrž právě opak toho značí rčení to pronásledovati. Tak mluví Žalm 26, 2. David o těch, jenž jedí maso jeho či plet jeho a sužují ho. Job 19, 22. přátelům vyslípá: Proč se mi protivíte a pletí mou či masem mým sytíte se? Tak Dan. 3, 3. a jinde ještě. Ale jsou i jiní toho důvodové, že zde Pán již postoupil k jinému předmětu řeči, než o kterém předešle mluvil. Nejprve ta změna ve mluvení zašlá nutně káže o změně předmětu mysliti. Dříve mluvil o sobě, že jest chléb života, nyní mluví o pleti či tělu, že jest chléb živý, ale nepravil o jedění sebe; nyní již napořádě slova Jeho rčením tím se ozývají. Mluví zajisté v následujícím zřejmém, že tělo či plet Jeho pokrm, krev Jeho nápoj jest a to nejednou, nébrž vícekrátě to opétuje; mluví zřejmém o dvojím, o jedění pleti a o pití krve. Dále mluví o budoucím dání pokrmu a nemohl tedy nauky a díla svého již drahé času započatého rozumětí. Ale i to na váhu jde tuto, žeby nám podivno býti musilo, kdyby Jan docela ve svém evangeliu nedotekl velebné svátosti, ješto právě smysl jeho hluboký a mystická povaha ducha jeho musila se k té svátosti nejvřeji a svrchovaně nésti a dle své hluboké povahy nejlouběji v pravý smysl Páně a nejvýšeji k vrchům idey vniknouti. Přijme-li se ale, že tu na našem místě jedná o eucharistii, snáze nám jest postrádati u něho ustanovení velebné svátosti těla a krve Páně. Nebo jak jinde doceluje a doplňuje to, co se od evangelistů jiných vypustilo, tak i totéž tuto spatřujeme. Dálejší důvod jde z postřehu, že Pán dříve skutečného ustanovení řádu nějakého předeslal přípravou připověď a zamluvu věci té, kterou napotom zavěsti ustanovil. Tak dříve odkazoval nejednou k smrti své, aby věci té apoštolům divno nebylo, Mat. 10, 38. 16, 24. Jo. 3, 14. a j. Tak mluvil dříveji o vzkresu a nebevstupu svém, Mat. 16, 21., tak o křestu, jak jsme viděli výšeji, projádril se dříveji před ustanovením jeho. I musiloby to na podivení u nás vyjítí, že při té přetajeně svátosti toho činiti opomenul. Za čtvrtý důvod můžeme uvéstí ten, že pokud Pán chlebem životným sebe celého a celý ústav spásy rozuměl, jmenoval dárce chleba vezdy Otce, nyní ale sám sebe dárce jmenuje, z čehož opét poznati, že ode všeobecného a povšechného

smyslu k částečnému a oddílnému a jistému či určitému chlebu v řeči své přešel. Otec dal Syna a Syn dává sebe, plet svou, tělo své. A nemnsí-liž ta shoda, která se nalézá mezi slovy tu položenými a mezi slovy, jichž užil Pán při ustanovení svátosti, nám připomínati, že zde o tělo a krev Páně běží, ješto později Pán pravil: Jezte, toť tělo mé, pijte, to krev má? A nedá-li tím snáze vytlumočiti se to apoštolův dokonalé se odmlčování při večeri poslední a nezdá-li se nám, že obeznámení byli s tím, co chce Pán slovy: Jezte tělo mé, pijte krev moji? Ano i celý postup řeči Páně vymáhá toho smyslu; nebo když Židé v. 53. nad tím zastavují se a horší, že jim Pán míní plet svou za stravu dáti, Pán neodvolává výroku svého, aniž opravuje toho jejich slov Jeho výkladu. Nébrž On raději znova mluví o jedění a pití a sice ve dvě části požívání sebe rozdělující a tím jasně namítaje, že jenom o skutečné pleti a skutečné krvi mluví. Vystříhá sice v. 63. doleji Pán od výkladu tělesného, ale to se týká hrubého pojmání slov Jeho od Kafarnanů, kteří se domyslili, že Pán hmotné tělo své a maso své jim k jídlu naskýtá. Celá tedy řeč Páně, jenž nyní nastává, ke svatosvátosti se odnáší a ve spojení s předešlou Jeho mluvou nalézáme sličnou spojitost, o níž jsme již pravili. Od sebe jde Pán k tělu svému, od myslného a duchovného vnímání osoby Jeho vírou jde k myslnému těla a krve Jeho požívání. Dí: *Ji-li kdo z chleba, ježž dám, živ bude na věky a chléb, ježž já dám, jest tělo mé za život světa*. Tělem či pletí rozumí Pán člověčnost svou, která však s božstvím bytně spojena jest. Požíváním těla Páně sjednává se člověk s celým Christem a nevystihlým způsobem božství Jeho v sebe přijímá, aby jím nejen duch Jeho, nébrž druhdy i tělo obživeno býti mohlo. Na křestu dostává se člověkovu obrod duchovní a počátek zárodu k obnově tělesné, a obnova ta se zmocňuje a ustáluje ve svatosvátosti těla a krve Páně. Duchovní strava nestačí člověku, jenž duchem a tělem jest. Nestačí mu duchovní vnímání Christa vírou, nébrž potřebuje stravy duchovotělesné, jenž se mu v té svatosvátosti uštěďruje. Dí *plet, oáqš* a nedí tělo, *σῶμα*, poněvadž to více k slovu *jísti* přiléhá. Dí *oáqš* plet, a nedí *κρέας*, maso, poněvadž o živé, nevsak o mrtvé věci mluví. An praví *pro život světa*, upomíná na smrt kříže a učí, že ve svátosti se dává tořez tělo, kteréž za nás na kříži zavislo co obět za hříchy světa. A odtad jde, že svátost ta má do sebe povahu oběti. Osatně v řeckém textu v posledku po slově *plet má* četla se druhdy slova: *ἡν ἐγὼ δώσω, kterou já dám*. Lepší rukopisové slov těch nemají.

Židům se ta řeč Páně nelíbila. Urazili

se na jedění pletě. I hádali se ne beze hněvu, nébrž se vzdorem a reptotem. Sv. Jan dí: *Hádali se tedy Židé vespolek, povídajíce: Kterak může tento nám pleť svou dáti jísti?* Výše již v. 41. reptali a šemrali proti slovům Páně, když pravil, že s nebe sestoupil. Nyní reptot a šemor jejich zmohl se a zdál se míti příčiny. Nebo kterak může, mysleli, tělo Jeho nám za pokrm sloužiti? *Kterak*, praví oni. Ovšem způsob a řád velebné Svátosti při mnohých částkách jest tajemem, skryt a nepřístupen mysli člověcké. Ale kterak jste prošli mořem rudým? dí sv. Cyrill. Jistě přemnoho věci stejně nám nepojatých ostává. Kterak Bůh prostoupá svět? Kterak lidská duše všady v těle se nalézá? Dějí: *Tento, oúzo;* s pohrdou. Tento, jenž nemá ani kdeby hlavu sklonil. Jak tehdá Židé se hádali, tak odštěpenci od církve se posud hádají. Ale církev věří prostě slovům Páně, Duchem svatým v pravý smysl Jeho jsouc vedena. Úsilí vnikati v tajemství Božího zjevení chvalitebno jest, ale největší neštěstí, jenž člověka potkati může, jest ztráta víry. Ne rozumu, nébrž víře se otvírají divové božské milosti a lásky. Víra nás nad zemi povyšuje, víra ve přítomnost Páně nás rozkoší rozumu nepřístupnou naplňuje. Rozum se svou šlechtností klesá a belhá a ostává pod horou, jak sluha, když Abrahám šel na horu. Víra podobna květině, jenž nesmí drsnou rukou uchváćena býti, nemá-li pozbyti lesku svého. Sluší tu vážiti na mysl, co dí Tomáš Kemp.: Varuj se všetečného zpytování svátosti té nevystihlé, nechceš-li v pochybnostech utonouti a *uchváćen býti od slávy*. Prov. 25, 27. Nemoha vyskoumati věci zemských, kterak postihnouti chceš nebeských? Poddej se Bohu a rozum svůj pod víru pokor a Bůh tě osvíti.

Ve strohém oni, v syrém a nejapném smyslu pojali slova Páně. Ale Pán nekárá jich za to, aniž opravuje, an předce v *hlavité částce* lépe slovům Jeho vyrozuměli než ti vykladači, kterým se uzdávalo, že Pán jen o duchovním a pomyslném požívání těla mluví. Předvídaje Pán, že přijdou vykladačelé takoví, kteří v povětrné a vzdušné představy slova Jeho zaměňovati se podejmou, nechal věci té o své váze a tak potvrdil, že věcný výklad — ač ne surovohmotný — slov Jeho ovšem s pravdou spojen jest. Neopravuje smyslu jejich, nébrž znova o potřebě pleť Jeho jísti mluví a žádost či požadek ten zvyšuje a uvrcholuje. Jedná o potřebě a nevyhnutelnosti požívati těla Jeho a nejprvé mluví o následcích nepřijímání těla a krve Jeho v. 54., tedy záporně, nápotom v. 55. kladně mluví o blažených účincích skutečného přijímání. O prvních vece v. 54.: *Amen, amen, pravím vám.* Ta slova

napřed klade, aby svrchovanou pravdu toho osvědčil, co již hlásati bude. Dí: *Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti krve jeho, nebudete míti života v sobě*, či jak řecký text má: *nemáte života v sobě*. Oni, vece Zlatoúst, kladli to za nemožno, Pán netoliko za možno to klade, nébrž za potřebno. Dí: nemá v *sobě* a namítá tím, že život vniterný a pravý se dostává tomu, kdo jí pleť Páně a pije krev Jeho. Pozoruhodno jest, že dříve mluvě o duchovním požívání sebe znepríma vezdy co *Syna Božího* vystavoval, Boha Otcem svým nazýváje. Nyní ale o eucharistii mluvě dí: *Syna člověka*, poněvadž lidská příroda Páně jest prostřednice, kterou spojení Jeho s lidstvem k jich spáse se děje. Křestem se člověk k životu novému rodí 3, 5., ale život ten vyšší potřebuje stravou duchovou udržován a chován býti a strava ta jest pleť Páně. Mluví Pán o tělu a krvi, poněvadž prohlídá k smrti, ve které tělo a krev odděleny jsou, podle čeho také svátost ustanovena Mt. 26, 26. Dáleji takto mluví, poněvadž život tělesný pokrmem a nápojem se zachovává. Při oběti obojí vid a tvar se objevuje a obojí část se odděleně představuje, pro spojení s Christem ve svátosti ale stačí jedna podoba, buď vína, jak se dětem za stará dostávalo, buď chleba, jak nemocným a do žalářů posíláno. Christa tedy ve svatosvátosti požívati každému potřeba. Proto církev přikazuje, aby aspoň jednou v roce ku svaté kommunii či příchasti člověk přistoupil; ale přistoupati velí čistým srdcem a bezhříšnou myslí, aby se soudou nedoúčastnoval dle 1. Cor. 11, 29., kdež dí písmo: *Kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije*. Sv. Aug. vece: Proměň život, kdo v útrobu Život přijímá; kdo nepromění způsob života, ten na místo života přijímá smrt. Přistupte, volá sv. Ambrož a nasytte se, neb jest chlebem, přistupte a napijte se, neb jest pramenem, přistupte a osvěťte se, neb jest světlem, přistupte a vezměte svobodu, neb kde Duch Hospodinův, tam svoboda jest. Pleť Christova, vece Aug., obživuje toho, kdo se ku Christu připletil či přivtělil. Kdo nach královský poskvrňuje, rovně bývá pokutován jak ten, kdo jej trhá. Kdo Christa jísti a píti želá, ten k Němu se podobiti, v Něho se oblačeti, Jeho ctnostmi se skvíti povinen. Svatí mučníci a vyznavači tělem Páně ukřepení a posílení byvše jako lvové se proti nevěřcům stavěli a světci a svěťice Boží z té svátosti hodně přijaté čerpali sílu, že mohli od stupně k stupni, od výše k výši se zvedati, až došli hory Boží.

Patrno, že Pán mluví k těm, kteří potřebu předpisu Jeho poznati mohou, kteří rozumu svého celou vládu mají a vůli svou

říditi se mohou. K těm se odnáší hrozba, že nejedíce pleti Jeho a nepijíce krve Jeho nebudou života míti. — Podlé litery se mohlo velení Páně druhdy také bráti o dětech; tudy jim v staré církvi se podávala svátost v podobě vína po křestn, což v církvi řecké se do nedávna zachovávalo a posud někde zachovává. V římské církvi již z toho ve dvanáctém století sešlo a sněm Trid. 21, 4. vyobcoval ty lidi z církve, kteří učili nevyhnutelně potřebno býti, aby děti před dojitím rozumu sv. eucharistie požívaly; není toho nevyhnutně třeba, poněvadž spojení dítěte s Christem již na křestu se děje.

Tu sice Pán mluví o jedění pletě a pítí krve; ale spojka *a* nejednou se klade místo *neb* jak Ex. 21, 13. *Kdo udeří otce a matku, smrti umře*; došti jest bud otce bud matku bítí, abys v starém Zákoně ukamenován byl. Act. 3, 6. *dí Petr: Stříbra a zlata nemám*. Pán v. 52. a 59. toliko o těle mluví, o krvi se nezmínuje. Pavel tudy také 1. Cor. 11, 27. *dí: Kdo chléb Páně jí aneb krev pije nehodně, vinen jest tělem Páně*. Mluví Pán vůbec, podlé čehož v církvi se tam, kde toho potřeba, obojí podoby užívá, ostatně ale jen k tomu prohlídá, aby víra se zachovávala pravá, že pod podobou chleba krev také a pod způsobou vína tělo Páně podlé spoluslednosti se nalézá.

Pravil záporně: *kdo nejí pleti mé a nepije krve mé, nebude míti v sobě života*. Nyní totéž kladně praví a přičinuje poslední děj celého díla spásy, vzkříšení totiž, kde pravý život tuto započatý z přechodné a pomíjivé záhuby věčné jistoty a jestoty dosáhne. *Di: Kdo jí tělo mé a pije krev mou, má život věčný a já vzkřísím jej posledního dne*. *Kdo jí*, *dí*, ovšem počestně, pobožně, hodně, náležitě a připraveně. Jako výšeji v. 46. s vírou, tak tu s jeděním pleti Jeho pojí Pán vzkřes z mrtvých. Záhuba z Adama pronikla duši i tělo, spása v Christu se odnáší tudy k duši i k tělu. Z Adama přijímáme při narození zárod smrti, z Christa dosahujeme zárod života. Zárod se nám dává na křestu, svatosvátostí těla Páně se rostí, zmocňuje a zachovává a ukřepuje a při vzkřesu těl svrchovaného rozvitku svého dojde. *Di napřed: Má život věčný a potom přidává: Vzkřísím ho*. Činí to, aby slyšice, že těm, kdo jí tělo Jeho, život slibuje, nedomněli se, že neumrou. Tuto za zemského života připovídá mu život ducha, aby se v něm kochal v pokoji, kterého zde lidský duch schopen jest. Co se těla týká, ani tu nebude zanedbán člověk ode Pána. Nebo *dí: Já ho vzkřísím v poslední den*. Takto sv. Aug. a Cyrill. Theologové připodobňují živodárnou moc eucharistie zrnu či semenu přes zimu pod sněhem trvajícimu a z jara

oživujícimu. Má i to význam svůj, že Pán, jenž výšeji užívá slova: *Kdo jí, *ἐάν τις φάγη* v. 50. 52., tuto *δί ὁ τρώγων*, kdo hlodá, hryzá; slova hmotného toho užívá, aby nikdo nemyslel, že o duchovém a myslném jedění řeč vede. Ale i to pozor jest hodno, jak Pán postupu v řeči své užívá. Dříve praviv *nemá života v sobě*, mluvil o životě vůbec, nyní určuje život ten místněji, an *dí: má život věčný*.*

Ještě pak uvádí důvod toho, co byl právě pravil, že ten, kdo přijímá tělo a krev Jeho, má život věčný a dne posledního vzkřísen bude, an *dí: Neb tělo mé jest právě pokrm a krev má jest právě nápoj*. Řecký text čte: *pravý pokrm a pravý nápoj*. Pravý pokrm a pravý nápoj veškeru lačnost a žízeň člověka shlazuje a tělu člověka sílu živnou dává, aby nepodleh smrti život jeho, nébrž pro věky zachován býval. *Pravým*, skutečným, *ἀληθής* sluje ve smyslu svrchovaném, takže u přirovnání k životu tomu nebeskému život zemský ani životem slouti nezasluhuje, jakož u přirovnání pokrmu svátostného veškeren pokrm jiný jakožto jen pomíjivě sytný ani jména pokrmu nezasluhuje. Proto klade *ἀληθής* a nedí *ἀληθινός*, kterým slovem by se jenom vznešenost pokrmu toho, co on dává, vyličovala a na př. nad mannu stavila. Ve svátosti nalézá se zárod a moc živodárná, tak že následkem moci té druhdy lidské tělo zemřelé z hrobu vzkříseno bude. Tudy sv. Ignat Muč. (Ef. 14.) jmenuje svátost tu lékem nesmrtnosti. Sv. Hilár *dí* (trin. 14.): *Pán nenechává místa ku pochybenství o skutečnosti těla a krve své, ješto *dí*, že tělo Jeho jest právě pokrm a krev právě nápoj*.

Ale jakým způsobem se děje, že ten pokrm těla a krve Páně člověku slouží k životu věčnému? O tom dále Pán mluví dálejšími důvody potvrzujíc, že tělo a krev Jeho skutečným pokrmem k životu věčnému jest. Živodárná moc pokrmu a nápoji tomu odtad řine, že jimi spojení stálé s Christem se dává, a kde Christus uvnitř ve člověku zůstává, tam ovšem život přítomen jest životný. A to jest, co *dí: Kdo jí tělo mé a pije krev mou, zůstává ve mně a já v něm*. Spojuje se člověk s Christem ve svátosti netoliko mravně láskou a vůlí, nýbrž bytelně a podstatně; kde se ale Christus bytelně a trvale, zůstale či stále pojí, tam smrt prchá a život vládne. Spojení člověka s Christem ve svátosti sv. Cyrill Jer. 4, 34. přirovnává spojení rozplynulého vosku s jiným roztátým voskem a praví, že se v eucharistii stáváme Christonosiči, soupleťci a soutelesci a soukrevci či pokrevenci Christovi. Zásadno bylo, *dí* týž světec, aby jako duch lidský Duchem svatým k životu věč-

němu dospívá, tak i chabé tělo k nesmrtelnosti krmeno a stravováno bylo. Christus jest podstatou svátosti, kdo požívá svátost těla a krve Páně, pojí se s Christem věčným životem a života věčného dárce a stálé spojení s Christem, stálý život sebou obnáší. Stará báje praví, že kdo z plodů podsvětových okusil, tmavému tartaru se zaslíbil. Stravou pozemskou spojuje se člověk se zemí, stravou svátostnou s Christem. Jakož Pán v oslaveném těle skutečně stravy pozemské požíval, tak stravě svátostné skutečnou přítomnost svou uštědřil. Tak se vyplnila pohádka Samsonova, strava vyšla od jedlíka a sladkost od siláka Jud. 14, 14. *Spojuje se tu člověk s Christem a zůstává v něm* a tudy povinen životu tělesnému výhost dáti a docela životem v Christa vejíti, aby božský a svatý a nebeský život Páně v něj se vlítl, jej prostoupiti a jemu povahy věčného blaha udělití mohl. Ó tajemství lásky, volá sv. Aug., ó znamení jednoty, ó svazku přízně! Kdo žíti chce, má odkad žíti, a má v kom žíti. Přístup, věř, přivtěl se. Matka, dí Zlatoúst, nejedna dítě své jiným dává vychovati, Christus pěstuje nás vlastním tělem a vlastní krvi svou. A ještě se k nám tak v tomto životě chová, čím mileji se bude nám propůjčovati v životě budoucím. Ta krev dělá, že královská povaha v nás bytuje; ta krev kráse a šlechtě duše nedá hynouti. Jak veliká jest blaženost duše pobožné, volá Tomáš Kemp., která hoduje s Ježíšem, kde se jí nepředkládá pokrm všední, nébrž Ty sám Pane, jediný miláček její a žádost srdcí jejímu nade všechny nejvyšší. Kdož mi dá, abych nalezl Tebe samého a požíval Tebe, jak žádá duše má? Aby ty sám mluvil ke mně a já k tobě jako mluvívá milý k milému, přítel ku příteli svému? O to prosím, o to žádám, abych všechen s tebou se spojil a srdce svoje ode všech stvoření odloučil! Tys v pravdě milý můj, vyvolený z tisíců, v němžto se zalíbilo duši mé po všechny dny života přebývati. Tys v pravdě ukojitel můj a pravý pokoj můj, bez něhož není leč těžkost a bolest a nekonečné trápení. Kde jest tvor tak milovaný jak duše pobožná, k níž přicházíš, aby se s ní spojil. Ó jak veliko jest množství slasti Tvé, Pane, kterouž jsi schoval bojícím se Tebe! Ó bys mne docela svou přítomností roznítil a dokona ohněm svým proměnil, abych s Tebou jedním duchem se stal! Přijmiž chválení a dobrořečení neskonale! A vroucně žádám, aby všichni duchové nebesští a veškerí věřcové Tvoji se mnou Tebe chválili a velebili. Chvaltež Tebe všickni národové a jazykové!

Všechno Christus Pán činil k oslavení Otce; sláva Otcova svrchovaný a poslední účel vši

náuky a vši milosti Jeho jest. Praví to sám nížeji 17, 4. výslovně: Já jsem oslavil Tebe, Otče! A tudy v dálejšku živodárnou a obživnou moc, jenž ze spojení s ním na lidi plyne, vede ku počátku a praví, že dávání moci té účelem bylo Jeho od Otce na svět posláni. *Jakož mne poslal živý Otec a já žiji pro Otce, také kdo mne ji, žiti bude pro mne.* Živý Otec jest pramen odvěčný všeho života; Syn odvěčně z něho pochozí a má z něho život odvěčně, to jest jedna stránka v Christu. Druhá jest, že od Otce poslán byl, aby života všemu tvorů zahynulému udělil. Christus žije z Otce a skrze Otce a každý, kdo jí Christa, žije od Christa a skrze Christa a tak se prostředkováním Christovým připojuje k věčnému životu Otcově. Jak podiven jest život duše křesťanské! Prapůvod svůj bere z Otce, jenž jest život sám od sebe. Otec uděluje život Synu a Syn člověkoví, který se s ním pojí, plet Jeho jedé a krev pije. Tak se každý příúcastník těla Páně příúcastnuje božské přírody 2. Petr. 1, 4., že v pravdě říci může: *Živ jsem, ne již já, živ jest ve mně Christus* Gal. 2, 20. Praví Pán: *kdo ji mne* a nepraví *kdo jí tělo mé*, poněvadž obojí představu o stravě životné, představu o duchovné a představu o duchotělesné stravě spojuje. Co se vazby týká, z překladu našeho jasna jest; předvěta končí slovem: *pro Otce* a dověta počíná slovy: *také kdo mne ji*, při čemž třeba doplniti *tak*, tak také a t. d. Otec vezdy vlívá život v Syna, Syn ve svátosti vlívá život v člověky. Praví: *Živ jsem pro Otce* a opět *živ bude pro mne* a vytýká tím důvod a základ života. Poněvadž Otec žije, i já žiji a poněvadž já žiji, žije i věřící. Tu již dí sv. Aug.: Kdo chce přijíti Život, ten změň život, nebo nezmění-li života pokáním, k soudu Život onen přijímá. Sv. Cyprian o ženě nehodné příúcastnici praví, že nepřijala pokrmu, nébrž meč a jed. A sv. Aug. cless. 7, 10. volá: Ó věčná pravda a pravá láska a drhá věčnosti! zachvěl jsem se láskou a hrázou jako bych slyšel hlas tvůj: Pokrm jsem dospělých, rosti a jísti mne budeš a neproměňš mne v sebe jak jinou stravu těla tvého, nébrž ty proměněn budeš ve mne. Ostatně vece: *kdo ji mne* a nedí: *kdo ji plet mou*, poněvadž nepovídal: *plet má žije skrze Otce*, nébrž *já žiji*. Tu již nesmí člověk, jenž věčně žiti chtěl, nad tím kormoutiti se, že Bůh hříšníkovi v ráji z dřeva života požívati zakázal, an nyní v Christu dostává pravého živého pokrmu, jímž věčně tak žije, jak věčně žije ten, jenž mu ho uštědřuje.

Tím během Pán odpověď dal k žádosti o znamení proroka a k otázce o životném pokrmu od Messiáše dáti se majícím. Ku

konci řeči své shrnuje všechno v jedno spolu, aby Židům, oč tuto běží, dobře zjevno bylo. *Tento chléb jest chléb, jenž s nebe sestoupil; ne jako otcové vaši mannu jedli a zemřeli. Kdo ten chléb jí, žije na věky.* Všechných slov smysl jasný a zřetel dle jest z toho, co předešlo. Památno, že ku konci Pán jenom o chlebě mluví, o nápoji mlčí, z čehož sněm Trid. 21, 8. jak již zmíněno, o dostaččnosti příčasti či komunie pod jednou podobou odvětjuje. Kde Pán řeč tu pravil, o tom dokládá sv. evangelista: *To mluvil uče ve sbornici v Kafarnáu. To, t. j. ty věci důležité.* A tedy ne někde ve skrytě, nébrž veřejně a tam, kde mnoho divů byl konal, kde tedy Jemu snáze a radostněji uvěřiti mohli a měli. Má Jan při tom na mysli slova Páně, jež později mluvil k velekněžům Luc. 22, 53.: *Já na každý den jsem býval s vámi v chrámě Mt. 26, 55.* A má na mysli Páně slova, co sám uvádí nížeji 18, 20.: *Já jsem vezdy učil ve sbornicích a v chrámě, kde se všickni Židé scházejí a v skrytě jsem nic nemluvil.*

Ale jaký byl výsledek řeči té Páně? O tom nás poučuje dálejšek.

61. Mnozí tedy z učeníků Jeho uslyševše řekli: *Tvrda jest ta řeč, i kdož může ji slyšeti?* 62. Věda pak Ježíš u sebe, že reptají proto učeníci Jeho, řekl jim: *Toto-li vás pohoršuje?* 63. Když tedy uvidíte Syna člověkovu vstupovati, kde byl dřívěji? 64. Duch jest, jenž obživuje, tělo neprospívá nic; slova, která jsem já mluvil vám, duch a život jsou. 65. Ale jsou někteří z vás, jenž nevěří. Věděl zajisté od počátku Ježíš, kdož jsou nevěřícími a kdo zradí Jej. 66. I povídal: Proto pravil jsem vám, že nikdo nemůže přijíti ke mně, leč jest jemu dáno od Otce mého. 67. Odtud mnozí z učeníků Jeho se zpátčili a již s Ním nechodili. 68. Řekl tedy Ježíš dvanáctu: *Zdaliž i vy chcete odejti?* 69. Odpověděl tedy Jemu Šimon Petr: *Pane, ke komu půjdeme? slova života věčného máš.* 70. A my jsme uvěřili a poznali, že Ty jsi Kristus, Syn Boží. 71. Odpověděl jim Ježíš: *Zdaliž jsem já vás dvanácte nevyvolil?* a z vás jeden ďáblem jest. 72. Povídal to pak o Jidášovi Šimonovci Iškariotském, nebo ten hodlal zraditi Jej, jsa jeden ze dvanácti.

Pán řeč svou byl ve sbornici přednesl co semeno, jenž by časem svým vzejíti mělo. Co se týká nynějška, věděl, že nerozumějí slovům Jeho a jim rozněti nechtí. Nebylo u přemnohých lidí žádné pudy dobré a netoliko fariseové a zarytcové ze Židů, nébrž také z těch, kteříž dosaváde Pána následovali, mnozí nad slovy Jeho se uráželi. *Mnozí tedy,* vypravuje Jan, *z učeníků Jeho ty řeči slyševše řekli: Tvrda jest ta řeč; i kdož může ji slyšeti? Tvrda řeč jest;* smýšlení našemu se přičí; odporna a protivna jest myslí naší a — měli říci — předsudkům našim, v nichžto jsme ulipnuli. *Kdož ji slyšeti může?* Nepovídají: *Kdož jí rozuměti může, nébrž kdo slyšeti ji může?* Oni tedy slova Páně slyšeti nechtěli. Tak mluvili učeníci někteří, ovšem ti, jenž potřeb duchovních prázni jsouce ku Pánu se okamžité byli kdysi po uzření divů přivinuli, nadějece se zemských výhod dojíti a Christa posádným israelským králem býti se domnějíce. O druhých lidech, o nepřátelech Páně, jak ti řeč Páně posuzovali, apoštol nedokládá. Ale ovšem se dovítiti můžeme, že oni tím více nad řeči Páně pohoršili se; bez mála však Pán domluviv tudíž sbornici opustil a proto Jan nevěděl, co tam byli povídali ti, kteří nepřátelé Páně povezdy bývali. Učeníkům oněm řeč tvrdou byla a nesnesitelnou; rozuměli, že plet svou a krev svou miní, když o stravě a nápoji mluví, ale právě nad tím uráželi se. Pán neslyšel jich slov a řeči a reptotu, ale věděl sám od sebe, ze vševědouceho svojí. Praví o tom Jan: *Věda pak Ježíš u sebe, že reptají proto učeníci Jeho, řekl jim: Toto-li vás pohoršuje? Toto-li vás uráží?* Nenechal Ježíš toho reptotu bez pokárání a pravil jim: *Nad tím, nad řeči mou o jedění pleti a o pití krve mojí se horšíte? Kdyby Pán byl toliko obrazně mluvil a pletí a krví svou jenom podobu nějakou, památku nějakou těla a krve své rozuměl, bylby jistě uyní, ana slova Jeho učeníky ty urážela, se místněji vyjádřil a odvolal to, co lidem oněm vadilo.* Ale nic toho nečiní Pán, nébrž odvětjuje: *Když tedy uzříte Syna člověkovu vstupovati, kdež dřívěji byl?* Slovy: *vstupovati, kde prve byl,* značí se vstoupení Páně na nebese, odkad přišel, jak v. 58. pravil a kam opět se vrátiti hodlal do slávy, kterou odvěčně u Otce měl. Dovodí od mala k velku. Shodně pozorují vykladaatelé o Janu, že vynechav hlavní od synoptiků již vyložené události a činy Páně výslovných výroků Jeho o nich dotýká. Tak 3, 4. o křestu namyká, tak v těchto Páně mluvách o eucharistii a nanebevstoupení. *Kdež dřívěji byl,* vece, tam vstoupiti hodlá. Byl pak 1, 1. u Boha. A níže sám praví 16, 28., že vyšel od Otce a přišel na svět, a opět opouští svět a jde

k Otcí. O vstoupení svém mluví z dvoji příčiny. Jedna jest, že vstoupením a oslavením Páně dáni důkazové a průkazové o pravdě veškerých Jeho náuk. Druhá příčina jest, že se nám tím otvírá povaha, v jaké nám tělo Jeho sloužití bude za pokrm. Nedává se nám tělo hmotné a hamatné, nébrž oslavené a zduchovnělé a svátostnělé. Práví: *Když tedy uzzříte Syna člověka vstoupati, kdež dřívěji byl?* — Věta nedokončena jest a schází dověta, jenž doplní se může: což řeknete? Budete ještě horšiti se, čili víru ujmete? Dvojím činem se tu onen doplněk rozebrati a vyložiti může. Buď totiž předpokládá Pán, že napotom vidouce Christa do nebe vstupovati, nad tím se ještě více horšiti budou, jak podobně Pán mluví, 3, 12., k Nikodemovi, *kteřak uslyšíce věci nebeské uvěříte?* Aneb, což lépe přiléhá, klade Pán, že, ač nyní se horší, druhdy vidouce Pána vstoupati na nebesa a přesvědčice se o všemoci Jeho horšení toho zbudou a ku Christu znova a navezdy přílnou. Podlé toho bylo mezi těmi třemi tisíci, kteří, Act. 2., po sezlání Ducha sv. v Pána na kázání Petrovo uvěřili, mnoho z těchto učeníků, jenž sice nyní horšili se a jichž Pán odejítí nechal, kteří ale mezi tím k víře dozrávali. Napotom přijavše víru v Christa již nehoršili se, nébrž byli ustaviční ve zvelebování Pána a v lámání chleba s radostí, Act. 2, 46. Napotom pochopovali slova Páně o jedění pletě a pití krve Jeho a v jich smysl pravý vníkali; nyní pletsky, tělesně a docela jenom hrubě o hmotném a látečném masa Páně požívání slova Jeho sobě vykládali. A tu Pán uznal ohlásiti se k jejich nemoudrému hmotnému výkladu. Dí: *Duch jest, jenž obživuje, tělo neprosperuje nic. Slova, jež pravím vám, jsou duch a život.* Neuvěřil by člověk, jak rozličné výklady nalezla ta slova a jak trudno nejenom, nébrž i nudno je uváděti. Ale slova Páně tato nejsou tak temna, jak některým se zdálo; temnost na ně uvedli teprv novější odstěpenci držíce, že prý v nich jasné učí Pán, v eucharistii býti tělo či plet Jeho jenom způsobem duchovním a obrazným. Leč takovému výkladu přiči se veškerá osnova a veškeren útek řeči Páně a celá vazba slov Jeho. Proč by byl tolikrát opakoval: plet má, krev má? Proč dopustil odejítí těm, kteří se nad slovy Jeho pohoršili? Někteří vykladači sobě tušili dojíti pravého smyslu tímto během: Duch klade se tu naproti pleti, praví oni, a víme-li, co jedním se rozumí, dovítáme se z protivy, co se druhým slovem obnáší. Ješto ale prý nemluvil Pán o duchu, nébrž o pleti či tělu, přijde nejprve vyšetřiti, co plet znamená. A tu již kladli, že *plet* značí člověcké Páně tělo a vůbec člověčenství a že tedy násle-

dečně duch znamená božství Jeho. Smysl prý jest: Plet, pravil jsem, dá tomu, kdo ji požívá, věčný život, ale ovšem ne plet sama, nébrž spojená s *Duchem*, s božstvím; sama plet zajisté odloučeně od božství mého nemohla by člověka ochrániti od smrti a nesmrtenstvím jej obdařiti. Leč neobstojí ten výklad. Pán nejedná o způsobu, jakým plet Jeho obživiti může člověka, nébrž o tom, že ovšem plet Jeho potravou člověka býti může. Nad to nemluví Pán o duchu *svém* a o pleti *své*, nebo nedí *πρωτά μου*, duch *můj*, ani *σάρξ μου*, plet *má*, nébrž vůbec pronáší všeobecnou větu: *duch jest, jenž obživuje, plet neprosperuje nic.* A teprve po přednesení těchto slov obyčejných činí Pán obrat k sobě a k slovům dnes jím kázaným: *Slova má jsou duch.* Tudy jiný výklad se hledati musí. Nejbližší naskytá se, že *plet* béře v tom smyslu, v jakém Kafarnaumané jí brali, že totiž béře ji za maso a že říci chce: *plet* moje v tom smyslu běžném, v jakém vy ji bērete, by vám nic neprosperá, ano ani jí v té způsobě požívati nemůžete. A tudy na obrat *duchem* rozumí svátostné tělo svoje, plet svou, jak ji dal při poslední večeři pod podobou chleba a vína, spojenou ovšem s božstvím. A ta svátost tak pojatá dává život člověku. A to jest, co připojuje: *Slova má život jsou a duch*; to jest: Slova, kteráž jsem vám o jedění těla pravil, nesmějí hmotně, pletsky a masitě vykládána býti, nébrž musejí se rozuměti svátostně či duchovně; slova má netáhnou se ke hmotě, nébrž k stránce duchovné, aniž prozírají k životu pozemskému, nébrž k nebeskému a věčnému. Výklad ten nejobyčejnější a u sv. Otců běžný. A na něm ovšem přestati sluší. Dí Pán: slova má jsou *duch a život*, substantivně, poněvadž v tom větší důraz jest, než v adjektivech *duchovna a životna*. Prohlídá k slovům: *To jest tělo mé, to jest krev má* Mt. 26, 26. Přibuzen tomuto výkladu jest výklad jiný, jenž *duchem* rozumí mysl vírou osvícenou a *tělem* mysl neohrozenou, přirozenou v ten smysl: Víra činí, aby člověk slovům k životu věčnému se odnášejícím vyrozumíval; rozum člověka tu blíká a pravdy nevidí. Dle toho výkladu Pán kárá lidi zpřima z nevěry, pro kterou slovům Jeho nerozumějí, ačby ovšem rozuměli, kdyby víru v Pána ujiti chtěli. Výklad ten však předce povinen ustoupiti, ješto není výkladem, nébrž vkladem, libovolně vkládaje význam ve slova, jehož do sebe samorostle nemají. Proto předčí výklad, jehož Otcové svatí původci jsou, ten totiž, co jsme ho dřívěji na druhém místě uvedli. Kárá Pán nevěru, ale nepřičinuje žádného místnějšího výkladu slov svojich; odkazuje k duchovnímu ponětí slov Jeho, ale bližšího vysvětlení nepřidává. Jediná připomínka nebevstupu ně-

jakon září vrhala na temná slova a tak skutečně teprv po nanebevstoupení Páně smysl slov těch myslím lidským přístupem být mohl; musilo ustanovení svatostátosti, musila smrt Páně, musilo vstoupení Jeho na nebe předejít, než se smysl řeči Páně lidem otevřít mohl. Nemohlo tu žádné vysvětlování prospěti, jenž teprv z dějů, činů a z událostí plynouti mělo.

Neostává však Pán při tom státi, nébrž pravou příčinu toho jejich nedomyšlu a nízkého rozumování přičinuje. A to jest, co dále praví: *Nebo jsou někteří mezi vámi, kteří nevěří.* Nedí: jsou mezi vámi, jenž slov mojih nepochopují a hmotně a nedobře vykládají, nébrž dí: jsou, jenž nevěří, ješto víra jenom člověku dává pravý smysl pro porozumění věcem nebeským. Víra jest ta mocnost, jenž nám otvírá svatosvatyni, víra odhaluje závoj, jenž nad pravdami Božími zraku našemu přeslabému se vyskytá, víra nalézá ducha a život v převehlé svátosti Páně. Nevěra nevidí, leč co pod holé smysly padá. To se dalo tehdejšími také nevěrcům. O nich dokládá Jan: *Věděl zajisté od počátku Ježíš, kdož jsou nevěrci a kdo zradí Jej.* O nevěře jejich věděl Pán podlé své vševědouce. Věděl to Pán od počátku, vece, t. j. od počátku svého úřadu a veřejného života. Někteří s ním chodili od počátku toho, ale nedospěli k víře pravé a chodili jenom proto, poněvadž se dočasných výhod ode Pána nadáli. Nevhodně někteří vykládají slovo *počátek* o věčnosti a opět jiní přitěsně počátkem kladou začetí rozmluvy. Mezi těmi, jenž nevěřili, byl Jidáš; nevěřil těmto Páně slovům a jimi urážel se, až konečně dospěl ke zradě. Tudy dokládá evangelista, že Pán dobře věděl, kdo Jej zradí, ale ho u sebe trpěl, aby dal mu příležitost přesvědčiti se o božské důstojnosti Jeho místněji a o tom, že ovšem může dáti plet svou v pokrm a krev svou v nápoj. Ale i jiné přemnohé příčiny přiměly Pána, že Jidáše při sobě snášel, o nichž viz Mt. 10, 4. Bez Jidáše v církvi ode Pána až do konce strpívaného scházela by oboru apoštolskému předznačná povaha, ve kteréž se budoucí dějové církve nastinovali. Ostatně samovidno jest, že předvídaním svým Christus neodjímal nijak svobody a zvuile, ješto nebyli nevěřícími, že Christus to předvídal, nébrž na obrat Christus předvídal, že svobody své k zarytosti zneužijí.

Avšak dal ještě příčinu toho nevěření jinou, totiž onu, o nížto byl již 44. v. se zmínil. Pravil: *Proto jsem řekl vám: Nikdo nemůže přijíti ke mně, leč mu jest dáno od Otce.* Nechce tím umenšiti vínu jejich, nébrž raději stížíti; a jak z v. 44. víme, dává Bůh každému, aby šel ku Christu, ale lidé se

zpěčují, táhne Bůh každého ku Christu, ale mnozí nepovolují tahu tomu, nébrž se mu vzpírají. Pán v srdce hleděl a tudy vněšné onoho a onoho následování nemohlo ho ošáliti; věděl, jak lidé ti působení milosti Boží, kterým k němu vedení, tažení a vlečení byli, odpírali. Nejsi-li táhnut, modli se, aby tažen byl. A slyšíš-li, že se dává od Otce, nemni, že se dává nadarmo, nébrž že ten přijímá ho, kdo se ho důstojným býtí ukazuje, vece Zlatoust.

Ale ani na to domlouvání Páně si neumslyšeli, nébrž tu propukla nevěra dříve tažená a vzdora jim samým neuvědoměná se nyní vyjevila. *Odtud mnozí z učeníků spáchili se, odstoupili od Christa, aniž s ním chodili více.* Učeníci ti, jak víme z předešlého, byli ti, kteří nejsouce apoštoly, předece déle než lid ostatní za Pánem chodili a déleji při Ném vytrvávali. *Odtud, t. j. od té chvíle či od té doby;* jiní slovo řecké *ἐκ τούτων* rozumějí o příčině a kladou: *Za tou příčinou,* jak i syrský a armenský překlad má. Leč lépe tam ten výklad dle Vulg. o času. Od doby té totiž nechodili s Pánem mnozí, nyní poznávše, že očekávání nějakých výhod zemských ode Pána již zmařeno jest. Odešli od Něho a zůstalo při Ném jenom dvanáctero apoštolův a oněch sedmdesátero učňů. I vida Pán, an onino odcházejí, položil otázku apoštolům: *Také-li vy odejít chcete?* Byl Pán jist, že nechtějí odejít a že Mu věrní zůstanou až na jednoho Jidáše. Tudy se v řeckém textu nalézá otazné slovo *μή*, na něž odpověď záporná následovává. Avšak předce se jich táže, aby ukázal, že svobodně se ve službu Jemu vydali a že jiných leč volných sluhů nežádá, aniž také koho potřebuje, kdoby odejít chtěl. Chtěl jim dáti spolu příležitost, aby znova věrnost svou osvědčili a pobídka, tím věrněji se Ho přidržeti. Byla doba rozhodná a jak tamti Christa opustili, tak měli tito úzeji se k Nemu přivinouti. Sličně dí sv. Aug.: Odpouzeš nás od Sebe? Dej nám, Pane, jiného Sebe a odejdeme; nebo kam odejít, leč k Tobě? Christus není žádného člověka potřeben, ale bez Něho člověk žádný se obejít nemůže. Není On nejeten k služebníkům svým, ale nechce leč sluhy svobodné a dobrovolné. Nebo není jiného jména, v němž by mohli lidé spaseni býti, Act. 4, 12. Mimo Christa místo pravdy jest klam a mam a místo života jest smrt. — Ve jménu všechněch apoštolův ujal slovo Petr, hlava a ústo apoštolů a pravil: *Pane, ke komu půjdeme? Slova věčného života máš. A my jsme uvěřili a poznali, že Ty jsi Christus, Syn Boží.* Povídá Petr ve jménu celého sboru apoštolského: *Pane, ke komu jíti máme?* Kterak opustiti Tebe a sami v opuštění se vydati? Slova Tvá nám nebyla tvrda, jak se oněm

viděla, kteří odešli, nébrž slova Tvá jsou slova věčného života, totiž mají v sobě pravdu, která k životu věčnému vede. Skutečně jsou slova Tvá *duch a život*. I udává příčinu, proč nemohou apoštolé Christa opustiti a proč slova Jeho za slova životodárná mají. *My jsme uvěřili a poznali, že Ty jsi Kristus, Syn Boží*. Nepraví: *My jsme vyrozuměli slovům Tvým*; netáhne se ku poznání svému. On chová jistotu o pravdě slov Páně v srdci, on věří a tím naskytá, že teprv z víry se vyšší poznání zaroditi může. Víra jeho docela rozhodlána jest a k ideám nejvyšším se pozvedá, jista jsouc, že s hory víry se otvírá rozhled do krajů poznání, jak Mojžíš s hory Neba do zaslíbené země se dívati mohl. Praví: *My jsme uvěřili a poznali, že Ty jsi Kristus, Syn Boží*, t. j. Messiaš, jehož proroci předpovídali a národ náš očekává, a Syn Boží, jenž může dáti v pokrm pleť svou a v nápoj krev svoji. *Uvěřili jsme* a pevně věříme; jest v řeckém perfektum; a u víře té se ustavičně utrzuje, an jsme *poznali* a poznáváme, že skutečně víra námi ujatá nepodvrtné základy má. Víra předešla, následovalo poznání vniterné, jak to při božských věcech shodno a přírodně jest. A poznání to opět zvyšuje jistotu víry. Předchází slovo *věřiti* a následuje *poznati*; opak toho shledáváme 1. Jo. 4, 16. Obojí dobře možno praviti, ana víra před poznáním dokonalým předcházeti musí a k ujetí víry počátného poznání potřeba jest. U apoštolů rozhodl bezprostředný božské Páně povahy na ně dojem. Síla, jež člověku spásy dopomáhá, sídlí ve víře a tudy pouhá víra spasiti může. Dobře jest víru s poznáním pojiti. Ale potřebí se na pozoru míti, aby se nestalo, co dí 1. Cor. 8, 1., *věda nadýmá*. Místo *Syn Boží* čtou rukpp. řečti četnější *Svatý Boží*, čímž se také Messiaš označuje Mt. 1, 34. Luc. 4, 34. Čtení *Syn Boží* vzato z Mt. 16, 16. Vyznání tohoto se o něco později vyneslo, a jasněji projadřuje důstojenství Christovo a vyšší ideu o něm vyjevuje; rostla zajisté víra a rostlo i poznání apoštolů.

An Petr ve jménu všechných apoštolů mluvil, oslovil Pán všechny apoštoly, dílem z vytrvalosti a z vyznání jejich se těše, dílem pro poznání nevěry a budoucí zrady jednoho z nich ubolévaje: *Zda-li jsem vás dvanácte nevyvolil? a předce jeden z vás ďábel jest?* Mluví jako pastýř shlížející a počítaje stádo

svoje. Přidává slovo *dvanácte* k slovu *vás*, aby zvýšil rozman a význam vývolby jejich. Ukazuje, že prohlídá srdce jejich, že neplatí vyznání Petrovo o všech, že ovšem nemají sobě tuze dověrovati a žeby mohlo i jinému se přihoditi, což již již nastávalo Jidášovi. Slovo *vyvolil* nadesylá, že povaha všechných, když ku Christu se přidali, dobra byla. Zdali jsem dvanácte hodných nevyvolil? A kterak v té dobré povaze nezůstali všickni? Vyvolil je za apoštoly, ale *jeden byl ďábel*. Ďábel neznáčí toliko pomluvače a odpůrce: byl sice obojím Jidáš ohledem Christa a divů Jeho, ale něco více Pán tím slovem míní. Jidáše tak jmenuje, že se vydal ve službu a poddanost ďábla; značí *ďáblem býti* toli co z ďábla býti, synem ďablovým býti Jo. 8, 44. 1. Jo. 3, 8. 10., jemu se v službu vydati, smýšlení a jednání jeho následovati. Dvanáctěru jsem milost udělil a je za své apoštoly a náměstky své a díla svého vývodce vyvolil; ale jeden odpadl ode Mne a přivínil se k ďáblu a k službě jeho. Dí *διαβολος* beze členu a rozumí, že má do sebe ďábelskou přírodu a povahu; naopak se člen klade při *dvanácte* a slovo to důrazně vystihuje. Týkalo se to Jidáše *Iškarioty* t. j. muže z Kariota města, jehož otec sloul Šimon a jenž zdá se jediný byl Negalilean. Tak vece apoštol: *To pak pravil o Jidáši, synu Šimonovu Iškariotském, kterýž Jej zraditi hodlal, ač jsa jeden z dvanácti*. To apoštol doložil; Pán neprojevil jména jeho, aby všechny v nedůvěru v sebe samy přivedl, aby lahodnější a šetrnější znělo dané mlčemně Jidášovi napomenutí, a aby on sobě tím snáze usmyslil. Nepravil Pán prostě: *Jeden z vás nevěren stal se*, nébrž dí *ďábel jest*, aby upamatoval na pád Luciferův a velikost a hroznost zrady budoucí vyličil. Nezahnal ho ale, an chtěl všelijak mu ke spásě posloužiti. Zvyšuje Jan důraz řeči vyrčením plného a celého jména a příjmení při Jidáši Šimonovici Iškariotském. Některí rukopisové čtou *Iškariotského*, jakoby to slovo patřilo k Šimonovi, otcí Jidášovu. Vece: *hodlal zraditi*, ne žeby již tehdy byl obmyslil to učiniti, nébrž že Pán předvídal, co se budoucně stane. Dokládá: *jeden z dvanácti*, tedy jeden ode Pána pěstovaných a jiným předkládaných. Tím zvyšuje důraz řeči své. Ostatně viděti, že žádný stav a žádné postavení člověka hříchův ano zarytosti uchrániti nemůže.

Hlava VII.

Jedná o nevěře příbuzenců Páně 1—5., o Páně chrámu ve slavnost stánků nezjevném návštěvení 6—13. a tam 14—30. vyučování. A sice učí Pán 14—18. že náuka Jeho pochází od Boha, což 19—24. proti nepřátelům zastává a 25—29. pochybnosti v té věci odstraní. Napotom Jan vypravuje, jak Pánovi úklady strojeny 30. až 36., jak Pán žiznivě k sobě volal 37. až 39. a jaká rozdílá o něm lidé zdání pojali 40—53., především vyslanci a Nikodém.

1. Potom pak chodil Ježíš po Galilei, nebo nechtěl v Judei choditi, poněvadž hledali Ho Židé usmrtiti. 2. Byl pak blízek svátek Židovský, stanomety. 3. Řekli pak k Němu bratři Jeho: Odejdi odtad a dej se do Judey, ať i učeníci tvoji spatří skutky tvé, kteréž činíš. 4. Nikdo zajisté v skrytě něco nečiní a hledá sám na jevě býti; tyto-li věci činíš, zjev sebe světu. 5. Nebo ani bratři Jeho nevěřili v Něho. 6. Vece tedy jim Ježíš: Doba má ještě nenastala, doba ale vaše vezdy jest hotova. 7. Nemůže svět nenáviděti vás; mne však nenávidí, poněvadž já svědčím o něm, že skutkové jeho zli jsou. 8. Vy vstupte na svátek ten, já však nevstoupím na svátek ten, poněvadž má doba ještě nenaplnila se. 9. To pověděl sám zůstal v Galilee. 10. Když ale vstoupili bratři Jeho, tehdy i on vstoupil na svátek, ne zjevně, nébrž jako ve skrytě. 11. Židé tedy hledali Ho v svátek a povídali: Kde jest On? 12. A reptu mnoho bylo v zástupu o Něm; nebo jedni povídali: Dobr jest; jiní ale povídali: není, nébrž svádí zástupy. 13. Žáden předce zjevně nemluvil o Něm pro strach před Židy.

Pán činil řeč v Kafarnáu o svátosti těla a krve své nedlouho před slavností paschátnou. Na slavnost tu obyčejně chodíval do Jerusalema; nyní ale neučinil toho, nébrž zůstal v Galilee a jak dí Jan *po Galilee chodil uče; nebo nechtěl po Judee choditi, poněvadž Ho hledali Židé usmrtiti*. Židy rozumí evangelista ozvláště ty nepřátele Páně, kteří nad Židy předkovali. Nenávist Židů

proti Pánovi neustále se zmáhala aniž nějakým přechodným, míjlivým a minoucím byla toliko pocitem. Viděti to také z vyslaných z Jerusalema za Christem do Galiley vyzvědačův, o nichž Matouš 15, 1. 16, 1. a Marek 7, 1. 8, 11. se zminují. Chodě po Galilee přišel Pán do končin Týrských a Sidonských Mt. 15, 21. a pod Líbanem do podkrají desetiměstí k jezeru Tiberiadskému Mt. 15, 29. Napotom odešel do zemí Filipova blíže města Cesarey Filipovy Mt. 18, 13. nn. Chodil pak po krajinách dotčených a po jiných stranách za více než šesti měsíců totiž až do svátku stanového, který se slavil na podzim v říjnu. U jiných evangelistů o tom, co tu dále sv. Jan vypravuje, nenalézá se. U jediného Luc. 9, 51. nalézáme místo, kdež toto Janovo vypravování řádití můžeme, an Luk. vece, že *Pán utvrdil tvář svou k jiti do Jerusalema*. Cesta tato Páně u Luky tožna jest s cestou na svátek stanů, o němž tuto klade Jan, an vece: *Byl pak blízek svátek židovský, stanomety*. Slavnost stánků byla jedna ze tří slavností, na něž se Židé před obličejem Božím dostavití měli. Tedy příbuzenci doléhali na Pána, aby se na slavnost tu vypravil, ješto dvou dřívějších, paschy a letnic, byl navštívit opomenul, v nebezpečí před časem vydati se nechtěje a nepřátelům čas ku pokání dávaje. Vyhýbal se Pán pronásledování nepřátelskému ústupem, aniž moci své proti nim užíval, aby poučil a zahanbil lidi, kteří vezdy jenom svou na vrchu míti chtějí a vezdy jen vítěziti nad nepřátely hodlají. Ze tedy do Judey nešel, nevynikalo ze mdloby, nébrž z lásky. Když se tajil co člověk, dí Aug., netratil moci, nébrž chtěl příklad vynésti mdlobě. Slavnost ta Stanometů se odbývala na památku, že druhdy Židé na poušti ve stanech bydleli a byla spoluslavnost děkovací za úrodu zemskou. Odbývala se na podzim po sklících či náklících za sedm dnů a bylo Židům veleno veseliti se před Hospodinem Lev. 23, 34. 40. Nastala slavnost ta pátého dne po velepostu a slavívala se po návratu z Babylóna co nejskvostněji a nejveseleji. Židé ze všech končin světa podle předpisu Deut. 16, 16. do Jerusalema sešli, jakož i neméně sami Jerusalemané tehda bydleli v stanech či pod zelenou. Stanové na ulicích, náměstích, dvorech a na plochých střechách ze svížíh větví se rozbíjeli. Kdo přítomni byli slavnosti té, nosili v rukou snítky palmové, myrtové a citrové netoliko venku, nébrž i ve chrámě. Chrám osvětlen býval. Celé město podobalo se lesu zelených budek, hudba zaznívala a plesovod posvátný

při pochodnách se odbyval. Svátku tomu neodpovídá v církvi svátek, jak passe židovské vzkresení Páně a letnicem svatodušní slavnost. Jednak o něm považovati máme, že Bůh neustále církev svou ochraňuje na poušti světa toho a že zde jsme pocestní, až dojdeme zaslíbené vlasti.

Bratrům Páně, t. j. Mt. 13, 55. příbuzencům Jeho některým se vidělo Pána k tomu pobídnouti, aby vynechal dva svátky na třetí do Jerusalema se vydal. *Řekli pak Jemu, vypravuje Jan, bratři Jeho: Odejdi od tad a dej se do Judey, ať i učenci tvoji spatří skutky, kteréž činíš.* Chtěli mistrovati Mistra, jak nejednou člověkovu se zdá, že měl Bůh jinou cestu voliti, než-li jakou svět a lidstvo říditi ho spatřujeme. Udávají příčinu toho pobízení svého: *aby také učenci tvoji viděli díla, která činíš.* Ze slov: *ať vidí učenci tvoji* někteří vykladači odvětovali, že Christus Pán po Galilee chodil téměř podtají, od apoštolů jenom sprovázen býváje, aby pozornosti a hluku nepřátelů nevzbuzoval. Leč tomu výkladu se přiči slova, jenž hned následují: *skutky, jež činíš, a noisíš, jež nyní provozuješ před našima očima.* I jací jsou to učenci, o kterých ti příbuzenci Páně mluví? Mohou se rozuměti bud ti, kteříž se jimi v Judee poněkud stali a státi se hodlali. Příbuzenci Páně byli slyšeli bez mála, že ti judští učenci Pánu přese všeliké záští syne-dristů přejí a se domněli, žeby uviděvše divy takové, jaké v Galilee konal, ovšem k Němu se docela přidali a tak povšechné Jeho co Messiáše uznání umožnili. Ale mohou se také rozuměti učenci, jež Pán dosud mimo apoštoly shromáždil, jenž ale předešli Pána do Jerusalema na slavnost stánkův a hotovi byli Pána při povšechné veselosti svátečné co Messiáše provolati a tajně snad bratrů těch Páně poprosili, aby všelijak Pána k přijetí na tu slavnost přiměli. Přičilo se příbuzným Páně, že tak dlouhý čas, více než půl roku, neukázal se v Jerusalemě, kdež předce jedině musilo rozhodnouti se, zdali Jej národ co Messiáše uzná čili nic. Neměl-li Pán, soudili oni, raději divy své v Judee a v Jerusalemě činiti a činiti je ozvláště ve svátky, kdež toli lidstva se sbíhá? Neměl-li ozvláště nyní, kdež lid israel-ský plesotu a jásotu se oddá všeobecnému, do Jerusalema se vydati a tam, čehož na jisto se mu dostati musilo, za krále israel-ského vyhlásiti se dáti? Učenci ti, o nichž se Jan zminuje, byli hotovi, Jemu celý národ nakloniti a v triumfu Jej již nyní vyvolati, což se napotom z jara na slavnost paschy dalo. — *Nikdo*, praví Christovi pokrevenci, *nečiní skutků svojích skrytě, nébrž hledá na jevě býti.* Vulgáta slovo řecké: *ἐν παρρησίᾳ* přeložila *palam, zjeven*; jiným ale se vidí

překládati doslovně *svoboden*, *zvolnomysln*, t. j.: Nikdo se neskrývá se svým působením do ústupu, nébrž chce býti jmin za člověka svobodomyšlného, neohroženého, mínění své prostě bez bázně vyjadřujícího. Ale překlad vulgáty přesný a práv jest. Sami rukopisové Ostrom. a Assem. ho následují. Jenom-li Ty, chtějí mu říci, tuto v zátiší a ústupech galilejských marně vyjevuješ v divech moc vyšší, an bys ji raději v Jerusalemě vůči veškerého národa pronášeti měl. *Tyto-li věci činíš, projev se veřejně světu.* *Tyto-li, věci oni, nepochybující, nébrž osvědčující, t. j. ještě činíš.* Chtějí říci: poněvadž takové divy v Galilee tvoříš, neobmezuj se tímto odlehlým, ukrytým a neznámým jevištěm a činištěm, nébrž veřejně se světu ukaž, což jenom v Jerusalemě jest možno. Světa se kryje a vzdáleje zdál se jim Pán sám proti sobě jednati a účelu svému překážku stavěti. Šlo jim o to, aby přede světem uznán a co král světský v triumfu do Jerusalema ode shromážděného národa uveden byl; domněli se z toho sami cti, slávy a bohatství dojiti. Neměli oni jak vůbec lid ani tušení o té zášti, kterou se vrahové Páně proti Němu spikli. To jim nejvíce protivilo se, že v působení svém tak málo, ano zhora nic neběže ohledu na příbuzence, že se jim svými divy nepropůjčuje a nádejem jejich zemským vyhověti zhora nepílí. Proto domlouvají Mu a pobídnají Ho, aby veřejně se ukázal. Skrytá pak toho příčina byla ta, kterou Jan udává, že *ani bratři ti či příbuzenci Páně nevěřili v Něho.* Děje se na světě nejednou, že právě ti, co žádné víry nemají, církev učiti a mistrovati se podírají. Ale u těchto příbuzenců Páně nevěra nemůže se ve strohém významu bráti. Divy Jeho viděli a jich nepopírali a tudy nějakou víru v Něho ujali; sic jinak jak by byli k tomu Ho míti mohli, aby v Jerusalemě se veřejně svými zázraky osvědčil? Nebo slova jejich: *Tyto-li věci činíš* nemají v sobě osnu pochybnosti, nébrž kladně se slyšeti masejí. O tom nepochybovali, že divy, kterých nikdo jiný nečinil, Pán vykonával, ale o tom, zdali skutečně Messiášem jest, ještě neodpovídal jejich předsudkům o zemském království Messiášově. A tudy veleli, aby *před světem*, t. j. před národem na svátky stánkové shromážděným veřejně osvědčil a vyjevil mocnost a královskou velebnost svou. Ovšem tedy není toho, žeby bratři Páně byli *zhora* nevěřili, nébrž jenom to chce Jan říci o nich, že neměli u víře té výše, které se na nich postihovati mohlo. Také nepraví, žeby *všickni* bratři byli nevěřili; byli zajisté, jak výše zmíněno, dva z nich apoštoly, Jákob a Júda.

K takovému nabízení Pán ozval se v tu

odpověď: *Doba má nepřišla ještě.* Podobně pravil Pán výšeji: *Co mně a tobě ženo? Ještě nepřišla hodina má* 2, 4. Hodinou svou tehda značil čas, nedostatku vína vyhověti. Tuto na našem místě dobou či jistým od Otce ustanoveným časem rozumí Pán veřejné vystoupení svoje a veřejné přijetí oslavy od lidu poskýtáné, o kteréž Pán věděl, že na ni smrt následovati bude; tudy se ovšem i tuto dobou utrpení Páně, ale co konečný toho vystoupení výsledek, spolurozumí. *Všechno má hodinu svou a dobu svou má každá žádost pod nebem,* praví Písmo Prov. 3, 1. I má člověk dobře toho Božího řádu šetřiti. Svět zlý ale pravidlem a opolnou jednání svého klade žádosti a naruživosti svoje. Nébrž nemá toho vážit, že u světa v nelásce jest. Doba světáků nyní jest; doba následovníků Páně nastane teprva, když zasednou apoštolé na dvanácti trůnech Mt. 19, 28. *Když zjeví se Kristus, život váš,* dí apoštol Col. 3, 4. *i vy zjevíte se s ním v slávě.* V tom výroku Páně, ježž zde vypovídá, spolu leží, že veškery doby Jeho od Otce ustanoveny byly, aniž on mohl, směl a chtěl uspišiti postup věcí těch, které se s ním dály měly. To o sobě pověděl.

Ale také o těch příbuzencích svojich se Pán pronášá. Jinak jest u vás, vece, *doba vaše jest vezdy hotova*; pro vás netřeba míti zvláštního času, vy nepotřebujete ostýchat se a na pozoru se míti, ješto shodni jsouce se světem ničeho se od něho nemusíte obávat. A to jest, co praví Pán dále: *Nemůže nenáviděti vás svět,* t. j. lid světsky smýšlející, světských a časných věcí jen hledající a čenichající, právě poněvadž smýšlení vaše se smýšlením jeho se shoduje. Vrána vráně očí nevyklíne. Pod černým lesem potkal se čert s běsem, praví přísloví běloruské. Vlk vlka neruje. Koba koby neučerní. *Mne ale,* dí Pán, *nenávidí, ješto jeho skutky zly býti osvědčují.* Kde světlo se rozžehne, tam jeví se zlo, jenž skryto bylo a cítí se obmezeno ve vládě svojí, kterou sobě osobilo. Vyvracuje Pán tím vším očekávání bratrů, jakoby veřejné divů vykonávání Židy musilo k uznání Jeho co Messiáše přiměti; právě opak toho stane se, předpovídá Pán. Veřejným vystoupením mojím nepřátelé moji zanevrou na mne tím více, zaryjí se a zapeklí se tím více ve zlu, aniž se dají navěsti k tomu, aby jakýmikoli divy k uznání mne co Messiáše se naklonili. Bylo tomu pohříchu skutečně tak; nebo když Pán přede smrtí svou Lazara vzkřísil a tedy největší div svůj před národem vykonal, ač byv co král ve průvodu veden s jásotem a plesotem, předce právě následkem toho a jiných v čas poslední činěných divů tím větší závist a nenávisť proti Němu náčelníci Židovští pojali a k smrti Ho přivedli.

Raději Pán bratry či příbuzence do Jerusalema posílá, an jim tam žádné nebezpečí nehrozí. *Vy vstupte k slavnosti,* di, *já ale nevstoupím.* Absolutně a naprosto zdá se Pán cesty do Jerusalema k svátku odpírati, ješto předce v. 10. se do Jerusalema napotom ubírá. Pro shlazení té protivy čtou někteří rkpp. *οἶκω, nejšeť místo οἶκ.* Leč nejstarší sinajský rkp. s vulgátou a italou a s Otcí svatými čte prostě *οἶκ, ne.* Proto ale nezůstává zdánlivá půtká bez úkladu. Za jedno již to slovece *nejšeť*, jenž hned napotom následuje ve slovech Páně: *ještě nenastala doba moje,* vlivá svou moc v předchozí větu. Dále užívá Pán přítomného času: *já nevstoupám, ἀναβαίρω,* ascendo a tedy se zápor netáhne k celé budoucnosti. Dáleji víme, že negace takové tytýž potažity bývají, podobny jsouce negaci v onom známém výroku, Mt. 9, 13: *Milosrdenství chci a ne oběti,* kdež praví se, že Bůh obětí nežádá, ač ovšem jich žádá a přináseti velí. Tak tu chce říci, že *nevstoupí*, t. j. *nehned vstoupí, ješto nevstoupí, nyní nevstoupí, jak některá čtení řecká mají.* Aneb že nevstoupí tím způsobem a záměrem, jakého se od Něho domněli bratři ti Jeho. Ostatně i výše na př. 6, 17. prostá negace *ne* značí toli, co *nejšeť* či *ještě ne*, dosud ne, totiž nepřišel Ježíš k učeníkům svým při plavbě, ač napotom se k nim připojil. Tak tuto jest také. Nezměnil Pán napotom úmyslu svého, ješto mu vůle Otcova, kterou se všady a ve všem řídil, dobře známa byla, nébrž chtěl říci, že ještě nyní a hned s nimi nepotáhne do Jerusalema, nébrž teprv později. *To pověděl,* di Jan, *sám zůstal v Galilee.* Nepropůjčil se jim místněji, neotevřel se jim určitěji, co napotom činiti bude, jak také samé Marii Matce prostě odpověděl: *ještě nepřišla hodina má.* Takto se prostě před svými příbuzenci osvědčiv ostal na tu chvíli prozatím v Galilee. Neměli věděti příbuzenci, co zamýšlí. Bylo to k pokoření jich, ješto nad Pána se vynášeli. Když ale příbuzenci byli s karavánami předsevzali pouť do Jerusalema a první dnové slavnosti sedmidenní prošli, *tedy,* jak vypravuje dále Jan, *také Pán šel do Jerusalema k svátku,* *ale ne zjevně, nébrž jakoby v skrytě.* Nešel totiž v průvodu velikého davu lidstva, nébrž doprovázen jsa málem apoštolů svojich aneb dokonce jenom nejsstoupenejšími z jich čísla obstoupen tam se ubíral. Šel buďto jinou cestou aneb šel-li, jak raději se zdá, cestou jiných lidí, tedy nedržel obyčejných odpočinků a noclehů a nečinil na cestě žádných divů, jimiž by byl své pobyty pokaždé projevil, tak že nebylo nikomu známo, kam toho neb onoho dne dorazí a kdy asi do Jerusalema přibude. Činil to též, aby dal příklad, pobožnosti piletí kromě zraku lidského, aby na-

učil nás, jak se k velikým tajemstvím a slavnostem bez hluku a tluku připravovati máme a aby ukázal lidem vznešeného postavení, nehledati vyznamenání při službách Božích velikým komonstvem, nébrž skromně a pokorně sobě věsti. Ještě ale apoštolé, vece Aug., hledali slávy chtějíce na pravici a levici Páně seděti. Zaměřovali někam, ale nevěděli kady; Pán je, aby řádně do vlasti došli, na cestu přivrátil. Vysoka jest vlast, nizka cesta. Vlast jest příbytek Christův, cesta jest utrpení Páně. Kdo cesty se liknuje, kterak hledá vlasti?

Dalo se předvídati, neb aspoň Pán jsa povědom tajných myšlének a úmyslů náčelných osob velerady židovské dobře věděl, že po Ném pásti budou, aby ihned Jej chopili, když, jak očekávali, v čele zástupů galilejských se v Jerusalemě ukáže. Ješto Pán přes půl roku v Galilee se zdržoval, tam velké divy tvořil a lid veškeren, jak se pohlavárům židovským vidělo, po sobě potáhl, domněli se tito, že snad nyní provolá Jej lid za Messiáše a že nejlépe bude ihned zmocniti se Ho. *Židé*, vece evangelista, *hledali Ho ve svátek*; rozuměj oni pohlaváři *Ho* hledali, ne v dobrém úmyslu, nébrž v záměru nejhorším. I tázali se ve svátek mezi lidem bez mála chodíce a biřice své rozesylajíce: *Kde jest On?* Takto se ptali, ani jména Jeho vysloviti nemohouce jak druhdy Saul o Davidovi 1. Reg. 20, 27. Slovo *ἐκείνος* sedmdesátkrát přichází v evangeliu sv. Jana a nemá vezdy význam potupy. U nich, u náčelníků velerady, nebylo žádné ohledem Christa různice; všickni se v zášti proti Němu shodli, kromě Nikodéma a Josefa, o čemž doleji v 50. v. Ale mezi lidem, vece Jan evangelista, *reptot povstal*, šemory vznikly, an lid nebyl jednoho o Pánu domnění. *Jedni pravili, dobr jest; druzi ale: není, nébrž svádí lidi.* Bylo zajisté v lidu mnoho zdravého smyslu, kteří nepředpojatě, divy Páně spatřivše, soudili, že s ním Bůh jest a vidouce život Jeho svatý a Jeho k lidem úslužnost, vlídnost a dobročinnost k Němu se s láskou a úctou vinuli. Ovšem jiní, v obyčejném předsudku zatoulenější, jinak o Ném soudili a ač divů popíratí nemohouce úmyslů zlých se do Pána podzírali a všelijak vyššími pány se v úsudku svém věsti dávali. Avšak předce, jak dokládá sv. Jan, *nikdo o Ném nemluvil zjevně pro strach před Židy.* Raději se odmlčovali a úsudek pronésti se ošťidali tamti i titohle a nikdo se neosmělil nahlas o Ném mluvití, pozor mocenců na Něho obraceti a záští jejich zvyšovati. Aneb raději slova: *Žádný nemluvil zjevně* se odnášejí jen k těm, kteří o Ném pravili, že dobr, práv, spravedliv, pravdomluven a vši víry hoden jest; o Christu dobře mluvití nesměl nikdo, zle o Ném souditi,

ve zlou pověst Jej oblačeti, Naň se potrhovati se každému přálo. Povídá se to, vece Aug., pro potěchu těch, kteří napotom hlásajíce slovo Boží, za svůdce jmíni býti měli. Tak svět posaváde činí. A nejvíce za doby naší o Christu klamy a mamy rozsívati a ruhoty kydati se dovoluje, ješto urážka osoby leda-jaké se pokutuje. Říkejte si, dí Aug., o tobě, když prospíváš v Christu, říkejte si: svádí lid. Říkej si to svět o Ném, říkej to o těle Jeho, o církvi. Považ, že tělo to Jeho jest na světě, že jest na humně a viz, jak se mu pléva rouhá. Autorita hierarchie židovské podlamovala a podkopávala tu vývoj a výjev svobodného o Pánu úsudku. Tak prošla polovice svátku, an Pán *v prostředu slavnosti vstoupil do chrámu a učil.* Snad, jak sv. Augustin se domnívá, již některý den dříve Pán v Jerusalemě byl, ale nyní teprv ve chrámě vyskytl se a učil. A o tom se jedná v následujícím:

14. A když se svátek přepoloval, vstoupil Ježíš do chrámu a učil. 15. I divili se Židé, řkouce: Kterak tento písma umí, neučiv se? 16. Odpověděl jim Ježíš a řekl: Má nauka není má, nébrž Toho, kterýž poslal mne. 17. Chce-li kdo vůli Jeho činiti, pozná o nauce, zdali z Boha jest čili já od sebe mluvím. 18. Kdo od sebe mluví, slávy svojí hledá; kdo však hledá slávy Toho, jenž poslal ho, ten pravdomluven jest a nespravedlnosti v něm není. 19. Zdali Mojžíš nedal vám zákon? A nikdo z vás nečiní zákona. 20. Proč mne hledáte usmrtiti? Odpověděl zástup a řekl: Zloducha máš, kdož tebe hledá usmrtiti? 21. Odpověděl Ježíš a řekl jim: Jeden skutek učinil jsem a všickni se divíte. 22. Proto Mojžíš dal vám obrázku, ne že z Mojžíše jest, nébrž z otců; a v sobotu obřezujete člověka. 23. Jestliže obrázku přijímá člověk v sobotu, aby se nezrušil zákon Mojžíšův, na mne-liž nevrážíte, že jsem celého člověka uzdravil v sobotu? 24. Nesuďte podlé tvárnosti, nébrž spravedlivý soud suďte.

Pán, jak jsme viděli, nešel na počátku na slavnost stánku svrchované toho maje příčiny. Ale, *když se svátek přepoloval*, vece Jan, *vstoupil Ježíš do chrámu a učil.* *Když svátek se přepoloval*, když středoval, na středosvětí, u prostřed slavnosti, to jest asi čtvrtého dne, ana slavnost po dní osm se

odbyvala. Tehdáž přišla doba Jeho, doba od Otce, kterouž očekával. Nejedni vypočítali, že to právě v sobotu se přihodilo, kdež větší množství se do chrámu dostavovalo; ukazují, že takto řeč Páně v sobotu v. 22. lépe a sličněji dohodna jest. Dřívěji nešel, až by nebezpečí pominulo, čím nám dal naučení, jak se nemáme samochťíce v nebezpečí vydávati, a však předce šel, aby opět ukázal, že ku povinnosti své přes veškeren odpor státi máme. Možná, že dřívěji o den nebo o dva přibyl, jak jsme toho ze sv. Augustina dotkli; ale nevidělo se mu vystoupiti dřívěji zjevně. Nechtěl-liž tím tobě dáti příklad, abys maje lid vyučovati, v ústupu trval dříve na modlitbách? *I divili se*, vece sv. Jan, *Židé, řkouce: Kterak tento písmu umi neučiv se? Divili se*, vece. A nad čím podivili se? Mohli se diviti nad tím, že se osměluje ve chrámě učiti, mohli se diviti nad tím, že takové věci přednáší a že s takovou mocností a váhou je projadruje. O obojím mysliti musíme; divili se i nad tím, že učí i nad tím, co učí. Musilo podivení to náramno, bezpřemno a svrchovano býti, že mimovolně takové osvědčení o Christu učinili. Pravili ve svém podivení: *Kterak zná písmu neučiv se?* Zůstali státi při vnějších okolnostech a ne tak moci a hloubi nauky Jeho jak raději se tomu divili, že nenavštěvovav učených škol rabínských *písmu zná*. Písmu se tu rozumí veškerá ta písmarská učenost jejich, kteréž vyučováno v učených školách. Škol takových nemálo bylo, v nichž mistrové či rabini učili. Do žádné z nich Christus Ježíš nechodil. Kdo tam vyučen nebyl, tomu se neudělovalo od mistra povolení, aby učiti směl. Tehdáž pravili Židé: *Kterak zná písmu jim se neučiv*. Nyní praví odpůrci Páně: Kterak ještě víra v Christa na světě vládne novými nálezy a naukami přemožena jsouci? Ale což vyvedl svět, že tak hrdě a drze se vypínati osměluje? Zda uslechtilější jest mravouka jeho? Zda ideálové jeho jsou vznešenější? Zda lepší prostředky k dosažení svatého života nalezl? Zda sladších potěch došel pro svízely života? Ješto nic toho není, jakým právem se smí na víru křesťanskou dobývati? Jakým právem místo věkostálého řádu božské prozřetelnosti viklavé výmysly své za opolnu světového běhu vydávati a zákony z oboru nutné a nesvobodné přírody do oboru svobodného ducha přenášeti? Krhavé oko nevidí dobře Mt. 5, 22. Zvětralá sůl nehodí se ku přísolku. Z pramene hořkého neřine voda sladká, nahromaděné kamení často zastavuje výhled do krajiny. Voda lidských věd jenom Christem se ve víno sílivé proměňuje a vědomosti člověcké musejí nějakou měrou odemříti, aby ku pravému životu v Christu povstaly.

Poněvadž celý lid na slovech Páně za-

visnul, neosmělili se Židé rušiti vyučování Jeho. Ano sami se divili slovům a věcem od Něho předneseným a nemohouce nic namítati, pravili: *Kterak zná písmu neučiv se?* Otázka sice jim se naskýtala, jakým právem si osobuje moc jiné ve chrámě vyučovati a ta nauka Jeho odkad vzala počátek? Nekladou ale otázek těch. Pán vida, oč jim tu jde, dříve, než otázku položili, jim odpověď dává: *Moje nauka není moje, nýbrž Toho, jenž poslal mne*. Každému, kdo slova ta slyší, na oce jest, že v jiném smyslu nauku zove Pán svou a v jiném nesvou. *Svou* ji zove, pokud ji přednáší, projevuje a zvěstuje; *nesvou* ji býti praví, pokud se domýšleli, že on co člověk pouhý ji nějakým během a činem z vlastní mysli výnesl. Chce tedy říci: Nauka, kterou já přednáším, nepochodí ode mne, není mojí, co člověka majetkem, nedosáhl jsem ji ve školách aniž jsem ji pílí a snahou člověckou a namaháním mysli a rozumu došel. Nýbrž ona původ a počátek má od Boha. Tak co přednáší kněz a čemu vyučuje, nemá býti výmyslek lidský ani nálezek dlouhým hloubáním a zkoumáním najitý, nýbrž pravda původu božského. Pán jednobyten jsa s Otcem a věčně s ním spojen, čerpal vědění své odvěčně z Otce. A člověkem spolu jsa podle člověčenství moudrost tu odvěčnou a odvěčně v mysl Jeho plynoucí veřejně vyjadřoval, ješto k spáse lidstva potřebna jest.

Nenechal však On výroku svého bez důvodů. Pro potvrzení výpovědi své o božském pojití nauky své dvojí důkaz vede v následujících větách: Nejprve se táhne ku vniternému zkušení a dí: *Chce-li kdo vůli Toho činiti, jenž mne poslal, pozná, zda z Boha jest čili od sebe mluvím*. Za výminku poznání původu nauky Jeho klade Pán jednotu vůle člověka s vůlí Boží. Jednota ta mravná působuje ve člověku vnímavost věcí nebeských a jmenovitě schopnost pro nauku Christem přednášenou. Sám Christus nauku svou čerpá z jednoty s Otcem, a tudy i člověkovu oné sjednanosti potřebí pro vyrozumění a uchopení nauky Páně. U Pána ovšem jednota s Otcem jest bytná, u člověka může jen a musí býti mravná. Vůle Boží byla Židům zjevná ze starého Zákona a k těm tu mluví nejmístněji Pán. Slast mezi se okusem dosvědčuje. Výpověď Páně všeobecně zní a všech věků se týká, a vůbec platnost má zásada, že mravná člověka úprava jest nejlepší přípravou pro víru. Kde té není, kde náruživosti a pochotě panují, tam nedostává se vnímavosti a organu pro vyšší idey a pro nauku Páně. Nepravosti obšťirají duchovní zrak člověka mlhou a těžkým závojem, že pravdy Boží poznati a viděti nemůže a největší theologové byli muži svatí a bohabojní. Poznání, o kterém

mluví, jde od vůle k mysli a rozumu. S jiné strany považoval věc výšeji 5, 37. n, kdež mluvil o vnímavosti více pomyslové či theoretické, praviv o Židech, že ani hlasu Božího neslyšeli, ani tváře Jeho neviděli. Tuto z etické stránky věc pronáší. Slova Páně spolu chovají do sebe tajně pokárání, že Židé náruživostem se oddávají a tudy nemohou víry v Pána dojít. Dí: *Chce-li kdo vůli Boží činiti* a slovem: *chce-li* značí vnitřnou chtivost, vnitřné zalíbení a volnou snahu a lásku k Bohu 5, 42., která pravdu Boží ujímá jakožto tu, která svrchovaně k ní přileží. V řeckém textu místo: *chce-li* sličněji znějí slova: *voli-li* (kdo vůli činiti), *ἐὰν θέλη π. τ. σέλημα*, což řeči důrazu přičinuje. Užívá slova *θέλω* a neužívá slova *βούλομαι*. Slovo *βούλομαι* znamená jisté a určité chtění; slovo *θέλω* značí želání a žádání. Potřebí pro člověka všelijak dobré vůle, sklonnosti a radosti vůli Boží vykonávati. Kdo tu vůli do sebe má, ten, vece Pán, *pozná*, zda náuka má z Boha jest čili od sebe mluvím. Člověk kdo poznanou vůli Boží koná, rozděluje slovo Boží od slova lidského a, jak praví sv. Řehoř, v slovech Božích hledá srdce Božího, a tudy zakouší, jak sladek jest Hospodin. Z Boha mluvíti značí, věci od Boha přijaté a z Boží bytnosti aneb z Božího zjevení vzaté, přednáseti; *od sebe mluvíti* znamená věci lidské mysli vynášeti, nálezy rozumu člověckého za svrchovanou pravdu vydávati. *Pozná*, vece Pán, totiž božská-li ta náuka jest, čili lidská pouze. Lidské věci, dí Pascal, člověk napřed znáti musí, má-li je zamilovati; věci božské ale dříve zamilovati musíme, aby chom je poznati mohli.

Ale i druhý důkaz toho, že náuka Jeho z Boha jest, vede a jakož předěslý vzat byl ze vnímání duchovního, tak druhý se bere od záměru a úmyslu muže, jenž náuku vynáší. Vece Pán: *Kdo od sebe mluví, hledá slávy svoji*. Od sebe mluvíti jest, aby chom věc opětovali, vlastní výmyslek vynášeti a přicházeti ve svém vlastním jméně 5, 34. Hledáním slávy své rozumí se toli, co výše hledáním slávy lidské 5, 41., rozumějí se veškerý výhody počasně, kterých člověk dojiti doufá. Na obrat dí dále: *Kdo hledá slávy Toho, jenž ho poslal, ten pravdomluven jest*. Očekávali bychom, že řekne: *ten nemluví od sebe*. Ale Pán místo negace klade posici a dí: *ten pravdomluven jest*. Věta ta netoliko v sobě prava jest, než ozvláště ohledem poměru Páně k nepřítelům Jeho důležitá. Dovedí z protivy: Kdo žádných záměrů sobeckých nemá, kdo čistě jenom zřetel má k věcem toho, od koho poselství přijal, ten *pravdomluven jest*, ješto jej žádná zlá náklonnost, žádná zlá náruživost, žádný neslušný chtíe a naprosto žádný vedlejší

ohled nevede, nébrž toliko žádost vůli posylatele objeviti a slávu jeho opatřiti. Pravý Kristus se poznává po pokorě a poslušnosti k Bohu, vzdorochristus a lichochristus po pýše a vysokomyslnosti. To, co tu vůbec Pán praví, to k sobě chce míti obráceno. On nehledal slávy své, ješto nízek narodil se, třicet let v ústraní bydlel, po krajině dobročinně chodil, neměl, kam by hlavu sklonil a posléze na kříži umřel. Ještě přičinuje slova: *A nespravedlnosti v něm není*. Dí: *nespravedlnosti v něm není*, ač bychom očekávali, že řekne: *nepravdy a lži v něm není*, poněvadž udává mravný základ nepravdy a lži. Věty povšechně znějí, ale jen ku Pánu se nesou. Slovy těmi: *nespravedlnosti v něm není*, udává příčinu slov: *pravdomluven jest* a značí vnitřný pramen pravdomluvnosti; nespravedlností se tu všickni úmyslově liší a neřádní rozumějí. Kristus vezdy pravdomluvným jest, ješto v Ném vášně pravdoborné není, ješto v Ném nemá místa žádná lež a žádný klam. *Lesť nebyla nalezena v Ném*. Petr. 2, 22. Tak se ovšem při Pánu nalézalo, čeho se tu postihovati může; ale Židům vnímavosti a pochopnosti se nedostávalo.

Posud pokračoval obranně a odpovídal k otázce Židů. Nyní výbojně mluvíti počíná a vytýká jim útoky a útrapy, jimiž na Něho se dobývali, usmrtiti Jej všelijak holdajíce. Dí: *Zdali Mojžíš nedal vám zákon? A nikdo z vás nečiní zákona. Proč mne hledáte usmrtiti?* Nedostatek pochopnosti a vnímavosti pro pravdu Boží u Židů se nejocitěji v tom jevil, že Jej, jenž jim odvěkou pravdu zjevoval, usmrtiti ustanovili. A toho příčinu Pán býti praví tu, že neplnili zákona od Mojžíše vzatého, že neplnili vůle Boží v zákoně tom vyjevené. Tím jim zpětuje žalobu, kterou proti Němu vynášeli 5, 9., že ruše sobotu a v odporu jsa s Mojžíšem, nemůže z Boha býti. Nehledí toliko ku pátému přikázání, že o bezživotí Jeho jednajíce je přestupovali, nébrž obecněji mluví. Táhl se oni k zákonu Mojžíšovu co k zjevení vůle Boží a mohli sobě plněním zákona toho pochopnost pro slovo Christovo a náuku Jeho dokonale zjednati. Nebo by netoliko byli plněním tím mravně se upravili, nébrž také vnikše ve všechny ty obrazy, obřady, náslony a předznaky byli by se přesvědčili, že Kristus jest tím, kým se býti pravil a zač Jej apoštolé a lidé Bohem osvícení považovali. Ale oni vzdáleni byli slechetné a spravedlivé mysli, a tam byli dospěli, že co jejich předsudkům nehovělo, to všelijak udušiti a přitlumiti se snažili. A tudy byli dávno ustanovili Pána skliditi a usmrtiti, čehož Pán se vystříhaje po tak dlouhý čas do Jerusalema nepřišel. A ten zlomysl byl ozvláštním důkazem, že Mojžíšova zákona neplnili.

To všechno jednomyslně se drží od vykladatelů, aniž také jinak býti může. Ale tu jsme na práhu, z něhož se cesty rozbíhají na různě. Slova dalšího textu totiž dvojího výkladu došla, totiž slova: *Odpověděl zástup: Zloducha máš. Kdož tebe hledá usmrtit?* Jedni myslí, že zástup ten nemluví z nevědomosti, ješto prý povšechně známo bylo, že velmoži o bezživosti Páně stojí. Chtěli sice volekněti, a ti, co s nimi se proti Pánu spikli, všelijak se svými zlozámery se tajiti, ale se ty přepažky všechny sesuly a přehradly ty jich se shroutily a spřelámaly a prohlukla ta jejich bezbožná tajemství v národ. A pravice ti lidé: *Zloducha máš, kdo hledá tě zabiti?* ukrývali prý tajemství světoznámé, aby se nějak sami ospravedlnili. Tak svět nejednou zapírá, čím se jindy honosil a chlubil. To jest jeden výklad dosti slibný, spoléhaje zvláště na tvrdých slovech: *zloducha máš*. — Jinak drží druhý výklad, jenž téměř obyčejný jest. Ti druzí vykladatelé za to mají, že lestný ten a vražedlný úmínek náčelníků židovských lidem sice těm, kteří se zákonsky, farisey a synedristy či s veleradou proti Němu se spikli, dobře znám byl, ale že předce větší část lidu do Jerusalema přibylého o takovém vražedlném úmyslu nic nevěděla, ani o tom co tušila. Ano, takového něco do představenců svých se domýšleti, zdálo se jim nemožno, bláznivo i pošetilo býti. Tudy pravili ku Pánu: Zlého ducha, běsa máš, *kdož tebe usmrtit hledá?* Zlý duch, duch pošetlosti a bláznivosti osedl mysl tvou, že se takového něčeho domýšlíš do velerádců, čehož oni jistě daleci jsou. Ješto to mluvili lidé o Pánu dobře držící, nebrali slova toho: *ďábelství máš* v tuhém a strohém významu, nébrž raději více slov těch co přísloví nějakého užívají, ne z posměchu, nébrž z úžasu tak mluvíce. Tak druhý výklad slov zástupu: *Zloducha máš, kdož hledá tebe usmrtit?* A již jsme pravili, že výklad ten vede přednost. K němu také více přiléhá odpověď Páně, kterou se na dotyčná slova ozval. *Odpověděl Ježíš a řekl jim: Jeden skutek učinil jsem a všickni se divíte.* Diviti se značí toli téměř, co v. 23. hněvate se, zlobíte se, kormoutíte se. Odpověděl Ježíš vliďně, té úkory, jenž se mu dala, málo váže, nébrž raději pramen a původ zlého smýšlení onoho odkrýváje: *Jeden skutek jsem vykonal a vy divíte se.* Sv. Zlatoúst praví: Když tedy se nám posmívají, pokořujme se; když někdo se rozjítřuje, uchlacholujme se, když nás hryze a kouše, nezkormucujme se, abychom přemožení byvše o spásu se nepřivedli. Nebo hněv jest zlá šelma a divoké zvíře; zaklínejme je výroky písma svatého, říkající: Země jsi a prach; i proč pýcháš země a

prachu? Ale praviš, nemohu příkoří nepřátel snášeti. Proč bys nemohl? Právem-li proti tobě žaluje, měl bys jemu děkovati a veřejně se z toho káti. Ale on tobě neprávě ubližuje? Směj se tomu. Žebrákem a chudákem tebe zove, směj se. Bláznem tebe býti praví. Tu již oplakávej ho, nebo kdo řekne bratru svému: Blázne, hoden jest pekelného ohně. To Zlatoúst. — Praví Pán: *Jeden skutek jsem vykonal a vy divíte se.* Zasnete a zástím se naplňujete, kdykoli vám přijde skutek onen na paměť. A to se vezdy stává, když se já mezi vámi ocitnu. Táhne se Pán k tomu zázraku, co byl učinil na osmatřicetiletém neduživci 5, 1. Drahé času sice uplynulo již od té doby, co div ten vykonán byl, ale živa a svěží byla zášť a nenávisť nepřátel Páně tím divem zbuzená. A tudy volá se na ten skutek tím více, ješto dokona jejich úmysly i v povaze i v původu prohlídal. Tenkrát po uzdravení osmatřicetiletého 5, 18. zapřísáhl se zlodiv z rady veliké Pána zničiti a úmysl trval posavade, nébrž neustále rostl, zmáhal a rozjítřoval se. Dí Pán: *Všickni se divíte.* Z těch slov mohli Židé sobě vzíti, že všickni účast mají v pronásledování Ho a ve zlém s ním záměru, ješto všickni neprávě soudí o tom skutku, jež učinil při svém posledním v Jerusalemě pobytu. Tím odňal výmluvu a bezvinu lidu. Ještě věděti náleží, že nejedni slovo *proto, dč tožto, propter hoc*, jímž následující věta počíná, ku konci předchozí věty táhnou a je váží s koncem v. 21. se slovem totiž *divíte se proto*, totiž nade skutkem oním. Ale tomu vadí, že sv. Jan jinde vazby té nemá. Ovšem od něho vazba ta položena býti mohla; kdo zajisté bude předpisovati, čeho Jan užití měl a neměl? Ale nyní potřebí od občeje Janova odstoupiti. Nejnovější vydání řeckého textu Tischendorf, jenž v předchozích vydáních slovo to ku předchozímu verši táhl, ve vydání sedmém je k následujícímu verši potahuje.

Praví pak Pán ve svém důvodění pokračující: *Proto Mojžiš dal vám obřízku.* Slovo *proto* potahuje se, jak jsme pravili, k větám následujícím, jakoby Pán pravil: Proto vám pravím, proto slyšte. Nemají se diviti a hněvati a durditi pro skutek ten, nébrž od Mojžiše samého se mají lepšímu a pravějšímu soudu o svěcení soboty učiti. Dí tedy: *Proto*, t. j. abyste místo podivu nabylí spravedlivého úsudku o skutku mnou vykonaném, poslyšte, jak při svou provedu. *Mojžiš vám dal obřízku, ne že z Mojžiše jest, nébrž z otců. A v sobotu obřezujete člověka.* Odvolává se k Mojžišovi, a především ku příkazu o obřezání, kteráž se osmého dne díti musilo, na jakýkoli den, ač také na sobotu padlo. *Mojžiš dal vám obřízku; a tu*

přidává Pán poznámku: *ne žeby od Mojžíše pocházela, nébrž od otců*. Mimotná ta poznámka není pouze historická, nébrž Pán ji činí, aby osvědčil, že obřízka starší jest nad uvedenou od Mojžíše sobotu a že proto sám Mojžíš jí větší váhu připisoval nežli příkazu o svěcení soboty. Z toho pak samoděk plynulo, že může něco býti, čím se příkré, tuhé a strohé plnění soboty rušilo a uvolňovalo. Pán považuje obřízku co uléčení jednoho údu, jak níže v. 23. hned z protivy o uzdravení celého člověka vysvětluje, ješto neobřízka, zálupa či kožka neobřezaná nějakou nečistotou a neposvětou do sebe mítí se domnívá. Vůbec zákon o obřízce dne osmého Lev. 12, 3. přísně se zachovával, aniž se dovolovalo, obřízku na jiný den odkládati. Přísloví znělo: *obřízka vyzdvihuje sobotu*. A tu dáleji vece Pán: *Jestliže v sobotu přijímá člověk obřízku, aby se nezrušil zákon Mojžíšův, na mne-liž nevrážíte, že jsem celého člověka uzdravil v sobotu?* Dovoďe Pán od menšího k většímu: Jest-li vy rušíte sobotu a bezhrátní jste, ano v právu jste, když osmého dne obřezání před sebe berete, čím více já to činiti mohu pro uzdravení celého člověka? Mohl prostě říci: Vy sami sobotu rušíte, an i v sobotu druhdy obřízku před se berete; ale pro větší důraz se odvolává na Mojžíše a na praotce či patriarchy; obřízka zajisté byla dána již Abrahámovi a od něho výslovně při celé rodině a ovšem tedy při celém národu odtad povstalém se zachovávatí měla Gen. 17, 10. nn., napotom zákonem potvrzena byvši Num. 12, 3. Tím k otcům se voláním vážnost a přednost obřízky vynikla. Příkazem, aby osmého dne *pacholík na zálupě byl obřezán*, Mojžíš sám zasáhl do oboru zákona o sobotě, ješto někdy, když se totiž pachole narodilo v sobotu, proti sobotě jednati velel. Z toho šlo samovidně, že zákon o sobotě s přísolkem či, jak se říká, se zrnem soli bráti potřebí. I mohl tedy Pán domlouvatí jim, proč *hněv* chovají na Něho, že celého člověka uzdravil v sobotu, ješto ovšem netoliko dovoleno, nébrž i přikázáno bylo v sobotu obřezovati pacholík, když den osmý narození jeho na sobotu připadl. *Celého člověka* Pán uzdravil; táhnou to někteří jenom k tělu, k němuž zřetel nepřátelů byl obrácen; jiní avšak lépe také k duši, ješto Pán člověka uzdravuje, vezdy ohled brával na spásu duše jeho.

Ještě dvojí věc při těchto slovech Páně pozorovati musíme. První jest, že se Pán výslovně táhne k zákonu, aby potvrdil odpověď na výtku, že se ve školách zákonu neučil; zná on zákon, ač jemu se neučiv. Dále za druhé na oko vidíme, že slove *aby* (*aby zákon se nezrušil*) vytýká příčinu a jest tedy záměrná a netoliko výsledková částice.

Konečně odhaluje jim hlavní příčinu zlosoudu jejich. Příčina totiž, že tak stranně a nedůsledně a ovšem tedy nespravedlivě soudili, byla, že jen k zevnějšímu a ku povrchu hleděli a na škaroupce zavíslí zrakem, k jádru neprohlédající. A to jest, co jim Pán vytýká, an dí: *Nesudte podle tvárnosti, nébrž spravedlivý soud vyneste*. Podlé tvárnosti soudí, kdo soudí dle toho, co se zraku a sluchu naskýtá a co myslí soudcové lahodí, s jeho náhledy shoduje se a přízní jeho odpovídá; bližně jest výraz ten se slovem: hleděti k osobě. Opak toho jest *spravedlivě souditi*, což Pán jim na mysl uváděje na zřeteli má příkaz starého Zákona Deut. 1, 16., kdež Hospodin velí soudcům: *Co spravedlivě jest, suďte*. Židé při uzdravení osmatřicetletého obrlence viděli jenom vněšný skutek, k jádru, k lásce, a k moci, ba všemoci, z níž skutek vyšel, neprohlédající. Výtku ta bohužel celému světu se posud činiti může a my ji musíme i k sobě potahovati pamětlivi jsouce slov apoštolových Rom. 14, 4.: *Ty, kdož jsi, jenž cizého služebníka soudíš?* Bůh jen zkouší ledví a srdce, člověk, jenž srdce nevidí, má býti zdrželiv a šetrn v posuzování. Kdo proskoumal ducha lidského, jenž každým dnem nové stránky odhaluje a nové hlubiny k obdivení světu odkrývá? Kdo soud vynáší věc dokonale neprošetřiv, podobá se padalkám, jenž leda dobytku se hodí! Šermuje on, ale rány jeho jsou marní do vzduchu prázného promachové, ano jsou střely, jenž se na střelce vrací a srdce jeho probodají. Každý člověk povinen k tomu prohlédatí, aby takovým nerozsudným posuzováním v něm předsudkové neoseděli, ducha nespoutali a soky a štávy jeho neotrávili. Předsudek podoběn víru, jenž všeliký pravý soud v sebe pohlcuje. Snáze nití stoletý dub podvrátíš, než-li bys vyrval předsudky z útroby těm, kdo je v osnovu svých náruživostí vetkali.

Tak svobodně Pán vytýkal těm, jichž se týkalo, totiž těm, jenž z vysoké rady byli, vůči nespravedlivost. Ješto se neozvali, tedy se zdálo některým Jerusalémanům, že snad již náčelníci poznali Jej Christem či Messiášem býti. Mluví tak Jerusalémané, nevsak jiní, ješto přesporním věc známa nebyla.

25. Pravili tedy někteří z Jerusaléma: Není-liž to ten, jehož hledají usmrtiti 26. a hle svobodně mluví a nic mu neříkají. Zda-li skutečně poznali náčelníci, že tento jest Christus? 27. Ale o tomto víme, odkud jest; Christus ale, když přijde, nikdo neví,

odkud jest. 28. Volal tedy Ježíš ve chrámě uče a řka: I mne znáte i odkud jsem, znáte; a od sebe nepřišel jsem, ale jest pravdivý, kterýž poslal mne, jehož vy neznáte. 29. Já znám jej, ješto od něho jsem a on mne poslal. 30. Hledali tedy Ho jíti; a nikdo nevztáhl na Něho rukou, poněvadž ješto nepřišla hodina Jeho. 31. Ze zástupu ale mnozí uvěřili v Něho a pravili: Christus když přijde, zdali více znamení činiti bude, nežli co tento činí? 32. Slyšeli fariseové zástup šeptati o Ném ty věci. I poslali veleknězi a fariseové služebníky, aby jali Jej. 33. Řekl tedy jim Ježíš: Ještě malý čas s vámi jsem a jdu k tomu, kterýž mne poslal. 34. Hledati budete mne a nenaleznete a kde já jsem, vy nemůžete přijíti. 35. Řekli tedy Židé vespolek: Kam tento půjde, že nenalezneme ho? Zdaliž do rozptýlení pohanského půjde a bude učiti pohany? 36. Jaká jest to řeč, kterouž pravil: Hledati budete mne a nenaleznete a kdež jsem já, vy nemůžete přijíti?

Vypravuje Jan, že Jerusalemané vědouce o piklech a úkladech pohlavářů lidu israelského netajili se s podivením svým nad svobodou a neohrožeností Christovou, an netoliko se v Jerusalemě nalézají, nébrž také svobodně mluví. *Pravili tedy někteří z Jerusalema: Není-liž to ten, jehož hledají zabiti? A hle svobodně mluví a nic mu neříkají.* Takto soudili Jerusalemané, ovšem tedy jiní lidé, než tam ti předešli zástupové, jenž pravili: *kdo hledá tebe zabiti?* Jerusalemané zajisté lépe věci ty znali, než-li cizí zástupové. Ale to nevěděli, že Ježíš všemocí svou jejich zálohy zmařil. I počali tedy připadati na myšlenku, že snad náčelníci nějak náhled svůj za jakýmkoli důvodem proměnili a v nějaké s Christem smíření vešli, nějakou měrou v Ném messiášskou důstojnost uznávše. *A snad-li poznali skutečně náčelníci naši, že on Christus?* Místo: *skutečně můžeme přeložiti na jisto, právě, v pravdě a podobně.* A však myšlenka ta na obloze myslí jejich mihotem pomínula, an se uráželi na rodě Jeho, jež sobě dokona známým býti pokládali. Právě oni: Ale o tomto víme, odkad jest. Christus ale, když přijde, nikdo neví, odkad jest. *Odkad jest* vece lid a rozumí původ a pochod Páně a sice bližší rodinu Jeho, otce, máteř, bráť. Domnívají se,

že Pána znají, odkadby byl. Ovšem znali rodinu Jeho, příbuzence Jeho, bydlíště Jeho dřívější, kdež vychován byl; tak výšeji 6, 42. podobně praví, že vědí Pána býti synem Josefovým a znáti bratry či příbuzné Jeho. O Christu ale, dokládají ti lidé, nikdo neví, odkad jest, nikdo bližších a jistých okolností o rodičech, o času vystoupení Jeho a věcech podobných neví. Mluví to lidé sprostí a možná, že se táhnou již k náhledům těm, o nichž víme, že u Židů vládly, ač čas, kdy zavládly, určití nemohouce. Domněl se lid Židovský, že když Christus přijde, nikdo věděti nebude o něm; ač se v Bethlemě narodí, brzo prý v cizinách někde se octne, aniž napotom se vyskytna v Judei nějakou moc míti bude, až by Jej Eliáš pomazal a ohlásil netoliko lidu, nébrž i Jemu samému, čím skutečně jest, zvěštoval. Justin Tryf. 8. Druzí ze Židů smyslili, že vyskytnuv se Christus na krátko v Bethlemě záhy do ráje přenesen bude, odtad ale nenadále u prostřed národu svého mocně a velebně vystoupí. V takové domněnky nejedna příčina je uvedla, především nevyrozumění výroků prorockým, jenžto se k Messiášovi odnášely. Místa ta Is. 53, 3.: *rod Jeho kdo vypoví, Mich. 5, 2.: východ Jeho od počátku, Ž. 109, 3.: z útroby před jitřenou zplodil jsem tebe* a jiná podobná, která o vyšší byti Páně jednají, potahována byvše od Židů ku člověčnosti Christově, pomátla myšlenky a představy jejich o Christu. Ješto jich o božské povaze nevykládali, tedy na necestí přišli a vymyslili mystické neshodné a neschodné výmysly o Christovi. Písmům rozuměti se učíme od Ducha sv. Kdož samozvaně se vtírají v tajemství jejich, na bludy narážejí. Vyobrazuje se nám zde smělost a opovážlivost, s jakou druhdy lidé světští a pletští o tajemstvích Duchem Božím vdunutých se pronášejí. To nejednou u bludařův shledáváme.

Tato hádání zástupu jerusalemského došla uší Páně a an zástup ten poněkud dáleji ode Pána stál, tedy Pán proti těm reptům a šeptům se ozvati a je opravití chtěje nahlas volal ve chrámě či v prostorech svatyně zevnějších, aby Ho dobře slyšeti mohli. *Volal tedy Ježíš, dí Jan, ve chrámě uče a řka: I mne znáte i odkud jsem, znáte.* Půjčuje jim něco toho, že z okolností života Jeho něco vědí, že totiž v Nazaretě se narodil, že Jeho příbuzné znali a podobné vněšnosti, ač i v těch na zmatku byli, pokládajíce pěstouna otcem jeho býti. I v tom jim přísvědčiti mohl Pán, když Messiáši připisovali původ neznámý a skrytý a nad vědomost jejich vznešenější; jim zajisté skryt byl Páně půchod a Pán jen sám znal jak sebe tak i Toho, jenž poslal Ho.

Praví jim: *I mne znáte i odkad jsem, vte;* věta druhá vysvětluje větu prvou *mne znáte* a obmezuje známost jejich o Pánu na vněšné věci a okoličnosti o své osobě. Jiní hledali v těch slovech ironie, jiní slova Páně za pouhé opětování slov zástupu mají, jiní domněli se otázky to býti, jakoby děl: *Vy-li mne znáte?* Leč Pán přípustivě mluví a půjčuje jim toho vněšného vědění, o němž praveno; z toho ale nepochodí, že by Messiasem nebyl. Tudy praví dále spojky *a místo ale užívaje:* *A od sebe nepřišel jsem, ale jest pravdivý, kterýž poslal mne.* Očekávali bychom, že Pán řekne: *Od sebe nepřišel jsem, nébrž od Otce,* že totiž protivně tomu výroku: *od sebe jsem nepřišel* vyjádří se o svém poslání od Otce. Pán to činí, ale nepřímě a zavnutě, an praví: *pravdiv jest ten, jenž mne poslal, jehož vy neznáte.* Více praví, než že od Otce poslán jest; on totiž spolu ráz a povahu a bytnost Toho, od něhož poslán jest, vylicuje. Slovo: *pravdiv jest* buď ve významu absolutném se klade v protivě tomu, co pomíjivo, co padoucné, nejistotno, nebytno jest, tak že jest smysl: Jenž jedině posylatelem Messiasem býti může; z čehož ovšem jde, že ten, jenž poslán jest od něho, skutečně Messiasem jest. Aneb slovo *pravdiv* stojí oproti lživému a značí smysl, že jakož ten, co poslal, pravdomlnven jest, tak i ovšem vyslanec jeho toliko pravdu vypovídá. První smysl lépe se hodí k slovu řeckému *ἀληθινός* V. 1, 9. Méně vhodně někteří myslí, že *pravdiv* tuto jest toli co věren, poněvadž Bůh dostal přípovědím, jež byl o Messiasu přislíbil. Při tom Pán jim vytýká *nevědomost Boží,* an praví: *jehož vy neznáte.* Ne že by Boha zhola neznali, nébrž že Ho neznají tou měrou, jakou by Jej podlé uděleného sobě zjevení znáti měli. Sic jinak by musili poznati, že on skutečně Messias jest a že v Ném bytnost Boží nalézá se.

Avšak jim posud dobře možno jest, aby dokonalé známosti o Bohu došli, ješto známosti té od Něho, ode Pána, čerpati mohou. To jest, co vece: *Mne poslal, jehož vy neznáte. Já ale znám Jej.* Že ale Jej dokonale zná, toho potvrzuje v následujícím: *ješto od Něho jsem a on poslal mne.* V těchto slovech Pán celé tajemství bytí svého vyjevuje; podlé božství *jest* či *pochází z* Otce od věčnosti a jako od Otce božství tak i vševědoucnost má. A ovšem také Otce takto zná, že pravého poznání o Otci toliko od Něho dostati možno. Podlé člověčenství *poslán jest* od Otce, aby všickni, jenž Otce poznati hodlají, skrze Syna Ho poznali: poslán pak jsa od Boha dokonale zná posylatele svého. Tak Pán svobodně sobě vedl a Židům vytýkal, jak nadarmo se odvolávají na

známost některých o Ném okolností a jak zhola neplatná tá výmluva jest, když pro známost tu zhola povrchnou sobě v uvěření v Něho překážeti dávají. Boha pravého nezná, kdo ku Christu se vírou nehlásí. To jest propast a zhloub, do které padají, kdož se Christa strhují. Rationalismus chtěl Boha podržeti, Christa se odřeknuv, ale brzo v deismu a nápotom v pantheismu se ocitl a v atheismu a ukázal, že Bůh, ježž proti Christu stavil, nebyl pravý Bůh. Otce nezná leč Syn a komu Ho Syn zjeví Math. 11, 25.

Svobodné to pronešení Páně, v němž poznali, že Pán si připisuje vyšší nějakou důstojnost, toto díme svobodné se vyjádření Páně se nelíbilo mnohým ze zástupu jerusalémského, kteří docela všli v náhledy velerady a jim k službám stáli vezdy hotovi. *Hledali tedy,* dí sv. Jan, *Ho jíti a nikdo nevztáhl na Něho rukou, poněvadž ještě nepřišla hodina Jeho.* Hleděli uchopiti Ježíše a odvésti Jej k vysoké radě. Ale zadržány byly ruce jejich a věc zůstala u nich na pouhém chtíci. Ostýchali se dílem Pána, dílem se báli jiných lidí v Jerusalemě přítomných, kteří v Pána věřili a ovšem by Ho byli bránili. Ale hlavní příčina byla, kterou udává evangelista, že *nepřišla hodina Jeho* 2, 4., totiž určitý okamžik od Boha, v němžby za spásu světa smrt podstoupiti měl. Slouží to k nemalé potěše všem sluhám Božím, že nemůže nikdo bez vůle Boží jim vlasu zkřiviti dříve, než přijde hodina jejich.

Ale kromě těchto nepříznivců a nepřátelů Páně byli také jiní, kteří v Pána věřili přemožení jsouce divy, které byl činil. *Ze zástupu mnozí uvěřili v Něho,* dí sv. Jan, *a pravili:* *Christus, když přijde, zdali více znamení činiti bude než co On činí?* Spravdila se tu výpověď písma Jac. 2, 5., že Bůh vyvolil chudé, aby je obohatil a učinil dědici království Božího. Prostota a pokora otvírá srdce, ducha a mysl pravdě Boží, ana pýcha a zarozumělost je zavírají a zatvrzují. Veškera věda zákoníků nevyvážila se s prostotou srdce a nestačila ku pochopení prostého výroku, že ten, kdo činí divy právě, má poselství Boží, což prostá mysl zástupu nahlédla. Byli to hlavně lidé z Galiley do Jerusalema k slavnosti přibyli, ješto Pán divy ozvláště v Galilee byl konal. Ti pravili: *Christus* či *Messias, když přijde, bude-liž více divů činiti než-li tento?* Víra jejich v Christa té jest výše, že Jej za proroka a za vyslance Božího mají; ano domýšlejí se Jej býti Messiasem, ač jim to ještě docela není průvodno. Divové Páně tak mnozí a velicí je k takovému sličnému o Ném soudu přiměli. Takto vedli řeči o Pánu lidé poutníci mezi sebou podtají a z ticha.

Avšak náhledové jejich neušli biřicův-

a hlídačů velerady a náhončích těch, kteří se všady, kde zisk kyne, k službám jakýmkoli propůjčují. Ale neušlo šeptání lidu ani fariseů, zapřísáhlých nepřátelů Christových, kteří všady číhali, aby mohli naleznouti, čím by Pána sklidili. Jan vypravuje: *Slyšeli fariseové o Ném šeptati ty věci a velekněží či náčelníci, jak vulgáta čte fariseové poslali služebníky, aby jali Jej.* Fariseové uslyševše šeptání lidu o Christovi a poznavše je býti o Ném velmi příznivo, neváhali o tom zpravit veleradu, sami bez mála bud z velerady jsouce, bud tam přátely majíce, jistě pak stejně a ovšem vražedlně o Christa ukládajíce. Ti tedy z velerady, kterým se to uslyšeti dostalo, poslali *biřice, aby jali Christa*; poslali je fariseové a velekněží. *Velekněží* (nebo ti se slovem *náčelníci* rozumějí) jsou ti veleradové, jenž z kněžského stavu byli spolu jsouce hlavami čtyřadvacet tříd. Roztřídění kněžstva od Davida 1. Chron. 24. zavedené do časů Páně trvalo, jak na jisto nás ubezpečuje Josef Flavius ant. J. 14, 20, 8, 8. V. Ž. 4, 3, 6. Byli pak i jiní mezi kněžskými těmi, totiž ti mnozí složení velekněží, kterým se dlouhé vlády nedostalo, jimž ale čestné místo ve veleradě se poprávalo. Možná, že se pro vyřízení věci té shromáždili a společným ujednáním biřice ty poslali a níže 7, 45. zdá se, že velerada očekávala a zůstala shromážděna, až by Christa přivedli, domnějíce se, že toliko biřicům a horlivým fariseův sluhám jistě se poštěstí Christa se chopiti a do velerady odevzdati. Ale jinak přišlo. Mělo se znova vyjevit, že všeliké úsilí proti vůli Boží podniknuté na zmar vychází. Pán znal úmysly a nástrahy jejich a odebrazil biřice svým lahodným avšak vážným a důrazným slovem k nim dáleji proneseným. Dí jim Pán: *Ještě malý čas s vámi jsem a půjdu k tomu, jenž Mne poslal. Hledati Mne budete, ale nenaleznete, ješto tam, kde jsem Já, vy nemůžete přijíti.* Řeč tu pravil Pán veřejně a slyšeli ji kromě lidu také biřicové i ti z kněžstva, kteří buď z rady vyšli pro lepší věci té porizení buď k veleradě nepatřice vyšší nějaké postavení v Jerusalemě měli. Ješto se tu jednalo o život a smrt Páně, tudy Pán o smrti své mluví a praví, aby počekali nedlouho, že se jim ovšem toho dostane, po čem tak touží, že ale nyní ještě doba není, kde by ze světa sejiti měl, an mnoho ještě vykonati zbývá. Ovšem tedy řeč směřuje a čelí proti synedristům, kteří ač nejsouce snad přítomni všickni osobně, přece bud z části buď z jistě v biřicích svých poslouchali. *Ještě malý čas s vámi jsem, vece.* Malým čas ten či krátkou dobu tu jmenuje, nebo zbývalo jenom šest měsíců od slavnosti stánků do velikonoci, na kteréž Pán ukřižován byl.

Jsem s vámi, praví, ostanu u vás, aniž budete moci dříve, než Otec určil a já s ním jsem ustanovil, ke smrti mne přivésti. Ostanu mezi vámi přese všechny úklady a nástrahy vaše. *Jdu k tomu, kterýž Mne poslal,* či půjdu v brzce, aniž vám pospíchati a náhliti potřebí. Nedi: Podrobím se smrti, nébrž půjdu k Otci, aby ukázal, že rád se podrobí té smrti; a ovšem že tam zprávu dá, možno-li tak mluvit o tom, čeho tuto mezi lidem svým od pohlavářů zakusiti musil. Nyní *hledají* Ho a sice, aby Jej usmrtili mohli, nápotom přijde čas, vece, *a budete Mne hledati, ale nenaleznete.* Táží se vykladači, o jakém hledání tu Pán mluví. Některým zazdalo se, že rčení *hledati a nenalezati* nic jiného než značí leč nebytí a že Pán nic jiného říci nechce, leda že Ho již více mezi nimi nebude. Ale ty příklady, jež k dolíčení z písma se uvádějí, toho nedolichují. Jiní domněli se vražedlného hledání a vykládali o tom, že Židé po z mrtvých vstání Christa znova uchopiti se vynasnaží a toho dojiti nemohouce na náměstky Jeho, apoštoly, ruce vztáhnou a všelijak jméno Páně vyhledati se podejmou, že ale se jim to nepovede, poněvadž Pán vstoupí na nebesa a odtad slíti bude církev svou a apoštoly, aby ovšem člověčenstvo na víru se obrátilo. Leč smysl ten jest odchoden a nesličen vkládaje více než vykládaje. Slovo *hledati* v dobrém významu se tu bráti musí. Hledati budete mne, dí, roztoužíte se po mně, ale nadarmo, ješto tam, *kdež Já jsem, přijíti vám možno nebude.* Jistoty chápe výklad ten z místa níže 8, 21. 24, položeného, kdež Pán podobně praví, že hledati Ho budou, ale že *umrou ve hříších svých,* Pána nenalezše a z vin svých rozvázání nebyvše. Mluví tedy o strastných chvílích, v nichžto klesajíce pod břemenem valících se na ně svízělů rozdychtí se po Pánovi rozpomínajíce se na slova a na divy Jeho, zdaby u Něho nějakého potěšení našli, ježž byli tak nehodně zavrhlí. Dí tedy Pán, že druhdy poznají, kterak se proti Němu prohřešili, že poznají Jej Mesiasšem býti a že stížení jsouce vinou svého proti Němu odporu hledati Ho budou, aby odprosili Ho a milosti a spásy našli. Ale bude již pozdě, nebo Pán bude tam, *kam oni nemohou za Ním přijíti,* totiž opustí zemi a půjde k Otci a vstoupí na nebesa. Tak dí Moudrost Prov. 1, 28.: *Budou volati a já se neodezvu, hledati mne budou a nenajdou.* Čas nejist, doba milosti neurčita jest a podobá se svrchované pošestlosti, nepoužití vhody Boží. Moudrost záleží pro člověka v tom, aby sobě na ničem nezakládal, co padko a vrátko jest, nébrž jenom směřoval k tomu, co trvá. Praví Pán: *Kde Já jsem a nedi: kde budu,* poněvad ustavičně

povědom jest odvěčné své s Otcem spojenosti. Jest to praesent bezčasý a ideálný a má význam futura pro lidi, k nimž mluví Pán, kteří neznali odvěké Jeho bytosti. Slova: *nemůžete přijíti* znamenají, že do nebe k Němu pro nabytí útěchy nebudou moci se dobrati, ješto na zemi bytují; nemají tuto nejbliže značiti, že od věčného blaženství odvržení budou. O mnohých se to sice říci dalo, ale o všechněch neplatí strohý ten výklad, an dle Euseb. 3, 35. mnozí Židé se po nešťastném skončení války židovské ku Pánu obrátili. Ovšem ale o těch, k nimž Pán řeč nyní vede, plnou měrou platila slova ta. I pro nás plyne tu náuka. Christa musíme za toho života úsilně hledati, sic nebezpečí jest, že Ho při smrti hledající nenalezneme. Což ale nalezne ten tehda, kdo Christa nenalezne? Což jiného, než zoufalství a bídu věčnou. I máme prositi, aby Pán shledl na nás očima milosrdenství a aby víra, kterou nám uštědřil, nepřestávala Ho hledati, nás k Němu pozdvihovati, srdce naše s Ním jednotiti a nás konečně k Němu přivedla. Ale i to plyne, že nebezpečno jest obcovati s těmi, kteří v posměch berou věci, před nimiž trásti se náleží. Jakkoli se cítíš ve víře silným, boj se, že bys mohl býti sveden.

Když Pán tak o sobě mluvil, poslouchali sice pilně Židé, ale, jak se nevěře a nenávisti stává, nevyrozuměli slovům Jeho a přehlédli a přeslechli ozvláště slova: *k tomu, jenž Mne poslal*, odcházím či odejdu a tudy jim zůstávala řeč Páně v soumraku. Mohli se tázati, co by mínil a jak by rozuměl slovům, jež pronesl. Ale překážela jim nenávist při vyrozumívání slovům těm. A kdyby se i byli tázali Pána, nebyli by předce dokonale pejali smyslu slov, leč odloživše závaďu dotčenou. Oni raději v posměch uvodíce řeč Páně, řekli vespolek: *Kam tento půjde, že my Ho nenalezneme? A snad-li půjde do rozptýlení pohanského, aby vyučoval pohany?* Tak mluvili k sobě vespolek ku Christu tím ozvati se liknujíce. *Tento* či onen praví a nejmenují Christa jménem, aua jim toho nenávist a hrdost nedopustila. *Rozptýlením pohanů* někteří vykladatelé rozumějí samy pohany po světě rozptýlené a rozličnými bludy, pověrami a obřady od sebe odrůzněné, ješto naproti tomu Židé veškerí v jedné bohoslužbě a pravdě sjednání byli. Avšak jiní lépe podlé 1. Petr. 1, 1. Jac. 1, 1. rozumějí Židy mezi pohany rozptýlené, k nimž domněli se Pán půjde, aby tam Židů co podkladu použiv i pohany vyučoval, je na stranu svou získal a tak tam u pohanů toho dosáhl, co se mu doma ve vlasti nepovedlo. Židé nevyrozuměli slovům Páně, nebrž Jemu podsunuli úmysl s pohany obcovati a se přizniti, aby Ho před očima lidu ve větší nenávist

uvvedli. Nebo Židé zhola pohrdali pohanstvem. Ustanovil ale Pán ostatí u svojinců Mt. 10, 6. 15, 24. Rom. 15, 8. Jednak bezděky předvěstovali, co se nápotom skrze apoštolů dalo, kteří podlé velení Páně všady evangelium hlásali a pohany ku pravému poznání jednoho Boha a k spáse v Christu obraceli. Oni ovšem tak málo tomu rozuměli a tak málo ve smysl vlastních svojích slov vníkali, že opět a opět se táží: *Což to jest, jež praví: Hledati Mne budete a nenaleznete? a kde Já jsem, vy nemůžete přijíti?* — Tak se dne toho skonala ta hádka a Židé rozešli se, nic nepořidivše proti Pánu, avšak také ničeho nezískavše aniž k usmyslení sobě navěsti se ode Pána davše. Ale chtěl Pán ještě svědčiti o sobě za svátků těch a to se dalo skutečně.

37. V poslední pak den velký svátku stál Ježíš a volal, řka: *Žizní-li kdo, pojd ke Mně a pij.* 38. Kdo věří ve Mne, jak praví písmo, proudové z útrob jeho poplynou vody živé. 39. To však řekl o Duchu, jež přijíti měli věřící v Něho; nebo ještě nebyl Duch dán, poněvadž Ježíš ještě nebyl oslaven. 40. Z onoho tedy zástupu uslyševše tyto řeči Jeho povídali: *Tento jest právě prorok.* 41. Jiní povídali: *Tento jest Christus.* Někteří ale povídali: *Zdali z Galiley přijde Christus?* 42. Písmo-li nedí, že ze semene Davidova a z Betléma městečka, kdež byl David, přijde Christus? 43. Různice tedy nastala v zástupu pro Něho. 44. Někteří ale z nich chtěli uchopiti Jej, ale nikdo nevztáhl na Něho rukou. 45. Přišli tedy sluhové k velekněžím a fariseům. I řekli jim oni: *Proč jste nepřivedli Ho?* 46. Odpověděli sluhové: *Nikdá tak nemluvil člověk jako tento člověk.* 47. Odpověděli tedy jim fari-seové: *Zda i vy svedení jste?* 48. *Zda z náčelníků kdo uvěřil v Něho nebo z fariseů?* 49. *Leč zástup tento, jenž nezná zákona, zlořečení jsou.* 50. Řekl Nikodém k nim, ten, jenž přišel k Němu v noci, jenž jedním byl z nich: 51. *Zdali zákon náš soudí člověka, lečby dříve uslyšel od něho a poznal, co činí?* 52. Odpověděli a řekli jemu: *Zdaž i ty Galilean jsi?* Zpytuj písma a víz, že z Galiley prorok nepovstává. 53. A navrátili se, každý do domu svého.

Svátek stanový měl po celý týden trvání svoje Deut. 16, 13. a nad to ještě osmý den se přičinoval k té slavnosti Lev. 23, 35. Num. 29, 35. 2. Esd. 8, 18. jako zvláštní slavnost 2. Mach. 10, 6. Josef Flavijský jej čítá ke dnům stanosvátků beze všelikého rozdělování a mluví o slavnosti osmidnové Ant. 3, 10. 4. Podlé toho tedy to, co se tu od sv. Jana klade, dalo se osmého dne ku konci stanových svátků. Nebo dí Jan: *V poslední den veliký svátku stál Ježíš a volal: Žizni-li kdo, pojd ke Mně a pij.* V den poslední se lid shromáždil ve chrámě a obřadové slavně se odbývali. Od toho den ten velikým sloul; také se na něm docela odpočívalo Num. 29, 35. Tu se také opětovala s velikým plesáním lidu ceremonie vodolivu druhého, šestého a osmého dne vykonávaná. Po obyčejném z rána obětování vyšel kněz s nádobou zlatou a vně města v studnici Siloe nabral vody do té nádoby, jenž asi půl druha mázů obnášela. I nesl kněz ve slavném průvodě nádobu tu s vodou skrze vodnou bránu chrámu do vniterné sínice, kdež vstoupiv na stupně oltáře tamného vylil vodu do stříbrné odvodicí opatřené či dřavé číše na levici, obětné víno pak vylil na témž oltáři na pravici do podobné odvodicí opatřené číše čili šálu. Při průvodu zpívali kněží a levité antifónu z Is. 12, 3.: *Cerpáte vodu s veselím z pramenů Spasitele; při vejíti do brány vodné a při vylívání pak zpívali se žalmové 113. až 117. čili veliký halel.* Ceremonie ta dala se na upamatování dané Israelitům na poušti vody, byla spolu spojena s prosbou o déšť a byla podle doštěných slov Jes. 12, 3. oznakem, že v israel-ském lidu neustále zdroj spásy v Bohu pramení. A nad to byla předpovědí osvěhy, otavy, občerstvy i obnovy, která se v časech Messiášových státi měla vylitím darů Ducha sv. Pán stál ve přítvorech někde, kudy průvod se ubíral a jakož druhdy u Samaritanky k. 4, 14. od vody obyčejné přešel k vodě duchovné, tak i tuto učinil. I stoje tu volal hlasitě, aby mohl dobře ode všech slyšán býti: *kdo žizní, pojd ke Mně a pij.* Tím naskytá, že, co se nyní koná, k Němu se odnáší a milosti od Něho co Messiáše udělované napřed navěstuje. *Žizni* znamená vědomí o potřebě výbavy a spásy a znamená dychtivost po té výbavě a té spáse. Zahrnuje se tedy v žizni té žádost a snaha po pravdě, po spravedlnosti, po spojení s Bohem a kdo takovými žádostmi se rozzádal, tomu praví Pán: *pojd a pij*, ten nalézá úplné ukojení jich u Pána. *Piti* značí samovidně ujímání pravdy a dober duchovných ostatních, Pánem uštěďrovaných. Dí: *Žizni-li kdo, pojd*, a nedí prostě *pojd*, poněvadž jenom chtějícím a snažícím se chce udělit věci, jichž ku

spáse potřebí a poněvadž člověk vezdy s milostí Boží spolu působiti má. Má člověk nevystihlou touhu a neodbytnou žádost, kterou darmo usiluje nasyciti tvory a jejich plody a radostmi. Jen kdo tu žízeň cítí, ten člověk ku Christu jde. Žízeň tu sám Christus v nás zbuzuje, on sám táhne k sobě ty, kteří jdou k Němu, aby běželi po vůni mastí Jeho s chutí. Milost žádati začátek milosti jest. Ale nežizní ti věci nebeských, kteří se po pletských a světských shánějí. Požitbou věcí zemských neukáji se žízeň duše podlé obrazu Božího stvořené, nébrž více se podněcuje. Nebo, vece Aug., duši stvořenou pro Boha nic, co méně Boha jest, ukojiti nemůže. Jak jelen touží po vodách, tak touží duše naše po Bohu, Žalm 40, 1. A však není dosti žízeň tu cítiti. Jíti musí člověk ku Christu. Jíti ku Christu a piti od Něho obsahuje víru v Něho a v náuku od Něho zjevenou a zachovávaní jich. A o člověku, jenž věří ve Mne, vece dále Pán, jak dí písmo, *z útroby jeho proudové vody živé potekou.* Táhne se Spasitel ku písmu starého Zákona vůbec, neudáváje místněji, ve které knize by se to četlo. Jsou zajisté přemnohá místa v starém Zákoně, v nichž vylití vody obrazem jest uštěďření darů Ducha a milosti. *Vylíji ducha svého*, Joel 2, 28. *na veškeru pleť a prorokovati budou synové vaši* Jes. 41, 18. *Otevru na vrchách hor řeky a u prostřed poli studnice, obrátím poušť v jezero vod a zemi bezcestonou v potoky vodné.* U téhož 44, 3. *Vylíji vody na žiznivě, vylíji ducha svého na símě tvé.* A tak jest přemnoho míst, v nichž obrazu toho písmo užívá. Zdá se jednak, že měl Pán na mysli také obrazy vod Jerusalemských a vod chrámových Zach. 14, 8. Ez. 47, 1—12., jimiž mocný a všeobčerstvivý proud milosti Spasitelových se vypisuje. Jiní nepotřebně myslí, že výrok Páně vzat z knihy nějaké starého Zákona, jenžto ke ztracení přišla. Smysl jest, že člověk, jenž věří v Christa, všelikými dary milosti Boží hojně oplýváti bude. Aby hojnost tu vyličil, dí *proudý* a nespokojuje se pouze s proudem jedním. Potom vece: *potekou* z útroby jeho, čímž značí, že tak hojně oplyne dary nebeských milostí, že ne-
toliko sám jich s dostatek míti bude, nébrž že se jimi také s jinými lidmi zděliti a jich ostatním lidem uštěďriti může. Nedobře někteří interpreti slovem *potekou* praví toliko naznačenu býti hojnost milostí, jimiž vše-
keren vniterný člověk oživne a oplyne, an Duch Boží naporád mocně působiti bude na duchový život osvěcováním, očisťováním, posvěcováním a posilňováním. Ten smysl mají slova Páně výšeji 4, 14. pronesená: *Voda, kterou dává jemu, stane se mu pramenem vytryskujícím do života věčného.* Na našem

místě ale Pán více říci chce a uemluví jen jak při Samaritánce o blažených následcích při věřícím, nébrž i o blahém jeho na jiné působení. Slova: *jak di pismo* potahovaliněkteří k slovům: *kdo věří*, jakoby se jimi způsob víry vytýkal, který má býti podle písma. Leč lépe se slova ta poji se slovy následujícími. Slovo: *kdo věří*, *ὁ πιστεύων* jest absolutný nominativ. Živa pak jest voda, vece Zlatoúst, poněvadž neustále působí a tvoří. Kdo ducha víry v sobě má, ten zavlažit může celou zemi. *Věříme proto i mluvíme*, dí sv. Pavel 2. Cor. 4, 13., an vnitřné působení milosti a pravdy ústním zvěstováním jich se vynořovalo. Pamatuj, dí Zlatoúst, na moudrost Štěpánovu, na kázání Petrovo, na mohutnost řeči Pavlovy. Nic jich nezadržovalo; jak veleproudové se valili všechno s sebou uchvacující. Pro lepší a větší důraz seslovo *proudové* napřed klade. — Jest ještě výklad jiný, jenž slova: *proudové potokou z útroby jeho* na Christa odnáší. Ale výklad ten očitě nepráv jest. Sv. Jan sám slova Páně vykládá, an dí: *To pak pravil o Duchu, jehož věřící v Něho dostati měli*. Nedí, že proudy oněmi rozuměl Pán Ducha svatého, nébrž jenom o celém výroku Páně praví, že se k milostem od Ducha svatého darovaným potahuje. Příčinuje výklad Jan, poněvadž smysl slov Páně, byv mn tenkrát, když Pán je pronesl, temen, jemu ozřejmél později, jak tam výše o jiných slovech Páně výslovně praví 2, 22.; ozřejmél mu, když Duch sv. přišel a osvitil mysl apoštolů a když viděl, že nejenom apoštolé, nébrž i jiní věřící hojnými dary Ducha sv. oplynuli. To jest, co dí o *Duchu, jehož věřící přijíti, dojíti, dostati měli*. *Ještě zajisté*, dí dále pro vysvětlení sv. evangelista: *Duch dán nebyl, poněvadž Ježíš nebyl ještě oslaven*. Slovy: *ještě nebyl dán* udává příčinu, proč mluvil v budoucím času o dáti se majícím proudu Duchových milostí. Darové Ducha sv. již sice ve starém Zákoně dáni byli a zminují se nejednou o nich písma. Ale ješto původné spojení Ducha sv. s člověčenstvem se přerušilo hříchem, tedy vylití Ducha a darů jeho nemohlo se státi, až Christus na kříži hříchy smazal. Dávání darové ve starém Zákoně porůzno; povšechné, hojné a obecné vylití darů těch, jak z výše dotčených míst prorockých viděti, mělo teprva Messiašem se státi, a bylo ovocem zásluh a korunou triumfu Jeho, jenž pravici Boží povýšen byv, vylil Ducha sv. na lidi Act. 2, 33. Nebyl dán Duch svatý, až *oslaven byl Ježíš* či až po oslavení Christově, t. j. po nanebevzetí; nebo Pán svou smrtí dary ty zasloužití musil lidstvu a dřívější lidstvo darů těch chopno nebylo. Duch sv. nyní nejž od dál toliko osvécovati a posilovati měl člověky, nébrž

v nich co ve chrámě přebývatí. Dar Ducha svatého jest ovoce smrti, vzkresu a vstupu Páně. Musila hlava naše, musil původce a vzor nového života našeho sám v těle svém život nový přijíti, dříve než ho svěřencům a údům svým udělil. Musil sám se obroditi stváním z mrtvých, nežli nám Ducha obrodu poslati mohl. Musil se světa toho dokona ukryti, než mohl se státi otcem budoucího věku. *Oslavení* Páně sice má také obšírnější obor a značí vůbec uznání veleby a božské důstojnosti Jeho; na našem místě ale očitelné jest řeč o nanebevstoupení, když vrátil se v tu slávu, kterouž měl dřívěji než svět byl 17, 5. V textu řeckém nechte se slovo: *δοξέω*, *datus est, dán jest Duch sv.*, nébrž pouze *ještě nebyl Duch sv.*, a však slovo to vypuštěné přimysliti se musí, nebo Duch sv. jest odvěky a souběžzást s Otcem i Synem. Podobné vece Pán níže 16, 7.: *neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám*.

Vypisuje ještě sv. Jan následky řeči té Páně, ač byl jí celé nepředložil, nébrž jenom trest její udal. *Někteří z lidu, tyto řeči uslyševše, pravili: Tento jest právě prorok. Jiní pravili: Tento jest Christus*. Byli to bezmála Galileané, kteří doma již po uzření toli divů byli víru v Pána ujali a nyní slovy Páně odlečení byvše veřejně víru svou projevíli. Jedni z nich měli *Ho za proroka* a sice, poněvadž v ř. t. slovo to se členem se klade, za proroka předpověděného, majíce na mysli bezmála místo Deut. 18., 15., kdež o Messiaši řeč jest. Avšak v tom sami nebyli sobě dosti jasni a měli Pána buď za Eliáše (Mt. 16, 14.) aneb za Jeremiáše (J. 1, 21.). Jiní ale Pána najisto Messiašem býti vyhlásili. Tomu ale odpírali jiní ze zástupu, takže se posměšně a úporně. *Někteří povídali: Zdali z Galiley přichází Christus? Nedi-li pismo, že z plemene Davidova a z městečka Betléma, kde David byl, přijde Christus?* Tak mluvili bezmála Jerusalemané, to, co (níže v. 52.) velerada chtěla, za pravé ujavše. Jsou to však hlasové jiní, než ti, jenž se dřívěji v. 25. ozvali; nebo tamti dřívější v. 25. mluvili o nevěděni, odkud by Christus býti měl, tito ale se k výrokům písma o Betlému co rodišti táhnou Mat. 2, 5. Mich. 5, 1. Jes. 11, 1. Jer. 23, 5. Vůbec se očekávalo tehda přibytí Messiaše a památka na zámlyvy Davidovi a potomkům jeho učiněné oživěla v myslech veškerého lidu. Betlém, kdež David narozen a vychován byl, nebyl vzdálen od Jerusalema a z proroka Mich. 5, 1. věděli, že odtamtud Messiaš pojití musí. Ovšem pak Pán pocházel z Betléma, ale oni nevěděli o tom a na tom si málo dávali záležeti, domníce se, ano za přesvědčené se majíce, že z Nazareta jest, ješto příbuzní Jeho byli Galileané a ješto ustavičně v Galilee přebýval

a bezmála v řeči také přízvuku galilejského užíval. *Různice tedy povstala v zástupu pro Něho*, vypravuje evangelista. Různice taková, pokavád svět ostojí, trvati bude, poněvadž i zlovůle a zlovášně lidské potvrvají. I nesmí nás to nikoli másti, aniž pro ujiti různice od pravdy ustupovati máme, když máme povinnost, pravdu hlásati. Pravda jest majetek vdovy církve a sirotků křesťanů, kdo pravdu nehájí, mrhá majetek ten. Hádali se lidé mezi sebou o Christu, aniž Pána se tážíce, ani učeníků Jeho, aby pravdivé rodiště Páně poznali. A Pán mlčel, poněvadž se netázali a poněvadž věděl, že jim málo na čiré pravdě záleží. I byl tedy rozbroj a vzešla různice a roztržka v lidu pro Pána, an někteří právě, jiní neprávě o Ném soudili. Ale pro přibytí velikého zástupu z Galiley do Jerusalema byl počet těch, kteří o Pánu příznivě smýšleli, větší a tudy se obávali přednostové lidu a velerady, že by Pán z pastí a úkladů Jemu tak dlouho kladených ujiti mohl a oni té krásné příležitosti, Pána do rukou svých dostatí, se zbavili. Vypravuje o tom Jan: *Někteří z nich chtěli uchopiti Jej; ale nikdo nevztáhl na Něho rukou.* Blažen, kdo se nalézá v rukou Božích! Zlovůle jiných nemůže mu tolik uškoditi, co vlastní jeho zlovůle mu škodí. Vyslání byli od velerady biřicové; ti číhali na okamžik, *kdež by Pána zajíti mohli.* Možno, že s nimi také jiní spikli se a jim v tom náhončími byli. *Ale nikdo nevztáhl rukou na Něho*, neměli té odvahy a nepřipouštěla jim toho bázeň a úcta, kterou sobě sami skrývali, a ta velebnost, kterou Pán veškery takové pokusy ničil, ana v. 30. nepřišla ještě hodina Jeho. Biřicové, jež vyslali velerádci pro zajetí Pána, byli ovšem všelijak hotovi, k službě své dokonale státi a vůli velerady o zajetí Christa vyplniti. Zůstali nedaleko Pána posud na příhodnou chvíli hotovi jsouce. Avšak pro svou osobu neměl z nich nikdo bezmála té úrupné zarytosti a zrozumělosti a toho proti Pánu zášti, jimž velerada hojně oplývala. Tudy unešení byli náukou Páně a uvlečení božskou důstojností Jeho a nic nevyřídívše *vrátili se k velekněžům a fariseům.* V řeckém textu jest jen jeden artikel, an fariseové a veleknězi co jedna kategorie se považují. Výseji v. 32. dva artikulové se při jich jmenech kladou, aby důrazně řeč plynula. Velerada byla bezmála shromážděna očekávajíc, s jakou biřicové přijdou a ovšem se nadějíc, že jistě Pána přivedou. S tím větším tedy hněvem oslovili je: *Proč jste Ho nepřivedli?* Ti ale v plné otevřenosti vyznávají, že jim nijak možno nebylo věc tu provésti a příčinu udávají: *Nikdá člověk takto nemluvil, jako tento člověk.* Nedějí: Nikdá člověk tolik zázraků nečinil jak tento člověk. Nébrž dějí: Nikdá člověk *nemluvil*, jak tento

člověk. U lidí mívá řeč nejednou velikou moc nad srdci jejich. Což teprva řeč ta, jenž z úst Paně řinula! Bůh dává slovům sluhů svých sílu a účinek, jak se moudrosti Jeho líbí, a chce-li srdce něčí otevřítí, málo světla a některý ten paprsek stačí, aby duši jeho veškera krása Boží ve své svrchované moci se vyskytala. Což teprv říci o slovech Páně a o důrazu moci jejich nad srdci, jenž se jí zrozuměle nezavírala? Divno-li, že se jí ti biřicové poddali? Byla to ta veleba Páně, jenž z každého slova a z tváře, z oka a z celé postavy Jeho vybleskala, co jim v jich předsevzetí překazila. Vyšli Pána chopit, vrátili se Pána slavit; zajetí chtěli a sami zajati byli slovy Páně a velký dojem oné veleby Páně zapudil od nich veškera bázeň, kterou měli před vysokou radon. Mohli se jinak vymluviti, mohli říci, že zástup jim bránil, že toho nemohli učiniti, aby bouře a kramola nepovstala; oni ale upřímně znají se k dojmů, jež na ně vyvírala slova Páně. A proto myslí někteří vykladači, že Bůh tu jejich upřímnost jim odměnil tím, že nápotom byli mezi těmi třemi tisíci, kteří na seslání Ducha sv. kázáním Petrovým se obrátili. Pohlavárům ale se to zhola protivilo a ve hněvu pravili: *Zda i vy svedeni jste? Však nikdo z náčelníků a fariseů v Něho nevěří, jen lid ten, jenž zákona nezná a ti zlořečení jsou.* Tak Bůh druhdy lidem sprostým dává poznatí pravdu, an lidé učení a vzdělání ve tmách ostávají. Zjevuje zajiště tajemství své pokorným a maličkým a tají je před moudrými světa toho Mat. 11, 25. Nemnohu slov druhdy z nepatrných úst projevených uděluje Bůh druhdy velkou a neodolatelnou sílu, ač smí-li se říci. Měli ovšem velerádci tázati se: Oo mluvil a copřednášel? a měli usmyslití sobě. Oni ale domlouvají jim, že v úsudku, je-li Ježíš Christem či Messiášem, či není, mají se představenstva držeti, ne však vlastního soudu následovati; nikdo však z představenstva a z učenstva neuvěřil v Něho, tedy ani jim nesluší tak pochvalně o Pánu mluvit. Ovšem že mnozí z učenců, z kněžstva a ze samé rady vysoké jinak soudili o Christu a vírn v Něho ujali; leč to ti velerádci tuto ukrývají před oněmi sluhami, ano před sebou samými tu věc tajili. S pohrdou oni mluví o vyznavačech a věrcích Páně, že to lid sprostý ano lůza jest, jenž zákona nezná; jehož tudy zhola následovati nesluší. Ano praví o lidech těch, že *zlořečení* jsou a tedy zlořečení nad nimi vynášejí. Zlořečení to jest náruživě vzvolání, není to náležen vyobcování, není úřednou kletbou, nébrž jest vliv okamžité vášně a zaryté nenávisti. Zlořečeny ty lidi praví býti pro nevědomost a nepodrobenost úsudkům představenstva. Stalo se co se mělo státi,

aby opatrněla pravda Boží, že Bůh vede srdce lidská jako potoky říčné. Nejednou pýcha lidská až tam dokračuje, že chce raději se vznešenci zatracena, než-li s ponížnými spasena býti; ale tím se dokazuje, že pýcha a pošetilost životné sestry jsou. A vyniká z toho, že spasitelnější jest malým a opovrženým býti mezi věrci, než vznešeným a slavným ve světě a v nadám hrdosti podrobeným. Tu stalo se, že ti, jenž po školsku zákona neznali, uvěřili v Toho, jenž zákon dal, an ti, kteří se známostí zákona honosili, dárce a dokonatele zákona zavrhlí. (Aug.)

Ve velké radě byl ale, jak 3, 2. víme, také Nikodém, tajný učen Páně, ač nevíme jak daleko u víře v Pána postoupil a kterého v ní stupně dostihl. Kvomě něho byli bezmála také jiní pohlavárové v radě, kteří 12, 42. k Pánu klonili se, avšak hlasu svého pro strach před fariseje nevydali, aby nebyli vyhostěni z církve. Většina pozůstávajíc ze strohých fariseů byla proti Christu a tudy těch několik lépe smýšlejících se omlčelo a stouliko ústa. Ani Nikodém nevyjádřil se veřejně a otevřeně pro Christa; ale aspoň postavení svého používá k tomu, aby je násilného a nezákonnitého postupu uchránil. Oni smrt Páně ustanovili bez okolků a beze všeho předchozího soudu; nad tím rozhněván domluvu jim činí. *Řekl Nikodém k nim. ten jenž přišel k Němu v noci, jenž jedním byl z nich: Zda-li zákon náš odsuzuje člověka nevyslyšev ho dříve a nepoznav co byl učinil?* Táhne se tu k nejednomu příkazu starého Zákona, kde se velí, aby vyslyšán byl viník a slyšání byli žalobníci i svědkové a aby bezprávně pokuta na žádného se nevynášela Ex. 23, 1. Deut. 1, 16. 16, 18. 17, 8. 19, 6. nn. Jest to odvěčně právo člověka, aby nebyl na pouhé podezření a pouhé nepřátelů žaloby bez rozsudku a rozeznatku pře jeho odsuzován. Poháně toho šetřili aspoň při neotrocích jako o Římanech Act. 22, 25. svatý Pavel nadesýlá. Ale zlovášeň uvádí zákon takový u sebe v zapomenutí a běda těm, kdož nad jinými soudí, stranu druhou neslyševše. Sami ti velerádcí se velecásto volali na zákon a Christa Pána před lidem co přestupitele zákona vyhlášovali, a nyní lidu vyčítali, že zákona nezná. Tedhle ale náruživému jich záští se líbí k zákonu zhola nehleděti a skromnou výtku a tiché upamatování na povinnost přenelibě nesou, když jim Nikodém pravil: *Zda-li zákon náš odsuzuje člověka nevyslyšev ho a nepoznav co učinil?* Zákon se tu co osoba představuje, jenž poznává a soudí. Na zlou straně oni to Nikodémovi vykládají a podezřívají jej, jakoby se ku Galileanům, k těm nemoudrým a zavedeným a opovrženým Galileanům přidru-

žovati volil. *Odpověděli a řekli Jemu: Zdaž i ty Galilean jsi? Zpytuj písma a viz, že z Galiley prorok nepovstává.* Praví mu s trpkým posměchem: *Jsi-liš Galilean?* Ovšem na mysli mají a vytýkají mu, že snad jest následovatelem a příznivcem Ježíšovým, ješto v Galilee Pán přemnoho vyznavačů měl. Zkrátka doufají odbyti veškeru námitku jeho, an praví: *Zpytuj písma a viz (přesvědč se), že z Galiley provok nepovstává, či nepovstal, jak má jiné čtení, jenž průvodnější jest.* O výroku tom a o prorocích z Galiley povstalých nejednak smýšlejí vykladatelé. Pravda jistá jest, že Judea byla hlavitá část země a Galilea patříc ku království israelskému, pozadu zůstala ve mnohém ohledu, platnosti a vážnosti té nemajíc jako Judea, již také za tou příčinou, že od pohanů také z části obydlena byla. A tu již jednom vykladatelům se vidí, že náčelníci z velerady z domyslu a nadohad výpověď učinili, že z Galiley nemůže prorok povstati a že tudy také nikdy nepovstal. Ve své horlivosti odesílají Nikodéma ku písmu a pobízejí ho: *Zpytuj a uvidíš, že nepovstal prorok z Galiley.* Ale zapomněli prý v zaslepenosti a zarytosti své, že v krajinách těch, kdež se nyní Galilea prostírala, také proroci domovem bývali; Eliáš z Thisby, Jonáš, Nahum a Oseáš 7, 1. 5., pocházeli z těch prásel, nač ale jim zášť a náruživost prý pamatovati nedala. Ale jiní vykladači jich výroku hájí a praví, že sice zhruba teší, ale v celku pravdu mají, ješto o jediném Jonáši 4. Reg. 14, 25. průvodno jest, že z krajin Galilejských posel, totiž z Gath Heferu. Eliáš pocházel z Thisbe, město to ale leželo v Gileadě. Oseáš sice byl ze severného království, ale nepraví se, že byl Galilean. A co se Nahuma týká, někteří Elkoš v Assyrii hledají. Tak někteří vykladači. Leč prvnější výklad obyčejnější jest a o zaslepenosti jejich svědčí, že docela zapomnuli na proroctví Isajášovo 9, 1., kdež výslovně se praví, že východ velikého světla, t. j. Messiáše vzejde z Galiley. Což jim záleželo na pravdě, když jen svou krátku provedli. Nechce-li člověk něco viděti, samo světlo slunečné není dosti jasným, aby mu je viditelným učinilo. Kdo se zlovášněm oddá, vezdy na blud narazí.

Jednak ta námitka Nikodémova toli působila, že pro tentokrát, bez dalšího proti Christovi postupování se rozešli ničeho nepodnikše. *A tu vrátili se, vece sv. Jan, každý do domu svého.* Jiní vykladači slova: *odešli každý do domu svého* o navracení se poutníků z Jerusáléma do domova svého slyší. Ještě jiní berou slova na ten smysl, že sami Jerusálémští stany opustivše, do svých obyčejných bytů se ubytovali. Ale převládá smysl první. — A co Pán? O tom hlava osmá.

Hlava VIII.

Ženě cizoložné odpouští 1—11. Následují tři řady řeči Páně. V řadě první 12—20. osvědčuje se býti světlem světa a svědectví to pravdivým býti ukazuje. V řadě druhé 21—29. mluví o smrti své a o hříchu fariseů a odpovídá na otázku: kým jest. Třetí řada 30—59. obnáší výtky proti Židům a obranu důstojnosti Páně. Při tom mluví Pán 30—47. o svobodě a otcí Židů; když pak se rouhali tito, tedy Pán jim 48—59. lahodně odpovídá, o věčnosti své mluví a ukamenování vyhýbá.

1. Ježíš pak odebral se na horu olivnou. 2. A na úsvitě opět přišel do chrámu a vešken lid přibyl k Němu a posadiv se, učil je. 3. Přivedou pak zákonici a fariseové ženu v cizoložství postiženou a postavili ji uprostřed 4. a řekli Jemu: Mistře, tato žena nyní postižena byla v cizoložství, 5. V zákoně pak Mojžíš přikázal nám takové kamenovati; ty tedy co pravíš? 6. To pak povídali, pokoušejíce Ho, aby mohli obžalovati Jej. Ježíš ale schýliv se dolů prstem psal na zemi. 7. Když tedy trvali tázajíce se Jeho, vzhýliv se, řekl jim: Kdo bezhříšen jest z vás, první na ni kamenem hod. 8. A opět se schýliv dolů, psal na zemi. 9. Uslyševše pak jeden po druhém vycházeli, začínouce od starších. A zůstal sám Ježíš a žena uprostřed stojící. 10. Zvednuv pak se Ježíš, řekl jí: Zeno, kdež jsou ti, co tebe obžalovali? Žádný-li tebe neodsoudil? 11. Ona však řekla: Žádný, Pane. Řekl pak Ježíš: Ani já tebe neodsoudím, Jdi a již více nehřeš.

Příběh tento o ženě v cizoložství dopadené 1—11. ode mnohých kritiků se zamítá, ješto se prý slohem liší a nedostatkem mystického přítmi či přísytu v Janu obyčejného a ješto prý vniternou povahou vůbec původnost jeho podezřelá jest a ješto nad to ve mnohých rukopisech schází. Nejznamenitější zajisté rukopp. A B C a sinajský neposkytají části té, ač A a C tu kusi jsou, avšak ovšem podlé délky mezery sotva ji měli, ano dle úsudků vážných kritiků jistě neměli. Jiní rukopp. část tu obélují či obélem naznačují co podezřelou a ve mnohých opisech nenalezenou. Otcové sv. před Augustinem a Je-

ronymem částky té nevykládají a syrský překlad jí nečte. Avšak předce za slovo Boží od sv. Jana napsané právem ta částka se má, ješto důvodové dotčení nemají té platnosti, abychom jim zhola přisvědčiti musili. Z rukopisů ji obsahuje přede všemi D a s ním se shodují rukopisové F G H K a jini; Jeronym ji našel ve mnohých řeckých a latinských rukopisech a kde se v řeckých opisech vypouští, tam přecasto připsáno stojí, že sice ve mnohých nenalézá se, že však ve starých celá se nachází. V ustanoveních apoštolských se s ní shledáváme 2, 24, 4., podobně v jiných spisech. Co se rozdílů slohového týká, o tom nelze mnoho říci, ješto stať velmi krátká jest a odchodnosti té do sebe nemá, abychom ji odvrhati měli; nebo jest-li sv. Jan tu některých slov užívá, jichž při částech jiných nemá, jde odtud, že o jiné věci mluví. A kdo bude spisovateli předpisovati, že vezdy týchž slov a výrazu užívati musí? O zákonících jinde Jan nemluví, ale tu se mu o nich zmíniti vidělo. Zvláště pro autentičnost stať mluví, že těžko souditi, kterak nebyvši původně napsána od Jana, se na to místo dostat mohla, dobře ale příčiny udati se mohou, pro které vypuštěna byla. Sv. Augustin (conj. ad. 2, 7.) vece, že se vypouštěla část ta proto, poněvadž se obáváno, že by veřejně čtena byvši mohla uvést na myšlenku, jakoby cizoložství mezi menší hříchy náleželo, a jakoby ten jenom jiné lidi souditi mohl, kdo hříchu prost jest. Pro ty dvě vážné příčiny se stať ta bezmála napřed jenom co vypustitelná v rukopisech značila, časem ale docela se vypustila, ješto se nevidělo opisovati toho. co se nečetlo. Ve Vulgátě se nalézá a patří k oněm částem, o kterýchž církev se na sněmu Trid. 5, 4. vyslovila, že jich nikdo bez pychu a opovázlivosti zavrhovati nemůže.

Když byl Pán ony řeči dokončil, z nichž částku toliko Jan nám zachoval, totiž řeč o důležitosti a nevyhnutelnosti víry v Něho, odebral se na horu olivnou. Tam přenocoval buď pod širým nebem, buď ve stánku nějakém, an ještě trvalo bydlení ve stanech za dne buď v nějakém stavení, kteréž tam patřilo někomu, jenž Pána přidržel se. A snad tázati lze se, nemělaliž nějakou budovu pod horou tou rodina Lazarova? Ovšem ale Pán obyčejně noci na modlitbách trávil Luc. 21, 37. 22, 39. Jan 18, 1. Tím dával nám příklad, jak potřebno na ústupech duchovních a na modlitbách sílu ducha sbíratí a spolu ukazoval, že nejsme leč poutníci na zemi, jak tomu též předešlá slavnost vyučovala.

Na úsvitě přišel opět do chrámu, do některé vnitřní síně svatyně, kdež lid odevšad přicházel a brzo Jej obstoupil, aby poslouchal učení Jeho. A tam právě zaměřil Pán, dříve nežli se veškeren lid rozejde domů, k němu o božském poselství a poslání svém mluvíti hodlají. Neobrátilo se k Němu toli lidí, jak byl se nadíti mohl; ale proto neopouštěl nauku svou blásati, nébrž tím více to potřebno usoudil. Příhodilo se pak, že postižena byla žena v cizoložství. *I přivedou zákoníci a fariseové ženu tu v cizoložství postiženou a postavili ji u prostřed a řekli Jemu: Mistře, tato žena nyní postižena byla v cizoložství. V zákoně pak Mojžiš přikázal nám takové kamenovati. Ty tedy, co pravíš? Neuznávali oni soudu Christova, aniž jim vlastně o to běželo, aby soudem Páně na ženu trest vyneseno byl. Lestným těm nepřítelům Páně fariseům a zákoníkům se vidělo z té příhody Pánu zálohy a úklady ustrojiti. Přivedli oni tu cizoložnici před Pána lidem otočeného, aby Jej přinutili k nějakému výroku. Nastraženo to přecbytě a mysleli, že se Pán nevymkne. Mohli a měli podle vědomí a svědomí svého ženu tu odsouditi, an z velerady byli (v. 9.); poněvadž ale se k úsudku Páně táhli, tedy právo svoje v té příčině zadali a musili se napotom podrobiti mimovolně tomu, co Pán přese všeliké jich nadání ustanovil. Nebyla to pře úředná, nébrž soukromá je vedla zášť a nenávisť. Zákoníci u Jana jinde nepřicházejí; ale ještě se tuto jednalo o výklad zákona právního, tedy si fariseové, horlitelé zákona Mojžišova, k sobě zákoníky přidružili. Na nepravost cizoložství byla smrt Lev. 20, 10. ukamenování předepsána Deut. 22, 24. Ve knize Lev. 20, 10. o smrti vůbec, a při nevěstách Deut. 22, 21. o smrti ukamenování se určuje. A tudy zdá se některým vykladačům žena ta mladou nevěstou býti. Leč nejde to nutně z řeči jejich, kdež praví, že Mojžiš kamenovati velí osoby takové; nebo smrt v třetí knize Mojžišově velená Lev. 20, 10. není jiná, leč kamenování, jak z Ezech. 16, 38. 40. vysvítá, aniž právě jest mínění thalmudistů, jenž smrt tu oběšením býti kladou. — Nebylo potřebí žádného otazování, kde žádného pochybenství nestávalo. Ale tito nepřítelé Páně znali Jeho ke hříšníkům vlídnost a dobrotu, Luc. 15, 1. a chtěli svým věci té Jemu předložením k úsudku Jej přiměti mírnému a odpouštělivému a tudy Jej v odpor se zákonem uvéstí. Kdyby ale byl nad hříšnici podle zákona Mojžišova soud smrti vynesl, byliby nepřítelé Jeho ukazovali, kterak sobě samému odporuje a jistých zásad nemá; a nad to by nebyli váhali u Římanův, kteří sotva kamenování takovému římským právům příčímu se průchod dávali, všelijak*

co podryvače a s řízením římským nespojence Jej osočovali. A tudy praví sv. Jan, že tak mluvili, *pokoušejíce Pána, aby Jej obžalovali mohli*. Činili dílo své, hledající Jej usmrtiti, an Christus dílo své konal, spasiti hledě. Při této části neopominají strojí a přílišní kritikové uváděti, že místo *veškeren lid*, πᾶς ὁ λαός, u Jana jindy přichází ὄχλος, *zástup*, místo *na úsvitě* ὁρθρον slova πρωί, *záhy zrána*; místo *fariseů a zákoníků* bychom prý u Jana očekávali slovo Židé, οἱ Ἰουδαῖοι a samo to slovo ἐπαιροφώρον, in flagranti, in ipso facto či vlastně in ipso furto, po česku při lici, se jim na Jana nepřipadati vidí. Leč o tom jsme se již výšeji vyslovili.

A co činil Pán? On skutečného soudu nevynesl a odpovědi jim žádné nedal. *Ježíš, vece Jan, skloniv se dolů prstem psal na zemi*. Tím chtěl ukázati, že nepozoruje jich, an oni otázku nevčasné mu kladou majíce sami v ní rozhodnouti. Hravě psaní na zemi u všech národů, jmenovitě Řeků a Židů bylo znamením, že si člověk toho, oč jedná se, nemnoho všímá. Mohl Pán ovšem, jak tam Luc. 12, 13. nn. říci: kdož mne ustanovil v té věci soudím? Ale neučinil toho, dílem aby napřed ukázal, že věci manželské ovšem k úsudku církve Jeho patřiti budou; dílem aby hříšnici milosrdenství prokázal, an mohl ji přísnosti soudu zanechat; dílem aby jednáním takovým vyjevil fariseům a zákoníkům, že on ovšem ví, jak pod zástěrou, jakoby Ho uctiti chtěli, toliko uškoditi a v nesnáz uvésti Jej usilují. Ale co psal? Jedni praví, že psal obecnou pravdu nějakou, která se na věc potahovala. Taková jest: Proč vidíš drástu v oku bratra svého, sám v oku svém břevna nevida? Jiní myslí, že Pán činil, jak lidé zamyšlení činí a kreslil na zemi nevýznačná písmena, odpověď dáti nechtěje. Jiným se vidí, že Pán jména na zemi napsal těch žalobníků ženiných tu přítomných, o kterých věděl, že ve stejné nepravosti se nalézali a těch, s nimiž zhřešili a kteříž podle běžného u Římanů zákona sami obžalováni býti mohli a aspoň v té věci, v níž postižení byli, souditi nesměli. Ještě jiní ze starších interpretů a svatých Otců považují psaní Páně za výkon symbolický, že totiž týmiž prsty, jimiž byl napsal desatero Ex. 31, 18. do kamene na věčnou památku a věčné od lidí zachovávání, napsal hříšníky do prachu odvějného Jer. 17, 2. 13. 22, 30. na důkaz, že všechny hříšníky rozpráší a od sebe odbude do neblahých stanovišť. A tím více se to dostane spisovatelům, co zlými spisy lidské mysle pokalují. Leč buď dosti řečeno o tom, čeho věděti nemůžeme.

Mohli fariseové již na tom přestat a odejít. Ale oni naléhají a nepřestávají se

otazovati. *Když tedy trvali tázající se Jeho, vzhýliv se řekl: Kdo bezhříšen jest z vás, prvý na ni kamenem hoď.* Trvali tázající se, setrvali v tázání, nepřestávali se tázati. Participiální konstrukce dobře se nám hodí, jak níže Act. 12, 46. Slovo bezhříšen, *ἀνμαρτυρος*, se potahuje k jisté třídě hříchu a ovšem tedy k hříchům smilství; nebo bezhříšen v absolutním smyslu není žádný člověk. Viděti to z napomenutí Páně nížeji daného: *Nehřeš vice*, kdež slovem hřešiti znamená se toli co smílniti a cizoložiti. Jest tedy bezhříšen toli co bezúhonen, jenž v té úhoně, z níž druhého viní, nevinným jest. Pán tu vykonává úřad soudce naň složený a přenáší věc z oboru zákonového na stanovité svrchované a náprosté. Jedná co soudce svrchovaný, jemuž od Otce soud dán 5, 22. a soudí dle nebeského svrchovaného práva a dle mravnosti soud vynáší. Podlé pisma Deut. 17, 7. musel při ukamenování svědek či žalobník prvně kámen na obžalovance vhoditi pro osvědčení pravdivosti žaloby. Bylo to předepsáno, aby žalobník a svědek dobře rozvážil, nežli svědectví nějaké proti někomu vynes, jak velikou na sebe odpovědnost bere. Ze stanoviska *mravnosti* při tu považujíc, žádá Pán, aby nepravosti té, ze které kdo obžalovance viní, sám byl prost, an již podlé římského práva lidé ve stejných anebo větších zbrodnech postižení nesměli proti jiným ani žalovati ani svědčiti. Tu plnou měrou platí: Což vidíš drástu v oku bratrově, sám břečna v oku svém nevidá? Mt. 7, 3. a bez výmluvy jest člověk, jenž sám to činí, z čeho jiného odsuzuje R. 2, 1. O svědci, jenž Lev. 20, 10. Deut. 22, 24. také smrti za obět padl, řeči není, uprchnul bezmála, což o své váze zůstavujeme. Toliko o hříšnici šla otázka a s ní se pře vedla. Vece Pán: *vrhni prvý na ni* neb dle jiného čtení *vrhni napřed na ni kamenem*; nepraví: *prvým kamenem*, ješto právo to a ta povinnost svědkům náležela Deut. 17, 7. V řeckém stojí při slově kámen artikl *ὁν λίθον* na označení kamene, jímž po ní vrhati měl.

Odpovědi tou pře všelijak opatřena byla, zákonu Mojžíšovu se vyhovělo, římským právům neublížilo a zákonům v nové říši, již Pán založil, princip mírnosti základem položen. Ale i to na váhu bráti musíme, že Pán ve svědomí žalobníků i ve svědomí ženy nahlídal a tam u nich zlobu a zášť, tu v ní stud a skroušenost viděl a podlé toho výrok svůj učinil. Měla dána býti náuka soudcům, aby úhon všelijakých se varovali. K těm zří náš příběh.

Takovou výpověď Pán vydav znova se *chýlil dolů a psal na zemi*, znova jim ukazav, že nechce s pokušiteli svými dále co činiti mítí, a jim spolu času propůjčiv, aby

jeden za druhým odejiti a ztratiti se mohl. A skutečně to uslyševše odcházeli druh po druhu, od starších počínaje. Vyšli, jak řecký připssek čte, od svědomí svého trestání jsouce ješto vidli, že sít ta úkladná, kterouž na Pána ustrojili, sej im roztrhla a oni sami v ni se zapletli. Odcházeli bezmála tak, aby to v hejně zástupu, jenž okolo stál, co nejvíce tajilo se a nepozorováno zůstalo. Odcházeli od starších počínajíc, vece sv. Jan. Nerozumí staršími nejvyšší radní velerady, což se některým vidělo, nébrž slyší starší po stáří a po míře vin za živobytu došlých. Ti, co moudřejšími a opatrnějšími byli, napřed se vyvrskli, aby delším pobytem svým se nezadali: za nimi se nápotom mladší brali. Text řecký — avšak nedosti osvědčené — přidává až do posledních, což není toli co až do nepatrných, privatních lidí, nébrž vůbec znamená: až do nejmladších. Sám Pán zůstal schýlen při psaní, aby nezdálo se, že se na zardění a zastydění nepřátelů těch pásti chce. Avšak ostatní zástup zůstával opodál, aniž se všickni ztratili kromě žalobců.

Pán nechťe sice tu ženu co bezvinnou vysloviti, avšak ji zoufalosti sprostiti a mravně povznéstí, velevládně s ní nakládal. Nepřišel odsuzovat, nébrž spasit a chtěl též nepřátele své ku pokání přivéstí. Tudy když se byli všickni ztratili a Pán sám se ženou zůstal, zvednuv se, pravil k ní: *Ženo, kdež jsou ti, jenž žalovali na tebe? Žádný tebe neodsoudil?* Zůstal Pán sám se ženou, zůstalo Milosrdenství a bída. Blaze bídě, když milosrdenost při ní ostane. Mohla žena ta tenkrát, když Pán psal na zemi, také odejiti, ale nedala jí lítost a skroušenost, kterou nyní ve přítomnosti Páně naplněna byla a spolu ta důvěra, kterou ku Christovi pojala! Člověk hříšník kam se může utíkat, leč k milosrdenosti Boží? Ješto obžalovatelé odešli, nebylo žádného, kdoby ženu obviňovala. A tedy žena, nebyvši od nikoho odsouzena, odpověděla: *Žádný mne neodsoudil, Pane.* Tu dal Pán místo milosrdenství. Mohl co bezhříšný (8, 7. 46.) ji ovšem odsouditi, ale vida do útroby její a přišed, aby spasil co zahynulo, pravil k ní: *Ani já neodsoudím Tebe, jdi a nehřeš vice.* Přijal ji na milost, avšak hřích její odsoudil a uložil jí, aby dalejším pokáním milosti té hodnou se býti prokazovala. Sv. Augustín dí: odsuzuje hřích propouští osobu; záporně soudí a kladně napomíná, a jak do brotu tak i spravedlnost svou ukazuje. Času jí ku pokání propůjčuje a hojemství jí uštědruje, aby věčných muk ujiti mohla. Slova: *neodsoudím tebe* mají téměř smysl jako slova: odpouštějí se hříchové tvoji L. 7, 48. Neodsuzuje ji, an jest Spasitel, ale opravuje, an jest život, a očisťuje ji co pramen; pokutou již zajisté dosti stížena byla, hanbou před veške-

rým světem obklíčena byvši. A Pán jak v propuštění jí projevil milosrdnost svou, tak v uložení jí pokání vyjádřil se spravedlivým a svatým býti. Tudy to nemůže bráno býti na tu stranu, jakoby neslušelo cizoložstva trestati. Nebo takový soud by rovně pošetilým byl, jak kdyby kdo řekl, že nenáleží nápadů rozdělovati, protože Pán toho činiti nechtěl Luc. 12, 14. V události té sličně se zračí pohanstvo na víru obrácené, jenž se docela bylo ve smilství a jiné hříchy vydalo a od Židovstva v ohavnosti jmíno a opovrhováno bylo, avšak přece milosrdenství došlo. Ale v té události také se zračí stav každé duše hříšné. Nebo každý hřích jest duchovným cizoložstvím, ješto se duše na křestu Bohu zaslíbila a zasnoubila. Zlovrah dábel ji zahubiti a zatratiti hledí; Christus ale jí milosrdně odpouští, jenom-li se na pokání dává.

Když Pán byl ženu tu propustil, zůstali při něm ti, kteří náuku Páně poslouchati volili. A to byli kromě lidu s dobrým úmyslem vnímajícího také fariseové a vůbec nepřátelé Páně, kteří to, co se jim dříve nepoštěstilo, nyní nahraditi a Pána v léčky své přivésti usilovali. Řeč držána den po předešlém svátku stanovém, ač místněji sv. Jan ničeho nepřidává. V řeči své Pán se všelijak snaží přese všechen odpor přemoci urputnost jejich a k lepším je smyslům přivésti.

12. Opět tedy mluvil jim Ježíš, řka: Já jsem světlo světa, kdo následuje Mne, nechodí ve tmě, nébrž bude míti světlo života. 13. Řekli tedy Jemu fariseové: Ty o sobě sám svědčíš, svědectví Tvoje není pravdivo. 14. Odpověděl Ježíš a řekl jim: Ač Já svědčím sám o sobě, pravdivo jest svědectví Moje, poněvadž vím, odkud jsem přišel a kam jdu; vy však nevíte, odkud přicházím aneb kam jdu. 15. Vy podlé těla soudíte, Já ne-soudím nikoho. 16. A soudím-li Já, soud Můj práv jest, poněvadž sám nejsem, nébrž Já a jenž poslal Mne, Otec. 17. A v zákoně vašem psáno jest, že dvou člověků svědectví právo jest. 18. Já jsem, jenž svědčím o sobě a svědčí o Mně, jenž poslal Mne, Otec. 19. Pravili tedy Jemu: Kdež jest Otec tvůj? Odpověděl Ježíš: Ani Mne neznáte, ani Otce mého, kdybyste Mne znali, ovšem i Otce mého znali byste. 20. Tato slova mluvil Ježíš v pokladně, uče ve chrámě, a nikdo nejal Ho, nebo ještě nepřišla hodina Jeho.

Počíná mluvit Pán k nepřátelům svým, a snaží se přesvědčiti je o svrchovaném poselství svém. Řeč Jeho v některých stupních oddílně se nese. Ve více odstavcích se Pán na urputnost myslí nepřítivých dobývá, až konečně vrahové na vrcholu svého proti Pánu odporu se ocitnuvše se pokusili na Pánu vražedlné úmysly svoje uskutečniti, což se jim ale tentokráte nepovedlo ještě. V této části, kterou jsme právě předložili 12—20. vv., nalézá se prvý oddíl řeči. Jan evangelista praví: *Opět tedy mluvil jim Ježíš, řka: Já jsem světlo světa. Kdo následuje Mne, nechodí ve tmě, nébrž míti bude světlo života.* Jmenuje se Pán *světlem* a to netoliko národa židovského, nébrž světlem světa. Že právě o tom a ne o jiném mluví, že toho a ne jiného užívá obrazu, o tom na nejednom výkladě ustrnují. Vidí se některým, že když počal Pán mluvit, právě slunko zasvitlo do místa chrámového, kde učil a že tím pobídnut byl, aby sebe ku světlu přirovnal. Jiným se zdá býti námyk na slova proroka Is. 9, 1. 2., kdež řeč jest o vzejití velikého světla z Galiley; a to prý proto činí Pán, aby porazil lživý odpor fariseů 7, 52. Nikodémovi pravivších, že z Galiley prorok nepovstane. Jiní myslí tu býti narážku na světly oblak na poušti Exod. 13, 21. Num. 14, 21. Jiným se vidí, že námětek ujal ze čtení proroka Jesajáše 42 k., což prý toho dne připadlo, čemu jiní odpírají pravice, že se ani neví, zdali ve chrámě skutečně se čtení stávalo. Ještě jiní praví, že Pán beze vnějšího námětku slov těch užil, ješto obraz od světla vzatý průchoden a obyčejen byl. To sice pravda; ale neméně pravda, že Pán často vnější příležitosti a vnějších námětků k náukám svým užíval. K Samaritance mluvil o vodě do života věčného tekoucí 4, 10., po nasycení patera tisíců nazýval sebe chlebem života 6, 27. a včera za příčinou vylévané vody pramenem života se býti pravil 7, 37. Proto nám podobá se, že Pán naráží na osvětlení chrámu, kteréž se předešlou slavností stanovou dalo a na máchání při tom pochodněmi hořícími a jich po městě Jerusalemě ponášení. Nyní ovšem světla ta pochodnová zahasla; ale tu právě chce říci Pán, že ta symbolika slavnosti světská k Němu se odnášela, a že, když veškera světla zahasnou, On věčným ostane Světlem světa nikdá nezhasnoucím. *Světlem světa* se zove Pán; světlo, jak 1, 4. jsme viděli, jest symbolem pravdy, života a blaženosti. I praví tedy Pán, že veškera pravda, veškereň duchovní a mravný život a veškeoa blaženost od Něho původ má. Milý to symbol jest světlo. Bez světla není života a výkvět života opět světlo jest. Světlo osvěcuje, zahřívá, roste, všady proniká. všecko oživuje. Takovým světlem

se Pán býti prokázal. A sice *světlem světa*. Nedí, že v Ném světlo jest, nýbrž že sám jest světlem světa. *Světlem* všickni národové 3, 19. Luc. 2, 32. se znamenají. Pokládá se býti původcem a dárce spásy pro veškeré lidstvo. Jest to, co níže 14, 6. praví: *Já jsem cesta, pravda a život*. Byl Christus podlé vyšší podstaty svojí vezdy světlem světa, an veškeren vyšší, náboženský a mravný život od Něho pocházel; ale od doby vtělení svého jest světlem světa způsobem novým a vyšším, an člověctvu ukazuje dráhu, kterou se jde k věčné bláze, an vyšší ano všemožnou pro člověka měrou rozum osvětluje a srdce rozněcuje a vůli posiluje a oblažuje. Ale ne každému se toho dostává, nýbrž jenom tomu, kdo výmince od Christa žádané vyhoví. Tu výminku Pán vyslovuje, an dí: *Kdo následuje mne, nechodí ve tmě, nýbrž bude mít světlo života*. Dí: *kdo mne následuje*, kdo za mnou chodí, t. j. kdo v Christa věří a Jeho poslušen jest. A o tom vece: *nechodí ve tmě*, t. j. nepadne v bludy a hříchy a tudy v propast bídy. *Tma* 1, 4. jest opak světla, symbol hříchu, smrti, bídy a neblaženosti. Tu bere se o duchovním stavě, jak na oce jest. Z bídného stavu toho, v němž se od Adama nalézá, vytahuje a vybavuje člověka jen víra v Christa. A vírou se značí úplné ujmoutí spásy od Christa způsobené v mysl, cit a vůli a celou útrobu. Tím během a činem bude *mít člověk světlo života*. Bude mít, vece, nebude jenom na chvíli osvícen, nýbrž světlo to zůstane při člověku neustále, ač jest-li sám ho nezahasí. *Světlo života* jest světlo, jenž k životu vede, život dává a udržuje; životem rozumí se život idée Boží o životu shodný, schodný a přiměrný a tudy svatý a blažený. Podobně 6, 48. o chlebě života mluví, totiž o chlebě životodárném. Kdo následuje Christa, v tom žije a zůstává Christus 6, 51., on sám se stává světlem Ef. 5, 8., ješto on nežije, nýbrž žije Christus v něm Gal. 2, 20. Viz i Mt. 5, 15.

Zdá se, že svatý Jan jenom trest malou z oně řečí Páně předpokládá, jak tam výše 7, 37. a že fariseové teprv po vyslyšení celé té přednesené řeči odpor svůj proti Pánu vyjevili. Již dříve 5, 31. četl Pán v mysli fariseů myšlénku jejich o neplatnosti svědectví člověka o sobě samém a na ni odpověděl; nyní se s výrokem tím sami vytasili: *Ty svědčíš sám o sobě*, dějí oni, *svědectví tvoje není pravdivo*, to jest, nemá platnosti a průvodnosti, nebo ku platnosti takové se dvou neb tří svědků postihovalo. Tamto při rozmluvě dřívější 5, 31. jim Pán toho půjčoval, že zásada: *Nikdo sám o sobě platně nemůže svědčiti* průchod svůj u lidí má; tuto ale popírá, že by zásada ta mohla se o Ném také praviti, ač ovšem toli jim pouští a ku práv-

nickému jich náhledu toli schyluje se, že spolu i k Otcovu soudu se potahuje. Praví: *Já-li svědčím*, aneb *i když svědčím*, *o sobě pravdivo a platno jest svědectví to*, poněvadž vím, odkud jsem přišel a kam jdu. Platnost tedy výroku a svědectví o sobě Pán bere od sebevědomí a od sebejistoty svojí, která jest taková, že zhola nemůže tu omyl zajíti. Žádný člověk sám o sobě a ze sebe neví, jak na svět ten přišel; o tom jiní lidé jej vyučují a on jim věří. Nýbrž celé člověčenstvo nezná původu svého a neví jak na svět přišlo a veškery jeho duchovné mohutnosti a veškeří světové mu nemohou o tom zprávu dáti mimo jediného Boha. Christus ale svrchované sobě toho povědom jest, že přišel s nebe na svět a člověčenství na se vzal, a že se opět k Otci vrátí, a jakým během se to státi má, sám spoln s Otcem určil. Vědět, odkud kdo jest a kam jde, připadá jenom na Toho, jenž s Bohem stejnobýten jest. Co ale z vědomí božského vychází, to nade všechno pochybenství jest vyvýšeno, an tu nutně podmětne přesvědčení s předmětnou pravdou v jedno splývá, nebo jak Zlatoúst vece: Bůh sobě sám hodnověrným svědkem jest. Aniz také možno mysliti většího a vyššího svědectví nad svědectví Boha o sobě. Světlo dává samo sebe poznati a teprv jím jiné věci poznati lze. Tak Christus sám o sobě svědčil svědectvím svrchovaně pravým. Avšak jiný poměr jest u lidí obyčejných a pouhých. A tudy vece Pán: *Vy ale nevíte, odkad přicházím, aneb kam jdu*. Tak vulgáta čte a s ní rkpp. mnozí, ač jiní místo *aneb* chtějí čísti *a*, *καὶ* m. *ἦ*; slovece *aneb* větší má důraz do sebe, an nespojuje, nýbrž rozlučuje dva ty pojmy; jakoby pravil: Nech již mluvím o příchodu aneb odchodu, ani o jednom ani o druhém nevíte. Dříve pravil: *odkud jsem přišel*, mluviv o sobě; nyní o nich mluvě dí: *odkud přicházím* v praesentu, aby vyličil trvalost pobytu svého. Oni také svědčili o Christu, aa vydávali o Ném úsudek a čí nemohouce od sebe o Ném věděti, a zhola na předsudku svém ustrnouce, předce ode Pána, jenž tu jedin jim posvítiti mohl, se poučiti nehodlali. A tím zarytstvím ukázali, jak pravdiva jest ta výtku, kterou jim Pán tuto dále činí: *Vy sruďte podlé těla*. Soudili, an svědectví Jeho o sobě zamítali. *Tělo* čí *pleť* tuto, neznačí pletské smýšlení a náruživý náhled, ač ovšem náruživě a vášnivě soudili 8, 1., nýbrž znamená vněšné Páně sobě vedení, jevení a ukazování zevnitřné, tak že téměř *podlé těla* toli jest, co *podlé pohledu* 7, 24. Vyniká to samovidně ze souvislosti, že tělo zde v tom smyslu se bráti musí. Soudí oni podlé toho, co na Pánu vněšně spatřují, urážejí se na rodu Jeho, na nízkosti Jeho, na tom, že politickým messiášem býti nehodlá

a tudy Jej zavrhuji a se Ho odpírají. Vy, vece Pán, jediné k zevnějšku prohlídací a na mně toliko člověka vidouce užíváte oné obecné zásady o Mně, že vlastní svědectví v sobě nemá do sebe platnosti. Kdybyste věděli, odkad jsem a kam jdu, ovšem byste poznali, že o Mně se to říci nedá, a že v té věci podstatnou výjimku činím. Po lidsku o Christu smýšleli a po lidsku o něm co člověku pouhém dle zevnějšku soudili. Byla to rozkoš fariseů soud o jiných vynášeti. Souzením sobě člověk nějakou vyvýšenost nad pozemce osobuje a sám sobě vznešenějším nad něho se býti zdá. Jinak ale jest u Pána; on nepřišel, aby soudil 3, 17., nébrž aby spasil svět, a tudy vece: *Já nesoudím, neodsuzuji nikoho*. Někteří vykladači dokládají slovo *nyní*, aneb *dle pohledu*, aneb slovo *sám*; leč výklad hořejší a obmezení věty dle 3, 17. nejpříměrněji dopadá. Slovem *nesoudím* vytýká Pán úřad svůj a zásadu svou za pobytu svého tělesného na zemi, že se odsudku všeho zdržuje, Ještě méně se provésti dá, že by Pán slovem *soudím* znamenati volil svědectví o sobě a že by smysl byl: Já nesvědčím o sobě po zevnějšku; tu byl by slova *svědčím* užil, jak výšeji činil. Dí tedy zde Pán: Nemíním o vás souditi a vás odsuzovati.

Avšak se fariseové sami k úsudku Páně podávali a Pán maje s nimi činiti úsudek o nich nějaký přinucen byl vynésti. A tu úsudek Páně nebyl nespravedliv a stranen, nébrž byl holým a pouhým a čirým vyjádřením pravdy 5, 30. Tudy dí: *A soudím-li já čili i když soudím, vynáším spravedlivý úsudek*. Tak mluví, že zří k výjimce; přišel spasit a ne soudit, ale druhdy předce přibezděču bývá vynésti úsudek. A tenkrát, dí, úsudek můj *pravdiv* jest, shoden a schozen jest s ideou pravdy a soudu; místo *ἀληθής* čtou nejnovější rkpp. *ἀληθινή*. A důvod toho dodává: *Poněvadž sám nejsem, nébrž Já a jenž poslal mne, Otec*. Pán nemá žádných vedlejších úmyslů a účelů, aniž jich dle podstaty své míti může, vezdy v jednotě s Otcem soudí, a toliko soud Otcův ve svém soudu vyjadřuje. A tudy soud Jeho spravedliv jest. V Synu bytují myšlenky a úsudkové Otcovi, jak v Něm bytnost Otcova bytuje; a v tom spojení a sjednocení podstatném záležitosti ona pravdivost úsudku každého, jež vynáší Pán, poněvadž i člověčenství Jeho docela vůli svou neoblomně podkládá vyšší jestotě a bytí Jeho. A proto soud Jeho jest práv a pravdiv, a shoduje se, jak s vůlí Boží co pravidlem a opolnou všeho jednání, tak také s povahou skutků lidských.

Tak Pán ospravedlnil soud svůj vlastní o sobě. A však aby neměli příčiny soudu toho se odpírati, schyluje se Pán k obyčej-

nému právnímu pravidlu u Židů běžnému a dokazuje, že ovšem také s té strany Jeho svědectví o sobě průvodno a platno jest. Táhne se k jich zákonu a dí: *A v zákoně vašem psáno jest, že svědectví dvou lidí má právo jest; již pak já jsem, jenž svědčím o sobě a svědčí o mne Otec, jenž mne poslal*. Místo, k němuž zří, vzato z Deut. 19, 15. jak již výše 5, 32. o tom praveno. Neuvádí doslovně místa toho, nébrž jenom obsah jeho udává. Dí: *V zákoně vašem*, poněvadž zákonem Mojžíšovým veškeren život svůj veřejný a právní spravovali a poněvadž fariseové se znáním a vědomostí zákona honosili. Podlé toho pravidla právo, pravdivo, platno a průvodno jest svědectví Páně o sobě, poněvadž nejenom Pán sám o sobě svědčí, než i Otec. Otec pak nadto svědčí o Christu písmem a spolu divy a zázraky, tak že i Otcovo svědectví dvojným a dvojným pokládati sluší. Podobně postoupal výšeji 5, 32. nn. Slovo *člověků* (dvou) s důrazem se klade a Pán od menšího k většímu dovodí: Zákon-li přestává na dvou *člověků* omylných svědectví, tedy svědectví božských neomylných dvou osob výše stojí. Já pak sám a Otec *Bůh* svědectví vydává a tím svědectví svrchované neomylnosti a nepodvratnosti dochází. Důvodění toho jenom jedin Christus užiti mohl, jenž dokázal, že v jednotě s Otcem bytuje. Fariseové nepřipustili svědectví toho, ale Pán předce je vede, aby ukázal, že v oboru božských věcí svědectví jinou povahu do sebe mají, a že ten pletského a světského smyslu odríci se musí, kdo tu nechce blíkati a ve tmách šámati. Svati Otcové užili slov těch proti Sabellianům na důkaz, že Otec a Syn rozdílné dvě osoby jsou.

Chtěl Pán bezmála dále provésti důvodění svoje, ale překazili fariseové a ti, kteří s nimi za jedno byli. Pravili totiž: *Kdež jest Otec tvůj?* Z odpovědi Páně patrné jest, že se netáží po otci tělesném, čehož se tam někteří vykladači domněli; nepoptávají se, *kdo* otcem Jeho jest, nébrž *kde* otec Jeho jest. Věděli tedy dobře, že Christus Boha Otcem svým býti klade. A tomu rozumějice dobře, dílem z posměchu, dílem ale ze zlého úmyslu se na další vývodek Páně o Otci dobývají, aby v Páně svědectví něco pro obžalování Jeho ulovili. Chtěli oni Otce Páně očima spatřiti a nějakého zjevení Božího, nějaké theofanie, bohojevu nějakého, se domoci. Odpověděl Ježíš: *Ani mne neznáte, ani Otce mého. Kdybyste mne znali, také byste ovšem i Otce mého znali*. Mohl Pán prostě říci: Otec Bůh nebeský otcem mojim jest. Ale nečiní toho věda, že otázku onu předložili jenom pro polapení Ho v řeči. Tudy z nepřímá a šika dí: *Neznáte mne,*

ani Otce mého. Dí jim Pán, že hledající bohojevu od Otce za to mají, jakoby Otec bez Syna (a Syn bez Otce) zjeviti se mohl a tím dokazují, že neznají ani Otce, ani Syna, ješto Syn v Otci a Otec v Synu se poznává. Pravého poznání Otce nedochází se theofaniemi; nebo takových se dosti mohou dočísti v starém Zákoně. On, Pán sám, duchovně jim zjevoval Otce pro duchovní a vniterný zrak duše a myslí jejich člověcké. Oni ale vnímavosti a chopnosti pro vyšší a duchový ten jev nemajíce *neznají ani Syna ani Otce*, a ovšem by Otce teprv poznali právě, kdyby Syna poznali, an kdo vidí Syna, vidí také Otce 14, 9. Na jiném místě výše 7, 28. pravil Pán: *Znáte mne i Otce mého*; avšak v jiném smyslu, jak tam vyloženo jest, a tudy se slova tamější s nynějšími nepotýkají. Příčina neznání jejich byla odvrácenost myslí a sobecká zarytost jakož i čenichání tělesných věcí, ješto věci nebeské zamilovati a všech pochotí zhostiti se dlužno, abys tu dokonale vyrozuměl.

Dokládá svatý Jan o místnosti a praví: *Slova ta povídal Ježíš u pokladny, ve chrámě uče.* Pokladna nalézala se v jistém oddílu síně ženské Mr. 12, 41. 42., kdež se trinácte skříní o trubovitých ústích nalézalo, do kterých se sbíraly peníze, díl pro chudé, díl pro potřeby chrámové. Oblíže pokladny byly kobky a ochoze, ve kterých Pán vyučoval. Byl tedy docela v místnostech, nad nimiž nepřátelům Jeho zvláštní dozor dán, a kteří si zvláštní nad nimi právo osobovali. Tudy byl jako v moci jejich a mohli každé chvíle naň právnou rukou sáhnouti a pých svůj nad ním provésti. Ale neučinili toho, *a nevztáhl nikdo rukou na Něho, poněvadž nepřišla hodina Jeho.* O tom již 7, 30. Byl to triumf pravdy.

S tím ale, ač pro nynější chvíli ukončena byla řeč Jeho, nemínil Pán dáleji nemluvit. Věděl sice, že slova Jeho protivna jsou nepřátelům pravdy, ale věděl spolu, že svrchovaně potřebí jest, aby svět pravdu poznal, ješto v poznání leží jedna stránka vykoupení lidského. Tudy nedal sobě překážeti v dálejším vyučování.

21. Řekl tedy opět jim Ježíš: Já jdu a budete hledati Mne a ve hříchu svém zemřete. Kam Já jdu, vy nemůžete přijíti. 22. Povíдали tedy Židé: Zda-li usmrtí se sám, an pověděl: kam já jdu, vy nemůžete přijíti? 23. I pravil jim: Vy z dola jste, já s hora jsem; vy ze světa toho jste, já nejsem z toho světa. 24. Řekl jsem tedy vám, že umřete ve hříších svých, nebo

neuvěříte-li, že já jsem, umřete ve hříchu svém. 25. Pravili tedy Jemu: Ty, kdož jsi? Řekl jim Ježíš: Počátek, kterýž i mluvím vám. 26. Mnoho mám o vás mluvit a souditi, ale kterýž mne poslal pravdomluven jest, a já což slyšel jsem od Něho, to mluvím na světě. 27. A nepoznali, že o Otci svém mluvil o Bohu. 28. Řekl tedy jim Ježíš: Když povýšíte Syna člověkovu, tehda poznáte, že já jsem, a od sebe nečiním nic, nébrž jak naučil mne Otec, to mluvím. 29. A kterýž mne poslal, se mnou jest a nenechal mne samého, poněvadž já, co libo jest Jemu, činím vezdy. 30. Když to mluvil, mnozí uvěřili v Něho.

Část tato, zdá se, byla téhož dne ode Pána přednesena, jak viděti ze spojky *tedy*, která tu část nejúžeji s předešlým dílem spojuje, ana hledí k slovům: *nikdo nejal Ho.* Ačkoli se jiným vidí, že se to dne jiného stalo, jednak podobněji se věci témuž dni připisovati mohou. Praví Jan: *Řekl tedy opět jim Ježíš: Já jdu a hledati mne budete a ve hříchu svém zemřete. Kam já jdu, vy nemůžete přijíti.* Dí: *tedy*, to jest, an Ho nikdo nechopil; *jim* pravil, to jest těm, jenž ve chrámě byli, jak z předešlého vysvitá: *Já jdu a budete mne hledati a ve hříchu svém zemřete.* Ježíš totiž vida, že fariseové dosti rozumějící slovům Jeho, ale sobě neusmýslující aniž v Něj uvěřující, raději více ještě k uchopení se Ho a k usmrcení Jeho se podněcovali, ujal opět řeč a mluvil jim opět. Slove *opět* zří dle nejedněch k tomu, že Pán týmž posluchačům mluví. Jiní ale lépe slovo *opět* táhnou výšeji k místu 7, 34., kde Pán totéž praví, že Ho totiž hledati budou nemohouce za Ním přijíti. Tam i výklad položen. Tam pravil jen: *nenaleznete mne*; nyní tragičtěji povídá: *ve hříchu svém umřete*; nad to neštěstí vněšné, které vás potká, ještě vás ve hříších zastihne a ovšem po časném svízelu věčný bude následovati. Samo pak to opakování týchž slov důraz v sobě chová značíc pevnost úrady Boží. Christus se dá sice najíti také od těch, kdož pozdě hledají Ho, ale hledání to musí býti upřímné a pokorné. Toho se ale nedostávalo Židům. Neopouští Bůh, leč opuštěn byv, dí svatý Augustin. Ale kdož ví, v jakém stavě se nalézati bude mysl, kdyby se ke Christu v posledních dobách dáti chtěla? Dnes, dokud hlas slyšíte, nezatvrzujte srdcí. Zalm 94, 8. Pozdě budou hledati Toho co obhájce, jehož byli usmrtili; dříve než Ho naleznou

a než v Něho docela uvěří a skroušeně se k Němu přiznají, nadejde je smrt, sejdou s toho světa ve hříchu a ovšem po časné smrti věčná je zastihne, ješto smrti smířivé Páně se věrou nepříučastnili a pokáním hříchů svých nesmazali. Hříchem se zde očividně nerozumí nevěra, nébrž hromadně rozumí se stav hříšný, v němž oni trvali nyní a o němž vece Pán, že trvati hodlali do konce. Pán ale smrti svou přejde do slávy Otcovy 16, 28., kam tedy ti, o nichž mluví, nemohou přijíti, ješto se to dá jenom těm, kteří Pána poznali, v Něho uvěřili a podlé víry život zařídili. K slovům: *ve hříchu svém zemřete*, přidává: *kde Já jsem, vy nemůžete přijíti*, aby daremnost a neprospěšnost všeho jejich hledání vysvětlil a dovedil; nemohou za Christem na nebesa. Mluví o tutějšku, že odsud ze země v útrapách postavení budouce za Ním nebudou moci jíti do nebe, aby svízelů svých zbaveni byli. Jiní slova ta též k životu budoucímu táhnou a vykládají, že k věčnému spasení nepřijdou.

Židé na ta slova odpovídají ne matorně, nébrž úsměšně, trpce a nepřátelsky, jak tam výše 7, 35., ač na našem místě urputnost a zloba mnohem vyššího stupně dosáhla a vracují Pánu s důrazem výtku vyřknoutou slovy: *Ve hříchu svém umřete*. Právi oni: *Zda-li zabije se sám, že dí: kam já půjdu, vy nemůžete přijíti?* Ježíš mluvil o dobrovolném odchodu; i odrznuli fariseové a podjali se v posměchu pronést, že to nebude jinak, leč by Pán na sebe násilím nalehl, an oni sami učili, že samovraždníkům v nejnižším hádě či pekle čili v nejstarší geheně věčná muka připravena jsou. Jos. Fl. V. Žid. 3, 8, 5. Aniž pak slov svojich na vázky brali a tudy někteří vykladatelé myslí, že podmínečně fariseové mluvili nechtíce jiného říci, leč že hledání Páně by jim jen tehdy na zmar vyšlo, kdyby Pán násilí životu svému učinil. Origenes domýšlí se, býti v tom posměšnou nárázku ua prorockou pověst, že Messiáš nemře způsobem jiných lidí, nébrž že božskou mocí se životem tím rozloučí se. Jakkoli bychom řečem jejich mírnější výklad přičinili, jisto, že ze zášti a hněvu proti Pánu vyšla ta slova jejich. A tudy Christus jim odhaluje pramen zloby jejich spolu i příčinu vyslovujíc, proč nemohou přijíti tam, kde Pán jest. Dí: *Vy z dola jste, já s hora jsem. Vy jste ze světa, já nejsem ze světa*. Vedvou těchto větách Pán původ a povahu svou od jejich povahy zhola různou vyličuje. *Vy z dola jste*, ze země pocházíte. Ale země od časů Adamových jest sídlem hříchu a smrti. Kdo tedy ze země jest, podléhá hříchům a smrti, ač jest-li že se nedobude z nich skrze víru v Christa. Dí tedy Pán: *Vy z dola jste*, ze zemské, hříchem sprzněné prsti, ze starého

Adama, a obnášíte zemský ráz, neobrozenou přírodu Adama hříšného. *Já s hora jsem*, s nebe jsem sestoupil 3, 31. 13., nad zemského, božského jsem původu, a tudy bezhříšen a bezesmrten jsem. A vy jste *ze světa* od Boha odvráceného a zlu zaprodaného 12, 31. a veškeru povahu jeho zlou v sobě zahrnujete. Ovšem pak Christus *není ze světa*, ješto přišel, aby svět spasil a tudy obrodil, a ješto se nákaza Adamova Ho při vělověčení zhola nedotekla. *Z dola býti a ze světa býti*, totéž značí, nízký napřed původ, potom podlou mysl, nedostatek vyšší moudrosti a božského života 3, 21. Z nízkého pojít nízký a podlý smysl pochází. Prvý člověk, vece apoštol 1. Cor. 15, 47., ze země zemský; druhý člověk, Christus, s nebe nebeský; a jak ve přírodě, co se kde zrodilo a co kde domuje, toho povahu na sobě nese, tak zrození zemští zemskou, zrozenec nebeský nebeskou do sebe má povahu. O tom původu ze země dí svatý Augustin: „Kdokoli jsi člověkem, ze světa jsi; avšak přibyl k tobě, který učinil ten svět a vysvobodil tebe ode světa toho.“ Rozvažujme, že jsme my, ač z dola pochodíce, vzali pojít s hora, byvše Christem ebrození. Jest-li kdo z dola jest, dolné věci miluje. Křesťan má povýšené, horné, nebeské věci milovati a k nim se přivínovati. Nemáme světa milovati, jak nás svatý Jan ve svém listu napomíná 1. Jo. 2, 15. 16. A sv. Augustin opět dí: Nemiluj světa. Vyluč zlořádu světskou ze srdce, abys láskou Boží se naplniti mohl. Nádobou jsi, ale jsi ještě pln zla. Vylej, co máš, abys dostal, co nemáš. — Tento mravný rozman, tato různá povaha, ta u Židů v zemském a hříšném smýšlení zapeklílost jest příčinou, že oni tak o Christu smýšlejí a soudí a takové rouhavé o Ném řeči vynášejí. Ale tato zlá a převrácená povaha jejich jest spolu příčinou, že spásy, jenž obrozenému člověku 3, 6. se dostává, dojítí nemoheu. *Proto pravil jsem*, vece Pán, *že umřete ve hříších svých*. Tu není jiné pomoci a jiné cesty vybřednouti, leč víra v Christa, jenž svět přemohl 16, 33., nebo jenom víra v Christa odnímá podlost myslí a dává vyšší moudrost a život a zbavuje smrti. Dříve v. 20. důraz ležei na slovech: *ve hříších svých*, nyní klade se na slovo *umřete* a staví se záhuba v popředí, již jen vírou v Christa lze ujeti. A to dí dále Pán: Neuvěříte-li, že *Já jsem*, to jest tím, kým se býti pravím, Messiášem a Synem Božím, spolupodstatným Otcí, *umřete ve svých hříších*. Svatý Augustin myslí, že slovy *já jsem* táhne se Pán k Ex. 3, 14., kdež Bůh dí o sobě: *Já jsem, kdo jsem*. Výrok ten prostý: *já jsem* skutečně svrchovanou do sebe velebu chová, a Pán tak mluvě [naprosto] samo-

sobnou a nepodmíněnou moc sobě připsuje.

Židé mohli dobře tomu rozuměti, kým Pán sebe býti praví. Ale cutěli oni Pána přivést k výroku o sobě takému, jehož by k odsouzení Ho použití mohli. Proto se dobývají a táží: *Ty, kdož jsi?* an jsi pravil toliko, že *jsi* nedoloživ docela a doslovně, kým se býti pravíš? Kladou *Ty* napřed pro výtku odporu svého a své pohrdy. Pán nepředkládá jim odpovědi v tom způsobu, v jakém by se jí co nástroje k záhubě Jeho zmocniti mohli. Dí: *Počátek, jenžto i k vám mluvím.* Ale právě tato slova patří mezi nejzmatlejší z celého pisma. Nejprístupnější smysl ovšem dává překlad náš dle vulgáty, podle něhož slovo *počátek* v nominativu se bere; podle toho by Pán dle Augustina a Ambrože o sobě pravil: Já jsem ten, od něhož všechno počátek vzalo 1, 3., co se po světě nalézá, a jsem ten, od něhož veškeren obrod k životu se začíná. Ale nahlédneme-li do textu řeckého, kdež *την ἀρχήν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν* stojí, tu na veliké nesnáze přicházíme. Což chce akkusativ *ἀρχήν*? Což jest *ὅτι*, či *ὅ*, *τι*? Tudy nedivu, že na různé výklady se rozešli vykladači. Řčení *την ἀρχήν* značí z *počátku, dříve, předtím*, a podle toho slova ta výkladu došla tohoto: *Z počátku* pravil jsem již vám, co i nyní povídám; od počátku veřejného života svého do nyníčka totéž jsem o sobě pravil a již otázka vaše dosti odpovědi nalezla. Ten smysl dávají vykladači a doplňují: *mluvil jsem* a ještě nyní mluvím. Leč poněvadž se to jiným zdá tvrdo býti, tudy vynalézají jiní jiné výklady. A sice mnozí slova z *počátku* co i *mluvím vám* praví býti nedovětna a dovětují je tím způsobem otazným: Co z počátku hned vám ustavičně přednáším, o tom se vy ještě tázati můžete? Ještě-li vám znova praviti mám, co jsem nejednou vám přednesl? Jiní slova *την ἀρχήν* berou ve významu příslovce *vesměs, vůbec, ovšem* a vykládají: *Vůbec proč ještě s vámi mluvím?* An totiž toho nehodní jste. Jiní slova ta záhadná nejužejí pojí s následujícími slovy: *Mnoho vám mluviti a souditi mám.* a takto spojení to vedou: *Nejprvé* (tak *την ἀρχήν* překládají) *mám, což vám svobodně povídám, mnoho na vás kárati a trestati.* Avšak ošividně výklad ten násilí činí slovům, podkládá jim význam, jehož přirozeně nemají a hřeší proti souvislosti. Lépe si ten výklad vede, jenž *την ἀρχήν* bere ve významu *na-prosto, ovšem* a doplňuje slove *jsem* v tento způsob: *Naprosto jsem tím, co vám také pravím, či mluvím, to jest, kým mne z mluvy mojí poznati můžete. Slove také značí jednotu a shodu bytosti a mluvy. Pán dle toho odmítá od sebe místnější vysvětlení a volá se na to, co již povídal o svojí osobě napo-*

mínaje, aby na tom přestávajíce usmyslili sobě. Tak se rozcházejí na zápolí rozličná zoufali vykladatelé. -- Zbývá ještě výklad, jenž snadno sobě přednost osobiti může. Totiž jiní nejprostěji myslí zníknouti nesnáze, k slovu *την ἀρχήν*, od počátku přimyslujíce slovo *jsem* v ten způsob: *Od počátku jsem, což vám i pravím, totiž znova.* Výklad ten s výkladem vulgáty v jedno se sbíhá a proti výkladům jiným dobře ob stojí a ovšem přednost sobě vymáhá. To činilo osten pro Židy, že Pán sobě vyšší bytost a nadčasé jestování připisoval, a že by tedy veškeren odpor jejich proti Němu marný byl. Možná, že slova Páně Židům docela jasna nebyla. Ale nejasnost ta nepočázela ze slov Páně, nébřž v povaze jich zaryté kořen měla. Tudy Pán k té jejich zlopovaze přechází a takto je odpraviv sám se obracnje k výtkám pro ně a dí: *Mnoho mám o vás povídati a souditi; ale Ten, jenž mne poslal, pravdomluven jest a já, co jsem slyšel od Něho, to mluvím na světě.* Slova ta zdají se dosti jasna býti, ale spojitost a vazbah jich s předešlými slovy a mezi zebou nehned zračita jest. *Mnoho* s důrazem napřed klade. Pak di *ale* a tu jest otázka, kam částice ta zří. Jedněm se zdálo, že zří ke slovu *mnoho*, že nehodlá Pán *mnoha* onoho dotýkati, nébřž jenom to pronášeti, co od Otce slyšel a co jim zjevit přišel. Jakoby řekl: Přemnoho mám o vás mluviti a především haněti a kárati, avšak uskovnuji a zdržuji se a obmezují se jenom to projednávati světu, co jsem od Otce přijal, to jest, věčnou pravdu. Mluviti budu světu ku spáse a nikoli vám ku trestu a káře. Ale výklad ten se potýká s tím, co Pán níže mluví; nebo právě v této kapitole výtky a výsličky horuje a vrcholuje, jak nížeji spatříme. Slovo *souditi* jest výklad slova povídati či mluviti; Pán nemůže nic o nich mluviti, v čem by je chválil, nébřž přinucena se vidí, jim zarytost a nevěru jejich vytýkati. Vytýkání to Páně ovšem se nelíbilo Židům a hrubě se odpírali ho; a však tím nepřestávald ta výtky Jeho spravedlivou a pravdivou býti, ana naopak pravou býti musela, poněvadž ji vynesl v jednotě s Otcem, Otec ale pravdomluven jest. A ten jest smysl dotčených slov, z čehož viděti, že nějaký výpustek se tu zaceliti musí; a sice po slovech: *mnoho mám o vás souditi* doplniti sluší slova tato: *Ale cokoli mluviti a vytýkati budu, pravdou jest, nebo Ten, jenž mne poslal, pravdomluvný jest. Tím doplňkem souvislost vchází k slovům: Ale ten, jenž poslal mne, pravdiv jest.* Tato odporovací věta (Ale a t. d.) odůvodňuje pravost a pravdivost soudu Jeho, a pravda a spravedlnost soudu Jeho záleží a spoléhá na soubytí Jeho s Otcem. Místo: *ve světě* (mluvím), stojí v řečtině: *do světa, ve*

svět. Co Pán i v nejužším oboru mluví, nemluví pro soukromé posluchače, nébrž pro svět, a slova Jeho veškerá světodějný význam sebou obnášejí. Věc ta samovidna jest. Nebo, jest-li Ježíš světlem světa, tedy nejmenší slovo Jeho v nejtemnějším koutě pronesené celého světa se týká. *Slyšeti* jest toli co znáti 3, 32. 5, 30. Svatý Jan dokládá: *Nepoznali, že k nim o Otci mluví.* Méně vhodně latinský text někteří překládají: *Nepoznali, že Otcem svým Boha býti praví.* Překlad ten není po pravdě; ve vulgátě jest řeckomluví a klade se akkusativ *patrem* místo *de patre*. Řecké slovo *λέγειν* se váže nejednou s akkusativem místo vazby s předložkou *προς*. Nechtěli fariseové uznati, že Synem Božím jest a že co takový k nim mluvě svrchovanou pravdu pronáší, ješto srdce jejich pravdám Božím se zavřelo. Ó té nevědomosti! volá Zlatoúst; nepřestáváje jim o tom mluvil a oni nepoznali!

Ale Pán ani teď jich nenechává bez dálejšího poučení. Nechtí *ny*ní uznati, že Synem Božím a pravdomluvným jest; přijde ale čas, kdež ovšem, ač pozdě, to uznají. A to jest, co dáleji pravil k nim: *Když tedy povýšíte Syna člověka, potom uznáte, že já jsem, a že já od sebe samého nic nečiním, nébrž, jak mne naučil Otec, to mluvim.* Dí: *tedy* (když, tedy, *οὕτως*) ohledem onoho nepoznání, a odkazuje je na příští, kdež poznají, což nyní se poznati zdráhají. Povýšením Pán míní, jak 3, 14. své ukřižování a spolu to, co na ně po vzkříšení následovalo, na nebevstoupení, Ducha svatého seslání, divotvoření apoštolů a rozšíření svaté církve. *Synem člověka* se zůve, poněvadž k věci k člověctví svému se odnášející se táhne o smrti mluvě. Poznáte, dí, *že já jsem* (v. 24.) totiž Messiaš, Syn Boží. Při divech oněch, jež spatřovali u kříže, Židé mnozí do sebe šli a obrátili se, jak to po kázání Petrovu na seslání Ducha sv. se ukázalo. Ovšem působilo na ně také vzkříšení Páně, Jeho na nebevstoupení, seslání Ducha sv. a zázrakové apoštolů; ale počátek a námětek k víře dán jim právě při ukřižování Páně, an kříž, stolice potupy Páně, stal se trůnem slávy Jeho a znakem, k němuž se nápotom všickni národové hrnuli. Nemá však Pán nyní na zřeteli obrácení jejich, raději k jedinému poznání jich prohlédá. Mnohý díl nyní, veliká část po zkáze Jerusálema se k Bohu obrátila, ana ostatní zaryta ostala a ještě se za Hadriána poznovu spikla a ku konečnému pádu a roztrouzení po světě přišla. Poznali sice všickni, to jest větší část, ale neobrátili se všickni, nébrž přese všechno své poznání v zatvrzelostí a nevěře zůstávali. Dí dále: *To mluvim, ταῦτα, tyto věci, ty nauky vám mluvim.* Mylně někteří pravili, že se

to *ταῦτα* klade místo *οὕτως, takto*. Mluví úkazné či deikticky. Nevhodně též někteří text řecký překládají: *poznáte, co jsem* místo *že jsem* (*ὅτι*), což ostatně smyslu nemění. Že tak přeložiti nelze, viděti z toho, co následuje, ana také věta: *sám od sebe nemluvim*, od téhož slova: *poznáte, že závisí*. Nemluví *od sebe, nébrž od Otce*, ve spojení s Otcem, jak *naučil Ho Otec*. Učiti tuto odpovídá slovu *slyšeti* v. 26; Otec učí, Syn slyší, to jest, jakož božství a všechny božské vlastnosti Syn má od Otce, tak bere spolu od Něho to, co mluví a do světa a po světě hlásá. To všechno, vece Pán, poznáte, když povýšíte Syna člověka na kříži. *Potom poznáte, že já jsem, že od sebe nic nečiním, než jak mne naučil Otec, tak mluvim.* Jakož luno Otcovo jest školou Syna. z níž čerpá veškeru pravdu, rodě se v něm co Syn Boží od věčnosti a co věčná pravda v něm věčně bytující, tak kříž Syna Božího jest pro křesťany školou života, ješto na kříži je Syn Boží zplodil. Trojím činem se nauka ve škole té vede, které zde ve třech slovech Páně se obsahují. Dí Pán: *Já jsem*, a o božství svém jedná. Dí: *Já činím* a v tom slově se skutkové Jeho veškeré zahrnují, jimiž nám spasení získal a výroky svoje dokázal. Dí: *Já pravím* či *mluvim* a zahrnuje nauky své. Což to škola svrchovaná jest! Což málo do ní chodí! Což málo jich cenu a hodnotu její uznávají! Což bychom měli neustále do školy té choditi, nauky její do hrudí si vepsati a je v životě zachovávat!

Ale přihledněme ještě jednou k slovům ode Pána praveným. Pravi: *Od sebe nic nečiním, než jak mne naučil Otec, tak mluvim.* Věta záporná: *od sebe nic nečiním*, objímá a zahrnuje celé působení Páně; v následujících větách obojího dotýká, v. 28. řeči, v. 29. skutků svých. O řečech, jak jsme slyšeli, dí, že se jim vyučil a je uslyšel od Otce. O skutcích, o divech především, vece Pán dále: *A kterýž mne poslal, se mnou jest a nenechal mne samého, poněvadž já, co líbo jest jemu, činím vezdy.* Pravi, že *Otec s nim jest a Ho samého nenechal*; což značí, že neodňal Mu té moci, té všemocnosti, kterou od věků z Otce spolu čerpal, an jak v jednotě s Otcem učí pravdě, tak v jednotě s Otcem zázraky činí. Záporom dí: *nenechal mne samého*, ješto se zdáti mohlo, že docela jest opuštěn, poněvadž toli nepřítel proti Němu se spikalo. Člověk člověka posílaje dělí a loučí se od něho. Christus poslán byl, ale stáše s Otcem v bytosti se sjednával. Přidává ale mimo ten důvod, z povědomí božského vzaty, také jiný, ježž bere z vědomí svého lidského, an dí: *poněvadž co mu líbo, činím vezdy*: poněvadž vůle má lidská docela sjednána a sjednocena jest s vůlí Otcovou. Udává tím pohnutku,

proč Ho Otec nenechal samého, totiž že On to jest, jenž vůli Jeho před jinými vykonává a ku platnosti mezi lidmi přivodí. Již zajiště vtělení Páně dalo se v ten způsob a s tím předpověděním, že člověctví Jeho docela se podrobí účelům spásy lidské. Poznají tedy Židé, když povýšen bude Pán, že bera všecko (učí se všemu) od Otce, svrchovanou pravdu přednáší, a že divy svoje v jednotě se všemocným Otcem co spolupodstatný Syn Boží konal. Se strany člověcké byl veškeren život Páně život poslušnosti k Otci a svrchované k Němu lásky a na obrat přesvědčení to, že nikdá od Otce není odloučen, bylo pramenem nevystihlé útěchy a radostné trpělivosti pro člověckou bytost Páně. Tak volil Ježíš zasluhovatí poslušenstvím ostrahy a záštity Otce svého, ač máje právo těch věcí dle božství svého. Podlé příkladu Jeho sluší nám také pokračovati.

Věci, které tu přednáší Pán, měly a mají podstatnou váhu do sebe. I tážeme se, kterak působily na lidi, jenž tuto poslouchali? Odpovídá sv. Jan: *Když to mluvil, mnozí uvěřili v Něho.* Jak věru tu na jevo dali, nepraví se; bezmála mluvili s apoštoly a hlásili se ku Pánu veřejně, nepřátel Jeho se neštítíce. Byl to prvý stupeň víry, který měl později zvýšiti se a jim ku spáse sloužiti. Snad slova ta, jež Pán pronesl o jejich v nevěře zahynutí, přiměla mnohé k tomu, aby v sebe vešli a usmyslili sobě nevěry, zarytosti a urputnosti aneb lehkovážnosti se zhostice. Pán radoval se z toho ač slabého počátku víry a pro utvrzení a vkořenění jich u víře jim znova v řeči mluvil.

31. Praviť tedy Ježíš k těm, co uvěřili Jemu, Židům: Vy-liž zůstanete v řeči mé, právě učni můjmi budete 32. a poznáte pravdu a pravda osvobodí vás. 33. Odpověděli Jemu: Símě Abrahámovo jsme a nikomu nesloužili jsme nikdá; kterak ty pravíš: Svobodni budete? 34. Odpověděl jim Ježíš: Amen, amen, pravím vám, že každý, kdo činí hřích, robem jest hříchu. 35. Rob ale nezůstává v domě na věky, syn však zůstává na věky. 36. Jestli tedy vás Syn osvobodí, skutečně svobodni budete. 37. Vím, že synové Abrahámovi jste, ale hledáte mne usmrtili, poněvadž řeč má nesměštnává se ve vás. 38. Já, co jsem viděl u Otce svého, mluvím, a vy, co jste viděli u otce svého, činíte. 39. Odpověděli a řekli Jemu: Otcem naším Abrahám jest. Vece jim Ježíš:

Synové-li Abrahámovi jste, skutky Abrahámovy činite. 40. Nyní ale hledáte mne usmrtili, člověka, jenž pravdu vám mluvil jsem, kterou jsem slyšel od Boha; toho Abrahám nečinil. 41. Vy činite skutky otce svého. Řekli tedy Jemu: My ze smilství nejsme zrozeni, jednoho otce máme, Boha. 42. Řekl tedy jim Ježíš: Kdyby Bůh otcem vašim byl, milovali byste ovšem mne; já zajiště jsem z Boha vyšel a přibyl, aniž zajiště jsem sám od sebe přišel, nébrž On mne poslal. 43. Proč mluvy mojí nepoznáváte? Poněvadž nemůžete slyšeti slova mého. 44. Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti. Ten vrahem byl od počátku a v pravdě neostál, poněvadž není pravdy v něm; když mluví lež, z vlastního mluví, ješto lhářem jest a otcem jejím. 45. Já pak, když pravdu mluvím, nevěříte mně. 46. Kdo z vás uviní mne z hříchu? Pravdu-li mluvím vám, proč nevěříte mně? 47. Kdo z Boha jest, slova Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.

Uvěřili někteří, ano mnozí v Pána, jak Jan vypravuje; ale víra ta neměla ani výše ani hloubi a pevnosti. Byla ta vira počátečná a okamžitá, a Pán dobře znal nestálost, vrátkost a pohyblivost mysli jejich, a skutečně vidíme, že se nejedni z nich zviklali a zpáčili ve své víře. Tudy byla potřeba nastala je ukřepiti a utvrditi. Činí to Pán a mluví k nim. Jest řeč Jeho k Židům obrácena; Židé se tu kladou naproti Galileanům, z nichž ovšem větší díl v Pána uvěřili. Netak bylo s obyvateli z Judey, z nich část nevalná přiznávala se ku Christu. *Vece tedy Ježíš k těm, co uvěřili, Židům: Vy-liž ostanete v řeči mé, právě učni můjmi budete a poznáte pravdu a pravda osvobodí vás.* Mluví o výmince, pod jakou mohou pravými učeníky jeho býti. Výminka ta jest *ostávání* ve slově Páně. Dí s důrazem: *Vy-li*, vy se své strany-li zůstanete, poněvadž byli smíšení se zástupem nevěřícím. Slovem *vy* je Pán vylučuje a vyjímá od nevěrecké části. Dí dále: *Ostanete-li v řeči mé.* Slovo *ostávati* stojí proti okamžitému uchopení víry a značí stále ve víře trvání, zachovávání jí a nalézání v ní rozkoše duše své; při čemž naráží Pán na ty 6, 66., kteří Christa, v Něhož již byli uvěřili, opustili. Dí: *Právě učni můjmi budete.* *Právě*, t. j. skutečně, ne-
toliko napohledně a okamžitě. *Pravým* uče-

nikem Páně, jenž účelu učeníka dojde, jest ten, kdo vytrvá do konce, ažby se potkal se životem věčným. Tak i jinde Mt. 10, 22. 24, 13. Pán vece: *Kdo setrvá až do konce, spasen bude.* Obnáší sebou to ostávání především pevné přilnutí ku pravdě zjevené a jí v mysl, rozum, cit a vůli, vůbec v celého niterného člověka ujmoutí a uchopení, tak aby se stala zákonem celého ducha, jímž by se veškerý moci duše řídily, a životem, v němž by žily a se pohybovaly, a říci člověk mohl Ž. 118, 72. 103.: *Lepší jest mi zákon úst твоjích nad tisíce zlata a stříbra a sladší nad med a stred.* Zůstávejme, di Aug. v něm, jenž ostává v nás. My, nezůstaneme-li v něm, padneme, on, nezůstaneme-li v nás, nepozbude proto domu svého, ostáváje v sobě. Člověk, sebe ztrativ, v sobě ostávati nemůže.

O těch, kdo vejdouce ve svatyni pravdy křesťanské, v ní celou vírou ostávají, praví Pán: *poznáte pravdu a pravda osvobodí vás. Poznáte pravdu;* pravda zajiště jest obsah řeči Christovy, Christus majitel a držitel její a poznání pravdy počíná s věřením, nejsouc jiného leč živoucím pochopením jejím. Pravda jest nápadnictvím a dědictvím křesťana, ješto majetkem Židů byl stín, statkem pohanů blud. Kdo v Christa uvěřil, již poněkud i pravdu poznal. Avšak dokonalé poznání pravdy křesťanské přichází člověku teprv tenkrát, když docela všemi mocnostmi ducha svého, myslí, vtípem, pamětí a rozumem, citem a vůlí v podstatu víry vešel a v ni ponořil se. Tu se myslí, která nad pravdou rozjímá a do ní vniká, víc a více rozbřeskuje, podstatu a jestota pravdy té víc a více mu ozečňuje, brána světla se otvírá a víra víc a více blahodějnou moc v životě provádí a větší opět chopnost pro hlubší vniknutí do hloubi věčné pravdy stvořuje. Slovo Christovo, pravda, jest přibýtek, obydlí křesťana, jest útulek rozkoše, radosti a pokoje, jest ústup, kde člověk skutečného míru užívá, jest tvrž, kdež člověk bezpečen jest před útoky vraha a přede všemi svody a oblouzeními ducha bludu; jest chrám, v němž se Bohu v pravdě a v duchu klaníme, kdež oplýváme všemi poklady moudrosti a známostí Boží! Blažen, kdo v řeči Páně stálým rozjímáním ostává, ku pravdě její nepřestáváje se vinouti a jí v životě uskutečňovati. Nežná jí, kdo ji nemiluje, nemiluje jí, kdo ji nemá vřezánu a vrytu do srdce prstem Božím, jenž jest Duch svatý.

Dí Pán: *Pravda osvobodí vás.* Jest svoboda od bludů pohanských, jest svoboda od stínů starého Zakona; od obojího robství nás vysvobodila Christova pravda. Ale tu hledí Pán především ke svobodě mravné. Postupným vhloubáním se do podstaty víry

křesťanské a jí v životě vynášením člověk dál a dále dospívá, až se docela na vrcholu možné svobody vnitřné ocitne. Nebo milost Boží tu člověku všady tovaryší, jej vede, sílí a k té nad pochotěmi nižšími a vášněmi mocnosti mu dopomáhá, že všemi jimi vládne a že mu v cestě a snaze po Bohu, pravdě a dobru nijak přítěny a protivny nejsou, ano naopak mu co služby se při nebeských snahách jeho všelijak propůjčují. A tím dosahuje člověk *svobody* duchové, vybavení a vymanění od nadvlády pudů nižších, jimiž veškeren život vyšší zrušen a zničen, aspoň přitlumen bývá; ovšem pak se oprostění ode lži a hříchu především v tom zahrnuje. Někteří vykladatelé, i sv. Zlatoust, rozumějí pravdou dle 14, 6. Christa a veškeren obor působnosti Jeho; leč hořejší výklad jest více přiměřeným. Koho nevnadí ku Christu pravda, vece sv. Aug., přivabuj ho svoboda, které tu dojde. A opět di: Věříme, abychom poznali, nepoznáváme, abychom věřili. Nejedná Pán o obyčejné svobodě a zvolnosti lidské, jakoby lidé nekřesťané neměli svobody a nemohli žádného dobra činiti jsouce docela hříšní jen a holým toliko hříchem, nébrž řeč vede o svobodě ducha a o zbavení vlády pochotí, hříchu a tudy i smrti. Uchopením pravdy co zárodu Božího uprostranuje se duch lidský a zakotvuje se v nebesích.

Řeč ta Páně a ta zámluva svrchované svobody a tudy také svrchované blaženosti mohla pohnouti srdci jejich a probuditi tam ohlas nějaké touhy po bezvýminečném se odevzdání takovému vedení. Ale nebylo toho, nébrž mnozí z posluchačů se uráželi nad slovem Páně, že pravil, *osvobodí vás Syn Boží,* kdež předpokládá je svobodnými nebyti. Odpověděli oni Jemu: *Simě Abrahámovo jsme a nesloužili jsme nikomu nikdy; kterak ty praviš: Svobodní budete?* Domněli se oni, že Chamovi a Esauovi potomkové toliko Gen. 9, 27. 27. 29. rodilými otroky jsou, *simě* však *Abrahámovo*, totiž oni, potomci Abrahámovi, že svrchované volní a svobodní jsou, aniž kdo právo má kromě jediného Boha, aby nad nimi vládu držel. Domýšleli se býti zrozenými královci, určenými k vládě nad světem, an ostatní národové jim sloužiti a dvořiti mají. Nemohli sice zapřít, že předkové jejich pod Babylonany, Peršany, Syřany a jinými národy co podrobeni po dlouhý čas trvali a nyní Římanům podléhali; ale oni neuznávali nikdy vrchmocí těch pánů cizích a jenom pro nezbytí se jim neprotivili, vezdy k tomu právu se táhnouce, že se od Boha toliko co svrchovaného Pána svého závisnými považují. Naopak ti, jenž nad nimi panovali, ti od Boha ustanoveni jim podrobeni byti a což nyní ještě nestalo se, zajisté ve skutečnost

uvést se musí, když Messiáš přibude. Při takovém nahlédání musela slova Páně, jimiž se jim, že je osvobodí, zamlouval, je velmi urážeti; tudy odpověděli: *Potomci Abrahámovi jsme a nikdy jsme nesloužili; kterak praviš: Svobodnými budete?* Matou oni mravnou svobodu s politickou. Ti, kteří tak smýšleli a mluvili, jiní byli, než ti, o kterých se dí, že uvěřili v Christa v. 31., ač toho Jan tu připomenouti opustil. Jiným sice se vidí, že lidé ti, jenž uvěřili, urazivše se na slovech Páně, víry své odstoupili, z ní tak záhy pro svou k věcem světským střeplost vypadli a se v řadu nepřátelů a vrahů Páně postavili, ana se urazila slovem Páně národní jejich pycha. Ale náhled ten neobdrží. Snad to může o některých, nikoli ale o všech platiti. Jsou to raději lidé jiní, jenž svobody jiné neznali, leč politickou a tudy se na Pána s takovou odpovědí vyťasili, o mravné svobodě netušíce a o ni nedbající. Právili: *Simě Abrahámovo jsme*; k Abrahámu se táhnou, poněvadž jemu vlada celého světa připovědina Gen. 22, 17. a tudy otroctví potomkům jeho docela cizo ostati muselo. Pravi: *Nikdy jsme nesloužili*. Římané jim ve své opatrnosti nějakou tvárnost politické svobody nechali, jak jim Titus císař připomínal u Jos. Flav. V. Ž. 6, 6, 2. Nevhodně činí vykladači někteří tuto rozdíl mezi službou vniternou a vněšnou a pravi že o první jenom Židé mluví, jakož ani ti dobře nevidí, jenž za to mají, že Židé jen o svobodě náboženské mluví.

Bylo potřebí, aby je Pán z bludu jejich vyvedl a jim vyjádřil, jakou svobodu na mysli má. A poněvadž věc jim novou a velmi důležitou praviti hodlal, proto je na výrok svůj pozornými činí, an vece: *Amen, amen, pravím vám*. A nyní jim základnou zásadu přednáší: *Každý, kdo hřích páchá, robem či otrokem hříchu jest*. Vece: *Každý* a ovšem tedy i ten, jenž potomek Abrahámu jest. Hřích na prvním místě ve slovech: *Kdo hřích páchá*, klade se v obyčejném významu; hřích páchatí jest činiti nepravost, jest přestupovati zákon Boží; na druhém místě ale ve slovech: *robem jest hříchu*, hřích se zosobuje a co tyran nějaký vystavuje, který si v otroctví lidí podmanuje a je pod přísnými kárami drží. Kdo hřích, skutek hříšný činí a páchá, ten se podčínuje síle a moci hříchu a zákonům jeho a stává se otrokem a robem jemu. Zákon pak hříchu jest zlá pochof a žádostivost a veškera ta náklonnost ke zlu, kterou vyšší a božná částka v člověku přitlumena a jako přikryta bývá a spoutána, že k svobodě vyniknouti a svých zájmů pileti nemůže. Takové mravné otroctví, vece sv. Aug., horší jest nad politické; otrok vněšný zajisté vynikna a vy-

bředna může odpočinouti a střese pouta ona, ale mravný otrok ustavičně pouta ona s sebou obnáší. Podobně 2. Petr. 2, 19. vece: *Od koho kdo přemožen bývá, toho služou jest*. A již Prov. 5, 22. dí: *Nepravosti vlastní jimají bezbožníka a provazy hříchů svých svázán bývá*. Ta jest zaslepenost lidská, že se člověk nalézá v otroctví a myslí právě nejvíce svobody užívati, a proto se vzdaluje osvoboditele svého. Nejhorší otroctví jest otroctví hříchu. Otroky druhdy dostává jiného lepšího pána; otrok hříchu pána téhož neustále v útrobách svých nosí. Může otrok tělesný užiti pokoje a druhdy pána aspoň na chvíli se ukryti. Ale hříšník pořád pod tyranstvím pána jest, nemaje pokoje. Spáchal hřích pro dojití rozkoše; rozkoš přešla, hřích ostal. Neblažen jest, kdo jsa otrokem od narození skrze hřích prvotný, otrokem vojny, ještě se dal zlovášní přemoci, otrokem svévůle, ještě o své ujmě se zaprodal, neblažen, díme, jest ten kdo jsa otrokem, miluje otroctví své a štítí a vzdaluje se osvoboditele svého.

Pán jim dále vylučuje obraz stavu hříšného a zlé následky jeho, jakož i cestu jim udává, kterou by dostati se mohli k svobodě. Vece: *Rob neostává v domě na věky; syn ale ostává na věky* (totiž v domě). Otroky či rob aneb sluha nepatří k rodině a může vybyt, ano prodán býti podle práva o otrocích; syn ale jako dítě patří k rodině a činí nutný díl rodiny. Tak Židé se nalézají sice v domě, ale zadání hříchu a jeho roby či otroky jsouce, nepřináležejí k domu, t. j. k říši Boží a ztratili právo k věčnému dědictví, ano neudomácnějí-li v domě Božím onom a nedosáhnou-li synovství, tedy mohou z domu vybyti a vyhnáni býti. Syn jenom, jenž synovství Božího došel a je v sobě životně udržuje, v domě Božím ostáti může a zůstati, nemaje se obávati, žeby jej vybyli z něho. Pán hledí na ono místo písma Gen. 21., 10., kdež Izák v domě zachován co syn svobodné manželky, Ismael ale z domu byl vyobcován co syn nevolnice. Synem rozumí sice rozence obyčejného, zří ale již při tom k sobě co k Synu Božímu. Domem Božím v dalším smyslu církev slyší se co říše Boží a dům Boží 1. Tim. 3, 15. Chce říci, že On co Syn v království Božím ostane a s ním ti ostanou, kdož se k Němu přičastní, jak výšeji Jan 1, 12. pravi, že těm, kdož uvěřili v Christa, dostalo se moci státi se syny Božími. Zákon starý nemohl dáti právo synovského v domě Božím přebývání, poněvadž nemohl člověka zbaviti hříchů. Aby se Židům nestalo jako druhdy Ismaelovi, přijde jim hledati uvolnitel, zbavitele a vykupitele z té poroby. A to jest, co Pán vece, an dí: *Jest-li tedy vás Syn vysvobodí, právě svobodni budete*. Tedy, vece

a hledí k tomu, že Syn věčně v domě, t. j. ve svobodě ostává a dědicem jsa Hebr. 1, 2. a plnou moc máje, do rodiny a domu platně přijímatí může, cožby nemohl, kdyby věčně v domě neostával. Předpokládá, že Otec všechno dal v ruce Synovi 17, 7. Jiní pou-
tají slova s v. 34. totiž se slovy: *kdo hřích činí, rohem jest hříchu*. Leč vládne první vazba. Synem na tomto místě nerozumí se více vůbec člověk mravně svobodný, jenž bytně s Bohem sjednán jest, nébrž tuto synem očividně rozumí se sám Christus, Syn Bcží jediný a svrchovaně svobodný, jenž moc má také jiné svobodou dariti, a sice svobodou ne nějakou lichou, nébrž takovou, že *pravě, skutečně a bytně, ὁρθως* svobodným se člověk stává. Bytnou a vnitřnou svobodu tu Pán staví naproti oné liché svobodě, kterou se Židé honosili, a svoboda ta bytná jest svoboda ode hříchu, svoboda mravná. Syn spolubytný, stejné s Otcem moci, jenž odvěčné vlády s Otcem požívá, moc má člověka nesvobodce svobodným učiniti a svobodu tu protáhnouti přes veškeru věčnost a ji na věčnou blaženost zaměnití. On dává synovství 1, 12. a činí spoludědicem Božím Ř. 8, 17. Někteří v. 35. rohem, jenž v domě nezůstává na věky, Mojžíše býti vykládali, jak Hebr. 3, 5. 6., což ale proti všeliké spojitosti čelí. Nebo tu ne o Mojžíšovi řeč jest, nébrž o Židech, kteří se v otroctví a robství hříchu nalézali. Dříve pravil Pán: *Pravda vás osvobodí* 32. v.; nyní praví: *Syn vás osvobodí*, poněvadž Syn pravdu vynáší. Pravé svobody člověk nedojde bohatstvím, důstojenstvím, naukou a důmyslem. Především srdce musí se okovů zlovášni zhostiti, nemají-li dotčené výhody a výsady člověka novými pouty skličovati. Zhostění to pak se děje toliko v Christu. Svoboda tedy není toli, co libovolnost a bezzákonnost, nébrž záleží v tom, abychom se vůlí Boží co svrchovanou opolnou samovolně řídili a tak dle povahy nám počátečně od Boha přistvořené žili. Jsme pak stvoření podlé obrazu Božího. Kdo vůle Boží, co svrchovaného pravidla nešetří a se jí strhuje, ten chťcům a zlovášněm se dává v moc a jimi přichází pod vládu knížete světa. Čím více chťcům svým člověk povoluje, tím více svobody trátí. Potřeby jeho a zlořádosti jeho rostou, síly ducha miznou a pružnosti vůle jeho ubývá vezdy víc a více. Zde na světě nepřebývá dobro v těle našem, an se nalézá zlozákon v údech našich, a plet proti duchu se zpírá, Ř. 7, 23. Gal. 5, 17. Zde se dílem svoboda, dílem otroctví nalézá. Není holá svoboda, poněvadž není věčnost, vece Aug. Chceme-li věděti, máme-li pravou svobodu, vejďme sami do sebe, a zpytujeme, co nás řídí a spravuje.

Tak Pán porazil honosivost Židů, kteroužto se vynášeli, že jsou svobodní. Ale zbývala druhá chloubka jejich, kterou neméně pyšněli se, ano která spolu základem a kořenem první oné pýchy byla. Honosili se býti Abrahámovici; a tudy Pán vyvrací také tu výchlubu jejich a praví nebyti je pravými syny Abrahámovými, nébrž jenom odrodky jeho. Půjčuje jim sice toho, že podlé těla jsou potomci jeho, ale podlé ducha je jimi býti zhola popírá: *Vim, vece, že plemenem Abrahámovým jste; aršak hledíte mne usmrtiti, poněvadž slovo moje nesměstnává se ve vás*. Po pleti pocházejí od Abraháma, ale po duchu zhola nemají povahy Abrahámovy, ješto toho, k Němuž Abrahám s nadějí a s horoucnou tužbou pozíral, o život připravití usilují. Příčina ale toho jejich po smrti Páně dychtění jest, že *slovo Jeho se v nich nesměstnává*, čili že nemá slovo Jeho místa v nich. Celé jejich srdce a veškerá jejich útroba již naplněna jest nízkými myšlénkami, světskými záměry a vražednými úlohami, a tudy nauka Páně nemohla v jejich vnitro vejíti a směstnati se, nemohla se tudy v nich ujíti. Slovo Boží žádá prázného srdce. Srdce zajaté žádostmi zemskými, ctižádostí, lakotou, pochetými a náruživostmi nemá místa pro slovo Boží. Není to tedy nějaká příčina náhodná a tudy bezvinná, která je k zlu tomu vede, nébrž ta zarytá zapeklitost jejich jim svědkyní jest, již docela jenom to přijímají, co jejich předsudkům a záměrům pochlebuje, tak že místa v nich pro pravdu není. Tak slovo to *ῥωπή, capit*, bře vulgáta a rkps. ostrom. a assemnonský, jenž mají nevměščajets se. Jiní slovo to vykládají: nemá postupu, pokroku u vás a ve vašem srdci, vnikla sice v útrobu vaši, ale se nevyvinula v ní, aniž srdce vašeho prostoupila, ješto jste po krátkém věření opět odpadli. Leč prvý výklad předkuje.

Ale ještě přidává příčinu toho, proč nauky Jeho nepřijímají; příčina ta jest povaha jejich různá a odchodná ode povahy Páně, čím spolu na to naráží, že jiného mají otce, než Abraháma. *Já mluvím, co jsem viděl od Otce svého, a vy, co jste u otce svého viděli, činíte*. Takto čte vulgáta s některými rukopisy, ač jiní rukopisové ve druhém členě místo *co jste viděli* čtou *co jste slyšeli*. Však sinajský čte s vulgátou. Rukopisové někteří také vynechávají slovo *mož, mého* po prvé slově *πατρός*, Otce, a slovo *ὑμῶν, vašeho* po druhém slově *Otce, πατρός*. Ale sinajský rukopis čte slova ona. Má-li větší důraz se vytknouti, muselo by se přeložiti na prvé místo: *Otce mého*, a na druhém: *otce vašeho*, ješto jsme přeložili za geniem mluvy naší jdouce na obou místech *otce svého*. Pán těmi slovy namítá, že různě

nost úmyslů Jeho a úmyslů Židů kořen svůj má v rozličném spojení jich obou. *Pán vidí u Otce a mluví*, vidí viděním odvěčným, poznává poznáním odvěčným; a tudy má Jan slovo v perfektu *ᾠώρακα*, an o slyšení Židů užívá aoristu *ἤκουσατε*. A již jsme několi-krátě pravili, že v božských osobách viděti, slyšeti, poznávati, mysliti a podobné věci na stejno vychodí. Ale i nepřátelé Christovi stejně odvisli jsou od otce svého, jemuž se podmanili o vlastní své ujmě, jenž jim zradlým, vzorem, pobůdcem a napominatelem jest k tomu zlému činění, v němž oni sobě zalíbili. Naznačuje poněkud a však ukrytě zloducha býti otcem jejich. Vulgára čte ve členě druhém: *a vy činíte*, co jste totiž u otce svého viděli. Řecký text místo *a čte* spojku *tedy, oť, tedy vy, co jste u otce svého viděli, činíte* čili činíte skutky otce svého, a tudy táhne slova ta: *činíte skutky otce svého* k v. 37. totiž k slovu *hledáte mne usmrtiti*; z onoho všeho hledání následují zlé skutky. Jiní ale váží spojku *oť, tedy* s předešlými slovy: (v. 38.) *já činím skutky, co vidím u Otce*; a ješto i vy otce máte, tedy i vy činíte, co u otce vidíte. A tak praví, ve slovech těch jakousi jemnou a tenou bolestnou ironií býti. Povahou dítek Božích jest zpytovat vůli Otcovu a ji činiti neproměnitelným pravidlem života svého.

Židé pozorovali ze slov Páně, že jim sice s jedné strany synovství Abrahámovu půjčoval, s druhé ale strany jim je odpírá, a jim nějakého jiného otce přisuzuje, o němž nevěděli, kdo by to byl. Tudy hájí především toho svého z Abraháma pojití a praví znova s větším důrazem: *Otec náš Abrahám jest*. Ježíš ještě místněji a kladně jim otce jich nejmenuje, a však jim dovodí nepravdu toho jejich osobování, an vece: *Jste-li synové Abrahámovi, skutky Abrahámovy činite*; aneb lépe dle t. ř. *Kdybyste byly syny Abrahámovými, činili byste skutky Abrahámovy*. Tělesného pojití jim půjčuje, ale mravný půchod jim odpírá. Krev Abrahámová byla v nich, ne však mrav a duch jeho, an předce tím člověk nejvíce člověkem jest, a tím pojití svoje opodstatnití má. Slovo *syn*, či *dítě* místněji a rázněji značí duchovnou pokrevnost, než-li slovo *stěně*, jehož výše v. 37. užil. Abrahám s radostí uvěřil slovu Božímu a je přijal, jakož i všady a vezdy svatosti života pilen byl; oni ale Pána, zvěstovatele slov Božích usmrtiti hledají a tím s jiným někým příbuzní býti se prokazují. Ovšem, vece Leo, o křesťanech nejedněch totéž platí a darmo se křesťanem někdo býti klade, kdo Christa, jenž cestou nám jest, v životě nenásleduje. Skutky to jsou, jimiž se Židé prohřešovali, skutky vyrostlé ze zlovůle jejich. Skutků hledá u nás Pán. Pouhé jméno

křesťana, pouhá víra, pouhý ten neb onen skutek dobrý nás nečiní syny Božími. Činí to skutkové, celé tělo, celý souhrn skutků dobrých to činí.

A to jest, co Pán Židům znova, jak již v. 37. učinil, ale přísnějšími slovy opět vytýká: *Nyní hledáte mne usmrtiti, člověka, jenž pravdu pravil jsem vám, kterou jsem slyšel od Boha; to Abrahám nečinil*. Abrahám zajisté toužil po Messiáši, an vy Jej zabiti chcete, v tom povahu zlootce svého pronásejice. Nenáviděti toho, kdo nám pravdu mluví, nevede k spáse; k ni vede hotovost pravdu s vírou ujíti, jak to činil Abrahám. Nemocný, který nechce ani o lékn, ani o lékaři, ani o stravě slyšeti, blízek jest zoufalství. Pravda lékem i stravou jest, kojíc a sytíc i srdce, co ji přijímá. Ovšem pravda z Boha pošla, kterou Syn obdržel od Otce, kterou odevzdal apoštolům a která od apoštolů se nám dostala. Ale toho lišní byli Židé v stupni svrchovaném, tak že jim Pán vyslípá: *Vy činíte skutky otce svého*. Nejmenuje jim ještě otce, ale mohli se domyslit, že to nebude nikdo jiný, leč ďábel, z něhož vražednictví pochází, a u něhož nenávisť pravdy vrchuje, kteréž nenávisť i oni se podrobují.

Nyní již Židé nahlíželi, že Pán nemluví o tělesném, nýbrž o duchovném přibuzenství, a tudy sami na ten smysl zahrnouti museli. I zdálo se jim, poněvadž nějakého zlocha jim za otce přiděloval, že jim původ z modloslužby přičítá a tudy s nevolí odmítají tu výtku Jeho od sebe, Boha pravého otcem svým býti se honosíce s větší než prvé hrdostí. My nejsme z cizoložství narození, jednoho Otce máme, Boha. Mluví oni s velikým sebevědomím a s nemalou pýchou a tudy kladou slovo *My* napřed. Cizoložstvím se nejednou v starém Zákoně modlářství míní, poněvadž duše opustivši pravého Boha, jemuž hned od přírody jako zasnoubena jest, a jenž chotěm jest duše, se k modlám co cizoložníkům přivínuje. Zhusta v starém Zákoně přichází ta myšlénka o duchovném cizoložství osnována jsouc na úmluvě, v níž Bůh s lidem israelským vešel skrze Abraháma a nápotom na hoře Sinaji skrze Mojžíše; a tudy v témž starém Zákoně se modlářství pátnem cizoložstva naznačuje a modláři se cizoložnaty nazývají. Os. 2, 4. 6. Jer. 13, 27. Sap. 14, 12. Toho se tuto Židé zhola odpirají a tvrdí, že pravými a rodnými syny Božími jsou, bezmála ne bez ohledu na Samaritány, jimž cizoložníků předávali a k nimž hned níže v. 48. Pána samého počítati odřznu. To jest výklad obyčejný a pravý, a nepravé se některým vidělo, že tu Židé prohlédají k synům Abrahámovým, k Izákovi a Ismaelovi, pravíce a na tom

stojíce, že nepocházejíce od Ismaela, syna děvky Hagary, kterýž nečinil pravého potomstva Abrahámovy, nébrž od Izáka, z pravé a jediné manželky Abrahámovy, Sary, zrozeného, také pravými a jedinými syny a dětmi Božími, přede všemi jinými a výlučně slují a jsou.

Pán jim pravé synovství Boží docela popírá a nejprvé záporně jenom vede důkaz že nemohou býti pravými syny Abrahámovými, až nápotom jim v. 44. pravého jich otce oznamuje výslovně, na nějž byl dříveji pozakrytě ukazoval. Se strany Páně pravá povaha Židův a jejich neblahý stav se vypisuje; se strany Židův nenávisť a ruhot proti Pánu nejvyššího stupně dochází. *Kdyby Bůh otcem vašim byl, milovali byste mne.* Láska vaše ke mně bylaby průvodem a průkazem mravným, že skutečně z Boha jste, an by stoupená příbuznost mezi mnou a vámi vládla. *Nebo, vece dále. jsem z Otce posel a přišel.* Vede Pán důvod od přirozené věci přitažlivosti, jenž se zračí v přísloví: všecko se vine k rovní a svůj k svému. Kdyby Židé byli duchem Bohu příbuzni, kdyby mravně syny a dětmi Božími byli, museli by nějaký pŕtah ku Christu cítiti, musili by samoděk se k Němu vinouti a Jej milovati, ovšem pak v Něho věřiti, an skutečně Synem Božím v jediném a svrchovaném smyslu jest. A že Synem Božím jest, potvrzuje slovy: *Z Boha jsem vyšel a přišel.* Slovo *vyšel* k odvěčnému a tudy božskému původu, slovo *přišel* k dočasnému a tudy lidskému původu Páně se vztahuje. Nedobře jiní vykladatelé obojí slovo k člověčenství táhnou. Ve slovech: *Já jsem z Boha vyšel*, hledí ku prorockým slovům Mich. 5, 2. *východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.* Pán však pro lepší věci důraz přidává výkladně: *nebo jsem nepřišel od sebe, ale On mne poslal.* To dí pro potvrzení výroku o svém z Boha pojití a ohlídá se při tom na takové lichoprorky o nichž Bůh u Jerem. 23, 25. vece: *Ne, poslal jsem jich, nébrž běželi, nemluvil jsem k nim a oni samoděk prorokovali.* Nikdo nemůže, vece sv. Augustin, *Bohu co dítě náležeti, kdo Syna Jeho jednorozeného nemiluje; nebo největší pohnutka Syna milovati jest, že Ježíš, syn Boží vyšel z Boha, a v poslušnosti se k nám snížil, aby našim bratrem stal se.* Ostatně slovo *milovati*, jak samovidno jest, nadesylá také víru v Christa, jakož víra na obrat v sobě lásku ku Christu jzahrnuje, ana víra a láska příbuzné jsou ctnosti božské. Tolikrát opětuje Pán, že od Otce poselství obdržel. To činí, aby zřejmo bylo, že se nikdo nemá vtíratí za proroka a učitele pravdy Boží, leč kdo řádné povolání má.

Tím iž Pán dovodil, že různá povaha

a jejich od povahy Boží odchodnost ukazuje pravými je syny Božími nebyti. Ale ještě dáleji Pán téhož potvrzuje. Ukázav, že ani Abrahámovými, ani Božími dětmi nejsou, nyní, dříve než jim pravého jejich otce udá, jeví jim příčinu neporozumu řeči Jeho; nebo ovšem, cokoli nyní se hádali o otcovství a svobodě, vyšlo z nedorozumění. Vece: *Proč nepoznáváte mluvy moji? Poněvadž nemůžete slyšeti slova mého.* *Mluva a slovo* se poněkud různí; v řeckém textu stojí *ῥαλῖα* a *λόγος*. *Mluva* zevnější stránku, *slovo* vnitřnou stránku značí. *Mluva ῥαλῖα* jest pronesení, *řeč* či *slovo, λόγος*, jest podstata pronesení toho. Ovšem pak v písmě rozdíl se též činí mezi slovem *podstatným*, jakým Christus osobně byl, a mezi slovem *hlasným*, jež hlásal Ten, kterýž byl Slovem. *Slovo* tudy se potahuje k pravdám a náukám, vůbec k obsahu pronášenému, *mluva* ke způsobu, jakým se obsah ten vypovídá. Po řeči se pozná moudrost člověka, po mluvě se poznává vlast, země, rod, národ. *Mluvou* nazývá Pán řeč svou, a dí, že nerozumějí *mluvě* Jeho, poněvadž nepoznali, že mluví z nebe, že jazykem mluví nebeským, že věci přednáší nepochodilé z člověka, nébrž z Boha. Ve *mluvě* Ohristově splývá v jedno zevnějšek s vnitřem, způsob s obsahem, a Pán více k obsahu, pravdě a duchu řeči svojí táhne se, a jenom proto užívá slova *mluva*, poněvadž po mluvě či po nářečí nějakém původ mluvího bývá poznán. Dí totiž: *Proč nepoznáváte, že co mluví, nebeského a božského jest původu?* Na to sám Pán odpovídá a udává příčinu toho býti nepovolnost a nechopnost jejich pro slova nebeská: *Poněvadž slyšeti nemůžete slova mého*, t. j. poněvadž nechcete sněsti a přijmouti slova mého, mysl ode mne odvrácenou, nepřiznivou, ano vražedlnou chovající. *Nemůžete, vece, t. j. nechcete.* Dí „nemůžete“ a znamená tím, že člověk zarytstvím a zlovůli veškeru vnímavost pro božské věci ztrácí. Nebe jest cizinou pro pozemšťany a řeč tajemství Božích není srozumitelná pro ty, kteří mají uši z pletě a krve. Běda, kdo vnímavosti pro božské věci pozbyl samochtě a u koho schátralost duchovní, stuchlost, stuhlost, přidusilost a rozlišenost myslí všecknu schopnost pro víru strávila. Národ, kde stav ten zavládl, dozrál k soudu Božímu. Nenastane-li pokání, nastane záhuba. *Slyšet nechtěli*, t. j. přijmouti a následovati nechtěli slov Páně. Povaha jejich zapeklitá a zarytá vadila jim, že povolného a ochotného ucha nepropůjčili, ano že k nevoľi se popudili a tím právě dokázali, že z Boha nejsou, an nepoznali řeči či nářečí Božího. Nemístně někteří neberou slova *poněvadž slyšeti nemůžete* za odpověď na slova předešlá, nébrž za další vývoj a za potvrzení slov těch před-

chozích, jakoby neudávala se příčina nepoznání od nich mluvy Páně, nébrž způsob toho nepoznání, který záležel v neslyšení slov Jeho. Tu by musely věty naopak umístěny býti: *Proč nemůžete řeči mé, či slova mého slyšeti? Já to pravím ohledem nepoznání mluvy moji.* Ještě nemístněji někteří slova poslední v. 43. brali k násl, v. 44.

Teď již Pán zjevně jim povídá, kdo otcem jejich jest, což dříve jenom zaobaleně pravil, ačby se byli toho domyslití mohli. *Vy z otce ďábla jste a pochotě otce svého chcete konati.* Vy; klade to slovo napřed pro větší důraz. Vy, vy, kteří syny Božími se býti pravíte. Otcem jich ďábla býti praví, ne bytelně, nébrž mravně, jak samozřejmě jest. Klade člen v řeckém textu před slovem *otec* ἐκ τοῦ πατρὸς, poněvadž o určitém otci mluví, tak že člen ten téměř místo přisvojovacího místojmena zastává. Někteří spojku *a* ve větě *a žádosti jeho chcete konati*, praví znáti toli co *ješto, že, poněvadž*; nebo skrze žádost zlou ujímá ďábel vládu nad člověkem a člověka sobě připodobňuje; dává tím Pán příčinu, proč je z otce ďábla býti praví, poněvadž žádosti ďáblovy *konati chtějí*. Jiní částici spojovací *a* berou za vyvodící či souseledečnou, která totiž předešlé věty výsledek vyvodí. Proto, že jste z ďábla, proto chcete činiti zložadosti jeho. Nejprostěji nechati věc o své váze a spojce *a* přírodilou povahu ostavití Pán dvojí větu podle sebe klade, obojí stejnou váhu připisujíc, aniž jednu z druhé odvádějí. Dí: *konati chcete*, t. j. rádi vykonáváte, 6, 17. k těm věcem střepice; podobně slovo *chtějí* se běře o fariseích Luc. 20, 46. *chtějí choditi* t. rádi chodí se širokými přemy. Nedí chcete konati *skutky*, poněvadž prohlídá k žádosti jejich Pána ze světa sprovoditi.

Leč nespokojuje se Pán se všeobecným výrokem, nébrž opisuje žádosti či chťice ďáblovy v potahu dvojím a Židův srovnost a shodnost s ním v obojí věci ukazuje. Napřed mluví o vraždě a nápotom o klamu a lži ďáblové a obojí o Židech platiti dovodí. *On byl vražedník od počátku a nestojí v pravdě, poněvadž pravdy v něm není.* Slova *od počátku* mylně někteří táhli k smrti Abelově, kterou Kain za popudem ďábovým 1. Jo. 3, 12. spáchal; lépe a jediné právě se rozumí duchovní vražda na prarodičích v ráji spáchaná, na kterou smrt tělesná nastoupila. Dí Pán: Jako druhdy ďábel na počátku svedením Adama i Evu a v nich veškeré potomstvo života zbavil, tak i vy o bezživotí moje usilujete. *Závisti ďábla vešla smrt na svět* Sap. 2, 24. Pán ale netoliko se táhne ku prvotnému tomu vražednému skutku, nébrž na myslí má veškeru řadu vražd a přečinů, v nichž krev nevinná a pých

vražedný po světě se rozlil. A následovníci jeho a po straně jeho jsou Židé Sap. 2, 15. A ti shodují se s ním také v jiné příčině, totiž v nenávisti pravdy. Nebo *ďábel*, vece Pán, *nestojí v pravdě, an pravdy v něm není.* Místo *nestojí* kladou *nestál*; avšak řecké perf. ἵστημι má význam času přítomného a značí toli co *nestojí*. Tudy podlé toho není onen výklad práv, jenž slova ta v perfektu běře a slyší o prvotném pádu satanovu Jud. 4, 2, Petr 2, 4, jakoby smysl byl: *nezůstal v pravdě*, t. j. v pravdivém poměru a stavu k Bohu, zachoval prvotného a pravého postavení co tvor, nezůstal v pravosti a svatosti, ve kteréž od Boha stvořen byl. Raději povaha ďáblova se líčí a jest smysl: *Nestojí v pravdě*, ješto od Boha věčné pravdy odpadnuv v tom od Boha odvratu do zla a do věky trvá a odvrát tendocela v povahu jeho vplynul a s ní srostl, že se druhou přírodou stal. Příčina, proč *nestojí v pravdě*, jest, poněvadž jak dokládá Pán, *pravdy v něm není*. Obor pravdy cizinou mu jest a zemištěm, kdež bydleli mu nelze; klam a lež ale jest životem a otcinou jeho. Kdo nepřitelem pravdy jest, kdo pravdu, kdo Christa nenávidí a Jej usmrtiti žádá, ten žádosti ďábla v sebe přijal a z ďábla jest. *Není v bytosti* ďábla pravdy, ješto docela v odvratu od Boha se ustavil, není ve vůli Jeho pravdy, ješto pravdy nenávidí a s klamem a se lží obchází; ano i když druhdy z výjimky pravdu povídá, děje se to, aby tím snaže lidi mohl oklamati a o spásu přivést. *Není v něm pravdy*, nébrž jest v něm holý zápor pravdy a jestotou a bytností jeho jest klam, šalba a lež. Osálil Adama prvého, zavraždil ho duchovně i tělesně a nyní rozjitřil a rozdráždil Židy proti Adamu druhému. *Když lež mluví, z vlastního mluví, poněvadž lhářem jest a otcem jejím*, t. j. otcem lži. Nucené místo *jejím* kladou jiní slova jeho, táhnouce je k slovu *lhář* v ten smysl: otcem jeho jest, t. j. *otcem* lháře každého a tudy jest každý lhář synem ďábovým. Lež jest živel jeho a říše jeho a když lže a klame, tu ze živlu svého a z bytnosti své čerpá. On ale jest *otec*, t. j. původ lži, ješto lež od něho pošla, nevedešší vně či z venku do něho odkud, nébrž v něm původ vzavši. A posavad všelijak klam a lež strojí a kde se neděje pravda, tam podíl svůj má. Ješto lež bytnost jeho stanoví, ovšem ji také ústy pronáší podlé slova Páně Mt. 12, 34.: *z oplývavosti či z nadbytku srdce ústa mluví.* *Lhář jest*, dí; to jest: lhářství činí a stanoví povahu a bytnost jeho.

Ale i v tom nesou Židé na sobě povahu ďábla otce svého, že ve pravdě nelibují sobě, nébrž v klamu a mamu svých předsudků se kochají, což dokazují tím, poněvadž

Ježíše zamítají proto, že jim pravdu praví. Nebo u nich, u těch zarytých nepřátelů Christových nebyly toliko nějaké pochybnosti, nébrž zášť a zapeklitosť a proti pravdě zatvrdlost v útrobě jejich se uhlížďila a všelikým nectnostem, klamu, lži a náchylnosti ku vraždě průchod a vládu zjednala. Tudy jim Pán dí: *Poněvadž pravdu pravím, nevěříte mně.* Očekávali bychom tužší výtku, ale proud řeči Páně tu tiše jenom šplouná a vystavuje nevěru jenom, ješto nevěra také skutečné jedinou zla všeho příčinou byla. Ale mají slova ta veliký důraz do sebe ohledem na protivné pojmy předešlého verše. *Mně nevěříte*, ovšem ale ponukům ďablovým netoliko věříte, nébrž jste se i v službu ano v otroctví jemu odevzdali. Slovy: *když pravdu pravím*, Pán chce říci: Ovšem kdybych nepravdy pronášel a vašim pochotem lichotil, uvěřili byste, nyní nevěříce, kde byste právě měli věřit. Kdybych lež mluvil, věřili byste mně, an bych mluvil, co otci vašemu vlastivo jest. Pravil jim pravdu, an jim vytýkal necnosti; pravil jim pravdu, an sebe Synem Božím býti povídal.

Ale jak v ďáblu hřích a lež spolu se nalézají, tak v Christu Pánu opak toho obojího spatruje se, pravdivost a bezhříšnost. A k této bezhříšnosti se Pán volá na důkaz, že pravdu praví a žeby ovšem Jemu uvěřiti měli. A činí to způsobem otázky, an dí: *Kdo z vás uvíni mne z hříchu?* Hříchem nerozumí se tuto *klam a blud* toliko, jak se některým vykladatelům zdálo, jakoby pouze smysl byl: *Kdo z vás mne z nepravdy usvědčiti může?* Nébrž *hříchem* se rozumí vůbec hříšnost, hříšné chtění a konání, přestoupení příkazů Božích vůlí a skutkem, a ta netoliko bezhříšnost, t. j. zbavenost všelikého hříchu, nébrž skutečná nehříšnost či nehřešitednost, t. j. svoboda a oprostěnost ode všeliké náklonnosti k hříchu. V Pánu kladná bezhříšnost byla, ač aui záporná bez kladné obstatí nemůže. Bezhříšnost neobnáší sebou se strany rozumové jen podmínou pravdivost a jenom shodu myšlének a náhledů s řečí a slovy; nébrž dokonalá bezhříšnost nemohouc míti u člověka místa svědčí, že ten, kdo bezhříšen jest, slova svrchované pravdy přednáší a že při něm místo má shoda a jednota řeči a pravdy předmětné. Ješto tedy svrchovaná předmětná pravda se vyskytá v Páně slovech, může se Pán jich tázati: *Když ale pravdu mluvím vám, proč mi nevěříte?* Dovídá Pán: Jsem-li bezhříšen, tedy jsem i bez klamu a beze lži, jsem-li ale beze lži, tedy jsem pravdomluven a vy se strany své nemáte příčiny zhola žádné mně nevěriti. Kdo bezhříšen, ten jest nejčistějším organem pro poznání a pronášení pravdy. Jedin Christus svrchovaný velekněz

byl Hebr. 7, 26. svat, nevinný, nepokálen, oddělen ode hříšníků. O lidech platí: lhou, kdož praví hříchu nemít. Mohl se Pán směle a svobodně volati k samým nepřátelům své-
dectví. Byl Ježíš sice zkoušen a učil se poslušnosti Hebr. 5, 8., a však na každém stupni života bezhříšen ostával s Logem byv spojen. Čím velepastýř vynikal, toho dle síly své a dle milosti sobě udělované mají píleť i pastýři od Něho ustanovení, aby svítili světlem svým a k slávě Boží a k velení Jeho přispívali. O křesťanech všech-
ných píše Tertull. v obraně (45): Nevinnost dokonale známe od Boha jí vyučení byvše a věrné ji zachováváme jakožto věc, která nám od nevšedního Patratele velená byla.

Pán svobodně dorývá: *proč mi nevěříte?* Nemohla zajisté nevěra jejich ničím se zastírati a ničím se vymlouvat. Božské svě-
dectví a bezhříšná neuhonnost projevuje se v řeči Jeho. Nejzarytější nepřátely vyzývati mohl, aby Jej v něčem stíhali. A takový mluvčí bezhříšný ví a zná pravdu, má k ní svrchovanou lásku a tedy může a chce pravdu mluvit. Kdo mu nevěří, ukazuje se býti povahy docela jiné, než on sám a nemít žádných příbuzností s Bohem dárce pravdy. A to jest, co dí Pán: *Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.* Vytýká konečný důvod nevěry, nedostatek božského živlu při nich. K vyrozumění pravdě Boží musí míti člověk smysl pravdy. Ten jedině od Boha jde. Ale světlo pravdy Boží samo také jasnotou svou probuzuje v útrobě lidské, co jí příbuzno jest, člověk-li jenom nepřekáží působení tomu. Z Boha býti nemůže člověk podle podstaty, nébrž toliko podle vyvolení a mravů; slova *z Boha býti* stojí naproti slovům *býti z otce* *ďábla* v. 44. a značí téměř toli co dítětem Božím býti. Jest to nějaký přístupek synovství, jenž nápotom se dává, když člověk víru v Christa ujal. Jest to ten bohotah, o němž výše 6, 44. mluvil Pán. Jest to synovství Boží v zárodě. Dítětem a synem Božím pak stáváme se milostí Boží, která v nás hříšnou náklonnost dusí a ducha našeho k nebeským věcem nastrojuje, tak že duchem a jako pudem a povahou Boží naplnění býváme podle Rom. 8, 14.: *Kdokoli duchem Božím veden bývá, ten synem Božím jest.* A ten, vece Pán, *Boží slovo slyší*, t. j. s radostí a libostí vnímá slovo Boží, v něm kochání své má a ho následuje a v srdce svoje ovšem vírou je ujímá. Kdo pravdě nevěří, ten jí ukrivduje. Dítě dobré slyší rádo řeč rodičů, ješto ale Židé slova Božího jim ode Pána zvěstovaného neslyšeli, dokázali, že nejsou syny Božími a že z jiného docela otce, ďábla (44. v.), pocházejí. Avšak Pán nyní již nepřikládá o ďáblu, dosti na tom maje, že

jednou pravdu tu jim protivnou vyslovil; lahodněji sobě s nimi vede, aby nějak tvrdost srdce jejich oblomil aneb víceji nepopudil. Ostatně daremně ze slov těch vyvozovali, že dvě přirozeně docela rozličné třídy lidí dle Jana se nalézají, jedna zrozená z ďábla a druhá zrozená z Boha. To nikoli pravda není. Jen rozdíl mravný se vytýká a příčina rozdílu se samým lidem připisuje, jak z celého dovodění Páně zřejmě vysvítá.

Avšak Pán nadarmo lahody té užíval, ješto Židé se uraženými cítíce tím prouzeji a nehodněji se na Něho dobývali a dokázali na novo, že poznání pravdy nanejvýše od čistoty svědomí a od zbavenosti zlých náruživostí a vášní závisí.

48. Odpověděli tedy Židé a řekli Jemu: Zda dobře neříkáme my, že Samaritán jsi a zloducha máš? 49. Odpověděl Ježíš: Já zloducha nemám, nébrž ctím Otce svého a vy zneuctili jste Mne. 50. Já však nehledám slávy své, jestiž kdo hledá a soudí. 51. Amen, amen, pravím vám, jest-li kdo řeč Mou zachová, smrti neuvidí na věky. 52. Řekli tedy Židé: Nyní jsme poznali, že zloducha máš. Abrahám umřel a proroci, a Ty pravíš, jest-li kdo řeč Mou zachová, neokusí smrti na věky. 53. Zdaliž Ty větším jsi, než Otec náš Abrahám, jenž umřel? I proroci zemřeli; kým sebe činíš? 54. Odpověděl Ježíš: Já-li oslavuji sebe, sláva máje nic není; jestiž Otec můj, jenž oslavuje Mne, o němž vy pravíte, že Bohem vaším jest 55. a nepoznali jste Ho. Já však znám Jej; a díím-li, že neznám Ho, budu podobným vám lhářem; ale znám Jej a řeč Jeho zachovávám. 56. Abrahám otec váš vzplésal, aby uviděl den můj; uviděl a zaradoval se. 57. Řekli tedy Židé k Němu: Padesáte let ještě nemáš a Abraháma jsi viděl? 58. Řekl jim Ježíš: Amen, amen, pravím vám, dříve nežli Abrahám byl, Já jsem. 59. Schápali tedy kamení, aby hodili na Něho. Ježíš ale skryl se a vyšel z chrámu.

Na výtku Páně, že slova Božího nelysající nejsou syny Božími, rozhněvali se Židé a vysuli se v pohanění proti Pánu. *Neříkáme-liž právě a dobře, že Samaritán jsi a zloducha máš?* Říkali tedy často a často,

nadávali Pánu Samaritánův a běsem posedlých. *Samaritánem* Jej zovou, poněvadž se jim zdál nezachovávatí všeho toho, což oni k zákonu Božímu počítali a poněvadž jim nepřátí a na ně nevražiti zdál se. Samaritán u Židů značilo nepřitele, kacíře a odštěpence a nemalým pohaněním to jméno bylo. Ale výše oni jdou. Jakož mu několikrát již předstírali, že skrze Belzebuba, knížete ďáblů, vymítá zloduchy Luc. 11, 15. a jakož mu již výše 7, 20. (a nápotom 10, 20.) pravili, že zloducha má, tak nyní se na Pána tím přezděvem potrhují. Činí to, dílem, aby mu odplatili za to, že otce jejich ďábla býti pravil, dílem že věci nebeské a božské sobě přičítaje se smyslem zdál se jim minouti: i samu tu, jenž v úhoně Samaritána leží nenávisť proti Židům chtěli potupou tou *ďábelství máš* vynésti. Tak zarytcové ti v domluvě Páně neviděli leč vnuknutí ďábla a zvali světlo tmou a zlo dobrem Is. 5, 20., domnějíce se při tom moudře, věhlasně a duchaplně se chovati. Tak se i nepřátelům církve děje. Ježíš ale vlídně odvětil se svrchovaným poklidem: *Já zloducha nemám, nébrž ctím Otce svého a vy zneuctili jste Mne.* O svrchovaná lahoda a mírnost Páně! vece Řehoř Vel. Buď nám to vzorem a pohnutkou! Chce-li kdo u prostřed nedbalých křestanů žiti po křesťansku, dí Aug., mezi smilníky-li čistě žiti se snaží, mezi nestřídmyými střídmě, nehledá-li věcí, po nichž se jiní žedí, nemá-li v rozkošech světa zalíbení, nébrž ve věcech Božích, nejednou příkoří, hanu a potupu za to snášeti musí. A tu potěchou jest to, co se dalo Pánu. I musí zvolati každý: Jak zhola ničemny jsou potupy na nás vrhané proti potupě Pánu našemu vlípané! S ďáblem Ho druží a předce to byl svrchovaný Světec! O člověče! přestaneš-li naříkati, že se ti neúčta děje a že si lidé tebe nevšímají? Ale i tomu se učíme, že člověk tak může se zaryti a zatvrditi, že tmu svou za světlo drží. A tudy nedivme se, že tak nestydatě někteří učenci proti Christu se potrhují. — O přiřhaně Samaritána, jak mu přezdívali, Pán nemluví, ješto potupa ta netýkala se tak účelu Páně, jak raději osoby Jeho toliko a nad to nějakým činem zahrnuta byla v druhém útržku o zloduchu. *Já zloducha nemám, ale ctím Otce svého.* Cokoli činím, mluvím a učím, nepochází vnuknutím zloducha, aniž se nějak jím věsti dávám, jak vám se vidí, nébrž v tom svém jednání a učení se já řídím ctí Otce svého, an všechno jenom tak mluvím a činím, aby to k slávě Otce nebeského směřovalo. Za to byste vy mně vděční býti měli a měli byste přivinouti se k té, již já přednáším, náuce; ale vy místo toho naopak *mne* potupujete a *zneuctíváte*. Text řecký tak čte

v čase přítomném; latiník čte v minulém čase, *zneuctili jste mne* nedopatřením opisovačů: *inhonorastis* místo *inhonoratis* (přidáním s); smysl se v nejmeuším nemění. Při výtece pro neuctu Christovi činěnou spatřuje se skrytá výtka, že nejsou synové Boží, poněvadž potupují Toho, jenž svrchované poselství od Boha má. Slova *ctím Otce* staví proti slovům *nemám zloducha*; tudy se podobá, že Pán prohlídá ku pychu ďáblovu, jímž proti Bohu se spřičil, Boha ctíti se zdráhaje a sobě slávu Bohu náležitou osobiti se osmělil.

Ale poněvadž mluvil o neuctě, jenž se od nich Jemu dala, mohlo se zdáti, že své cti a slávy především hledá. I vece, že nic toho není aniž toho potřebí, poněvadž úcta Otce jest nerozlučně spojena s úctou Syna a tudy Pán může ponechat i a ponechává hájení cti té Otcovi. *Nehledám slávy své, jestiž* (t. Otec), *jenž ji hledá a soudí*. Slovem *soudí* Pán udává způsob, jakým Otec slávy Syna svého hledá, totiž soudem. Soudem nejbližše nerozumí soud poslední, nébrž ten soud, ježž Bůh tu v časnosti provodí, an pokutou a záhubou stíhá nepřátele Christovy, zdaru hlasatelům víry a následovníkům Jeho propůjčuje a vůbec všecko řídí a spravuje tak, aby přese všechny překážky předce pravda křesťanská vrch obdržela. Tak provedl Bůh soud nad Židy Titem, jenž zbořil Jerusaleém. Tak Mohametánstvo všady korouhve snížiti a před národy křesťanskými čelem býti musí. Tak národové, jenž se Christu nepodrobili aneb se Ho opět strhli, docela vykořenění byli. Každodenně opětuji se v církevních hodinkách slova Žalmu 2, 8.: *Požádej ode mne a dám tobě národy v dědictví* a slova Žalmu 109, 1.: *Sed na pravici mé! — Souditi bude mezi národy, naplni zemi porážkami*. Druhdy při posledním soudu pak ukáže slávu Christovu a projeví Jej býti podivuhodným 2. Thess. 1, 10. a oslaveným ve Svatých svojich, kdež nepřátelé církve odsouzení, následovníci Jeho odměnění a oslavení budou.

Zdá se, že tu Pán přestávku nějakou učinil. Od zarytých odpovědců nepřátel ustává a od nich pustě, obrací se k té části z posluchačů, k nimž mluvití byl výše počínal v. 31. Mluví k těm, kteří se nevzpírali Jeho slovům, k těm, kteří volnou ochotnost měli slovům Jeho víru přidati a je v životě za zákon sobě položit. Jiným se vidí, že nepříze mluví k nepřátelům a jim ukazuje, jakým během a činem by měli odsudku onoho ujíti, totiž zachováváním slov Jeho. Nebo není prý řeči o nějaké přestávce, aniž Jan zminuje se, žeby slova jeho k jiné části lidu se pravila. Ale náhled ten práv není. Ovšem že nechtěl Pán ani nepřátelů svojich odloučiti od slov těch, an raději volil, aby

sobě usmyslili a pokání činili: leč předkem slova Jeho čelí k těm, kteří dobromyslní byli. A nevšady udává pismo o změnách posluchaectva, nébrž mlčením toho pomíjejíc vlastnímu důmyslu čtenářovu toho ponechává. I di Pán: *Amen, amen, pravím vám, jestli kdo řeč mou zachová, neuvidí smrti na věky*. Řeč Páně zachováti značí toli co v. 31. *ve slově Páně zůstávati* a obnáší sebou víru a život svatý. *Z toho zdáme*, di sv. Jan v epištole, *že jsme poznali Ho, když příkazy Jeho zachováváme* 1. Jo. 2, 3. 4. Zachovávání slov životem jest druhé osvědčení jejich pravdy. A Pán praví, že dle zákona na dvou svědků svědectví se všeliká jistota osnuje. O smrti mluví očividně duchovní, jak výše 5, 24. 6, 50. to jest o smrti, jenž se stává zde hříchem, tam věčnou pokutou. Praví: *neuvidí smrti*. Židé níže opakující slova Jeho zaměňují to rčení rčením *neokusí smrti*. *Viděti smrt*, jak tuto klade a *smrti okusiti*, jak klade se níže, jeden smysl dává Luc. 2, 26. Mt. 16, 28. totiž smrt podstoupiti. Časná smrt těch lidí, jenž řeč Christovu zachovávají, bude přechodem od smrtedlnosti k nesmrtnosti a počátkem věčné oslavy života, ježž tuto od Christa přijali a ustavičně pěstovali. Nebo co jest smrt, vece Aug., leč složení velikého břemene, ovšem netížili jiné břímě, jímž člověk do pekla sřícen bývá.

Ale sotva počal Pán rozmlouvati k té lepší části zástupu, již ihned přerušili a překazili řeč Jeho ti odpovědci a zarytcové a berouce slova Jeho o smrti tělesné domněli se, že se bezsmrtným činí dle těla také. Za hrdost tedy a honosnost to majíce potrhují a osupují se tu znova na Pána: *Nyní jsme poznali, že zloducha máš*. Nyní jsme poznali, an jsme dříve ještě váhali se. Zloducha máš, který tobě vnuká ta chlumná a bláznivá slova. Tu jim tane na mysli pratec Abrahám, tanou jim proroci. I pojímá je pýcha, nadutost a nevole hrozná nad tou zámluvou, že kdo slovo Jeho zachová, neumře. Vysypují se tudy na Pána ještě osupnění: *Zdali jsi větší než otec náš Abrahám, jenž umřel? I proroci umřeli. Kým sebe činíš? an praviš, zachová-li kdo slovo mé, neokusí smrti na věky*. Čím vlídněji Pán sobě počínal, tím více rostla zloba nepřátelů Jeho. Děje se, co di sv. Řehoř, že pobožní potupami a křivdami v pobožnosti a lásce se zmáhají, zlolidé dobrodiními ve zlobě prospívají. Zminují se o Abrahámovi a prorocích a nechtějí předce uznati, že Abrahám a proroci o Ném předpovídali. Majíce z nich bráti poznání o svrchované výsošti Páue, oni jich zneužívají k snižování Jeho. Tak bývá člověk slep, že to, co mu k víře sloužití mělo, k nevěře potahuje. Stav

ten není řídek a sluší na každého volati: Pane, nedopusť, aby kdy pravda se mně mhlou zahalovala. Nepraví oni: Pane, všickni lidé umírají; nebo se obávali, že jim mohl Pán odvětit: Umírají, poněvadž slova Božího nezachovávají. Nébrž odvolávají se na Abraháma a proroky, o kterých drželi, že slovo Boží zachovávali a kteří předce zemřeli. A tu dobývají se: *Kým sebe činíš? Má Tvé slovo činiti člověka bezsmrtným, ješto slovo Boží největších světců, Abraháma a proroků, smrti ostríci nemohlo? Ta slova Páně zdála se nemoudrosti a nevěře jejich býti vyplynulá z pýchy od ďábla pochodilá. Vlastně mohli říci: Zdali Ty větší jsi nežli Bůh, že tvé slovo může člověka smrti ochrániti, ano slovo Boží Abraháma a prorokův smrti neobhájilo? Ale oni se spokojili říci: Jsi-li ty větší než Abrahám, ješto již nad Abraháma se vynášeti za věc bezbožnou a bláznivou považovali.*

Pán výtku honosnosti a chlouby od sebe odmítá, avšak při tom vznešenost svou nad Abraháma a proroky vyznává: *Oslavuji-li Já se sám, sláva má nic není. Jestli Otec můj, jenž oslavuje Mne.* V řeckém textu místo *δοξάζω*, oslavuji v praesentě, čte se *δοξάω*. Což jest buď aorist buď futurum; v našem jazyku na jedno to v překladě splývá: Budu-li sebe oslavovati, neb oslavím-li sebe. Dále místo *kdož oslavuje*, stojí v řeckém *δοξάζων*, oslavovatel; particip. praes. se členem zastoupá substantiv a trvanlivé působení vytýká. Chce Pán říci: Jest-li jsem velké věci o sobě povídal, nešlo to z chlubitosti, nébrž z pravdy a tudy sláva má není ničemna, nébrž to, co jsem o sobě pravil, skutečně mně příleží a přísluší. Ovšem jak výše v. 14. pravil, jediné svědectví Jeho o sobě stačilo, poněvadž nemohl v odrůznění od Otce o sobě svědčiti, na věky a od věků bytedlně a podstatně s ním sjednán jsa. Ale on jim toho půjčuje opět jak 5, 31. a dí, žeby neplatno bylo sebe oslavování Jeho, kdyby Otec sám nebyl oslavovatel Jeho, to jest, kdyby nedával Jemu svědectví písmem a zázraky v. 16. Nebo Otec oslavuje Syna tímže způsobem, kterýmž svědčil o Ném 5, 31. Pro tvora sluší pokora a Bůh jedin může ho oslaviti. Kdož může oslavovati se, vida, že Christus Ježíš neoslavoval sebe? Lidská sláva ničím není, ač by se nacházela v Christu. Jenom slávě vzaté od Otce, od Jana Kř., od zázraků a od hlasu s nebe platnost a hodnotu připisuje. Židům se podobají, kdož neuznávají slávy, kterou po všechna století Bůh církev svou oslavil. — Přidává Pán o Otci, o němž pravíte, že Bůh váš jest, aneb dle průvodnějšího řeckého čtení, o němž pravíte: *náš Bůh jest* mluvením přímým. Přidává to, aby nemohli zamítati svědectví Jeho,

ješto svědectví toho, jež Bohem svým býti praví, odvrhnouti nemohou. *Pravíte*, vece, že Bohem vašim jest, že za Boha ctíte a považujete Ho; ale, takto jim přimysliti dává, není tomu tak, ješto byste jinak mne Synem Jeho a Messiášem býti pozati museli. *A nepoznali jste Ho*, dí dále Pán. *Já však znám Jej a dim-li, že neznám Ho, budu podobným vám lhářem. Ale znám Jej a slovo Jeho zachovávám.* Vy neznáte Boha právě: Já ale co přírodní Syn Jeho, spolutatný s ním, dokonale znám Jej. Podobně dí Jan 1, 18.: *Boha nikdo neviděl, jednorozenný Syn nám vypravil.* A Pán sám dříve dí 7, 29.: *Já znám Ho, an od Něho pocházím.* Od Něho, od Christa tedy monli jediné naučiti se o Bohu pravdě. Oni ale naukou Páně pohrdali a předce Boha dokonale znáti honosili se, ovšem Ho neznajíce, jak poznání býti má co Bůh trojjediný. Ano o svatosti a spravedlnosti Jeho nedobře smýšleli, domnějice se, že je Bůh, jakkoli by žil, předce nezavrhne, nébrž za pány nad národy ustanoví. A proto praví: *Ale znám Jej a dim-li, že neznám Ho, budu podobným vám lhářem. Ale znám Jej a řeč Jeho zachovávám.* Zove je lhářem, že Boha neznajíce vezdy se pravou známostí Jeho honosili. Jiným se vidí, že slovem *lhář* Pán hledí k tomu, co pravili o Ném: Samaritánem jsi a zloducha máš. Samovidně slovo *lhář* narážkou jest na to, co výše v. 44. pravil, že ďábel od počátku lhářem jest. Praví Pán: *Ale já znám Ho a zachovávám slovo Jeho.* Znáám, vece, *ořda* a nedí *poznal jsem*, *ἐγνώκα* (ač by i to říci mohl 17, 25.), poněvadž tuto mluví z odvěčného povědomí svého. Praví dále: *Zachovávám řeč a slovo Jeho.* Zachovával Pán co člověk slovo, t. j. zákon Boží, ve všem jiného nehledaje než jediné vůli Boží plniti 4, 34., an celý život Jeho nebyl jiného leč neustálé poslušnosti provozované k Otci Fil. 2, 8. Hebr. 5, 8. Chceme-li slovo zachovávat k božské podstatě táhnouti, tedy musíme povážiti, že v božské podstatě zachovávat, viděti, slyšeti 5, 19. 8, 40. stejný téměř smysl má. Znáni a zachovávaní to není abstraktné a mrtvé, nébrž živé, mocné, působivé, jak veškera podstata Boží jest život.

Nyní již Pán vece, že větším jest než Abrahám skutečné, čeho mu Židé v oné otázce v. 53. popírali. A svědectví to o svém nad Abraháma vznešenějším důstojenství vede od Abraháma samého a sice od té radosti, se kterou se příchodu Christa Ježíše na svět těšil a příchod ten v předpeklí uzřel; ješto ale oni z toho neradují se, ovšem zračita jest odchodnost jejich od povahy Abrahámovy. *Abrahám otec váš vzplěsal, aby viděl den můj.* Vzplěsal, aby viděl, vece;

předmět radostnosti a plesotu považuje se co účel, k jehož dostižení úmysl radostné útroby čelí. Vzplésal, t. j. s plesotem toužil a dychtil uviděti *den můj*, t. j. den narození mého, den přibytí mého na svět. A tím ukázal, že Ho co vykupitele a co působe spásy Hebr. 12, 2. považuje; ovšem tedy Jej za vyššího nad sebe, ano za svrchovaného Pána svého pokládal. Radování a plesání Abrahámovo se táhne k zjevení a zámělavám jemu od Boha o budoucím Messiáši učiněným Gen. 12, 3. 17, 18, 22, 28; skutečné vidění a nad ním radování zří k jeho v předpekli či v limbu o narození se Páně vědomosti. Mojžíš a Eliáš dvorili Pánu na hoře Tábořské při oslavě Jeho a tedy věděli o přibytí Páně na zemi. Abrahám Luc. 16, 20. nebyl odloučen od vědomí věci na zemi stalých a tedy o dni Páně vědět mohl. A ovšem věděl, jak tu Pán svédčí, ač nelze určit, zdali se dověděl vně od někoho na př. Simeóna o přibytí Páně, aneb-li mu dáno bylo všecko nazíratí to, co mu druhdy v proroctvích předvěstino bylo. *Dnem Páně* někteří vykladaelé méně správně čas veškerého Jeho na světě pobývání, jiní smrt Jeho rozumějí, což mluvení Janovu se přiči, jenž smrt tu *ωρα* hodinou jmenuje. *Viděl* den Páně Abrahám ne za duň života svého, viděním nějakým tělesným, ani očima víry, ani viděním prorockým, jak o praotcích Hebr. 11, 13. praví, že ze vzdálí viděli, co Bůh slíbil, aniž v podobiznách a náobrazech při narození aneb při obětování Izáka, jak někteří ze starých vykladaelů drželi. Ani vidění duchovní ani spatřování v obraze nemůže se tu rozuměti, nebo ani ono ani to nemohlo tužbě Abrahámově vyhověti. Viděl den a zrađoval se Abrahám v podsvětí, v limbu se dověděl, že přibyl na zemi Ten, jenž spasiti má veškero pokolení lidské. Vapokryfickém spisu: *Závět dvanáctera praotců* řečeném prorocky vypravuje se, že Messiáš bránu ráje otevře a praotce ze stromu života stravovati bude. Tehdá prý se zarađuje Abrahám, Izák a Jákob a veškerí světci v radost a plesot oblečení budou. Slovy *vzplésal*, aby uviděl se přípověd Boží vytyká, slovy *viděl a radoval se* vytyká se vyplnění přípovědi té. Tam užívá slova *vzplésal*, ješto záměluva Boží ho neočekávané překvapila a cit proudně se v něm vyskytl; tuto užívá slova *zrađoval se* *ἐξόρη*, ješto plesot jeho ve stálou radost přešel. Nebylo v starém Zákoně radosti, leč v očekávání Christa, nebylo svatosti, leč z víry v Něho. Zbožnost praotců záležela v tužbě po Christu, zbožnost naše v neskončené lásce k Němu záleží.

Zlovůle Židů nedala jim pojmuti smyslu slov Christových. Myslí oni, že Pán mluví o tělesném vidění a že viděl-li Abra-

hám Christa, i Christus viděl Abraháma a že tudy za vrstevníka Abrahámov a se vydává. I praví, že nesmýslno jest to tvrzení Páně. *Padesáti let ještě nemáš, a Abraháma jsi viděl?* Někteří rkpp. a Zlatoušť etou *čtyřrydceť*, leč jediné pravé čtení jest padesáti. Nechtejí Židé určití stáří Páně, nébrž jenom říci chtějí, že nedospěl ani půl století, ani věku dokonale mužného; padesát let jest doba zralého mužství Num. 4, 3. 39. 8, 24 n. A chtějí říci, že se honosí marně, jakoby Abrahám Jej a on Abraháma byl viděl, ješto od Abraháma uplynulo dvoje tisícletí. Darma se někteří vykladaelé namáhali určití místněji, proč *padesát* let Pánu se přičítá a nalezli příčinu v tom, že pro ustavičné pŭtky a neustálá pronásledování, pro posty a noční bdění starším se zdál býti nežli skutečně byl; aneb že Židé matornost duchovní vzali za zletilost tělesnou. O tom všem mysliti netřeba, an Židé jenom vůbec a vesměs praviti chtějí, že ani půl sta let nemá. Presbyteri maloasijsťi u Iren. 2, 22, 5. odvodili z toho výroku, že Christus Pán přes čtyřrydceť let stáří měl; učinili to z pouhého domyslu a na prážno.

Nevtipné potupě Židů Pán odpovídá stanovně a pronáší o sobě odvěčnou pravdu ukazujíc, že ovšem i to jejich nedorozumění dobře se hodí k této příčině a slova Jeho také v tom smyslu, v němž je Židé brali, ke skutečnosti jdou. *Amen, amen, pravím vám, nežli Abrahám byl, Já jsem.* Vlastně nežli *povstal či zrodil se Abrahám, jsem já.* Různého slova užívá Pán; o Abrahámovi *státi se*, *povstati*, o sobě *býti* — *γενέσθαι, εἶναι*; stává se, vzniká, kdo nebyl a teprv býti počal; kdo ale vezdy *jest* a u něhož není rozdílu času, ten nepočal býti, nébrž vezdy *jest*, byl a bude. Viz. 1, 1. 6. 14. Nepravil: *já jsem byl*, nébrž *já jsem* pro lepší vytknutí odvěčného bytování svého a ješto ohled bere na slova Ex. 3, 14., kdež Bůh k Mojžíšovi dí: *Já jsem, který jsem*, jenž bytí svého nedostal jsem od jiného někoho, nébrž sám bytí svoje a pramen všeho jiného bytí jsem. Praví *já* a mluví o božství svém, ačkoli člověkem jsa. Ovšem tedy v Něm božská a lidská příroda se slučovala.

Židé porozuměli tomu, co sobě Pán tu připisuje, že totiž sobě věčné předbyťi osvojuje. Ale v tom Páně o sobě osvědčení nevidouce skutečnou pravdu, nébrž ruhotem je býti se domnějíce, chtějí samozvaně pomstiti na Něm toho domnělého ruhotu, *schopuji kameni, aby Naš házeli a ukamenovali Jej.* V starém Zákoně Lev, 24, 16. se velí, aby člověk, jenž se Bohu rouhá, kamenován byl; a toho se oni tu na překot podjímají, sami, jak Aug. dí, srdce kamenného jsouce. Kamení tu leželo množství, ješto se některé části chrámu

přestavovaly a opravovaly. *Ježíš ale skryl se a vyšel z chrámu*; buď během obyčejným, ušed mezi lid tu shromážděný, tak slova a vyšel udávají způsob ukrytí toho; buď nadobyčejným činem vyniknův neviděn z jejich rukou. Sv. Aug. dí: Odešel Pán co člověk a ukryl se kamenů; a však běda těm, jichžto kamenatých srdcí co Bůh se kryje. Někteří rukpp. řečtí čtou ještě: *prošed prostředkem jich, tak odešel*; slova ta nadesylají, že Pán prošel skrze ně viditelně a že ruce jejich držány byly, aby nemohli kamenů hoditi. A však přípisek slov těch vzat jest z Luc. 4, 30. a nad to slovo *skryl se, ἐκρύβη* nedopouští takového výkladu. Ústoupil Ježíš; zachoval se pro potupnější smrt a očekával

dobu od Otce ustanovenou. Vyšel z chrámu nebo chrám ten byl pro obrazné a nástinné obřady a žertvy, nevšak pro oběť světa, pro kterou slušel nový oltář a která měla býti obětována vůči veškerého světa. Oběť ta dle vůle a smyslu Páně a dle tužby Jeho již vyplněna byla, jak i Židé zločin svůj na Pánu dle úmyslu vyplnili. Tak ty se vezdy oddávej Bohu a předcházej oběť smrti své, život veškeren v každé příležitosti na oltář vůle Boží pokládaje.

S tím se skončila rozmluva Páně, ana zašť a nevole i zapeklitost Židů byla nejvýše vystoupila. Sv. Jan tudy k vypravování znamenité události přistoupá, z níž ale nemalá opět hádka povstala.

Hlava IX.

Christus sleporodce v sobotu uzdravil 1–12. Slávy divu toho Pána zbaviti Fariseové všelikými obmysly usilovali a slepce, když Pána zastával, ze synagogy vyobcovali 13 až 34. Christus ale jej přijímá a o slepotě duchovně jedná 35–41.

1. A pomíjeje Ježíš uzřel člověka slepého od narození. 2. I otázali se Ho učenci Jeho: Mistře, kdo zhřešil, tento-li čili rodičové jeho, že se slep narodil? 3. Odpověděl Ježíš: Ani ten nezhrěšil ani rodičové jeho, nébrž aby se vyjevili skutkové Boží na něm. 4. Já musím dělati díla toho, jenž poslal mne, dokud den jest; přijde noc, kdež nikdo nemůže dělati. 5. Dokud jsem na světě, světlem jsem světa. 6. To pověděv plinul na zem a učinil bláto ze sliny a pomazal blátem oči jeho, 7. a řekl mu: Jdi, umyj se v rybníku Siloe, což se vykládá Poslaný. Odešel tedy a umyl se a přišel vida. 8. Tedy sousedé a kteří vídali jej dříve, že žebrák byl, povídali: Neniliž to ten, jenž sedával a žebрал? Někteří pravili: On to jest. 9. Jiní ale: Nikoli, nébrž podoběn jest jemu. On ale pravil: Já to jsem. 10. Povídali tedy jemu: Kterak se otevřely tobě oči? 11. Odpověděl: Ten člověk, jenž slove Ježíš, bláto učinil a namazal oči moje a řekl mi: Jdi k rybníku Silojskému a umyj se.

I šel jsem, umyl jsem se a vidím. 12. I řekli jemu: Kdež jest On? Dí: Nevím.

Vypravuje se tu o sleporodci. Vypravování to Janovo v celém postupu svém mistrovsky provedeno jest. Výstava události tak plastická, tak živá, tak dojemná a při tom tak sprostná a nelícená jest, že se jí dosti obdivovati nemůžeme, ač jen ku pouhému vněšnému tvaru výpravby hledíce. Jaká krása se nám teprv jeví, když k ideám hledíme, jenž se tu odhalují, když pozorujeme psychologická tajemství, jenž se nám otvírají a když rojíme nauky, jenž k spáse naší odtad plynou.

V jakém spojení událost ta vypravovaná s předešlými věcmi stojí, těžko určití, an Jan nic místnějšího neudává. Tudy se rozcházejí vykladači a an někteří nejužší vazbu tu kladou a mnějí, že věc tu vypravovaná hned se udála po předešlé hádce se Židy, domnívají se jini opak, že událost ta se na nějaký den pozdější přihodila, poněvadž sotva by byl Pán znovu do nebezpečství se vydal, an byl právě teprv z něho vynikl. Leč důvod ten nemá očitě žádné váhy. U Pána snadno se poklid duše a mysli nalézal, nikdá zkormucován nebýváje tou měrou, aby se ihned po vůli Jeho nenavracel. A starý onen přípisek na konci předešlé kapitoly prisunutý nám ukazuje, že za stara již známo, že ta část s předešlou nejtěsněji se poutá. Jednak předce zdá se, že ta událost, kterou Jan tu vypravuje, se později přihodila. Nebo všady mezi lidem poklid spatřujeme, ješto 8. 59. kamenování, jehož se Židé podjali, nemálo myslí všeho lidu rozbouřiti a zkormoutiti muselo. Podlé v. 14. dalo se to v

sobotu; ovšem tedy pozdější den se tím nasvětluje.

Svatý Jan vypravuje: *A pomijeje Ježíš ušel člověka slepého od narození. Pomijeje* či pocházejí, procházejí se, vece Jan, aby ukázal, že Ježíš nehledal schválně příležitosti k divu svému, nýbrž že se ona samoděkem namítla. Nad partikulou *a* při začátku se nikdo nebude zastavovati, kdo povází, jak zhusta jí rodilí Hebreové užívali a že Jan 1, 19. ku proslovu vypravování své částí tou poutá. *Pomijeje*, vece, totiž podle onoho místa, kde slepec seděl; bylo to buď u nějaké brány chrámové, jak Act. 3, 2. podobně o žebrařku usedlém u brány krásné se vypravuje, aneb to bylo podle cesty, jak i u nás žebraři činí. Tam někde stál žebrař ten slepý od narození a domáhal se milosrdenství od mimojdoucích. A ještě bezmála dlouhou dobu tu veřejně žebřal, znám byl lidem netoliko podle osoby a podle neduhu, nýbrž také podle původu neduhu, o čem se učeníci Jeho, ovšem pak i Pán snadno dověditi mohli. Pomijeje Pán *ušel* jej, zrak vlivný a milosrdný naň upřel a jemu tentokrát od neduhu toho pomoci ustanovil. Tímto svým pohledem zavalil Pán příležitost učeníkům k otázce, kterou na něho položili.

Mimochodem zminujeme, že svatí Otcové v tom sleporodci nalézali obraz veškerého pokolení lidského, jež Pán přišed osvětlil a spasil. Především pak nacházeli v něm obraz pohanů a slovo *pomijeje* zavdalo jim příčinu k výroku tomu, že Pán pominuv Židů, jenž se zaryli a zapeklili, povolal k spáse pohany.

Učeníci otázku na Pána vznesli tážice se: *Mistře, kdo zhřešil, on-li čili rodičové jeho, že se slep narodil?* Otázka ta měla kořen svůj v domyslu Židů, že každý neduh příčinu svou má ve hříchu, o čemž 5, 14. Tudy také zde nadesylají, že ta slepota jeho z hříchu skutečného povstala, ač nevědí, zda na rodiče čili na slepce vina sčítána býti má. Jest otázce té základem náhled pravdivý, že veškeré zlo od hříchu počátek vzalo, ješto kdyby nebyl Adam zhřešil, nebylibycho smrti a nemocem podléhali. Leč učeníci netáží se, zda slepým narodil se pro hřích prvotný, nýbrž místnější věděti chtějí, která zvláštní příčina hříšná slepotu tu zavinila. A tu nám svítiti mohou pravdy vůbec uznávané a přijaté; člověk sice dle ducha o sobě stojí sám a zásluhy neb viny osobné sobě shromáždí; ale podle těla s přírodou veškerou, zvláště ale s člověčenstvem souvisí a nejsa leč článkem celku a údem tělesa v zásluhách a vinách celého pokolení účast bere. A to se zvláště v kruhu rodiny co nejtěsnějším okrese, v němž člověčenstvo se rozvětluje, nejzračitěji a nejokřehleji spatřuje. Dále pravda svrchovaná jest,

že od rodičů na děti přecházejí naruživosti a přestupkové rodičů podle zkušenosti přeneblaze na ducha, tělo a veškeren zevnější blahobyť potomků působí; zákon Boží sám také mluví o pokutách, jenž stíhají děti za příčinou zbrodní rodičů, an Bůh Ex. 20, 5. nepravosti rodičů na dětech mstí do třetího a čtvrtého kolena Deut. 5, 9. Z toho již domyslit se, kterak se mohli tázati učeníci, zda jsou rodiči vinni slepotou synovou. Ale kterak se mohli domnívati, že slepec sám mohl býti příčinou své od narození slepoty? Na to vykladatelé všelijak odpověditi se snažili. Jedněm zdálo se, že učeníci se táhnou ku předbyť duší; ale není původno, žeby ta nauka byla u Židů již za věku Páně známa byla. Pozdější sice rabínové nauky té následovali, ale však i tu se zdá, že sobě nějak předbyťování to bezhříšně býti představovali, poněvadž podnět ku hříchu ve hmotě hledali a kladli. Jiní myslí, že se tu předpokládá nauka o přestěhování duší čili o předušování a převtělování, že totiž duše jeho v jiném těle byvši se provinila a tudy na pokutu do těla slepého se přesídliti musela. Avšak ani o té náuce průvodno není, žeby Židé tehdy již jí byli oddáni bývali, a jestliže, jak Origenes iu Jo. t. 6, 7. vece, k tajemství Židovských učenců patřila, tedy jí učeníci Páně, v tajemství ta zasvěceni nejsouce, sotva chovali. Jiní se volají k domněnce Židů, že člověk již v mateřském životě před narozením svým hřešiti může; kterážto domněnka věku Páně u Židů dosahá a spoléhá na té ač spotvořené pravdě, že hřích dědičný podle zlořádky již při početí se nalézá. Nejlépe ještě vidí tu ti, kteří praví, že učeníci nemoc jeho drželi za předjetí, za předbor a předjem pokuty pro budoucí od Boha předvídané hříchy. Tak Rom. 9, 10. o Esauovi se praví, že ho Bůh v mateřském životě zamítl předvídaje, že nápotom se tak chovati bude, jak jej při zaprodávání prvorodnosti spatřujeme. To předchozí trestu udělování se děje, aby člověk tím snáze se káti mohl a hřích aby v mocnosti a síle svoji úchabek vzal. Praví apoštolé, kdo zhřešil, on-li čili rodiči jeho, *aby* se zrodil slep; a tím vytykají nevyhnutelnost pokuty, která na hříchy následuje. Právili *on-li čili rodiči*, o dvojí možnosti vedoucí toliko. Ale ovšem očekávali, že Pán rozhodne a že jim řekne třetí tu jinorodou příčinu, která tuto vládla.

Duchovní slepota u jednotlivců z hříchu, z pokuty za hřích pochází, ješto se lidé vydávají v moc zlořádky, jak Samson Dávide, načež ho Filistové oslepili. Ti *vnikají ve smlouvu se smrtí a s peklem*, jak dí prorok Is. 28, 15; leč výmínka smlouvy jest, v jakou Naas, kníže amorské, s Jabešany

vejítí chtěl, totiž pod vyloupáním očí 1. Reg. 10, 2. Ale tělesná slepota při jednotlivých lidech nepochází z jistého jimi proviněného hříchu. Proto Pán na otázku dilematickou učeníků svých odpovídá: *Ani on nezhřešil, ani rodiče jeho; nébrž narodil se slepým, aby projevení byli na něm skutkové Boží.* Popírá tedy obojí případ, jež položili učeníci a odvrací je mysl jejich od vyhledávání původu k záměru, jemuž případnost ta sloužiti může a má, totiž k oslavení Páně. Nedí, že ani on ani rodiči jeho nezhřešili nikdá, a že lidé svatí jsou, nébrž to praví toliko, že oslepnutí nezavinili hříchy svými. Nevolí Pán říci, že slepec se slepým naroditi musel, nébrž že an v tom stavě se narodil, nyní k účelu tomu poslouží, aby dílo Boží proneseno bylo. Bůh zajisté ví, zná a umí nehody lidské k spáse jejich nastrojovati a za nevystihlou radou svou připustil nehodu tu, aby v zázraku, jež předvídal a předstanoval, oslavili se *skutkové Boží* a ovšem aby tudy Bůh sám oslavení došel. Skutkové či *díla Boží* jsou díla, jež Bůh skrze Syna vykonává k spáse lidstva a tudy k oslavení svému. Vece *díla* a nevece *dílo*, poněvadž v díle, jež nyní před sebe bral, viděl všechny skutky zázračné, které veškery co rozliční výjevové téže moci Boží k tomu sloužily, aby sláva Páně se zračila; aby totiž Christus co Spasitel lidstva uznán byl. Očividné díly těmi rozumí po výtce a přednosti zázraky, v nichž sláva Boží a sláva Syna Božího se nejmakavěji obleskovala, ač ovšem všechno, co k spáse lidské Pán trpěl činil, podstoupal a konal, slovem tím se zahrnuje.

Skutky Boží konal a vykonat přišel Pán na svět a věděl, že se životem Jeho se ku konci schyluje, že za šest měsíců, když obnoví se památka vyjití z Egypta, na kříži Jej přibíti hodlají. Podlé toho považoval Pán veškeren veřejný život svůj co den nějaký, kterýž se ke sklonku schyluje, jež tudy dokavad trvá, k slávě Otce svého vynaložení potřebí jest. *Přijde noc*, kdež podlé přísloví *nikdo nemůže působiti*. *Noci* rozumí se smrt Páně. To jest, co vece; *Musím díla Toho, jenž poslal mne, dělati, dokud den jest* *Přijde noc, kdež nikdo dělati nemůže.* Dilem Božím bylo také to, aby byl uznán co Mesiáš; dilem Božím bylo oslavení Jeho co Syna Božího; dilem Božím bylo, aby Boha Otce lidem dokonale objevil; a z té příčiny místo *díla Boží* vece: *díla Toho, jenž poslal mne.* Když praví *musím, potřebí jest*, nemíní nějakého nucení nevyhnutelného, nébrž chce říci, že spása lidí, jenž svrchovaná jest vůle Otcova, vymáhá, aby činil to, co učiniti před se bral. Spolu chtěl tím, an sobota byla, odkázati Židy k tomu, že i v so-

botu vůli Boží, a sice především v sobotu či ve svátek vyplniti potřeba jest. Když dí, že *v noci nikdo nemůže dělati*, nechce, aby se to absolutně bralo, jakoby již po smrti své nevolil o spáse lidstva pracovati, nébrž tak mluví, že nápotom jen neviditelným způsobem spásu lidskou opatrovati zamyslí, viditelně ale mezi lidstvem působiti přestati hodlal, nevole již osobně učiti, zázraky činiti a tělesně církev říditi. Dí Pán: *Musím dělati díla Boží, dokad den jest*; BDL a sinajský místo *musím* čtou *musíme*; místo *ěmé* čtou *quēz* pojímaje spolu i učeníky.

Můžeme si ale a máme také dle sv. Otců tuto Pána za vzor vzíti a učiti se: Nejprvé, abychom ne tak po příčinách a vinách nedostatků bližního dlouho zpytovali jak raději jim odpomoci a vyhověti se snažili. Nápotom nemáme nikdá nechávati minouti příhod života a celého živobytí bez upotrebení jich k spáse duše svojí a k slávě Boží; poněvadž zanedbáme-li tohoto užití života k spáse, po smrti již o ni se postarati nám se nedopřeje.

Ještě kladě místněji o pozemském povolání a způsob, jakým dílo svoje nyní při slepci konati hodlá. Dí: *Dokud jsem na světě, světlem jsem světa.* Ješto totiž byl poslán na svět co světlo světa 1, 9., tedy neměl světla svého pode kbelec postaviti, nébrž na svícen, aby všem svítil, *dokud jest světa světlem*, totiž za svého pobytu na zemi. Nemůže na světě bytovati neosvěcující současně světa, a takto se i při tom slepci ukázati musí. Přítomnost Páně tělesná činila den na světě, přítomnost Páně duchovní v církvi a v duši činí den v duši a v církvi. V církvi jest napořádě, kéž i také v duši tvé bytuje! Byl ovšem také nápotom a jest a bude po veškery věky světlem světa, ale dí *dokad*, poněvadž nyní jinak než tehda lidi osvěcuje. Mluví o svém tělesném tehdejším působení; nyní ale již více duchovně a prostředně skrze Ducha sv. působí. Řecký text čte místo *dokud když*, což jest toli, jakoby řekl *an jsem světlo*, tedy právě nyní také, jak jindy před tím a nápotom lidi osvěcovati budu. Prohlídá při tom rčení k ozračení či k nadání zrakem slepce, kteréž jest náznakem osvěcení duchovného, jehož se Christem všemu světu dostati mělo. Tak jindy také zázrakové Páně byli oznamové vnitřního působení Jeho. Oprostil člověka od prokazy hříchu Mt. 9., 2. dřívěji lidi oprostiv od tělesné prokazy Mt. 8. 3. Nasýtil se chlebem zázračným 6, 32. nasytil pět tisíc způsobem zázračným 6, 11. Jmenoval se životem a vzkřesem 11, 25. a vzkřísil Lazara 11, 43. Všady vidíme tu nebeskou a božskou plastiku, kterou Pán své nauky ozračoval a božské poselství své potvrzoval

Tak činí také tuto a jmenovav se světlem světa osvěcuje slepce.

To pověděv, vece Jan, *plnul na zem a učinil hláto a namazal jim oči jeho*. Praví Jan: To pověděv, aby naznačil, že Pán jistým úmyslem napřed pověděl příčinu, proč dilo konati mu potřebí jest; načež teprv dilo samo předsevzal. *Bláto* učinil, aby se ukázal býti oním, jenž tělo lidské na počátku z hlíny vytvořil a aby vyjevil, že nadpřirozeným během zrak jemu navrátí, ješto bláto víc k oslepení než k ozračení slouží. Bláta a slin a pomazání užíval v sobotu, aby ukázal, že nemocné všelijak i ve svátek opatrovati sluší a aby naznačil, že v církvi Jeho svátosti viditelné budou prameny, jimiž milost neviditelná k lidem poteče; také tím způsobem zázrak sám více ozřejmél. Na to velel: *Jdi a umyj se v rybníku Siloa, což se vykládá Poslaný*. Siloa jest rybník pod chrámovou horou v Jerusalemé na jihovýchodu; dostává vod svojich od výše pramenících studánek, kteréž pod zemí tekouce mu vody posílají. Dvakráte přichází voda Siloa ve starém Zákoně. Jednou co pramen Siloa Jes. 8, 6., jednou co rybník Neh. 3, 15. Rybník či vodojem při vyuštění tyropea dostává vodu z pramene, jenž se jmenoval druhdy Siloa, nyní pramenem Marie sluje. Nemá jméno od toho, že do vodojemu židla vodu vysílají ani od tad, že slepec tam poslán byl. Sv. Jan nepřidává pro pouhou zvědavost Nesemitů význam jména jeho: *Poslaný*, nébrž poněvadž viděl ve shodě jména toho s určením Páně co poslancem Otcovým hlubší význam. Židla vody do rybníka tekoucí výborně k oznaku tomu se hodí, že z Pána studnice vod živých, studnice milostí spásorodných světu se na ozdravu a oblahu prýští. Siloach jest partic. pass. formy pielské a dobře od sv. Jana se

tlumočí; dle jiných jest שילוח siloach dáleji vyvinutá přídavná forma participia. Voda ta vytryskuje občasné a dřívější vykladaelé — ač domněnka jejich základu nemá — domýšleli se, že rybník obdržoval vodu toliko v sobotu, jak asi Jos. Flav. bell. 7, 5. o proudu jiném sobotném vypravuje, kterýžto jenom v sobotu vodou naplňoval se, dny ostatní o suchu trvaje. Proto prý Pán poslal slepce v sobotu na vodu tu. U proroka Is. 8, 6. nazývají se vody Silojské vody tiché, a dobře se shodují s tím, co Pán o sobě praví: *Učte se ode Mne, tichý jsem a mírný* Mt. 11, 27. A výše 7, 38. již praveno, že ze Siloy v den stanový Židé vážili vodu a že voda ta byla oznamem milostí Božích. Také v tom slepce, aby se umyl, poslání leží dvojí věc: jedna, že víra v něm zbuzena byla a že spolupůsobil k ozdravení

svému; druhá, že i my, chceme-li prohlédnouti ve vodách církve, kam nás Pán posílá Mt. 18, 17., umyti se musíme.

Ale co se stalo dále a jaké následky se ukázaly poslaní toho? *Odešel tedy a umyl se a přišel vida*. Slepce uposlechl, dal se vésti od někoho k vodám dotčeným, umyl se a prohlédl. Nepravil: Proč mám ještě jíti k vodám, ješto slinami a blátem jsem byl mazán? A potřeba-liž vody ze Siloa, k čemu ta pomazba blátem? Bláto může vidomého oslepit, což mně má to pomoci? Kolik slepců se již mylo ve vodách Silojských a neprohlédl z nich žádný. Nic toho nepravil, nébrž šel a umyl se. Samozřejmě nečinila voda divu toho, nébrž moc Páně a byl to skutek Boží a dílo Boží to bylo, jak 4. Reg. 5, 10. ne vodou Jordána, nébrž divotvornou mocí prorokovou Naaman od slonoviny uzdraven byl.

Ale nehned všickni uvěřili, že div stal se ode Pána, nébrž rozličné bylo mínění lidské o slepci a o skutku ode Pána na něm učiněném. *Tedy sousedé, a kteří vidali ho dříve, že žebrák byl, povídali: Nenilž to ten, jenž sedával a žebral? Někteří pravili: Ontě jest. Jiní ale: Nikoli, nébrž podoben jest jemu*. Rozličné soudy měly rozličné příčiny. Ne přátelé Páně všemožně usilovali záporom nesnáze, v níž divem tím byli uvedeni, se sprostiti, až, když to nebylo možno, ku pňhonům útočiště vzali. Ale i lepší lidé nejednák soudili. Někteří s podivením pravili, že on to jest; jiní pochybovali a na vahách byli; jiní zhola pravili, že to člověk jiný a jemu jen podobný jest. Ovšem ale se přede vším jeho samého tázati měli, co o sobě sám praví. Což když učinili, slyšeli, že on skutečně jest oním bývalým slepcem. *On ale pravil: Já to jsem*. Nyní byl konec všemu dohadování o osobě jeho. Ale nebyl konec otázkám, nébrž právě nyní zvědavost se povýšila. I tázali se ho, kterak zraku nabyl. *Kterak se otevřely oči tvoje?* On dobromyslně jim vykládá běh uzdravení svého, jak Pán namazal oči jeho, jak k Siloi ho poslal, jak se umyl a jak prohlédl; myslel tím dobře činiti a prospěti Tomu, kterýž jej byl uzdravil. *Člověk, jenž slove Ježíš, bláto učinil a namazal oči moje a řekl mi: Jdi k rybníku Siloa a umyj se. I šel jsem, umyl jsem se a vidím*. Ovšem Christa neznal. A tudy pravil: *Člověk, jenž sluje Ježíš*, jak byl se jména Jeho dověděl od těch, kteří jej k rybníku vedli. Místněji o Pánu nevěděl. Zvědavost lidí veliká byla, jak se děje při vněšných věcech. Ale zřídka při vnitřném osvětlení a obrácení hříšníka táží se lidé: Nenilž to ten zarytec, ten slepec? Kterak prohlédl? Kterak uvěřil? Kterak se káti počal? I tu lidé všelijak soudí, ješto člověk kající sobě

nepodoben jest, z otroka ďáblova synem Božím stav se. Má pak člověk právě o takových duchovních postupech a obrazech zpytovat a se poučovat, aby z nich Bohu chválu vzdával a sebe ve hledání spásy ukřepiti mohl. Moudrost Boží, dí sv. Aug., všelikou duši uchvacuje tužbou po ní, která bývá tím vroucnější, čím jest čistější, tím čistější, čím jest duchovnější a tím duchovnější, čím více věcem pletským a světským odumírá.

Bývalý slepec zjevně o uzdravení svým mluvil. Ale vypravování jeho nepotkalo se s tím, jehož se domněl, blaženým výsledkem. Ana věc ta podivná v sobotu se stala, číhali nepřátelé Páně, aby z dobrodiní toho zázračného Pánu smrt usnovali. I táží se: *Kde jest On?* Ješto ale toho slepec bývalý nevěděl, odpověděl: *Nevím.* Mohl to říci beze hříchu a pravil to po pravdě. Ale není člověk prost hříchu, který s Christem se vírou spojí Ho vzdalovati se a jej opustiti nechává, mív Pána věrností a uznalostí ve svém srdci zdržeti. Uvedli tedy sleporodce samého k fariseům, od nichž právné vyšetřování zavedeno bylo.

13. Přivedou toho k fariseům, jenž slep býval. 14. Byla pak sobota, když bláto učinil Ježíš a otevřel oči jeho. 15. Opět tedy se tázali ho fariseové, kterak prozřel? On pak řekl jim: Bláto mně položil na oči a umyl jsem se a vidím. 16. Pravili tedy z fariseů někteří: Není ten člověk z Boha, který soboty neostříhá. Jiní ale povídali: Kterak může člověk hříšník ta znamení činiti? A různice byla mezi nimi. 17. Dějí tedy slepcevi opět: Ty, co pravíš o tom, jenž otevřel oči tvoje? On ale řekl: Prorok jest. 18. Neuvěřili tedy Židé o něm, že slepcem býval a prozřel, až povolali rodičů toho prozřelce. 19. I otázali se jich, řkouce: Ten-li jest syn váš, o kterémž vy díte, že slep narodil se? Kterak tedy nyní vidí? 20. Odpověděli jim rodičové jeho a řekli: Víme, že on jest syn náš, a že slep narodil se: 21. kterak ale nyní vidí, nevíme; aneb kdo jeho otevřel oči, my nevíme; jeho se optejte, léta má, nechť sám za sebe mluví. 22. To řekli rodičové jeho, poněvadž se obávali Židů; nebo již se spikli Židé, aby, vyznalliby kdo Jej býti Christem, vy-

obcován byl. 23. Proto rodičové jeho řekli: léta má, jeho se optejte. 24. Zavolali tedy opět člověka, jenž býval slep, a řekli jemu: Vzdej chválu Bohu! My víme, že ten člověk hříšník jest. 25. Řekl tedy jim on: Hříšníkem-li jest, nevím; jedno vím, že slepým byv nyní vidím. 26. Řekli tedy jemu: Co učinil tobě? kterak otevřel ti oči? 27. Odpověděl jim: Řekl jsem vám již a slyšeli jste. Proč opět chcete slyšeti? Zdaliž i vy chcete učeníky Jeho se státi? 28. Láli tedy jemu a řekli: Ty učeníkem Jeho buď, my však Mojžíšovi učenici jsme. 29. My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh, o Tomto ale nevíme, odkad jest. 30. Odpověděl ten člověk a řekl jim: Při tom předce podivno jest, že vy nevíte, odkud jest a otevřel moje oči! 31. Víme ale, že hříšník Bůh neslyší, nébrž jest-li kdo Božím ctitelem a vůli Jeho činí, toho vyslychá. 32. Od věku neslycháno, že kdo otevřel oči sleporozencovy. 33. Kdyby nebyl On od Boha, nemohlby činiti nic. 34. Odpověděli a řekli jemu: Ve hříších narodil jsi se celý a ty učíš nás? I vyvrhli jej ven.

Co se tuto vypravuje, událo se buď téhož dne v sobotu v. 14., když stal se div ten, buď se to vyšetřování dalo dne druhého. Rozcházejí se tu vykladači podlé toho, jak kdo z nich vyšetřování to za právní a veřejné před ustanovenými soudy, aneb toliko za soukromé vyšetřování před učenci považují. Kdo vyjednávání to za soudné a veřejné vyšetřování mají, ti drží, že se to celé jednání dalo o den později, v den po sobotě, na kterouž zázrak ten stal se. V sobotu nejednávalo se právné jednání.

Když na dotírání sousedův a jiných lidí sběhlých nemohl udati uzdravlý, kde Ježíš jest, tedy, vece Jan, přivedou před farisey slepce bývalého. Zdaž to lidé ti učinili ze zlomyslnosti, zda jenom z bázně, těžko rozsouditi. Jednak se vidí, že to učinili pouze, poněvadž se obávali, že by snad co účastníci takového v sobotu událežo skutku z církve vyobcováni byli; nebo to dle v. 22. všem usouzeno, kteříby Ježíše Christem býti vyznávali. Bázeň ta jim odňala veškeru samostatnost úsudku a nad to sami také předsudkům o Ježíši od hierarchů židovských chovaným a roztrušovaným se zadali. Pro

úplné tedy se očistění ode vši s Pánem styčností a pro vyjevení úplného pravověří svého uvedli člověka bylého slepce *k fariseům*. Kdož jsou ti fariseové? Jsou to ustanovení soudcové? Jsou to privátné osoby, učenci privátní, jichž soud slyšeti chtěli? Podlé rozličného náhledu o postupu a o dni té události rozličné na otázku tu odpovídají. Nejedněm se vidí, že jimi ani soudcové synagógy či soudcové menšího soudu o 23. soudcích ani soudcové synedria se nerozumějí. Jsou to ti, jenž za to mají, že se věc ta ještě téhož dne dala. Ješto v sobotu sezení soudná se neodbývala, mohou se tu považovati fariseové toliko co korporace, jenžto se shlukli proti Pánu, příležitost k záhubě Jeho hledající. Kterí ale za to mají, že se vyšetřování to dalo po sobotě, ti drží, že, jak výšeji 7, 47. a níže 11, 46., tak i zde ti fariseové jsou soudcové a přísedníci soudu, buď nižšího, buď raději synedria či velerady. A náhled ten předkuje. Dostavkem dodává Jan: *Byla pak sobota, když bláto učinil Ježíš a otevřel oči Jeho*. Potřebno bylo to přidati, poněvadž fariseové nápotom se k tomu táhnou, aby zázrak Páně o význam připravit mohli.

Opět tedy se tázali fariseové, kterak prozřel? A on řekl: Bláto mi položil na oči a umyl jsem se a vidím. Těsto dělali a mísiti a oči slinami namazovati se nedovoľovalo podlé farisejských zásad. Vyšetřují tedy napřed způsob uzdravení a otazují se na to samého slepce. *Opět také, čte text řecký* přídávaje ke slovu *opět* slovo *také*, z čehož viděti, že lidé ti, kteří slepce k soudu přivedli, napřed byli věc tu pověděli. Vypravuje slepec jim upřímně, jak Pán namazal oči jeho, jak on se umyl a prozřel. O slinách nic nedí, poněvadž jen to vypravuje, čeho sám zakusil. Doufali oni, že jim po vůli odpovídati bude, něco zamlčí, něco přidá a něco změní, z čeho by zázrak významu zázračného zbaven byl, jak se toho asi novomódní spisovatelé či raději strůjcové Života Ježíšova opovažují. On ale stálým sobě ostáváje pravdu ač jim neľibou mluví. Ukazuje, že neskonale výšeji stojí než veškerá učenost fariseů a než ustavičné jejich v zákoně přemítání a neskonale výše než novověcí vynalezatelé a vymyslitelé nebylic čili věcí zhola nebylých. Požehnány jsou odpovědi jeho v církvi Boží, nejeden světec a nejedna svěřice jimi se ve stálosti víry a v neohroženosti ukřepovali.

A co fariseové činili? Uznati pravdu slov jeho neľhodlali, odpíráti jemu a ze ľži ho stíhati nemohli. A tu krátkozrací horľivcové ti ihned rozhodli, že Pán rušením soboty vinen jest. *I pravili tedy z fariseů někteří*, vypravuje Jan: *Není ten člověk z Boha, který soboty neostřihá*. Dí: *Někteří*,

poněvadž ne všickni v té vysoké radě tak soudili; Nikodém a Josef z Arimathie jinak smýšleli a viděli ve skutku tom důkaz božské moci neb pomoci božské a tudý se zpírali proti onomu úsudku horľivců. *Jiní ale povídali*, vece Jan, *kterak člověk hřišník může taková znamení činiti?* Takto se na rozchodu svých úsudků ocitli a různice *byla mezi nimi*. Ti poslední k zázraku hledí, o sobotě nezminujíce; věděli, že rozdíl jest mezi Zákonem a mezi přídavky fariseův k Zákonu. Tu v té různici obojí straně se vidělo zkusiti, co asi uzdravenec sám o Pánu soudí. Každá strana bez mála pokládala, že náhledům jejím nakládati bude. Neprátele Páně myslili, že strach u něho převládne, kdyby snad také o Pánu vyššího něco soudil, což jita pochybno bylo, an byl o Pánu co *člověku* mluvil. Prátele Páně a ti, kdo spravedlivě souditi volili, domněli se, že zdravá mysl člověková, že dojem divu a vděčnost nevyhnutelně jej pohne, aby se o Pánu co nejpríznivěji pronesl. Tito poslední se nezmýlili, an uzdravenec bez bázně vyznal, co on podlé svého přesvědčení o Pánu souditi musí. Když se ho tedy otázali: *Ty, co praviš o tom, jenž otevřel oči tvé?* *Odpověděl: Prorok jest čímž chtěl říci*, že od Boha poslán, že; milostník jest. Viz 3, 2. Tak Gen. 20, 7. také Abrahám prorokem sluje. Dříve se ho tázali jen na osobu Páně, nyní chtí věděti soud jeho o Pánu. Div pak učiněný na něm prostě provodil moc svou, aniž působení moci té při něm fariseové překaziti mohli.

Neprátele Páně ve veleradě, farisejští horľivcové nespokojili se s výsledkem a s výrokem uzdravence, nébrž v pochybnost výrok ten vzavše naléhají na to, aby věc hlouběji a zevrubněji vyšetřována byla, zda-li snad nějaký oklam tu nezaběhl, neb blud neb sřeknutí nějaké nezašlo. Zavolali tedy rodiče a je do výsledku přejali, prozatím z vyšetřování slepce bylého pustivše, ač ovšem ho v sále soudném zanechavše. *Neuvěřili tedy Židé o něm, že slepcem býval a prozřel, až povolali rodičův prozřelcových*. Jest to třetí stadium při vyšetřování a třetí stupeň nenávisti nepřátelů Páně. Napřed se tázali slepce o osobě Páně, potom soudu se od Něho dovídali; a nyní rodičů se otazují. Chtějí ovšem plamen dechem uhasiti. Ale čím více dunou, tím více se zmáha plápol. Čím více zázrak vyšetřují, aby ho zapíráti mohli, tím více jej nade vši pochybnost uvádějí. *Neuvěřili tedy Židé, až povolali rodičů*, vece Jan. Klade slovo *neuvěřili* napřed pro důraz a vece *tedy*, hledě k výroku prozřelce, jemuž ovšem věřiti měli. Jest žakási bolest na těch slovech od Jana slojena. *Židé* vece a rozumí stranu z velerady

Pánu zhola nepřítznivou. Práví, až povolali; ne že by nápotom byli uvěřili, nébrž slovy těmi jenom více jejich nevěra se potvrzuje. Viz Mt. 1, 25, Dan. 1, 21. Když došli rodičové, tedy věc trojí na ně vznášejí a naléhají, aby s odpovědmi na ně neváhali. *I otázali se jich řkouce: Ten-li jest syn váš, o kterémž vy díte, že slep narodil se? Kterak tedy nyní vidí?* Nejprve se táží, zda ten, o němž se vyšetřuje, skutečně jejich syn jest? Za druhé: zda se slep narodil? Za třetí: Jakým činem zraku nahyl? Samozřejmě byla nejhlasitější otázka druhá, zda-li slep se narodil, an dle toho se ihned mohlo o třetí otázce souditi. Na ty otázky, vece Jan: *Odpověděli jim rodičové jeho a řekli: Víme, že on jest syn náš a že slep narodil se; kterak ale nyní vidí, aneb kdo jeho otevřel oči, my nevíme. Jeho se optejte, leta má, sám za sebe mluv.* Rodiče tedy bez bavu a určitě odpovídají na prvou a druhou otázku, že syn to jejich jest a že narodil se slep; do třetí otázky se s odpovědi nepouštějí. Práví: *My nevíme, jeho se ptejte.* Slovo *my* a slovo *jeho* zvláštní důraz mají. Svalovali se sebe všelikou odpověď o třetí otázce. Mohli to sice právem činiti, nebo by jim nebyli Židé uvěřili, kdyby nebyli po chuti jejich mluvili. Ale, vece Jan: *To řekli rodičové jeho, poněvadž se obávali Židů; nebo již se spikli Židé, aby, vyznalyby kdo jej Christem býti, vyobcován byl.* Bojice se, aby snad nebyli vyobcováni ze synagógy, radí, aby otázan byl syn jejich, ještě již leta měl ta, jichž potřebí jest, aby platné svědectví vydati mohl. *Necht sám za sebe mluví,* povídají, on zletilý jest a tudy sám při svou věsti může. Mohli se pak báti vyobcování. Nebo, di Jan, *spikli se zajiště Židé proti Christu.* Spiknutí to není soukromá nějaká porada, nébrž jest uzavření úředné a musíme položit, ač Jan ev. o tom pomlčel, že od sezení velerady 7, 45. uchvala proti Pánu vynesena byla, snad po onom nebezpečném výjevu 8, 59. v chrámě, aby ten, kdo Pána za Christa či Messiáše uzná — ovšem pak kdo pochvalně se o něm pronese — vyobcován byl. Nález ten velerady znám byl všemu lidu. Vyobcování ze synagógy, odzbornění, jakbychomj říci mohli, bylo nejedno Luc. 6, 22. Joan. 16, 2. ač neví se, jest-li ten mezi Židy pozdějších časů zavládlý rozdíl již za věku Páně trval. Vyobcování prvního stupně odlučovalo ode schůzek do sbornice a od stykání se v obyčejných společnostech a zvalo se nidduj; druzí dva stupňové chérem a šammatha, byli mnohem přísnější a trváním delší než nidduj. Chéremem se člověk navždy odlučoval z církve s kletbou, šammatha člověka z národnosti židovské vyjímala. Stávalo-li tehda rozdíl toho, tedy se první stupeň roz-

umí, jak ze slova *vyobcován*, z obce, ze sboru vyloučen, vysvítá.

Což tedy fariseové a celé to družstvo a stoupenstvo jejich počínali? Z rodičů ničeho vytáhnouti nemohli, co by proti Pánu svědčilo, an naopak věci se vyskytaly. Tudy opět bylého slepce volají. Jest to čtvrté stadium, čtvrtá stať, čtvrtý stupeň. *Zavolali tedy opět člověka, jenž býval slep, vypravuje sv. Jan, a řekli jemu: Vzděj chválu Bohu. My víme, že člověk ten hříšník jest.* Znova se ho tedy táží. A však nadesylají, že nemůže se s pravdou shodovati, co dřívěji byl pověděl, že věci jinak se díti musely a že jeho dřívější výrok zhola obstatí nemůže, nébrž že jiný vynéstí a ovšem úsudek svůj dle úsudku jejich opraviti musí. Dějí mu: *Vzděj chválu Bohu.* Vzdává chválu Bohu, kdo z bázně Boží pravdu praví, ač by jemu samému k zahanbení a zahubení sloužila. Chtějí tedy říci: Cti Boha co svědka a mstitele pravdy. Řčení toho Josua Jos. 7, 19. užíval chtěje Achana provinilce v krádeži k vyjevení pravdy přimět. Bylo to nějaké zapřísahání. Bůh jest věčná pravda. Boha ctíme, když Jej takovým býti vyznáváme, jakým jest, totiž pravdou věčnou, což osvědčením pravdy se děje. Ale fariseové ti nadužívali přísahného výroku onoho, an na to přidali: *Víme my, že člověk ten hříšen jest.* My povídají s hrdým sebevědomím; a praví *člověk ten s pohrdou*, tak sebe proti Christu stavíce. Takovým určitým výrokem zarazil se vyšetřovaný slepec, avšak nikoli tou měrou aby byl ode pravdy odstoupil, nébrž toliko tak, že zjevně jich úsudku neodpíral a jenom to, čeho sám na sobě dožil, avšak to beze vsí bázně a odhodlaně pronesl. Neví leč jedno: že slep byv nyní vidí. Misto *byv slep* může se přeložiti *jsa slepcem* totiž od narození, od přírody, od počátku. Řecký text má participium přítomné *τυφλός* *ov.* *Hříšen-li jest, nevím; jedno vím, že byv slep ted vidím.* Mrzelo je, že pravil *nevím* a že neřekl: ovšem-li se vám vidí, také já se musím shodovati; on ale se domníval právem, že již dosti se své strany ustoupá, když praví nevědět, zda hříšen jest, an byl dřívěji se projádl Jej *prorokem* t. j. světcem býti. Vidouce tedy, že předce na svém stojí a jim nepoddává se, hleděli aspoň novými naň danými otázkami jej zmásti a splést, aby nějak obdrželi aneb aspoň hauby a nesnáze znikli. *Řekli tedy: Což učinil tobě? Kterak otevřel oči tvé?* Mlčí oni ted o ději samém a táhnou se jediné ke způsobu, jakým div proveden byl, zda by tu něco vyčeuichali. On na to zhroziv se duchovní slepoty jejich a z nesnáze jejich, jakož i z jejich zloby srdnatosti nabrav odpovídá směleji a trpčeji: *Pravil jsem vám již a slyšeli jste; aneb dle*

lepšího řeckého čtení *neslyšeli jste t. j. činíte se neslyšíc. Proč opět chcete slyšeti?* Jednou jste slyšeli a nic vám to ku poznání neprospělo. Ovšem ani druhé vyznání moje vám s prospěchem nebude. *Zdali i vy chcete učeníky Jeho státi se?* Ze slov: *i vy také* dobře souditi, že on sám byl již vyznavačem Páně, Christa Ježíše za proroka drže a že ovšem již nyní věděl, co mu dříve neznámo bylo, že totiž Pán mnoho vyznavačů má a že také vyznavačů k jich spáse vyhledává. Dí: *Zdaž chcete* (Jeho učni býti) a tedy se domáháte dokonalého poznání a přesvědčení o stalém zázraku. Věděl on, že jim při jich zlobě o pravdu nejde a že se nevydají na to, aby se učeníky Páně stali; ale činí tu otázku, zda nechťi býti učeníky Páně, aby tím způsobem důrazněji na ně co nepřátely Páně pro jejich zarytost a zlobu doryl. Tím se ti učení a svatí mužové strašně popudili a rozdráždili. I vysuli se naň s pohaněními a úkorami a pravili: *Ty buď učněm Jeho; my jsme učenci Mojžíšovi. My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh, o Tomto ale nevíme, odkad jest.* Doryval na ně; ale nebylo doryvání to tak stroho, aby je bylo tak rozjítřiti muselo. Ale ovšem pravda v oči kole. Mrzelo je, že všeliké úskoky jejich při tom muži na zmar přicházely; napohledná pobožnost jejich nic při něm nevymohla a sprostota bývalého žebravého slepce nad nimi horu držela. Pochválen buď Pán náš na věky za to, že tak nastrojil divy své a tak přednášel náuku svou, aby i lidé sprostí mohli učence, hrdopyšky, nevěrce zahanbovati. Jakým způsobem hanu vylili na býlého slepce, nedí sv. Jan; ale dí, že se honosili býti učeníky Mojžíšovými, ač byli svědectvími jeho o Pánu 5, 46. pohrdali. O Pánu praví, že nevědí, odkud jest, ač očima spatřovali divy Jeho a tudy ovšem souditi mohli a měli, že s nebe jest. O Mojžíšovi ale praví: *My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh*; ač tu o vidění a vědění nemohla řeč býti, ješto jenom věrou se o Mojžíšovi dověděli. Víra pravá ovšem Hebr. 11, 1. klade věci neviditelné jako na zrak myslí lidské a věrec ujímá věci ty, jakoby vlastněma očima je spatřoval; avšak tuto když se jim očividní divové vyskytali a moc Boží horovala v působnosti své, tu bylo zholá šílené počínání a mluvení, když pravili o Mojžíši: *víme* a o Pánu *nevíme*, nejbližší cestou ku pravdě pohrdající. *Ty buď Jeho učníkem*; těmi slovy se Ježíše zpupně odříkají. K čemu ho odsuzovali, to nám bud svrchovanou potěchou! Učníkem Ježíšovým býti, to jest nejvyšší blaženství, jest naše největší sláva. A nejvyšší snaha naše musí jíti tam, aby národ náš vezdy pokorně u nohou Ježíšových poslouchal. Věc všelikého politování hodna jest,

že prostředkové od Boha k spáse daní od člověků v závady a překážky spasení se proměňují. Mojžíš měl Židům býti mostem ku Christu a oni se jím proti Christovi zpouzejí. Bylo to (můžeme-li tak mluvit) štěstí pro pohanstvo, že neměli osoby žádné, ku které by se byli vinuli tak, aby jim v ujímání víry v Onrista překázela. Proto Pavel neustále nad národem svým ubolával, jak o tom Rom. 9, 2. praví, že nepřijali Christa a že jich přijetí od Boha za syny, sláva jejich divy Božími projevovaná, smlouva Boží, Zákon Boží jim vydaný a veškerá služba Boží a veškerí Boží slibové na zmar přišli.

Takovým ale počínáním přidali fariseové srdnatosti člověku prozřelcovi, že jim zrovna vytýkal nedůslednost jednání jejich. Napřed jim vycítá, že nevědí aneb aspoň se činí nevědouc, odkud Pán jest. Praví on: *Při tom předce podivno jest, že vy nevíte, odkud jest a otevřel oči moje.* Chce říci: Vám by přede všemi slušelo věděti věc tu, poněvadž jste nejvyšší sudí, jimž o věcech takových svrchovaně souditi náleží a poněvadž na jevě a na oce věc jest, že div a zázrak tento se udál. Praví *při tom, ἐν τούτῳ*, t. j. při takovém stavu věci, tak-li se věci mají. S důrazem praví, že *vy* nevíte, vy učení lidé, jenž tak se uměním zákona honosíte. A nyní ze zásady povšechně uznané dovodí: Divové dějí a stávají se jenom ze zvláštního přispění Božího, jehož Bůh neuděluje nepřítelům svým, nýbrž jenom ctitelům a přátelům svým. Z toho již jde, že Ježíš ovšem alespoň přítel a ctitel Boží a prorok musí býti, jak jsem (v. 17.) pravil. To jest smysl a chod důvodění slepce, když praví: *Víme, že Bůh hříšníků neslyší, nýbrž někdo jest ctitel Jeho a činí vůli Jeho, toho slyší.* *Víme*, dí, to jest, povšechně se za pravdu ujímá. Nemluví on o prosbách obyčejných, o modlitbách kajících hříšníků, jakoby Bůh k modlitbám jejich se nenakloňoval. Aníž také o tom mluví, že Bůh nepotvrzuje toho, co od nehodných sluhů cirkve Jeho se vynášá, jak někteří se táhli k výroku tomu na důkaz, že křest od člověka kacíře neplatěn jest. O tom ovšem zde očividní žádné řeči není. Zde řeč se vede o divech a zázracích, a o těch jenom slepec praví, že Bůh nedopustí, aby ku potvrzení nepravdy a nepravého života divy se dály. Počiná všeobecnou návěstí hořejší, kterou vytýká, že divové jdou z vyslyšení Božího. *Víme, že Bůh neslyší hříšníků, nýbrž kdo cítělem Božím jest a vůli Jeho činí, toho vyslychá.* Naráží na některá místa písma sv. Prov. 15, 29. *Vzdálen jest Hospodin od bezbožných, ale modlitby spravedlivých vyslyší*, 28, 9. *Kdo uchyluje uši své, aby neslyšel zákona, modlitba jeho bude ohavností*, a jinde. Slyšel

slepec ta slova od rodičů a vůbec se jich zhusta v životě užívalo, že je znáti mohl. Pod ten všeobecný hořejšek podbírám nynější případ. *Od věků neslýcháno, že kdo otevřel oči sleporozence.* Navrácení zraku jest svrchovaným zázrakem. A sice zázrak takový, o němž *od ustanovení světa nebylo slyšeno, aby totiž oči člověka sleporozence někdo otevřel.* Nebo o prorocích a Mojžíšovi nikde nečteme, žeby takový div byli učinili, jaký tutohle ode Pána učiněný vidíme. A tudy z toho zavírá, že Ježíš od Boha poslán býti musí. *Kdyby Tento nebyl od Boha, nemohl by činiti nic,* nemohlby divu takového tvořiti. Takovým syllogismem dokázal, že Kristus Ježíš poslancem Božím býti musí, ješto to zázrakové Jeho vypovídají. Pravda v něm mluvila a takové síly a srdnatosti mu dodala. A tudy zvítězil nad nepřátely Páně, jenž zapomněli, že 2. Cor. 13, 8. *nic nemůžeme proti pravdě, výhrž pro pravdu.*

Ale takových výtek nesnesli ti svatovládci, kteří zášim proti Christovi byli nadchli, nébrž se obořili na něho a pravili mu: *Celý ve hříších zrozen jsi a nás učíš?* Tuto mu předhazují předešlé neštěstí jeho, jakožto dle předsudků jejich z břichu povstalé, čímž Bůh jej osvědčil docela dle duše a těla hříšným býti podlé jejich domnění. A ten takový to hříšník, takový člověk nepatrný, ten napomínati a učiti se opovažuje světce a mudrce takové, za jaké oni se drželi. Tu již nesnesli déle výčitek jeho a rozhorlivše se naň nesvatou horlivostí *vyvrhli jej ven,* bezmála skrze bírice jej vyvrhli ze soudnice, kdež se dalo vyšetřování to. Ovšem ale na to jej spolu také z církve vyobcovali, an již to ustanovením velerady jejich bylo, aby každý, kdož vyzná Ježíše Christem býti, církve jejich prázen byl. Blažené jest od světa býti odloučenu, abys tím útulněji se ku Christu přivinul. Vyvržen byl z chrámu, ale nabyt Pána chrámu, kterýž jej jak korunovatel umdlého zápasníka přijal a věnc slávy mu podal, vece sv. Zlatoúst. A to jest, co se dále vypravuje.

35. Uslyšel Ježíš, že vyvrhli jej ven a naleznuv jej, řekl jemu: Ty-li věříš v Syna Božího? 36. Odpověděl on a řekl: Kdo jest, Pane, abych uvěřil v Něho? 37. I řekl jemu Ježíš: I viděl jsi Jej a kterýž mluví s tebou, Ten jest. 38. On pak vece: Věřím Pane. A padnuv klaněl se Jemu. 39. I řekl Ježíš: Na soud Já na ten svět přišel jsem, aby kteří nevidí, viděli, a kteří vidí, slepými se stali. 40. I uslyšeli (to) někteří z fariseů, kteří s ním byli a řekli Jemu:

Zdaliž i my slepi jsme? 41. Řekl jim Ježíš: Kdybyste slepi byli, neměli byste hříchu; nyní ale pravíte: vidíme; hřích váš ostává.

Ježíš obyčejně při divech svojich víry od toho, na němž div činěn býti měl, vyžadoval co neodbytnou a nevyhnutnou výminku. Při sleporozenci nežádal toho. Zázrak na něm učiněný měl býti kvasem v duši jeho a náteškem k vyvedení víry. Skutečně div ten na duši jeho velmocně působil. Víra samoděk povstala v něm a upevnovala se útoky fariseů. Ale byla to víra ještě nejistá a plahočivá. Tudy Ježíš hledí ji povznesti. *Uslyšel Ježíš, že vyvrhli jej.* Uslyšel, kterak byli s ním naložili, jak se naň obořili a jej ze soudnice vyvrhli a z církve vyobcovali. Bylo již z vyvrhnutí člověka slepce lze souditi, že nějak před soudem Christa vyznal a že vyznavačem byl dříve nežli křesťanem. Ješto tedy věděl slepce bývalého hodna býti, aby do církve nové přijat byl, volil mu za to jeho stále přikorň náhradu dáti a jej do lůna věrných svojich přijíti. *Naleznuv tedy ho řekl jemu: Ty-li věříš v Syna Božího?* Vyhledal tedy jej; slovo *nalezl jej* předpokládá hledání. Táže se ho: *Věříš-li v Syna Božího?* Poněkud v Pána věřil, an Jej v. 17. prorokem býti vyznal a veřejně před soudem důstojnost tu Jeho zastával. Ale slepec umýv v Siloe tvář těla svého, měl ve víře i tvář duše umyti. Pán volil jej povýšiti k vyššímu stupni víry a jak byl zrakem dokonalým jej obdaril, tak měl také i dokonalé smýšlení o Christu uchopiti a na duši světla pravdy dojiti. I táže se ho: *Věříš v Syna Božího?* On již věřil, jenom nevěděl, který jest to ten Syn Boží. Po prvé Jej očima viděl a poznal po hlasu, že prorokem jest oním, jenž jej uzdravil. Přítomnost Páně a rozmluva s ním působila na něho tak, že jak tam učenci Emauští nekonečnou úctou, láskou a důvěrou ku Pánu. se rozháral. Otázka Páně probudila v něm celou touhu v hloubi duše skrytou a tudy přechoťně zvolal: *Kdo jest ten Syn Boží, abych uvěřil v Něho?* Řecký text čte důrazněji: *I kdo jest.* Spojka předchozí *ai* zvyšuje důraz tak jako v našem jazyku spojka *i*. Částice *abych (věřil)* vytýká celou dychtivost a hotovost jeho k věření, že již jen očekává a hledá, aby mohl víru svou projevit. Jak byl druhdy Pán 4, 26. Samaritánce důstojnost svou vyjevil, tak i tuto činí. Praví mu: *Uzřel jsi Ho a ten, jenž s tebou mluví, Ten jest.* Uzřel dí, totiž nyní jsi Jej uviděl, když jsem tebe nalezl, nyní Jej vidíš; nebo dřívěji Jej nebyl mohl viděti. V řeckém textu *ὁρανας* toli co nyní vidíš Ho, máš pohled na

Něho; značí se perfektem přítomnost vykonaného děje. Kdo Pána upřímně hledá, tomu již on přítomen bývá a tužbu onu v srdce mu vlévá. Nedí: *Já jsem*, nébrž slavněji vece v třetí osobě: *Ten, jenž mluví s tebou, jest*. Načež on uslyšev a vida svého dobrodince a Pána skutečně před sebou a tužbu svou po Ném máje vyplněnou, slovem i skutkem víru svou v Něho co Syna Božího, t. j. co Messiasé 1, 50. projevil. *Dí: věřím a padnuv klaněl se jemu*, Mt. 14, 33. Slova *klaněti se, poklona, klanba* u Jana toliko o Božské účtě se užívá. Sotva poznal, že Christus přítomen jest, klaněl se. Věřice my, že ve svátosti oltářní jest přítomen Christus, klaníme se té svátosti. — Tím se ukázalo, že ta slepota byla jemu ku spáse; nebyv slep nebylby snad s Pánem ve styčnost přišel a v duchovní slepotě ostával. Tak dokonána spása slepcova a ze slepce stal se videc na těle i na duši. Jaký rozdíl to mezi těmi zarytci, kteří církev Páně spravující Toho, jenž předmětem veškerého dychtění a prorokování ve starém Zákoně byl, zavrhl a mezi tímto sprostým slepcem, jenž písma nečítal aniž cestám Božím ve starém Zákoně se tak jako oni vyučiti mohl a předce uvěřil! A uvěřil věrou svrchovanou a činnou. A jaký rozdíl mezi tím sleporozencem a mezi nevěrci našeho věku! Jemu stačil jeden div, těmto nestačí veškerí ti divové po devatenácte století vykonávání. A o tom rozdílu Pán se pronášá, an dí: *Na soud přišel jsem na svět, aby kteří nevidí viděli, a kteří vidí slepými se stali*. Na soud, dí, a soudem rozumí odloučení zla od dobra, lži od pravdy, aby obojí ve své bytnosti a podstatě se vyskytalo a vyjevovalo, a ovšem zaslouženě souzeno bylo. Nepotýkají se slova ta se slovy 3, 17, kdež se praví, že Bůh neposlal Syna, aby svět soudil, nébrž aby svět jím spasen byl. Nebo na onom místě o pravém a vlastním záměru se jedná, pro který na svět poslán byl, zde ale se vystihá následek, jenž mezi lidmi vlastní jejich vinou vynikl. Sám Pán to dáleji vykládá a vysvětluje, an dí: *aby nevidoucí uviděli a vidoucí oslepli*; tím vytýká následek a úspěch soudu či odloučení toho. Při tom slouží Pánu za podkladek to uzdravení člověka od narození slepce, a užívá stavu toho bídneho co obrazu duchovné povahy. Jest výrok to zaostřelý, jest oxymóron. Zaostřelost záleží v tom, že slovo: *kteří vidí* a slovo: *kteří nevidí* podmětne se berou, kdežto slova: *aby viděli* a slovo: *aby slepými se stali* slyšeti se musejí předmětne. Těmi, kteří nevidí, rozumí lidi, jenž mají se za duchovně nevidoucí, kteří povědomí jsou sobě slabosti svojí, cítí svou nestatečnost duchovní a vědí, že bez vyšší pomoci Boží spásy dojíti jim nelze. Ti tedy roztoužení jsouce po duchovní Boží

osvětě hotovi bývají dají se svělem Božím osvětit. Jsou to Mt. 5, 3. lidé chudí duchem; ti tudy, jakmile se jim rodné a bytné světlo přičiní, ihned je chápají a tudy se vidci stávají. *Těmi co vidí*, nazývá lidi, jenž plné světlo duchovní mají se domnívají, lidi sebehrdé, zarozumělé, o sobě výše než sluší myslící, domýšlivé, jakými byli fariseové, jenž držíce, že dokonale rozumějí písmu starého Zákonu, zatonuli v předsudcích svých a nijak z nich vybyti se nedali. Ti tedy za osvětlené se majíce a tmou svou za světlo kladouce zavírají oči svoje světlu světa a tudy ostávají slepci, ana slepota ta víc a více mezi nimi se zmáhá; z domýšlivých vidců stávají se skutečnými slepci. A děje se jim, jak dí sv. Pavel 1. Cor 1, 20., *že Bůh ohlupil moudrost světa tohoto*. Slepou lidé takoví, poněvadž dál a dále o chopnost pro pravé světlo (1, 9.) víc a více přicházejí, až se jim ta světlodárná moc docela vytratí.

Když takto Pán byl mluvil, poslouchali aneb zaslechli slova Jeho také fariseové, kteří byli přišli na zvědy, jak to častěji činívali. Poznali brzo, kam směřuje řeč Páně o slepcech a vidcech, a že bez mála mezi duchovní ty slepce také je samy cítá. I rozmrzeli a rozhněvali se nad tím nemálo, že se osměluje Pán je, kteří za světla národu se čítali, také za slepce pokládati. V horké nakvašenosti svojí dobývají se na Pána a praví: *Zdaliž také my slepci jsme?* Již ve spůsobu otázky jejich leží, že se dokonau z počtu slepců vyjímali. Na otázku jejich ale odpověděl Pán: *Kdybyste slepi byli, neměli byste hříchů; nyní ale pravíte: Vidíme a hřích váš ostává*. Očividno jest, že Pán nemluví o slepotě tělesné, nýbrž slepotou rozumí duchovní slepotu a níže *viděním* duchovní vidění. Rozcházejí se však vykladači ve vysvětlování slepoty té a vidění toho. Jedni rozumějí slepotou nechopnost a nevnímavost a viděním sebeklam a udávají smysl: *Kdybyste neměli chopnosti ku poznání a kdybyste byli jako bez organu, bez ústroje pro poznávání, neměli byste hříchů při své nevěře*. Dokad ale pravíte *my vidíme*, dokud domýšlivosti a sebeklamu neodbudete, ostává hřích váš. Jiným ale se lépe vidí, že slovo *slep býti* totéž značí tuto, co slovo *neviděti* v. 39. a že tedy slepotou se nemůže nechopnost a nevnímavost duchovních věcí rozuměti. Ti drží, že Pán mluví o stavu nevědomosti a nemožnosti z té nevědomosti vybřednouti, spojené s pokorou a s uznáním nevědomí toho; nebo i tělesní slepci slepotu svou poznávají a uzdravení hledají. Chce říci tedy: *Kdyby vaše nepřijímání pravdy a jí nepoznání bylo nezaviněno a vaše nevědomost nepřemělna a kdybyste cítili slepotu tu duchovní po osvětlení toužili, neměli byste — co nevědomci*

— žádné viny do sebe, poněvadž by vaše nevěra pocházela z bludu bezvinného a poněvadž by vezdy zůstávala vnímavost a chopnost pro světlo víry pravé. Ale opak toho nalézá se. Vy díte: *vidíme*, máte se za vidce, domníváte se býti velemoudrými, býti v držení pravdy a pravé osvěty, k světlu skutečnému pravé pravdy a pravé osvěty se zamykáte a oči zatykáte a honosíte se: *vidíme* nehledáte lékaře; a *tudy* ostává hřích váš. Podlé protivy bys očekával v dovětě také slova *miti*, hřích z toho máte; Pán ale užívá slova *ostávati*, čímž velice důraz řeči se zmáhá, an tím se vytýká trvání, povaha a přilipnost, a smysl jest, že netoliko hřích mají, nébrž že hřích u nich ostává, neodjíímá se, neruší,

neodpouští se, poněvadž samochťíce ustavičně každému pokání a napravení-se odporují. Není většího neštěstí leč míti se za osvícence, poněvadž člověk se nepokořuje a z temnosti, ve které vězí, se nevytráží. Dobře jest nezakládati si mnoho na osvětě své a stále hotov býti pro poučení-se od jiných. Nébrž i to spatřujeme, že jest ve věcech Božích spůsob vědy, jenž docela od Boha závisí a bez níž všechno ostatní vědění člověka slepým býti nechává. Pokora, účelivost, modlitba té vědy dopomáhají.

Srážku tuto s farisey Pán po užil k tomu, aby poměr svůj k nim místněji v yložil. Činí to v následující kapitole.

Hlava X.

Předkládá Pán podobenství pastýře a ovci 1—6., kteréž k sobě potahuje 7—18. a dále vyvinuje; načež Jan úspěch řeči Paně vypravuje 19—21. Nápotom v den posvěcení Christus na doléhání Židů o sobě mluví a učí 22—30., že jedno jest s Otcem, a když Jej Židé kamenovati chtějí, ukazuje jim nebyti v tom ruhotu 31—38. Posléze 39—42. uchází za Jordán.

1. Amen, amen, pravím vám, kdo nevchází dvěřmi do ovčince, nébrž vstoupá jinudy, ten zloděj jest a loupežník. 2. Kdo ale vchází dvěřmi, pastýř jest ovci. 3. Tomu vrátný otvírá a ovce hlas jeho slyší a vlastní ovce volá zejména a vyvádí je. 4. A když vlastní ovce vypustil, před nimi jde a ovce ho následují, poněvadž znají hlas jeho. 5. Oizého ale nenásledují, nébrž utíkají od něho, poněvadž neznají hlasu cizinců. 6. To podobenství pověděl jim Ježíš, oni ale nepoznali, co mluví jim. 7. Řekl tedy jim opět Ježíš: Amen, amen, pravím vám; Já jsem dvěře ovci. 8. Všickni, kolik jich přišlo, zloději jsou a loupežníci, a neposlechli jich ovce. 9. Já jsem dvěře, skrze Mne jest-li kdo vejde, spasen bude a vejde a vyjde a pastvy nalezne. 10. Zloděj nepřichází, leč aby ukradl a zabil a zhubil; Já jsem přišel, aby život měli a hojněji měli.

Částka ta nejouzeji spojena jest s předešlými výroky Paně 9, 39. nn. Pán po-

kračuje v tom, co byl předkládati počal. Tím, že vyvrhli bylého slepce z cirkve a zračitým divem se nedali poučiti, zaryvše se do předsudků svojích a v hrdosti svojí zapeklivše se, ukázali fariseové, že nejsou dobrými pastýři a vůdci lidu. A to jim Pán na mysl uvádí, při čemž povahu jejich nezakryté vypisuje. Nebo Pána zavrhše a předce vůdci lidu zůstati hodlající jeho, svědci a hubiteli se stali. Ani obrazu (v. 6.) ani výkladu jeho nevyrozuměli a o Pánu, že pošetí, pravili. A tím dalo se, že celou allegorii svou všemi částkami provést mohl nebyv v řeči vytrhován.

Mluví v podobenství vzatém ze života pastýřského, které podobenství všem ze starého Zákona známo, průchodno a zračito bylo, au obraz ten u prorokův nejednou přichází. Jes. 40, 11. Jer. 23, 1. Ez. 34 a 36. Nad to jest obraz ten tak každému přistupen a srdci lidskému idea o Christu co dobrém pastýři tak milá a lahodná, že za nejstarších časů, když v církvi pro panující všady pohanství ještě obrazů se neužívalo, předce obraz dobrého pastýře všady spatřoval se, ozvláště v katakombách. Obraz pastýře měl něco přeutěšilého do sebe, zvláště lásku k ovcem až ke smrti na odív vystavujíc, jakož pak posoch pastýřský místo berly královské č. ověckou duši větší důvěrou naplnoval. Při tom Pán běre všady ohled na život a obyčeje pastýřů na východě; podobného něco posaváde na Beskydech našich se děje. Z jara tam na východě vedou stáda svoje na pastvu do pouští a hor a přebývají tam s nimi do zimy pod širým nebem. Za dne je pasou různě na pastvách, každý pastýř hledí části svojí. Za noci ale je shromáždění do lisy či do košáru, do místa pod širým nebem ozděného a otvorem či dvěřmi

opatřeného, kde vrátný jeden aneb více jich hlídku má a stád před vlky chrání, an pastýři v kolibách spí a teprv z rána opět do košáru přicházejí, aby ovce svoje opět na pastvu vedli. Každé stádo má vodiče berana, jenž zvláštní jméno má, a před nímž pastýř sám jde, hlasem za sebou jej zova. Někdy se děje, že loupežníci přes zeď do košáru či ovčince přilezou, aby uchvátili ovce, pozorování nejsouce.

Ten obyčej Pán k sobě a k fariseům obrací. *Ovčincem* či košárem zove Pán království Boží či církev Boží, *ovcemi* zase lid vyvolený; *dvěřmi*, jimiž se chodí do říše Boží, Christus sám sebe zove, ješto jím se otvor poskytl lidstvu k Otci a do říše nebes; *vrátným* jest Duch svatý, ješto stáda ostříhá a srdce lidská pro Christa připravuje. Di Pán: *Amen, amen, pravím vám, kdo nevchází dvěřmi do ovčince, nébrž vstoupá jinudy, ten zloděj jest a loupežník. Kdo vchází dvěřmi, pastýř jest ovcí.* Práví: *Amen, amen, jistě, jistě*, aby ukázal, že věci, které přednášeti bude, mají zvláštní důležitost a takovou povahu, že se jich duch lidský nejvíce odpírá. *Kdo nevchází dvěřmi do ovčince*, vece, to jest, kdo od Christa za pastýře nebyl povolán. *Nébrž jinudy vstoupá*; praví *jinudy*, to jest, ne dvěřmi jda, nébrž přes zeď přelezaje, *ten zloděj jest*. Zloděj a loupežník stojí naproti pravému pastýři, jak slovo *jinudy* stojí naproti *dvěřm*. Smysl slov Páně jest: Učitelem a vůdcem v církvi lidu Páně, která nyní obnovena bude, nemůže býti, leč toliko ten, kdo ode Christa uznán, přijat a poslán bývá; kdo ale Pána zavrhuje a jiným během nad lidem Božím vlády a moci osobuje sobě, ten *zloděj a lupič* jest, ten není pravým pastýřem a nemá zhola žádné pravé moci nad lidem Božím. Tiť to jsou, o nichž vece Pán u Jer. 23, 21. *Neposlal jsem jich a běželi sami*. Takovými ukazali se býti fariseové, jenž Pána neuznávajíce předce představenými v církvi Jeho býti chtěli. Dvěři si nevšímalí a jinudy, to jest svémocně vlézali a ovšem zbojci a lupiči byli, lid v nevědomosti nechávající a v otroctví duchovním jej chovající. O pravém pastýři praví dále: *Kdo ale vchází dvěřmi, pastýř jest ovcí.* Tomu vrátný otvírá a ovce hlas jeho slyší a vlastní ovce volá zejména a vyvádí je. Pravému pastýři, vece, totiž tomu, jenž dvěřmi vchází, vrátný otvírá; otvíráním se rozumí připravování a ustrájení vnitřní, aby učitel či pastýř ode Pána ustanovený, dvěřmi vyšlý, úspěchu žádoucího docházel. Vrátný jest buď Otec, an podlé 6, 44. kn Christu duši lidskou táhne, aneb poněvadž veškerá posvěta se děje Duchem svatým, Duch svatý jest vrátný ten, an pastýře i pasence

osvěcuje a upravuje a posiluje Act. 13, 2. Mohl Pán říci hned nyní: *Já pastýř jsem, vy jste zbojníci a zloději*; ale vlídněji a lahodněji věčná Láska jedná než lidé zasluhují, aniž vhodno klade, bez potřeby a úspěchu hned na začátku od dalšího posloučání řeči odstrašovat. *Zlodějem* nepravého pastýře zove, poněvadž si věc cizou, stádo Páně osobuje a moc, již nemá, si přivlastňuje, která Christu Pánu náleží; loupežníkem ho zove, poněvadž duše lidské o spásu připravuje. O špatných knězech praví Bůh v starém Zákoně Os. 6, 9. *vraždí na cestách Sichemských*, to jest, nejsou lepší než-li zbojníci, jenž tehda na dotčených místech na lidi číhali. Dotýkáme jenom běžně, že někteří vrátným archanděla Michaela, jiní Mojžíše býti pokládali; jiným se vidí, že ve slovech vrátný otvírá netřeba významu hledati, nébrž že ta slova jenom k vyličení patří a že proto níže 7. 8. vv. Pán na ně ohledu nebere; byli také, jenž dvěřmi písmo svaté býti se domněli.

Již pak vypisuje Pán důvěrný poměr, kterýž mezi pastýřem a ovce vlastními se povahuje. *Ovce slyší hlas jeho a volá ovce zejména a vyvádí je*, totiž na pastvu, kam ochotně za ním jdou. V ovčinci čili v košáru vezdy více stád nocovalo. Pastýřové jejich z rána přicházeli, aby stádo svoje odtad na pastvu vedli, ovce pak znaly pastýře a po hlasu jeho šly. Ze jména volá, dle jména ovce volá; každá ovce zajisté ode pastýře jméno dostala, což u národů pastýřských posaváde se děje. Tak se děje také v církvi Boží. Rod lidský, rozumí-li dobře touze v hlubinách útroby svojich ukryté, nezvratně táhne se ku Christu a každá duše z domova jest křestankou či má křestanský pud po pravdě, touhu po odpuštění hříchů a po smíření s Bohem. Podobně ale každý pravý křesťan s Christem spojen jsa pozná pastýře toho, jenž skutečně s Christem spojen jest a životem Jeho oddychuje, an roven se táhne k své rovní a člověk duchovních směrů brzo příbuzenství toho vědomým se stává; a ovšem poznáv v jeho životě život a duši Christa se jemu k vedení odevzdává. Tím co vece, že ze jména zná je, samovidně značí, že povahu a potřeby jejich zvláštní každého zná; sic jinak pouhé jméno by tu málo prospělo. *Nadto také je vyvádí a veda je před nimi předchází*. Vyvádí je na tučnou pastvu slova Božího a milostmi Božími je opatruje, a však při vyvádění a pasení násilí neužívá, aniž sobě nějakého panství nad dědictvím Páně osobuje 1. Petr. 5, 3., nébrž z té duše je milující příkladem vlastního života svatého je předchází a ve všech ctnostech a boholibostech za vzor jim slouží. A tudy ho následují ti, kteří péči jeho duchovní svěřeni

jsou. Ne každá cesta vede na dobrou paši či pastvu a ne každá cesta k dobré pastvě bez nebezpečných srážů bývá; tudy potřebí, aby předcházel pastýř a ukazoval, kadyby svěřenci bez úrazu na dobrou pastvu dostihli. Ve svrchované platnosti to místo svoje má u Pána, velepastýře Hebr. 13, 20. 1. Petr. 5, 4., o čemž místněji sám Pán se pronásí. Příklad ten, láska ta, obětovnost ta, ve které se božská povaha Páně odbíjí a ozračuje, takové síly jest, že lidé ku pravému pastýři se navazeny, puzeny a jako uvlečeny býti očí a po hlasu jejich milerádi postoupají; naopak ale *cizince nendsledují*, který se cizincem býti ukazuje, ani jich na dobrou pastvu nevedá, ani nepředchází, ani o ně péče nemaje, ani s láskou k nim se nenesa. Tudy neuznávají hlasu jeho a ciz jest jim hlas ten. Jsou to lichoučitelé, lidé o svůj zisk, ne o spásu jiných dbalí. Tak i onen sleporozenec 9, 24. věděl, že Ježíš pravým jest pastýřem a hlasem a hrozbami lichoporoků, představenců tehdejších církve, opomíтал. Máme tu známky vlastnosti a povinnosti dobrého pastýře. Pohnůtkou ku pastýřství mají mu býti vgnuknutí, jež pocházejí z Ducha svatého. Úmysl jeho má směřovati k slávě Boží a k spáse svěřenců a síly a mocnosti jeho tělesné i duchovní mají dokonce oddány býti službě Boží. Musí ale míti i vněšné zákonité povolání od pravého duchovního představenstva. Musí tak vyučování své nastrojovati, aby slověn jeho svěřenci vyrozumívali, což se slovem *slyšeti* vystibá. A tudy musí znáti ovce své, jejich zlé i dobré stránky, vášně jejich, aby každé ovci dle její zvláštní potřeby posluhovati mohl. Ještě mluví o *vlastních* ovcech, aby pastýř za obor svého práva nesahal. Co dále praví *vyvádí* je, to jest, že z čeledi starého člověka, z kraje hříchů a hříšných náruživostí je do rodiny Boží a do země ctnosti vésti má. Ještě praví o něm, že předchází je a to jde k dobrému příkladu. O dvěřích praví svatý Augustin: Nízké jsou dvěře, jimiž jest pokorný Christus Pán. Kdož vchází těmi dvěřemi, musí snížit se, aby neurazil sobě hlavy.

Mluva ta Páně mohla fariseům a těm, co s nimi drželi, nepřátelům Páně dosti přístupna býti a smysl její musel téměř samoděk se jim vyskytati. To *podobenství*, dí svatý Jan, *pověděl jim Ježíš; oni ale nepoznali, co mluví jim*. Oni *podobenství* tomu, ač obyčejnému a běžnému nevyrozuměli tou měrou, jak toho potřebí bylo. Místo *podobenství* stojí v řeckém a latinském textu vlastně *příslaví*, leč slovo *παροιμία* a hebr. mašal značí všeliký způsob obrazného mluvení Sir. 6, 35. Pochodí *παροιμία* od slova *οἶμος*, stezka, cesta a značí řeč od obyčejné dráhy odchodnou, allegorii, jinotaj, přílihu,

přítčí. Hlavitá věc byla, aby Pána pastýřem a dvěřmi býti poznali. Poněvadž toho Pán výslovně nevyjádřil, nébrž vesměs a všeobecně mluvil a jim temno zůstalo, kamby obrazným oním mluvením směřoval, tudy pro objasnění těch věcí opět pravil jim o sobě, že jest On dvěře ovci. Jan vypravuje: *Řekl tedy jim opět Ježíš: Amen, amen, pravím vám: Já jsem dvěře ovci*. Poněvadž oni neporozuměli, tedy, *ov* Pán opět dále pravil v. 7. Dí: *Já s velikým důrazem; jakož i pro důraz slov Amen, amen opětně klade. Dvěře ovci dvojně se bráti může, buď dvěře pro ovce, dvěře totiž, jimiž ovce vcházejí, buď dvěře k ovcem*. Christus v obojím smyslu dvěřemi jest. Zde více v posledním významu slova se berou *dvěře k ovcem*, až Pán obojí význam má na mysli. Není to výklad, jest to raději obrácení podobenství onoho na sebe, jímž Pán co jedinou spásu Israela a celého člověčenstva sebe vystavuje. On jest *dvěřemi* pro ovce, au všickni jenom skrze Něho věčné spásy dosahují, všickni skrze Něho vejíti musejí, nemají-li se minouti s blahoslavenstvím, a pravé pastýřství lidské se spatruje v tom, aby lidé k velepastýři Christu vedeni byli. On jest *dvěřemi k ovcem*; nebo všickni praví pastýři a vůdcové Jím toliko pravou mocností a schopností a spůsobností své docházejí. Cesta ku dvěřím, ku Christu, jest víra, kterou nám církev katolická co věrná tlumočnice Páně předkládá a plnění víry skutkem.

Když Pán slova ta přednášel, stáli ti lidé před ním, kteří za vůdce, za pastýře a učitele národa židovského drželi se a na stolič Mojžíšově sedíce Mt. 23, 2. lid k sobě potahovali pod záminkou, že oni jedině pravou pastvu mu poskytati vědí, an zatím zarytí a zatonulí v předsudcích a bludech týž lid ode pravého pastýře odvracovali. A tudy Pán vynásí nad nimi úsudek: *Všickni, kolik jich přede mnou přišlo, zloději a loupežníci jsou a neposlechli jich ovce*. Podivný to výrok Páně! *Všickni přede mnou přišli byli zloději a plenníci*. Snadli slovo *všickni* tak stroho se bráti nemá? Může-li Pán těmi *všechněmi* před ním přišlými, to jest vystoupilými či povstalými také proroky zahrnovati? Nepřátelé starozákonné úmluvy, jací byli Gnostici a především Manicheovci, v těch slovech Páně záštitu pro bludy své nalézali, a ne jeden spisovatel ano i ne jeden překladatel nesnáze té vynecháním toho neb onoho slova závadného zniknouti se snažil. Leč bludové odstěpenců jmenovaných nemají základu, ač jim novotní kritikové přisvědčovali. A vynechávají toho neb onoho slova dokona na pouhé libovůli se osnuje. Nezbyvá tedy leč slova ta, jak stojí, veškera co ode Pána pravena přijíti. A tu někteří slovece *přede mnou*

berou ve smyslu *mimo mne, kromě mne* a tlumočí: Všickni, kteří *beze mne* vystoupili, jsou zloději. Leč, poněvadž není v celé řečtině místa, kdeby částice *πρό*, před značila toli co *χωρίς*, kromě, beze, tudy jiní jiným způsobem z nesnáze vyniknouti hledají. Především slova *přede mnou* neberou v časovém, nýbrž v duchovém smyslu. *Přede mnou*, dějí, jest toli, co sobě předek dávající. Cokoli se Christu Pann předkládá, čemukoli se před ním přednost dává, to nás od Něho a od Boha a spásy odvádí. Dále vykladači ti významy slov *jsou a přišli* zaostřují. A tu již není řeči o prorocích starého Zákona, kteří mluvili ve jménu Božím a od Boha poslání byvše praví pastýři lidu býti se osvědčili; nebo o nich by byl užil slova *byli*, nevšak slova *jsou* zloději a loupežníci; toť jen o fariseech téhož věku platí. Nad to ve slově *přišli* tkví ozvláštní obíznost; *přišli* značí toli, co *přišli* o své ujmě, o své moci a za dvěře ovci se vydávali, nebyvše od Boha k takovému sobě počínání oprávnění Jer. 23, 21. A ti ovšem nevešli skrze dvěře, Christa, do stáje. Proroci starého Zákona veškeri šli dvěřemi, Christem, a Jeho proroci byli, o Ném hlavnitě předpovídali a duch Christův 1. Petr 1, 11. byl v nich. Proroci ti přišli sice před Christem, ale přišli, aby Ho oslavovali a přišli v jednotě se Slovem či Logem. Nepřišli oni bez Christa, vece svatý Augustin, nýbrž Christus na svět přijíti hodlaje poslal je před sebou co své hlásné a zvěstovatele. *Všickni* vece a rozumí větší díl těch fariseů, an malá jenom část skutečně pravdy pílela a ku Christovi přilnula; ostatní část, nevyrovnaně větší, právě nyní zamýšlela velepastýře o život připravit, především ale lid od Něho odvrátiti a tudy v jistou záhubu Jej uvést, aby nikdo se Ho neujal, když na Něho ruce vztáhnou. Snaha jejich byla velká a úsilí jich se ustavičné zmáhalo; ale neprosplí tou měrou, jak se nadáli, an lepší část lidu a jádro jeho se od nich odvracovala a posléze veškeren svět pohan-ský těch zlovykladačů staré úmluvy zanedbav ku Christu a víře Jeho se přidal. Nežli Pán počal učitelství, byl lid israelský podoben stádu bez pastýře Mt. 9, 36. Nežby se nebyl nikdo lidu za pastýře vydával, nýbrž poněvadž nikde nebylo pastýře takového, jenž by pravým pastýřem byl a jež by za takového z té duše uznati museli. Fariseové dokona si důstojenství a vládu svrchovaných učitelů osobovali a tou měrou duchovní obor u lidu dosáhli, že Messiáš téměř žádné v něm místo nezbyvalo. Oni se sami za dvěře ovci povyšovali a Christus jim Mt. 23, 13. vytýká, že říši nebes po libovůli otvírali a zavírali. — Ještě ale Pán vypovídek vlkům v ovčím rouchu ku potvr-

zení pravdy výroku svého znova se býti praví dvěřemi, jimiž se ku pastýřství nad ovce vchází, jimiž každý spásy dochází a životem věčným se ubezpečuje nemuse báti se, že by na bezcestí se ocitnul. *Já jsem dvěře*, opětuje, *mnou-li kdo vchází, spasen bude. A vejde a vyjde a pastvu nalezne. Já jsem dvěře*, vece, nepřidávaje slova *ovci*. A tudy někteří doplňovali slova: *ovci a pastýři*. Než Pán mluví v témž smyslu, ve kterém mluvil v předešlém opětuje jenom slova svá pro zjednání jim většího důrazu. Ovšem ale netoliko ovcem, nýbrž i pastýřům ovci potřebí skrze Christa *vcházeti*, v Něho věřiti, Jemu se odevzdati a život dle Něho spravovati, cbtější spásy věčné dojíti. Klade pro větší důraz slova *skrze mne* či *mnou*. *Mnou-li*, dí, člověk *vchází a vychází*; frázou tou se rozumí bezpečnost, pokoj a poklid Ps. 120, 8. 2. Par. 1, 10. Num. 27, 17. Při slově *spasen bude*, prohlídá Pán k těm nebezpečím, jichžto se pastýři vystříhají, k vlkům, medvědům a podobným opasnostem a vece tedy, že před nimi bezpečen bude a ochráněn; ve vyšším smyslu se rozumí ochrana přede všelikou záhubou duchovnou a pojištění spasení věčného. Slova *nalezne pastvu* značí, nalezne hojnost potravy duchovní, aby pěstován a picován byl k životu věčnému. V rukou Páně jsou složení veškeri pokladové blaženosti a spásy, a veškerá dobra, po nichž srdce lidské zatoužiti může. On, Christus, jest sám nejvyšším pokladem našim a svrchovanými dobry, jež dává nám, jsou svátosti a milosti od Něho nám udělované, především tělo Jeho ve velebné svátosti. Sv. Řeh. Vel. vcházení a vycházení allegoricky vykládá o vcházení člověka do sebe rozjímáním a o vycházení na venek dobročinním. A jinde vece opět: *Vejde* vírou, *vyjde* nádejí a nalezne pastvu v nebeské rozkoši.

Ještě Pán výrok svůj o sobě vysvětluje a okřepuje rozmanem a protivou od zloděje vzatou, jehož byl již v. 1. dotekl a jenž k fariseům se táhne. Vece: *Zloděj nepřichází, leč aby kradl a zabil a zahubil; já jsem přišel, aby život měli a hojněji měli*. Jinak se děje oněm lidem, dí Pán, jimž ne pastýř, nýbrž *zloděj* místo pastýře se dostal, kterýž jim tudy neslouží k věčnému životu, nýbrž přichází, *aby kradl a zabil a zahubil*. Fariseové se přičinili a směřovali tam, aby ode Christa lid odloučili, a přivedli jej o spásu, kteréž jedině Christem dojíti možná. Oni vzali klíč od vědy a spásy, sami nevešli a jiným vejíti bránili Luc. 11, 52. Christus ale přišel, *aby život měli a hojněji*, t. j. *přehojně měli*. Slova ta stojí proti slovům *ukrástí, zabít a zahubit*. Slovy těmi, *aby hojněji život měli*, veliký stupeň blaženosti a té blaženosti neustálé přibírání a v ní vzrůst se naznačuje. Dí,

aby život *hojněji* měli. Jakoby řekl: Nedám jim ledabylé nějaké bláhy, nébrž hojné a plínné a přebohaté a vezdy rostoucí bláhy je příúčastním. Naleznou všeliké poklady moudrosti Col. 2, 3. všelikého požehnání dojdou Ef. 1, 3. Poněvadž život ten již tuto počíná, tudy slova ta netoliko k posmrtnému životu, nébrž také k dočasnému se vztahují a ovšem také prostředky k spáse, náuku, svátosti a milosti v sobě zahrnují, jimiž život se zachovává a udržuje. Místo *hojněji*, abundantius, čte text řecký v pozitivu περισσόν, *hojně*. Leč smysl nemění se. Zbytečně někteří mysleli, že ještě něco přimysleti při tom komparativu se musí, totiž k slovu *život* ještě slovo *blaženost* aneb dostatek dober duchovních. Pro větší důraz a pro samostatné ozračení posledních slov opětuje Pán slovo, aby *měli*.

Tu již Pán opouští obraz dvěří a mluví jenom o sobě co pastýři veškerého člověčenstva. Dí:

11. Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř život svůj dává za ovce svoje. 12. Nájemník ale a jenž není pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vidí vlka přicházeti a opouští ovce a utíká a vlk uchvacuje a rozplašuje ovce. 13. Nájemník ale utíká, poněvadž nájemníkem jest a nedbá o ovce. 14. Já jsem pastýř dobrý a znám své a znají Mne moje, 15. jako zná Mne Otec a já znám Otce, a život svůj kladu za ovce své. 16. A jiné ovce mám, jenž nejsou z toho ovčince, i ty musím přivésti a hlas Můj slyšeti budou a bude jeden ovčinec a jeden pastýř. 17. Proto Mne miluje Otec, poněvadž Já kladu život svůj, abych opět ujal jej. 18. Nikdo neodnímá ho ode mne, nébrž Já kladu jej sám od sebe a moc mám položití jej a moc mám opět ujíti jej. Ten příkaz přijal jsem od Otce svého. 19. Různice opět se stala mezi Židy pro řeči ty. 20. Pravili pak mnozí z nich: Zloducha má a blázní, co Ho posloucháte? Jiní pravili: Ta slova nejsou zloduchem pojatého; zda zloduch může slepčův oči otevřít?

To jsou ta přemilostná slova, v jichž rozjímání svaté duše se rozkochávaly odstoupiti od slasti jejich s tíží mohouce. Již sice ve předešlých větách myšlenka milotěchá se vyskytá, au Ježíš sebe staví oproti

zlodějům a loupežníkům a dvěřemi se nazývá, ale o sobě co *dobřím pastýři*, co pastýři svrchované dobřím jasně a výslovně v tomto verši teprv mluví. Praví: *Já jsem pastýř dobrý; dobrý pastýř život svůj dává za ovce své*. Větší důraz jest v řeckém textu pro člen odvojený ο ποιμήν, ο καλός; *já jsem ten pastýř dobrý. Já*, vece s důrazem. *Já* jsem ten pastýř, v němž ideál dobrého pastýře uskutečněn; ten pastýř, o němž jsem v předešlých větách mluvil a jež jsem naznačoval; já jsem ten pastýř, o němž proroci předpovídali. U Ezechiela proroka 34, 23. dí Hospodin: *Vzbudím pastýře, jenžby pásli ovce moje*. Neméně pastýřský život arcioctů naznačoval pravdu tu, že slavný a všemocný potomek jejich, Messiáš, bude pastýřem lidu všeho a veškerého lidstva. Ostatně také králové jinonárodní od nich se nazývali pastýři a Homér nejednou Agamemnona pascem lidi jmenuje. *Dobřím* se nazývá, kdo sklonným, příhodným, zdatným, dovedným a schopným jest k tomu, co ku povinnosti jeho náleží. Pastýř *dobřím* jest, když skutečně stádo svoje pase a opatruje jak nejlépe moha, když v něm idea dobrého pastýře se uskutečňuje a který tedy také věčným vzorem pro veškerý pastýře jest. Povahu dobrého pastýře opisuje dále nejvíce se nesa všeobecně, ač k sobě způsobem mlčemným prohlédaje, jež na výslovný výrok níže v. 15. zaměňuje. *Dobrý pastýř dává život za ovce své*. Již v obyčejném životě pastýř, ač chce-li pravým, dobrým pastýřem býti, musí jak jsme výšeji vysvětlovali, nemálo podnikati k dokonalému ochránění stáda svého. Zimu, vedro, déšť, plihotu, hrád a veškery nechvile musí podstoupati, stáda neopouštěti a nedopouštěti vlku docházeti a ovce požíratí. Musí stáda svého také s nebezpečím života brániti a nejednomu se bezmála to přihodilo, že při hájení ho přišel o život. Já, chce říci Ježíš, podjímám se toli práce a trudu, nakládám toli péce o své ovce, hotov jsem každou chvíli se vrahům jich brániti a svých ovci chrániti, krev svou za ně vylíti a všechna těžká muka na se vzíti, abych jim spásu věčnou pojistil. Co při ovcech obyčej činí, co při Christu spatrujeme, to při duchovních pastýřech povinností jest. Christus vzor jest všech pastýřů duchovních. Všickni tito mají následovati šlápeji Jeho, mají svěřencům svým všechnen čas, všechnu snahu a péči života svého věnovati a potřeba-li také smrt za ně podstoupati. K tomu také v církvi Boží praví pastýři vezdy prohlédali, pohodlí života, rozkoši světa a vlastního majetku se odčítali, aby se službě ovci sobě svěřených dokonale oddati mohli, a nejedni umírali za ovce své a za církve Boží, jmenovitě

papežové římsí do Sylvestra či do prvního císaře křesťana téměř všichni krev za stádo, za církev Páně vylévali a tak život svůj či jak původně stojí *duši svou* za ovce položili. *Duši klásti* jest dojemná Janovi vlastitá fráza, jejíž smysl vůbec naočít jest. Výraz ten přichází o Christu v starém Zákoně u Is. 53, 10., kdež čteme: *poněvadž položil za hřích duši svou, uzří plémě dlouhověké*. Položití jest toli co dáti v obět; *dáti život* za ovce jest smrt trpěti pro spasení jejich, jak rčení toho Pán nejednou Mt. 20, 28. Mr. 10, 45. užívá. V novém Zákoně rčení *duši klásti* jen u Jana přichází a sice zde pětkrát po sobě následuje a vezdy k oběti smrti Páně se potahuje.

Pravý pastýř povinen klásti duši za ovce svoje. Kdo toho nečiní, kdo nemá té lásky k ovcem, k církvi, aby za ni vydal život pro spásu svěřenců svých, ten není pravým, dobrým, pravedným a pravdivým pastýřem, nébrž není-li zlodějem a lupičem, zajisté jest nájemníkem. O tom vece: *Nájemník, jenž není pravdivý pastýř a jehož nejsou ovce vlastní, vidí přicházeti vlka a opouští ovce a uprchá*. Trojím způsobem totéž Pán opakuje; *dí nájemník*, napotom vece *jehož nejsou ovce* a dříveji ještě *jenž není pastýř*, nébrž toliko nájemník. To jsou, jimž nejde o spásu, o napravení a oblažení svěřenců, nébrž toliko o mzdu, o pohodu, o dobré bydlo a jejichž pohnutkou tedy, která je k činnosti zbuzuje, není láska, nébrž sobectví. Tudy když místo výhod hrozí vlk, to jest nebezpečnoství nějaké, tu staraje se nedopastýř takový jenom o sebe opouští ovce a ubíhá. *Vlkem* se všeliké nebezpečnoství primínečně rozumí; stádnům ovci zajisté, ač i lev a jiná šelma, především vlk nebezpečen jest. Vlkem jest pro církev kacíř, nemravec a pohoršlivec a především sám ďábel strůjce hlavitý všech nebezpečí na církev, jenž hledá, kohoby sežral 1. Petr. 5, 8. Vlky nazývá Pán farisey Mt. 7, 15; od vlků vystříhá Pavel Act. 20, 29. v řeči své v Milétě činěné. Přichází vlk na ovce, když bludná nauka, nespravedlnost a lest ďáblova na církev dorývá, vece sv. Řehoř Vel. V čas poklidu nevelm a nehned a ne všady rozeznává se od pastýře nájemník, ješto tento často na se roucho i povrchnost pravého pastýře obléká; ale když vlk na stádo vrazí, tedy se ukazuje, kdo pastýřem, kdo nájemníkem jest. Není pastýř než nájemník, vece sv. Řehoř, kdo pase ovce Páně ne z lásky, nébrž ze mzdy dočasně. Nájemník jest, kdo nehledá duchovného dobra duší, nájemník jest, kdo dychtí po tělesných pohodlích, kdo se žedí po cti a povýšení, kdo statkem světa se ukájí, kdo k nepravostem svěřenců mlčí, kdo ovce svěřené za vlastní

považuje a ne za ovce Christovy. To jsou, *dí sv. Aug.*, o nichž Pavel praví, že svých věcí hledí, nevšak Christových. A což jest to: svých věcí hledají? Nemilují Christa nezištně, nehledajíce Boha pro Boha, pohodli časného čenichajíce, po zisku bažíce, po počtách a důstojenstvích se shánějíce. O takových námezdnících *dí Hospodin Ez. 34, 2 n.: Běda pastýřům, jenž pasou sebe. Mléko jste jedli, vlnou jste se odívali a co tučno bylo jste pozabijeli, ale stáda Mého nepásli jste. Mlých jste nepotvrdili, nemocných nezahojili, zbloudilých nehledali, s přísností jste panovali a rozprchly se ovce, že nebylo pastýře*. Podobný náрек vede Hospodin u Zach. 11, 15. n. O nájemníku *dí Pán, že vida vlka přicházeti utíká*. Utíkaním se rozumí všeliké opouštění stáda v čas potřeby pro nebezpečí; sic jinak platí slovo Mt. 10, 23. *když vás pronásledovati budou, utecte do města jiného*. Neopatrného se v nebezpečí vydávání církev neschvaluje. — Příčina, proč utíká nájemník a stádo opouští, vece Pán, záleží v tom, *poněvadž nájemníkem jest a mu nejde o ovce*. Není sice loupežníkem, ale není dalek povahy jeho; loupežník kladně, námezdník záporně, t. j. nedbalostí svou ovce zabíjí, když u př. bludařovi a svědci lidu nedosti srdnatě se opírá boje se zemské škody. A tehda se plní, co Pán o vlku dále praví: *A vlk uchvacuje a rozplašuje ovce*. Rozhání vlk ovce, *dí*, to jest od pravdy k bludům, ode ctnosti k hříchům, od spásy k zátatě lidí vede. Tu ličí následky nedbalosti a nevšímavosti nájemníkovy. Tři rozdílové se ode Pána kladou: pastýř, nájemník, vlk; a rozdíl ten posaváde v církvi Boží se vidí, jakož se i v celém dějinství církve Boží spatruje. O nájemníku praví Pán: *Jehož nejsou ovce*, t. j. jenž je za cizý majetek považuje. Duše lidské co ovce jsou majetstvím svrchovaného dobrého pastýře Christa. Ale pravý pastýř lidský s Christem velepastýřem sjednocen jest, an Christovo místo zastoupá 1. Cor. 12, 12. 2 Cor. 5, 20. a majetek Christův majetkem jeho se stává. Sv. Augustin o nájemníku místněji píše. *Dí on: Mt. 23, 2. Na stolici Mojžíšově zasedli zákoníci a fariseové. Vše, co praví čítejte, dle jejich skutků ale nejednejte*. Což jiného tu praví leč: Také od nájemníků hlas pastýře slyšte. Nebo sedíce na stolici Mojžíšově učí zákonu Mojžíšovu a tedy Bůh jimi učí. Kdyby ale svoje nauky chtěli vynášeti, neposlouchejte jich. Hrozen utrhni, trnů a hlohů zanech. Někdy hrozen z révy vyniklý visí s plotu a zaplétá se do trnů a trn nese ovoce nesvoje. Neptej se leč kořenů. Hledej počátek hroznů, réva zrodila jej. Stolice Mojžíšova byla hrozen, mravové fariseů byli trnů. A však opatrně si počínej, aby sbíraje hrozný

neodřel sobě rukou a poslouchaje vypovídatele pravdy nenásledoval zločinitele. Pavel píše Filip. 1, 21., že někteří ze závisti Christa káží a neupřímně, to jsou nájemníci. Proč záviděli leda že časných věcí hledali. Nájemník se bojí ztratiti přízeň světa i mlčí. Aj vlk hrdlo ovce popadá, ďábel křesťana k cizoložství ulovil a ty mlčíš, nekáráš! Ó nájemníku, vlka přicházeti jsi viděl a utekl jsi. Řekneš snad: Aj, zde jsem, neutekl jsem. Utekl jsi, poněvadž jsi mlčel. Ještě znamenati potřebí věci dvě. Jednu, že v řeckém textu ve slovech ἀπαύρει αὐτοπνίσει assonance se nalézá, kterouž my v českém překladu nápodobiti hodlajíce od obyčejných slov *lapá a rozhání* jsme odchýlili se museli; přeložili jsme: *uchvacuje a rozplašuje*, roztracuje, rozvracuje. Druhá, že v řeckém textu stojí *uchvacuje je a rozplašuje ovce*; slova je po slově *uchvacuje* vynechává vulgáta a tudy se mýjí s důrazem, jenž v řeckém textu tkví.

Vylíčív Pán povahu nájemníka, vracuje se k sobě a znova o jinorodé a dokona odchodné své povaze se projadňuje a místněji to, co o dobrého pastýře povaze pověděl, znova k sobě potahuje: *Já jsem dobrý pastýř a znám svoje a moji znají mne, jako zná mne Otec a já znám Otce*. Místo: *Moji znají mne*, může se také přeložiti dle řečtiny: *od mojich znám jsem*, což na jedno vychodí. Vyjadňuje druhou známku dobrého pastýře, jenž záleží v dokonalém znání ovci. Pán zná je co svoje, poněvadž smrti svou si je koupil, 1 Petr. 1, 19. je miloval a za ně vydal se Gal. 2, 20., poněvadž je si sám upravil a ustrojil a je dokonale vševědoudností svou prozírá. Ovce ale, spasenci totiž, lidé vykoupenci, kteří se k němu vinou, znají Ho co vůdce a pastýře svého, an všechno co mají a čím jsou, od Christa mají a v něm spásu svou nalézají. Poznání to pastýře Christa v člověku dvojí má stupeň. První stupeň činí poznání pastýře podlé vnějších znaků, podlé divů, jimiž se prokázal a podlé lásky, kterou se za nás vydal. Druhý stupeň jest poznání podlé vnitřného zkušení čili podlé pastvy, na kterou nás vede. Duše ta, která Christa ujala a k Němu z té útrohy své se přivínila, pocituje dokonale, že On na pastvu dobrou vede, ješto jí vše hojně dává, čeho rozumná vůle potřebna jest. Co člověk krásného, co vznešeného, co spasitelného, co oblaživého pomysli může, to všechno bohatě v Christu nalézá. V Něm citu, mysli, rozumu a vůli svrchovaný účel vystaven. Žádná mysl se nevznáší výšeji než horují idey křesťanství, žádná tužba nevystoupá k těm blaženstvím, jenž se v Christu poskytají. Ovšem pak takové obapolné poznání obapolnou a vzá-

jemnou lásku zahrnuje a ješto láska u Pána nemůže vypadnouti, ani také to poznání s láskou spojené u Něho nevypadá. Ale u ovci, u vykoupenců rozdíl jest, že mohou vypadnouti z té lásky ku Christu, zhrěšiti mohou a zrak vniterný sobě oblititi, okaliti, otemněti a oslepiti; a tu přestává ono poznání, a ti, jenž byli druhdy ovcemi Páně a za svého Pána, pastýře a zbavitele Jej kladli, stávají se mu cizí a odeznávají Ho, tak že se Pán k nim hlásiti nebude a řekne jim: Neznám vás Mt. 7, 23. a proto musí míti známost ta u ovec za základ pokoru, která vezdy pamatuje, že poklad ten ve hlíněných nádobách nese.

Toto ale vzájemné mezi Pánem a spascem poznání má vzor svůj v poznání, kteréž místo má mezi Synem a Otcem, an dí: *Jakož mne zná Otec a já znám Otce*, tak znají mne mé a já znám je. Otec dokona zná Syna a Syn Otce, an vespolek ustavičně bytují a Syn od Otce jak bytnost tak vědoudnost odvěčně čerpá. Tomu poznání se podobá obapolné znání pastýře a pravých ovec. Vzájemné poznání Otce a Syna osnuje se na vzájemném jich životě a na obapolné jich lásce; musí tedy i vzájemné znání pastýře Christa a lidí co ovce osnováno býti na vnitřné vzájemnosti lásky a života. U Christa místo má to dokonalé poznání ovci. Kristus vlívá život svůj v srdce ovec svých a je miluje až do smrti kříže. Christus *zná své*, t. j. on je uznává za svojince, on je osvécuje a posvěcuje. Ale i pravé ovce Christa znají podlé rozumu a dle vůle. Podlé rozumu Jej spasitelem svým uznávají, podlé vůle pak osvětě a posvětě Jeho se dokona odevzdávají. Znání podlé vůle neméně potřebno jest než znání podlé rozumu a musí z tohoto jak plod z květu se vyvinouti. K nemoudrým pannám Mt. 25, 12. praví Pán *neznám vás* a podobně k oněm, kteří jen pane, — pane — říkají, skutků dobrých nevovozující Mt. 7, 23. Nebo kdo praví, že zná Boha a nezachovává příkazů Jeho, lhářem jest 1. Jo. 2, 4. Pro pastýře člověky se v tom vylíčuje vzor, jehož by následovati měli. A výrok ten o vzájemné lásce také tu při lidských pastýřech platnost svou poněkud má, ješto ovce brzo poznávají, zda láska a péče o spásu jejich vede pastýře jejich; to nalézající celou duši se ku pastýři duchovnímu vinou. Ou ale dle příkladu Páně hledá a snaží se dokonale vnitřný stav jejich poznati a podlé něho vyvoluje prostředky, jimiž by spásu jejich zabezpečiti mohl. Ještě dostavuje Pán znova slova: *A život kladu za ovce své*, poněvadž jednota mezi Christem a ovceci zjednána jest smrtí co svrchovaným lásky důkazem. *Kladu*, dí a nedí *položím*, nejprvé, poněvadž veškeren život Páně nebyl

leč ustavičné podnikání smrti, za druhé poněvadž Pán vždy hotov byl smrt podstoupiti a za třetí tak mluví pro jistotu a neomylnost věci.

An ale Pán po druhé o smrti svojí mluvil, tanulo mu na mysli obrácení se pohanstva, k němuž apoštoly rozeslati po smrti své zaměřil. I vyjadřuje to prorockým způsobem, řka: *A jiné ovoce mám, jenž nejsou z toho ovčince, i ty musím přivésti a hlas můj slyšeti budou a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.* Mluví o jiných ovcích; ovce, o nichž dosud mluvil, byli Židé; a nyní o jiných mluví ovcech, nemohou se leč pohané jimi slyšeti. Pohanstvo nebylo docela od péce Páně vyloučeno a sobě zůstaveno, nébrž Logos je vedl a světlem jejich byl 1, 9. Ale oni na mnoze bloudili a bludnými cestami svými chodili Act. 14, 15. Vedl je sice Bůh, aby Act. 17, 27. předce nějak hledali Ho a jsou oni podobně tvorové Christovi 1, 3., jsou Jemu Ž. 2, 8. od Otce za dědictví odvěčným úradkem Božím dáni; tudy On je všechny stejně miloval, tužbu po sobě jim v srdce vepsal a smrt Jeho již blízká měla mezidí mezi Židy a pohany zrušiti a obořiti Ef. 2, 14. Ale předce nebyli oni z ovčince, z ovčírny, z košáru Jeho, nebyli ve vlastním užším smyslu ovce, pastvy Jeho. Ovčinec Páně byl jenom jeden, říše totiž Boží hned po pádu člověka založená, jenž od počátku světa do druhého příchodu Páně potrvávatí má. K té říši slušeli před prvním příchodem Páně jen Židé, pohané k ní nepřislouchali jsouce Ef. 2, 12. odcizeni měšťanství israelského. Dí: *jiné ovce a chce říci, že nepotřebuje Židů, bohatější jsou než oni myslí.* Dí: *jiné ovce a nedí jiný ovčinec mám, poněvadž ovce rozptýlené byly; rozptýlenost, sobectví, uzavřenost, odloučenost jest rázem pohanstva.* Ale dle rady Boží měli shromáždění a se Židy v jeden ovčinec spojení býti, aby jedna církev, jedna říše Boží povstala v člověčenstvu. To jest tedy, co dí: *Mám i jiné ovce, jenž nejsou z ovčince toho, ze Židů totiž nejsou; i ty musím přivésti a hlasu mého poslouchati budou.* Co dí *Mám ovce a nedí dostanu, mítí budu,* vytýká jistotu a neodvratnost toho, co praví. *Musím,* dí a samovidně nevypisuje nutnost a nevyhnutelnost, nébrž vylicuje jenom potřebu a jistotu a úradu Boží Ef. 3, 6. *Přivésti musím,* dí, totiž skrze apoštoly a jich nástupce je povolám do církve Mt. 28, 19, ovšem je všemocně podporuje a v nich působě Mr. 16, 20. Jiní *ἀγασθῆναι* místo přivésti překládají *vésti, voditi* jako pastýř ovce předcházeti, aby za mnou jíti mohli. Jakoby říci chtěl: není potřebí jich přivésti, an jim netřeba zemi a půdu a vlast svou opouštětí a do země Christu podřízené se stěhovati, ješto Christus jest pánem všech-

ných lidí Act. 10, 36. *πάντων κύριος.* Leč překlad ten neobstojí před obyčejným překladem, kterýž zní o přivedení a povolání pohanů. Povolání pohanů v starém Zákoně na přemnoha místech zřejmě se hlásá a již Abrahamovi praveno, že v něm všickni národové požehnáni budou Gen. 12, 3. Hospodin, dí prorok Jes. 49, 6., ustanovil Christa za světlo všech pohanů. V Ž. 2, 8. čteme známá slova Otcova k Synu Božimu: *Požádej ode mne a dám tobě pohany majetstvím.* Čehož následek a účinek bude ten, jež Pán klade slovy: *A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.* Pán tu, jak očitó jest, mluví o časech blízkých a předpovídá, že Židy a pohany v jeden ovčinec spojí, v jednu totižto církev sloučí rozrušiv mezidí, jímž co ohradou Židé od pohanů oddálení byli. Tím namítá, že nebude obtarávati toliko spásu jednoho národa, nébrž že péce Jeho veškerý národy zahrne a obstihne. Ve stínu kříže odpočinuli veškeri národové a z vlků beránky se stavše stali se údy církve ne již jednonárodní, nébrž světové a všennárodové Act. 15, 21. a církev ta až do konce trvati má, ustavičně se rozprostranujíc, od národu k národu přecházejíc, azby veškerým národům skutečného povolání do církve Boží se dostalo. Vulgáta má spojku a mezi slovy: *jeden ovčinec a jeden pastýř.* V řeckém se čte bezspolečně a tedy důrazněji: *Bude jeden ovčinec, jeden pastýř.* Dí *bude a nedí jest;* dle práva sice Christus jest jediným člověčenstvem pastýřem, dle skutku ale se jím víc a více stává, až Rom. 11, 25. nn. všickni pohané a po nich Židé do církve Boží vejdou. Christus neustále jest pastýřem církve z pohanů a ze Židů shromážděné, řídí ji a spravuje, neviditedlně milostmi a láskou Ducha sv., viditedlně skrze náměstky své a ovláště skrze pastýře nejvyššího, nástupce Petra apoštola, jemuž niž 21, 3. ovce i beránky, ovce i pastýře pod správu dává. Tak myšlénka o spojení člověčenstva, jenž u stoiků co nějaká předtucha se vyvinula, ba co nějaký sen se namihla, ve skutek uvedena byla. Není smysl, že *všickni lidé, že veškeren a každý Žid, veškeren a každý pohan ku Christu se obrátí, a pod jedním pastýřem potrvá, tak že žádných nebude nevěrců.* I v posledních člověčenstva dobách budou nevěrci na této zemi. A co se dí Řím. 11, 25. n., že všickni pohané a Židé do církve vejdou, rozumí se, že úhrnem všickni národové ku církvi se přivinou, nevšak, že by nikdo nevěrcem nezůstal. Ale ovšem dí *jeden ovčinec a vytýká jednotu církve.* Církev pak jedna jest jednobytným Boha, jemuž se klání, jednotou hlavy Christa, jednotou Ducha svatého, jenž ji oduševňuje, jednotou evangelia, jenž jest její opolnou, jednotou křestu, jenž

ji očistuje, jednotou oběti, kterou přináší, jednotou viry, kterou vyznává, jednotou nádeje, která ji povznáší, jednotou vlasti, ku které směřuje a jednotou lásky, která ji vešpolně a s Bohem poji. To jest nádeje naše, a tam směřují slova modlitby naší: *Přijď království tvé.*

Takto vylíčil Pán blažené ovoce svoji obětovné smrti, kterou za všechny ovce podstoupí. Již pak vrací se k smrti té a vytýká dvojnou povahu její. První: ona jest, dí, příčinou lásky Otcovy, an Ho Otec pro tu obětovnost, kterou se za lidi na smrt pro spasení jejich vydá, a tudy pro tu Páně k Otci poslušnost *miluje*. Práví: *Proto mne miluje Otec, poněvadž já kladu život svůj, abych opět ujal jej.* Láska Otce k Synu má sice pramen svůj v odvěčné božské bytosti, a Syn nikdá není odloučen od lásky Otcovy, jak nikdá není odloučen od podstaty Jeho; ale také podlé člověčenství miluje Otec Syna a příčina toho jest především láska Synova k lidstvu, kterou za ně umřít se podvolil, a poslušnost k Otci, kterou smrtí tou dokázal. Slova: *abych opět ujal jej* (život), visí od slova: *kladu život svůj*, v tento smysl: *poněvadž kladu život*, ne abych ho ztratil, nébrž abych jej opět ujal, a tak smrtí svoji smrt přemohl. Nebyla sama smrt posledním účelem života Páně, nébrž smrt byla přechodem a prostředkem k účelu poslednímu, k oslavení Jeho a k ujmoutí slávy, kterou měl u Otce před ustanovením světa 17, 5.

Za druhé praví Pán, že smrt Jeho má ráz svobody a dobrovolnosti. Dí: *Nikdo neběře ho ode Mne, nébrž Já kladu jej sám od sebe, a moc mám položit, a opět ujmout jej; ten příkaz obdržel jsem od Otce svého.* To hodnotu dává smrti Jeho a poslušnost Jeho poslušností boholibou činí, že *dobrovolně klade život svůj podlé příkazu Otcova*. Kdyby samovolně se nevydal ve smrt, nikdo by nemohl *vzít život Jeho*. A to netoliko podlé všemocnosti božské, ješto božství bytelné se člověčenstvím Jeho spojeno bylo, nébrž také podlé *bezhríšného* člověčenství o sobě praví. Smrt nade člověkem hríšným právo má, ješto jest pokuta za hřích; nad Christem bezhríšným nemá moci a tudy Pán na kříži umíraje Luc. 23, 46. od sebe ze své moci odevzdal život svůj do rukou Otcových. On byl, či raději říci, On jest světlo beze stínu, pravda bez bludu, svatost bez hříchu, čistota bez vady, jest svrchovaný div v říši lidské. V té bezhríšnosti Páně tedy spočívá svoboda Jeho *život položit*; v ní také a spolu v božské bytosti Jeho záleží *moc život opět ujmout*, t. j. z mrtvých vstáti. Vydal Pán život svůj za lidi *pod tou výminkou, aby jej opět ujal*; pod tou výminkou vydal Jej Otec na smrt, aby opět vstal, ano vstání z mrtvých

pečet jest a potvrzení toho, že smrt Jeho dobrovolna byla. Tudy dí Rom. 4, 25., že *umřel pro hříchy naše a vzkřísen byl pro ospravedlnění naše*. A takový také *příkaz přijal od Otce*, jak vece sám, totiž příkaz, život položit a opět vzít. *Příkaz* tu jest toli, co *moc*; mluví o *příkazu* co poslanec Otcův dle člověčenství, podlé něhož jenom umřít mohl a mluví o *moci* co spoluotec s Otcem podlé božství. Mysleli Židé, že Pána v moci mají. Ale jinak učí Pán. Smrt Jeho byla dobrovolna a Židé byli jenom nástrojem vůle Jeho. A to s nemalou útechou pro učení Jeho bylo. A jaká útecha leží v slovech těch pro nás! Jakou rozkoší musí nás naplniti ten výrok Páně: *Proto Mne miluje Otec, že duši kladu za ovce!* Takliby nemiloval Otec Syna, kdyby se byl Syn nedal za nás? Tak-li nás kladl výše, než samého Jednorozence svého, že láska od Synalidům nám prokázána teprv zvýšila lásku Otcovu k Synu? To jest láska Boží, jenž ustavičně hoří. Kdož jest, aby tou myšlénkou nebyl pohnut v hlubokosti srdce svého? Kdožby nevyznal, že za putování na tomto světě nemůže býti větší rozkoše, leč o předivné té lásce rozjímati a přemýšlet? Ó zahoř duše má, staň na stráži své a chval duchem, chval myslí, chval veškerými mohutnostmi svými Stvořitele a Vykupitele svého! Pronikni myslí nebesa a klaň se tam svrchovanému Pánu, jehož láska převyšuje všeliký smysl lidský. Ale i ta svrchovaná pravda plyne odtud, že nic člověka pastýře nečiní tak milým Bohu jak láska, nic nepřivabuje na něho a na stádo jeho více požehnaní, leč když Christa ve svrchované až k smrti lásce následuje a Bohu vůli svou v obět klade. Dí tedy Pán v. 17. a 18., chceme-li všechny hlavité idey ještě jednou na mysl sobě postavit, že 1. smrt podstoupí svobodně, 2. z lásky, 3. z poslušnosti k Otci a že 4. pro tu poslušnost a lásku od Otce milován jest. Dále dí: 5. že smrt Jeho místo měla jenom pod tou výminkou, aby opět z mrtvých vstal, 6. že jak smrt, tak i vzkres spolu od věčnosti v radě Boží byl ustanoven. Ovšem pak, ješto Syn vezdy spojen jest s Otcem, může se obojí říci, že Pán sám *život ujmá*, či k životu se vrací o své moci a že jej Otec vzkřísil. Act. 2, 24.

To Pán přednášel před zástupem, kdež mnoho nepřátelů Jeho bylo přezarytých a přezapeklitých, ač ovšem se mezi nimi také lidé lepší a bohomilovní nacházeli. Jaký mohl tudy výsledek Jeho řeči býti? Nemohl býti jinaký, než jaký jsme již výše 9, 16. pozorovali a o jakém Jan vypravuje: *Různice opět stala se pro řeči ty. Pravili mnozi: Zloducha má a blázni; co Ho poslouchate? Jiní pravili: Ta slova nejsou zloduchem pojatého,*

Zda zloduch může slepčům oči otevřít? Roztrhli se a rozdvojili se opět, jak totiž před tím se bylo stalo 9, 16. A opět jedni pravili, jak druhdy 8, 49: *Zloducha má a posetil se* 7, 20.; pocházela slova ta od nepřátelů Páně, kteří nijak, ani přísným kázáním 8, 50., ani milostnou domlavou, jak 10, 1. n. napravit se nedali. Svaté, božské, svrchované a potřebné pravdy nedobře bývají od lidí přijímány a zlomravné srdce zdráhá se jim povolit. Pravda v oči kole, pravda v oči čpí a pro pravdu se lidé bouří, tak že se plní, co Pán pověděl, že přišel na zemi pustit meč a oheň. My však čím více jsme byli ovcemi zabloudivými, tím více v Ném pastýřství Jeho milujeme, a tím více Ho prosíme, aby nás hledal, našel, nesl, vedl, řídil, krmil a všelijak opatroval. — Pán na útržky a příkory jejich neodpovídá, ješto hodni nebyli, anižby bylo u nich nějaké obhajování s dobrým se potkalo; zanechal také jiným, dobromyslnějším hájení takové. Skutečně *jimi pravili* zastávající Pána: *Řeči tyto nejsou posedlého.* *Může-li zloduch otevřít oči slepčovy?* Tito lepší lidé druzí dvou důvodův užívají proti oném ruhatelům; jeden berou z řečí Spasitelových, druhý ze skutkův Jeho.

S tím zavírá sv. Jan řeči Páně v tu chvíli držané a přechází na rozmluvu Jeho se Židy čiuěnou při jiné příležitosti.

22. Nastalo pak posvícení v Jerusalemě a zima byla. 23. I chodil Ježíš ve chrámě v kobce Salomounově. 24. Obstoupili tedy Jej Židé a pravili Jemu: Dokud duši naši vzpínáš? Ty-li jsi Christus, pověz nám zjevně. 25. Odpověděl jim Ježíš: Povídám vám a nevěříte; skutkové, jež Já činím ve jménu Otce svého, ti svědčí o Mně, 26. ale vy nevěříte, poněvadž nejste z ovec mojich. 27. Ovce moje hlas Můj slyší a Já znám je a následují mne, 28. a Já život věčný dávám jim a nezahynou na věky a nevytrhne jich nikdo z ruky mojí. 29. Otec můj, což dal Mně, větší nade všecko jest a nikdo nemůže vytrhnouti z ruky Otce mého. 30. Já a Otec jedno jsme. 31. Schápali tedy kamení Židé, aby ukamenovali Jej. 32. Odpověděl jim Ježíš: Mnohé dobré skutky ukázal jsem vám od Otce svého, pro který z nich skutek mne kamenujete? 33. Odpověděli Jemu Židé: Prodobrý skutek nekamenujeme Tebe, něbrž pro rouhání, a že Ty člověkem jsa

činíš se Bohem. 34. Odpověděl jim Ježíš: Není-liž psáno v Zákoně vašem: Já řekl jsem: bohové jste? 35. Ony-li nazval bohy, k nimž řeč Boží dala se, a nemůže-li zrušeno býti písmo: 36. Ježž Otec posvětil a poslal na svět, o tom vy pravíte: Rouháš se, poněvadž jsem řekl: Syn Boží jsem? 37. Nečiním-li skutkův Otce svého, nevěřte mně; 38. pakli činím a Mně-li nechcete věřit, skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili, že Otec ve Mně jest a Já v Otcí. 39. Nledali tedy Jej jíti a ušel z rukou jejich.

Svatý Jan ev. nečiní zmínky, zda byl Pán po oné rozmluvě, která předešla, z Jerusalema odešel a zda nyní, ana přišla nová slavnost, opět do Jerusalema se vrátil, aby ji také obcovati a při tom Židy vyučovati mohl, ana již blížila se doba odchodu Jeho. Jak sv. Jan mluví, mohloby se zdáti, že Pán Jerusalema neopustil, a že řeč, již na posvícení tam držel, bezprostředně nějakou na předešlou rozmluvu následovala. Také nemalá část vykladatelův drží, že Pán ty dva měsíce neustále v Judei pomeškával. Jednak se zdá, že Pán po svátku stanovém Jerusalemu opustil, až opět po dvou měsících k svátku posvícení tam vrátil se. U sv. Lukáše 9, 51. se bře Pán do Jerusalema, a to dalo se k svátku stanovému. V k. 11, 1. u téhož Lukáše na začátku Jej opět vidíme vně Jerusalema, a nalézáme Jej někde obliž Galiley. V třinácté kapitole Lukášově v. 22. znova jde do Jerusalema a dle 17, 11., cestu tu konal z Galiley skrze Samaří; a ta jest pouť Páně ku posvícení, o níž sv. Jan na místě našem mluví. Cesta Páně ku poslední pašše u Lukáše teprv 18, 31., se počíná. Tak druzí vykladatelé, což nám shodněji a schodněji se vidí k synoptikům přiléhati.

Praví Jan: *Nastalo pak posvícení v Jerusalemě, a zima byla.* Posvícení byla slavnost ustanovená na památku od model očištění a k službě Boží opět obnoveného chrámu za časů Machabejských. Když byl totiž Júda Machabejský přemohl vojsko krále syrského Antiocha Epifana, úhlavního nepřitele Židů a služby Boží pravé, tedy podvrátil a zbořil obětnice modlářské a oltář pravého Boha sesutý opět obnovil a postavil a velel, aby každoročně památka obnovy té se dala 1. Macc. 4, 59. Slavnost ta připadala v měsíci kislevě, v našem prosinci. *A zima byla* tenkrát již, vece evangelista; což, jak víme, ve svaté zemi jest doba pršek a dešťů a sv. Jan zminuje o tom bez mála

proto, aby příčinu ukázal, pro kterou Pán nevyučoval pod širým nebem, nébrž v kobce Šalomounově. Odbývala se slavnost po dní osm s veselím a radovánkami a sloula též slavnost svící, či prostě světla, *qōṣṣa*, ješto nejenom chrám, nébrž i město se osvětlovalo. Z toho sv. Otcové vedou nauku, že světlo bylo v Jerusalémě a obnova se dala tam skrze Christa, ale srdce Židů zimna a studena byla, aniž nepřijavše obnovy, aniž připustivše osvěty v sebe.

K tomuto svátku do Jerusalema přijíti se nemuselo, nébrž každý mohl doma v rodině své a ve svém městě ji odbývati, nebo nebyla slavnost ze tří svátků, o nichž Bůh poručil, lidského původu jsouc. Ale přišel Pán na něj, aby osvětlil co pravé světlo národ židovský, a obnovu v něm ustrojil a osnoval. *I chodil Ježíš*, vypravuje Jan, *ve chrámě v kobce Šalomounově*. I v tom dal příklad pastýřům kněžím, aby ve svátky pilni byli nauky. *Chodil Ježíš ve chrámě*. Jest v té případnosti oznam, že v našich chrámech se nalézati a bytovati ustanovil. Bytuje a jestuje Bůh ve chrámech našich posvátným a zvláštním způsobem, vzdálen všeliké nečistoty tvorů a takorka ochráněn přede všemi příkořimi a potupami, které se mu na světě od lidí dějí. Chrám jest obraz člověčnosti Christovy, toho chrámu, v němž bytně Bůh přebýval; chrám jest obraz křesťana, jenž na křestu Božím chrámem se stal, jest obraz církve křesťanské, v níž Duch svatý bydlí, jest obraz nebeského království. Kobka Šalomounova byla částka since po Šalomounovi, jenž z vyvrácení Nabuchodonosorova neporušena obstála; ležela na východné straně chrámu k jihu a nalézala se v síni pohanské. Josef Flavijovec jmenuje kobku tu kobkou jižnou Ant. 20, 9, 7. V. Ž. 5, 5, 1. Vidí někteří v tom Páně v Šalomounově kobce se procházení průkaz jednoty starého a nového Zákona. — Když se Pán v těch stranách vyskytl, obstoupili a obkličili Jej *Židé*, náhonci velerady, snad údové sami z ní, zapeklití nepřátelé Páně. *Obstoupili Jej tedy Židé a pravili Jemu: Dokud duši naši vzpínáš? Ty-lijsi Kristus, pověz nám zjevně*. Zarytí vrahové ti stavěli se, jakoby z pravé touhy po pravdě jednou a konečně jistoty o osobě a důstojnosti Páně dojití svrchovaně dychtili. Dokud duši naši *vzpínáš*, zdviháš, zvedáš, rozčiluješ, totiž napnutým očekáváním. Aneb zavěsuješ na pochybnostech, a jak dosavád, ač nevelmi dobře se překládalo, *držíš*? Dokavád na váhách necháváš nás a na rozpacích? *Jsi-li Kristus, zjevně nám vyslov*. Tak dotírali na Pána, aby Jej v řeči polapili, ze skutků Hostíhati nemohouce. Dříveji 8, 15. se odpírali samosvědectví Jeho: *Ty sám svědčíš o sobě,*

pravili, tvé svědectví není pravé. A nyní na Pánu právě toho sebesvědectví se dožadují! Ale ovšem! Šlo jim tu o nejmilejší věc, o politického messiáše a tudy se tak nesnadné s ideou tou loučili. Divy činil Christus a nadáli se do Něho, že plní čáku jejich. Veřejně se zpírali proti Němu, ale pravda je klála v srdce a ránu cítili z ní, Nebo Pán o sobě několikrát mluvil v ten smysl, že ovšem mohli věděti, že se za Messiáše či Christa vydává; a oni také dobře to věděli, ješto byli 9, 22. každého vyobcovati se ustanovili, kdož by koli Pána Christem či Messiášem býti vyznával. Byla to jen zloba jejich a vražedlný úmysl, že nyní se na Christa dobývali s ton otázkou; dávno zajisté o bezživotí Páně se přičiněli, 7, 32. a t. d. a dobře se hodila také tuto slova Žalmu 21. 27.: *Obkličuji mne jak vosy a vznitili se jak oheň v trní*.

Pán jim neodpovídá zjevně, nébrž odvolává se na výroky, jež nejednou byl pronesl a na důkazy těch výroků svých. Odpověděl jim Ježíš: *Povídám vám a vy nevěříte. Skutkově, jež já činím ve jménu Otce svého, ti svědčí o mně, ale vy nevěříte, poněvadž nejste z ovcí mojích*. Nenedostává se, vece, výpovědi mojich o té věci, o které na mne vznášíte otázku, nébrž čeho se tu nedostává, to jest ochotná vůle, bezpředpojatá mysl, tužba po poznání pravdy. *Nebo já jsem vám již pravil* — tak lépe čte řecký text, místo vulgátového čtení: *povídám vám* — nejednou kdo jsem 8, 15. 36. 5, 19. Nových o tom výroků není potřebí, ješto z dosavadních pravda o mojí osobě jasné vysvítá. Ale vy nevěříte. *Skutkově, jež já konám ve jménu Otce svého, ti svědčí o mně, ale vy nevěříte*. Chce říci Pán, byt vám snad temna byla ostala řeč moje, zdali ji nevysvětlujl skutkově, jež činím ve jménu Otce svého, kteříž zračitým svědectvím jsou toho, kdo a odkud já jsem? *Ve jménu Otcově* konal skutky svoje Pán, t. j. podlé vůle a z moci Otcovy 8, 18., jsou to skutkově, jež mu dal činiti Otec 8, 43. Jakové svědectví ve skntcích Jeho spoléhalo, o tom se pronesl Pán výseji 5, 36. Kde tedy vězí příčina, že oni svědectví hojná o Pánu majíce nevěří? To Pán udává, an praví: *Vy ale nevěříte, poněvadž nejste z ovcí mojích*. Řecký text čte: *nebo nejste z ovcí mojích*, což slovná změna jest, nevšak změna smyslu. Ještě přidává řecký text, co vynechala vulgáta, slova ku konci v.: *Jakož jsem pravil vám*. Bezmála vypustilo se to proto, poněvadž výrok takový předchodí nikde výslovně a doslovně se nenalézá, za kterou příčinou někteří rkpp. slova ta čtoucí je s následujícím spojují a nemotorně. Pán ač slov těch o Židech dle zvuku nepronesl, předce nejednou vyjádřil

se v ten smysl, že nechtějí Ho uznati, poněvadž neznají Otce, obličej Jeho neviděti a hlasu Jeho neslyšeli 5, 37. nn., poněvadž jsou zdola a Pán z hora, poněvadž ze světa jsou, ješto Pán ze světa není 8, 23, 24. Z těch a podobných slov neplyne jiný smysl, leč co tu vece: *Nejste z ovcí mojích*, t. j. nemáte žádného puđu, tahu a spádu k božským věcem, jímž byste se ke mně přivlékání a přitahování býti pocitovali. Já jsem, chce říci Ježíš, co dobrý pastýř všecko učinil, čeho potřeba a dobro vaše vymáhalo; an nevěříte, to nejde ze mne, nébrž z vás, *poněvadž nejste ovce moje*. Převrácenost lidská na náuku, jenž jako svíce v temném místě svítí 2. P. 1, 19. nesvětlost sčítá a od pravdy k bludům, jak Židé od manny k česneku a poru se obrací. Tak druhdy za Isajáše 58, 2. Hospodin si stěžuje do Židů, že dotazují se na soudy Boží, a znáti chtějí cesty Jeho, ale to jen na oko a na pohled, ana zarytost jim utkvěla v srdci.

Vyslínuv Židům nekolnost jejich vytýká vlastnosti ovcí svojich a lákavým a laskavým způsobem se myslím a hrudím Židův zamlouvá, aby ze stavu zlého je vyvedl. Nebo ihned odplatu dobrých ovcí líčí. Dí: *Ovce moje slyší hlas můj a já znám je a následují mne; a já věčný život dávám jim*. Vyličuje poměr mezi pastýřem, sebou samým, a mezi ovce, aby poněkud aspoň a některé zlé nepřátele svoje, farisey, k lepším náhledům přivést mohl. *Ovce moje slyší hlas můj a znám je a následují mne*. Před několika týdny byl Pán týmž posluhačům to podobenství o ovcech v. 14. n. přednesl; nyní se táhne k němu opět. Ovce nazývá ty, kdož jímavost a chopnost pro věčné pravdy bez předsudkův sobě zachovali. Ti lidé *Slyší hlas Christa*; slyšeti zde jest téměř toli, co v před. v. *věřiti*. Ještě dí: *Znám je a následují mne*. *Znám je* za svoje, hlásím se k nim co k ovce, jsem, řídím je, napájím, nakrmuji, všemi milostmi obmýšlím je. *Následují mne* ovšem s poslušností a zachováváním nauky přijaté. *Slyšeti*, *znáti* a *následovati* pastýře jest trojí známka, po které se poznává pravá ovce Christova. *Slyšeti* Ho máme, když mluví k nám vnuknutími, písmem, sluhami svými. *Znáti* Ho se osvědčujeme, když lásku k Němu v srdci ujímáme a když radost v pravdách Božích a rozkoš nalézáme. *Následování* záleží pak v nápodobení života a cností Jeho. Z toho již mohli Židé pro sebe odvoditi, že jim Pán říci chce: *Kdybyste vy patřili k ovce mojí, také vy byste mne slyšeli s tou ochotou, že byste mnou věsti se dávali, také byste se kochali v slově mém, také skutky víry konali*. A pro lahodnější

jich na cestu k sobě navnazení vypisuje výhodu takového následování. *A já život věčný dávám jim a nezhynou na věky a nevytrhne jich nikdo z rukou mojích*. Těm vlastností ovce trojí blaženosti se Pán zamlouvá. Dí napřed: *Dám jim život věčný*. S tím výrokem kladným mohl Pán spokojiti se; ale an to povídal, tanula mu na mysli záhuba, do kteréž nepřátelé ovce Jeho uvléci usilují a tudy vece, že toho nijak nedovedou, ješto jich mocnou rukou svojí ohájí. *Nezhynou na věky*, dí, z čehož protivou na um dává nepřátelům neovcem svým, že ovšem zahynou. A ovce moje, dí, nezhynou proto, *poněvadž nikdo nevydře jich z rukou mojích*. Rukama očividně znamená moc a chce říci: milostmi svými je tak opatřím, aby nijak se spasením se neminuli, ač jestli samovolně a samochtíce by mne utéci nevolili. Naráží při tom na představence Židů, kteří ty, co Christa následovali, násilně z cirkve starého Zákona vymítali. Přetěsná to slova: *Nikdo nevytrhne ovce mé z rukou mých*. Nikdo, ani svět, ani ďábel. Ale kdež jest bezpečnost před sebou? před pochotěmi a žádostmi zlými? Neblážen jest duše, která spoléhá více na svou ochranu než na ochranu Páně. Ale neblážen jest také ta, jenž odvážně se spoléhá na ochranu Boží a nehlídá se vystříhati osidel světa, ďábla a vlastní vůle své.

Ale ani toho nenechává bez dokladu, že skutečně jich také proti nejmnocnějším nepřátelům ochrániti může; jenom místo svojí moci volá se k moci Otcově. A to za dvojí příčinou učiniti mohl, jednou, že od Otce obdržev ovce mohl ovšem jeho ochranou se bezpečiti, druhou, že sám jsa jedno s Otcem moc a vládu spolu s Otcem společnu má. I dí: *Otec můj což dal mně, větší nade všecko jest a nikdo nemůže vytrhnouti z ruky Otce mého*. *Já a Otec jedno jsme*. Pravi: *Otec můj co dal mně, větší jest než všecko*. Tak čte latinský text s některými řeck. rkpp. a latinskými otci a musejí se slova toho čtení rozuměti přemístěním slova Otec v ten způsob: Co mi Otec dal, větším jest nade všecko. A tu dvojí může býti výklad podlé toho, co se tím, čehož Pán od Otce dosáhl, rozumí. Rozumí-li tím, co dal Otec Christovi, ovce, tedy by Pán jenom opakoval, co byl v předešlé verši pravil a příčina, proč mu nemohou vyrvány býti ovce, ležela by v povaze ovcí od Christa obdržané, totiž v působivosti a účinnosti darů milosti Božích. Ale kromě smyslu toho jest jiný, jež nazvati lze ontologickým a podlé něhož tím, co Otec dal Christovi, se bere bytnost odvěčná božská, jenž ovšem větší a silnější jest a mocnější, než aby někdo, byť i duch nejvyšší stvořený, mohl ji přemoci a jí odolati; z čehož jde, že nikdo ovce Páně mu

odejmouti nemůže. — Avšak čtení to latinské méně průvodno jest a text řecký má: *Otec, který dal mně, větším jest nade vše*, čteme-li *μεῖζον* v rodu mužském. Ale převládá čtení v neutru a dle čtení *μεῖζον* smysl jest: Otec můj něco většího jest, větší jest mohutností. Obojí to čtení stejný smysl dává a velmi přístupno jest. Pán chtěje dokázati, že ovce nikdo nemůže vytrhnouti z rukou Jeho, táhne se ke všemohutnosti Otcově a dovodí z té všemocnosti Otcovy, že nikdo z ruky Otcovy nemůže jich vytrhovati. Ješto ale ihned v. 30. dí sebe s Otcem jedno býti, ovšem plyne, že ani z rukou Jeho, to jest z rukou Christových ovec těch nikdo nevyrvé. Výrok tedy Páně: *Já a Otec jedno jsme*, potvrzuje, že ovce nikdo z rukou Jeho nevytrhne, jak již praveno. A z toho již se rozhoduje o smyslu tohoto prapamatného výroku o jednotě Jeho s Otcem. Očividně se výrok ten nemůže bráti o mravné jednotě či o shodě vůle Synovy s vůlí Otcovou, ješto o tom tuto se nemluví. Řeč jest o moci ano o všemoci a tudy se rozumí jednota bytosti a podstaty, z níž jednota všemoci plyne. Nebo an Pán má podstatu s Otcem společnu, ovšem všemocnost Otcova také Jemu zcela přísluší. Výše 5, 19. nn. jsme viděli rozdíl ten, že úradek Otci, vývodek Synovi se připsuje. Práví Pán tam o sobě: *Nemůže Syn činiti, leč co vidí činiti Otce*. Tuto na našem místě, o jehož smysl běží, jen o vývodek, o skutek, o účinek se jedná, an dí: *Já a Otec jedno jsme*. Tam se klade ideální strana, tuto reálná, ač ovšem výhradně to platnosti nemá. Sněm Sardický, léta Páně 347 držený, výklad výroku toho: *Já a Otec jedno jsme*, stanovně o podstatné jednotě určitě a zahrnul, co bezbožný, výklad o mravně toliko jednotě. Dí Pán: *Jsmé* a tím znamená osobný rozdíl Otce a Syna. Dí: *Jedno jsme* a slovem jedno znamená jednotu bytnosti. Slovo *jedno* oprostuje od Charybdy Ariova, slovo *jsmé* ode Scylly Sabelliova bludu, vece sv. Augustin. Není Syn pouhou silou a pouhým přívlastkem Otcovým, jenž by byl z něho vyšel jak paprsek ze slunka, vlastního života nemaje. A není Syn jak svět od Boha učiněn tak, že by Bůh mohl Bohem bez Syna býti, jakož jím bez světa býti může. Syn bytedlně náleží ku podstatě Boží a Bůh bez Syna nebyl by dokonalým. Syn z přírody Otcovy zplozen jest a jen, poněvadž Bůh nikdá bez vůle není, můžeme říci, že při zplození Syna mimo přírodu Boží i vůle přítomna byla. *Já a Otec jedno jsme*, praví Pán k Židům. Ta pravda jest slunkem, jenž na veškeren život duchový světlo vylévá. Syn jedno jest s Otcem, zplozen jsa od Otce odvěčně. Slovo *zploditi* nebere se v přírodním nébrž v nadpřírodním významu od pojití druhé osoby ze

stejně přírody prvé osoby. Ta idea uvádí život v božství, uvádí lásku v podstatu Boží. Jen kde láska, tam život jest a bláha a to jenom v božství možno, více-li spolubytných osob se v něm nalézá. Bez poznání, že v Bohu svoboda a láska jestuje, všechno ve tmu padá; tu nelze právě o stvoření a svobodě tvorstva mysliti. Mizne láska a místo její ujímá noc slepé nutnosti. V té noci šá-malo pohanstvo před Christem a v tu noc zapadne človenstvo, jakmile by se strhlo náuky o trojosobném Bohu. V té ideí veškerý vznešené myšlénky starosvěta rozřechu svou nalézají, jenž jako kométy bloudíce v ní středu svého došly. Celé náboženství křesťanské na pravdě toho výroku: *Já a Otec jedno jsme* co na základě spoléhá a povinnost naše jest, ve pravdě té cvičiti se a Christu Ježíši věčné díky vzdávati, že On, jenž jest jedno s Otcem, chtěl s námi jedno býti, to jest tělo a krev naši na se vzíti. Učme se od staré církve, jak bychom si té svrchované pravdy vážití měli! Heslo její bylo: *Syn Boží s Otcem jedno jest*. Sedmero století s neunavenou pílí s námahou veškerých sil nejbystřejších duchů s neúchládným nadchnutím a s nevystydlou láskou tu ideu vyvínovalo a lidské mysli k zevrubnějšímu poznání přichylovalo. Zavládni mezi námi to nadšení opět! Blažení, kdo skoumají tajemství a kterým odkryje Bůh oči, aby spatřovali divné věci Jeho. V tom výroku měli Židé také odpověď na otázku, kterou položili Pánu 24. v., zda Christem jest, ač chtěli-li ji vnímati. Oni sice slyšeli a pochopili, co Pán výrokem oním chce; ale tím nedali se navésti k uznání Páně, nébrž rozliti se naň pro domnělý ruhot *schápali kamení, aby Jej ukamenovali*. Řecký text přidává *opět*, aby *opět* kamenovali, při čemž se problémá k tomu, že také dřívěji Pána ukamenovati chtěli 8, 59. Nepřišlo k samému kamenování, ješto velebnost a řeč Páně jejich ruce zadržela. Ježíš nepočínal sobě stejným a jedním způsobem maje s nepřátely svými činiti. Někdy se skryl před jich vztekem a nevidomým se udělal. Tuto vítězí nad zuřivostí jejich řečí svou. Pán na ten úmysl jejich, dřív nežli jej vykonali, ozval se s otázkou: *Mnoho dobrých skutků jsem ukázal vám od Otce, pro který z nich kamenujete mne?* Ospravedlňuje se Pán a omlouvá, což jindy nečiní. Dává příklad, čehož i údové Jeho podlé okoličností se podjímati mohnou. Ale i ta lahoda Jeho, se kterou na zuřivý vztek Židů odpovídal, vzorem věčným církvi Boží a údům jejím zůstává. *Dobré skutky* jsem vám ukázal, vece. Skutky rozumí divy, v nichž se mocnost Jeho a spolubytnost s Otcem obleskovala a ozračovala. Ješto dí *dobré skutky* a ne pouze *skutky*, jak 5,

30. nn., prohlídá k divům, jimiž se lidem dobrodiní stalo a to člověkům z národu těch zatvzrzelých nepřátelů Páně; a tudy jim mlčemně vytýká jejich nevďečnost. *Ukázal*, t. j. učinil 5, 20. Ukazovati jest na zřetel očím a zraku vystavovati. Dokud skutek není vykonán, ovšem zrakům nemůže podpadati, když ale vykonán byl, tedy se ukazuje a na odiv vyskýtá. *Od Otce* přidává, poněvadž dle příkazu Otcova a z moci Jeho, kterou odvěčně z Něho vzal a kterou neustále z Něho čerpá, skutky svoje činil. A tak pomluva Židů Christovi činěná se na samého Otce odlívala. Nad to ještě vece: *Kamenujte*, v času přítomném, poněvadž k jich úmyslu pohlídá; jest toli co: kamenovati před se bērete.

Na otázku Páně tu Židé hnedle se vytasili: *Ne pro skutek dobrý, nébrž pro rouhání kameni proti tobě chápeme, že ty člověk jsa Bohem se činíš.* Těmi slovy neuznávají, že by Pán skutky dobré, divy, činil, nébrž prostě odmítají od sebe pohnutku ode Pána jim pokládanou namítající, že se rouhá a zášť svoji v roucho a v plášť horlivosti Boží oblékajíce. Ale na to vražedlué a bouřné počínání Pán s poklidnou myslí odpovídá a dvojí věc jim na mysl podává; nejprvé z písma dovodí, že ve jménu pouhém hned ještě rouhání se nevyskýtá 34—36. a nápotom v. 37. 38. se odvolává na divy své co skutečné svědky pravdivosti výroků Jeho o sobě. Tím dvojitým činem dokazuje, že právě mohl říci, že s Otcem jedno jest. Nejprvé tedy z písma sv. vede důvod, že se nerouhal. A vede jej od menšího k většímu ukazujíc, že již pro své od Otce poselství takového slova osobě bez ruhotu užiti mohl. Dí: *Není-liž psáno v Zákoně vašem: Já řekl jsem, bohové jste? Ony-li člověky tedy nazval bohy, k nimž řeč Boží se dala a nemůže-li zrušeno býti písmo ježž Otec posvětil a poslal na svět, o tom vy pravíte: Rouháš se, poněvadž jsem řekl: Syn Boží jsem?* V Zákoně vašem vece, v zákoně, jehož moc a váhu vy uznáváte. Tak praví, aby závaznost zákona pro nepřátely tím více vyznačil. Táhne se Pán k Žalmu 81, 6., kdež Bůh se vyjevuje co soudce králů pohanských národů a je oslovuje: *Pravil jsem, bohové jste*, totiž poněvadž zastoupají co soudcové a ředitelé lidí místo Boží. I na jiných také místech totéž jméno i o židovských či hebrejských představencech přichází. Mojžíš Exod, 7, 1. praví se býti učiněn Faraonovým bohem. Jinde Exod. 22, 7. 28. 21, 6. služí bohy soudcové israelští. Tak starý Zákon mluví a, vece Pán, *nemůže zrušeno býti písmo*. Nikdo nemůže proti platnosti té něco namítati, aniž jí některakým výkladem rušiti; vážnost správná a soudná písma nemůže zničena býti, Vi-

děti, že písmo činí jedno tělo, jehož dílem jsou Žalmy, a že bohodecho jest. *Řeč Boží* jest samovidně výrok ten z písma uvedený: *Vy bohové jste* a řeč ta se, jak dotčeno, k nim dala, když Bůh soudci a vrchnostmi je ustanovoval. Posvěta ona, kterou Pán Messiášem učiněn, jest věc mnohem vyšší, než ono ustanovení za soudce a náčelníky ve starém Zákoně. A z toho dovodí Pán v 36. v.: *Ježžto Otec posvětil a poslal na svět, o tom vy pravíte: rouháš se, poněvadž jsem řekl: Syn Boží jsem.* Pro důraz klade slova *ježž Otec posvětil* v čelo. Snadněji plyne řeč, předložíme-li slovo o tom z předu: *O tom, ježž Otec posvětil, o tom vy pravíte: Rouháš se Bohu?* a t. d. Důvod vede od menšího k většímu a vede jej káravou otázkou. Když králové, vrchnosti a soudcové bohy se nazývají, tím více Synem Božím pojmenovati se může ten, *ježžto Otec posvětil a poslal na svět*. Posvětití značí tuto k úřadu ustanoviti, jak se slova toho v starém Zákoně o prorocích užívá Jer. 1, 5. Sir. 45, 4. A tu se běre o ustanovení za Messiáše sr. 6, 26. Jiní kladouce důraz na slovo *Syn Boží* mají naopak důvodění Páně za důvodění od většího k menšímu: jestliže ti bohy se zovou, mohu já synem Božím se zvátí. Leč důraz lepší na slovech: *Ježžto Bůh posvětil* a Pán o nazvání se Synem Božím mluví, aby docela pravda netoliko po smyslu, nébrž také po slově a výhovoru se slovy Žalmu se vyskýtala. Ještě pozorovati sluší, že nedí: *ježž Bůh posvětil, nébrž: ježž Otec posvětil*, aby i takto Synem Božím býti se osvědčil. — Na tom mohl Pán přestati, ano to stačilo k odmětu výtky Jemu o ruhot učiněné. Ale Pán přičinuje ještě druhý důvod a odvolává se na skutky, kteréž Otec dal Jemu, čili na činění *skutkův Otcových* a dí: *Nechť jim-li skutkův Otcových, nevěřte mně; činím-li pak je, ač byste mně nevěřili, věřte skutkům, abyste poznali a věřili.* Slova *abyste věřili a poznali* nečtou se všady, nébrž v některých rukopisech slovo *věřili* se vypouští, v jiných se místo něho přidává *abyste poznali a znali* či *poznávali*; *ἵνα γινώσκῃτε καὶ γινώσκῃτε*; slovo první *γινώσκῃτε* značí čin a děj poznání, slovo druhé *γινώσκῃτε*, stav a setrvalost toho poznání. Dvojí věření tu přichází, věření Christovi a věření skutkům Jeho. Pánu věřiti jest tuto věřiti slovům a řeči Jeho a chce říci jim: Nechtějí-li na slovech Jeho přestávati a jimi se k víře v Něho dati přivéstí, nepřesvědčuje-li jich bezprostředná moc a povaha božská slov Jeho, jak to při ovcech Jeho se děje, tedy musejí aspoň skutkům, divům Jeho uvěřiti, t. j. skutky ty co výjevy božské moci a velebnosti uznati 5, 31. n. 8. 10. a z toho uzavíratí, že jak dokládá, *Otec v Ném jest a on v Otci* a tudy

že on a Otec jedno jsou, Nedí: že já v Bohu jsem a Bůh ve mně. Nebo to platiti také o pouhém člověku pobožném může. Praví: že Otec ve mně a já v Otci. Bytí Syna v Otci nadesýlá tutěž bytost a podstatu; jest-li Otcova bytost v Synu, jest také moc a všemohutnost Jeho v Ném a na obrat. Jako blesk či záře ze slunka vycházející v slunko jest a slunko v záři své se jeví, tak, dí sv. Cyrill, Otec v Synu a Syn v Otci, ač každý o sobě bytuje; nebo podstatně a bytelně není Syn něčím jiným než Otec, ač ovšem osobou od Něho rozdílen jest. To jest, co níže praví 14, 10. *kdo mne vidí, vidí Otce mého*. Vzájemné to Otce v Synu a Syna v Otci bytování zovou theologové circumsessi neb perichorésu, osadnost neb ochodnost.

Tím mohli a měli Židé se dáti přivést k víře. Ale důkaz z divů vzatý a ovšem patrný a zřejmý zamítati nepocházelo od nedostatku poznání, nébrž od pýchy, nadutosti a hrdosti a od pychu proti zákonům ducha a přírody. Tudy čteme o následcích dále u sv. Jana: *Hledali tedy Jež jíti a ušel z rukou jejich*. Když byl Pán svrchovanou pravdu křesťanské víry o spolubytnosti své s Otcem pronesl, tedy pych ten nepřátelů Páně horoval a podjímali se Pána lapiti; *opět přidává text řecký, ješto již dříve kamenovali Ho chtějíce v. 31. to učiniti usilovali*. Někteří to slovo *opět* táhnou k sedmé kapitole 7, 30; leč ten ozor či to ozírání velmi jest daleko *Ježíš ale ušel z jich rukou*; jak ušel, zda velebnost z obličeje záříc nepřátely zastrašila, aneb-li snad nepřátelé se lidu štítili, aneb pouhým se vzdálením, nedokládá sv. Jan, ač ovšem prvnější způsob zdá se namykati. Avšak předce nechtěl Pán ještě nyní v nebezpečenství se vydávati, nébrž odebral se z Jerusáléma.

40. A odešel opět za Jordán na to místo, kdež Jan křestil dříve a zůstal tam. 41. A mnozí přišli k Němu a pravili: Jan sice znamení neučinil žádného, 42. všechno ale, cokoli řekl Jan o tomto, pravdivo bylo. A mnozí uvěřili v Něho.

Odešel Pán do Zájordání, do Perey, aby zálohám a úkladům vrahů Jeho se před časem nepovedlo Jej skliditi, ješto chtěl ještě na

světě působiti a hodina Jeho nepřišla ještě, ač již se přibližujíc. *Odešel opět za Jordán*, jsou slova evangelistova, *na to místo, kdež Jan křestil dříve a zůstal tam*. Do Galiley se již nevrátil, nébrž šel do Zájordání oblíz Bethanie 1, 28., kdož byl Jan křestíval a tam meškal. Dí: kdež Jan dříve křestil, 1, 28. u Bethanie, an později 3, 23. křestil u Salemu. Nečteme o tom, že by Pán do končin oněch se byl odebral od té doby co tam od Jana pokřestěn byl; avšak mocné působení Janovo tam v paměti žilo a svědectví, jež o Christu Ježíši tam veřejně vynesl, zanechalo v myslech lidských velkého dojmu. *A mnozí přišli k Němu*, dí evangelium, *a pravili: Jan sice znamení neučinil žádného, všechno ale, cokoli řekl Jan o tomto, pravda jest*. Viděli oni na vlastní oči, že ač Jan Křestitel nebyl žádných divů učinil, že předce všechno, co vzneseného o Ježíši povídal, se vyplnilo a že svrchovanou v té příčině pravdu pronesl. *A tudy mnozí uvěřili v Něho*; řecký text dokládá *tanto*, čehož vulgáta nedopatřením vynechala. Ješto u některých teprv nyní kázání Janovo užitek přineslo, dovodí z toho vykladatelé, že druhdy přijde kázati slovo pravdy, ač by si ho nikdo všímati nezdál, an doba nastane, kdež kázani to ovoce své donese. Ze slova *znamení neučinil* patrně vysvítá, že *znameními* nerozumějí se skutkové lásky, jak se některým vidělo, nebo ty Jan také činil, nébrž divové a zázrakové. Jan jako zoře jitra předešel Pána a Pán nyní z poledne svého naň odlíval blesk, přezářujíc je a spolu výroky jeho potvrzujíc. A odtad pro lidi ony následovalo, že věřice Janovi bez divů od něho činěných tím více v Christa pro divy jeho uvěřiti povinni jsou. Zůstal Pán na konci svého působení na těch místech, kdež byl učitelský úřad nastoupil a tam posiloval se k smrti své, dávaje nám příklad na smrt se připravovati. Jestli Pán předce do Galiley se podal, jak soudí někteří z Luc. 17, 11., čili dotčené místo Luc. jenom nám dálejšek cesty Luc. 13, 22. předsevzaté vykládá, o tom poněkud nesnáž trvá, ač poslední náhled vládne.

Jak dlouho Pán v tom ústupu ostal, nevíme. Ale to víme, že meškání Jeho v tom ústupě nemoci Lazarovou přerušeno bylo. O tom Jan vypravuje v následující hlavě.

Hlava XI.

Vypravuje se o nemoci a smrti Lazarově 1—16. Pán povolán byv konečně přišel a Lazara vzkřísit 17—44. Posléz se povídá o následcích divu toho, že totiž mnozí v Pána uvěřili, fariseové ale Jej proto

usmrtiti hleděli 45—54. Ježíš pak se do Efréma odebral 55—57.

1. Byl pak jeden nemocen. Lazar z Bethanie, z městečka Marie a Marty

sestry její. 2. Maria pak byla ta, co pomazala Pána mastí a otřela nohy Jeho vlasy svými, jejíž bratr Lazar nedužel. 3. Poslaly tedy sestry jeho k Němu, řkouce: Pane, aj kterého miluješ, neduží. 4. Uslyšev pak Ježíš, řekl jim: Neduh ten není k smrti, něbrž pro slávu Boží, aby oslaven byl Syn Boží skrze ni. 5. Miloval pak Ježíš Martu a sestru její Marii i Lazara. 6. Jak tedy uslyšel, že neduží, tehdy sice zůstal na témž místě dva dni; 7. potom na to řekl učeníkům svým: Pojdme do Judey opět. 8. Ději Mu učeníci: Mistře, nyní hledali tě Židé ukamenovati a opět se béřeš tam? 9. Odpověděl Ježíš: Neníliž dvanácte hodin za den? Chodí-li kdo ve dne, neuráží se, poněvadž světlo toho světa vidí; 10. chodí-li ale za noci, uráží se, poněvadž světla není v něm. 11. To řekl, a potom dí jim: Lazar, přítel náš, spí, ale jdu, abych ze sna probudil jej. 12. Řekli tedy učeníci Jeho: Pane, spí-li, ozdraví. 13. Mluvil však Ježíš o smrti jeho, oni ale domněli se, že o spaní sna mluví. 14. Tož tedy Ježíš řekl jim jevně: Lazar umřel. 15. a raduji se pro vás, abyste uvěřili, že jsem tam nebyl. Ale pojdme k němu. 16. Řekl tedy Tomáš, jenž sluje Blížene, ke spoluúčeníkům: Pojdme i my, abychom zemřeli s ním.

Nekrátký čas strávil Pán v Zájordání k nastávající smrti se stroje. Prvý krok k smrti té byla nemoc a smrt Lazarova či raději k Lazara mrtvého od smrti vzkříšení. Jím přemnoží lidé k víře v Pána co Messiáše se uvéstí dali, jím námětek vzala sláva, se kterou Pán do Jerusalema vjel. Ale to popudilo a rozdráždilo židovské hierarchy, an viděli, že všechno to, cokoli dosud proti Pánu pro zničení vážnosti Jeho u lidu podnikli, nic neprospěvá a že tudy jim nezbývá, leč se Ho usmrcením zbavit, nechtějí-li o veškeren u lidu vliv svůj přijíti. Tu ustanovili nálezem slavným ze světa Jej skliditi. Pro tuto vzkřesu Lazarova důležitost evangelista obšírně vypravuje o věcech, jenž se k němu odnášejí. Popisuje nejprve osobu a místo obydlí jeho, líčí příbuzenstvo jeho, líčí povahu jeho a celou událost do podrobnosti kreslí. A tím dosvědčuje, že sám přítomen

byl celému postupu té události, a že jí co očité svědek vypravuje. Čtouce slova jeho vidíme se v prostřed samé události přeneseny, scéna za scénou se před zraky našima rozprostírá, vidíme, slyšíme, cítíme, jakoby se to všechno před námi vykonávalo. Všady živost a pohyblivost právě dramatická vyniká. Ovšem dojem z události té vzatý náramen byl u Jana jak u jiných lidí a tudy se mu nezapomenutelně vtiskla do paměti. Synoptici nedotýkají divu toho, buď že za jich doby ještě žila rodina ta a nevidělo se jim o ní vyprávěti, buď proto, že vesměs jenom věci galilejské vypravují Judeu mimo pustice.

Praví Jan: *Byl pak jeden nemocen, Lazar z Bethanie, městečka Marie a Marty sestry její. Dí byl jeden či člověk nějaký Lazar, z čehož jde, že Lazar méně znám byl těm lidem, k nimž Jan evangelium napsal. Naopak viděti, že sestry jeho za dob těch po křesťanstvu prosluly, ješto dle nich blížeji určuje osobu Lazarovu, čímž jej od jiných Lazarů rozeznává. Podlé tradice Lazar třicet let byl stár, když ode Pána vzkřísen byl a napotom žil ještě znova let třicet. Ještě přidává tradice, že se sestrami do Gallie se odebral a v Massilii evangelium kázal. Jméno Lazar, jak Luc. 16, 20. praveno, zkráceno jest místo Eleazar neb Eliezer, Bůh pomoc. Bethanie známa jest nám z Mat. 21, 17.; tam bydlela rodina ta bohomilá, jakož i Lazar tam onemocněl a umřel. Vzdálena byla od Jerusalema asi tři čtvrti hodiny. A poněvadž byla ještě Bethanie jiná, o níž výše řečeno 1, 28., tudy přidává pro rozeznání od ní slova: městečka Mariina. O Marii dokládá: Maria pak byla ta, co pomazala Pána mastí a otřela nohy Jeho vlasy svými, jejíž bratr Lazar nedužel.* Připomíná dobrý skutek její a po dobrém skutku její osobnost určuje. Památka dobrých skutků nehyne a jedna zbožná osoba v rodině jest veliký poklad, jenž celé té rodině k spáse slouží. Šťastná rodina, v jejímž lůně osoby zbožné se nalézají! Šťasten národ, jenž světce a světice ve svém klíně vypěstoval! Požehnání jich spočívá na něm a přimluva jejich u Boha se o spásu jeho neustále vylévá. Takovým byla pokladem Maria pro rodinu svou. Viděti tu, že nějaká známost o Marii u čtenářů se předpokládá. Jan se táhne k události od synoptiků vypravované Mat. 26, 7. a udává jméno a okolnost té ženy, která poslední službu bohatého pomazu Pánu vykonala; níže 12, 1. sám příběh ten znova vypravuje. Což tedy dí v. 2.: *Maria pak byla ta, jenž Pána mastí pomazala a vlasy otřela, hledí k události pozdější šest dní před smrtí Páně vykonané, avšak vůbec ze synoptiků Matouše a Marka známé. Dí po-*

mazala, poněvadž hledí na událost z doby, když evangelium svoje psal, kdež tedy věc ta již minulou byla. Ze slov *ježíš bratr Lazar nedužel* dovidáme se teprv, že Lazar byl bratrem dvou sester Marty a Marie. Maria se tu napřed klade podlé duchového nadání, níže v. 19. Marta předchází Marii podlé vnějšího postavení, ještě hospodyní byla. — Bratr se připisuje Marii, ještě Marta provdána byla, Lazar a Maria ale žili ve svobodenství. Rodina ta celá byla nábožna, bohabojna, zámožna a hostinná, a šlechtetnost její se zvláště zjevovala v tom, že v Pána věřili a Jej milovali, jakož i svrchovaná jejich bláha byla, že jak v. 5. dí: *Ježíš miloval Martu a Lazara*. Dům ten byl obrazem církve, dům lásky, modlitby a jednoty. Jsou v církvi Marie, jenž se službě Boží oddávají a bohomyslnosti pilejí, jsou Marty, jenž k činnému životu prohlédají, jsou Lazarové, kteří neduží, jsou i ti, co hříchem umírají a kteří slzami, modlitbami a všemocným slovem Páně k životu obživují.

V Zájordání se zdržoval Pán téměř dva měsíce, když sestry Marta a Maria k Němu vyslaly s poselstvím o nemoci Lazarově. Věděly ony, kde se Pán nalézá; nebo jim co přátelům Páně neznámo nemohlo býti účiště, jež sobě Pán pro nějaký čas vyvolil. Nevzkázaly mu pak jiného, leč toto: *Pane, ten, ježž miluješ, neduží*; doufaly zajisté, že to postačí, an, jak dí sv. Aug., nemiluje nikdo, kdo opouští a neopouští, kdo miluje. Pouhá vědomost tu potřebna byla pro Pána, aby s pomocí svou přispěl a tudy nepřičinily žádné výslovné prosby, ostatek Pánu zůstávajíce. To jest naše potěcha, že máme Pána vezdy ku pomoci sklonného. I choďme doufanlivě k Němu a říkejme: Pane, ten, jehož miluješ, pro něhož jsi umřel, ten choruje na duši, ten zhřešil, ten v pokušení se nalézá. — Za den mohl posel z Bethanie při Jerusálemu snadno do Bethanie či Bethabary v Zájordání dostihnouti. Samy sestry ovšem nešly, dílem, že to bylo neobyčejno, dílem, že doma o Lazara se starati a jej opatrovati hodlaly.

Uslýšev pak Ježíš, dí Jan, řekl jim. Řekl jim, t. j. poslům nejdříve, ale tak, že se odpověď Jeho také k učeníkům odnášela: *Neduh ten není k smrti, nýbrž pro slávu Boží, aby Syn Boží oslaven byl skrze ni.* Potěcha ta jest ale tajemná, ač lásky plná, se kterou se posel vrátil a která sestry naději naplnila. Nemá nemoc ta sloužiti k smrti obyčejné, t. j. k ostávání ve smrti, nýbrž k slávě Boží má sloužiti, má dopuštěním nemoci té sláva Boží se vyskytnouti a před světem vyjevití. A spůsob, jakým Bůh oslaven býti má, udává věta účelová: *aby Syn Boží osla-*

ven byl; oslavením Syna Božího má Bůh oslaven býti. Nebyla k smrti nemoc, vece Aug., poněvadž smrt nebyla k smrti, nýbrž raději k zázraku, aby skutkem tím lidé uvěřili v Christa a vystráhlí se skutečné smrti. Oslaven byl Syn Boží, když vzkřísiv Lazara se dokázal Synem býti Boha všemohoucího a mnozí proto uvěřili v Něho v. 45. K slávě Boží všechno povinno se sbíhati; přednášejíce Bohu prosby své o věci některé máme to činiti s výhradou, jest-li vyslyšení prosby k slávě Boží a k spáse naší poslouží. Přidává Jan, že Pán miloval rodinu tu, dílem, aby mlčemně namítl, že Pán ustanovil Lazara uzdraviti; dílem aby dosvědčil, co sestry o lásce Páně k Lazaru v. 3. pravily; dílem aby prodlévání Páně na zlou stranu bráti se nemohlo, jakoby z netečnosti byl nehned do Bethanie se pustil. Byla pak láska ta vznešena a vyšší, jak ze slova řeckého viděti, kdež se užívá *ἀγαπάω* a nikoli *φιλέω*, což jinak o přátelských poměrech v obyčeji bylo. Miloval Ježíš rodinu tu, miluje tím více církev, ježž obrazem rodina ta byla. Milování Jeho byla láska k spáse. To jest pravá láska milovati Boha v příteli, aneb proto, aby v něm Bůh bydlel, dí sv. Augustin.

Slova odpovědi Páně: *Není k smrti nemoc ta*, učeníci, jak níže 12. v. viděti jest, rozuměli o tom, že skutečně neumře Lazar; sestry ale, když posel se vrátil, a jak se zdá, Lazar již byl umřel, byly tou odpovědí povzbuzeni, jiný smysl v *nebyti nemoci k smrti* hledati. V dálejších slovech odpovědi Páně, že nemoc k oslavě Boží jest, jistou potěchu nalézaly, nadějíce se, že i po smrti opět ožiti a vzkřísen ode Pána býti může, jak z pozdějších slov v. 22. viděti, že skutečně naději tou naplněny byly. Nešel Pán hned do Bethanie, nýbrž *ostal na místě dva dni*. Neučinil to z nevšímavosti a netečnosti, an miloval Lazara a sestry jeho, nýbrž vyšší ohledy Jej k tomu přiměly. Snad mnozí utíkali se k Němu o pomoc, a z nich mnozí byli z daleka přišli; snad mnozí měli ještě mnohé učení vyslyšeti nyní, an již čas odchodu Páně nastával; snad i víru rodiny té zkusiti volil; ale přiměla Ho k tomu nejvíce péce o *slávu Boží*, jak byl v. 4. pravil. Jisto, že sláva Jeho a Otcova výšeji a jasněji se ozračila ve vzkřesu, než v pouhém uzdravení by se byla ukázati mohla a víra sester také k větší dokonalosti přispěla. *Potom na to*, dí Jan, *pravil k učeníkům: Pojďme do Judey zase.* *Potom na to*, dí obizně a vynechává spojku *ale*, jakby předchozí slovec *sice* žádalo; snadno tu vynechanou částici přimysleti. Dí *zase*, poněvadž byl v Judee přede dvěma měsíci býval. Dva měsíce zimové v Zájordání teď pobyl a an jaro na-

stávalo a přesnice se blížily osudné a smrtelné, strojí se do Judska znova. Ta věc divná přicházela učeníkům a nemálo se ulekli, netoliko o Christa, než i o sebe sami se bojíce, aby v nebezpečí života v Jerusalemě nepadli spolu i s Pánem, na jehož bezživotí fariseové a zákoníci naměřeno měli. I pravili: *Mistře, nyní teprv hledali tě Židé ukamenovati a ty opět se běřeš tam?* Dějí: *teprv nyní*, ač tomu byli dva měsíce, poněvadž strach byl mezinu časovou znamenitě uménil. Dějí: *Běřeš se*, t. j. hodláš se tam podati. Tak výšeji 10, 32. stojí přítomný čas místo futura, vytýkáje předsevzetí. Nerozuměli ještě slovům, jež pravil dříve 10, 18., že nikdo nemůže odnít život Jeho. I báli se, tajemně bezmála tušíce, že tentokráte již Pán z rukou vrahů přeostražitých nevynikne, jak skutečně se i dále, že veliký ten zážrak k rozhodnému výstupu nepřátely Jeho povzbudil.

Pán jim k ukojení odpověděl: *Nenilíš dvanáct hodin za den? Chodí-li kdo ve dne, neuráží se, poněvadž světla toho světa vidí, chodí-li ale v noci, uráží se, an světla v něm není.* Tou obraznou mluvou Pán odjímá učeníkům péči a bázeň, kterou byli projevíli; podobným činí to způsobem, jak to výše 9, 4. se dalo. *Dnem* rozumí dobu života a an vece, že den má *dvanácte hodin*, rozumí tím, že čas a trvání života Jeho určen jest a změny netrpí, jak ani den méně ani více, než dvanácte hodin nemá. *Choditi* sluje žítí a působiti; *uraziti se* jest toli co v nebezpečí života přijítí a *noci* se slyší konec života Bohem usouzený. Smysl jest: Jakož kdo za dne chodí, na jisto kráčí nepotkna se, poněvadž *světlo světa toho* vidí, t. j. slunkem osvětlen jest: tak ani mne nepotká nebezpečí života za doby, již Otec mi k žití ustanovil. Když *ale* přijde *noc*, doba od Otce mně k smrti usouzená, dopustí Otec, abych se urazil o Židy a od nich k smrti vydán byl, poněvadž *světlo zašlo*, t. j. čas života mého došel. Jiní slovem *den* slyší povolání, jehož trvání od Boha ustanoveno jest tak, jak den dvanácte hodin má. Slovo *noc* berou o hříšném libovolném jednání a slovo *světlo* o vyšší vniterné osvětě. A dávají smysl: Jak ten, kdo dvanáct hodin ve dne chodí se nepotkne, poněvadž slunko mu předměty ukazuje a jak naopak ten, kdo v noci chodí, snadno se potkne a padne, poněvadž světla nemá: tak člověk v povolání svém bezpečně chodí, poněvadž vniterné světlo milosti mu svítí; zanechá-li ale povolání svého, následuje-li pochotí svých, hasne v něm vniterné světlo, uráží se. Tak druhý výklad, jenž jak viděti, není mnoho ode předešlého odchoden. Smysl jest i tuto: Pro mne nepominula doba povolání a tudy nikdo mi neuškodí; když pomine,

přemohou mne nepřátelé a smrt má nastane. Klade z předu slovo: *Dvanácte*, aby naznačil, že den ještě běží a bázeň učeníků nevčasna jest. I pro církev Boží jest to věčnou potěchou, že nikdo nemůže zastaviti působnost její, dokavád Pán k soudu nepřijde; nebrž ani jednotlivému člověku nemůže odnít nepřítel ani jedné hodiny a bez vůle Boží nemůže nikdo spíše dáti slunci našemu zapadati. Proto nemá člověk po své hlavě choditi, aby nešámal ve tmě a duši ano i tělu neuškodil. *Svíce nohám mojim jest slovo tvoje, dí žalmista. Spravuj mne po cestě své a dej mi choditi v pravdě tvé.* Z. 118, 105. — Dí Pán: světla nemá v sobě, to jest nepojal ho v sebe, v oči své, ve zrak svůj, a tudy se jim řídit nemůže. Dí tedy Pán učeníkům, že ještě chod ten do Bethanie nebude chodem k smrti, an dvanáctá hodina života Jeho se ještě nedosypá, doba života ještě nevypřehá a krátká pouť Jeho bez úrazu projde. V mystickém výkladu přidávají Zlatoust a jj.: Jestliže již světlo tohoto světa poutníkovi bezpečí uděluje, jak mnohem větší bezpeč poskytlá světlo věčné Christus, kteráž člověka *uvnitř*, v něm samém osvětluje.

Toto byl obrazně mluvil Pán; na to ještě obrazně avšak dosti zjevně mluví o tom, že umřel Lazar a že vzkřísit ho půjde. Sv. Jan praví: *To řekl a potom di jim: Lazar přítel náš spí, ale jdu, abych ze sna probudil jej.* Podivno jest to obšírné mluvení: *To řekl, potom di.* Mezi slovem *řekl* a slovem *di* přestávka nějaká prošla. Dí: *Lazar přítel náš* zesnul, usnul, spí a *půjdu*, abych jej probudil ze sna. *Zesnouti, spáti* v písmě svatém Mt. 27, 52. Act. 7, 60. 1. Cor. 15, 20. a jj. ano u všech národů známý jest výraz místo *umřítí*, a jemu odpovídá slovo *probuditi* ze sna, to jest vzkřísiti a oživit Job 14, 12. A pro Pána nebyl to leč spánek, an mohl tak snadně vzkřísiti Lazara mrtvého, jak ostatním lidem snadno jest spícího ze spánku probuditi. Dí: *Přítel náš*, poněvadž lásku svou k němu vyjádřiti volil. Ze slov: *půjdu tam, abych jej obudil* mohli učeníci poznati, že nemluví jinak než obrazně o smrti; nebo nač by pro obuzení Lazara ze spánku bylo Pána a poutě Jeho potřebí, ješto každý, kdo přítomen tam byl, to učiniti mohl? Ale apoštolé přeslechli nějak ta slova a ulípnuvše na slovech: *není nemoc ta k smrti* mysleli na obyčejný spánek a ve spaní tom viděli šťastný obrat neduhu k lepšímu: *Pane, jest-li spí, ozdravne.* A tu se domněli, že Pána již tam nepotřebí, že příroda sama tu působí a začátek dobrý dokoná; vědomo zajistě, že když nemocný počíná spáti, že uzdravení se blíží. Chtěli všelijak Pána od cesty do Judey odvrátiti a ješto jim odporna byla,

vydávali ji za zbytečnou. Ovšem při tom smýšlení stalo se jim tím spíše, že slovům Páně nehněd vyrozuměli. Slovu Božímu rozuměti chtěje zbystří zrak duše a očistí zrak srdce, prodli v rozjímání a přičiň modlitbu.

Pán nenechal jich déle v nedorozumění vida, že *an o smrti mluvil, oni domněli se, že o spánku řeč vede. Dí tedy jim zjevně: Lazar umřel, což jenom vševědoucností svou věděl.* Zpráva ta jistě polekala je. Ale Pán hned přidal útěchu k té bolesti, an pravil: *Raduji se pro vás, abyste uvěřili, že jsem tam nebyl.* Tak klade text. Ale slova poslední: *že jsem tam nebyl* nepoutají se se slovem *uvěřili*, nébrž se slovem *raduji se*, tak že pořádek slov dle smyslu tento jest: *Raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste uvěřili.* Slova: *že jsem tam nebyl* obsahují předmět *radosti* Páně a příčinu a záměr *radosti* se udává slovy *abyste uvěřili*; abyste přesvědčení nabyli, že tu příroda nepůsobila, nébrž všemocnost Boží. Kdyby zajisté Pán byl v Bethanii býval, bylby se ku prosbám sester nachýlil a jej uzdravil. Nebylby Lazar umřel, an nesluší a nepřipadá na Dárce a Knížete života, aby v Jeho přítomnosti smrt panství provodila. A ovšem by se nebyla vyskytla moc Páně v té míře, v jaké se vyjevila skrze vzkříšení Lazara z mrtvých. *Ale, vece dále, o mrtvém co o živém mluvě, an jej vzkřísiti ustanovil, pojďme k němu.* Apoštolům ovšem se zdálo, že nyní nepotřebno ano velmi nebezpečno jíti do Judey; ale kterak měli Pána samého zanechat? Ta láska a úcta jejich nedala jim toho a oni ustanovili s ním se vydati nemajíce za jiné, leč že tu o život půjde, jež v nadšení mile rádi za Pána položití chtěli. Slovo těm citům půjčil *Tomáš*, jehož jméno semitické značí *Blížence* a jež také Řekové *Didymem*, *Blížencem* nazývali. Třikrát udává Jan, že *Tomáš* sloul *Blížencem*, *Dvojákem*, *Dvojcem*, totiž ještě dvakrát níže 20, 24. 21, 1. a tudy se nejedněm vidí, že chtěl Jan tím poznamenáním vědmo a znak povahy jeho na um položití, čehož o své váze necháváme. On nebyv ukojen slovem Páně, že nikdo za dne neurazí se, nenadává se jiného leč smrti a tudy spoluapoštoly své pozývá: *Pojďme i my, abychom s Ním, t. j. s Pánem našim umřeli.* Slovo *s Ním* táhne se ku Christu, nevšak k Lazaru. Srdnatá to slova srdnaté lásky nemohou bráti se na důkaz bázně, jak to některým vykladatelům se vidělo, nébrž osvědčují jak udatné tak i Pána milovné srdce jeho. Kdyby se byl smrti obával a malomyslnosti se poddal, proč by nebyl raději pomlčel? Raději dokázal, co tam 2. Cor. 7, 3. čteme, že *Christus* v jeho srdci jest k spolužití i k spoluumírání. A skutečně šli s Christem všickni apoštolé a neopustili

Pána na pouti poslední. A dali v tom příklad všem pastýřům duší. O cestě Páně dí Jan dále:

17. Přišel tedy Ježíš a našel čtyry dni již ve hrobě ležeti. 18. Byla pak *Bethanie* oblíb Jerusáléma, asi honů patnácte. 19. Mnozí pak ze *Zidů* byli přišli k *Marii* a k *Martě*, aby potěšili jich pro bratra jejich. 20. *Marta* tedy, jak uslyšela, že *Ježíš* jde, vyšla *Jemu* vstříc, *Maria* ale doma seděla. 21. Řekla tedy *Marta* k *Ježíšovi*: Pane, kdybys byl tu byl, bratr můj nebyl by umřel, 22. ale i nyní vím, že cožkoli požádáš od *Boha*, dá tobě *Bůh*. 23. Dí jí *Ježíš*: Vstane bratr tvůj. 24. *Vece Jemu Marta*: Víím, že vstane při vzkříšení v poslední den. 25. Řekl jí *Ježíš*: Já jsem vzkřísení i život, kdo věří ve *Mne*, byť i umřel, ožije 26. a každý kdo žije a věří ve *Mne*, neumře na věky; věříš-li tomu? 27. Dí *Jemu*: Ano, Pane, já jsem uvěřila, že Ty jsi *Christus*, *Syn Boha* živého, kterýž jsi na ten svět přišel. 28. A to pověděvši odešla a zavolala *Marii* sestru svou podtají řkouc: *Mistr* jest zde a volá tebe. 29. Ona jak mile uslyšela, vstane rychle a jde k Němu; 30. neb byl ještě nepřišel *Ježíš* do městečka, nébrž byl posud na tom místě, kde vstřetila *Jej Marta*. 31. *Zidé* tedy, kteří byli s ní v domě a těšili ji, uzřevše *Marii*, že rychle vstala a vyšla, následovali ji řkouce: Ubírá se k hrobu, aby poplakala tam. 32. *Maria* tedy jak mile přišla, kde byl *Ježíš*, uzřevši *Jej* padla k nohám *Jeho* a dí *Jemu*: Pane, kdybys byl zde byl, nebyl by umřel bratr můj. 33. *Ježíš* tedy jak uzřel ji plakati a *Židy*, jenž přišli s ní, plakati, zachronul duchem a zkormoutil sebe sám 34. a řekl: Kde jste položili *jej*? Řkou *Jemu*: Pane, pojd a viz. 35. I vzplakal *Ježíš*. 36. Řekli tedy *Židé*: Hle, kterak miloval *jej*. 37. Někteří ale z nich řekli: Nemohl-liž ten, jenž otevřel oči sleporozence, učiniti, aby byl tento neumřel? 38. *Ježíš* tedy opět zachronuv sám v sobě přišel k hrobu; byla pak pečera a kámen ležel na ní. 39. Dí *Ježíš*: Odejmete kámen! Dí *Jemu*

Marta, sestra toho, jenž zemřel; Pane, již páchne, nebo čtverodenník jest. 40. Dí jí Ježíš: Neřekl-liž jsem tobě, že uvěříš-li, spatříš slávu Boží? 41. Odňali tedy kámen. Ježíš pak pozdvihl vzhůru oči, řekl; Otče, děkuji tobě, že jsi uslyšel mne. 42. Já pak věděl jsem, že vezdy mne uslycháš, ale pro zástup, jenž okolo stojí, řekl jsem, aby uvěřili, že jsi Ty mne poslal. 43. To povědv hlasem velikým vzvolal: Lazare, pojď ven! 44. A hned vyšel umrlec, svázaný maje nohy a ruce pásmicemi a tvář jeho potnicí byla obvázána. Řekl jim Ježíš; Rozvažte jej a nechte ho odejiti.

Vydal se Pán na cestu do Bethanie a učenci s Nim. *Přišel tedy Ježíš, vypravuje Jan, a nalezl ho čtyry dni ve hrobě ležeti. Nalezl, an buď lidé zvěštovali, buď Pán sám bezprostředně to věděl. Z toho průvodno, že Lazar téhož dne umřel, když sestry posla vyslaly ku Pánu. Dva dni zajisté ostal Pán v Zájordání a den strávil na cestě, což se dnem vyslání posla čtyry dni dělá. Židé od doby zajetí babylónského hned po úmrtí zemřelé pochovávali, jak i Act. 5, 6. viděti při Ananiu a Saffře. Došel tedy Pán čtvrtého dne k večeru; pouť asi deset hodin trvala.*

Chtěje vypravovati, že mnoho Jerusalemanů navštívilo Marii a Martu, přičinuje sv. Jan o vzdáli Bethanie od hlavitého města: *Bethanie pak byla obliž Jerusalema asi patnácte honů. Ležela Bethanie, jak z předešlých výkladů víme, na jihovýchodné straně hory Olivní; patnáct honů činí asi třetinu míle naší, an hon měl 125 kročejů. Ze slova: Byla nelze o Bethanii tvrditi na jisto, že by ve válce Židovské byla zašla, jest to vypravování historické. Jan hledí jenom k tomu, o čem vypravovati hodlá. Podobně Jon. 3, 3. se praví, že Ninive bylo město veliké ač, celá osnova knihy prorokovy město ono v bytu předpokládá. Pro blízki mohli mnozí z Jerusalema navštívit rodinu tu a potěšiti ji; jakož i skutečně mnozí ze Židů přišli k Martě a Marii pro potěšení jich. Nejedni berou slovo Židé ve smyslu obecném, jakoby stálo; Jerusalemané. Leč druzí odpírají tomu pravice, že slovo Židé u Jana vezdy stranu Pánu odpornou zuamená tam, kde se o Židech ve protivě s jinými národy a tedy ve významu národním nemluví, jak 2, 6. 13. 3, 1. 49. Rodina ta jistě znamenitá a vznešená nemálo přátel zámožných měla, kteří ku Christu se nehlásili. V řeckém textu místo k Martě a k Marii stojí: k těm, co jsou okolo*

Marty a Marie, *πρὸς τὰς περὶ τῆς Μ. κ. Μ., to jest k čeledi, k domu Marty a Marie. Dí, πρὸς τὰς περὶ a t. d. pro slušnost, ješto v Palestýně muži k ženám na návštěvy nechodí, a pro vyznačení vznešenosti rodiny té, která četnou čeleď a komonstvo měla. Není to toli, co k Martě a k Marii, nebo to mluvení v tom významu v novém Zákoně nepřichází. Přicházeli Židé z Jerusalema, an po sedm, ano druhdy třicet dní smutek trval a příbuzní za těch dnů v domě, kdež umřel byl oplakávanec, se obyčejně scházivali. Trval-li smutek po týden podlé Gen. 50, 10. 1. Reg. 31, 13. 1. Chron. 10, 12. Judit 16, 23, tedy Pán přišel právě u prostřed smutku do Bethanie.*

Když Marta uslyšela, že Ježíš přichází, tedy ihned *mu ve vstříc vyšla*, dí Jan, šla v ústřety, an ještě za Bethanii byl a snad, jak tam dříve u studny učinil, 4, 6. někde u cesty odpočíval. Dověděla se o tom bezmála od lidí, jenž Pána, an odpočíval, shléli. Marta zajisté dům spravující spíše ve styčnost přišla s jinými lidmi než Maria. Snad Marta dřívěji se vydala k hrobu bratra svého a na té cestě k hrobu neb od hrobu se o přibytí Páně dověděla a tudy sestře své o příchodu Páně pověditi nemohla. Jakkoli jest, ona nyní šla v ústřety Pánu, aby Ho přivítala. Život náš má býti neustálé chodění v ústřety Christovi. Tomu se od Marty učiti můžeme. Vznešenější nauku nám dává sestra její. *A Maria doma seděla*, písmo vece. Brnoživá letora při Martě a rozjímavá mysl při Marii se tu rovně tak spatřují, jak ji vylčil sv. Lukáš 10, 38 nn. Seděla doma a činila opak toho, co činila druhdy, byvši dle slov písmá Prov. 7, 10. *připravena k jímání duší, štěbetna a toulava, nepokojna a nemohoucí v domě postáti a jednak vně, jednak na ulicích, jednak vedle úhlův úklady činici*. Ten výrok písmá sv. jí byl ostnem Ecl. 12, 11. a hřebem hluboce vbitým. Ještě dokládáme, že některým se vidí, že nějaký posel k Martě přibyv jí samé podtají oznámil příchod Páně a ona buď zapomněvši, jak prudké ietory byla, buď Marii ve smutku rušiti nechtěci jí nepověděla. *Marie seděla doma*, dí Jan; osoby smutek mající na zemi sedávaly Job. 2, 8. Ef. 8, 14.

První slovo Marty bylo naříkání, že Pána dříve tu nebylo, ješto by jistě Pán byl nemoci pomohl a nebyl dopustil, aby bratr umřel, Dí: *Paue, kdybys tu byl býval, nebyl by umřel bratr můj*. Tak mluvila a naříkala, spolu svrchovanou k Ježíši důvěru projevujíc. *Nebyl by umřel*, dí; nebo Pán sám jí vzkázal, že nemoc Lazarova nebude k smrti, nébrž k slávě Syna Božího v. 4. Vylila v klin Páně veškeru bolest svou a již tíu potěchu našla. Blažena duše, která

so ku Christovi ve svátosti utíká, když jdou na ni smutkové. Ale na tom nářeku nepřestávala, nébrž tudíž projevila naději svou na pevné víře založenou, že ví, cožkoli žádáti bude Ježíš od Boha, že mu Bůh prosby neodepře. *Ale i nyní vim*, pravila, *že cožkoli požádáš od Boha, dá tobě Bůh. I nyní*, praví, *i nyní*, ač bratr umřel. Důvěru tedy měla ku Christu; byla slyšela o divech a zázracích přemnohých, ozvláště také o vzkřesu mládence Naimského a dcery Jairovy. Proč by Pán neměl tu také div učiniti u nich, jimž lásku svou nejednou vyjevil? Ovšem byl Lazar již čtyry dni ve hrobě; ale Marta viděla bezmála Pána, když v Bethanii u nich nocoval, po celou noc druhdy na modlitbách dlítí a domněla se, že snažným prosbám tak svatého proroka Bůh se dary svými neodkloní aniž oštidati bude. Ještě Marta, ač vyššího něco při Pánu tušíc, nebyla dospěla k té výši ve víře, aby v Ném byla všemocnost božskou býti pokládala; a však doufala, ješto ji odpověď Páně byla naději naplnila, že se tu *zjeví slávo Boží*. Dí: *Co požádáš od Boha, dá tobě Bůh* a dvakrát slovo Bůh opětuje pro dání většího důrazu, ač ovšem nehledané a prostě slova ta jí z úst plynula. *Poprosíš*, dí naivně, užívajíc slova αἰτέω srostitého a takorka více člověckého. Ježíš toho slova nikda neužívá, nébrž ἐρωτάω, παρακαλέω, προσεύχομαι, δέομαι jsou slova, jichž užívají evangelisté o Ježíši, když od Boha něco žádá.

K slovům Marty Pán se ozývá s jistou naději. *Vstane bratr tvůj*. Napřed Pán obecně mluví, aby Martu znenáhla k vyšším potřebám a k vyšší víře podnesl a pozvedl. Marta slova ta potahovala ku všeobecnému vzkříšení na konci věků *v poslední den*. *Vim, Pane, že vstane v nejposlednější den*. Odevzdána jsouci do vůle Páně neodvažuje se o něco bližšího se domáhati. Z téhož průvodno, že Židé věřili ve vzkříšení z mrtvých, Job. 19, 25. 2. Macc. 12, 46. Pán na to Martě dává bližší naději a vece jí nebyti potřebí, aby posledního dne vzkříšení očekávala. Dí: *Já jsem vzkříšení a život, kdo věří ve mne, byť i umřel, ožije a každý, kdo žije a věří ve mne, neumře na věky*. Při všeobecné myšlénce o vzkřesu ostává, aby Martu výšeji povzněl a lásku její ku bratrovi ušlechtil. I dovodí, ješto všickni, kdo v poslední den vstanou, skrze Christa stanou, tedy ovšem již nyní bratr její skrze Christa může vzkřísen býti. Dí: *Já jsem vzkříšení*, t. j. původ a působe vzkříšení. *A život*, t. j. původ a pramen všelikého života, časného i věčného a ovšem i života toho, jimž ožívá umrlec. Pro důraz klade slovo: *Já* napřed a slovo to staví proti domněnce Marty, jenž za to měla, že Pán jenom vypůjčenou a jakoby cizou mocí nějaký

zázrak učiniti mohl. Dí: *Já, ἐγώ*, žádný jiný, já jsem osobná mohutnost vzkřesu a života. *Vzkříšení a život* dí. Slovo *život* jest následek slova vzkříšení a značí věčný, blažený život. *Tomu, kdož zvítězí*, vece Pán jinde Ap. 2, 7. *dám, jisti ze stromu života, kterýž jest v ráji*. Život jest kladná část a kladný následek pojmu vzkřesu bez protivy smrti, slovy *vzkříšení a život jsem já*, Pán více praví, než by byl řekl: *já jej mohu tudíž vzkřísiti*; nebo jimi Pán oznamuje, že nejenom může, nébrž že sám jediný může od smrti k životu věsti, Ano Pán výše a prostranněji se rozšiřuje a ode zvláštního k obecnému postoupá. Jednalo se o život tělesný; Pán ale dále praví, že netoliko tělu, nébrž i duši život dáti může a že On jediný dáti může. Tak dle obyčeje svého od věcí tělesných k věcem duchovným a nebeským Pán ji pozdvihuje. Dí: *Kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude*. Kdo věří, kdo víru ve mne spojenou má se skutky, ten byt dle těla umřel, žíti bude podlé duše životem milosti a bláhy, ano i tělo jeho nějaký zárod nesmrtnosti z víry té přijme, aby časem svým vzkříseno bylo k života s duší svou požívání. Víra jest výminka a prostředek života pravého a věčného. Dále vece: *A každý, kdo žije a věří ve mne, neumře na věky*. Slovo *žije* berou někteří v duchovním smyslu: Kdo skutečně duchovně božským životem žije a tudy v sobě výminku takového života duchovního chová *a věří*, neuvidí smrti věčné, ješto víra život ten v něm zachová a upevní. Leč jiní vykladači soudí, že slovo *žije* o tomto životě tělesném platí a dovodí to z protivy tělesné smrti a dávají smysl: *Kdo žije životem pozemským, věří ve mne* a ovšem dle víry život spořádá, *ten neumře na věky*, ješto smrt jeho přechodem jest k životu věčnému a k věčné nesmrtnosti. Ve větě: *Kdo věří ve mne, byť i umřel, žiti bude*, slovo *umřiti* bere se o tělesné smrti a slovo *žiti* o vyšším životě; ve větě druhé: *Každý, kdo žije a věří ve mne, neumře na věky*, naopak slovo *žiti* o tělesném životě a slovo *umřiti* o smrti věčné se slyší. Tak Pán nyní v. 26. negativně vyslovuje, oo byl dříve v. 25. kladně pronesl, on *neumře* a *živ bude* stejný smysl vydávají. Avšak slovo *neumře na věky* spolu jest doplněk a dostavek, an vypovídá, že nikdy neztratí života toho člověk, který uvěřil v Christa, ješto vírou, jak výše řečeno, zárodek a kel věčné nesmrtnosti v sebe přijal. Tak Pán trojí nauku předkládá všem k věření. Jednu, že jest původ života tělesného, druhou, že jest původ duchovního života z nevěry k víře, z bludu ku pravdě, z hříchů k svatosti. A za třetí, že jest původ věčné blaženosti.

Pověděv to Pán přičinuje výminku, an se táže: *Věříš-li tomu?* Tím během Martě smrt Lazarova k duchovnímu vzdělání a ku pokroku ve víře sloužila a s ní spolu také těm, kteří tu přítomni byli. *Věříš-li*, vece a napomíná, abychom k víře, k upevnění její v mysli a vůli naší a k častému se cvičení v ní pilně prohlédali. Bez kořene není byliny, bez víry není života křesťanského. Nad to víra její zastoupá víru Lazarovu, an Pán obyčejně víru co podmínku a výminku divů svých žádal. Tu se opět vidí, že všickni jedno tělo činí a druh za druhu odbývati a působiti může a že *obcování svatých* stává. Podobně Mr. 9, 29. žádal Pán od otce víru, když syna jeho uzdraviti hodlal, jakož i Mt. 9, 2. od těch nosičů, kteří ochrnutého na nosidlách k Němu pro uzdravení přinesli. Na otázku Páně, zda věří, že Pán život jest a vzkříšení, Marta všeobecně odpovídá: *Ano, Pane*, uvěřila jsem a věřím, že *jsi Kristus, Syn Boha živého, jenž na svět přišel* či dle řeckého textu, jenž na svět přijíti měl. *Ano* vece, *vai* s důrazem a pohnutím. *Uvěřila jsem*, *πιστεύω* 6, 69. přesvědčila jsem se a věřím. Vira má nevznikla nyní teprv, nébrž již u mne dříve panovala a posaváde vládu svou chová. Nevypovídá o tom, že věří tomu, co Pán právě přednesl, nébrž vyznává víru svou v osobu Christovu. Prostranější odpověď tu vykladači někteří berou v tu stranu, jakoby Marta nebyla se povýšila k té víře, již od ní Pán žádal a že právě proto obecnou větou víru svou pronesla. Však jiní lépe vidí, že Marta netoliko tomu, co Pán pojednával, věřila, nébrž že plna vděčnosti a radosti z přibytí Páně víru svou v celou působivost a účinnost Páně projádřila, v níž ovšem i částečná ona o vzkříšení se zahrnovala.

Po vyznání tom odešla na příkaz Páně, jak v. 28. se vidí a *zavolala Marii*, sestru *podtaji* a potichu, aby nepřátelům Ohrosvým, jak smyslila Marta, nehned známo bylo, že Pán přítomen jest a ti nepřerušili a nezničili nějak potěchy, kteréžto se ode Pána právě nadála. Tudy dí jen: *Mistr* (volá) a nejmenuje jména Páně. Mistrem, ředitelem a správcem života jest Pán pro vsecky, kdož v Něho víru ujalí. *Mistr zde jest*, vece, a *volá tebe*. Pán sice přikázal Martě Marii zavolati, ale že *podtaji* ona ji volala, toho nepřikázal, nébrž Marta sama to zvláštní opatrností učinila; nebo Pán nemohl nechťiti, aby div a zázrak, jež učiniti hodlal, všechněm lidem, i nepřátelům Jeho znám byl. *Ona jak mile uslyšela*, vypravuje Jan, *vstane rychle a jde k Němu, neb byl Ježíš ještě nepřišel do městečka, nébrž byl posud na tom místě, kdež vstřetila Jej Marta*. Maria tiše doma seděla v smutku;

ale uslyševši, že Pán blízko jest vně Bethanie, tudíž povstala a odebrala se za Pánem. Zanechala marných těšitelů a šla k utěšiteli pravému na místo, kde Pán dříve s Martou se byl potkal. Tam ještě Pán prodléval, do Bethanie posud nevešed, aby odtamtud tudíž mohl odebrati k hrobu blízkému a vně městečka položenému nesešed se s těmi, kteří se v domě nalézali a z nichž nejedni byli nepřátelé Jeho. O Židech dokládá Jan: *Židé tedy, kteří byli s ní v domě a leželi j, uzřevše Marii, že rychle vstala a vyšla, následovali ji řkouce: Ubírá se k hrobu, aby poplakala tam*. Židé ti hosté, jenž byli tu, aby potěšili a soustrast projevovali rodině té vůbec vážené, vidouce Marii odcházeti domněli se, že jde na hrob poplakati nad bratrem; ten zajisté obyčej býval, že v čas smutku častěji k hrobu vycházeli ti, kteří smutkem postížení byli, doprovázeni tytýž smutečníky a naříkateli a plačnicemi bývající. Hrobové leželi vezdy vně města neb osady obliž hranic vlastního chotáru. Židé, kteří tu byli, následovali ji pro potěšování a spolustrádání s ní podlé dotčeného obyčeje. Šli s ní; nebo měli býti mimovolně svědkové toho divu, co Pán učiniti předsevzal. Šli s ní chtějíc ji opět na zpátečné cestě sprovázeti. Blažení byli z nich, kteří poslednímu divu Páně se podali a uvěřili. Neblažení, kdo z nich se vrátili více ještě se zatvrdivše.

A co činila Maria přišedši ku Pánu? Jan vypravuje: *Maria tedy, jak mile přišla, kde byl Ježíš, uzřevši Jej padla k nohám a dí Jemu: Pane, kdybys byl zde byl, nebylby umřel bratr můj*. Zmohlá jsouc úctou, důvěrou, bolestí a láskou uvrhla se k nohám Páně, při nichž druhdy tak sladce odpočívala slova věčného života čerpajíc Luc. 10, 39. City těmi rozdílnými překonána jsouc *padla k nohám*, čeho nečinila Marta. Slušelo to jí podlé celé povahy a letory její a podlé předešlého života jejího. Užívá týchžze téměř slov jak Marta, z čehož patrně, že o věci té v týž smysl a týmiž slovy nejednou mluvily vespolek. Nepravila více leč: *Pane, kdybys byl zde býval, nebylby umřel bratr můj* či jak řecký sled má: *můj bratr bylby neumřel*. V řeckém textu stojí zde aorist *ἀπέθανε*, an výše 21. stojí dávnominulý čas *ἐστράφηκε*. Aorist nehledí na trvání. Méně tedy praví než Marta, ana větší rozčilenost její dálejší slova přetrhla a pláč její přitlumil a udusil mluva její. Nalezla Toho, před nímž veškeru svou útrobu otevřítí a veškery bolesti vyliti mohla, jenž jí dokonale rozuměl. Nohy Páně ty byly přítulek její, ty byly útočiště její, ty trůn, kde milost hledala a nalezla. Pán vida, že pláče ona a s ní Židé všickni co s ní přišli, pohnul se sám také a rozčilil se a *zachronul duchem a zkormoutil se*. Co jsme

starým slovem *chronul* přeložili, toho nejeden výklad se nalézá. Řecké slovo *ἐνεβριμήσατο* přichází také jinde v písmě nového Zákona Mt. 9, 30. Mr. 1, 43. 14, 5. a značí pohroziti, durditi se, rozjitřiti se, hublati, hněvati se, skuhřati, žehřati, popuditi se, nevoli míti a podobné. Někteří vykladači ostávající při pojmu *hněvu a nevole* vykládají, že Pán hněval se a nevolí pojat byl nad soucitem a útrpností tou svojí, již tudíž potlačil. Tito vykladaelé slovo *τῷ πνεύματι* berou v instrumentálu *Duchem* a slyší o tom, že Pán Duchem svým, vyšší a božskou podstatou svojí přitlumil cit ten útrpnosti lidské své přírody. A však takového tlumování nebylo u Pána ani potřebí, ješto proti vůli vášně v Ném nepovstávala; aniž také výklad ten shoduje se s tím, co ve spojitosti se praví o lásce Páně k Lazarovi a o slzách jeho, v čemž útrpnost nejvyšší, nevšak nevole nějaká spatřuje se. Jiným se vidělo, že Pán nevoli nepojal proti sobě nébrž proti jiným, A ti rozličně se opět rozccházejí. Ale na koho se mohla nevole Páně potahovati? Nemohla se proti Marii aneb proti Martě vzbuzovati, ješto nikde příčina k ní se nevyskytá, a pláč a spoluútrpnost za vadu a nedostatky odbývati nemohou. Tím méně mohla nevole Páně vztahovati se na nehotu ve smrti Lazarově nadešlou, poněvadž Pán ji dobře předvídal a jí radoval se jak v. 15. čteme. Jiní tuto myslí na smrt a na původce smrti, na ďábla. Tak cyrilský překlad *zaprětil duchu*, kdež slovo *duch* značí toli co zloduchu, jak z dativu samozřejmo jest. Jiní za to mají, že *chronul duchem* na Židy, kteří došli a s Marií a Martou plakali, ale zaryti ostali a proti Pánu se tím více zatvrzovali. Ti vykladaelé zase slovo *πνεύματι* za instrumentál berou. Šířeji berou slovo *ἐμβριμάω* jiní vykladači slyšíce je o uchvácení city rozličnými najednou. Tehdá, když Lazara mrtvého vzkřísiti chtěl, na mysli tanuli Pánovi všickni zemřelí od počátku světa až do konce jeho; v žalostících lidech viděl veškery pláče, veškery smutek, a všechny od počátku až do konce bolesti a trudy; v Židech nevěřících viděl nepřátely pravdy, bylé i budoucí; a spatřoval duchem svým původce všeho toho zla, ďábla. Tudy se v Ném zmohla útrpnost, bolest, hněv a nevole spolu a to nejvniterněji v duchu svém cítil. A všem citům oném o své ujmě volný průchod dával, jak se dalším slovem *zkormoutil se* naznačuje. A ten výklad se nejpříměřejším býti zdá. A tudy v pozadí jsou jiní výkladové, kteří úžeji slovo to berouce kládou: *zastonal* či *častenal*, *zavzdychnul*, *zalkal v duchu*, t. j. v sobě vniterné a *zachvěl se* či *zkormoutil se*. Že pak se Kristus oddal citům bolesti a zármutku, nemůže nikomu na podivení vyjíti. Přirozeně dorazila na

Něho vášně bolesti a útrpnosti a nemohlo jinak býti, leč že zachvěl, pohnul a zkormoutil se; byl zajisté člověkem také celým a člověcky cítil, ač ovšem vášně a city své v moci máje Mt. 26, 39. A útrpnost lidská jest nějaký oblesk věčného milosrdenství Božího.

Člověckost svou také Pán na jevo dává tím, že se táže: *kam jste ho položili?* Ač ovšem dle božské vševědoucnosti to věděl, konal tu všecko tak jak lidé jiní a dokázal se býti člověkem, brzo máje vyšší moc a podstatu svou dokázati. Tak druhdy se Bůh tázal: *Adame, kdež jsi?* Tím se připravoval znenáhla lid na div ten, jehož se nebyl nadál; nebo když Pánovi pravili: *Pojď a viz*, nemysleli jiného leč, že Pán chce toliko jak jiní poplakati aneb aspoň posmutněti na hrobě Lazarově. A když šel k hrobu Lazarovu a uviděl rov jeho, tu nezadržoval slzy svojich, nébrž *vzplakal* či *zaslzel*, tou příčinou pohnut jsa, jakou Marta a Maria a jiní přítomní. Tomu, jež již chtěl vzkřísiti, dříve slzy věnuje a tak slzy a bolesti v podobných okoličnostech posvěcuje. Pláče Pán ač dřívěji pravil *raduji se* 15.; plakal nad smrtí a radoval se nad tím, že vzkřísí Lazarovo mnohým k víře a spáse poslouží. Místo *vzplakal* stojí vlastně *zaslzel*, *ἐδάκρυεν*; pláč nebyl hlasitý a nebyla to kvilba, *κλαυμός*, nébrž svémocně a tíše své pohnutí projevil. Kristus, vece sv. Ambrož, k všemu se přiloučil; se žebrákem se učinil žebrákem, s plačícím plakal, s lačným lačněl, se zajatcem byl v temnici, se Samaritánkou žiznil. Vzplakal, aby naučil člověka hříchy oplakávati. Schronul a zhrozil se, aby také hříšník schronul a zhrozil se zlých skutků svojich. Plakal Kristus, aby posvětil slzy naše, plakal, aby je osušil, plakal, aby jich pramen zacpal, plakal, aby za marné radosti naše odčinil, plakal, aby nám zasloužil slzy pokání. Plakal Pán a hříšník nepláče nad sebou. Ně kterým se zdálo, že Pán pláče nad tím, že Lazar opět se navrátiti má k nebezpečem a svízelnům života, což ale příliš hledaným jest. Ostatek scény ta cela tak krásna, tak milá, tak něžna jest a tak v ní láska, vlídnost Páně se ozračuje, že nikdo nemůže ji slyšeti, aby nebyl pohnut v útrobě své útrpností netoliko, nébrž také úctou a láskou svrchovanou k Spasiteli, jenž všechněm se stal vším, chudobným chud, bohatým bohat, lačným lačen, smutným smuten.

Ale jak přijali Židé to pohnutí Páně? Jaké úsudky nad tím vynášeli? Ti, kteří byli dobromyslnější vidouce, an Pán nad Lazarem pláče, zavírali, jak velice musel milovati jej. Pravili: *Hle kterak miloval jej*. Ale zlomyslní z nich ihned pravili: *Nemohl-liž Ten, jenž sleporodce osvětil, učiniti, aby tento ne-*

byl umřel. Byli to Židé nepřátelští a slova ta nejhorším úmyslem pronesli a v slzách Páně jenom nestateč Jeho Lazarovi pomoci spatřovali. Ba zpátky na uzdraveného slepence zavírali, že snad ani div ten se neudál. Jiní vykladači domnějí se, že lidé ti spatřovali nedostatek lásky z divu toho slepce soudíce, že ovšem, jest-li jej miloval, měl z nemoci jej vytrhnouti a učiniti, aby nebyl umřel. První výklad tu očividně předkuje. Táhnou se oni k uzdravení slepce a nevztahují se ke vzkřesům, poněvadž jim onen div se slepcem nejbliže byl a poněvadž nemysleli nyní o vzkříšení nébrž jen o uzdravení. Tak člověk rozličně soudí podle toho, co v něm zavládlo a zrak nezdravý nevidí věci v jejich bytosti a povaze skutečné. Která duše jest plna nenávisti, závisti, žárlivosti a tedy prázna lásky a přízně, ta všady a vezdy nalézá nejspatnější příčiny a všady jenom zlobu podhlídá. Divy chtěli a zas je tlumili majíce je. Ovšem nevěděli lidé ti, že právě nyní přišla chvíle, aby Pán slávu svou vyjevil a Otce oslavil. Nechtěl Ježíš, aby neumřel Lazar, poněvadž jej chtěl z mrtvých vzkřísiti. Nevěděli, že pláč Jeho se jich týká a že oni předmětem slz Jeho jsou. *Kterak miloval ho* soudili z prolitých slz. Což teprv z prolité krve náležej souditi?

Zatím se blížili k hrobu a Pán utišil se a citům i slzám minouti povel. Ale když přišel ku hrobu, opět se poddal citům těm. *Ježíš tedy opět zachronuv přišel k hrobu.* Chronutí to a ston ten Páně týkal se opět povšechného lidstva osudu, smrti a příčiny její, hříchu, jak i předešlé vzdání se stonům ač pochop zavšji od přátelského želu, ke všeobecným bolům hledělo. U Pána života a smrti každý žel všeobecnější byl; nikdo tak nemohl změřiti hloubi osudu lidského a svízeli života člověčenstva, jak Pán. O hrobu samém, v němž ležel Lazar, praví: *Byla pak pečera (či jeskyně) a kámen ležel na ní.* Hrob byl vně města na pomezí jak již praveno. Byl buď vyhlouben vodorovně v zemi na dél, tak že přístupný otvor byl oložen a zavřen kamenem Mt. 27, 60. Aneb byl jak někteří hrobové do hloubi vykopán. Vykladatelé totiž o hrobu Lazarově rozličně soudí. Ze slov *ἐνέκλιτο ἐν αὐτῷ, ležel na ní* totiž kámen, nedá se určit, jestli do hrobu toho prostopadný, svislý či kolmý vchod se schody vedl, aneb-li vchod vodorovný byl; nebo slovo *ἐν αὐτῷ* může též značiti, ležel před ní kámen. Hrob ten se posaváde ukazuje v Bethanii. Sv. Jeronym již mluví o chrámu, jenž vystaven byl nad hrobem tím a o jeho od sv. Pauly navštívení. Po vojnách křížáckých byl v mešitu proměněn. V šestnáctém století si prokopali Františkáni otvor ze strany západní a sloužívají v těch

podzemních sklípkách mši svatou dvakrát za rok na den sv. Maří Magdalské 22. července a v den sv. Lazara 17. prosince. Lidé bohatí, k nimž můžeme rodinu tu počítati, sice měli krypty, kteréž záležely z komor, na jejichž bocích se otvorové pro mrtvolu nalézaly; ale tu viděti, že Lazarův hrob o sobě sám bytoval. Prikázal nyní Pán, aby odvalili kámen. Maria tu v mlčení se odevzdala do vůle Páně; ale Marta dle větší hyblivosti své slova toho se ulekla a neočekávajíc nyní vzkřesu, nébrž ve víře u všeobecné vzkříšení potonuvši nechtěla tomu dopustiti, nébrž řekla: *Pane, páchne již, an čtvorodenním jest.* Nezavírá ze čtvrtého dne, jenž od smrti jeho uplynul, nébrž ze zkušenosti líčí neblahý puch mrtvoly jeho. K těm slovům ji pohnula láska k bratru. A tudy přidává Jan: *sestra mrtvého.* Ze slov jejich *páchne již* viděti, že balsamován nebyl, ač příčiny toho těžko uhoznouti. Nejedni ji nalézají v tom očekávání, že Pán Lazara vzkřísí, čemuž jiní odpírají. Pán vlídně opravil slova Marty a pravil, že ovšem nechce ukázat spuchřelost a ztýření, nébrž že Boží slávu Marta a ostatní lidé uviděti mají. Dí: *Nepravil jsemliž tobě, že uvěříš-li, spatříš slávu Boží?* Doslovně tak nepravil sice Pán, nébrž pravil jí, že bratra vzkřísí v. 23., ale v těch slovech smysl onen se zahrnuje, nebo ve vzkříšení tom se měla zračiti sláva Boží. Dí: *uvěříš-li;* nebo nevěrcům by nebyl zázraku učinil. Všady vymáhal víru co podmínku svého divotvoření, jak již o tom několikráte praveno. Vlídne jí vytýká, že tak brzo zapomněla na řeč Jeho a spolu jí dává největší útěchu najednou, že vzkříšení bratra jí odsloní slávu Christovu a Otcovu. Marta věřila v Christa sice 27., ale se povahovala na nejistotě stranu toho, zda skutečně Lazara vzkřísí; té výše nedosáhla víra její dosaváde, ač ovšem i zatonulost její vbolesti ji tu vmluvěnu činí.

Nyní tedy *odňali kámen* z místa, kde ležel. Každý má kámen svůj více méně tvrdý, více méně těžký, poněvadž každý má obyčejně zlé více neb méně zastaralé. Každý cít to, každý čij to a volej ku Christu, aby mu odvalen byl kámen. Mohl divem odvaliti Pán kámen; ale neučinil toho, abys věděl, že sám musíš přičiniti se o napravení své. Ale i pro pastýře duší příklad Páně tu svítí jak modliti se má o duši sobě svěřených obrácení a jak úsilně se namáhati, aby kámen úrazu z osady jeho se odvalil. Načež *Ježíš pozdvihl oči svých vzhůru* jak činíváme při modlitbách; a spolu to činil, aby ukázal, odkad moc tu k činění divů béře. Pán tak jist jest, že Otec spolu s ním bude při tom, jež před se béře, vzkříšení Lazarovu, jakoby již byl Lazara oživil a tudy

ne v prosbu, nébrž v díkůčinění se vylévá. *Otče, děkuji tobě, že ses uslyšel mne.* Mylně se domnělí někteří, že čási modlitby Páně tuto od Jana byla vynechána a že Pán dřív soukromě, tiše a bezhlasno se modlil, aby Otec mu dal vzkřísiti Lazara. O tom nic nepovídá Jan. Nébrž vědomí Páně tu docela splývá s úradkem Otce, Syna svého divem tím oslaviti. Otec předešel prosbu Jeho a uslyšel Jej dříve než-li prosbu pronesl. A tudy neprosí nébrž dále dí: *Já pak věděl jsem, že vezdy mne vyslycháš; ale pro zástup, jenž okolo stojí, řekl jsem, aby uvěřili, že jsi Ty mne poslal.* Dvojí věc tedy činí, nejprvé děkuje za vzkříšení Lazara a nápotom potvrzuje ve víře ty, jenž tuto jsou, aby přesvědčili se, že Otec Jej poslal a že divy Jeho nepocházejí odjinud, ne snad z moci nepřítelů Božího, leč od Boha. Jestliže Bůh Is. 65, 14. vece o chudých: *Dříve než-li zvolají ke mně, vyslyším je*, čím více to platilo o Christu, jehožto každý krok byla modlitba a jenž všechno jediné a výlučně ke cti Otcově vykonával, jenž s Otcem neustále v jednotě trval a jenž v sobě býti božskou mocnost dokonale věděl. Dí: *Já vim, že mne vezdy vyslycháš; v poměru zajisté Syna Božího složeno jest, že vůle Jeho není odloučena od vůle Otcovy a že mu vědomí vůle Otcovy ustavičně přítomno jest.* Ač pak 5, 17. sám to působí co Otec, předce v modlitbách si vede Pán, poněvadž toho poměr Syna k Otcu vymáhati zdá se. Dí: *vezdy*, to jest nechat již prosím nebo neprosím. Ješto ale Otec vezdy Syna vyslychá, zbytečno bylo by, aby Syn toho tu dotýkal, také toho nečiní pro sebe, nébrž *pro lid, jenž okolo stojí, aby uvěřili, že ty mne poslal.* Není smysl, že by se pro lid ten vyléval celou modlitbou, nébrž v modlitbě praví, že Jej *vyslychá Otec*, aby lid všechny zázraky Jeho nejnému než Otcu připisoval. U jiných divů nevidíme Pána takovou modlitbu pronášeti a se k Otcu táhnouti a tak snažně pečť nebeskou jim přičíněti; z toho již znáti, že tuto vrchol divů nalézáme a že tu spatrujeme svrchovaný dar Otcův Synovi propůjčený a svrchovaný výjev slávy Synovy.

Předeslav modlitbu Pán mocná slova vysílá z úst, jimiž co tam při stvoření světa působí. *Hlasem velikým zvolal: Lazare, pojď ven.* V hlase tom se ozýval předběžně hlas, kterýž druhdy zavzní v den soudný a veškeré lidstvo k životu zbudí. Jménem jej volá jakoby žil nebo Bohu všickni lidé žijí. Nedí: *Ve jménu Otce pojď*; nedí prosebně: Otče, vzkřes ho! Nébrž svémocně mluví. Jinde, u jinocha v Naimu a u Jairovy dcery pravil mrtvým oněm: *Vstaň, probuď se, eisegou, ἐγέρθητι.* tuto ale volá: *Sem ven, vyjdi ven, pojď ven*, což ihned následek vzkřesu v sobě

obsahuje a vhodně se praví, ješto z pečery vyjítí mu přišlo. *Na slovo Páně ihned vyšel Lazar obvázan jsa pásmicemi na nohou a rukou, a tvář jeho obvázána byla potnicí.* Byl zaobalen, jak se děje umrlcům, na nohou, rukou a tváří, ale ovšem tak, že nebyla noha k noze, ruka k ruce přivázána, sic by jenom opět divem byl se pohybovati mohl. Byl *volně* zaobalen, tak že pohybováním se stuhý a úvazy více uvolnovaly. Nedal Pán napřed odvinouti stužek a povojů, dí Ambrož, aby očima uvěřili ti, jenž nechtěli uvěřiti myslí. Nebo odvalivše kámen, vidouce mrtvece, cítíce smrad, odvíjejíce povoje nemohli se nepřesvědčiti, že mrtvým byl kdysi ten, ježto viděli nyní vzkříšeného. Tvář jeho byla obvinuta potnicí, šatou, jak u Židů v obyčeji bylo při lidech mrtvých činiti. Byla to potnice, kterouž kládali o hlavu umrlcovu na památku, že v potu tváři musel jísti chléb Gen. 3, 18. a že nyní z toho odpočine. Někteří myslí dvojí div se tu vyskytati, jeden vzkříšení samo, druhý pak okolnost, že ač byl svázán a oči měl zahaleny, předce volně pohyboval se. Leč lépe jiný výklad má, ježto jsme výše položili. Posléze poručil Pánu, aby rozřešili a rozvávali jej a dopustili mu *odjiti*. Nechtěl Pán s Lazarem jíti, aby se nezdálo, že ho jako v nějakém triumfu vede. Ostatně rubáš se pod dotčenými rouchami a pásmicemi nalézal,

Tak skončil se div divoucí a Pán, jakoby nebylo se nic ozvláštněho stalo, opět do koleje obyčejného života zahýbá, jak tam Jairově dceři jísti dání poručil. Veškery okolnosti ale zázračné události té povahu tu do sebe mají, že očividně o skutečném zázraku veškeri lidé se přesvědčiti museli; kámen, jež sami odvalili, člověk, jež vyjítí viděli, roucha, potnice a šety, ježto mu odvávali, chod ten, jimž jej odjiti spatřili, všechno to přesvědčiti je muselo o tom, jak veliký div tuto stal se. Na evangelistu Jana div ten učinil veliký dojem, jak viděti také ze způsobu, jakýmž sobě počíná při vyličování jeho vcházejí v nejmenší okolnosti. Žádné jiné vypravování není proniknuto takovým ohněm a tak pohyblivou živostí, jak toto, v němž pŕtka se tmami světa, povědomí vyšší Páně podstaty, nezamračný poklid dně Jeho a jistota vítězství se vylicuje. Nemalý dojem činil zázrak ten na Spinozu a ovšem, kdyby mu nebyl chřestýs a hroznýs pantheismu bránil, bylby jak sám vyznal, zázrak ten ho ku křesťanství přivedl. V něm se obrazně ano makavě vylicuje, jak druhdy se při vzkříšení díti bude. Páchl mrtvec již, vece sv. Aug., ale mrtvola měla podobu lidskou, v poslední soud oživne prach k tělu pletě.

V divu tom spolu se dvěma jinýma

vzkříšeníma ode dávna obraz hříchu a pokání nalézáno. Pán, vece Řehoř Vel. mor. 4, 25. děv u domě, mládence u brány, Lazara v hrobě vzkřísil. Doma se nalézá, kdo ve hříchu vězí; u brány jest, kdo hříchem svým veřejné pohoršení dává; ve hrobě jest, kdo hřích v obyčej a zvyk sobě vzal. Sv. Aug. vidí v Lazaru vzkříšeném člověka, jenž na pokání se dal z nepravosti vyniknuv; ten ještě svázán jest, poněvadž svízelové pletě ještě po čas ostávají a zlozvyk nehned dokona přemožen bývá; zrak člověka také zahalen jest, an hřích mhlou poráží a otemnuje duši lidskou. Kázal rozvázati jej Pán, jako-ovou moc od hříchů rozvazovati udělil kněžům svého zákona Mt. 18, 18. O Lazaru našem pravi se, že nápotom do Massilie se dostal a tam biskupem stal a že nikdá po vzkříšení svém se nezasmál. Tři Pán vzkřísil dle tří stáří; a nezdá se, žeby byl více jich k životu zavolal. Eusebius h. e. 5, 17. o Quadrátovi sice praví, že se v apologii své odvolává na uzdravence a vzkřísence, kteří ještě za jeho věku žili, t. j. na začátku druhého století; ale výrok ten velmi všeobecně se nese, tak že z něho na jisto o víceru vzkříšených ode Pána osob zavíratí nelze. Musíme ještě přidati, že ostatně nedivno, že při odsouzení Christa Pána toho divu neužíváno; Židům šlo o to, aby žaloba jejich politickou povahn do sebe měla, apoštolé a přátelé Christovi nebyli slyšáni, a Pán sebe zastávati nehodlal.

S jakým úspěchem a prospěchem se ale nejbliže potkala zázračná událost tato? O tom vypravuje dále:

45. Mnozí tedy ze Židů, jenž byli přišli k Marii a k Martě viděvše, co učinil Ježíš, uvěřili v Něho. 46. Někteří ale z nich odešli k fariseům a pověděli jim, co učinil Ježíš. 47. Sebrali tedy velekněží a fariseové veleradu a pravili: Co učiníme, an ten člověk mnoho znamení činí? 48. Necháme-li Ho tak, všickni uvěři v Něho a přijdou Římané a odejmou naše místo i národ. 49. Jeden ale z nich, Kaifáš jménem, jsa veleknězem léta onoho, řekl jim: Vy nevíte nic, 50. aniž pomýšlíte, že prospěšno jest vám, aby jeden umřel člověk za lid a celý národ nezahynul. 51. Toho pak od sebe neřekl, nébrž jsa veleknězem léta onoho, prorokoval. že Ježíš umříti měl za národ 52. a netoliko za národ, ale aby syny Boží, jenž byli rozptýleni, shro-

máždil v jedno. 53. Od onoho tedy dne uradili se, aby usmrtili jej.

Dojem divu toho nemohl býti mal. O Lazaru nic se nepraví, jak naň div působil, o sestřích a jich radosti nevýslovně podobně mlčí sv. Jan. Za to vypravuje: *Mnozí tedy ze Židů, jenž byli přišli k Marii a k Martě, viděvše, co učinil Ježíš, uvěřili v Něho.* Tak spásitelně jest dobře činiti! Nemocné navštěvovati a jim k službám se propůjčovati s velikým požehnáním se setkává; hledáš člověka a nalezeš Christa. Tak Židé, co navštívili Marii a Martu ve smutku, divem tím povoleni jsouce uvěřili v Ježíše. Ač víra jejich nedosáhla hned výše té, na kteréž se lidé jiní na př. apoštolé nalézali, předce uvěřili a rostla víra jejich, jak roste zaseté símě v dobré půdě. Řecký text vynechává slova: *A k Martě, jedinou Marii klada, pro krátkost a znamenitost Marie.* Avšak nevšickni dojem ten zachovali a jim věsti se dávali; mnozí zajisté brzo se ve své zarytosti zpatovavše a všem citům šlechetnějším výhost davše, jiní zase vyobcování z církve se bojíce a ještě jiní, jenž jenom na příležitost Christovi příkoří ustrojiti čekali, odešli k fariseům a vysoké radě, aby oznámili, co se dalo. *Někteří ale z nich odešli k fariseům, vypravuje sv. Jan, a povídkali jim, co učinil Ježíš.* Fariseové jsou ti fariseové, co z velerady byli. Tím chtěli se lidé ti ujistiti, aby nebyli zctitele Christovy držáni a z církve vyobcováni, ješto 9, 22. všem, kdo by Ježíše vyznávali, tím se hrozilo. A druhí si chtěli zá-lusk a zlobu svou na Christu schladiti. Velerada uznávala, že věc ta velmi důležitá jest a že o ní místněji poraditi potřebí bude. *Sebrali tedy, vece sv. Jan, velekněží a fariseové veleradu a pravili: Co učiníme, an ten člověk mnoho znamení činí? Necháme-li Ho tak, všickni uvěři v Něho a přijdou Římané a odejmou naše místo a národ.* Shromáždili se údové velerady, aby o věci té pojednali a co by se vidělo, ustanovili. *Co učiníme,* praví oni, či jak v řeckém a latinském vlastně v praesentě stojí: *Co činíme, což větší důraz má a naléhavěji dopadá. Co činiti, an člověk ten mnoho divů činí? Člověk ten povídají s pohrdou. Uznávají tedy, že mnoho divů skutečných ode Pána se stává a táží se, jakby se v té příčině vyhraditi měli? Byla věc nejbližší a docela přirozená jenom ta, aby v Pána uvěřili, an takovými divy se nepochybně dokázal býti Synem Božím. Ale toho nečiní ti, jenž v radě slovo a předek vedou, nébrž zhola ustruvše ve své zarytosti na tom, že Ježíš nemůže a nesmí Mes-siášem býti, urazují se o tom, jakých by se chopiti měli prostředků, aby Pána sklídili. Tak nemohou divové sebe větší toho, kdož*

nechce, z nevěry vyvést. Již věděli, že pouhé na Pána, že sobotu ruší, scítání nemůže tu prospěti, a že to samo zhola nestací, aby na hrdlo Jej obžalovati mohli. Věděli také, že v samé veleradě Pán nejdou má ctitele, proti němuž silnější zbrojí opatřiti se musejí, mají-li záměrem svým proniknouti. Tudy počínají líčiti nebezpečí, jenž nastane, kdyby Ježíš za Messiáše uznán byl: *Necháme-li Ho tak, uvěří všickni v Něho a přijdou Římané a odejmou naše místo a náš národ.* Slova naše a náš s důrazem na prvním místě kladou, Pokládají o messiáši politickém a své vlastní liché náhledy Pánu připisují. Zminují, že se za krále politického vyhlásiti dá, že se válka povšechně po Judei roznítí, lid s ním proti Římanům se zhouří a pro nedospěch a pro převládu Římskou přemožen a *odejmu*, t. j. docela zotročen aneb i s *místem*, jak dokládají, vyhlazen bude. *Místem* jedni chrám rozumějí podlé Act. 5, 13. Jiní *místem* slyší Jerusalema, sídlo synedria a celé židovské hierarchie a vykládají v ten smysl, že *přijdou Římané* a město Jerusalema i národ židovský vládě a právomocnosti synedria odejmou, ješto neumělo pořádek udržeti. Podlé slov těch by člověk za to měl, že jim neleželo jiného na srdci leč jediné blaho národa; ale naopak o národ a o všechny vyšší idey zhola nedbali, o své důstojenství a mocenství toliko pečliví jsouce. Pravá příčina, která jimi hýbala, se udává Mt. 27, 18. že z nenávisti a závisti Christa odsuzovali. Ale s tím svým záměrem se tají a vystrkují, sami sebe šálíce, docela jiný důvod na odív. *Přijdou Římané a zahubí nás.* Nemusí-li nám divno býti, že lidé ti messiáše politického žádostiví nyní politického messiáše se bojí? Ovšem ale jenom na bílo tak mluvili a sami sebe a jiné mámili. Nébrž právě zarytostí svou a neuznáním Christa přivedli se na tu mizinu, které se tuto postavě od Christa Ježíše obávají; nebo ustruvše na messiáši politickém, vydali se nápotom v moc politických šejdřů a lichometníků a byli příčinou vyvrácení chrámu a Jerusalema a příčinou vyhlazení celého národa. Časné věci ztratiti se báli, vece sv. Aug., a na život věčný nepomýšleli, a tak o obě se připravili. Což bohužel nejdou se přihází, a církev tam nebezpečnou býti se klade, kde průchod záhubným bludům a nevěrám zjednan býti má.

Nehned ale všickni k náhledům tím o Římanech a o politickém Páně messiášství přistoupi a přátelé Páně zastávali bez mála Pána ukazující na to, že zhola jiné povahy jest to, co Pán zamýšlí. Nebo neušelliž, když Jej králem učiniti chtěli? Nevedlliž život strohý, prostý a opovržený? Zda měl, kde by hlavu položil? Když ale se nemohli dé-

leji na ničem ustanoviti, an bez mála důvodové obhájců Páně také n samých mnohých předpojatců převládati počínali, tedy velekněz Josef Kaifáš přetal všeliké o té věci hádání. *Jeden z nich, dí sv. Jan, Kaifáš jménem, jsa veleknězem léta onoho, řekl jim: Vy nevíte nic aniž považujete, že prospěšno jest, aby jeden člověk umřel a celý národ nezahynul.* Tak mluvil v nadutosti a pýše své je z nevědomosti a z nerozváživosti káraje. Slova jeho pocházela spolu z rojitřenosti proti Pánu a z nedočkavosti; tudy radí, aby ihned nalezli, by jeden člověk, t. j. Ježíš usmrčen byl pro zachování celého národa. Byl Josef Kaifáš (Jos. Ant. 18, 22.) veleknězem, jak dí Jan, léta onoho. Jméno Kaifa jest totéž co Kéfa hlava, jež Pán prvopapostolu dal; a není bez významu, že tehda když starý Zákon za své vzal a Zákon nový nastal, hlavy obou těch úmluv stejné jméno měli. Nastiňovalo se, že přestala stará skála roztrolení svého očekávajíc, a že nová skála, nový řád věcí nastane a že všechna moc ze staroskály na novoskálu přenesena jest. O Kaifášovi jsme již Mt. 26, 3. Luc. 3, 2. mluvili. Rčení *léta onoho* zří jen ku přítomnosti bez ohledu na minulost a budoucnost. Nádarmo slova ta nemálo nesnáze přičinila vykladatelům; snadno přijmouti můžeme, že sv. Jan proto přidal okoličnost tu, poněvadž pod prokuratory Římskými veleknězové zhusta z úřadu svého složení bývali a tudy zdálo se příhodno, jméno onoho udati, jenž léta odchodu Páně veleknězoval. Annáš sám byl dříve biskupem, a složen byv s toho důstojenství věděl patero synů svých a zeta svého Kaifáše k veleknězství přivésti. Nejdou z nich právě jenom jeden rok provozoval důstojenství svoje a tudy té frázy tím snadněji užívá sv. Jan. Římané všelijak prohlédali, aby důstojenství velekněžské čím nejvíce snížili, aby v kramolách politických jim váhou svou nesnázi činiti nemohlo. Jiným se zazdalo, že Kaifáš se svým tchánem Annášem se s povolením a uplacením Římanů na tom usnesli, aby každý ob jeden rok biskupský úřad záměnou vzájemnou vedli. Obůj náhled výborně se hodí k tomu, co Luc. 3, 2. Jo. 18, 13. Act. 4, 6. čteme, kdež Annáš s Kaifášem vezdy v stejné důstojnosti přichází. Leč náhled o smlouvě na holičkách spoléhaje a důvodů žádných nemaje, nemůže obstáti. — Kaifáš velekněz veleradu namluvil na svou stranu, ač nedosti šetrně s ní zacházel, praviv jim: *Vy nevíte, aniž pomýšlíte.* Byl on ze strany Saducejské a o té Josef v Ž. Válce 28, 14. praví, že mezi sebou nedvořile zacházejí a se svojimi rovně jak s jinými kruté si počínají. *Vy nevíte, aniž pomýšlíte, vece, že prospěšno jest vám, či, jak řecký text čte, nám, což jedno jest, nejprvé*

vůbec nevědomost, potom pak neopatrnost v té, o které se jedná, záležitosti jim vytýkaje. A radí jim, aby to, při čem druzí ostávali jenom v návštěj, ku konečně závěrce přivedli. *Lépe jest, aby jeden Ježíš umřel za lid a celý národ nezahynul.* Slovo *lid*, λαός a slovo *národ*, ἔθνος totéž značí; prvé hledí k důstojenství theokratickému Israelitů, druhé ku množství politickému. Řeč Kaifášova nechce jinému leč smrti Christa pro domnělé zachování národa židovského. On neprohlašoval leč ku politickému zachování národa svého, aby nezahynul, t. j. politickou samostatnost neztratil. Ale vyšší moc slova Jeho tak nastrojila, že o mnoho více vypoovídala, než se Kaifáš domýšlel a než zaměřil pověditi. Slova Jeho spolu prorocká byla. *To pak, dí Jan, od sebe neřekl, nébrž jsa veleknězem léta onoho, prorokoval, že Ježíš umříti měl za národ, a netoliko za národ, nébrž aby syny Boží, jenž byli rozptýleni, shromáždil v jedno.* Od sebe mluvíti jest ze svého povědomí a o své ujmě mluvíti; prorokovali jest z nadšení a vnuknutí Božího mluvíti. Dokládá léta onoho veleknězem byl; nebo rok, v němž Christus umřel, jest rok z celé historie nejpamátelnější; národ jest lid israelský. Syny či dětmi Božími rozumí pohany, jak očividno jest; je nazývá dětmi Božími, poněvadž v ustanovení a radě a předvědoucnosti Boží předzřízení byli k víře v Christa a tudy k synovství Božímu. To jest, co pravil 10, 16.: *Jiné ovce z jiného ovčince mám, jež také přivedu*; což tuto slovem *shromáždím, seberu* praví, kteréžto slovo zvláště o ovcech se říká. Smrti Páně teprv mezidví a přehrada mezi pohanstvem a lidem Božím snešena, zrušena a zbořena byla a po smrti Páně teprv Duch sv. na apoštoly vstoupiv a jim velikou horlivost spásy lidské v útrobu vstípi v po světě je rozeslal. Že slova Kaifášova prorockou povahu dosáhla, šlo z velekněztví jeho, vece sv. Jan, ač Kaifáš toho sobě zholá povědomí nebyl. V starém Zákoně odesílání byli Židé k veleknězi o poradu Ex. 28, 30. Num. 27, 19. nn. Deut. 17, 9. 1. Reg. 28, 10. a náhled ten a právo prorocké veleknězovo zachovalo se přese všechnu nedokonalost a nehodnost lidskou. Jádrem kněžství jest blíže Boží a bližnost, vniterná spojenost s Bohem, a ve veleknězi důstojnost kněžská vrchovala. Tudy mohl velekněz aspoň jednou před tvář Boží do svatosvatyně vcházet i a v rozhodné době se směl, nébrž měl s Hospodinem raditi Num. 27, 21., a proto nosil úry a thůmy co nějaké toho rukojemství na srdci svém. Ne pro hodnost Kaifášovu dána mu přednost ta, nébrž pro důstojenství, v němž postaven byl a Bůh užil ústa jeho k vypovědění pravdy, srdce jeho nedosáhnuv. On o spásu jednal

národu israelského, ale Bůh rozšířil výrok ten, že se ke všem vyvoleným Božím ze všech národů odnášel a rozprostíral; nebo v novém Zákoně nastoupili vyvolenci všech národů na místo vyvolenců z Israela. Tataž slova u zlého člověka k zlému, u dobrého k spásě užití se mohou. Bůh přinutil Kaifáše právě tehdy předpovídati slávu Páně skrze víru ve všech národech, když on a velerádci ostatní usoudili usmrtiti Pána, aby zamezili, by nikdo v něj nevěřil. To jest ta ironie, kterou prozřetelnost božská vedla. Kaifáš tu Israelity zove *národem* nepak *lidem*, ješto důstojenství jeho přestati mělo. *Syny či děti* zve předvěstně ty, jenž v Christa uvěřiti měli. *Rozptýlenými* slují vyvolení synové, poněvadž od doby věže babelské roztroušeni byli a v národy rozlišení a tam po mnohých a rozličných bohách a lichých náboženstvích se rozbloudili. Shromážděním v jedno nerozumí jedno místo, nébrž jednotu, společnost, nerozdílnou obecnost. Proti vůli prorokoval v starém Zákoně Balaam Num. 24. a nevěděl sice, že prorokuje, což ale nevádí, ješto víme, že proroci zřídka veškerého dosahu a dovalu slov svojich a celého smyslu jich dostíhali. Kněžství má posvátnost i v nehodných osobách a Bůh chce, aby se jim čest dala. Veliké pravdy Bůh nejednou od nevěrců vypoovídati dává, aby se bohovědci nevydali v hrdost a na svatost svou nepysněli. Mocné to slovo Kaifášovo pronesené s hrdostí a na se vzatou neomylností působilo také mocně na radu, že většinou zůstala na tom, aby Christus usmrčen byl, dáleji toliko o to jednají, jakým činem a obyčejem by nejpříze a nejlépe to provedli. Od onoho tedy dne uradili se, aby usmrtili Jej. Pán o všem tom dověděl se od těch údů velerady, jenž přátelé Páně byli. A nechť je ihned jim v ruce padnouti, ustranil se, jak dáleji Jan vypravuje.

54. Ježíš tedy již zjevně nechodil mezi Židy, nébrž odešel do krajiny oblíž pouště do města, jenž slove Efrém a tam zdržoval se s učeníky svými. 55. Byla pak blízka pascha židovská a vstoupili mnozí do Jerusalema z podkrají před paschou, aby posvětili sebe. 56. Hledali tedy Ježíše a povídali ve spolek ve chrámě stojíce: Co se vám zdá, že nepřišel k svátku? 57. Vydali pak veleknězi a fariseové rozkaz, aby, zví-li kdo, kde jest, oznámil, aby jali Jej.

Dovědév se Pán od Nikodéma neb Josefa z Arimathie, tajných učeníků svojich ve veleradě, že se byli nepřátelé o bezživoti

Jeho usnesli, *nechodil již zjevně mezi Židy, nébrž odešel z Jerusalema a z okolí jeho, an tu nebezpečno pro Něho bylo a odebral se do krajiny oblíž pouště do města, jenž slove Efrém a tam se zdržoval s učeníky svými.* Do Efréma šel, městečka k severu od Jerusalema blíž Bethela v. V. Ž. 4, 9, 9. položeného, asi dvě hodiny dalekého, na pomezí a u samé pouště; bez mála jest to nynější vesnice Taiyibeh. Nechtěl před časem svým od nepřátel polapen býti a čas k tomu od Otce určený byla pascha nejbliže příští, kdež co Beránek paschální, k němuž ten celý starozákonný obřad prohlídal, ke spáse lidstva umřítí volil. Nebo to řád Boží sebou obnáší, abychom v čas pronásledování se kryli a se tajili, aniž se vydávali v nebezpečí, až by povinnost nás ze skryše povolala. Blažen, kdo přijímá Christa v čas pronásledování a Jemu se klaní, ač by svět se mu rouhal. Blažen, kdo s Christem v zátiší a ústupu rozejmá. *Do krajiny se odebral, di; krajina či venek stojí tu naproti městu Jerusalemu. Spolu chtěl Pán tam v zátiší tom ke smrti se připravovati, an již doprchal čas a blízka byla pascha a již lidé z podkrají či z venku do města Jerusalema se odebrali a odebírali k svátkům. Byla p.c.k., vypravuje Jan, blízka pascha židovská a vstoupili mnozi do Jerusalema z podkrají před paschou, aby posvětili sebe. Dí, aby se posvětili, t. j. připravili, aby se obětmi a obřady očistili a v tu čistotu zákonitou se postavili, ve které by jim bylo dovoleno, svátek ten slavně slaviti. Nebo kdo levitský se pokálel, zdržovav se mezi pohany, nemocnými, mrtvými a jinakým během, ten ještě dříve než počala slavnost, do chrámu*

přibyl, aby se očistiti mohl očistami, obětmi a obřady. Tito lidé očistovali se k stínům: čím více my k tělu Páně to činiti máme. *Ti lidé, vece Jan, hledali Ježíše a popírali vespolek ve chrámě stojice: Což se vám zdá, že nepřišel k svátku?* Rozmlouvali o Christu mezi sebou a zvídali vespolek, zda asi Pán k velikonoci přibude. A an již přede dvěmi ta pascha se nacházela, tudy se ohlédali po Něm a nevidouce Ho nikde, tázali se vespolek: *Což se vám zdá, že nepřichází, neb nepřišel k svátku?* Leč lépe čte řecký text dvojitou otázkou: *Co se vám zdá? Nepřijede-liž k svátku?* Dle vulgáty se předpokládá jistota, že nepřijde, a táží se jen po příčinách, proč Pán dosud nepřišel do města. Dle řeckého textu se jenom nejistota a pochybenství vytýká. Povstala pochybnost ta pro vydaný rozkaz o něm. Tím více pak otázky ty mezi sebou opakovali, čím více se byli o tom ujistili, že *velekněží a fariseové rozkaz dali*, bez mála ihned po onom předešlém sezení v radě, o němž v. 53., aby, *zvi-li kdo, kde jest, oznámil, aby jali Jej.* Kdo kde Pána zastihne, ihned měl ohlásiti, aby se Ho zmocniti mohli. Všickni lidé se připravovali k slavnosti paschální, vece sv. Zlatoúst, fariseové pak a velerádci jakou přípravou se k svátku strojili! Kdež měla vrchovati pobožnost, tu se oni povyšují k svrchovanému zločinu, a kdež konali památku vybavení svého, tu ustrájeli léčky k zajmutí nevinnosti. Tak posud jedni hledají Christa, aby se skrze Něho posvětili, a jiní Ho právě tehda ukřižují. Leč Pán nezůstal napořád oblíž pouště o samotě, nébrž sám také ustrojil se ku pasše, o čemž v následujícím.

Hlava XII.

Maria Pána pomazuje 1—8., an Jidáš reptá; fariseové ukládají o bezéivoti Christovo 9—11., kterýž na oslátku do Jerusalema vjíždí 12—19. Dále se vyskytá poslední veřejná řeč Páně 20—36., v níž 20—28. o brzkém oslavení svém a 29—33. o vyvržení ďábla jedná a 34—36. lid vliďné k chození ve světle napomíná. Posléze 37—50. Jan evangelista připojuje o výsledcích kázání a skutků Páně, totiž o nevěře Židů a o nevyhnutelnosti víry v Christa.

1. Ježíš tedy šest dní před paschou přišel do Bethanie, kdež Lazar byl umrlec, jež vzkřísil Ježíš. 2. Učinili pak Jemu večeri tamto a Marta

posluhovala, Lazar ale jedním byl z těch, co stolovali s ním. 3. Maria tedy vzala libru masti z nardu pravého drahého a pomazala nohy Ježíšovy a otřela nohy Jeho vlasy svými; a dům naplnil se vůní masti. 4. Řekl tedy jeden z učeníků Jeho, Jidáš Iškariotský, kterýž hodlal Jej zraditi: 5. Proč tato mast neprodala se za tř sta denárů a nedalo se chudým? 6. Řekl pak to, ne že o chudé dbal, nébrž že zloděj byl a tobolu máje, to co se vkládalo nosil. 7. Řekl tedy Ježíš: Nechte ji, aby na den pohřbu mého zachovala ji. 8. Chudé zajisté ve-

zdy máte s sebou, mne ale nevezdy máte.

Tuto se stýká sv. Jan se dvěma synoptiky, Matoušem a Markem, kteří oba o tom pomazání před umučením Mt. 26, 6. nn. a Mr 14, 3. nn. výslovně mluví. Sv. Lukáš o tomto pomazání nemá; jiné pomazání Páně, o němž jedná v sedmé kapitole ku konci 7, 36. nn., stalo se roku dřívějšího a nesmí se másti s tím pomazáním pozdějším. My slušně ku dotčeným místům prvních dvou evangelistů se táhneme a tu málo něco poznamenání přičiníme.

Ježíš tedy, vece sv. Jan, šest dní před paschou přišel do Bethanie, kdež Lazar byl umrlec, ježž vzkřísil Ježíš. Klade spojku *tedy* a poutá vypravování o večeri ku předešlému Páně pobytu, dálejšek přičiněje a přetržené vypravování znova ujímaje. Jak jsme slyšeli, byl Pán po vzkříšení Lazara, seznav úklady Židů opustil okolí Jerusalemské a odešel z Bethanie severně do Efréma 11, 54. Odtad již ku pasše poslední se ubírá v naší kap. a sice šel z Efréma skrze Jericho, jak nám druzí evangelistové doličují Mt. 20, 29. Mr. 10, 46. Luk. 18, 35., načež do Bethanie se odebral. Přibyl tam šest dní před paschou, to jest v pátek, načež mu v sobotu vystrojili hostinu a On v neděli vešel či raději vejel slavně do Jerusalema. Večeře paschalná se slavila, když čtrnáctý den nisana přecházel do patnáctého, což se k večerou ve čtvrtek tentokráte dalo. První den plynul od pátku z večera do večera v sobotu, druhý den od soboty z večera do večera v neděli, až konečně šestý den trval od večera ve středu do čtvrtka k večerou. Synoptikové tak věc vypravují, jakoby Pán byl z Jericha přímo do Jerusalema se podal; pochodí to odtud, že se jím vidělo pomeškání Páně v Bethanii mlčením pominouti. Ale ihned potom dostavují vypravování o tomto pomazání, o kterémž Jan tu jedná a při tom dne, kdy se to stalo, neudávající, nepotýkají se nijak s Janem, jak to při Matouši na svém místě dotčeno. Vypravování jejich o vjezdu Páně nevylučuje tohoto Páně v Bethanii pomeškání; Pán objednav sobě oslátka dal je den před svým vjezdem do Bethanie dovésti. Viz ostatek u Mt. a u Mr. na dotčeném místě.

Pro důležitost věci opakuje Jan dále o Bethanii: *Kdež Lazar byl umrlec, ježž vzkřísil Ježíš.* Tam pak v Bethanii učinili *Jemu večeri. A Marta posluhovala, Lazar ale byl jedním ze spolustolitelů.* Byla to hostina pro vzkříšení Lazara daná. Marta hospodyně a pani v domě posluhovala, ač majíc zástup sluhů a služek, nebo kde Pán přítomen byl, tam na každého slušelo slou-

žiti. Lazar seděl za stolem, aby zřejmo bylo, že docela zdraví svěžího jest, a že na něm žádného úchabku od smrti nezůstalo. Měla ta hostina představovati věčnou hostinu, které po vzkříšení z mrtvých všem blažencům se dostane. O tom, že hostina u Šimona prokazence držána a kdo ten Šimon byl, ježž apokryfy otcem Lazarovým činí, jsme u Mt. 26, 6. místněji jednali. A co činila Maria, ta duše hlubokocitá? *Maria tedy vzala libru masti, dí Jan, z nardu pravého drahého a pomazala nohy Ježíšovy a otřela nohy Jeho vlasy svými; a dům naplnil se vůní masti.* Hostům se obyčejně nohy umyly; je mastiti drahou mastí a dokonce vlasy otíratí byla služba řídká s velikou úctou spojená. Jiní evangelisté mluví o mazání hlavy, Jan dokládá, že také nohy Jeho pomazala; tudy to množství masti, ješto láska neskrbí, nébrž i přes míru jedná. Drahá byla mast a pravý nard obsahovala. Počiná sobě jako bývalá bohatá hřišnice a tím svým jednáním nám dává na jevo, že ona jest Maria Magdalská, jenž toli se byla ve světě kochala a toli jemu obětovala. To vše chce nyní Pánu věnovati a praví sobě, že tu ničím se nemá oštítati, že celý svět nemá dost drahých pokladů, jichž by ke službě a úctě Pána užiti náleželo. Volila milovonnou mast k té úctě. Ve vůni síla se jeví okřevná a okřepná, omok to života. Staří národové mrtvolý balsamovali od spráchnivění a ztýření je uchrániti hodlajíce. Písmo svaté sličnost pobožného života k libovonné masti přilicuje. Myrha, kasia a aloa vanou z oděvů církve, jak cnosti její líčí Žalmista 44, 9. Při nejedných světech a světicích svatost života jejich po smrti blahovůni z mrtvolý a z hrobu jejich vyplynulou se pronořovala. Blahovůně jest nějaké oddychání rajským vzduchem, jest nějaké nám odtamtud poslané pozdravení. Proto mluví písmo o blahovůni obětí a žertev Bohu věnovaných a kněz při obětování kalicha se modlí, aby oběť vstoupila s libovůní před velebnost Boží. O nardu viz u Mr. 14, 3. Bethania jest obrazem církve. V ní Marta, t. j. účinná láska Ježíšovi v údech Jeho slouží, v ní povstalci z hříchů s Christem stolují, v ní láska rozjímavá prosby vylévá. Vůni dobrého skutku Marie naplněn jest a ustavičně naplňuje se veškeren svět křesťanský, a nebeská vůně náuk a milostí Christových prodechuje a prostoupá veškeren dům církve svaté, vece sv. Augustin. — O Jidášovi dí Jan: *Řekl tedy jeden z učeníků, kterýž hodlal Jej zraditi: Proč ta mast neprodala se za tři sta denárů a nedalo se chudým?* On z přirozené povahy vzal na se úřad výplatce a pokladníka věcí, které Pánu věnovány byly Luc. 8, 3. pro společné potřeby a pro potřebu nuzných a chudých ve svém

opatrování chovaje. Ježíš dopustil mu ten úřad, k němuž schopen zdál se býti více než ke vznešenějšímu jinému a mohl v něm dobytí sobě obezřetností a milosrdným chudých podělováním a o ně se přimlouváním zásluh nemalých. On ale zneužil té Páně mu propůjčené důvěry a tím mu to, co mu mělo a mohlo sloužiti k spáse, stalo se léčkou věčné smrti. *Řekl to, dí Jan, ne že o chudé dbal, nýbrž že zloděj byl a tobohu máje, co se ukládalo, nosil.* Dí o Jidáši: *Co se ukládalo nosil, šéšarašev.* Vkládali se darové ode přátel a sstoupenců Páně k výživě a k rozdávání mezi chudé 13, 29. Luc. 8, 4. O apoštolech nepovídá se, žeby oni také byli svůj peníz k té sumě přidali; tudy otázku tu o své váze necháváme. Slovu *nosil* někteří podkládají význam: odnášel, odbíral, ujímal, ukrádal, jak význam ten vyplývá ze souvislosti, a jakým významem slovo to též níže 20, 15. a Mt. 8, 17. přichází. Jiným se vidí při obyčejném významu ostávat, jak i vulgáta má *portabat*. Ostatně, proč Pán Jidáše snášel, viz u Mt. 10, 4. Nejednou podlá houževnost bere na se pohled spřívosti ano i dobročinnosti. Slova: *jenž hodlal Ho zraditi* stojí v souvislosti s tou stuchlostí jeho. *Za tři sta, vece mohla prodati se mast.* Jak Jidáš představoval vůbec Židy celou povahou svou, tak i tu zobrazuje penězochtivost a peněživost židovskou, která jen všady ku penízi hledí a jejímž měřítkem jenom zisk jest. Neblah, kdo Syna Božího za hřích zrazuje. Kdo srdce oddal hříchu, ten Christa málo cení. Veškery věci Boží stávají se laciny a bez ceny tomu, kdo je váhou víry neváží. Pán podlé své lásky nezapřel Jidášovi, aniž vyzradil skrblost, šejdy a hanbu jeho, příklad nám v tom dáváje, abychom z poklesek bližního nestrojili mu hanbu. Nýbrž odpověděl vlídně a dojemně: *Nechte ji*, aneb dle řeckého textu *nech ji*; ač to na jedno vychodí, ješto tu časoslovo to téměř jen za mezislovce platí. Aby, vece, Pán, *ji*, tu *mast*, na den pohřbu mého zachovala. Není smysl, jakoby Pán chtěl, aby, co ještě po vylití zbývá té masti, zachovala na den pohřbu a ten skutek lásky tuto započatý dokonala, jak se některým vykladačům vidělo; nýbrž Pán dává prorocký a předjemný význam skutku tomu, a vece, že tím pomazáním již napřed pohřebnou čest Jemu učinila. Chce říci: *nechte*, aby co učinila, ostalo a platnost mělo na den pohřbu mého. Jiné čtení řecké, jenž čte: *ona na den mého pohřbu zachovala*, beze spojky *aby*, ač dosti osvědčené, povstalo odtad, že předešlé čtení zdálo se nedosti jasno býti. Dála se Marii veliká krivda od Jidáše a ta ji boleti musela. Ale za to ji vzal Pán v ochranu svou.

A jak bohatě ji hájil! Jiní evangelisté dokládají, že pravil o ní: *Kdekoli hlásati se bude evangelium, i ten skutek její se připomínati bude.* Věčná sláva také na zemi následovala čin její. Zda věděla sama, že to činí k balsmování předchozímu svatého těla Jeho? Mohlož jí, té útlocité duši a v lásku Páně vniklé mysli její, se tajemství to ukrývati? Proto tak hojně a obízně se s mastí vylévala! Láska jest předvidna a předstižna. Láska Otcova strojila Synu triumf za vítězství, jehož smrtí dobyl. Láska Christova před smrtí ustanovila svátost velebnou a láska církve v osobě Marie dává Christovi čest poslední. Úmysl Mariin byl Pána nctiti za to, co jí a bratru Lazarovi prokázal; úmysl Ducha svatého při tom předujatně smrt a hrob Jeho vyobraziti a poctiti. Tak obřadové církve mají v sobě skrytá tajemství, jichž tam neukryli ti, co je zavedli, nýbrž Duch svatý, jenž všecko v církvi řídí a spravuje. Páně zrakům již jasně naskytá se smrt a do záře při hostině vnikají stínové z jeskyně hrobové a Maria skutkem tím, ač nepředvídaně, netak skutek vděčnosti za bratra vzkříšeného, jak raději skutek zbožnosti a díky za vykoupení lidstva vykonává. Aniž Pán dáleji dotýká pokrytství Jidášova, nýbrž vece jen: *Chudé vezdy máte mezi sebou* a vezdy jim činiti můžete dobře. Tím výrokem, jenž nedopatřením opisců v některých rukopisech vynechán byl, Pán jenom mlčením kárá Jidáše s jedné strany, an se strany druhé potvrzuje, že o chudé starati se dlužno. Chud jest, kdo nemá, co mu příslužno. Christus stal se za nás chudým 2. Cor. 8, 9. a místo předložené radosti trpěl kříž Hebr. 12, 2. An mu nejvyšší sláva přísluší, tedy cokoli se mu věnovalo a věnuje, nemůže za promarnění a promrhání se považovati. Teď když sám odešel a církvi odňal přítomnost viditelnou, vstoupili v dědictví Jeho dle Mt. 25, 35. n. chudí, spolu však, ješto Pán ve svátosti u nás bytuje, také chrámové naši. A tudy se druhdy přestědře v nadávání a ozdobování kostelů vylévali křesťané, když pravá ku Christu láska v jich útrobách plápolala. Nýbrž i jinak Christa u sebe máme a můžeme k Němu masti vynášeti. Máme Ho přítomna v duchovních pastýřech, bychom poslušnost k Němu provodili, máme Jej přítomna ve slově, bychom světla Jeho následovali a tak jiné a jiné ctnosti z lásky ku Christovi můžeme vyjevovati a Christa nardem libovonným pomazovati.

Poněvadž pak Ježíš tak blízko Jerusalema pomeškával, nemohlo to tajno zůstati tou měrou, aby se lidé o tom nebyli dověděli. O tom dí Jan:

9. Zvěděl tedy zástup mnohý ze

Zidů, že tam jest a přišli ne pro Ježíše toliko, něbrž aby Lazara uviděli, ježto vzkřísil z mrtvých. 10. Uradili se pak veleknězi, aby i Lazara usmrtili, 11. poněvadž mnozí pro něho odcházeli ze Židů a uvěřovali v Něho.

Zvěděl tedy zástup ze Židů, že tam jest, dí sv. Jan. Slovo *tedy* táhne se ku blíží Jerusalema. Příchozí do Jerusalema Židé se neustále poptávali po Pánu 11, 56. a nyní se ovšem již dověděli, že jest v Bethanii, an Bethanie tak blízko od Jerusalema leží a poutníkům některým na Bethanii do Jerusalema jíti přišlo. Tudy mnozí lidé, Jerusalemané a cizí z krajů přibylí poutníci, vydali se do Bethanie a přišli ne pro Ježíše toliko, něbrž aby Lazara viděli, na němž Pán takový zázrak učinil. Ale tím více zanevěřeli a zanevražili veleradové. Uradili se pak, vece Jan, veleknězi, aby i Lazara usmrtili, poněvadž mnozí pro něho odcházeli ze Židů a uvěřovali v Něho. Rada veliká ustanovila, buď v sezení povšechném, buď v podílné radě, také Lazara co svědka moci a důstojnosti Páně usmrtili, domnějíc se, že když Lazara i Ježíše sklídí, že nápotom dobrého pokoje užijí a v postavení svém se kochati budou. Leč hlavitý záměr jejich byla smrt Christova, a když se jim ta povedla, spokojili se prozatím, až napotom Lazar dle tradice pro ujiti pronásledování do Massilie v jižné Gallii se dostal. Snad vydávali někteří celý ten div za postavný a roztroušeli, že se vše dalo z dorozumění a že Lazar ani mrtev nebyl. Nevěra dobře zná komára cediti a velbloudy polykati. Text řecký čte v. 11. *mnozí pro něho odstoupali od Židů* a přidávali se k Ježíšovi. Nyní opět se synoptiky se schází sv. Jan.

12. Na zejtrí ale zástup mnohý, jenž přišel na svátek uslyševše, že jde Ježíš do Jerusalema, 13. nabrali ratolestí palmových a vyšli v ústřety Jemu a volali: Hosanna, Požehnán, jenž se běře ve jménu Páně, král israelský. 14. A naleznuv Ježíš oslátko vsedl na ně jakož psáno jest: 15. Neboj se, dcero Sionská, aj král tvůj se běře sedě na oslátku. 16. Tomu nesrozuměli učeníci Jeho zprva, ale když oslaven byl Ježíš, tehdy se rozpomenuli, že to bylo psáno o Něm a to učinili Jemu. 17. Svědčil tedy zástup, jenž byl s ním, když Lazara povolal z hrobu a vzkřísil jej z mrtvých. 18. Protož

také v ústřety vyšel Jemu zástup, poněvadž uslyšeli, že učinil to znamení. 19. Fariseové tedy řekli vespolek: Vidíte, že nic neprospíváme! Aj svět vškeren po Něm postoupil.

Vyložen vjezd ten u Mt. 21, 7. nn. *Na zejtrí ale*, vece Jan; to pak se dalo v neděli, jak jsme výšeji o tom mluvili. *Zástup mnohý, jenž přišel na svátek uslyševše, že jde Ježíš do Jerusalema, nabrali ratolesti palmových a vyšli v ústřety Jemu a volali: Hosanna!* Dí: zástup přišel v singuláru, a dále dí *uslyševše* v plurále; poslední způsob jest konstrukce po smyslu. Poutníci ti uslyšeli od lidí, kteří z Bethanie přibylí, o Christu, co se tu praví. Vjezd Páně dál se desátého nisana, kteréhož dne beránek velikonoční se k oběti vyhlídal a volil Ex. 12, 3. Tak chtěl ukázati, že jest tím beránkem, jenž druhdy byl naobrazen. Nabrali ti lidé ratolesti palmových; palma dle Lev. 23, 40. byla také u Israelitů oznamem radosti a oslavy jak i jinde vidíme Ap. 7, 9. 2. Macc. 10, 7. Slova, jež volali, vzata jsou ze Žalmu 117. *Hosanna*, to jest spas Bože, spasen buď, žij a t. d., o čemž při sv. Matouši. Slovo to již za věku Janova tak zobecnělo, že ho Jan bez vysvětlení nechává, ač jindy při slovech hebrejských výklad přičinuje. *Požehnán, jenž se běře ve jménu Páně*, volali slovy žalmu. Což na svém místě u sv. Matouše vyloženo. Slova, jež přidávají: *Král israelský* lidé ze svého přidali a tím vyznali, že v Ježíši spatřují krále Messiáše, jež lid vůbec dle prorockých předpovědí očekával. To byl den slávy pro Pána. Scházelo jen, aby se celý národ se všemi představenými byl k volatelům slávy přidal. Ale právě toho nebylo. Očekávali oni jiného krále, krále pozemského a tužba po vládě světa přitlumila touhu tajemnou v duši ukrytou po spáse nesmrtné duše. Svrchovaná tužba duše se nese k najití Toho, jemuž by co králi žádby své dvořiti mohla. Nepokojno jest srdce, nenajde-li krále svého a neblaha jest duše, která volí něco neb někoho králem mimo svrchovaného Pána. Jest v ní jak na rozbouřeném moři; loď její se vlnami pochtí zmítá, pochybenství na ní dotírají, práznota se na ni dobývá, tma a útrapa ji ovládají. Když ale Christa králem tužby, žádosti a vroucnoty své volí a Jemu se zcela odevzdá, mizne prázeň a bouře; poklid a rád se po duši rozkládají a ji blahem naplňují. U nás jest při každé příčasti či komunii pro Ježíše vítězný den, jestliže následujeme těch, kteří zde Christu Pánu v ústřety vyšli. I vyjděte v ústřety bobomilé duše, vece Lallemand, a předejděte Pána, když k vám přibytí hodlá.

Vezměte palmy do rukou co význaky vítězství svého nad zlozádostmi. Všecko, co na vás jest, žehnej a dobrořeč mu a oslavuj Ho.

Sv. Jan veškeru tu posvátnou a vele-slavnou událost známou býti pokládaje, jenom ještě některé okolnosti dotýká, která se mu zvláště důležitou býti vidí. Praví: *A naleznuv Ježíš oslátko vsedl na ně, jakož psáno jest: Neboj se dcero Sionská! Aj král tvůj se běře sedé na oslátku.* Vzata slova z proroka Zachariáše 9, 9. Jan slova prorocká svobodně uvádí o jediném vjezdu se zmiňujíc. Dí *naleznuv* a táhne se tím k slovům, jež Páp Mt. 21, 1. 2. Luc. 19, 30. pravil k učeníkům: *Naleznete oslátko a oslici.* Oslici jediný Matouš přidal, že tam se též nalézala; druzí evangelistové o jediném oslátku mluví. Vynechává Jan slova od proroka a po něm od Matouše povědéná, *běře se král tichý*, ješto k jedinému vjezdu zří. A pří-sudek ten se chová ve slovech dálejších. *Neboj se*, co jest toli téměř, jak *raduj se* dle překladu sedmdesátců. Tak mluví maje na zřeteli, že vjezd králů druhdy brozným bývá. Nemá se ona báti, jakoby Pán pro nízkost svou nemohl zvítěziti nad nepřátely. Už se ale také odtá člověk velkým věcem v nepatrném rouchu skrytým rozuměti a jimi nepohrdati. Kdož si mála nevšímá, není větších věcí hoden. V nepatrných nálevnicích se moudrost Boží neméně jeví než v ohromných sluncích nebeských. V poskytování číše vody tkví koruna slávy nebeské Mt. 10, 42.

Dí dále sv. Jan: *Tomu nerozuměli učenci Jeho zprva, ale když oslaven byl Ježíš, tedy se rozpomenuli, že to bylo psáno o Ném a to učinili Jemu.* V tu chvíli, když prorocství to se plnilo, učenci nevěděli, že ty věci, jenž se dějí, skutečně předvěstiny byly; zdálo se jim to všecko náhodné a bez vyššího významu býti. Teprv po oslavení Páně 7, 39., když všel v slávu Otcovu a seslal Ducha svatého, obdrževše tudý světlo s hůry, a přehledše nyní celé působení Páně poznali, že také ty věci psány byly o něm, že v tom všem se naplnila předvěst Páně, a že v těch svobodných činech lidských prozřetelnost Boží úradky své vyřídila, lidí ty zhola v ničem svobody nezbavujíc. To poznamenání učinil Jan pro lepší vyrozumění a pochopení věcem těm a prorockým výrokům, v nichž věci předvěstiny byly. Nyní opět se vrací k vypravování a vypravuje, že dojem náramný učinilo vzkříšení Lazarovo na lidi ty, jenž z Bethanie odcházeli i do Bethanie přibývali. Dí: *Svědčil tedy zástup, jenž byl s ním, když Lazara povolal z hrobu a vzkřísil jej z mrtvých. Protož také v ústřelý vyšel Jemu zástup, poněvadž uslyšeli, že učinil to znamení.* Dí: *Svědčil zástup o tom, kterak Ježíš vzkřísil Lazara.* To muselo náramný

u nich učiniti dojem. Dvůj zástup sluší rozeznati. Když totiž Pána zástupové z Bethanie doprovázeli, vyšli také jiní zástupové v ústřety jim z města a potkali se u brány s prvnějším zástupem a společně se s Pánem a s oním zástupem do chrámu odebírali. To jest ten zástup, jenž při něm byl, *když* druhdy Lazara povolal z hrobu. Řecký text místo: *když povolal z hrobu*, čte: *že povolal z hrobu*, svědčili totiž lidé ti; čímž smysl nemění se, ale svědectví lépe vyniká. V tom triumfu Pán ukázal, že mu snadno srdce lidská k sobě přitahovati; byl to obraz prorocký spolu toho, jak pohané se budou k víře v Christa hrnouti. Tichý a neokázalý byl vjezd ten; ozař a pýchu a nádheru a skvost a skvělost Pán nechal zemským králům, jenž toho potřebí mají, aby ukryli křehkost, jenž jim s jinými lidmi společna jest. Pokora a tichost slušela na krále toho, jenž přišel vítězit nad pýchou. Neboj se, dcero Sionská, dí posud k církvi, když se ji zle vede a nepřátelé zdají se nad ní horu bráti. Tentokráte přijal Pán zvelebování a oslavu od lidí, ač jindy se jí oštídaje a jí vyhýbaje; prohlídal k mukám a potupám a příkorám, jenž na Něho přijíti měly.

Ale co velerada říkala k tomu? *Hříšnici, dí Žalm 111, 10. skřípi zubami a schřadají.* Velerada zdála se mysl tratiti. Údové její pravili: *Vidíte, že nic neprospíváme! Aj svět celý za ním postoupil.* Slova ta jejich a to vyznání neprospěchu mělo vzbuditi a pobídnouti některé údy, aby nyní netečnosti nechali, stůj co stůj sebrali se a všechnu sílu umu a rozumu svého, lesti svoji a moci svoji napjali, by záměr svůj usmrtiti Christa, již konečně provedli. Jsou to slova nevole a hněvu, zálsku a záště těch z rady, kterým šlo o brzké zhostění se Pána a jimž se v obraznosti zdálo, že již celý svět se Christa chytá a k Němu vrhne, a nadarmo někteří vykladači je v ústa přátelům Christovým kladou, jakoby jimi odrazovali od dalšího proti Christu postupování. Svatý Lukáš Luc. 19, 39. mluví o nevoli fariseů některých hned po počatém vjezdu a svatý Matouš Mt. 21, 15. o jiném hněvu fariseů v chrámě, když byli i děti Pána oslavovaly. Všecko to výborně souhlasí vespolek, ješto žádný evangelista, mluvě o fariseech, veškerou vezdy tu třídu na mysl nemá, nébrž o části té a oné jenom mluví. Jan evangelista snadno se dověděti mohl od osob z velerady, kteří ke Christovi se hlásili. Slova *nic neprospíváme* vezdy při každých půtkách proti církvi znova a znova se zopravdují. Byla i ta slova prorocká a opovídala, že skutečně celý svět po Ném postoupí. Nebo mezi těmi, co do Jerusáléma ku passe přišli, bylo nemálo pohanů, ač již na víru israelskou obrácených. A o těch vypravuje sv. evangelista:

20. Byli pak někteří pohané z těch, jenž vstoupili, aby se klaněli na slavnost. 21. Ti tedy přistoupili k Filipovi, jenž byl z Betsaidy galilejské, a prosili ho, řkouce: Pane, chceme Ježíše viděti. 22. Jde Filip a povídá Ondřejovi, Ondřej zas a Filip pověděli Ježíšovi. 23. Ježíš pak odpověděl jim, řka: Přišla hodina, aby oslaven byl Syn člověka. 24. Amen, amen, pravím vám, jest-li zrna pšeničné padší v zemi neumře, samotno ostává, umřeli, mnoho plodu nese. 25. Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí života svého na tomto světě, k životu věčnému ostrihá ho. 26. Někdo-li mi slouží, Mne následuj, a kde jsem Já, tam i služebník Můj bude. Někdo-li Mi slouží, počtí ho Otec Můj. 27. Nyní duše Má zkormoucena jest, a co dím? Otče, vysvoboď mne z té hodiny! Ale proto jsem přišel v hodinu tu. 28. Otče, oslav jméno svoje! Přišel tedy hlas s nebe: I oslavil jsem i ještě oslavím. 29. Zástup tedy, jenž tu stál a uslyšel to, pravil, že zahřmělo. Jiní pravili: Anděl k Němu mluvil. 30. Odpověděl Ježíš a řekl: Ne pro Mne ten hlas přišel, nébrž pro vás. 31. Nyní soud jest světa; nyní kníže toho světa bude vyvržen ven. 32. A Já, když povýšen budu od země, všechno potáhnu k sobě. 33. To pak pravil znače, jakou smrti má umříti. 34. Odpověděl Jemu zástup: My slyšeli jsme ze zákona, že Christus ostává na věky; a kterak Ty praviš: Musí povýšen býti Syn člověka? Kdo jest ten Syn člověka? 35. Řekl tedy jim Ježíš: Ještě na krátký čas světlo u vás jest. Chodte dokud světlo máte, aby vás tma nezachvátila; a kdo chodí ve tmě, neví kam jde. 36. Dokud světlo máte, věřte ve světlo, abyste synové světla byli. To pověděl Ježíš a odešel skryl se před nimi.

Nejedny věci Jan z poslední doby života Páně pozemského mlčením pomíjí, o nichž druzí evangelisté, nejvíce svatý Matouš v kapp. 22—25. vypravuje. Sv. Jan ale dostavuje nám veledůležitou událost od jiných evangelistů vynechanou. Pravi: *Byli pak*

někteří pohané z těch, jenž vstoupili, aby se klaněli na slavnost. Ti tedy přistoupili k Filipovi, jenž byl z Betsaidy galilejské, a prosili ho, řkouce: Pane, chceme Ježíše viděti. Přicházeli k slavnostem do Jerusáléma z oboru celé země, netoliko Židé všady roztroušení, nébrž také pohané ti, jimžto se zastesklo při ukydaných bozích a bohyněch po věčném Bohu a po pravé službě Jeho, aby přirozeným tužbám srdce svého vyhověli. Aj, vece sv. Augustin, chtějí Židé Christa usmrtiti, pohané zažádali Ho viděti. Ale i ze Židů byli ti, kdož volali: Požehnan, jenž se béře! Tito z obrízky, oni z neobřízky, ze záluhu, jako dvě zdi k jednomu stavení se sbíhající a v jedné víře Christově políbením pokoje se celující. Takoví pohané vyznávali jednoho Boha odřekše se modlářství a některá přikázání zachovávatí se zamluvili, příselci, příchozími, proselyty nazýváni bývajíce. O nich Mt. 23, 23. Takoví byli také ti *pohané*, o nichž Jan tuto vypravuje, že došli do Jerusáléma, *aby se klaněli; byli proslété brány*, nevšak ještě proslété *spravedlností*, nepřijavše totiž obrízky a tudy k národu vyvolenému přivtělení nebyvše. Odkud byli, z daleka-li či z blízka, z ciziny či z měst pohanských země Judské, nepovídá se. Jednak zdá se, že z dálejších krajín přibyli, poněvadž domácím ve svaté zemi pohanům nedostávalo se příležitosti Pána spatřiti, což tímto předmětem největší tužby bylo. Nebyla to pouhá zvědavost, nébrž ozyval se v nich neútlumný pud a tah po Spasiteli, jenž živěji v srdcích pohanův než Židův se pohýbal. Byli to předchůdcové veškerého pohanstva, kteréž nápotom valem se ku Christu přihlásilo. Ti tedy zatouživše Pána viděti, ale přímo před Něho pro zástup nemohouce a pro úctu se neodvážíce, přistoupili ku Filipovi, aby jim nějak v žádosti jejich vyhověl: *Pane, chceme Ježíše viděti. Viděti*, t. j. s Ním se oznámiti, s Ním mluvit, Jemu se představit. Nebo Christa viděti snadno se jim dostalo. Jest to skromné vyjádření žádosti, s Christem osobně rozmluviti. Stalo se to bezmála téhož dne, když Pán do Jerusáléma přibyl s onou vítězoslávou, ač jiným se zdá, že rozmluva ta se přihodila teprva dne druhého aneb dokonce dva dni před paschou Mt. 26. 2., čehož o své váze nechati musíme, an důkazů místnějších tu není. Že se obrátili na Filipa s prosbou svojí, bylo bezmála náhodou, poněvadž právě s ním potkali se napřed ze všech apoštolův, anebo snad, že Filipa některý z nich znal a tudy se s důvěrou nejprve k němu s prosbou ubral. Oslovují jej *Pane*, což důkazem nemalé úcty bylo; snad vněšná postava jeho něco důstojného a spolu milého pronášela, že důvěru k němu a úctu spolu pojali. Ale vezdy při-

pustiti musíme, že důstojnost Páně se na něho odlivala. Filip hned povolil prosbě jejich, věda co Pán Mt. 10, 6. 15, 24. pravil, že není poslán, leč k ovcem israelským, a že nechť, aby za pobytu Jeho na zemi apoštolé se ku pohanům na vyučování vydávali. *I jde Filip a povi Ondřejovi, Ondřej zas a Filip pověděli Ježíšovi.* Poradil se Filip o to s Ondřejem, starším, Pána bližším a jedním ze tří učeníků, s nimiž Pán nejsstoupněji obcoval. Sám neměl té srdnatosti, ale ve spolku s Ondřejem nabyt srdce a šel k Ježíšovi. Jest to skromnost, když kdo domnívá se potřebovati zástupců a přímluvců, aby ku Christu přistoupil. V jednotě oněch dvou apoštolů se zračí láska a ta strojí přístup ku Christovi a ta nejmocněji a nejúspěšněji vede lidi ku Christu. Práví učeníci Páně neznají žárlivosti a závisti, nehledíce své slávy, nébrž slávy Boží. Ti dva tedy přišli k Ježíšovi a pověděli mu, čeho pohané zažádali. Jest-li Pán od vniternějších prostorů chrámových k zevnějšímu vyšel a co nejdříve na přednesenou prosbu odpověděl, pomíjí Jan mlčením a předkládá jenom řeč Páně veřejně mluvenou, při níž tedy mimo apoštoly také jiní, ovšem i pohané ti se nalézali, kteří tak vroucně Pána viděti zadychtli. Ježíš neodpověděl zpríma pohanům, byv v tom hlase s nebem sešlým zadržem, či raději sám určitěji a podrobněji o tom se pojádríti nechtěje. Ale dal všeobecnou odpověď takovou, z níž pohané všelikou potěchou naplnění býti mohli. Rozprostíral se v tom, že jižij všickni národové pohnou se do církve Boží, Christa Synem Božím býti poznávající. *Přišla hodina, vece, aby oslaven byl Syn člověka.* *Přišla hodina, a tedy pohané jenom málo něco počekejte.* *Hodina, dí, nedí čas; ve slově hodina větší se nalézá potěcha, an se vypovídá, že nejenom léta, měsíkové a dnové, nébrž i nejmenší doby od Boha upraveny a zařízeny jsou, v nichž to neb ono se díti povinně, což k spáse lidstva slouží.* Dosud k Židům měl zření svoje Pán, a o to snažil se, aby Židé nejprve uznali Jej co Messiaše a tím spasení svoje opatřili; nyní ale již padá hranice a mezina se ztrácí a mizí, ana přichází chvíle, kdež Bůh ustanovil, *aby oslaven byl Syn člověka.* Nedí: *Syn Boží*, poněvadž v oslavení Jeho zavírá se smrt a vzkříšení, což jenom na člověka připadá, a poněvadž titul ten z lásky k lidstvu zamiloval. Částice *aby* značí, že oslavení to od počátku v radě Boží ustanoveno. Zádost pohanů mocně pohnula Christem Pánem a myšlénka na smrt v celé síle se mu namanula, ježto smrtí Jeho pohanům k spáse přístup zjednan býti měl. Tudy v odpovědi své o smrti mluví, vznímá se duchem a v dokonalou odevzdanost ve vůli Otcovu

se vylévá. *Přišla hodina, vece, aby oslaven byl Syn člověka.* Oslavením svým zove 7, 39. přijetí do slávy Otcovy skrze smrt, vzkříšení a vstoupení, jakož i spolu ode všeho světa Ho za Syna Božího a za Spasitele uznání. Takové ale oslavení bylo ovocem zásluh, kterých sobě Pán dobyt utrpením, a tudy vece: *Nepadne-li zrno pšeničné v zemi a neodumře-li, samo zůstává; odumře-li, mnoho plodu přináší.* Zrno pšeničné musí v zemi zahynouti, musí se se všeobecnou podstatou přírody sloučiti, aby se v plod mohlo vzmoci. Zrnem pšeničným Pán sebe miní, an blížek smrti byl, kterou za lidské pokolení podstoupiti volil. Tělesný život Páně měl smrti podlehnouti, aby ovoce, plod a užitek pro spásu lidskou přinést a takto život božský upovšechniti a člověčenstvu přistípiti mohl. Umřítí měl skrze nevěru Židů, oploditi se měl, rozmnožiti a rozhojnití skrze víru pohanů. Podobný výrok jest známá ona výpověď: *Semenem křesťanů jest smrt mučeníků.* Co tuto Pán o sobě praví, to v jistém smyslu o všech křesťanech platí. Ješto Jeho oslavení také oslavením naším jest, musí také smrt Jeho smrtí naší se státi, Rom. 6, 5. Což bude, když odumřeme náruživostí a náklonností zlým a skutkům hříšným. A to jest, co Pán dí: *Kdo život svůj miluje, ztratí jej; kdo života svého nenávidí, k životu věčnému zachová ho.* Sličně stojí tři protivy: *milovati a nenáviděti, pak ztratiti a zachovati, posléze na tom světě a k životu věčnému.* Jest láska, abys zahynul, nenávisť, abys nezašynul. Jestliže zle miluješ, nenávidíš, jestliže dobře nenávidíš, miluješ. Tak sv. Augustin vysvětluje slova ta Páně. V obětné smrti Páně leží zárod k založení církve. Praví pak Pán to, aby pohanům oněm a všechněm nám výminky vystavil, pode kterými kdo říše Jeho účasten býti může. Frázy *milovati* duši svou či *život svůj* a *života nenáviděti* nám již z předešlých částí známy jsou Mt. 10, 39. Luc. 9, 24. a j. *Milováním života* rozumí se cenění a kladení časného života za nejvyšší dobro, tak abys raději Christa zapřel a víry v Něho se strhnul, než abys život nasadil; takový člověk ztrácí život věčný a připravuje se o bláhu nebeskou. Rozumí se ale milováním života i povolování vášněm a náchylností životným, jimž raději co nejvíce odporovati potřebí. A ten, kdo se jim zpírá a kdo nad život tělesný výše klade život duchový, víru, povinnost a potlačování zlých žádostí, což se značí frázou: *kdo života nenávidí*, ten dostihá k životu věčnému a blaženému. Leč o tom viz Mt. 10, 39. Cesta k životu jest sebe zapírání, lámání vůle své, neliknování, život a všechny věci svoje pro Christa vynaložiti; což však trvá jenom *v tomto životě* na krátko, an po tom krátkém

bojování věčná odplata se dává. Jest slovy těmi hlavitá zásada křesťanské víry zahrnuta a proto se tolikráte v písmě od samého Pána opětuje. Mt. 10, 39. 16, 25. Mr. 8, 25. L. 9, 24. 17, 33. Ještě dí sv. Aug.: Ztráta se smutkem spojena bývá. Avšak i rolník, když seje, ztrácí semeno, aby v čas žní rozhojněné obdržel.

Aby však místněji vytknul způsob zapírání sebe a sebe obětování toho, přičinuje dále: *Kdo slouží mně, následuj mne.* Dí: *Kdo mně slouží*, a tím se vystavuje co krále, jenž mnoho sluhů ke své službě pohotově má. Sloužití Christovi, jest vyznávati víru Jeho, Jej co spasitele podnikati a co Pána Ho poslouchati. A ten má následovati Pána v čas pronásledování až do položení života pro víru, v čas pokoje ale aspoň do zapření sebe a odúmrtí všem vnađám a pochotěm života. A kdo to činí, ten takový služebník, dí Pán, kde *já jsem, také bude*, bude přijat do slávy věčné. Totéž i 2. Tim, 2, 12. dí: *jestliže spolu s ním umřeme, spolu s ním žiti budeme.* Ještě větší ale odplatu přičinuje. Dí dále totiž: *Otec můj jej počti.* To jest čest nade všelikou čest, ta dosahuje do nebeské výše a do věčné šíře. Kdo Christu rodnému Synu Božímu slouží, účastenství bude míti v slávě, již Otec Syna počtil, přijat buda za přisvojence od Boha.

Když Pán takto podal se myšlence o oslavení skrze Něho lidstva v Něj uvěřícího, tanula mu na mysli ta smrt, skrze niž oslava zjednána býti měla, ve své celé přestrašné hrůze. A tu pohled Jeho s výšin slávy do propasti útrap se skloniv zkormoutil duši Jeho na okamžik, pokud Pán svémocně čistě lidskému a přirozenému před ohavnou smrtí otřesu a záchvějí oddati se uhodlal, chtěje tudíž hnutí to vyššímu příkazu podrobiti a přibojům hrůzy na útrobu Jeho dorývajícím meze položit. *Nyní, pravil, duše má zkormoucená jest, a co dím? Otče, vysvoboď mne.* Praví: *duše má*, ana duše jest sídlo vášní a citů. Praví: *co dím?* A v tom zkormoucení se obrací k modlitbě a ukájí pohnutí svoje pohledem k nebesům a vstoupením duše své do výšin Otce svého. *Otče, vysvoboď mne z té hodiny!* Někteří kladou dvojí otázku, jakoby Pán říci volil: Což dím? mám-li říci, mám-li se vyliti v tu prosbu? *Otče, oprost mne z té hodiny?* hodiny útrap, svízeli, hrůz a ohavných bolů. Spojují tedy věty dvě: *Což dím, Otče, vysvoboď mě od hodiny té*, v jednu v ten způsob, aby i druhá věta v otázku potažena byla. Jiní však lépe dvě ony věty dělí a slova: *Což dím?* za slova boje a půtky s přírodou lidskou svoji a slova: *Vysvoboď mne*, za skutečnou prosbu, podobnou prosbě v Getsemaně přednesené Mat. 26, 39. drží. Ovšem přirozenější a pro-

stější výklad ten jest. Ta slabota Páně nás sílí, dí sv. Augustin, a zkormoucenost Jeho nás upokojuje. Neoddal se ale Pán zkormoucenosti tak dlouho, jak na Getsemaně, nébrž jenom na okamžik smutku pohovév se vychvacuje ze zkormoucení k výšinám odevzanosti do věčných úrad Otcovských. Ihned nadvládla vyšší stránka nad nižší přírodou. Tudy sám ihned opravuje se, a vece: *Ale proto jsem přišel v hodinu tu.* Proč? Toho v rozčilení nedokládá, to ale samo ze souvislosti patrně vysvítá. *Proto*, pro utrpení, pro podnikutí strastí, *přišel jsem na hodinu tu*, na okolnost tu, abych život položil za spásu světa. Považuje Pán smrt jako již přítomnou, ne teprv nyní v povědomí Jeho přišlou, nébrž od jak živa mu na mysli přítomnou a od věčnosti předezřízenou. Aby ale úplné bylo podrobení to nižší části pod vyšší, a aby dokázal neobmezenou poslušnost, pokoru, oddanost a obětovnost, tudy prosí: *Otče, oslav jméno svoje*, t. j. sebe samého, aby totiž poznali svatost, spravedlnost, milosrdnost a dobrotu tvou všickni tvorové tvoji. To jest: proved odvěky úmysl svůj! Stop mne v propast smrti! Já rád podstoupím ji, poněvadž slouží k spáse lidstva a k věčné oslavě tvojí. Sláva Boží jest konečný záměr všeho působení Páně. — I vyslyšel Otec prosbu Syna svého, v níž se dokona podrobil vůli Jeho, a vyslal hlas s hůry: *Oslavil jsem a ještě oslavím.* Po třetí tentokrát přišel hlas Otcův nad Pána; po prvé se to dalo na křestu, po druhé při proměně na Táboře a po třetí nyní v Jerusalemě. Stal se nad Ním hlas na jitře, na poledne a k večerou veřejného života Jeho. Na křestu se ku počátku veřejného působení na břehách Jordánu hlas Otcův ozýval, Christa na úrad obětovný uváděje; nyní při dokonávání úradu znova se ozval hlas Otcův, aby přijetí svrchované oběti Synovy oznámil světu v prostranstvích chrámových. Obětoval Pán veškeru vůli svou znova, a docela podrobil ji Otci; a Otec přijal tu obět Jeho na novo, a jak druhdy obět od Abraháma obmyslenou svrchovanými zámlyvami odměnil (Gen. 22, 17.), tak i Syna svého dáleji oslavou uctíti volil, jakou již byl oslavil Jej. *Oslavil* již, an po tisícletí o Ném prorokovati velel, an anděly Jemu k službě vyslal, an lidi kvíře Jeho nastrojoval, an moc divy činiti Jemu uštědřil, an Ho přepodobil na hoře svaté, slovem *oslavil* Jej vším působením, jež Pán sám působil, které směřujíc k oslavě Otcově spolu také oslavu Syna provedlo, ješto sláva Synova jest neodlučna od slávy Otcovy. Ale přidává hlas Otcův: *Ještě oslavím* skrze smrt, z mrtvých vstání, na nebe vstoupení, Dncha sv. seslání, víry v Něho po celém světě hlásání a útrob lidských skrze milost

mu nastrojování. Tak veškera budoucnost k oslavení Syna připravena byla, jakož předešlost veškera k Jeho slávě nastrojena byla.

Hlas ten s nebe zřejmý byl a článkovaný, že ovšem rozuměti jemu a k myslí jej připustiti mohli, kdokoli vnímavost a chopnost měli pro věci nebeské a jejichž duchovní sluch otevřen byl pro zvuky a hlasy vyšších ideí. Ale tu právě zabíhal nedostatek a vada zašla; a tudy dáli se o hlase tom nestejný úsudkový, jak dále vypravuje evangelista. *Zástup tedy, jenž tu stál a uslyšel to, pravil, že zahrmělo. Jiní pravili: Anděl k němu mluvil.* Pravili jedni: *Zahrmělo.* Ti slyšeli zvuk s nebe a na zevnějšíku přestavše nepronikli vnitřněji myslíce, že jak jinde zvukot s hůry hromem se stává, i tentokrát nic jiného nebylo. Jiným se podobalo, že anděl ku Pánu mluvil, čeho vstarem Zákoně a novém nejeden příklad jest. Tito vyššího cosi tušili, ač, coby hlas ten obsahoval, nerozuměli; tam zarytost, tuto neúprava závadou byla, že se smysl zvuku toho, či raději slov těch, jistě a mocné ale i zřetelně pronešených, jim nevyskytl. Jinak apoštolům a přede všemi Janovi se dalo, jenž jasně slovům oněm vyrozuměli. Podobně průvodcím Pavlovým, Act. 9, 7. 22, 9. 26, 13. se dalo, že jedni z nich jenom záři spatřili a zvuk slyšeli, ale žádné tváře neviděli, aniž hlasu jakého vnímali. Jak tu, tak i všady jinde pro uznání hlasu Božího a pravdy Boží potřebí chápavosti a vnímavosti, beze které nikdo věcem Božím nemůže vyrozuměti. V písmě svatém mluví Bůh, ve svědomí k nám mluví Bůh; ale jak málo lidí pravého smyslu písma se dobírá, a jak málo hledí k výrokům svědomí! Nébrž i v přírodě Bůh zapsal pravdy věčné, ale lidé opak toho v ní nalézají. Ostatně dvojí věc ještě připomenouti sluší, jednu, že hlasové ti nejednou také později s nebe netoliko nad apoštoly, nébrž i nad mučedníky se ozývali, a jmenovitě čteme v 9. kapitole listu oběžného církve Smyrn. o mučeníctví sv. Polykarpa, že nad ním stal se hlas s nebe: *Zmuž se, Polykarpe.* Za druhé někteří událost tu s dcerou hlasu či s bathkolem tožnili. Bathkol značí vlastně toli, co dcera hlasu a jim rozuměli Židé čtvrtý a nejnižší stupeň prorocství, ješto vyšší tři stupně činily: třetí totiž úry a thúmy, Duch svatý, t. j. vniterné Jeho vnuknutí stupeň druhý a dar prorocství stupeň prvý. Když prorocství u Židů přestalo a také úry a thúmy ztratily povahu prorockou, tedy prý na místo jich nastoupil bathkol, hlas s nebe, hlas anděla, ano hlas člověka, jenž ale ve slovech svých měl vyšší pravdu pojetu, kterou muž nějaký svatý v nich nalezl. Takovým bathkolem však nebyl

hlas nad Christem vzešlý, jsa jistým, přímě ke Christu se odnášejícím výrokem Otce. Také hlas ten někteří interpreti porovnávali s hromem, který se ozval nad Samuelem, 1. Reg. 12, 18. Ale učinili to proti všemu právu a proti všeliké tuto docela dovidné souvislosti; nebo sv. Jan tu hlas s nebe dobře od hromu rozeznává, a Pán sám o hlasu mluví nížeji, který se stal nad ním. Byla to zvláštní milost, že Bůh ještě jednou osvědčil Syna, aby Židé novým důkazem o důstojenství Jeho se přesvědčili a na víru se dali. Ale pro větší část splynul také úkaz ten nebeský na marno. Pán jednak nyní snažil se, aby nějaký užitek ze svědectví toho nebeského jim vyplynul. A nejprve jim na um dává, pro koho vlastně ten hlas stal se: *Ne pro mne sešla řeč ta, ale pro vás.* Pán jsa vezdy jist, že vyslýchán bude a ustavičně jsa spojen s Otcem neměl potřebí vněšného výjevu toho; ale stal se hlas ten pro ně, aby slyšíce jej do sebe šli a Christa Synem Božím býti vyznali.

To pověděv, že pro jejich spásu se hlas stal, nyní jim vykládá, v čem oslavení ono Jeho záležitosti bude, totiž v přemožení světa a ďábla a v podmanění sobě lidstva skrze víru k věčné jich spáse. Dí: *Nyni soud světa jest, nyní kníže světa toho vyvrženo bude.* Soudem se rozumí odsouzení, onen výkon všemoci Boží, jímž svět, t. j. zlo ve světě, odvrácenost od Boha a zatonutí v nepravost, odsouzeno a přemoženo bude, *Nyni se to stane, t. j. skrze smrt Christovu.* *Nyni* dvakrát klade, aby tím mocněji naznačil, že již přibude ta doba vítězná. Mluví, jakoby věc ta se již byla stala. Skrze tu smrt Páně zajisté, skrze vzkříšení nápotomné jakož skrze seslání Ducha sv. a kázání apoštolů a skrze vítězství Christovi všady zjednané svět mdlobu a nestateč nepřízné své ku Christu a svého proti Němu odporu pozná a zkusí. Hřích obličen, přemožen a v nicotě a škodlivosti i šerednosti ukázan bude a na odiv vyskytne se, že veškero bouření proti Pomazanému Páně marno jest Zalm 2, 4. 5. Spůsob jakým se to stane, udává dáleji Pán slovy: *Kníže světa vyvrženo bude.* Kníže světa jest ďábel, jemuž se lidé skrze nepravosti v službu oddali a podmanili, a jenž tuto vládu svou prováděl v synech nevěry, Ef. 2, 2. 6, 12. a 2. Cor. 4, 4. bohem jakoby světa toho byl, poněvadž lidé pravého Boha a Zákona Jeho se spustivše, modlám a nepravosti, výrodkům a výplodkům ďábla sloužili. *Vyvržen bude ven, ven ze své moci,* ze svého vládařství neprávě uchváceného svržen bude, bude oloupen moci své a království jeho zrušeno a zkaženo bude. *Vyvrženým* ďábel se býti praví, ne jakoby ho ve světě již nestávalo, an chodí 1. Petr 5, 8. co

lev řvoucí, nébrž pokud od Christa na ten čas státi se mělo, vyvržen jest tak, aby nad lidem již panovati nemohl, jestli jenom sami ve službu se mu nevydávají, Christa opouštějíce. Podobně Ap. 12, 9. se dí, že *s nebe svržen jest*, t. j. že mu odňata moc, člověkům škoditi, ač sami-li jenom se na svatém pozorují. U Lukáše 10, 18. viděl jej Pán s nebe padati v témž smyslu, o čemž na dotčeném místě. Může ďábel nyní ovšem sváděti, ale nemůže násilí činiti a mimovolně člověka ovládati; obchází co lev a řeve, ale netrůnuje u prostřed světa v povědomí lidském, jak za pohanství. Odňata a zrušena moc jeho, an hřích od Christa smazán, jímž jedině ďábel nad lidstvem vládnouti může, a ana milost Boží ode Christa na kříži sjednána, aby již ode ctnosti ke ctnosti lidé kráčet mohli. Sv. Augustin praví: Zdali ďábel nepokouší věrce? Kterak tedy vyvržen jest? Pokoušeti sice nepřestává; ale jiná věc jest, vnitřně panovati a jiná věc jest, vně obléhati. Nebo na nejohrazenější pevnost druhdy nepřítel útok činí, ač nemoha jí dobytí. A jestliže některá vyslaná od něho oruží nás zasahují, připomíná apoštol o štítě a kruňři viry, 1. Thess. 5, 8. Ef. 6, 12. Jakékoli pak proti nám strojí úklady a zálohy, dokud nedrží srdce, kdež bydlí víra, vyvržen jest ven! Ale jestliže Hospodin neostřeže města, nadarmo strážní ho stříci budou. Nespolehejte se tedy opovážlivě na sebe, nechcete-li vyvrženého ďábla opět přivolat.

Nyní již nastávala smrt Páně a soud nad knížetem světa již měl býti vykonán. Soud ten sice nejpřednější na kříži proveden byl; jednak nebyl jediným tím dějem ukončen, nébrž soud ten v celém vývoji člověčenstva se děje a dítí se bude do skonání světa, až život ten zamění se na věčnou blaženost a půtky nynější na pokoj věčný. Odsouzení ďábla a odnětí jemu moci připravilo místo nové vládě, která nyní po zlomení vlády ďáblu opanovati měla. O vládě té vece Pán dáleji: *A já povýšen budu od země, všechno k sobě potáhnu*. Řecký text čte *všechny lidi k sobě samému potáhnu*. Namyká Pán na to, co pravil Nikodémovi 3, 14.: *Jakož Mojžiš povýšil hada, tak povýšen musí býti Syn člověčí, aby kdo v Něho věří, nezahyne, nébrž měl život věčný*. Nerozumí povýšením tuto na nebe vstoupení a sedění na trůně v království Otcově a tedy oslavení blažené, nebo Jan výkladu tomu odpírá. Povýšením zove Pán kříž svůj a svou smrt na něm, jak hned sv. evangelista sám dokládá: *To pravil, znače, jakoby smrti zemřít měl*. Dí *povýšen budu* a nedí ukřižován budu, aby na rozum nám dal, že největší ponížení Jeho k největší slávě Ho povýší. Ďábel uchvacoval a loupil a přesiloval

a zotročoval člověka téměř o svobodu jej připraviv. I Pána samého na kříž svými holomky dostav domněl se již svět veškeren dokona ovládnouti moci. Ale Pán s kříže ujal moc nad veškerenstvem a odňal vrahu lidstva loupež, Ef. 4, 8. a učinil z ponížení domnělého triumf povýšení svého. A sice tím, že *všecko* tvorstvo, Coll. 1, 20. Fil. 2, 10. především *lidi všechny* dle textu řeckého, lidi všeho stavu, všeho stáří, všeho národu a všech věků *potáhne* k sobě. Dí: *Potáhne*; neuchvátí, nébrž, Os. 11, 4. provázky vlídnými a vazbami lásky lahodně k sobě přivábí, přivnadí a přitáhne. Tah ten neustále trvá a potrvá, až všickni budou sjednání v Christu a jedním ovčínem stanou se 10, 16. Děje se to skrze milost Ducha sv. Výše 6, 44. tah ten přivlastnoval Otcí; nyní jej sám sobě připisuje, abys věděl, vece Zlatoúst, že jedna jest moc Otcova a Synova. Sličně ukazují roztažené ruce Páně na kříži na to tažení, jakoby všechny lidi k sobě volal a všechny obejmouti hodlal. Kříž není toliko sudištěm Páně, kdež Pán na zlosvět a na ďábla věčný odsudek vyjádřuje, nébrž jest i trůn milosrdenství a pramen všeho požehnání, jest nástroj spásy naší. Kříž jest kotva, kterou Christus v bouři časů zarazil do půdy věčnosti, aby život člověka v časnosti zatonulého se ve věčnosti upevniti mohl. Kdo se kříže drží, ten jím nade všechny mocnosti světa povýšen bývá, aniž ve víru pozemstva zahynouti může. Kdo se kříži Páně podrobuje, tomu se stává stromem, jenž vrcholy své do nebes zapouští a po němž sám se do těch blažených sídel dostane. Ó té podivné moci kříže! Ó té nevýslovné slávy utrpení Páně! volá sv. Leo. A píseň dí: Tu stalo se, co David pěl, když k budoucnosti v písni zřel, a jal se světu zvěstovat: Bůh bude s dřeva kralovat. Kříž byl, pěje jiná hymna, za koráb Bohem strojen k věčné smrti odvratu a Beránkovou smrtí pojen zničil naši zát ratu. V. hymn. církv. vyd. II. str. 61., 63. a ještě str. 88.: Radost se nám s nebe níží skrze kříže oslavu, křížem se k nám triumf blíží, křížem vrah se v propast hřízí, poražen jsa na hlavu. Ale i to rozjímati sluší, kterak Pána při těch strastech, jenž mu nastávají, potěšuje myšlenka, že jimi lidstvo vykoupí! To jest věčný příklad Páně pro kněžstvo, kterémuž sluší před jinými modliti se o to, aby srdce jejich Christu neustále přitahoval.

Z řeči té Christovy vyrozuměli Židé, že mluví Pán o smrti své. Ale to jim právě nebylo po mysli, ješto se domněli, že Messiaš věčně žíti bude. Tudy podivení své a svou pochybnost pronášejí: *My jsme slyšeli ze Zákona, že Christus (či Messiaš) na věky ostává a ty praviš, že Syn člověčí povýšen býti musí?* Náhled svůj staví proti výroku

Páně a praví *slyšeli jsme*, podlé toho, že zřídka komu se událo mítí písmo, nébrž že se spokojovali s tím, co v synagóze jim přečítáno bývalo. Volajíce se k písmu mají na paměti místa prorocká, v nichž o slávě Messiašově věčně trvalé řeč se vede Mich. 5, 2. *Východ jeho od počátku a ode dnů věčnosti* Žalm 109, 4. *Tys knězem na věky* Žalm 88, 30. *Položím na věky věků símě jeho* Dan. 2, 44. *Vzbudí Bůh království, jenž na věky nebude rozptýleno*. A místa ještě jiná Dan. 7, 14. 9, 16. a t. d. na mysl jim tanula, jimž všem podlé tělesných účelů a zemských náhledů vyrozuměli (Mat. 20, 20.), v takovém tělesném výkladu od učitelů a vůdců svých potvrzování jsouce a docela zapomínající, že na jiných místech prorockých, Žalm. 21. Is. 53. Zach. 12. a jinde o smrti Messiaše výslovně a jasně se předpovídá. A právě jako na úkor takovému domnění Pán praví, že smrti kříže sejítí má, že opustití má svět, národ a slávu jeho a odejítí; to se jim docela protivilo. Tudy podivení své opovážně vyjevují: *Kdož jest ten Syn člověka*, ten podivný protipísmový, jenž nezůstati, jenž odejítí, jenž umřítí dokonce má? Takového my nemůžeme za Messiaše uznati, ješto se v písmě o jiném mluví. Poněvadž Ježíš sebe jmenoval Synem člověka, tedy užívá také lid slova toho, ač nevěda, co s ním počítí a jak jemu rozumětí. Tudy se tázali Pána o věci té.

Ale na jejich otázku Pán neodpovídá zpříma, což an inebylo možná bez obsírného pojednání. A zde docela nemístno bylo, o takových námitkách se rozšiřovati podrobně a je odmítati. Učinil to Pán nejednou a celé učení a jednání Jeho ukazovalo, nebyti pravým smýšlením jejich o Messiaši co pozemským králi věčně kralujícím. Tudy jich nekárá, poněvadž smýšlení po věky vsátého netak hned zbyti mohli. Odkazuje je k tomu, co jedině člověka spasiti může opravdově a matorně sobě při tom veda, jako ten, jenž již již se loučiti hodlá. Napomíná jich a vede je k tomu, aby neutkvívali v nedobře rozuměném písmu, nébrž aby smysl písma sobě ze skutkův Páně otvírali dali, a poznajíce Jej mítí svědectví Otcovo, za Messiaše Jej uznali a bludný předsudek onen takto od sebe odbyli. A sice tím spíše se mají dáti osvětití, poněvadž již nedlouho mezi nimi choditi a je naukou a divy svými osvěcovati bude: *Ještě na krátko jen světlo jest u vás, dí, světlem sebe samého rozuměje. Chodte, dokud světlo máte, aby vás tma nezastihla, an, kdo ve tmě chodí, neví, kam jde*. Čas ovšem krátek byl, jenom pět dní, čeho oni lidé se nebyli nadáli; Pán ale dobře věděl. Recký text čte *jak světlo máte*, místo *dokud světlo máte*, klada ω; místo εως, smysl bylby: takjak světlo, jak já vám ukazuji. Leč i to

čtení se čtením vulg. dum, εως na jedno vychodí, an také přeložiti se dá: když světlo máte. Dokud mne u sebe máte, hleďte, aby vám s prospěchem byla přítomnost moje a všelijak a všemožně se přičiňte, aby vám k spáse sloužila. K napomenutí svému přidává Pán dvůj důvod, jeden záporný, druhý kladný. První vynáší slovy: *aby vás tma nezastihla, ješto, kdo ve tmě chodí, neví, kam jde*. Tma se zosobňuje co nějaká vrahyně, jenž na člověka číhá, aby ho zajala. Tmou rozumí bludy a nevědomost a odtad povstálé nepravosti, jimiž se jim stezka k životu zatrhne a propast skázy věčné se otevírá. A tudy tmou v písmě zahynutí se značí Mat. 8, 12., an tam, kde tma jest, pláč a skřipot zubů nalézá se. Tak praví, ne žeby po Jeho smrti obrátiti se nemohli, jakož i skutečně veliká část se obrátila po vzkříšení Jeho a po seslání Ducha sv. Ale tak mluví k nepřátelům, kteří, jestliže vidouce Jeho divy a majestou přítomnosti Jeho ve své zarytosti vytrhování a ohromování jsouce neuvěřili, tím méně později uvěřiti hodlali. Slovy: *kdo ve tmě chodí, kam jde, neví*, dává příčinu věty předešlé a upozorňuje, jak velice nebezpečno jest a záhubno, ve tmách si voditi. Ještě pak zápornou větu osvětluje kladnou větou a dává v ní druhý důvod napomenutí svého, an vece: *Dokud světlo máte, věřte ve světlo, abyste synové světla byli*. Choditi ve světle a věřiti ve světlo Pán za jedno klade. Kdo věří ve světlo, ten ujal světlo v sebe a vsudy je sebou obnáší a ustavičně se v něm nalézá, že nijak tma k němu přístupu nemá. Mají pak věřiti, aby byli či se *stali syny světla*. Synem namítá se přibuznost, srovnost a shodnost se světlem či s Christem a tudy dí, aby syny Božími byli či *stali se*, poněvadž to teprv obrodem se díti může. Nebyl žádný národ šťastnějším nad národ židovský, maje slunko života u sebe a moha se dokonale osvětití, život zbožný v sobě zakořeniti a synovstvím světla synovství Božího dojíti. Ale zamhouřili oči svoje a srdce jejich stuhlo, jak ihned sv. Jan nad tím naříká; majíce závoj na zracích při čtení písma nedošli známosti Christa, zhynuli duchem a domnějíce se účelu svrchovaného dojíti na scestí se ocitli. Již druhdy Jeremiáš prorok 13, 16. jich přísně, ale nadarmo napomínal: *Dejte Hospodinu Bohu svému slávu prve než se zatmí a prve než se obrazi nohy vaše o hory tmavé. Čekati budete světla a položí je v stín smrti a ve mráko*.

Byla-li to řeč Páně poslední, kterou veřejně konal, tak že řeči Mat. 21—26. kk. a parall. u Mr. a Luc. dřívěji klásti se musejí, o tom těžko souditi. Jedni chtějí tomu, že posledního dne před paschou ji

přednesl, druzí lépe za to mají, že dne vjezdu svého ji Pán činil. Na to Pán odešel a ukryl se, nehodlaje již veřejně mluvit. Ukryl se, aby naobrazil, že svrchovaný soud Boží skryt jest před nimi. Podobně Deut. 32, 20. vece Hospodin: *Skryji tvář svou před nimi a podívám se posledním věcem jejich, nebo národ převrácený jest a nevěrní synové.* Ukryl se v Bethanii pod horou Olivnou. Ukryl se pro ty, kteří nevěřili, neukryl se těm, jenž věřili a milovati počali, ani těm, kteří s palmami mu v ústřety vyšli. Těm se ukryl, jenž vidouce neviděli a o kámen úhelný se urazili, dí Augustin. S tím i sv. Jan končí veřejný úřad učitelský Páně a toliko to nám dále vypravuje, co Pán u prostřed učeníků svých činil a mluvil předslav o příčině nevěry a o bytosti a účelu víry v Christa.

37. An pak toliká znamení činil před nimi, nevěřili v Něho, 38. aby řeč Isajáše proroka naplnila se, kterou pověděl (53, 1.): Pane, kdo uvěřil slyšení našemu a rámě Hospodinovo komu zjeveno bylo? 39. Proto nemohli věřiti, poněvadž opět řekl Isajáš (6, 9.): 40. Oslepil oči jejich a zatvrdil srdce jejich, aby neuzřeli očima a neporozuměli srdcem a neobrátili se a abych neuzdravil jich. 41. To řekl Isajáš, když užírl slávu Jeho a mluvil o Něm. 42. Avšak i z náčelníků mnozí uvěřili v Něho, ale pro farisey nevěřovali, aby vyobcování nebyli; 43. nebo zamilovali slávu lidskou více, nežli slávu Boží. 44. Ježíš pak zvolal a řekl: Kdo věří ve Mne, nevěří ve Mne, nébrž v Toho, jenž poslal Mne. 45. A kdo vidí Mne, vidí Toho, jenž poslal Mne. 46. Já světlo na svět přišel jsem, aby žádný, kdo věří ve Mne, ve tmě nezůstal. 47. A uslyší-li kdo slova má a neostřehne jich, Já nesoudím ho; nebo jsem nepřišel, abych soudil svět, nébrž abych spasil svět. 48. Kdo pohrdá Mnou a nepřijímá slov Mojich, má kdoby soudil jej; řeč, kterou mluvil jsem, ta bude souditi jej v poslední den. 49. Nebo Já od sebe jsem nemluvil, nébrž kterýž poslal Mne Otec, Ten Mně přikázání dal, co říci a co mluvit mám. 50. A vím, že přikázání Jeho život věčný jest. Co tedy Já

mluvím, jakož pověděl Mně Otec, tak mluví.

Při skončení veřejného života Páně ohledá se Jan na výsledek, jaký měly veškeré suahy, nauky, trudy a divy Páně; vyznává, že většina ze Židů v nevěře zůstala a s uboléváním o tom praví. Napřed mluví o těch, jenž docela v nevěře zůstali, potom o těch, kdož pro bázeň před lidmi k Němu se neznali. Ale, vece, ani oni, ani tito nepřerušili záměrů Božích, nébrž raději k vykonání je přivedli. *An pak toliká znamení činil před nimi, dí, nevěřili v Něho.* Toliké divy, t. j. tak mnoho divů 6, 9, 14, 9, 21, 11; jiní slovo *τοσαύτα*, tanta vykládají: tak veliké divy. Leč první výklad správněji si vede. Očividně připisuje divům moc přesvědčovací. Ale i to patrně ze slov těchto, že žádný div nepřesvědčí člověka, nechce-li se mu podati. A jde z toho nauka, že čím více Bůh někomu dober uštěďuje, tím více má o milost žádati, aby darů Jeho ku spáse své užíval. V tom zpírání se Židů proti Christu a v nevěře jejich spatřuje Jan splnění prorockých výroků Isajášových. Praví: *Abyste řeč Isajáše proroka se naplnila, kterou pověděl: Pane, kdo uvěřil slyšení našemu a rámě Hospodinovo komu zjeveno bylo?* Is. 53, 1. Cituje slova proroka podlé překladu sedmdesátců. Jako Israelité za věku proroka zpěchovali se víru přidati výrokům Božím, tak, dí Jan, i nyní se děje podlé toho předpovídání Božího, jímž předvěděl a předpověděl Bůh, že právě také nevěrou se odslouží lid Christovi. Z čehož již plyne, že nevěra Židů není svědectvím proti, nébrž pro božské poselství Páně, ana nevěra ta Bohem předvídána a předpovědína byla. Kdož uvěřil slyšení našemu? Slyšením sluje to, co se slyší, zvěstování či kázání totiž Christovo a o Christu. Dí, že Židé nevěřili, *aby se naplnilo*, nezeby byli museli nevěřiti, nébrž poněvadž Bůh věděl napřed, že neuvěří oni a to předvědění předpověděl; ovšem nemohlo se vyplniti, co Bůh předpověděl. Předvědění nevěry lidské ze strany Boží není příčinou té nevěry, jak ten kdo vidí, an jiný do jámy padá, není příčinou pádu jeho. Bůh předvídá skutky lidské jakožto svobodně vykonávané. Jakož ty, vece Aug. paměti svou nečiníš, že se něco předešle státi muselo, tak Bůh předvědění svým nenutí, aby se věci v budoucnu staly. *Rámě Hospodinovo*, dí dále, *komu zjeveno bylo?* *Ramenem* se značí moc a síla, a sice ta, která se v divech Spasitele vyskytala, a již co moc božskou a co důkaz a svědectví pro Christa přeskrovná část Židův poznala. Co Isajáš o dobách svých praví, to za věku Messiáše se docela vyplnilo. Jsou

to slova ne již prorokova, nébrž Messiášova, jimiž si do nevěry Židů stěžuje.

Netoliko pak nevěru předpověděl Isaiáš, nébrž také příčinu nevěry té udal. *Proto nemohli věřit, poněvadž opět řekl Isaiáš 6, 9.: Oslepil oči jejich a zatvrdil srdce jejich, aby neužřeli očima a neporozuměli srdcem a neobrátili se a abych neuzdravil jich. Proto* vece a částici tou nehledí ku předešlému, nébrž k následujícímu co částici propravou. Slova ta svobodně se z Isajáše dle Sedmdesátců uvádějí. *Oslepil*, t. j. dopustil oslepení a dopustil zatvrdití se; dopustil, aby spasení na sobě zmařili. Co Bůh dopouští a čeho tedy nezabrání, to se mu v písmě co původci připisuje Mt. 13, 14. 15. Jest toho původem Bůh jenom tou měrou, poněvadž i ta svoboda, které lidé zle užívají, od Něho pochází a poněvadž také ten běh ve světě původ má od Něho, podle něhož zlo zlem se kazí a na hříchy slepota a zarytost následuje. Dí *nemohli uvěřiti* podle toho, že ještě Bůh předvídal, že nebudou věřit a to předpověděl, nemohla se předpověď Boží nevyplnit, čímž ale svobodná vůle jejich netrpěla. Slepota a zatvrzelost jsou znakové duchovní nevšímavosti a nevšímavosti pro zjevy Boží a přisuzují se Christovi dle v. 41, poněvadž vystoupení a vyjevení Páně na světě jim příležitost dalo k větší a větší zarytosti, tak že se víc a více od pravdy Boží odvraceli, víc a více si ji bídili a ošklivili a víc a více v zarytosti se zmáhali. Tak Bůh, vece sv. apoštol Pavel, *vydal pohany v žádosti srdce jejich*. Rom. 1, 21—24. 9, 17. Odpor Židů proti poznané a očividné pravdě a tudý hřích jejich proti Duchu svatému Mt. 12, 31. uvedl na ně slepotu a otvrdlost a Bůh dopustiv ji potrestal tím nekolnost a zepřivost jejich. Sv. Aug. vece: Ptá-li se mne kdo, proč věřit nemohli, záhy odpovím, poněvadž nechtěli. Nebo zlovůli jejich předvídal Bůh a prorokem předvěstovati dal. Ale díš, že prorok jinou příčinu uvádí nevzatou z vůle jejich, že totiž jim dal Bůh ducha zahřezlosti, oči, aby neviděli a uši, aby neslyšeli. Ale i o tom pravím, že to vůle jejich zavinila. Nemohli, jak se v písmě o Bohu a věrnosti Jeho praví 2. Tím. 2, 13., že sobě odporovati nemůže. Nemůže Bůh zapřítí sebe a to patří k dokonalosti Jeho, nemohli oni věřit a to jest vina vůle člověcké. — Ještě udává Jan apoštol důvod, že právem slov prorokových o zapeklitosti proti Christu užil. *To pak pravil prorok Isaiáš*, dokládá sv. Jan, *když užíval slávu Jeho*; tak vulgáta čte *quando*, *ὅτε*. Ale řecký text čte dle Sin. a BLM *ὅτι*, že. Podle toho čtení Jan dí, že vidění prorocké bylo původem předpovědi jeho. Čtení vulgáty

jenom dobu a čas vytýká, kdy se výrok prorocký stal, totiž tehdy, když prorokovi *sláva Boží* se spatřiti dala. Jes. 6, 1. U proroka Isajáše se sláva Hospodina Boha vyličuje na místě dotčeném. Zde u Jana sláva ta se připisuje Christu, poněvadž zjevený ve starém Zákoně Bůh Logos jest 1. Cor. 10, 4. prostředník veškerého zjevození Božího a spolustaten a spolubyten Otci, jak z tohoto také místa vysvítá. Serafové velebí Hospodina, že sláva Jeho naplnila nebe a zemi. To se dalo vtělením Páně, an pohané světlem víry osvíceni byli. *Pohnuly se podvoje veřeji od hlasu volajícího*, dí prorok. To se dalo, an se vchod do církve rozšířil, aby pohané vejíti mohli. Ostatně slova Isajáše proroka neuvádějí se do slova, nébrž dle smyslu, an u proroka jemu samému Bůh ukládá, aby *oslepil* a t. d., t. j. aby hlásal, že oslepení jsou zrakové myslí lidu israelského.

Avšak nebyli všickni tak oslepeni, aby nebyli v divech Páně slávu Boží a svědectví Otcovo poznali, nébrž netoliko lid ale i náčelníci a pohlavárové lidu mnozí uvěřili v Něho. Sv. Jan praví: *Avšak i z náčelníků mnozí uvěřili v Něho, ale pro farisey nevyznávali, aby vyobcování nebyli. Nebo milovali slávu lidskou více, než-li slávu Boží.* Tím výrokem obmezuje Jan výrok svůj o bezvěří Židů a uvádí jej na jistou míru. Náčelníky rozumí ty, kteří přisedali na velehradě a v Christa co v Messiáše uvěřili; jmenovitě Josef z Arimathie (Mt. 27, 57.) a Nikodemus (3, 2.) a nepochybně také jiní. Ale ti se obávali fariseů a utájeli se s vírou svou před nimi, bojíce se, aby z církve vyobcování nebyli. O vyobcování výše prave no 9, 22. Zde bezmála prvý stupeň klatby co méně křiklavý se vyrozumívá. Příčinu dává, že *milovali slávu a čest lidskou více než čest Boží*. Slova ta vzal Jan z úst Páně 5, 44., kdež vyložena. Čest lidí, t. j. od lidí. L. 9, 26. čest u lidí. A sláva Boží značí slávu a čest, kterou Bůh dává. Byla víra jejich počátečna, byl to, jak sv. Aug. praví, nárok či přístup k víře a mohl zárod ten buda pěstován k úplné víře dojíti. Tak mnozí se oštídají sloužití Bohu z bázně před lidmi, ještě Mojžíš nad poklady egyptské cenil hanu Christovu. Hebr. 11, 25. A jinde praví též apoštol Pavel Gal. 1, 10.: *kdybych se lidem líbil, nebyl bych službou Christovým.*

Co ještě následují věty, o těch dvoji smýšlení panuje, že je *buď* Pán pravil, ještě jednou se k lidu obrátiv, když byl v. 36. odejít hodlal, a znova k lidu mluvití se jav; *buď* že to jsou slova, která Pán častěji mluvil a která Jan tu klade co soujem výroků Páně. Slova ta se mu prý tu položit

vidělo, poněvadž v nich protiva nevěry Židů se vyskytá, a poněvadž je byl Jan v předešlé poslední veřejné řeči Páně vypustil, píše krátkosti. A tento poslední náhled převládá, tak že tuto přehled nauky Páně míti se domnívají vykladatelé, přehled totiž toho, co Christus o důstojenství své osoby a o potřebě víry hlásával. Myšlenky prý tu projevené byly již v předešlých řečech Páně kázány; dále prý věty, jež Jan předkládá, jsou k sobě jenom vněšně sřaděny, vnitřně spolu nesouvisíce. Avšak proti tomu panujícímu náhledu nejeden důvod bojuje. Nejprvé to, čím zastavatelé zavládle domněnky se zaštitují, nemá do sebe váhy té, kterouž jí připisují. Jest liže se opětují myšlenky, jež v předešlých promluvách Páně shledáváme, což to má vaditi? Byly nauky ty tak důležitý, že je nejednou v mysli lidské opřevzatí potřebno bylo. A co se souvislosti tu postrádané týká, ta jediné z nedospěchu a z nedopatření vykladačů původ bere. A proč by nebyl mohl sám Pán na konci svých národu činěných řečí hlavní soujem nauky své pronést? Zvláště s náhledem oním se potýkají aoristové *ἔφακε* a *ἔλεγε*, jimiž k nyní jméně promluvy se hledí, a ve slově *ἔφακε*, volal, křičel, způsob udává, jakým svou řeč pronesl. Musíme tedy za to míti, že Pán nyní máje navezdy Židy opustiti řeč znova ujal, bolest svou nad nevěrou Židů vyjevil a s nimi se veřejně louče vinu odsudku jejich na ně docela jediné uvrhnul.

Vypravuje Jan: *Ježiš pak zvolal a pravil: kdo ve mne věří, nevěří ve mne, něbrž v toho, jenž poslal mne.* Zvolal, vece, či jak v řeckém i latinském textě vlastně stojí: vzkřikl. Tím Pán naznačil důležitost řeči, kteréž projádríti hodlal, a odňal jim všelikou výmluvu nevědomosti. *Kdo ve mne věří*, dí, *nevěří ve mne, něbrž v toho, kdo poslal mne.* Slova ta dosti jasna jsou, ale mají do sebe nevyvážný obsah. Jimi souvislost díla stvoření s dílem vykoupení se vytýká. V nich leží, že víra v Christa jest bránou jedinou k dokonalému vyrozumění povaze a potřebám vlastivé přírody naší. Co Stvořitel nám jakožto touhu v duši vložil, to Spasitel vyplňuje. Kdo se v Christa věřiti vzpírá, ten se odpovídá nejvniternějším tužeb srdce svého a přiči se nevyhladitelnému svědectví celé své přírody lidské. Kdo v Christa věří, věří v toho, jenž Ho poslal. Předmětem víry není člověčenství Christovo, jak se zrakům Židů vyskytalo, jakoby byl o své újmě přišel, něbrž Bůh, jelikož se v něm jevil. Chce říci: Nejedená se tu o věc lidskou, něbrž o věc božskou při tom věření a otevření ve mne. Skutkové moji jsou skutky Otcovými, nauka moje jest věčnou pravdou od Otce, a tudy víra i ne-

věra ve mne odlévá se vezdy na Otce. Ješto ale Pán skutky Otcovy konal, pravdu Otcovů hlásal, a s Otcem spolustaten a s ním jedno jest, *tudy*, dí dále, *kdo mne vidí, vidí toho, jenž mne poslal.* Každému nepředpojatému člověku vnucovala se při popatřování a pozorování na Pána myšlenka, že tu božství přítomno jest. Kdo vodu z potoka váží, čerpá nevyhnutelně vodu z pramene; také i v Synu jeví se Otec. Syn jest *obraz podstaty Boží* Hebr. 1, 3. *Syn a Otec jedno jsou* Jo. 10, 30.

Zjevil se ale Syn *co světlo*, o čemž výše 1, 5, 8, 12. Dí: *Já světlo na svět přišel jsem*, tím záměrem, *aby kdo věří ve mne, ve tmě nezůstal.* To jest, co maličko výše v této kap. v. 34. 36. praví. Nezevil se Pán *co šířající oheň*, něbrž *co světlo duchovné*, kteréž milou a oblažnou osvětu na duši lidskou vylévá a ji oprostuje té tmy, v níž zrozena jest a v nížby na věky zahynouti musela. A tu Pán vyličuje neblaženost nevěry. Dí: *A uslyší-li kdo slova má a neostřehne jich, já nesoudím ho, nebo jsem nepřišel, abych soudil svět, něbrž abych spasil svět.* *Kdo pohrdá mnou a nepřijímá slov mojích, má, kdoby soudil jej; řeč má, kterou mluvil jsem, ta odsoudí jej v poslední den.* Napřed vypisuje nevěru, an dí: *Uslyší-li kdo slova má a neostřehne jich*; dle čtení jiného, *ač méně osvědčeného*, místo *neostřehne*, čte se *a neuvěří*, což na totéž vychodí, poněvadž kdo víry skutkem nepotvrzuje, ten víry jakoby neměl. Praktická nevěra se záhy spojuje s theoretickou. Na nevěru připadá odsouzení Mr. 16, 16. Dále vece Pán: *Já nesoudím ho, ješto jsem nepřišel souditi, ale spasit světa*; t. j. nejsem příčinou odsouzení jeho, aniž k zatracení jeho tuto směřuji, raději k víře, pokání a spáse jej volaje. A tudy ne já, ale každý nevěrec sám nevěrou a nekajicností svou se odsuzuje. Viz 3, 17. též výrok. Ale ačkoli Pán nyní v té časnosti nesoudí, proto soud není vyzdvížen a zrušen, něbrž takový nevěrec, *kdo*, vece Pán, *mnou pohrdá a nepřijímá slov mojích, má soudce svého.* A ten soudce jest slovo či nauka Páně, *ta jej odsoudí v den poslední*, povstane *co soudce a svědek* proti těm, jenž neuvěřili a volati bude o pomstu proti nim 15, 22., ješto *ač divy mohouce se přesvědčiti o pravdě*, raději oči zavírali a srdce zatvrdili a pravdě se zepřeli. Již sice také tuto ve svědomí zkušují soudu toho nevěrci, dokonale však soud jistý teprva v den poslední vynesen bude. Příčinu pak, pro kterou nauka Páně odsoudí je, udává Pán slovy: *poněvadž jsem nemluvil od sebe, něbrž Otec, jenž poslal mne, ten mně přikázání dal, co praviti a mluviti mám*, t. j. ješto slovo mé jest slovo Boží a kdo mnou pohrdá, také

Bohem pohrdá. Bohem pohrdati ale žádnému tvorů podle věčných zákonů nemůže bez trestu splynouti. Dí, že od Otce vzal, co *praviti*, či říci, *co mluvit* má. *Praviti* zříku předmětu, o němž se mluví, *mluviti* ke způsobu, jakým se předmět vynáší. Obojí, vece Pán, určil mu Otec. Slovo pak Boží, jež kázal Pán, má do sebe moc oblaživou, a Pán to mocí svého božského vědomí dosvědčuje, an dí: *vim, že přikázání Jeho*, t. j. ta přikázaná Mně nauka *jest život věčný*. Nedí: *dává život věčný*, nébrž *jest život*; není tedy nauka ta *tolíko* prostředkem a cestou k životu věčnému, nébrž spojena jsouc s milostmi uštědřuje život a zakládá jej v útrobách lidských. Viděti, že naukou celé působení svoje zahrnuje, jak Rom. 1, 17. evangeliem se celé

dílo spásy rozumí. Slova: *jest životem*, značí tedy něco více, než *příčinou jest života*, ač ovšem také tu stránku v sobě zahrnují. Z toho pak již všeho následuje závěrek: *Tedy, co mluvim, jak mně pravil Otec, tak mluvim*, t. j. ješto přikázání Otcovo takové účinky působí, kterak mohl jinak činiti? Jakož Pravdivý mne Pravdu zplodil, tak já co Pravda pravdu mluvim, vece Aug. Na pravdě poselství Jeho a Jeho nauka všechna záleží, a ta jest začátek i konec všeho působení Božího. V těchto slovech dal Pán měřidlo, dle něhož Židé budoucnost svou tutější i posmrtnou měřiti mohli. V pozadí slov těch neskončená bolest se kryje. To byla poslední řeč Páně k lidu. Nápotom již jen k apoštolům hledí. Slyšme o tom sv. Jana.

Hlava XIII.

Ježíš 1—11. umývá nohy apoštolům a 12—20. symbolickou mocnost úkonu toho vysvětluje. Nápotom zrátu Jidášovu 21—30., smrt svou 31—35. a 36—38. zapření Petrovo předpovídá.

1. Před slavností paschy věda Ježíš, že přišla hodina Jeho, aby přešel z tohoto světa k Otci, milovav svoje, co byli na světě, do konce miloval je. 2. A když nastala večere, když ďábel již vnukl v srdce, aby zradil Jej Jidáš Šimóna Iškariotského, 3. věda, že všecko dal Jemu Otec v ruce, a že od Boha vyšel a k Bohu jde, 4. vstal od večere a složiv šaty své a vzav rouchu přepásal se. 5. Potom nalil vody do umývadla a počal umývati nohy učeníků a utírat rouchou, již byl přepásán. 6. Přijde tedy k Šimonu Petru. I vece Mu Petr: Pane, Ty mně myješ nohy? 7. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Co Já činím, ty nevíš nyní, zvíš ale potom. 8. Dí Jemu Petr: Nebudeš mýti mně nohou na věky. Odpověděl jemu Ježíš: Neumyji-li tebe, nebudeš mítí dílu se mnou. 9. Dí Jemu Šimon Petr: Pane, netoliko nohy mé, ale i ruce a hlavu. 10. Dí jemu Ježíš: Kdo se okoupal, nepotřebuje leč nohy umyti, ale čist jest celý. I vy čistí jste, ale ne všickni. 11. Nebo věděl, kdo holdal zraditi Jej, proto řekl: Nejste čistí všickni.

Posud Ježíš veřejně vyučoval lidi, ač vezdy k apoštolům ohled maje a k jich vychování prozíraje. Nyní ale ozvláští a jedinou téměř péči vede o apoštoly, jimž veškerá správa církve svěřena býti měla, a jimž uloženo bylo, človecenstvo ku Christu a k spáse přivéstí. Sv. Jan před jinými poslední to ustrájení apoštolův vypravuje, ač některé věci mlčením pomíjeje, kteréž byly již od synoptiků položeny. Nejznamenitější pomínek či výpustek jest o ustanovení velebné svátosti, kteréhož nejeden vykladatel bolestně postrádal a nejeden theolog pohřešoval. A tu dvojí otázka své odpovědi stanovně se domáhá, nejprvé, proč Jan vypustil tu část tak před jinými důležitou? a druhá, na kterém místě by ustanovení to se vložiti mělo? Leč otázky ty očividně lépe ku konci výkladu této hlavy rozřešiti možná bude a tudy tam se k nim vrátíme. Tuto zraky i mysl obraťme ku předojímavé události, v nížto se velebnost, láska, sebepokoření a zmaření Páně nejsličnějším duši lidskou hluboce pronikavým způsobem vyjevuje.

Ale tu netalá závada nám hned přístup zavaluje, otázka totiž o čase, kteréhož Pán večeři odbýval, o níž Jan mluví, a byla-li to večere paschalná a za jedno se Židy držána, čili večere ta byla dříveji předujata aneb docela jiná hostina? a kterak Jan v té věci k synoptikům se povahuje? Závada těmito otázkami zavalená nás tu nemůže meškati, poněvadž jsme o ní u sv. Mt. 26. obsírně jednali a ji odbyli. Souzorcí či synoptikové Matouš, Marek a Lukáš svatvečer ve čtvrtek podle židovského počítání k následujícímu dni potahují a jej tudy ku prvnímu dni přesnic čítají. Svatý Jan zde počíná o posvátné ve-

čeři vypravovati slovy: *Před slavností paschy*. Kterak to? Není-li to zřejmá půtka? Není-liž to zjevný odpor, jež Jan proti synoptikům klade, mluvě o svatvečeru *před svátkem*? Nežli o tom místněji promluvíme, můžeme předeslati obecné poznamenání, že úsečné správnosti slohové nevšady hledati možno, a že druhdy i v samých nálezech a předpisech koncilií církevních neurčitá rčení přicházejí, jejichžto smyslu teprva z rozhledu na okolnosti lze dojíti. Na konciliu Elvirském (l. 305) o nepřipouštění flaminů vynesěn byl nález: *Si post poenitentiam fuerint moechati*, t. j. kdyby po pokání započatém buď modlařské oběti buď veřejné hry ustrájeli. Slova *post poenitentiam*, *po pokání*, značí počátek, neznací konec pokání jimi předsevzatého.

Leč nechajíce příkladů méně dopadných přihlédneme k samé věci, o kterou tu běží. Kterak tedy rozuměti slovům svatého Jana: *Před svátkem paschy*, jimiž o posvátné večeri Páně vypravovati počíná a zdá se tu se synoptiky na odporu nenalézá?

Nejsnáze bychom základy té zbyli, kdybychom z prosta s nejedněmi proslulými vykladateli a kritiky řekli, že Jan, následuje počítání u Řekův obyčejného, den od rána počítá, a tedy večer předchozí ku předešlému dni bere, ješto synoptici, podlé způsobu Židovského den s večerem počítajíce, předchozí večer k následujícímu dni, o nějž tu běží, přibírají. Leč náhled ten není dosti osvědčen a nejeden důvod jemu ve vládě vadí. Tudy jiného potřebí vyhledávati srovnávací, jímž by závada a potýkavost mezi evangelisty zmizela. A toho nalezneme v určitéjším výměru slov: *πρὸ τῆς ἑορτῆς, před svátkem*. Jest před toli, jako po česku vůči svátku velkonočnímu, před samým počátkem svátku; tak Luc. 11, 38. diví se fariseus, že se Ježíš před obědem nemyl, t. j. maje právě obědvati. Pán do večeradla přibyl před západem slunce a to bylo před svátkem. Nebo s ukázáním se hvězdy na nebi počínal nový den, a tedy počínal patnáctý isan a počínal svátek paschy. Svátek ten byl svátek noční, jak Ex. 12, 42. čteme. *Noc ta ostríhána býti má Hospodinu: noc, dí, nedí den*. Nacež i naráží Isajáš 30, 29., an vece: *Píseň bude vám jako v noc posvěcené slavnosti*. Slavnost paschy počínala se velikým veselím 2. Chron. 30, 21., s hudbou a zpěvem. Zavzněly pozouny, zavzněly surmy a trouby se zábradlí chrámu a počali žalmové se ve všech domích propěvovati, a tak svátek a hostina svátečná se zasvěcovala. Předcházela dne čtrnáctého *oběť paschálná*, jenž Num. 28, 16. sluje pascha, ale *slavnost paschy*, jenž též paschou sluje, nastala a počala s patnáctým nisanem večer po záchodu slunka Num. 28, 17. Co se skladby dotýká, tedy věta

sice gramaticky se veršem prvním končí, ale logicky závisí od verše čtvrtého, kdež se vazba dovětuje. Nebo slova, jimiž Jan počíná: *Před slavností paschy* netáhnou se ke slovu *milovat* v. 1., nébrž ke slovu v. 4. *vstal*. Leč vizme pochod myšlének u samého Jana, aby nám věc ozřejměla.

Dí: *Před slavností paschy věda Ježíš, že přišla hodina Jeho, aby přešel z tohoto světa k Otci, milovav svoje, co byli na světě, do konce miloval je*. Vulgáta nemá žádné spojky ku spoutání vět těchto s předešlými. Text řecký čte částici *ὅτι*, která jest částici přechodnou okazující rozman lásky Páně oproti jeho k Židům přisnosti a matornosti. Slovy: *Před slavností paschy* určuje apoštol dobu, ve které se stalo, co vypovídati hodlá. Po určení času udává Jan pohnutku, kterou povodín byl Ježíš, konu se podejíti, jehož se skutečně podjal. *Věda Ježíš, vece, že přišla hodina Jeho, aby přešel k Otci, milovav svoje na světě do konce miloval je*. Ve slově *milovav* a ve slově *miloval* jest ta pohnutka a pobudka složená, která Pána k výkonu předevzatému přiměla. Slovem *věda* namítá, že Pán sniživ se neučinil to s nějakým sebezapomenutím a velebností své nepamatová. ním, nébrž že schýlil se k té nízké službě lásky s dokonalým povědomím své majesty, veleby a slávy. Tím se zračí neskončená láska a pokora Páně. Bylo jakoby svrchovaný Bůh sešel s nebe, aby smrtedlným lidem nohy umyl. Avšak slovo *věda* se nejbliže slučuje se slovy, *že přišla hodina, aby ze světa k Otci přešel*. Tím ukazuje se, že Pán s dokonalým vedomím a svolením smrt podstoupil a že věděl, kdy, kde a kterak umře. Židé nejednou na Něho ruce vztáhnouti usilovali, ale Pán vynikl z jejich rukou, *poněvadž nepřišla ještě hodina Jeho* 7, 30. 8. 20. Nyní ale se již připravoval k smrti, an věděl, že přišla hodina, *aby přešel k Otci*. Dí sv. Jan *přešel* a neužívá jiného slova, poněvadž naráží na význam slova pascha, jenž sluje *přechod* totiž mořem rudým, jímž smrt Páně se naznačovala, a poněvadž smrt Jeho více přechodu než smrti podobala se, an ihned třetího dne z mrtvých *vstal*. Tam u Židů byl přechod z Egypta do země zaslíbené, tuto u Christa přechod *ze světa k Otci*. Ku přechodu tomu se Pán připravoval skutkem lásky, ustanovením totiž svátosti nejsvětější a dřívěji výkonem pokory, mytím totiž nohou učeníkům, a ukázal nám, jak i my k smrti se především týmiž skutky ustrájet máme. Tak sv. Vavřinec k smrti se připravoval, an nuzným nohy myl a po velení sv. Sixta papeže poklady chrámové mezi ně rozdal. I pro nás jest smrt přechod; ale dí sv. Aug., jiná jest přecházeti ze světa a jiná jest přecházeti se světem; nebo i

Egyptané přešli, ale nepřešli mořem do království, nébrž v moři do záhuby.

Nejprve značí sv. Jan, že výkon Páně, jež před sebe vzal, byl účinek *lásky*. *Miloval* či *zamiloval* svoje až do konce miloval je. Lásky byla původem, že se Pán věloval; pro lásku k lidem zamiloval apoštoly a vyvolil je ze světa Jemu nepřiznivého; láska pobádala Ho, aby až do konce miloval je, aby ke konci, an odejiti měl k Otci, nevytahoval se z té lásky a neoštilal se s ní k nim, nébrž ji dokonal a dovršil tím, že jim ještě před samým odchodem svým k Otci všecko pověděl, ukázal a udělil, cokoliv jim a církvi prospěšno a potřebno bylo. Miloval svoje až do konce; zachoval tu lásku k nim do skonání, kterou se byl k nim přivinul. Jest *ἡγάπησεν* aorist vypravovací a nechce jednotlivý čin nějaký, jenom tuto čin umývání nohou značiti, jakoby říci chtěl, *miloval*, t. j. důkaz lásky jim udělil, nébrž líčí: v jakém pocitu byl Pán, když umývání nohou předevzal. Mohloby arci slovo *ἡγάπησεν* značiti, že Pán zamiloval je na konci při odchodu jako znova a jako vyšším nějakým milováním, ale tomu se protiví slova *εἰς τέλος*, která nemohou značiti na konci, nébrž znamenají do konce, do skonání. Zlatoust a Maldonat po něm slova *εἰς τέλος* berou ve smyslu *dokonale*, a slovo *miloval*, *ἡγάπησεν* o výjevu lásky svrchovaném, o mytí nohou slyší. Veškeren však tu rozdíl více logického slov svazku a poměru myšlenky k myšlence, než-li smyslu se týká a tedy více s ním zabývati se zbytečno. Dí: *milovav svoje*. *Svoje*, *ἰδίους* jmenuje apoštoly, že je vyvolil; a byli Jeho s tou duší až na jednoho. Nejedné duše se tu přislově tom zmohla svatá jakási závist, že ve smyslu svrchovaném svojeti Christovou býti nemůže, jak se toho dostalo apoštolům. Kdož zajisté nezatožuje po tom, aby k rodině, ku stoupenství, k duchovnímu příbuzenství Páně patřil? V tom povědomí zajisté, že Christu patříme a jsme mezi těmi, jež on za svoje klade a jež až do konce miluje, nebe se nám otvírá a blaženost se na nás jako rosa slívá. Také význam svůj mají slova *co na světě byli*; dává příčinu, proč zachoval lásku tu ozvláštní a svrchovanou do nyníčka a proč nyní způsobem neobyčejným ji projevití se podjímal, totiž že měli zůstatina *světě*, uprostřed nebezpečí, nástrah a úkladů; z čehož jde, že ovšem více o ně než o sebe se staral a že více apoštolům než Pánu potěchy potřeby bylo.

Ještě místněji a blížeji udává sv. Jan dobu, kdy právě skutek ten lásky Pán předevzal. Dí: *A když nastala večere, když ůdbel již vnukl v srdce, aby zradil Jej Jidáš Šimona Iškariotského*. Ale i tu také nejedna

nesnáze se naskýtá. Především otázka zabíhá, které čtení přednost míti má, jestli totiž *γενομένην* v praesentě, či *γενομένην* v aoristu se čísti má. Obojí čtení v nejstarších rukopisech se nalézá a vulgáta čte *coena facta*, tedy překladatel její *γενομένην* četl ve svém rukopisu. Jednak převládá čtení *γενομένην* v praesentě, jež také v síuajském rukopisu nalézáme. Rozdílu však tu velikého není; nebo téměř i v našem jazyku na jedno vychází, řekneme-li, *když nastávala*, aneb řekneme-li, *když nastala večere*. Ale muselo čtení aoristické *γενομένην* nejednomu náhledu sloužiti, čehož tu zkrátka dotknouti musíme. Čtení to, jehož se vulgáta drží, na dvojí stranu slyšeti se dá, buď když nastala večere, aneb když se odpravila večere, čili kratčeji buď když večereli, aneb když po večereli. A z toho někteří odvětovali, že to umývání nohou po typické hostině beránkové se dalo, když již ukončena byla večere paschálná a nastati měl hod slavnější, totiž ustanovení velebné svátosti těla a krve Páně. Práví oni, že Ježíš tehdy pro symbolické očistění apoštolův a pro ukázání, jakým činem se ku přičasti máme připravovati, ten výkon umytí předevzal. Nad to přidávají, že sice umývání nohou se dalo hostům od otroků před hostinou, že ale tuto ode Pána se později nahrazuje, aby přípravná a symbolická povaha onoho umývání Páně více ozejměla. Ti tedy vykládají: *Po večeri*. Jiným ale vidí se, že Pán službu tu apoštolům konal před hostinou a že *coena facta* vulgáty není leč toli co: když se večere stala, *když večere počala*. A náhled ten předkuje, nejlépe se slovy *přede svátkem* se srovnává. Umývání nohou se před každou větší hostinou vykonávalo, majíc základ v povaze obuvi, v parnu krajiny té a odtud povstalému potu, a ve způsobu stolování při jídle, pro kterýžto způsob nohy hosta jednoho velmi blízko před očima a čichem druhého se vyskytaly. Hostovi nohou nemytí urážkou se cenilo Luc. 7, 44. Ješto zde umyvadlo a utěradlo a vody dosti bylo, jak z dálejška vysvitá v. 4, 5. a tedy všeliká příprava k umývání přistrojena se nalézala, muselo se předpokládati, že to umývání od někoho se vykoná. Kdož je vykonati měl? Otroků a sluhů tu nebylo, byli tu jediní apoštolé. Hospodářem a hostitelem jejich byl Christus Pán, a ten na světě k své službě tělesných posluhovatelů neměl. Měli apoštolé co sluhové Páně vespolek druh druhovi službu tu prokazovati. Oni sice samému Pánu službou tou posloužili a Petrovi zdá se té cti se dostalo; ale vespolek sobě vzájemně nohy umytí opustili a spolu zasedli či se zastolili, když Pán to učinil. Čeho tedy apoštolé zanechali a zanedbali, to jim nahrazuje Pán. Nejedni se

domnívají, že Pán zevnějším činem apoštolů a zvláště jejich hádkou o přednost povodín byl k umývání jim nohou, tím je zahánbiti a skutkem pokore učiti je chtěje. A táhnou se k místu u Luc. 22, 24. nu., kdež pře apoštolů o přednost se vypravuje. I drží oni, že sám sv. Lukáš na dotčeném místě hádku tu dostavkem nějakým vypravuje teprv po založení svatosvátosti, ač se byla před tím ustanovením stala. Čin ten Páně jesti sice významným sám o sobě a veliký dovah a dosah má v živote lidstva a tudy netřeba mu námětku v náhodě nějaké hledati. Jednak nelze zapíráti, že Pán náuky své obyčejně vázal na okoličnosti, any náuky a výroky daly se jimi nejlépe vysvětliti. Nad to slova další Páně u Lukáše 22, 27.: *Kdo jest větší? Ten-li co sedí, čili ten, co slouží? Já pak jsem mezi vámi jako sloužícím*; tato slova, díme, se docela hodí pro skutek umývání nohou učeníkům. — Dí Jan: *A když nastala večere*. Spojkou a další rozvítek toho, co ve verši nařknuto, se opovídá. Večere se rozumí paschátná slavná, s jedním beránka co vrcholem svým spojená, ta totiž, o níž dřívější tři evangelistové Matouš 26, 20. nn. Marek 14, 17. nn. Luc. 22, 14. nn. vypravují. Okoličnosti tomu nadržují, jmenovitě vyjevení zrádce v. 21. a předpověď o zapření Petrově v. 38. a sv. Jan výslovně nížeji 21, 20. se k večeri naši co k znamenité a vůbec povědomé táhne.

Praví sv. Jan dále: *Když ďábel již vmuknul v srdce, aby zradil Jej Jidáš Šimona Iškariotského*. Pán pospíchal toho důkazu lásky a pokory vyjevit tenkrát, když věděl dobře, že Jej Jidáš zradí, a samému zrádci službu tu prokázati se nehrozil! Kdož nevidí, že proto okoličnost tu přidal Jan, aby trpělivost, dlouhomyslnost, pokora a láska Páně tím více ozřejměla! Naopak to, oč se Jidáš pokoušel a co umyslí, tak ohavno a podlo a nešlechtno bylo a jest, že jenom v původci hříchu a v arcivrahu ďáblu se vyroditi mohlo. *A již byl*, vece sv. Jan, *ďábel vmukl v srdce Jidášovo, aby Ježíše zradil*. V *srdce*, dí a nedí ve smysl aneb v mysl, poněvadž žádost ta již v účinek vzrostla a na pouhé myšlence se nepovahovala. Leč menší stupeň vlády ďáblovy *vmuknutím* tím v *srdce* se vyjadřuje, nežli nížeji v. 27. slovy *vešel v něho ďábel*, kde se úplná nadvláda satanova nad myšlením, žádostmi a vůlí Jidáše dolíčuje. Při tomto verši dvojí čtení jest; jedno klade, jak ve vulgátě a v nejstarších rukopisech řeckých máme: *vložil ďábel v srdce, aby zradil Jej Jidáš Šimona Iškariotského* syn. Podlé toho čtení se ale mohlo ztáti, jakoby ďábel *vložil ve své srdce*, t. j. uradil se, u sebe ustanovil, aby Christa zradil Jidáš; čemu jsme vyhnuli přeloživše *vmukl* místo *vložil*. Ale to

čtení jest protivno tomu, co Pán již 6, 71. pravil; také vazba ta zdála se přítrudnější, kdyby se slovo *vložil* o srdci ďáblově rozumělo. Tudy stala se proměna v obyčejném textu již záhy a čte text řecký a cyrilské přeložení: *když vložil ďábel v srdce Jidáše Šimona Iškariotského, aby zradil Jej*. Převahu má očividně čtení vulgáty, kteréhož jsme se drželi. Ostatně se nikterak smysl nemění. Ďábel již dávno se pokoušel u Jidáše o tu zrādu a tudy se praví, že již položil, *vmukl byl*, že vnuknutí toto již tenkrát stávalo v srdci Jidášově a zrāda od něho s knížaty kněžskými byla umluvena, jak vypravuje Mt. 26, 14. Ovšem to vložení, vklad ten zrādy neměl povahu nutnosti; vidíme tudy, že Jidáš poněkud váhal. Váhání to jeho však bylo chabo; dal nadvládati zlé náklonnosti, až konečně docela jej opanovala. Sv. Luk. 22, 3. již zde užívá výrazu silného o vejiti satana do Jidáše, čehož Jan teprv 27. v. níže užívá, Lukáš totiž nečiní rozdílu mezi větším a menším rozhodem Jidáše.

Tolikými přísudky již byl Jan ojasnil veliký skutek lásky a pokory Páně; přičinuje nový, z něhož obzvláště pokora Páně vysvítá. Již sice ve verši prvním ho dotekl. Ale takové bylo podivení Janovo nad skutkem Páně, že co pověděl znova povídá, aby pozornost čtenářů svých zbystřil. *Věda* praví; jakoby řekl: Jestě jednou opakuji, že Pán s celým vědomím to učinil. Nebyl se snad jenom nějak přenáhli a zapomenul a ve chvíli nějakého lichého nadšení vášní nějakou uvlečen byv umývání ono předsevzal; nébrž v plném povědomí výše a vznešenosti své podjal se skutku onoho. *Věda že mu Otec všechno dal a že od Boha vyšel a k Bohu jde*, přece neostřdal a neštítal se tu nízkou službu podstoupiti. Nemluví o vládě teprv budoucí, nébrž kterouž již byl přijal a působením svým člověckobožským provozoval, totiž o vládě život udělovati, soud duchovný prováditi, a t. d. Vědomí božské záleželo tedy ve dvojím; nejprve že od Boha všelikou moc měl, a to dí slovy: *že v ruce mu dal Otec všechno*. Druhé, že z Boha posel a k Bohu se vracel; a to slovy: *od Boha vyšel a k Bohu jde* vyjadřuje. Vytýká všemocnost Páně a věrné Jeho povědomí bytosti božské spolu s poselstvím pro spásu lidskou podniknutým. V jakém smyslu se praví všechno dáno býti Christu od Otce, o tom viz Mt. 11, 27. L. 10, 22.

To všechno předeslav přistoupá Jan k vypravování samého konu a rozbírá všechny okoličnosti pro ukázání, jak si v tom všem Pán snažně, bedlivě, slušně a důstojně vedl, aby také nám dal příklad, jak se při záležitostech nepatrných chovati máme dle Sir. 33, 23.: *Ve všech dílech svo-*

jich výtečným bud. Dí tedy: *Složil* či *odložil oděv* vrchní, podržev jen spodní; *vzal rouchu*, t. j. ubrusce či ručník, aby jím nápotom nohy utírali mohl, a *přepásal se*, aby pohodlněji, svobodněji a slušněji věc konati mohl. Nápotom nalil vody do umyvadla či do měděnice; stály zajisté v jíárně vezdy nádoby dle obyčeje židovského umývati se před jídlem Mr. 7, 4. Na to se vydal umývati. Již celá ta příprava má do sebe tak něco neobyčejného a opět obyčejného a každé slovo vytýká mocněji lásku a pokoru Páně; což teprv kon ten sám! Hle, vece Zlatoúst, když všickni zasedli, jediný Ježíš od stolu vstává; nestačí mu jenom učeníkům nohy umývati, nébrž k tomu dílu služebnému způsobem sluhy se strojí, sám se opasuje, sám vody nalévá: žádnému nevěleje, sám jen všechno koná. — *Počal umývati nohy učeníků, a utírali rouchou, již byl přepásán.* Slovy těmi na um dává, že skutek, jehož se podjímá, děleji trvati bude. Učeníkům všem Pán mýti nohy usoudil. I Jidášovi. Kdež ti jsou, jenž praví, že nemohou snést pohledu toho neb onoho člověka? *Přijde tedy*, vypravuje dále Jan, *k Šimonu Petru.* Slovem *tedy* ukazuje, že první, jemuž počal umývati nohy, byl právě Petr Šimon. Následuje to jedno, že Petr prvotnost držel a ho *tedy* Pán před jinými poctil. Druhé to následuje z odporu Petrova, jenž sobě nohy umývati dáti se zdráhá. Kdyby se to bylo jinému napřed dalo, byl by se každý jiný dříve jistě omlouval, ješto ale to jediný Petr činí, viděti, že ho žádný nepředešel a že prvý ode Pána byl umýván. Jan toho sice nic nedotýká, a Chrysostom a po něm jiní domněli se, že Pán od Jidáše začal, co toho, jemužto nejvíce umytí potřeba bylo. Ale sv. Augustin dí, že Petr první byl, jemuž Pán nohy umýval. Náčelníci zajisté nejvíce ku pokorě napomínání býti potřebují. Petr vzpíral se a pravil: *Pane, ty mně myješ nohy?* On dle Mt. 16, 16. nehlouběji božskou bytnost Páně poznal a té živosti byl, že ihned citu svému průchod zjednal, jak se to při jiných příležitostech stalo, při lovení ryb prvním Luc. 5., 8, při jiti Páně mořem Mt. 14, 28., při lovení ryb posledním Jo. 21, 7. Tudy nedivno, že ho projala svatá hrůza při spatření té pokory Páně, a že nedržel se, nébrž prosul se v ta slova: *Pane, Ty mně nohy mýti?* Každé tu slovo se závažím položeno. *Ty*, Pán můj, *mně* nehodnému *myješ nohy*, službu nejnižší vykonávati hodláš? Vzpíral se tomu Petr v pocitu nehodnosti svojí, úcta, láska a pokora mu slova ona vnukla a vymohla. *Ty mně myješ?* Slovo: *Ty*, vece sv. Chrysostom, má veliký důraz. Nemusel již Petr nic přidati leč říci *Ty*, to jest téma rukama, jimiž jsi

slepým zrak otevřel, malomocné očistil a mrtvé vzkřísil. Pán ale napomíná ho a vede mu k myslí, že v tom úkonu se význam tají, jež brzo poznati má. *Odpověď Ježíš a řekl jemu: Co já činím, ty nevíš nyní, zviš ale potom.* Význam výkonu toho Pán dílem hned slovy otevřel po umytí pronesenými 13—17. nn., dílem se rozednělo Petrovi po seslání a osvěcení Ducha svatého. I slušelo na tom přestávati: nebo Pán prohlédal ku poslušnosti Petrovu. Nejednou člověk chce pokory píleti nehledě k vůli Boží, která všechnu pokoru spravovati a řídití má. Víra, pokora, láska ku Christu nemají ceny před Bohem, jestliže se nepojí s nimi poslušností. Vroucnost a horlivost pobožnosti se zevnějšími výjevy pokory nejsou než mam a klam bez poslušnosti k církvi a představeným jejím. Pravá pokora a pravá pobožnost vezdy se s poslušností druží. — Ale Petr se dělal neslyše, znova a úsilněji se vzpíral a raději se odříká vědění a rozumění věci, než aby neslušou na Pána službu proukázati si dal. Dí Jemu Petr: *Nebudeš mně umývati nohou na věky.* Tu Pán zlomil vůli úpornou Petrovu, an mu zřejmě pravil: *Neumyji-li tebe, nebudeš mítí podílu se mnou.* Podíl s někým mítí sluje sstoupeně a důvěrně obcovati a ve spojení, v jednotě i svazku s ním býti a tudy od něho vlivu okoušeti a dary přijímati, jakých vazba taková sebou obnáší. Podílem tu zve Pán přijímání milostí a příúčastnění k říši a blahosti. A věci dvojí na Petru Pán postihuje, čistoty vůbec a pak ctností těch, jež výkonem Páně se naznačují, pokory a lásky. Smysl jest: Jestliže tebe neumyji a neočistím od hřísnosti, a neoděješ-li se v pokoru a lásku, ctnosti umýváním naznačené, nedojdeš spasení. Jest-li nás Christus neočistí, na věky nečisti zůstaneme a jestliže čistotu onu nebudeme v sobě pěstovati pravou pokorou a láskou, neostojí čistota naše.

Nemohlo býti větší vyhrůžky pro duši, která Christa miluje, nad vyhrůžku, od Christa odděleni býti. Slyšev Petr vyhrůžku Páně, tudíž se podal vůli Jeho a jakož živým se projevil býti v odírání, tak živým ano horoucým se ukazuje býti v ochotě; obojí pak činí v horlivosti lásky ku Christu, kteráž nezná nic hroznějšího než odloučení býti od Christa, vece sv. Zlatoúst. Tudy dí Jemu Šimon Petr: *Pane, netoliko nohy mě ale i ruce i hlavu.* Netoliko nohy ale i ruce a hlavu sobě ode Pána chce umývány mítí, aby tím většího s Christem dílu dobyt. Ježíš ale ke shodné a schodné a k slušné míře a váze Petra uvádí: *Kdo se okoupal, nepotřebuje, leč aby nohy umyl, zcela čist jsa.* Naráží Pán na zvyk u východanů před hostinou se koupati a celé tělo umývati,

načež již nebylo potřebí leč omyti nohy, což dalo se od otroků hostům, aby sedadla, stolidla či lehadla, na nichž hosté při jídle spočívali, se neukálela. K tomu prohlídaje Pán a ihned dle obyčeje svého k smyslu vyššímu přecházejí dí: Kdo duchovně se křestem anebo svátostným pokáním očistil, nepotřebuje, leč aby nohy umyl, t. j. to vykonával, co se mytím nohou rozumí, t. j. lásku pokornou a v účincích bohatou a hojnou. Opět tedy dvojího postihuje, čistoty od Christa vzaté a ctností umýváním naznačených. Čistota od Christa přijatá musí všelikou měrou od člověka úsobně docelena a dovršena býti s jeho strany, aby nezůstala výsobnou toliko, nébrž se duše jeho přichopila. Okoupal se, vykládá sv. Bernard, kdo pokáním a křestem těžkých hříchů se zbavil a jehož hlava, t. j. úmysl, a ruce, t. j. skutkové čisti jsou. *Nohy* jsou náklonnosti a vady, jimiž se i čisti neustále zaprašují, a ty tedy očistiti potřebí slzami lítosti a skutky pokorné lásky. *Koupelem* tedy netoliko křest, nébrž slovo Páně a veškery svátosti a milosti Boží k spasení potřebné se slyší, jimiž očistění a v ctnostech posilnění býváme; umytím nohou ale slyší se skutky lásky a pokory. Pán nauku dává, jak člověk spolu s milostí Boží se přičiněti a spolupůsobiti musí a denně se očisťovati, ješto denně člověka hříchové co prach pocestníka se chytají. Apoštolé byli všickni obrozeni křestem a vnitřným s Christem se sjednáváním a slovem Jeho 15, 3. čistoty došli; tudy potřebovali toliko zbývání špíny obcováním s jinými každodenně docházelé. Tudy pravil Pán: *Vy pak jste čisti*, netoliko mou milostí, ale také ctnostmi svými jste hříchů větších zbaveni, a tudy vám jen skutků oněch potřebí, jimiž se menší a všední vady vybyvají. *Ale ne všichni čisti jste*, doložil; jednomu zajisté nezpomohlo to, že po tři léta poslouchal slovo moje, že všechněch milostí a darů se přiúčastnil; jest jakoby toho všeho nebylo, ano hůře jest, an mu zneužívání milostí a darů těch vinu rozmnožuje. *Nebo věděl*, dokládá Jan, *kdo hodlal zraditi Jež, proto řekl: Nejste čisti všickni. Věděl*, kdo Jež hodlal zraditi, dí. Nepřekvapilo Ho, že Ho zrádce zradil, předvídal to božskou svou předvědoucností. Miní Jidáše, ač ho ze šetrnosti nejmenuje, aby možná-li do sebe šel. Podobně činil výšeji 6, 65. Proto mu nohy omyl, aby vyjevil, že i nyní mu odpustiti hodlá. Ostatně známo, že ve starém Zákoně kněží před obětováním se koupali a že druhdy v církvi křesťanské na některých místech jako v Miláně a ve Francouzsku zhusta křesťencům nohy od biskupa a kněží přítomných se umývaly, načež biskup a kněží umyté ty části líbali. Posavád se

v katolické církvi obřad ten na zelený čtvrtek zachovává netoliko od biskupů než i od císařů, dvanáctě osob starých a chudých nohy umývati a je líbat, pro památku na pokoru, lásku a milost Pána našeho Ježíše Christa, načež hojnými dary a jídly obmýšlení bývají.

Již sice Pán byl dotekl významu, ježž do sebe má umývání od Něho předsevzaté. Místněji ale nyní jme se vykládati obřad ten.

12. Když tedy umyl nohy jejich a vzal oděv svůj, ustoliv se opět, řekl jim: Víte-liž, co jsem učinil vám? 13. Vy oslovujete mne Mistře a Pane, a dobře pravíte, jsemť zajisté. 14. Já-li tedy umyl jsem nohy vaše, pán a mistr, i vy máte druh druhu umývati nohy. 15. Příklad zajisté dal jsem vám, aby ste, jako jsem Já učinil vám, tak i vy činili. 16. Amen, amen, pravím vám: Není služebník větší nad pána svého, aniž posel větší nad toho, jenž poslal jej. 17. Toto-liž víte, blažení budete, jestli činiti budete to. 18. Ne o všechněch vás pravím, já vím, které jsem vyvolil; ale aby se naplnilo písmo: Kdo jí se mnou chléb, pozdvihne proti mně paty své. 19. Již nyní pravím vám dříve, než se to stane, abyste když se stane, uvěřili, že jsem Já. 20. Amen, amen, pravím vám: Kdo přijímá, koho pošlu, Mne přijímá, kdo ale mne přijímá, přijímá Toho, jenž mne poslal.

Výklad úkonu toho symbolického se obrazně nese, avšak tak, že vlastní smysl jasně prozaňuje a snadným činem se najíti dává. Pán učí, jaký duchovní prospěch by z činu toho čerpati měli. *Když tedy umyl nohy jejich a vzal oděv svůj, ustoliv se, opět řekl jim: Víte-liž, co jsem učinil vám?* Otázal se jich pro většího dojmu dosažení, a aby k vlastnímu nad věcí tou rozjímání byli povzbuzeni. Otázal se jich po svém skutku a tím namítá, aby kněží zvláště po vykonávání obřadu nějakého lidu význam jeho vykládali. *Víte-liž, poznáváte-liž význam toho, co jsem učinil vám?* A nyní se jim co mistra a pána vystavuje, aby napomínání Jeho tím většího důrazu v útrokách jejich došlo. *Voláte mne Mistře a Pane, a to dobře voláte, an já jsem*, ovšem v jiném o mnoho svrchovanějším významu. V řeckém stojí artikl před obojím tím slovem: ὁ διδάσκαλος, ὁ κύριος, a tudy se značí, že Pán v jediném smyslu jest Mistrem

a pánem. Mimo Boha a Christa Pána nikdo se nejmenuje v novém Zákoně pánem s artikulem v řeckém textě, vyjma že vladař Festus římského císaře tak nazývá, pohanem jsa věcí Božích nevědomým. *Já mistr a pán* dí v celém povědomí výsosti a velebnosti své. Pokora nezáleží v tom, aby vznešenec nevěděl a nepřiznával se ke vznešenosti své, nébrž, aby jí neužíval, leda ke spáse lidské. Všechněm pak nám náleží povážiti, co slova Páně obsahují a k čemu nás nabízejí. Jsme-li učeníci Jeho, učme se naukám Jeho, milujeme je, a hlásejme je všady a následujeme jich životem. Jsme-li služebníci Jeho, neslužme leč jediné Jemu, nápodobujeme v životě ctnosti Jeho, kteréž jsou oznaky, oznamy, vědma a pátna, kterými se učedníky Jeho býti vyjadřujeme. — A nyní odvětjuje Pán: *Jestli-že já, pán a mistr, jsem nohy myl vám, tím více vy druh druhu nohy mýti máte.* Dovodí od většiny k menšině, a důvod ten zhola odporu nepřipouští. Ještě jasněji se prohlašuje: *Příklad zanechal jsem vám, abyste jak jsem já činil i vy činili.* Nežádá však, aby Ho následovali v zevnějším úkonu a vespolek sobě nohy umývali, nébrž umývání to je znak skutků lásky a pokory, jak již vyloženo, a Pán žádá od nich, aby povahu pokorné lásky do sebe přijali a ji ve všem životě svého oboru pronášeli. Aby ta nauka o pokorné a obětavé lásce tím hlouběji utkvěla v církvi, prikazuje církev, jak již praveno, aby na zelený čtvrtek onen znak ctnosti té dorodně se opětoval. Ovšem tu se tvor přede tvorem pokořuje, bratr se ponižuje přede bratrem, kdežto tam při poslední večeři Tvůrce přede tvory svými se pokořoval. Předce se ale i v obřadě tom mile bleskotá záře ode Pána a láska Jeho se v ní v paprscích k nám spouští. A zvláště posluhování chudým a nemocným odtad námětek nadchnutí svého vzalo a posaváde z něho sílu čerpá. V tom označeném či symbolickém působení zahrnuje se veškerá síla a mocnost mytí nohou a veškeren význam jeho; mylně se domnívali někteří, že by v úkonu tom všechny požadavky svátosti se nalézaly, ana církev mytí nohou nikdy mezi svátosti nekladla. Jest význam ten velmi důležit pro nauku o potřebě vněšních obřadů. Nejedni proti nim namítají, že bezúčelní ano škodliví jsou, učíce člověka ustrnovati na zevnějšíku a k věci vnitřné neprohlídati, ješto předce Bůh na srdce, na vnitřek a na útrobu hledí. Námitka ta oči vidně jednu stranu v člověku jenom spatřuje a druhou docela pomíjí. Kdo tak smýšlí, ten božskou i lidskou svobodu obmezuje a tělesnou člověka částku od obrodu vylučuje. Aby lidé v takovém scestném, bludném a jednostranném smýšlení nezabředli, hodlal Pán tomu obřadu umývání nohou se podrobiti.

Tím veškeren jednos tranný spiritualism odsouzen jest a odsouzen i jsou ti, kdož ceremonie církve rumějemi nazývati se neštítí.

Ještě Pán přičinuje přísloví co důvold, jímž by se k podobnému pokornému sloužení navésti dali. *Není sluha nad pána a posel nad posylatele;* když pán umývá, nesmí se umývání sluha štítiti, a kdež kníže slouží, nemůže se posel knížete té služby odpírati. Jest to dvůj důvod, aby apoštolé tím snáze pohnuti byli k tomu nápodobení pokory Páně. Přísloví to ostatně u Matouše 10, 24, a Lukáše 6, 40. přichází a tam vysvětleno; níže opět Pán ho užívá Jo. 15, 20. n. Leč pouze věděti, v čem následování Pána záleží, nespasí člověka, nébrž skutečně toliko následování člověka spasiti může. Tudy vece: Víte-li či: *Vědouce to blaženi jste,* budete-li to vykonávati. *Vědouce to, vece, t. j. ty věci,* které dosud pro vyložení obřadu umyvachio pověděl. Mnozí vědí, ale nečiní; od apoštolův ale Pán i činu očekává. Tudy dí jinde Luc. 18, 45.: *Kdo nezná vůle pána svého a nečiní ji, trestán bude málo, kdo zná a nečiní, trestán bude mnohými ranami.*

Ale an to pravil a důvěru svou v apoštoly a v jich blaženost opovídal, tanula mu na mysli zrada Jidášova v celé své šeredě a jistotě. Tudy praví: *Ne o všech vás to povídám,* že by totiž vědouce to činiti hodlali a snažili se; naopak jeden jest mezi vámi, jenž věda nevěří a tím méně nauky mojí zachovává ani pokory ani lásky nemaje, a tudy ani blaženosti nedosáhne. To ale, vece Pán dále, neděje se mimo nadání, jakobych se byl do Jidáše jiných věcí nadál a v něm se zmýlil a tedy nemile překvapen byl. *Já vím, koho jsem vyvolil,* dí; *ale aby se naplnilo pismo.* Pravi: *Já vím, koho jsem vyvolil* a věděl jsem napřed, že zatvrdí se Jidáš. Vědění to, jak několikráte již toho dotknuto, nenutilo Jidáše zatvrzovati se a nepodléhal on tu jiné vládě, leč vládě zla svobodně voleného, ač i ta svobodně zvolená zrada jeho úradou Boží utrpení Páně rozmnožovati a dovršovati měla. *Ale aby se naplnilo pismo.* Ale, vece. Tu nalézá se nějaký výpustek a musí se doplniti. Ale to jest, dopuštěno to jeho zatvrzení, ano připuštěn on a vyvolen, jehožto svobodně volená zrada předvídána, *aby se naplnilo,* co dí pismo, *kdo se mnou chléb jí, pozdvihne paty proti mně.* Vulg. čte ve futurum *levabit, pozdvihne,* jak jsme i my přeložili. Ale text řecký čte *pozdvihl.* Dí pozdvihl v praeteritu, poněvadž již Jidáš hodlal a usmyslil vydati Pána. Chce říci, že tak málo z nedojepí a nenadánky se přihodila ta zrada Jidášova, že již v Žalmech předpovědina a předznačena byla. Vzata jsou slova uvedená ze Žalmu 40, 10., kdež v nejbližším smyslu

David mluví o Achitofelovi, zrádci a pravém obrazu Jidášově, kterýž totiž opustiv Davida přešel k odbojnému Absolonovi a vida se nápotom sklamána, radu svou odmítnutu a věc Absolonovu ztracenu, v městě Gilu se oběsil. David byl obrazem Christa, Achitofel zrádce byl předznakem Jidáše. *Ten, jenž se mnou chléb ji*, jest přísloví a značí přitulnost, přízeň a sstoupenství vůbec; tuto ale doslovně se naplnilo, an Jidáš jídal s Pánem a nyní právě při večeři s ním seděl. *Pozdvihovati paty* není tolik, co podraziti nohy, podskočiti, ošuliti, ošiditi, úklady činiti, obelstiti, nébrž jest rčení vzaté od koně, jenž kopytem uráží ano zabíjí. Dí tedy, že ten zrádu a tudy smrt mu kuje, kterémuž se tolikými a nesčíslnými dobrodiními propůjčoval. Ale di Pán, že tou zrádou nemají se dáti zvíklati ve víře, na obrat, že zráda ta je raději ve víře utvrzovati má. *Nyni již, než se stane, pravím vám, abyste, když stane se, uvěřili, že já jsem tím*, jímž býti jste mne vyznali, že jsem Synem Boha živého Mt. 16, 16. a že všechno předpovídám a zlo taky k službě spásy lidské potahuji. Nyní vece, od *nynička* *ἀπ' ἄρτι* pravím. Ačkoli všelijak šetrně dotýkal se věci té, předce musel nyní a nápotom nejednou opětovati o zradě, aby se apoštolé nepohorsili. Měli tedy apoštolé zrádou Jidášovou u víře se potvrzovati. Ale mohla jich ta zráda Jidášova znepokojiti, že jsa z jejich prostředku vinu svou na ně měrou nějakou přenesl a že poměr Páně k nim tudy změnu nějakou utrpěl. Z toho je vyvozuje Pán a uváděje jim na paměť dřívější výrok osvědčující jim, že sstoupenost předešlá mezi Ním a mezi nimi tou zrádou nijak nezměnila se. *Amen, amen*, vece, ještě potvrzení takového se zde ozvláště potřeba vyskytala. *Kdo přijme, koho pošlu, Mne přijme a kdo Mne přijímá, přijímá Toho, jenž Mne poslal*. Pravím vám k útěše vaší, že důvěrné a směle se úřadu svému oddati můžete, an se vazby tou zrádou nerozvázaly, aniž důstojnost vaše co vyslanců mojích něco utrpěla. Kdo slouží v církvi Christově, ten má poselství od Christa, zastává Jeho místo, přijímá od Něho pomazání a výkony úřadu kněžského jsou výkony Christovy. Ale i to viděti, že Christus vítězstvím svým a oslavou svojí dokonale jist byl. Viz ostatně výklad výroku toho u Mt. 10, 40. Luc. 9, 48.

Bež mála chtěl Pán o tom déle mluvit i velebnost apoštolského úřadu jim na oči staviti, ale se mu tu namítala ta zráda jednoho z apoštolů a vyvolenců v celé šerednosti své a Pán, jenž satana s nebe padati viděl Luc 10, 18., nazíral v nejlubší hloub propasti, do které samochtě se uvrhal ten, jenž k nebeským výšem povolán byl.

A tudy přetrhnul se řetěz mluvy Jeho, o čemž Jan dále dí:

21. To pověděv Ježíš zkormoutil se duchem a osvědčil a řekl: Amen, amen, pravím vám: Jeden z vás zradí Mne. 22. Vzhledali tedy na sebe vespolek učeníci rozpakující se, o kom to praví. 23. Stoloval tedy jeden z učeníků Jeho na lůně Ježíšově, ježž miloval Ježíš. 24. Pokynul tedy tomuto Šimon Petr a řekl jemu: Kdož jest, o němž praví? 25. Spoleh tedy onen na hruď Ježíšovu, vece Jemu: Pane, kdož jest? 26. Odpověděl Ježíš: Ten jest, komu já omočeného chleba podám. A omočiv chléb dal Jidášovi Šimona Iškariotského. 27. A po skývě vešel do něho satan. I řekl mu Ježíš: Co učiníš, učíš rychleji. 28. O tom ale nikdo nevěděl ze stolujících, nač to řekl jemu. 29. Nebo někteří se domnívali, poněvadž tobolu míval Jidáš, že řekl jemu Ježíš: Nakup čeho potřebujeme k svátku, aneb chudým aby něco dal. 30. Vzav tedy on skývu vyšel ihned; byla pak noc.

Co se tuto klade, vysvětleno již u Mt. 26, 21. Leč i tuto něco přidati přijde. Sv. Jan dí: *To pověděv Ježíš zkormoutil se duchem a osvědčil a řekl: Amen, amen, pravím vám: Jeden z vás mne zradí*. Již dvakrát v předchozích veršech desátém a osmáctém dotekl Pán zrády Jidášovy, po dvakrát ji v pohnuté mysli mimo sebe pouštěje. Nyní po třetí připomíná tu zrádu, ana důstojnost apoštolská, o níž mluvil, myšlenku tu znova na mysl Jemu přivedla. Zkormoucení Páně porozumíme, jest-li si k mysli připustíme, co jsme dříve pozorovali, že Ježíš propast záhuby viděl, do kteréž Jidáš o své ujmě se uvrhal. Viděti, že v kalichu útrap, ježž mu Otec připravil, útrpnost se hříšníky k nejtrpčejším krůpějím patřila. Viděti také, že Pán týmiž slovy vícekrát opakoval o zradě Jidášově, jak to výšeji sám opověděl praviv: *Od nynička, ἀπ' ἄρτι*, amodo v. 19. A tudy nedivno, že o zradě té u Matouše 26, 21–25. a u Marka 14, 18–21. před ustanovením velebné svátosti, u Lukáše 22, 21. 22, 23. po ustanovení onom se jedná. Dí dále: *Osvědčil a řekl: Amen, pravím vám, jeden z vás mne zradí*. Dí: *osvědčil*, t. j. na jisto pravil, neomylným věděním, nevšak nějakým jenom domněním pověděl. A tudy přidává

pro vytčení té jistoty ještě *amen, amen. Jeden z vás*, praví, a nejmenuje ho, aby i teď ještě šetrnost mu prokázal a apoštoly ke skoumání sebe přiměl. Nikdo na věky neměří hloubi a výši skormutu Páně. Nikdo nepochopí na věky, což to jest býti Pánem, vyvoliti člověka k apoštolství, všemi se milostmi jemu propůjčovati a od něho zrazenu býti. Svrchovaný poklid Páně se nad tím porušil, jak to vůle jeho připustila. Hříchové kněžů a zvláště zrády jejich nad církví a pravdou a nad spásou duší mohou zkormoutiti duši Christovu, tak se jí Pán hrozí. Ó jak málo jest jich, jenž by to rozvážili! Jak málo těch, jenž by nad hříchy lidstva se zkormucovali a předce v lásce k němu neulevovali.

A co apoštolé? Jan vece: *Vzhlédali tedy na sebe učenci rozpakujíce se, o kom to praví. Vzhlédali, ne aby v očích jiného poznali zrádce, nébrž aby tam četli, zda za zrádce jmíni nejsou. Člověk ostatně ke zlu jsa nakloněn všeho zla schopen jest a práva jest svou měrou výpověď pohanů: Člověk jsem, nic člověckého není mne vzdáleno. I musí se člověk každý neustále na pozoru míti, aby do hříchů, jež na jiných spatřuje, nepadl. Nebo jest člověk sluhou a miluje služebnost, slep jest a žádá slepoty, jest ve vězení a libuje si v něm. Bídny jest a nepoznává toho. A tu nepřátelé spásy nakládají s ním po libosti své, bijí jej, obnažují, poskvruňují, porušují, poranují; strážnou na něho a vidouce ho bez Boha a beze ctnosti pohrdají jím, rozdělují sobě roucha, kterýmiž ho Bůh ozdobil. Udělají sobě cestu přes něho, nohama po něm šlapou, a bahnem pokalují chrám Boží. Nemůže člověk hříchu bez milosti Boží se uchrániti; má již jméno hříchu třesením a chvěním ho naplniti, ačby do sebe žádného hříchu skutečně nevěděl.*

Rozpak učeníků ale a nedoum jich nám není s podivením, ješto se všickni zrádné myšlenky prostými býti věděli, Jidáše vyjma. Petr tedy v nevědomí tom hleděl dověděti se jistoty o tom skrze učeníka, *ježž miloval Ježíš*. Víme, že se tak nazývá Jan sám, a opisu toho užívá. Stoloval Jan nejblíže u Ježíše. Jak již několikrát dotčeno, od časů perských zavládl u Židů obyčej u stola na ložcích ležeti, při čemž hlava ke stolu obrácena, nohy ven ke zdi vychýleny, levý loket ale o podušku opřen byl, ana ruka pravá svobodna zůstávajíc k jídlu se potřebovala. Kdo komu nejblíže ležel, dosahal tylem ku klínu prvnějšího, maje nohy jeho za zády svými a hřbetem svým; tak třetí ležel v klíně či přepasišti druhého. *Stoloval tedy, vece sv. Jan sám. jeden z učeníků Jeho na lůně Ježíšově, ježž miloval Ježíš. Pokynul tedy tomu Šimon Petr a řekl: kdož*

*jest, o němž praví? Spoleh tedy on na hrud Ježíšovu vece mu: Pane, kdož jest? Místo stoloval jest vlastně ležel totiž dotčeným způsobem. Slovo toto a slovo, jenž hned následuje: Spoleh nepřipouštějí, abychom se tak snadno přivtělili k domněnce, že tehda již od onoho obyčeje při jídle vzléhati sešlo a sedění našemu podobné panovalo. Praví: Jeden z učeníků, ježž miloval Ježíš. Jan se zove tu dle lásky Páně, ana mu ta láska nade všecken svět byla. Jsou slova ta tlumočením jména Jochanam, Bohomil. Leželi obyčejně tři na témtě divaně, a tuto Jan ležel s Christem a sice vedle Něho ku pravici, a lehkým obratem na hrud jeho spolehnutí mohl. Petr hlava apoštolů, snad i od nich nabízen byv a na témtě divaně spočívaje o levici, pokynul Janovi co miláčku Páně optati se Pána o tu věc, aby zrádu zameziti mohli a aspoň uspokojení došli, ješto sami se do sebe zlosti nějaké obávali. Panenská čistota Janova dávala mu přístup tak sstoupilý k hrudi Páně. On se nenazývá jménem svým, nébrž *učeníkem, ježž miloval Ježíš*. Někteří z novějších kritiků za to měli, že tím se křivda děje apoštolům ostatním, a že tím Jan nějakou chloubu o sobě vypoovídá. Leč apoštolé po seslání Ducha sv. s radostí uznali tu přednost Janovu a radovali se z ní, a Jan vytýká slovy těmi jenom skutečný stav věci. Ne chloubu, nébrž vděčnost mu kázala tím názvem se jmenovati. On nechce jinak poznán býti, leč po dobrotě, milosti a lásce Mistra svého. On na všechno zapomíná a jenom se kochá v lásce Páně, prameni všeho dobra a veškerých milostí. I kde měl spoléhati, kde mohl spočívati ten, ježž miloval Ježíš, leč na hrudi Ježíšově a na srdci Jeho, sídlu lásky? Koho nepojímá závist při té Janově od Ježíše lásce, kterouž před jinými vyznamenán byl? Nemá však tebe závist a žárlivost opánovávati, nébrž horlivost tě ovládej, abys čistotou a láskou lásky Páně se udůstojil. A nebýváš-li, ač jestliže jenom cbceš, učeníkem, jehož zamiloval Ježíš, když ve svaté komunii či příchasti přebývá v tobě a ty v Ném? Nébrž ani to není bez významu a bez symboliky, že Jan s Petrem se uradili vyzvěděti, kdoby se zrády nad Christem opovážiti chtěl. V Janu láska, v Petru autorita se spatřuje, obojí třeba jest, aby neřádům přítrž učiněna býti mohla. Petr ač hlava církve neosmělil se k srdci Páně; ale láska v Janovi to učinila. Miloval i Petr Christa převroucně; ale tuto chce Pán ukázati, že netřeba v církvi nějaké přednosti, nébrž že jediné lásky třeba, abys na hrudi a v lůnu Christa spočívati mohl.*

Když tedy Jan vzbuzen byv Petrem otázku na Pána vzněl, koho by mnil a o

kom by zrády se domýšlel, *odpověděl Ježíš: Ten jest, komu já omočeného chleba podám. A omočiv chléb dal Jidášovi Šimona Iškariotského.* Text jiný čte: *Komu já omočím skývu a dám ji* a t. d., místo komu já omočené skývy či omočeného chleba podám. A ještě jest něco nepatrných odchylek ve čtení, jichž tu pomíjeti přijde. Pán odpověděl tak potichu, že Jan ještě a snad i Petr to slyšeti mohli jen podtají, Jidáš ale toho neslyšel, a tu s tou drzostí se osmělil tázati se Pána, zda by jej zrádcem mínil býti, jak u Mt. 26, 25. čteme. Také z podávání omočeného chleba Jidášovi ode Pána nepoznali, koho by Pán mínil, leč jenom Petr a Jan, an dle obyčeje židovského hospodář ku konci všechny přísedící skývou poomočenou poděloval a řada bez mála právě na Jidáše přišla. Místo *spoleh* na hrud Páně stojí vlastně *připadnuv na hrud Páně*. Slovo to o veliké rozčilenosti Janově svědčí. Omočil Pán chléb nekvašený v charózetě, což byla omáčka hustá a kaši podobná z fíků, ořechů, mandlů a jiného ovoce ve víně a octě zavařovaného. Omáčka ta bývala jen při passe užívána, představovala plody zaslíbené země a byla symbolem práva na dobra a výsady svaté země a oznamem samého lidu Božího. Omočiv Pán v ní chléb a podav jej Jidášovi vyjevil, že ještě nemá Jidáš za ztracena, a že ještě oň péči vede. Jidáš cítil, že Pán o zradě ví, nebo ta jest svědomí zlého povaha, že ovšem podezření v něm druhdy povstává a vyzrazena se mní býti, což se tuto přihodilo a pohledem Páně dovršilo. Tím ale se nepohnul ku pokání, nébrž zatvrdil se ve zlosti a zlobě své; myšlénka již dříve v. 2. pojatá ustálila se a zlý úmysl zkameněl. I nedal se na pokání a neumyslíl sobě, ačkoliv mu Pán to sám podtají vyjevil, jak Mt. 26, 25. viděti, že o zradě jeho vědomí chová. Slova Janova: *Dal Jidášovi Šimona Iškariotského*, jimiž celé jméno jeho úplně klade, mají cosi tragického do sebe. Ale mnohem tragičtější jsou slova, jež Jan dále klade: *A tedy vešel ďábel v srdce jeho*, to jest docela si je podmanil a ovládl. Dříve v. 3. ďábel jenom *vnukl* myšlénku zlou v srdce Jidášovo, nyní ale *vešel* sám v srdce jeho a je opanoval. Tak Luc. 22, 3. praví, že v Jidáše *vešel* satan. Jest to vyšší stupeň zloby a vyšší stupeň podrobenosti pod moc ďáblovu. Tím co Pán s ním činil, jak ho šetřil, jak se mu zamlouval, tím vším nedal se napravit, nébrž, co mu bylo k spáse, obrátil on sám v jed a otravu. Zavřel srdce nebeským přimlouvám, a tudy se dokořán otevřely veškerý mocnosti ducha jeho pekelným mocností. *Tedy*, vece a stanoví tu nebláženou dobu tragickým způsobem. Jako ti, kdož vnuknutí a vdunů milosti Boží poslušni

jsou, posléze obdrží Ducha svatého, jímž se stávají syny Božími, tak kdo vdunutím ďáblovým se poddávají, je to se otroky stávají, ana je milost Boží opouští. Kdo pokušením lakomosti podléhají, vece sv. Beda, ti klíč srdce svého ďáblu odevzdávají. Kdo zbohatnouti chtějí, vpadají v úklady ďábla 1. Tim. 6, 9. Mnozí, dí sv. Beda, zrádu Jidášovu zatracují sami lepší nejsouce. Kdo za peníze lež mluví a pravdu zapírá, ten Christa zrazuje, jenž pravda jest. Kdo nesvornost tropí, Christa zrazuje, jenž láska jest. Darové Boží zle přijatí otvírají přístup vrahovi spásy. Jak neblahými a škodlivými činí zloba i nebeské dary! Přijal Jidáš skývu a vešel v něj ďábel. Jest-liž taková pohroma naň přišla z okusu skývy, což teprv ze zlého a nehodného přijímání těla Jeho? *Kdo nehodné ji a pije tělo a krev Páně*, vece apoštol 1. Cor. 11, 17. *vinen jest tělem a krvi Páně*. Jest to zoufalý stav, když dobrodiní Boží slouží člověku k větší zlobě a nepravosti, a bylo by snad užitečnější, kdyby jej pohromy, škody a neštěstí postihovaly, až by se mu oči otvíraly. Ale i to neznámo jest, jesto i neštěstí člověka mnohého v zlobě zatvrzují. V Jidáši všechna jiskra dobra uhasla; nemá již hryzů svědomí, nemá světla duše, nemá hanby; ďábel stal se pánem srdce jeho a činí sobě z něho nástroj skutku svého. Dvě se příčiny sbíhají k zatvrzení jeho. Přijetí dobrodiní Božích se srdcem zrádným, nevděčným a nevěrným, a to jedna jest příčina. Druhá jest neodporování ďáblu při vcházení a ovládání srdce. Co dále napomíná Pán: *Co činiš, učíš rychleji*, není sice proroctví, jak se některým vidělo, nébrž příkaz jak zní; ale příkaz se vztahuje buď na slovo *rychleji* v ten smysl: Učíš rychleji než jsi zaměřil, an po spáse lidstva roztoužil jsem se. Aneb jest raději příkaz káravý a téměř ironický, jímž Pán odvrátiti a odvolati žádá Jidáše od toho, co umínil. Takto tam u Virg. Aeneid. IV. 381. Dido praví k Aeneovi: *Jdi a hledej Italii*, ač právě opak toho žádajíc. Aneb prostě Pán odbývá od sebe a odhání způsobem tím Jidáše ze spolku apoštolův, kam již nepatřil, chtěje posledních okamžikův použití ku poučení věrných svých učňův bez přítomnosti zrádce. Ti, kteří myslí, že Jidáš nebyl přítomen při ustanovení velebné svátosti, ti myslí, že právě nyní odbývá jej, aby svátost tu bez přítomnosti nehodného člověka založil. Slovům *tém učíš rychleji* nikdo nerozuměl z těch, *co stoli*, ani sám Jan, ač věda jej zrádcem býti; nébrž buď mysleli, že Pán velí, aby něco dal chudým, aneb koupil věci potřebných k svátku. Vece sv. Jan: *O tom ale nikdo nevěděl ze stolujících, nač to řekl jemu. Nebo někteří se domnívali, poněvadž tobohu*

mival Jidáš, že řekl jemu Ježíš: Nakup, čeho potřebujeme k svátku, aneb chudým aby něco dal. O nakoupení mysleli pro svátek, to jest pro tu část slavnosti paschální, která na paschálníou večeři následovala. Pán předvídaje smrt svou a rozpršení učeníků nedal nakoupiti, co potřebno bylo a to již s podivením vyšlo pro učeníky. A tím spíše mysleli o nákupu, poněvadž potřeba již pro nejpříze nastávající den naléhala. Urážejí se někteří na tom kupování a myslí, že poněvadž se to nemohlo díti ve svátek, že právě byla hostina ta předchodná a předjemná a o den spíše slavena. Leč kromě soboty nezachovával se přísně rozkaz o nepracování a zanechání obchodu. Byli svátkové starého Zákona, jak jméno jejich *chag* stancem příbuzné svědčí, dnové radosti. A již Ex. 12, 16. dovoluje zákon prvního dne paschy připravovati jídla, což v sobotu se dáti nesmělo. Potřeba a nouze nemá záporů ani práva a sám talmud udává prostředky, jakými se zákazové o nekupování v čas sváteční obejíti mohou. Každého dne po celý oktáv hostiny se strojily a tudy kromě soboty a prvního svátku, když ani na pátek ani na neděli nepadl, vezdy kotce otevřeny bývaly a mohlo se nakupovati všeho dost každého dne, což pro tolik tisíců cizinstva nemálo potřebno bylo. Právě z toho, že nyní o nakoupení mysleli učenci, následuje, že paschální ta byla hostina; nebo sic jinak by nebylo žádného spěchu potřebi bývalo. Jidáš nosil tobolku, ale Pán podržel správu nad potřebami, jenž se týkaly služeb Božích a podpory chudých. Někteří z apoštolů domněli se, že Ježíš velí Jidášovi, *chudým aby něco dal.* Slovo *chudým* k většímu důrazu stojí napřed. Chudí se rozumějí ti, jimž k nakoupení potřebných věcí pro svátky nestačilo a kteří majetství své pocestné na cestě a při prvých hostinách svátku vyčerpali. Nebo všickni se měli radovati Deut. 16, 14. *i syn a dcera i sluha a dívka i cizinec, i sirotek a vdova.* Posvětil Pán svátky milosrdenstvím a dal nám příklad, jak svátky světiti máme. Ale i tu viděti, že byla paschální ta hostina, nebo což jinak by byli se domněli, že v noci chudým bude se rozdávati? Noc paschální byla jediná, která se docela dni rovnala Jes. 30., 29., jakož i ta slavnost slavností nočníou byla.

A co činil neblaženec Jidáš? *Vzav skývu vyšel ihned.* Byla pak noc. Tak vypravuje Jan. Slovo *ihned* nemusíme stroho bráti. Nesměl on dříve vyjít, až hymnové se dopěli. Ale tu všechno závisí od toho, jak se ustanovíme při otázce, zda byl přítomen při ustanovení svátosti oltářné čili nebyl. Sv. Lukáš 22, 21. 22. dokonale svědčí, že přítomen byl Jidáš; nebo tam po ustanovení svátosti praví Pán:

Aj, ruka zrádce jest se mnou při stole. U sv. Marka 14, 23. po zmínce o dvanáctu čteme: pili z toho všickni; slovem *všickni* se tedy i Jidáš zahrnuje. Slova žalmu: *ten, jenž chléb můj ji, pozdvihl patu proti mně.* Žalm 40, 10. nedocházejí celého splnění svého, nedržíme-li, že Jidáš při svatovečeři svátostně přítomen byl. Nad to i symbolický a předobrazný ráz této první svatovečeře k tomu nabízí za to míti, že Jidáš byl přítomen a velebné svátosti těla a krve Páně požil. Nemohlo tu scházeti na představiteli nehodného přijímatele, jenž sobě *k odsudku ji a pije* 1. Cor. 11, 29. I to na váhu klásti můžeme, že přijetím toho náhledu veškerá potýkavost mezi Lukášem s jedné a Matoušem a Markem s druhé strany docela mizí a že i tamten dobře mluví o zmínce zrady Jidášovy po svaté večeři i onino v právu ostávají, o zmínce zrady před ustanovením velebné svátosti mluvící. Řekneme-li ještě, že *téměř* všickni otcové drží, že Jidáš svaté příchasti požíval, vytkli jsme hlavní důvody toho náhledu. Ostatně jsme pravili již, že Jan vida čtvero vypravování o svatovečeři, uznal zbytečným býti nějaké nové o ní vypovídání tím více, ana se pomínka její denně v církvi obnovovala. Možná, že tu zřetel pečlivosti vládl u něho, aby převelebné tajemství zneužito a znesvěceno nebylo.

K velení tedy Páně *co činiš, čin rychleji*, Jidáš pozdvihl se a vyšel, vzav napřed a poživ skývu sobě od Pána podanou. *Byla pak noc*, dokládá sv. Jan. Není to časová poznámka, nýbrž symbolický výklad události. Všickni vykladaatelé upozorňují na tu tragickou shodu času s povahou útroby Jidášovy, v jehož duši černá se rozestřela noc od té doby, co ďábel byl ovládl mysl a srdce jeho. I venku byla tma, ješto noc byla a lidé pochodně nesli, ač sice měsíc svítil. Byla noc a došla noc smrti na Pána, aby trpěl 9, 4. 5. 11, 9. 10. Slunce spravedlnosti pro Jidáše na věky zašlo. Noc, kterou ten neblaženec v sobě nosil, byla nepřírovnaně černější, než ta, ve kteréž skutek noci a pekla Rom. 13, 11. 1. Thess. 5, 5. 7. provésti se ustrojil. Ó noci časem týmže nejvinnější a nejsvětější, nejhroznější a nejmilostnější, nejčernější a nejsvětější! V ní Syn Boží zrazen, prodán a vydán, v ní láska svrchovaná se v obět za lidstvo dala. V sále vzešla nová záře, an Pán po odstranění se zrádcově nejsstoupilejšími a nejdůvěrnějšími rozmluvami se apoštolům svým otvíral.

A tu počíná řada ta přelaskavých, přehlubokých řečí Páně a vcházíme tu jako do nejskrytější svatyně nauky Páně. V kapitole této sice začíná řada ta, ale ještě se ihned přerušuje předpovídáním o zapření Petra, až pak v následujících čtyřech kapitolách

proudy ony spasitelné nauky nepřetrženě se vylévají do ráje Božího modlitbou Páně se vyústující.

31. Když tedy vyšel, řekl Ježíš: Nyní oslaven jest Syn člověka a Bůh oslaven jest v Něm. 32. Jest-li Bůh oslaven jest v Něm, i Bůh oslaví Jej sám v sobě a ihned oslaví Jej. 33. Dítky, ještě málo s vámi jsem. Hledati budete mne a jakož jsem řekl Židům: Kam Já jdu, vy nemůžete přijíti, i vám pravím nyní. 34. Prikázání nové dávám vám, abyste se milovali vespolek; jakož já miloval jsem vás, abyste i vy se milovali vespolek. 35. Po tom poznají všickni, že učeníci Moji jste, lásku-li máte k sobě vespolek. 36. Vece Jemu Šimon Petr: Pane, kam jdeš? Odpověděl Ježíš: Kam já jdu, nemůžeš mne nyní následovati, následovati ale budeš potom. 37. Dí Jemu Petr: Proč nemohu Tebe následovati nyní? Život svůj za Tebe položím. 38. Odpověděl jemu Ježíš: Život svůj za mne položíš? Amen, amen, pravím tobě: Nezapřeje kohout až třikráte mne zapřeš.

Když odešel Jidáš z oboru svatého, pozvedlá mysl Páně vylévati se počala o smrti, jenž mu nastávala. Byla to smrt přehrozná a přeukrutná, a Ježíš celou hrůzu tu dokonale znal. Jednak ta byla u Pána srdnatost, ta láska a ta ochotnost, že o přehrozné smrti té mluví co o nějaké vítězoslávě, an skrze ni svět a ďábel a hřích přemožen byl. Zdálo se, že ana noc černá, duševná a duchovná s Jidášem odešla, nad večerádlem Páně záplava s nebeských luhů se rozprostřela či raději z obětovného srdce božského Spasitele vyploula. Mluvil i Jidáš s veleknězi o smrti Páně. Ale jaký rozdíl rozmluv těch! Nepřátelé neviděli, leč snižení, Pán viděl oslavu ve smrti své. Sv. Jan vece: *Když tedy vyšel (Jidáš), řekl Ježíš: Nyni oslaven jest Syn člověka a Bůh oslaven jest v Něm.* Mluví Pán, jakoby se to již bylo stalo nějakým předujetím, ještě jižij se to dítí mělo. Oslavení Páně dalo se skrze smrt 7, 39. 12, 23., která nastala na zrádu Jidášovu nyní již na jisto předsevzatou. Smrt sama oslavila Pána, any se při ní dály divy, slunko se zatmělo, skály se pukaly, hrobové se otvírali a nad to byla smrt přechodem k slávě nebeské. Dí: *Syn člověka*, poněvadž co *Syn Boží* slávu od věků měl Pán podlé své věčné bytosti, a toliko dle člověčenství ve slávu Otcovu

pozdvížen býti mohl. Přestane On, vece o sobě, nositi způsob sluhy a oděje se v slávu povšechného mocnáře. Měl sice slávu v sobě, leč utajena byla rouchem nízkosti lidské; tehdy ale propukne ta sláva a rozleje se záře její a všem patrna bude. Ješto ale Pán vsady k oslavě Otcově prohlídá, tudy také tuto dokládá: *A Bůh oslaven bude v něm*, t. j. láska, milosrdenství a spravedlivost Boží se světu ukáže v díle spásy od Syna člověka jižij započatém. Origenes přirovnává výblesk slávy Páně při smrti k výblesku pochodní Gideonových po roztlučení žbánů se vyskytlému. Žbánové roztlučení byli, tělo Páně bylo na kříži usmrceno. Ale právě rozbitím žbánů se při Gideonovi vyskytly pochodně a hrůzou naplnivše nepřátely zjednaly jemu vítězství. Tak Pán smrtí svou nad smrtí ďáblem na člověčenstvo uvedenou zvítězil. Nalezal Ježíš Christus oslavení v pokolení svém a v poslušenství až do smrti, poněvadž sloužilo to k slávě Otcově. Naše sláva veškera v tom záleží, abychom oslavili životem svátým Otce nebeského, jakkoli by nás to mnoho trudu a bolů stálo.

Ještě pak jednou praví Pán: *Jestli Bůh oslaven jest v Něm, i Bůh oslaví Jej sám v sobě a ihned oslaví Jej.* Bůh oslavy Synem dojde; a tudy na vzájem oslaví Jej ihned; tu očividně ne již o smrti, než o vzetí v slávu věčnou řeč jest. Dí pak dále: Oslaví Jej sám v sobě, t. j. v jednotě s sebou. Sláva Synova bude obsazena v slávě Otcově. Otec pojma a posadě Jej na trůn velebnosti své oslaví Jej. Sláva Synova nebude jiná než sláva Otcova, když se vrátí k obecenství Otce, od něhož vyšel. Dí: *v sobě*, nedí: *u sebe* Ho Bůh oslaví a tím namítá, že jest s Otcem stejné bytosti. Slova tato v 32. v některých rukopisech (také B C), avšak jenom nedopatřením vypuštěna jsou, kteří čtou jen slova toho verše poslední: *A ihned oslaví Jej. Ihned*, vece, záhy; nebo již nastávala doba smrti a přechodu ke vzkřesnutí a oslavě. V tom nalézá se nemalá potěcha pro apoštoly. Nebo jestliže Christus oslaven bude, dostane se i jim oslavení od něho a On-li zavládne světem, také oni jim vládnoti budou. Sv. Pavel v listu k Filipánům 2, 9. mluviv o snižení se Synové dokládá, že proto od Otce povýšen byl a obdržel *jméno, kteréž jest nade všechno jméno, aby ve jménu Jeho klekalo všeliké koleno nebesťanů, pozemšťanů, podsvětanů, a všeliký tvor vyznal, že Ježíš jest ve slávě Otce.*

Oslavení to s odchodem Páně spojeno bylo, jenž již nastával. Krátké doby té použiti ustanoviv k rozmlouvání s nimi, od slávy své přechází k učeníkům a chce odkazem svým a svou zmínkou o brzkém rozloučení nachýliti a nakloniti apoštoly k po-

slušenství onoho napomenutí, jež jim o lásce vzájemné a vespolečné dává. Zpomínkou na brzký odchod procitla opět rozčilenost myslí. A tu se útroba jeho rozploula v lásku. Pro lásku tu pěstěné se k apoštolům co k dítkám a k synáčkům ožívá. *Ditky, krátký čas zůstanu s vámi*, máje již smrt podstoupiti a nápotom do slávy věčné vejíti. *Hledati mne budete*, dí jim, *a jakož jsem řekl Židům: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti, i vám pravím nyní*. Dí: Když odejdu, budete mne hledati, osiřelými budouce, úkladům a pronásledováním vystaveni, potěchy zbaveni jsouce a všelijak mne pohřešující. Viditelného obcování s Christem nic nahraditi nemůže. Ovšem zanechal jim Ducha svatého, pravil, že při nich bude do skonání světa, a pravil, kde dva nebo tři jsou sebráni ve jménu Jeho, že mezi nimi jest. Ale přes to přese všechno předce tělesně odešel od nás do daleké krajiny Luc. 19, 12. Mat. 25, 14. a zažádali nejednou apoštolé viděti jeden den Syna člověka Luc. 17, 22. Ale to právě se pro nás pocestné pozemšťany hodí, aby víra naše a naše nádeje tím více se vzbuzovaly a háraly. Dále vece Pán: *A jak Židům jsem pravil: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti, i vám pravím nyní*. Židům výše 7, 34. 8, 21. to po dvakrát povídal, že nemohou přijíti, kam jde Ježíš, ješto zarytost, nepokání a zatvrzelost jim nedala odhlivěti a usmysliti sobě. V jiném smyslu praví to apoštolům. Židům naprosto odepřel příchod k Němu, apoštolům jenom na čas pro nyníčko, pro nynějšek, tam káraje, tuto těše a se umíleje slova ta vynáší. Apoštolé tam kde Christus jest, *mohou přijíti hned*, ješto musejí církev založiti, do celého světa jíti, evangelium kázati, národy obracet a krev za Pána prolíti, načež teprv se jim dostane toho, že je Pán k sobě vezme, jak nápotom 14, 2. se jim zamlouvá. Židům hrozil, apoštolé těší a soustrast jim věnuje: oněm pravil, že ve hříších umrou (8, 21.), an tyto k sobě přijíti slibuje, jak Petrovi dí též v 36. verši. Dí: *Nyní* (pravím), an svrchovaný čas již jest a déle se vyjevení to odložiti nedá, aniž vám toho uspořiti mohu. Na tomto místě jediném Ježíš o *Zidech* mluví k učeníkům svým; jinde slova toho jenom v rozmluvě se Samaritánkou, s Kaifášem a s Pilátem užívá.

To pak pěstěné oslovení a ta bolestná o svém odchodu zmínka připravila srdce apoštolů ke vnímání svrchovaného příkazu, jež jim předložiti hodlá. Před jinými totiž řečmi vynáší jim přikázání lásky co závět svůj a co prostředek oblažiti sebe a ty, kteří jim svěřeni budou. Dí: *Přikázání nové dávám vám, abyste se milovali vespolek*. *Jakož já miloval jsem vás, abyste i vy se milovali*

vespolek. *Po tom poznají všichni, že učeníci moji jste, lásku-li máte k sobě vespolek*. Lásky, o níž mluví Pán, samozřejmě není láska jiná, leč bliženská, jak to již ze slova *ἀγαπᾶω* plyne. Šťasten jazyk řecký, jenž zevrubně různí, co v jiných jazycích nedobře v jedno splývá. Jiní jazykové matou náchylnost k jinému pohlaví, přivnulost ku příbuzencům a přítulnost ku přátelům s láskou bliženskou. Jazyk řecký dobře umí rozeznávati mezi přírodilou přivislostí a přítulností rozličných poměrů života a mezi přítulností ku bližnímu. A proto v něm bylo písmo sepsáno. Lásky bliženská jest jakoby náhrada pro odchod a vzdálenost Páně. Přikázání lásky jest základ, účel a spolu obsah nového Zákona. Dí: *Přikázání nové dávám vám*. Proč nazývá je novým? Nejedni se tu nejedněch příčin dohadovali: Kladí jedni, že *nové* jest toli, co *výborné*; leč to kladli proti přírodilému významu slova. Jiní za to měli, že *nové* jest toli, co obnovené či *znova*; jiní jinak. Leč světlo nám tu podávají slova, jež Pán přikládá. *Jakož já miloval jsem vás*. Když apoštolé ta slova Páně slyšeli, muselo se jim zdáti, že jim Pán nový příkaz dává, a že sobě počíná jak v horném kázání, proti tomu, co v starém Zákoně panovalo, nové příkazy svoje vystavuje. Dí: *přikázání*; není to tedy nějaká přirozená přichylnost a přítulnost, kterou od nich žádá, ta zajisté samoděk v útrobě vzniká. Dí: *přikázání*; rozumí tedy vyšší bohorodou sklonnost a přivnulost ku bližnímu. Dí: *přikázání*; ale proto není láska bliženská těžkým břemenem, nébrž pramenem pravé blaženosti. Nečiní člověka blaženým moc, nébrž láska. Dej mu moc žádostem svým hověti, a ne učiníš ho šťastným; dej mu lásku a oblažíš jej. Dí: *přikázání*; není toto pouhá rada, která by se na libovůli zakládala; příkaz jest to, rozkaz, velení přísné to jest. Slovo přikázání *ἐντολή* chtěli někteří bráti ve smyslu principu, zákonu, počátku, prvotku, zárodu nového života a nové zásady, tak, že zásada lásky se staví proti starozákonné zásadě spravedlnosti a práva. Tím principem ovšem jest příkaz lásky, a má láska prostoupiti celý život křesťana a slunci rovnati se, jež do života toho ustavičně světlo uvádí; ale tutohle Pán toho nepraví; bylby řekl: *νόμος* neb *ἀρχή* místo *ἐντολή* aneb jiného slova užil. Dí dále: *Jakož já miloval jsem vás*. Lásky, kterou jim Pán k následování vystavuje, jest láska podle příkladu Jeho vlastního, kteráž lásce bližního vzorem, pravidlem, normou a opolnou býti povinna. Byla sice láska také v starém Zákoně přikázána Lev. 19, 18., ale ta měla povahu spravedlnosti; nebyla cílem a koncem, nébrž prostředkem národní a náboženské jednoty a toliko

předchozím náznakem lásky té, která v novém Zákoně má panovati. V novém Zákoně láska ta jest obsahem a svrchovaným účelem celého řádu spásy, a obětovna jsouc dle vzoru Páně až do dání života stačí sama ku provedení a sjednání spásy člověcké, ač jestli dokonalá jest a vychází-li z lásky k Bohu a ze spojení s Christem, v němž jediném pramen svůj a svou spasivou moc čerpá. Proto sluje *novým příkázáním* příkaz lásky; novým podlé původu, podlé pobídky, podlé míry, podlé stupně, pohnutky, účelu, směru, způsobu a rozsahu. Taková láska teprv nyní po zjednání Christem nové síly a po seslání Ducha sv. lidstvu se umožnila. Láska starého Zákona měla negativnou povahu a odnášela se více k tomu, aby povinností spravedlivosti se zadost učinilo; láska nového Zákona vydává se ve smrt za bližního, jak Pán to učinil. Nebo 1. Jo. 3, 16. *v tom se poznává láska, poněvadž Pán dal za nás život, i my máme život za sebe vespolek dávat.* Slovy: *abyste se milovali* naznačuje se obsah a podstata, slovy: *jak já jsem miloval, abyste se milovali*, znamená se způsob a důsah lásky. A ta láska jest heslem a znamením, pátmem a vědmem, po němž se pozná, křestanem-li jest někdo čili není. Tím láska nad jiné ctnosti a nad činění divů povýšena 1. Cor. 13, 1. 2. Nebo dosavad lásky takové nestávalo na světě, jak již praveno. Ostatně celý prvý list sv. Jana výklad těchto slov obsahuje, a první křesťané vespolek lásky předešlým pílili, tak že pohané s podivením povídali: Aj, jak se milují! (Tert. ap. 39.) Minucius Felix o nich vypověděl, že se dříve milují než se znají. A kdož vypsati může ty průkazy lásky, kterou se svatí a světice Boží vyznačili! Sv. Pavel z Noly zaprodal se za otroka, aby syna vdově vykoupil. Nejedni z nich, ač svatý život vedli napořádě, předece neustále na postech, sebezáporech, sebeúmrťvách trvali, aby odčinili za hříchy lidí jiných, i nepřátelů svých a takto jim spásy dopomohli.

Když Pán tak o lásce rozmlouval a dále pokračovati hodlal, poslouchal Petr jak druží a neušlo ho slovo žádné. Ale šlo mu to v útrobu hluboko, co Pán jim pravil, že nemohou za ním jíti, a nemohl zbýti a oprostiti se rozpaků svého, až konečně se s ním vytasil a vyjevil nepokoj svůj otázkou: *Kam jdeš, Pane?* Na mysli mu tanulo, že o nešnázích a o nebezpečích Pán mluví a domněl se míti v sobě síly dosti, aby, jak se druhdy Tomáš 11, 16. prohlásil, i do největšího nebezpečí s Pánem se vydal. Pán nyní slovo to Petrovu ujmá a odpovídá jemu potvrzuje o něm ozvláště, co byl vůbec a vesměs dříve všechněm pravil: *Kam já jdu,*

ty nyní nemůžeš přijíti. Dí: *Nemůžeš*, a o nemožnosti fyzické mluví, an Petr slovo Páně k apoštolům o nemožnosti mravně slyšel. *Nemůžeš nyní*, dí, ještě ani na smrt, ani na blaženství tvoje nepřišla hodina. *Nemůžeš*, nebo ustanoven jsi kázati a hlásati evangelium před jinými a vésti církev moji co hlava; ale nemůžeš také, poněvadž ještě vad a nedostatků svých se zbavit musíš dříve, sic jinak ku věčné slávě bys mne nemohl následovati a smrt bolestnou podstoupiti bys ses štítil a zdráhal. Ale přidává *nyni* nemůžeš; přijde doba, kdež za mnou půjdeš k smrti a nápotom k slávě. *Nyni* dí; Bůh řídí všecko jistým časem a člověk nemůže ani uspišiti, ani opozditi úrady Boží; on jedno může tu a má činiti, podrobiti se úradům té moudrého a laskavého Pána. Druhdy jde to s těžší a cesty Boží zdají se kostrbaty; ale dí Pán: *Následovati budeš potom.* O způsobu smrti Petrovy, jak se ji Pánu připodobnil, níže Pán mluví 21, 18., když sám byl již také na kříži umřel. Petr nespokojil se s tím Páně slovem, nébrž hotovým se býti cítil pro Pána smrt podniknouti a hned krev pro Něho vyli. *Život svůj dám za Tebe*, praví v té rozčilené důvěře k sobě, a v té horoucnosti lásky ku Pánu, kteréž se nic nezdá nemožno. Pán ale hlouběji vidí v útrobu jeho a předpovídá mu, že Ho zapře třikráte, o čemž Mat. 26. 30. Odpověděl Ježíš jemu: *Život svůj za mne položíš? Amen, amen, pravím tobě: Nezapře kohout, až třikráte mne zapřeš.* Sv. Matouš a Marek 14, 26. předpověď Páně o zapření Petrově kladou po vyjití na horu Olivetskou, Jan a s ním Lukáš 22, 34. 39. před vyjitím; buď vůbec k času neprozírali dvá první svatopisci, buď raději Pán dvakráte ono předpovídání učinil, an Petr nijak tomu nechtěl dáti víry. Ku kohoutu odesílá, jak druhdy k oslům Jes. 1, 13., ku ptákům Jer. 8. 7., ku mravencům Prov. 6, 6. Potírá tím zpupnost a samodůvěru lidskou. Lidé neznají křehkosti své a troufají sobě vykonati, seč zhora nejsou, vznatému ohni vášně důvěrující a domýšleným do sebe silám mnoho připisující. Proto, aby se uléčila ta rána srdce lidského, dopustil Pán, aby veliký apoštol při všeliké své ku Christu přehorlivé lásce padl. Tím máme se učiti v síly vlastní nedůvěrovati a k milosti Boží utíkat se. Jediná milost Boží nás může osvítiti a umocniti, a proto musel Christus napřed umříti za Petra, než Petr mohl umříti za Christa. Musel Syn Boží před Pilátem vyznati božství své 1. Tim. 6, 13., nežli Petr je před světem vyhlášoval. Musel Duch svatý přijíti a nestateč lidskou okřepiti a tmú útroby lidské rozehnat. Předce však Petr podoben jest orleti, jenž křídla k výletu rozprostírá. Z takové látky mučeníci vyrůstali

nápotom. U Matouše praví 26, 31.: *By se všickni pohoršili nad Tebou, já se nepohorším*, u Lukáše 22, 31. praví: *Pane, s Tebou hotov jsem i do vězení a na smrt jíti*: tuto u Jana dí: *proč nemohu tebe následovati? Život svůj dám za Tebe!* To trojí osvědčování odpovídá trojímu zapření Petrovu. Sv. Marek se doslovně shoduje se svatým Matoušem 14, 29.

Zbývá otázka, o níž jsme na počátku hlavy této dotekli, kdeby ustanovení svátosti oltářní se tu vřaditi mělo. A tu se na rozličné domněnky rozcházejí vykladaatelé, an, jak jsme pravili, především v tom liší se, že jedni drží o Jidášovi, že přítomen byl při ustanovení svátosti, a sám — ač nehodně — přičasti velebné obcoval, ješto jiní opak toho soudí, že zrádce toho Pán napřed od sebe vybyl, než velebnou svátost založiti ráčil. Mnohým se tedy vidí vložiti ustanovení ono po verši 17., když Pán byl vyložil význam umývání nohou, dřív nežli přistupoval znova k mluvení o zradě Jidášově, tedy

po prvním oznámení zrady té podlé Matoušova 26, 21. a Markova 14, 18. vypravování. Ale právěji jest smýšleti, že ovšem po dotčeném prvním oznámení a ovšem před vybytím zrádce, ale teprv uprostřed toho po verši 22. opětovaného o zradě opovídání stanovou velebné svátosti u Jana položití dlužno. Tím se dají spojití a vyrovnati Matouš a Marek s Lukášem. Jiní pokládají ustanovení to po odchodu Jidášovu a sice buď před veršem 34. slova *nové přikázání* vám dávám právě k tomu novému ustanovení táhnouce, což obyejněji, aneb na konci kapitoly. Na jisto se to rozhodnouti netá; pravili jsme již, že náhled, jenž klade ustanovení velebné svátosti za přítomnosti Jidášovy, přednost vede.

Předpovídání odchodu Páně a proroctví o zapření Pána od samého Petra prostoupilo zármutkem veškero srdce apoštolův; jestli Petr nejsrdnatější mezi nimi tak ochábně, jaká to nebezpečí se na ně uvalí! A tudy Pán jme se těšiti je, jak Jan dále klade.

Hlava XIV.

Všec apoštoly těší 1—15. Ducha svatého a návrat svůj připovídá 16—26.; a 27—31. s nimi se loučí. Zvláštněji-li rozbereme hlavu tu, tedy 1—4. mluví o ustrojení jim příbytkův u Otce, 5—7. cestou, pravdou a životem se zve, 8—12. dí, že v Ném se Otec spatřuje, 13. 14. že obdrží, očkoli Otce ve jménu Jeho požádají. Dále Ducha sv. 16. 17. a návrat svůj přislubuje, 18—21., ježž jim 22—26. vysvětluje. Pokoj jim zůstavuje 27. a praví 28—31., že pro odchod Jeho právem se radovati mohou.

1. Nezkormucuj se srdce vaše; věříte v Boha, i ve mne věřte. 2. V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou. Kdyby tak nebylo, byl bych pověděl vám; nebo jdu připravit vám místa. 3. A když odejdu a připravím vám místo, opět přijdu a vezmu vás k sobě, abyste, kdež jsem já, i vy byli. 4. A kam Já jdu, víte, i cestu víte. 5. Dí Jemu Tomáš: Pane, nevíme, kam jdeš, i kterak můžeme cestu věděti? 6. Dí jemu Ježíš: Já jsem cesta a pravda a život; nikdo nepřichází k Otci, leč skrze Mne. 7. Kdybyste byli poznali Mne, i Otce mého byste byli ovšem poznali; a od nyníčka poznáte

Jej a viděli jste Jej. 8. Dí Jemu Filip: Pane, ukaž nám Otce a dosti jest nám. 9. Dí jemu Ježíš: Tak drahý čas s vámi jsem a nepoznali jste Mne, Filipe? Kdo vidí mne, vidí i Otce; kterak ty praviš: Ukaž nám Otce? 10. Nevěříte-liž, že já v Otci a Otec ve mně jest? Slova, kteráž já mluvím vám, od sebe nemluvím; Otec pak ve mně zůstává, ten činí skutky. 11. Nevěříte, že já v Otci a Otec ve mně jest? 12. Aspoň pro skutky samy věřte. Amen, amen, pravím vám: Kdo věří ve mne, skutky, kteréž Já činím i on činiti bude a větší nad ty činiti bude, nebo já k Otci jdu. 13. A o cokoli poprosíte Otce ve jménu mém, to učiním, aby oslaven byl Otec v Synu. 14. Budete-li oč prositi Mne ve jménu mém, to učiním. 15. Milujete-li Mne, přikázání má zachovejte. 16. A já uprosím Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby zůstával s vámi na věky, 17. Ducha pravdy, jehož svět nemůže přijíti, poněvadž nevidí Ho, aniž zná Ho; vy ale poznáte Ho, poněvadž u vás zůstane a ve vás bude.

Na odchodu byl Pán, a učeníci Jeho tak byli nestateční, chabí a slabi, že sám Petr skála měl zapřít Christa! To muselo zkormoutiti srdce jejich. Netoliko jim nastávala osiřelost a opuštěnost a netoliko veliká nebezpečí jim hrozila, ale také veliká nedůvěra v sebe od samého Pána v nich zbuzena byla. Tedy Pán dle dobroty své hledí v útrobě jich zkormoucenost tu vyjasnit a předešlých jich napomíná k důvěře v Boha a v Něho. Žádání důvěry společně v Boha a v Christa očividně Christovi připsuje božskou podstatu. Pravi: *Nezkormucuj se srdce vaše; věřte v Boha, i ve mne věřte.* V předešlých větách mluvil ku Petrovi a sice k němu osobně, ne pak co ku představiteli kruhu apoštolského, ješto on hodlal zapřít Christa. Tuto se obrací ke všem učeníkům beze všeho přechodu. To nápadno bylo nejednomu čtenáři a opisovateli. I mysleli, že vložit se mnsí nějaká sprostředkující věta. A čteme skutečně v některém rukopise takovou neb podobnou: *I řekl učeníkům svým;* ovšem nepráv ten vsuvek. Slova ta Páně, jimiž hlava ta se otvírá, mohou pro neurčitost formy řeckého jazyka v tom zřeteli schodného rozličně se brát. Dle přeložení latinské vulgáty slovo dvakrát položené *πιστεύετε* z předu v indikativu, nápotom v imperativu se bere, tak že klade se víra či důvěra v Christa na základě víry či důvěry v Boha: *Věřte-li* aneb *důvěřujete-li*, což tuto vlastně se míní, *v Boha*, také se *ve mne důvěřujte*. Lépe se ale překládá text řecký imperativem na obou místech. *Dověřujte v Boha, důvěřujte ve mne;* aneb *věřte v Boha, věřte ve mne*, Důvěra ta v Boha a ve mne vám udělí síly, abyste nebezpečí ta, jenž vás stíhají budou, překonali. *Bůh světlo moje*, dí se v starém Zákoně již, a *spása moje, koho se báti budu?* Ž. 26, 1. *Proč se zkormucuješ duše má, doufej v Boha.* Ž. 41, 6. Ty výrocky starého Zákona a tu důvěru jimi vyjádřenou měli na paměti míti. Nemluví k těm, kteří by se v poklidu mysli nalézali, tak žeby napomínání Páně k možným budoucím okolnostem prohlídala, nébrž mluví k myslím převelmi zkormouceným a rozpačeným. O skličení té a o její příčině Jan nám jen něco málo povídá, a musíme za to míti, že snad mezi řeční, jež v předešlé kapitole uváděl, a těmi, jimiž tuto kapitolu počíná, jiné předpovědi Páně prošly, jenž tak mocně apoštoly zkormoutily. Nalézáme skutečně předpovědi takové u sv. Lukáše 22, 35—38. Připomíná jim tam, že se jim posud dobře vedlo pod ochranou Otcovou a zástitou Páně. Ale nyní zastihnou je časové jiní, budou je obklíčovati nesnáze, protivenství se na ně shrnou, nepřátelé se na ně vysunou a odnikud nebude svítati

náděje. I domněli se učeníci, že potřebí jest zásobiti se zbrojí a mluvili již o dvou mečech, jež sobě opatřili. Ale Pán jinou zbraň, duchovnou totiž, jim do rukou dává, která jim platnější službu učiní. A tou zbraní jest řeč, kterou čteme tuto u Jana a která docela potěchou dýše. *Důvěru mějte*, dí. Musí ovšem rozloučení nastati, ale rozluka ta nebude na věky trvati, nébrž vy se mnou se na věky spojíte. Nad to potřebna jest rozluka ta; sic jinak by spása lidstva, ovšem pak ani vaše nemohla opatřena býti. A tu dí: *V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou.* Domem Božím sice jest vesmír, ale tu očividně rozumí se obydlí blaženosti, kdež svatí s anjely spásy věčné a věčné bláhy požívají, kdež sláva Boží obzvláště jeví se, neskončeně více než na tomto světě, a kde tudy jako ozvláštní obydlí a ozvláštní palác Boží (Is. 63, 15.) se nalézá. Tam *mnoho příbytků* se nalézá, a ovšem nechce Bůh, aby ostaly prázny, nébrž aby lidé, kteří se myslí a vůlí k Bohu a ku Christu Jeho vinou, se tam dostali. *Mnozí* jsou, an Bůh veškery ty mnohé lidi spasiti žádá. 1. Tím. 2, 4. *Mnozí jsou*, vece. Již na zemi, na té skrovné části stvoření to spatřujeme, že kdekoliv se životná síla vyskytá, Bůh jí připravil příbytek, kdež by domovati a působiti mohla. Na každém lupenu, na každém stéble se život jeví a raduje se z příkytku sobě propůjčeného. Od cedru na Libáně až k nepatrným řasám na ledovcích, od červa, jenž v zemi kutá, až do orla, jenž k slunci vzlétá, nikde se nenedostává těch příbytků. Připravil-li ale Bůh tak rozličná, tak každému tvorů příhodná obydlí, kterak neměl jich připravit nesmrtelným dušám po skončení zdejšího putování, když svléknuvše porušnost v neporušnost se oblekou? Kde příbytkové ti připraveni jsou, o tom nic nemůžeme věděti. Dante ve svém ráji na rozličné planěty dle povahy jim připisované rozličné světce a světice klade, na Dennici duše láskyplné, na Jupiteru duše rekovné, na Slunku duše osvícené, na Marsu mučeníky. Leč to poetické jsou výmysly, aniž co o místě, kde příbytkové ode Pána připraveni jsou, věděti můžeme. Jedna věc jista jest, že si příbytky ty nesmíme podlé způsobu pozemských příbytků představovati. V onom životě zajisté nebudou blaženci tak k nějakému místu připoutáni, jak se to zde na pozemsku děje. Ale i to jisto jest, že žádné oko nevidělo, co Bůh milovatelům svým připravil 1. Cor. 2, 9. Otcové svatí vidí ve slově *mnozí* také rozdílnost oněch nebeských bytů podlé rozličných zásluh. To sice pravá jest myšlenka, ale o ní tuto Pán nemluví, jednáje právě o tom, co všem obecně a společně jest. Ve slovech těch: *V domě Otce mého jsou při-*

bytkové jest první důvod ku potěšení apoštolů ve zkormoucení a sklčení, důvod velmi výdatný, ano svrchovaný, a tudy hned v čele ode Pána položený. Věčná blaženost člověku dá náhradu za všechno, čeho zde postrádal. Dostávají se nám již zde milosti Boží v rozličných stupních, ale svízelné, pohromy, strasti a dolehlivosti života druhdy s takovým návalem na člověka dorážejí, že mu nádeje věčné spásy a bláhy svrchované potřebí jest. Nebe se druhdy tak kalí a mračí, že slunka spásy neviděti: jen ta polární hvězda nádeje blaženosti věčné nás přes bouře života šťastně do přístavu dověsti může. *Sic jinak*, vece Pán, *pověděl bych vám*. Někteří otazně překládají: *Sic jinak* byl-li bych vám pověděl, totiž, že jdu připravit vám místa? Činí oni tak pravice, že se Pán táhne k výroku dříveji vydanému. Leč neshoden výklad ten k souvislosti a výrok ten nikde nebyl dán ode Pána. Slova: *sic jinak pověděl bych vám* s předěšlými se spráhají, aniž jich od předchozích odlučovati a s následujícími vázati přijde, jak se některým uvidělo, kteří slovo následující *že, nebo* neberou za částici příčinnou, nébrž za částici, kterou se obsah věci udává. Pán chce říci: Pověděl bych vám, jsa Pravda věčná (v. 6.), aniž bych vám toho zatájel, ačby to nemohlo vám mnoho potěchy přičiniti, že totiž pro vás ustrojeny nejsou příbytky; byl bych odňal marnou čáku. Pán pravdu nade vše miluje a neuskrovnil by ani zármutku milým apoštolům, kdyby to bez oboření pravdy býti nemohlo. A to muselo mocně potěšiti mysl apoštolů, že nejsou to pouhá utěšovací slova, nébrž že čirá pravda ve výroku Páně se obsahuje.

Nepřestává pak Pán na tom ujišťování, nébrž znova je ubezpečuje, že v nebesích sídla mnohá jsou, an dí: *Nebo jdu, abych vám připravil místo*. Jestliže jde, aby apoštolům připravil místo v nebesích, tedy se tam jistě mnoho příbytků nalézá. Ale z toho patrně, že jinak nepřijdou do příbytků Otcových, leč jim tam Christus byt objedná a připraví. Připravil Pán místo v nebi, an spásu smrtí svou dokoná a pro lidi všechny zasloužil a vymohl. Království nebeské sice od ustanovení světa připraveno jest Mat. 25, 24. avšak pro hřích, jemuž propadlo členstvo, Cherub plamenným mečem bránil přístupu, až Pán smrtí svou hřích a ďábla zahladiv Hebr. 2, 14. možnost dojiti věčných stánků ve skutečnost proměnila vchod do nebeského Jerusáléma otevřel Hebr. 9, 12. a tudy všem volně vejiti zjednal. *Připrava* zjednána tedy smrtí, vzkříšením, na nebe vstoupením a sesláním Ducha svatého; a to netoliko apoštolům, o nichž tu nejprve mluví, než všemu pokolení lidskému. Kdo

sobě k srdci připustí slova ta Páně, o majetství světa docela jinak nežli svět souditi bude. Má zajisté statek nade všechny statky světa. Tudy sv. Basilius praefektovi arianského císaře, když pohroziv mu, že po suchu a po moři jej bude pronásledovati, otázel se ho posměšně, kde potom bude meškati, pravil se svrchovanou jistotou: *Bud pod nebem, nebo v nebi*.

Ale nechce Pán jich tam očekávati v onom připraveném příbytku, nébrž chce pro ně přijíti a sám je do blažených příbytků přivesti. *Když připravím vám, opět přijdu a vás pojmu s sebou*. *Eāv* v řeckém textu klade a neklade *žrav*, a nějak vymínečně mluví, poněvadž nechce určití dobu, nébrž k následkům odchodu svého hledí. Opakuje slova: *když odejdu* k větší útěše apoštolů. Ale jaký to příchod svůj Pán tuto rozumí? O tom nejede o smysl panuje. Někteří slyší duchovní příchod, jímž Pán srdce ovládá, hříchy utlumuje, ctností vštěpuje a tak duši upravuje, aby hodna a schopna byla věčných stanů, do kterých ji uvede usiluje. Leč výklad ten neobstojí, poněvadž Pán o *místném* s ním spojením v životě věčném mluví, jakož i slova: *vezmu vás k sobě* tomu se přičí. Jiní rozumějí příchod při smrti, jak tam Mat. 25, 6., když Pán co choť duši jejich do blažených komnat k věčné zasnoubené blahosti uvede, což posléze při všeobecném soudu pro všechny dokoná, kteří se ku Pánu privinuli a v lásce Jeho do skonání vytrvali. Jiní dokona jenom o posledním soudu slova ta vykládají, když Pán ve slávě a velebě Otce svého přijde a apoštoly jak i jiné vyvolence s sebou do věčného království pojme. Jiní trojí ten výklad spojují pravice, že příchod i duchovní v milosti i vnější při ubírání se duše z těla v smrti a při spojení jí s tělem při vzkřesení tu slyšeti se musí. Rozumějí tedy *opětným příchodem* tím veškeré působení Páně od seslání Ducha až k druhému příchodu Jeho k soudu. Ale Pán nejbliže k smrti jich prozírá a miní tím opětným příchodem příchodu své při smrti, A to jest nejprůvodnější výklad slov oněch. Sv. Štěpán prvomučeník Act. 7, 55. viděl slávu Boží a Christa státi na pravici Boží. Maje umíratí mluví ku Christu jako ku přítomnému a odevzdává mu duši svou, aby ji vzal k sobě do slávy věčné: *Pane přejmi ducha mého*. Není proti výkladu tomu, že nevšady v tom smyslu slova ta přicházejí; nebo se nám jedná o nejbližší smysl tohoto a nejiného místa. Nic tedy výkladu tomu nevádí, že nížeji ve verši 18. hlavy naší v jiném smyslu mluví o svém k nim příchodu: *Nenechám vás sirotkami, přijdu k vám*. Tam nemluví o přijímání k sobě učeníků svých, nébrž o způsobech, kterými se učeníkům

svým za jich života jakožto životodárce propůjčovati a vyskytati bude. Ani to se výkladu našemu nepřičí, že také po posledním soudu pojati budou praví Christovi vyzna-vači do nebeského království; zde běží nejbliže o apoštoly. Musíme tedy slova ta slyšet i v tom smyslu, v jakém výšeji 13, 36. praví Pán ku Petrovi: *Nápotom mne budeš následovati.* Jest v tom pro nás svrchovaná potěcha, že Christus při smrti nám přítomen jest, a že smrt není, leč přijetí od Christa pro vzetí nás k sobě do domova věčné nám připraveného. Nebesa se nebem stávají tím, že dojdeme obcování s Christem. Smrt křestana ztrácí hrůzu svou, nejsem leč vítáním Páně do příbytků nebeských. Dí: Vezmu vás k sobě, *πρός ἐμαυτόν* předpokládá a znaje lásku apoštolů k Němu. Ve spojení s hlavou dojdou údové ukojení svého. Když pak k nim zavítá, tu je vezme a posadí je s sebou na stoličce v nebesku Ef. 2, 6. *aby, vece Pán tuto u Jana dále: kde On jest, i oni byli.* Svrchovaný účel spásy jest, spojen býti s Christem a skrze Christa s Otcem, ve kteréž jednotě svrchovaná blaženost záleží.

Z toho již mohli apoštolé souditi, že Pán k Otci se strojí do nebe, a že lidé jenom skrze Něho k Otci a k věčné slávě dojiti mohou, že tudy *On jest ta cesta* k oběmu. Tudy to předkládá praví Pán ve verši 4, dále: *A kam jdu, víte, i cestu víte.* Těmi slovy vede apoštoly k tomu, co by s jejich strany činiti bylo. Při těchto slovech některá různost se nalézají. A sice, abychom aspoň jedno uvedli, čte řecký text: *A kam jdu, víte cestu.* Čtení to těžší jest, ale i průvodnější a tudy předkuje, ač smysl nemění se. Míni Pán cestu onu, o níž ihned v následujícím verši mluví, sebe samého totiž a víru v Něho co jediného prostředníka spásy. Neshodně vykládali někteří o cestě k smrti, kterou sám nyní nastoupal; nebo výklad ten se potýká s tím, co Pán ve verši 6. osobě praví. Apoštolé, vece sv. Augustin, věděli o té cestě a znali ji, že Christus jedinou cestou jest k Otci, ale nevěděli, že o ní vědí a ji znají. Tak někdy jasně vědomí se za mrak nepaměti skrývá. Řeč Páně obrazná jim nebyla dosti jasna a oni tudy žádali ode Pána vysvětlení; před jinými ujal slovo Tomáš, horlivý a udatný učeník, kterýž, jak jsme slyšeli, žádnou měrou se ode Christa oddělit nevolil, zajednou s Ním umřítí chtěje 11, 16., při kterém ale povážlivost, soudnost a strážlivé rozumování převládalo. Jak ostatní apoštolé bezmála, tak jistě Tomáš myslil tu o nějaké hmotné cestě a o vnějším odchodu. Míhalo se mu v hlavě a nepokojilo mysl jeho, jaká asi to jest krajina a která cesta vede do ní? I táže se Pána, an dí: *Pane, nevíme, kam jdeš a kterak cestu věděli mů-*

žeme? Místo *můžeme věděti*, čte řecký text *vime*, což stručněji jest a osvědčeněji. Otázka také jest mezi vykladateli, proč zde se vynechává přístavek o Tomášovi třikráte 11, 16. 20, 24. 21, 2. přichází: *jenž sluje Blíženec, ó λεγόμενος Αἰδνμος?* A odpovídají, že to vypuštěno bylo, poněvadž mluví tuto ve jménu všech apoštolů smýšlení jich všech projádrujíc. Sic jinak Petr obyčejně ve jménu apoštolů slovo brával; tentokrát připouští slovo Tomášovi, buď že se mu nehodilo pochybenství pronášeti, buď že o cestě Páně dokonale věděti se domníval, aniž nějakého poučení v té straně potřeboval.

Pán odpovídá z těch dvou otázek na- před na poslední o cestě a nápotom o cíli, kam jde. V prvé příčině praví: *Já jsem cesta, pravda a život.* Převýznamná slova tato! Ale slova ta nejednoho výkladu došla. Mnozí smyslí, že Pán odpovídá o cestě také hlavně jen o cestě mluví, a že dvě slova následující jenom k místnějšímu výkladu *cesty* přidána jsou. A sice vykladači ti buď prostě ona dvě slova v přídavná proměňují: *Já jsem cesta pravá a životná*; aneb je o směru slyší: *jsem cesta ku pravdě a životu*, *cesta, kterou se pravdy a života dochází.* Avšak výklad ten ubližuje významu dotčených dvou slov, která se samostatnosti domáhají. Ale i v tom vaden jest, že tu nejbližší není mluva o cestě ku pravdě a životu, nýbrž o cestě k Otci, jak z druhé části verše téhož, ze slov: *Nikda nepřijde k Otci, leč skrze mne* očividně se naskýtá. Všechna tři slova: *cesta, pravda a život* zvláštním důrazem pronesena jsou a tudy zvláštný každé z nich do sebe význam chová. Pán zve se *cestou* k Otci, a sice jak z té druhé teď uvedené věty vysvítá, jedinou cestou, mimo níž jiné cesty k Otci není. Není On totiž *také* cestou, jednou ze mnohých cest k Otci, nýbrž jedinou On cestou jest. Tudy klade na začátku věty důrazně *Já jsem cesta, já* a nikdo jiný. Tudy dí 10, 9., že jest dvéře k Otci a k spáse, a že, jak tam patrno, jedinými dvéřmi jest, a kdo jím nechodí, že nepřijde k Otci; ač tam v desáté hlavě myšlenka ta v jiném spojení se rozvíjí a tudy nedocela s touto zde shodna a schodna jest. Jest *cesta* více než *vůdce po cestě* a bližšího a sstoupenějšího něco namítá, jak již ze rčení *člověk na cestě jest* vysvítá. Ale kterak vede Pán k Otci? To vysvětlují dvě následující slova: *Cestou jest Pán tím, že pravda jest a život.* *Pravda* jsem, vece, že všelikou pravdu On sám lidem zjeviti mohl a všelikou pravdu jim opovídal 8, 26., kterou od Otce slyšel. Bez poznání pravdy nemůže člověk přijíti k Otci; poznání pravdy jest otevření očí, a při slepém zraku nikdo cesty nenajde a jíti

ji nemůže. Jest ale od Adama lidstvo slepotou poraženo a tudy pravdy potřebuje, an zabloudilo v bludy a cesty nevědouc na bezcestí se vydalo. Neznačí slovo *pravda* toli, co učitel, co jevitel, co vykladatel pravdy. Má slovo to význam neskončené vyšší, Christus Pravda jest svrchovaná a jediná, On jediný samodržec pravdy jest; v Ném pramení se věčný strumen její. Není On *také* pravdou, jakoby mimo Něj mohlo pravdy kde stávati; v Ném všechna pravda složena jest. Kdekoli co z pravdy zasvitalo, z Christa z Loga to pošlo; i to eo pohané z pravdy tušili a našli, vlivem Christa tušili a našli. On zajisté jest ten, jenž každého člověka na svět příchozího osvěcuje 1, 9. Ale pouhá pravda slyšená by nás nespasila, kdyby s ní nám nebyla dána moc životvorná a obživná; nebo hříchem prvotným zemřelo duchovně lidstvo a vzkřísitelé a obživitele svrchovaně potřebuje. A takovým *životem* jest Pán, dárce života nepřeborným a studnicí života nevyvažitelnou, an nás milostmi svými, jichž nám ve svátostech ozvláště uděluje, obživuje a obnovuje. Více dí slovem *život* než životodárce; může zajisté někdo něco dáti, s čím toliko vněšně spojen jest, ano čeho sám užití nemůže. Život ale jest Christus, že sám od věčnosti žije a v sobě pramen veškerého života chová. K *cestě* obojího, *pravdy* i *životu* potřebí a tudy Christus v církvi dává pravdu hlásati a obnovuje a obživuje lidské duše svátostmi a milostmi svými. Obojím i pravdou i životem se býti již ve předešlých řečech osvědčoval, o pravdě 1, 4. 7. 8, 32. o životě 1, 4. 5, 28. 6, 33. 35 a t. d. Avšak tím nevyčerpán hluboký smysl těch slov a oblesk věty co drahokamu ještě ze mnohých jiných stran se nazíráti dává, ač smysl pravý od nás udán jest. Jest Christus cestou pro vůli a dychtění člověka, pravdou pro poznání a životem pro bytí jeho; v bytí, poznání a chtění člověka veškeren život lidský se zavírá. Bez cesty, vece Kempenský 5, 56. se nejde, bez pravdy se nepoznává, bez života se nežije. Christus jest cesta a tudy Ho následovati, jest pravda, tudy Mu věřiti, jest život, tudy v Nějž doufati máš. Cestou jest nám pro vzdálení naše od Boha, pravdou pro bludy naše, životem pro smrt naši. Cestou k Otci jest nám skrze smíření a sjednání nám k Němu přístupu Rom. 5, 2. Ef. 2, 18.; pravdou jest nám zjevením věčné pravdy; životem jest nám obnovením ducha našeho a přijetím za syny a děti Boží. Sv. Bernard 2, 5. de asc. jedné strany výroku toho dotýkáje, dí: Dej nám Tebe následovati skrze Tebe k Tobě, nebo jsi cesta, pravda a život, cesta příkladem, pravda v přípovědi, život v odplatě. Podobně sv. Hilarius trin. 7., jenž dí: Nezavede nás, an jest cesta, ne-

oklame, an jest pravda, ve smrti nás nenechá, an jest život.

Cíl všeho toho, vši cesty, všeliké pravdy a veškerého života Otec jest. Tudy potřebí především každému, pro koho Christus cestou, pravdou, životem s prospěchem býti má, Otce znáti již tuto na cestě a pouti vězdejšího života. Otec ale jinak nemůže býti poznán leč skrze Syna a v Synu co dokonalém obrazu Jeho Hebr. 1, 3. Kdyby tedy byli apoštolé již dokonale poznali Syna, znali by také Otce a věděli by, kam Pán jde a cestu by rovně převýborně znali, ješto pro jednobynost Syna s Otcem poznání Syna zahrnuje v sobě také poznání Otce. Dí tudy Ježíš apoštolům: *Kdybyste byli poznali mne, Otce mého byste byli ovšem poznali. A od nyníčka poznáte Jež a viděli jste Jež.* Tím Pán vytýká jim, že dosud nepoznali Ho poznáním dokonalým. Znali Ho sice a věděli Jež býti Synem Božím, ale všestranně toho nepromyslili a k jednobynosti Syna s Otcem nepronikli ještě docela a nevěděli, že cesta jest, pravda a život. A proto oni Otce dosaváde dokonale poznati nemohli. Ale, vece Pán nyní, od *nynička poznáte Jež a viděli jste Jež*; an totiž nyní Christus poměr svůj k Otci objasní a jim jako ku popatření naskytne. Mluví předjatně a předjemně, jak tam výše 13, 31. o slávě své jakoby již vyskytlé podobně předborně mluvil. Nyní již dokonale poznají Syna, když vstane z mrtvých, s nebe Ducha sv. sešle, mocně v nich působiti bude; od *nynička*, t. j. od doby oslavení Synova poznají, ano uvidí jakoby a spatří Otce duchovním zrakem. Viděti jest dokonale znáti 1, 18. a *viděli jste* se bere podobně předjatně. Mluví Pán v perfektu *viděli jste, εωρακατε*, že vidění, t. j. poznání to již u nich počalo a posaváde trvá a se dokonaluje a spolu tím namítá, že nového zjevení nějakého pro apoštoly pro poznání Otce v Synu potřebí není. Spatřili jste a spatřujete a víc a více patřiti a poznávati máte.

Slovům těm Páně nevyrozuměl dokona Filip, ač věděl, že o Otci nebeském mluví. 1 žádá ode Pána: *Ukaž nám Otce a postačí nám.* Viděli apoštolé dosud Christa v služebné podobě; třem toliko a těm jenom na malou chvíli ukázal Christus slávu svou na svaté hoře. I není divu, že nyní, an na příští zlých věcí pro sebe tušiti museli, roztoužili se po zjevení slávy Boží. Filip pňjěl tužbě té slov a oslovil Pána: *Ukaž nám Otce a dosti nám bude.* Nežádá jiného leč theofanie, zjevení nějakého Božího, asi jak se Bůh Mojžíšovi Ex. 33, 18. neb Eliášovi 3. Reg. 19, 11. ajj. ukázal. A teprv nápotom, dí, upokojí se tužba jejich a zdokonali se jejich poznání. *Dosti bude*, dí. Bůh jest všechnem či všechno pro srdce

lidské, jenž stvořeno jsou pro Boha nespokojuje se leč v Bohu. Nic nemůže vyplnití prázeň duše Boha schopné leč Bůh. Vesmír ten ohromen jest, ale žádám duše lidské nestačí; té stačí jediný neobsáhlý Bůh. Tušení takové pronesl Filip slovy svými. Ale tušení to bylo podtlumeno a pomračeno a Filip jemu nerozuměl aniž k němu prohlídal. Byl u ohně a necítil ho. Manna mu kapala s nebe a neviděl ji. Pán s podivením odpovídá, že po tak dlouhém s ním obcování nepoznal Christa a nevníkl v tajemství to, že Syn jednobyten jest s Otcem: *Tak dlouho jsem s vámi a nepoznali jste mne*, aneb dle řeckého textu nepoznal jsi mne Filipe. Podobný výslepek činí Pavel Hebr. 5, 12. Židům, že majíce ve věcech Božích mistři býti počátkům víry učení býti museli. Latinské čtení slovo *Filipe* k následující větě běře. Nedí: *nepoznal jsi Otce*, jak by se očekávalo, nébrž *nepoznal jsi mne*, poněvadž jak ihned následuje: *Kdo vidí mne, vidí i Otce* či dle řeckého textu *kdo viděl mne, viděl i Otce*, což tuto smyslu nemění. Pokavád lidem možno jest věci božské a moc božskou popatřovati, dostalo se toho plnou měrou apoštolům, an od počátku byli svědky nauk či slov a skutků Jeho, kterýmž dvojím důkazem Pán právě byl dokázal, že kdo Její vidí, také Otce vidí. Jak tedy neměl Pán od nich vyššího poznání Jeho a tudy také poznání Otce žádati, an nebylo možno oblesku Otcovu a obrazu Jeho v Synu nespatřovati? Col. 1, 15.; *Kterak tedy praviš*, vece Pán vytýkáve, *ukaz nám Otce* a jiného ještě zjevení se domáháš? Jasněji to Pán ještě vece v následující větě: *Nevěřitelž či dle řeckého textu nevěřišli, že já v Otci jsem a Otec jest ve mně*? Tím spolupodstatnost a jednobytnost svou s Bohem jasně vystavuje, o čemž viz 10, 30. 38. Právem sv. Otcové slova tato uvádějí proti Ariánům co dokonalý důkaz o stejné Syna s Otcem bytnosti a podstatě. Zjevně se vidí ze slov *Otec ve mně a já v Otci*, že se tu nejedná o jednotu mravnou, nébrž že běží o jednotu bytelnou. Slova ta nejsou tožemluvná, nébrž vytýkají ustavičnou vtomnost a podstatnou vzájemnost, která mezi Otcem a Synem jestuje. Otec se spatřuje v Synu co v obrazu svém Hebr. 1., 3. a Syn v Otcovi co v původu svém. Dříve klade, že *já v Otci* a potom že *Otec ve mně*, poněvadž zde běží o cestu, kterou poznání se od Syna k Otci běře.

Pán toho svého v Otci bytí tu potvrzuje a sice důkazem dvojím, jedním ze slov či z nauky, druhým ze skutků a z působení a zvláště ze zázraků vzatým. Dí: *Slova, kteráž mluvím, od sebe nemluví, Otec pak ve mně zůstáváje činí skutky*. Dí Pán dle toho: Jakož nauka Jeho nejde od něho odděleně, od-

loučeně od Otce, nébrž ji Pán z jednoho a téhož s Otcem vědomí vynořuje, tak i skutky a díla svoje nečiní o své ujmě a oddělně od Otce, nébrž ve svrchovaném s ním sjednání. Tudy v slovích a skutcích Syna jeví se slova a skutkové Otce, Otec v Synu jest a Syn v Otci věčným prochodem a prostupem vzájemným. To jest obyčejný výklad a podlé něho vykladači parallelismus dvou vět v. 10. nedoměrný vzájemně docelují tím způsobem: Slova ta — ne já mluvím od sebe nébrž Otec, a skutky ne já konám, nébrž Otec, t. j. já obojí jenom v nejužším sstoupenství s Otcem vykonávám. Leč jiní praví, že důkazů dvou stejnořadých tu není, nébrž že slova, jež k vám mluvím, nemluví od sebe jsou důvodem Jeho s Otcem spolubyte a dálejší slova: *Otec ve mně činí skutky* pak opět důvodem toho, že od Otce mluvím, že tedy na důkaz božského rázu řeči své se odvolává na skutky, t. j. na divy a na celé působení svoje i nauku zahrnujíc, které Otec působí. Tím způsobem jeden důkaz tuto jenom ode Pána se klade a souměrnost s následujícími slovy, v nichž také o jednom důkazu víry mluvím, více se vyskytá. Celý rozdíl výkladů těch záleží jedině v logickém vět poměru. Smysl změny netrpí, jak očitvidno jest. Ještě sluší upozorniti, že o Otci nedí *ve mně jest*, nébrž dí: *ve mně zůstává, měřov*, což vzájemné bytování a vsebebytí Otce a Syna co ustavičné, co trvalé a nikdy nepřervané vyznačuje. Jdou z vět Páně jasné ty nauky: prvá, že Otec a Syn různé jsou osoby v božství. Druhá, že Syn s Otcem jest stejnobytý, třetí, že v božství jestuje nevyslovitedlná vzájemnost osob mezi sebou, kterouž prochodem, perichorésou, circumsessi nazývají. Nic tu světského a pletského, nic lidského není a rozum náš povinen se podrobiti věcem, jichž postihnouti nemůže. Pro nás tvory to jednak zrcadlem má býti, abychom nemluvíli od sebe, ješto od sebe nemáme leda lež a hřích a abychom, cokoli dobrého činíme, odnášeli k Bohu, ješto Bůh jest jenž milostí svou v nás dobro vykonává. V každém dobrém skutku lidském se zobrazuje jednota Otce a Syna; týž skutek dobrý jest zajisté cele Božím skutkem dle milosti a cele naším skutkem podlé vůle.

Poněvadž apoštolé v tajemstvích těch dosti víry neměli, která předce svrchovanou jest výminkou všeliké spásy, tudy napomíná Pán: *Nevěříte, že já v Otci a Otec ve mně jest? Aspoň pro skutky samy věřte*. Od Filipa se Pán ke všem apoštolům obrací. Nabízí, aby dokonale vírou ujali tu pravdu o vzájemném podstatném probytování Otce a Syna. Měli to věřiti, poněvadž již celá nauka a celý obchod a obcování to dlouhé

s nimi je o tom přesvědčiti mohlo; ale ještě ještě nedospěli k víře té, tedy skutky, zázraky, mají svědkem a důkazem jim býti, že On v Otci přebývá a Otec v něm. Lat. text čte otazně: *Neveriteliz, že já v Otci a Otec ve mně jest? Věřte tedy pro skutky.* Řecký text lépe bezotazně a stanovně čte: *Věřte mně, že já v Otci atd*

Ale Pán ještě jiný důkaz takoruka makavý, ač jen do budoucna sahající o své s Otcem jednobynosti přičinuje, jímž spolu veliká potěcha pro ně vyplývá. Běře důkaz z toho, že božská moc v plné ano větší než v něm samém síle a působnosti po odchodu Jeho se v apoštolech a nástupcích projevovati bude. A tu novou myšlenku dvojím osvědčením co důležitou uvodí: *Amen, amen, pravím vám, kdož ve mne věří, skutky, jež já činím, bude činiti a větší nad ně činiti bude, poněvadž já jdu k Otci.* Částice a před slovem *větší* jest částice stupnovací a očiividně znamená toli co *ano*, co *anobř* a jakbychom ještě stupnování to vypověditi volili. Mluví Pán všeobecně a netoliko tedy o apoštolech, ač ovšem nejbliže slova k nim se odnášejí, což z v. 13. patrně. *Skutky rozuměl v předešlých větech, kdež oproti slovíům stojí, nejpředněji zázraky.* I tuto je slyší, ale ne samy jediné, nébrž *skutky* celé působení svoje zahrnuje. Jak Pán učil a divy činil, učili a divy činili také apoštolé; působení jejich a úspěchy působení toho rozsáhlejší byly nad ony Páně, ještě Pán nedrahný čas v jediné Palestině sloužil Židům jenom podle slov Pavlových Rom. 15, 8. mezi jediným lidem židovským působiv, apoštolé ale křesťanskou víru po světě celém rozšířili a jí všady vítězství nad pohanstvím a židovstvím zjednali. Skutkové ti, jež starý Zákon Messiáš připsuje, teprva v části menší vyplnění svého došli v Christu samém. Měl Messiáš býti světlem pohanů Is. 42, 6.; měl panovati od moře k moři a od řeky až k mezem světa Ž. 71, 8. Zach. 9., 10. Měli králové se mu klaněti Ž. 71, 11. a pohané měli praporu Jeho hledati Is. 11, 10. To vše teprv skrze apoštoly vykonáno. Někteří slova *skutky* na *divy* obmezují a ukazují na to, že Pán za svého pobytu na zemi nevykonával tak nápadných zázraků, jak toho apoštolům svým propůjčil, an nikde nečteme, že by byl pouhým stínem svým uzdravoval, jak to o svatém Petrovi čteme Act. 5, 15. Leč výklad ten užší jest, než slova Páně zaměřují, a ne docela s pravdou se srovnává ještě Pán bez přítomnosti své uzdravoval, čeho apoštolům nedáno. Lépe předešlý výklad drží slovem *skutky* celé působení Páně zahrnující. Neklade se Christus proti apoštolům, nébrž raději snižení Christovo nyní se klade proti druhdějšimu povýšení

Jeho; nebo apoštolé, co učinili, z moci Christovy činili. A sv. Petr Act. 3, 12. vyslípál Židům, že se dílvili při uzdravení chromoroence, a dívali se na apoštoly, jakoby oni z vlastní moci to byli učinili, ještě to, jak týž Petr před veleradou osvědčil Act. 4, 10., ve jménu Ježíše činili. Sv. Aug. již na to ukazoval, že Pán málo člověků obrátil za svého na světě pobytu, a apoštolé po celém světě s úspěchem hlásali. Jeden bohatc odešel ode Pána smuten Mt. 19, 22; nápotom ale s radostí se bohatství odříkalo tisícero bohatců a chudého Christa v chudobě následovati na kázání apoštolů volilo. To pak obrácení světa, vece Aug., větším skutkem nazvati můžeme, než stvoření nebe a země.

Ale ač větší působení bude od apoštolů se diti a úspěchové se větší skrze ně po světě vyskytnou, nepůjde to od jinud, než odtud, *poněvadž (či nebo) já jdu k Otci*, vece Pán. Tuto chtěl v nepoznání a nevědomosti mnohé divy svoje držeti a je rozhlašovati zakazoval Mt. 8, 4. Ale nápotom, když překonav smrt, hřích a ďábla, vládu ujal a zasedl na pravici Boží Hebr. 8, 1., nevolí již působnosti své mezi oněch klásti, nébrž působí v apoštolech mocněji, než moc za svého putování na zemi provozoval. Slova: *Nebo já jdu k Otci a očkoli poprosíte ve jménu mém, učiním spolu k sobě patří o s předešlými větami dokonale souvisí.* Nebo teprv, když na nebe vstoupiv ujal vládu, uštědřil apoštolům moc s hůry, aby větší skutky, než On sám, vykonávali. Toli slíbil Pán jen těm *kdo věří*, a víře v Něho takovou moc přikládaje vymáhal od apoštolů svrchovanou víru. To byla jedna podmínka a výminka, kterou se strany své přičiniti měli, aby se jim dostalo větších skutkův činění.

Ale víra ta se měla spolu účinnivě prolevovati. Aby apoštolé, jichž se to nejprize týkalo, té moci, o níž mluví, došli, potřeba jest úsilného modlení a sice ve jménu Christově. A tak Pán od víry k nádeji přecházeje, dí: *Cokoli prositi budete od Otce ve jménu mém, já učiním.* Ve jménu Christa prositi jest, ve sjednocení s Christem o něco prositi. Sjednocení to nadesylá víru, důvěru a lásku ku Christu. Jest tedy ve jménu Christa prositi v důvěře v zásluhu Jeho o ty věci prositi, které Jemu příjemny jsou; nebo důvěra naše ta jest 1. Jo. 5, 14., že prosby *jenž jsou podle vůle Boží, Bůh slyší.* Ta vůle se týká předmětův i úmyslů, jak samozřejmo jest. *Ve jménu* Ježíše není tedy toli, co *vzýváním* Christa Pána, aniž značí jen toli co ve věci Christově. *Ve jménu* Ježíšově se něco děje a činí, když jméno to, t. j. osoba Páně živlem jest, v němž prosba žije a se hýbe, tak že se dle toho obsah, úmysl, poloha a povaha myslí řídí a spra-

vuje. Dí Pán: *Očkoli poprosíte Otce, to já učiním.* Modlitba otvírá útrobu, aby přijali milost Boží a sílu ku provedení věcí, jimi provedenu býti majících. Modlitba jest dýcháním, jímž člověk v sebe posilivý vzduch s nebe vdýchá. Očekávali bychom, že řekne: *Očkoli poprosíte Otce, učiní Bůh* neb *učiní Otec*; ale Pán dí: *Já učiním*, ješto Jím se vůle Boží uskutečňuje a působení Boží na venek od Něho vychází. On při prosbách tuto působí, jak i tam v. 12. působí skrze apoštoly při skutcích jejich. Připovídá, že to, oč apoštolé prositi budou, učiní; předpokládá, že prosba taková se docela sjednává s vůlí Boží; a tudy taky odepření prosby nějak vyplněním modlitby, ovšem jinou měrou jest, 2. Cor. 12, 8., jak sv. Augustin poznamenal. Nebo vece týž světec: Očkoli prosíme, coby našemu spasení škodno bylo, neprosíme ve jménu Ježíšově. A on Spasitelem našim ostává, buď čině, oč prosíme, buď také nečině. Nebo zná lékař, oč nemocný proti svému zdraví žádá a proto nečiní podle vůle ale podle zdraví činí. Podobný výrok Páně máme u sv. Matouše 21, 21. 22., kdež Pán slíbje apoštolům, že větší věci než On činiti budou, ješto oni netoliko řík, nébrž celou horu vykoření. K tomu Ochrstus tamto utěhož Matouše přidává slova slovům tutějším u Jana stejná: *Očkoli poprosíte na modlitbě, obdržíte, jestliže věříte.* Christus všechny skutky své k slávě Otcově odnášel. I tuto též činí, an dí, že vyslyšení se stane, *aby Otec oslaven byl v Synu* 13, 31. V *Synu* vece, ješto ve skutcích Syna obleská a jeví se mocnost, láska a moudrost Otcova. Nejblíže vyslyšení stává se od Syna a Syn tím oslavení dochází. Ale veškera oslava Synova se odlívá na Otce, což jest svrchovaným účelem všech záměrů Synových 12, 28. Pro lepší a větší důraz opakuje Pán svá slova: *Čehokoli prositi budete ode mne ve jménu mém, dám vám.* Co tam *Otce prositi* pravil to tu praví *mne-li* prositi budete; z čehož jednobytnost Syna s Otcem plyne. Podlé obyčejného čtení řeckého tu není *mne* o Christu, nébrž s vypuštěním *mne* se opět prosba k Otcí odnáší. Ale podlé rkp. Sin. B G čte se slovo *με*. A nad to jest rozdíl mezi dvěma příbuznými větama ten, že v. 13. čte se *αἰτήτε* v praes., a v. 14 *αἰτήσητε* v aoristě, tak že v. 13. se vůbec prosení a modlení vytýká, načež v. 14. jednotlivé výprosby se dotýkají.

Ještě Pán jinou výminku, pod jakou vyslyšati hodlá prosby, uvádí a tím k víře a naději, o nichžto předešlo v. 12, 13., přičinuje lásku, co základ všeho spojení našeho s Christem a s Otcem. A při tom ihned přidává způsob, jakým se láska k Němu vy-

nořovati a vyjevovati má. To jest, co dí: *Milujete-li mne, přikázání má zachovejte.* Nesmí láska na citu přestávati, nébrž musí se skutky projevovati, musí ukazovati se mocí životvornou a dějeploдную.

Zachovávání příkazu Páně jest neomylným zkusidlem lásky naší k Němu. Příkazy, *ἐντολαί* rozumí celou správu spásy od Něho zavedenou, všecko co učil a co poručil, netoliko jednotlivá velení. Zachovávání příkazů Božích jest osvědčením lásky k Bohu a na vzájem principem toho zachovávání jest láska. Nikdo nezachovává tak, jak sluší, leč kdo miluje. *Ne každý, kdož mi říká Pane, vejde do království nebeského, nébrž kdo činí vůli Otce nebeského.* Mat. 7, 21. *Kdo praví, že miluje Boha a nečiní vůli Jeho, lhář jest.* 1. Jo. 2, 4. 5. Jest zachovávati příkazy téměř toli, co slovo Jeho zachovávati 8, 51. a toli co v něm zůstávati, t. j. v něm, v jednotěvnitné s ním bytovati, tak že jím oddycháme, v něm se pohybujeme a jsme. Ostatně již ve starém Zákoně postihovalo, aby zákon Boží z lásky byl zachováván. V druhé knize Mojžíšově Ex. 20, 6. vece písmo o Hospodinu, že milostiv bývá k těm, kdo Ho milují a přikázání Jeho zachovávají.

Jakož pak účinná a dějná láska činí, aby prosby učeníků Páně vyslyšány bývaly, tak tatáž láska jest neodbytnou výminkou k udělení a seslání Ducha svatého, bez něhož život božný věrců Páně obstáti nijak nemůže. I dí Pán: *A já poprosím Otce a dá vám jiného utěšitele, aby u vás zůstal na věky, Ducha pravdy.* Zdá se býti příčno, když zde Pán praví, poslání Ducha záviseti od lásky apoštolů ku Christu, ješto předce dle 1. Cor. 12, 3. nikdo nemůže Christa Pánem jmenovati, leč v Duchu svatém. Ale o jiné věci mluví Pavel a o jiné Pán tuto u Jana. Pavel mluví vesměs a vůbec o uštěďřování Ducha sv. ku provádění křesťanského života. Tuto u Jana ale není řeč o dávání Ducha sv. vůbec, nébrž o posílání Jeho k jistému účelu a záměru, totiž ku provedení křesťanské víry k ovládnání světem. Co tu praví: Jiného utěšitele, tím namítá, že sám byl utěšitelem či paraklétem učeníků svojich, podlé čehož Jan v listu svém 1. Jo. 2, 1. Ježíše paraklétem jmenuje. Christus jest Utěšitel, an skrze Ducha sv. ve svých učenících bytuje a posílaje a dáváje Ducha svatého, jenž Duchem Christovým jest, Rom. 8, 9. Gal. 4, 6. provodí životárnou moc svou. Řecké to slovo *παράκλητος* rozličný má význam. Značí toli, co pomocník, zástupce, přímuvce, obránce, opravce; dále znamená také napomínatele, pobízitele a utěšitele, an slovo *παράκλητος* obsírného objemu jest, všelikou domluvu, přímuvu

a promluvu duchovní značíc. Všim tím jest Duch svatý, o němžto Pán tu řeč vede. Jest zástupce a přímlyvce, ješto za nás prosí vzdechy nevyslovitelnými R. 8, 26.; jest napomínatel náš, an nás k dobru nabízí; jest utěšitel, v zármutku potěchu a milost uštědřujíc. Slovo to v novém Zákoně jenom u svatého Jana přichází tuto a doleji 14, 23. 15, 26. 16, 7. 1. Jo. 2, 1. V staroslovanském přeložení stojí paraklét a v gotském rovně parakléto. Pochází od slova *παράκαλεω*, jenž více než stokrát v písmě nového Zákona přichází; časoslovo *παράκαλεω* u Jana nepřichází, ač naopak slovo paraklét u jediného Jana se nalézá. Nemůže v jazyku našem jedním slovem označeno býti a tudy na různých místech rozličně se překládá, jmenovitě 1. Jo. 2. 1. *zástupcem*; tuto ale obyčejně *Utěšitelem* se převodí, poněvadž Pán hodlá Ducha sv. k jich posile ovšem, ale především k jich útěše poslati, ješto pro odchod Páně ve smutek se byli pohřížili, že choť od nich odňat býti měl a svadebné veselí přestalo Mt. 9, 15. Za náhradu odchodu svého, slíbil jim Utěšitele Ducha svatého *vyprositi* t. j. vyjednati a zasloužiti co prostředník a spásce, jenž se za lidstvo v obět Otcí vydal. Sic jinak Christus 15, 26. sám Ducha sv. posílá 16, 7. Tento zástupce, obránce a Utěšitel má u nich *zůstávati na věky*; nemá jich opouštěti, jak nyní Pán sám nějakým způsobem, totiž viditelným bytváním, je opouštěl; nébrž má u nich vezdy do skonání zůstávati a v nich pramenem, zástavou a pečeti života býti po veškerý doby až do druhého příchodu Páně. Duch svatý tedy ustavičně církev řídí, spravuje, brání, opravcem jejím, její záštitou, její útěchou jest a bude neustále. A tu především potřeba jest, aby v církvi *pravdu* zachovával, ješto bez pravdy není spásy a není života a blud k záhubě vede. A tudy Christus Pán podlé této potřeby zove Ducha svatého *Duchem pravdy*. Duchem pravdy jest Duch sv., že netoliko pravda v něm co v božské osobě podstatně bytuje a že hloub Boží proniká 1. Cor. 2, 10., nébrž také že všechnu pravdu, již se lidem dostati může, uštědřuje. O Duchu sv. dí sv. Aug. vykládaje slovo *zůstane u vás*, že jest duší církve, an jí oduševňuje, oživuje, posiluje a všechny údy církve v jednotu spojuje.

A když přibude Duch sv. seslán buda od Otce a Syna s hůry, jak se zachovají k Němu lidé, pro jejichž obnovu, posilu, potěchu a spásu seslán bude? Pán světu netuší dobra, an vece, že *svět nemůže přjmouti* Ducha svatého co Ducha pravdy, poněvadž *Ho nevidí a nezná*. Slovem *svět* značí lidi po rozkošech, jméních a nádhernostech rozlezlé a jako rozbydlené, vyšších věcí nechápavé,

neschopné a o ně nedbalé, podobné znekalému zrcadlu, jenž žádného obrazu pojmuti ovšem pak oddati nemůže; nebo *smýšlení tělesné nepřítelkyně jest Boží* Rom. 8, 7. Ale Pán spolu příčinu dává, proč svět nemůže přijíti Ducha sv. a odkud ta neschopnost pochází: poněvadž *vece nevidí a nezná Ho*. Nevidí, že nemá zraku a oka pro Něho, že se mu nedostává smyslu, jímžby Duch sv. viděn a poznán býti mohl. A tudy pro nedostatek ústroje aniž žádosti a tužby žádné po Něm nemá, ani o Něho nedbá, aniž může osvojiti sobě život vyšší, jej v sobě k uvědomění přivést a majetkem svým ho učiniti. *Nechápe tělesný či duševný člověk co jest duchovního*. 1. Cor. 2, 14. Dí: *Nevidí a nezná. Znátí jest větší stupeň a následek pojmu viděti*; kdo nevidí, nemůže poznati. V řeckém textu o vidění tom slova *θεωρεω* užívá, ješto o duchovním patření řeč jest.

Jiná avšak jest povaha a jiný stav u apoštolův; o nich dí: *Vy ale poznáte Jej, poněvadž u vás zůstane a ve vás bude*. Vulgáta čte tu futura dvě, poznáte a zůstane, an řecký text má čas přítomný, *znáte a zůstává*. Průvodno sice jest jen řecké čtení, ale vulgáta spolu smysl udává, že to znání Ducha sv. a to Jeho v nich zůstávání nevztahuje se k času přítomnému, nébrž k budoucímu a že se tu opět předjemné mluvení nalézá. Jest to praesens absolutný, jenžto vytýká význačný poměr k Duchu svatému. Památno také stupňování Páně, Dí napřed: *u vás*, mezi vámi, u prostřed vás bude Duch svatý, a nápotom dí: *ve vás*, v útrobách vašich, v srdci vašem. Poznají Ducha svatého t. j. moc, působnost Jeho, náuku a pravdu Jeho poznají a zamilují život svatý, a tudy i podstatu a bytnost Ducha sv. poznají, pokud se toho lidem dostati může. Poznají, poněvadž *u nich zůstane* a to netoliko vněšně, nébrž sstoupeněji ano nejspojeněji. Nebo dí: *u vás zůstane a ve vás bude*, an ve vás, v útrobě vaší, v srdci vašem, v mysli a duši vaší působiti, moc svou provozovati, vás milostmi a dary svými obohacovati, siliti, oživovati, obuzovati, nadychovati bude. Duch svatý, dí sv. Bernard, navštěvuje, předžrízuje, předžrizené nadechuje a zove a povolává, v povolaných přebývá a je ospravedlňuje, ospravedlněné ctnostmi naplňuje a ctnostmi naplněné oslavuje.

To všecko potěšovalo apoštoly; ale zármutek jejich pro odchod Páně předce nepřestával a zdáli se sobě osiřelými býti. Tudy Pán k jich osiřelosti potah bere, an dále mluví:

18. Nenechám vás sirotkami, přijdu k vám. 19. Ještě maličko a svět mne již neužří. Vy ale uzříte mne, nebo já

žiji a vy žítí budete. 20. V ten den vy poznáte, že já jsem v Otci svém a vy ve mně a já ve vás. 21. Kdo má přikázání moje a zachovává je, ten jest, jenž miluje mne. Kdo ale miluje mne, milován bude od Otce mého a já milovati budu jej a zjevím jemu sebe. 22. Vece Jemu Judas, ne onen Iškarjotský: Pane, co se stalo, že zjaviš nám sebe a ne světu? 23. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Miluje-li kdo mne, řeč mou zachovávati bude a Otec můj milovati bude jej a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme. 24. Kdo nemiluje mne, řečí mých nezachovává. A řeč, kterou jste slyšeli, není má, nýbrž Toho, jenž mne poslal, Otce. 25. Toto mluvil jsem vám, u vás přebýváje. 26. Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všecko, což jsem koli pravil vám. 27. Pokoj zůstavuji vám, pokoj Svůj dávám vám; ne jako svět dává, já dávám vám. Nekormuť se srdce vaše, aniž se strachuj. 28. Slyšeli jste, že Já řekl jsem vám: Jdu a přijdu k vám; kdybyste milovali mne, radovali byste se (ovšem), že jdu k Otci; nebo Otec větší mne jest. 29. A nyní pověděl jsem vám dříve, než se stane, abyste, když se stane, uvěřili. 30. Již nemnoho mluvit budu s vámi; nebo přichází kníže světa toho a na mně nemá nic. 31. Ale aby poznal svět, že miluji Otce a jakož přikázal mně Otec, tak činím; vstaňte, pojďme odtud.

Dítkami zval Pán apoštoly 13, 33. a nebyl to název pouhý, nýbrž byl otcem jejich, duchovně je zplodiv a obrodil. Vycházelo slovo to z nejhlubší útroby a z nejčistější a nejčirejší lásky. Ale nyní On, otec jejich se ubírá od nich a zůstaviti je hodlá sirotkami. I což tu činiti bylo ku potěše apoštolů? Pán se schyluje k nim a vece útrobu svou k nim vylévaje: *Nezanechám vás sirotkami, přijdu k vám.* Sirotek jest, kdo sám sobě zůstaven a opuštěn jest, kdo v cizém světě ciz jest, a otce a matky lišiti se musí, nemoha od nich pomoci, útechy a rady dostávat. Rodičem duchovního života apoštolův, pěstounem a ochráncem jeho byl Pán, a když se nyní ubíral od nich, nemohli

se jinak než sirotkami cítiti. Ale Pán nechce jich cizými, opuštěnými, pomoci, rady a potěchy lišenými a zbavenými zanechati, nýbrž praví: *Nezanechám vás sirotkami; přijdu k vám.* Slova *přijdu k vám* beze spojky ku předešlým klade, ješto v rozčilenosti mysli mluvil. Dí: *přijdu k vám.* Ale o jakém příchodu tu mluví? Nemůže se tu rozuměti druhý příchod Páně k soudu, poněvadž hned verš 19. dí, že nevěrecký svět Ho neuvidí, při posledním soudu ale zlí i dobří se před soudnou stolicí Jeho postaví Mat. 25, 31. a poněvadž hned při tom praví *ještě maličko*, a tudy blízký čas namítá. Dále verš 23. mluví o příbytku, ježž po svém příchodu u věrných lidí učiní, což na poslední den soudu nepřipadá, ješto tehda v nebi u Boha příbytek obdrží lidé. A jaká by to byla potěcha bývala pro apoštoly? Ano Pán v apokalypse tolikrát přichází, kolikrát soud vynáší; není vsady, kdež se o Jeho příchodu mluví, řeč o soudu posledním, nýbrž o znamenitém údobí či znamenité fáze soudu. Výklad tedy slova *přijdu* o posledním soudu neobdrží. Velký díl vykladatelův myslí, že Pán mluví o vzkříšení svém; nebo po vzkřesu se zjevil apoštolům a věřícím jenom, nevšak světu, t. j. nepřátelům svým. Výklad ten dosti příhoden jest, poněvadž potěcha nemalá jim musela z toho plynouti, že nezůstane Pán v hrobě, a že neopanuje smrt nad ním, nýbrž že vstane opět s nimi bude obcovati. Ale to Páně po vzkřesu s apoštoly obcování netrvalo dlouho, aniž Pán u nich pořád zůstával, toliko někdy se jim zjevovav; nadto slova, jež dí hned verš 19. Vg. *ale uzměte mne, nebo já žiji a vy žítí budete*, ta slova vymáhají jiného výkladu o příchodu Páně duchovním. Ano sama slova: *Nezanechám vás sirotkami*, vystihují delší bytování Páně, jehož se apoštolům skrze vzkříšení Páně nedostalo. Obcování duchovní s Pánem se při soudn doplní, a tudy v jistém smyslu jsme vzdáleni ode Pána 2. Cor. 5, 6. Chce Pán, aby udělení Ducha sv. a přebývání Jeho v apoštolech tito co příchod Páně a co samého Pána neustálou přítomnost považovali; Duch sv. bude jim ochráncem, pěstounem, rodičem, otcem a utěšitelem tím jiným, takto místo Pána samého zastoupaje. Přijde Syn v Duchu sv. k apoštolům, jelikož bytnost Ducha svatého jest bytností Synovou, an Otec, Syn i Duch stejné bytnosti jsou. A o tomto duchovním příchodu v Duchu sv. mluví Pán, ač ovšem příchod ten v Páně příchodě k soudu vrchovati bude. Vidění Páně tělesné po z mrtvých vstání mocně působilo na mysl apoštolů a na duchovní jich oživení a tudy se ovšem zde zahrnuje. Ale hlavní směr slov Páně čelí k Duchu svatému co zástupci Páně u apo-

štolů. Dále ještě o příchodu svém Pán pravi: *Ještě malíčko a svět mne neužří. Vy ale užříte mne.* Apoštoly klade proti světu. Svět nevěrný vidí Pána jenom, dokavád v těle smrtelném na zemi jest, a ještě již se má k smrti bráti, tudy mohl říci, že malíčko a svět Ho neužří, t. j. svět Ho již nebude žítí dlouho. O apoštolech ale jinak vece a opak toho dí: *Vy ale viděti mne budete.* Ale to jest jinorodé vidění, vidění duchovní, a chce říci: budete v Duchu sv. mne duchovní nazíratí, okoušejíce působení moje a mocnost přítomnosti mé z působení Ducha svatého, až pak druhdy mne v nebesích u věčné slávy spatřovati budete. Vidění Páně od apoštolů po vzkříšení bylo mocnou podporou a pákou duchovního toho Páně od apoštolů nazírání; tudy se zcela vylučovati nemůže, jak někteří činí. Leč o tom jsme již pověděli svrchu.

Z toho všeho jde, že církev není vdovou opuštěnou, a my že nejsme sirotci. Kristus stále přítomen jest skrze Ducha svatého v církvi. Z toho Páně v církvi tajemného bytování čerpali mučeníci sílu a statečnost.

Že pak apoštolé viděti budou Jej, potvrzuje Pán, řka: *nebo já žiji a vy žiti budete. Žiji*, vece v přítomném, bezčasém způsobu. Namítá se tím, že smrt nemůže rušiti života Jeho, nébrž že prostředkuje vyšší stupeň života Jeho, přivádějíce Ho k Otci. Ještě pak slovem *žiji* se naskýtá, že Pán život jest (verš 6.) odvěčný a dověčný a sám v sobě pramen všeho života chová. A tudy také jiným život dává 1, 4. a především život dá apoštolům; pročez pravi: *i vy žiti budete.* Život jim dá, pravý dle idey Boží; svaté a blažené jim žiti uštědří, jenž tuto započíná a v říši nebeské se dokonaluje a věčného trvání nabývá. Poněvadž pak On žije a oni žiti budou, tedy *Ho viděti* budou, ješto by bez vidění toho, t. j. bez Jeho duchovního Duchem svatým prostředkovaného vplyvu nemohli žiti. Životem žiti budou tím, jímž Kristus, ale s tím rozdílem, že On sám život jest, oni ale skrze Něho života dosáhnou. To jest, co sv. Pavel často vystavuje, ta myšlenka o spojení s Christem R. 6, 8. 2. Cor. 7, 3. 2. Tim. 2, 11. A tudy *viděti* budou Christa ustavičně tnto v účincích, Duchem svatým od Něho provedených, vně i uvnitř, a na onom světě v slávě.

Již sice dříve za vidomého pobytu Páně s apoštoly život jejich duchovní v počátcích a v zárodě se plodil; ale ješto církev teprv zrození své slavila v den seslání Ducha sv., tudy také život apoštolů v ten den započal, tak že tři léta putování Páně s apoštoly se podobají času devět měsíců, v nichž dítě v životě matky k životu vlastnímu dospívá. Tudy také teprva v onen den poznání jejich

o Christu dokonalosti dojíti mělo. O čemž Pán vece: *V onen den poznáte, že já jsem v Otci a vy ve mně a já ve vás. Onim dnem především rozumí Pán seslání Ducha svatého. Poznáte*, vece, v den onen, poněvadž dne toho Duch svatý, učitel a osvětitel jejich na ně vstoupil. Tím samovidně se nezapírá, že poznání to v myslích jejich již z mrtvých vstáním Páně se rozbřeskovalo a druhdy dokonalosti své nabývati a věčně růsti mělo. Trojí pak věc poznají: Nejprvé, že *Pán jest v Otci*, že stejnou s Otcem má bytnost a podstatu, stejnou všemocnost a všemoudrost. Za druhé poznají, vece, že *vy jste ve mně*, vy a celá církev spojení budete se mnou, v jedno tělo se mnou zjednáte se a údy se stanete těla, jehož hlavou Já jsem; srostete v jeden se mnou duchovný strom, v jeden kmen vinný, jehož lozami a ratolestmi vy, já kmenem a kořenem budu Ef. 5, 30. Jo. 15, 1. A spojením tím druhým třetí poznání umožněno a dáno bude, že *já budu ve vás*, skrze milost svou budu ve vás bydleti, vás osvěcovati, řiditi, posilovati, oživovati, jak ze kmene v lozy řine a vchází živodárná šťáva. Spojení Christa s námi kromě duchovního toho jest i svátostné 6, 57: *kdo ji tělo mé a pije krev mou, zůstává ve mně a já v něm.* Tu přichází v duši pod podobami a svátostným příchodem tím onen duchovný se rozmnožuje, sesiluje a opodstatňuje.

Pán sice v nás bydleti tuto se zamlouvá, ale spolu také za výminku klade s naší strany, že spojení naše s Ním musí býti svobodno, spolupůsobno, povolno a podajno, a že vůle naše s vůlí a prikázáními Jeho dokona shodna a schodna býti povinna. Tudy dí: *Kdo prikázání moje má a je zachovává, ten jest, co miluje mne.* Mění mluvu; dříve mluviv k apoštolům mluví nyní ke všem a ukazuje věc všem potřebnou. To jest pravá cesta k tomu Páně v nás bydlení a spoln nevyhnutelná také výminka jeho, abychom láskou se spojili s Ním a lásku tu plněním prikazů Páně prokazovali. Dí: *Kdo prikázání moje má a zachovává, ten mne miluje. Miti prikázání jest je v sebe, v duši, mysl a vůli a pamět svou ujití.* Slovem *zachovává* se vysvětluje slovo *miti*. Proto o farisech pravil Pán výšeji 5, 38., že nemají slova Božího zůstávajícího v nich, ješto ho nezachovávali. Pravi *ten jest*, jenž miluje mne, *ekēivos*, ille est pro větší důraz. Ten a takový, ne jinaký. Činí to, poněvadž srdce lidské často se šálí amámí, lásku ku Christu v citech býti kladouc. Kdo ale Pána miluje, tomu na vzájem se dostane svrchované blaženosti té, že jej Otec milovati bude, Pravi o tom: *Kdo ale miluje mne, milován bude od Otce mého. I já budu milovati jej a zjevim jemu sebe.* Dí: že Otec bude mi-

lovati člověka toho. Milováním tím Otce samovidně rozumí lásku, kteréž se člověku ve vzájemnou odměnu jeho k Synu lásky dostane, a jenž záleží v tom, že se mn Otce větší dary propůjčí a k větším dobrodiním ho pozdvihne. Nebo nás Bůh již dříve jinou láskou miloval podlé 1. Jo, 4, 16.: *V tom láska Boží se spatřuje, ne že jsme my Boha milovali, nýbrž že Bůh dříve miloval nás.* Miloval nás Bůh dříve než jsme milovali Jež, láskou onou totiž miloval nás, pro kterou nám hříchy odpustil, Christa dal a milost k napravení se udělil. Tuto ale větší a vyšší lásku slibuje od Otce tomu, jenž Syna miluje. Ale i *Christus sám bude Jež milovati*, v témž smyslu, jak se to praví o Otci. Syn totiž zvýší lásku svou k němu; a tu lásku jak dále klade, ozvláště tím prokáže, že se mu zjevovati bude, že víc a více mu tajemství víry poznati dá, že mu předborné věčné blaženosti okusiti dá, až pak zjevení to a blaženost ta dovrší se v říši nebeské. Nemluví o zjevech Páně vidomých po vzkřesu, nýbrž o vniterných zjevech v srdcích učeníků, o nichžto lze říci s Tomou Kempským: Stůjtez učitelové všickni, v mlčení potvrďte všechna stvoření před tváří Boží, aby ke mně Pán sám mluvit mohl. Čím více kdo Christa miluje, tím více a tím vyšší věci pochopí bez namáhání světla s hůry nabyvaje 1, 3. Když pak se zjevuje Christus člověcké duši, podává jí světlo nad světla všechna a útěchu nade všechny útěchy. Odtud šlo, že lidé sprostí a neučení tak světle prozírali věci náboženské a výroky písma sv. vyrozumívali. Láska jest klíč ku pochopování a vnímání; kdo nemiluje, tomu se Christus nemůže zjevovati, an se mu nedostává otvoru srdce a Christus nadarmo stojí u dveří srdce jeho tluka. Ap. 3, 20. Na sv. Františku Assiském, na sv. Kupertinovi, na sv. Kateřině Senenské a tisíců jiných toho příklady máme.

Ale anto Pán praví, že se těm zjeví, kdo Jež milovati a přikázání Jeho zachovávají budou, dotekl se předsudkův tehda vůbec zavládlých, z nichž se posud apoštolé nevyzuli. Nebo vůbec se drželo, že Messias násilně říši svojí veškeru pohanstvo podrobí, a apoštolé Act. 1, 6. rovně takového království založení očekávali. Tudy s podivením svojim netají se Judas Thaddeus, či Lebbeus, bratr Jákobův L. 6, 16. Act. 1, 13. Sv. Jan praví: *Di mu Judas, ne onen Iskariotský: Pane, co jest, že zjevíš nám sebe a ne světu?* Přidal Jan o Judovi: *Ne onen Iskariotský* (ač se to po odchodu Jidáš 13, 30. samo rozumí) proto, poněvadž všelijak myšlenku na zrádce při tom co protivnou a žídkou odstraniti volí aneb raději mimovolně mu nenávisť zrády onen výrok vynu-

tila. *Pane, co se stalo*, čím a kterak to přišlo, že světu nezjevíš a tudy předpovědi prorokův méníš? Nýbrž i sám jsi pravil 12, 32., že všechno potáhneš k sobě a že mnozí od východu a západu přibudou a ustolí se s Abrahámem a Izákem. Byl Judas bratrem, t. j. příbuzencem Páně, ale jmenuje ho pánem. Na tu otázku Pán neodpovídá z přímá, avšak ve své odpovědi předce jistou příčinu zřejmě udává, proč se světu nezjeví. Ješto zajisté byl v. 21. pravil, že tomu zjeví se, kdo Jež miluje; tudy také samovidně šlo, že světu nezjeví se pro nedostatek lásky takové. A to jest, co nyní opět praví, chtěje apoštoly od zevnitřního, politického a nepravého messiášského království ke vnitřnímu a duchovnímu obrátiti a k získání sobě té, již tu nevyhnutelně potřeba, výminky zjevení se Páně povzbuditi. *Kdo mne miluje, řeč mou zachová, a Otec můj milovati jej bude, a přijdeme k němu, a přibýtek učiníme u něho.* Mysleli oni, že mocí ovládne pohany; ale říše Jeho neutvořuje a neumocňuje se násilím, nucením a podmanováním porobným, nýbrž svobodně, dobrovolně a vzájemnou láskou. Mysleli, že zemské nádherné království založí, a Pán praví, že celá říše Jeho počátek, základ a osnovu v útrobě obrozené má. Milujícím jen zjeví se Pán, a to zjevení vniterné bude, an dí: *a k němu přijdeme, a v něm si přibýtek učiníme.* Tím se svrchovaná jednota s Otcem a s Christem a s Duchem sv. navrhuje, an slovem *my* (k němu přijdeme) celá nejsvětější Trojice se rozumí. Toto sjednocení duše lidské s Trojediným Bohem svrchovanou blaženost v zárodku chová, které zakusila nejedna duše bohomyslná, předborem a předuetím nějakým v blaženství nebeském žijíc. A příchod ten nemá býti na čas, nýbrž *přibýtek učini* u člověka, ubytuje se v člověku. V řeckém stojí *ποικίλματα* o stálém ubytování v mediu, kterýmž se vyjadřuje, že pro Sebe se nejsvětější Trojice u člověka ubytuje a že tedy jakoby radostným obyčejem n něho bydleti bude. Což leží v té medijné formě neskončeně blaživá, neskončeně hluboká, neskončeně vysoká idea! Má Bůh takorčka tužbu u člověka se ubydliti a jej k blaženosti své povýšiti. Stvořil Bůh svět, ne aby ostával vně Boha, nýbrž aby světlem Jeho prostoupen byl. Prostoupení to u člověka ve svrchovaném stupni se děje tenkrát, když se plní slova: *A k němu přijdeme a přibýtek u něho učiníme.* Naráží při těch slovech na výroky starého Zákona Lev. 26, 11. 13, Ez. 31, 26. a jj., kdež Bůh se Židům zamlouvá, že k nim přijde a v nich přebývatí bude; čehož svrchovaná plnost a konečné vyplnění tuto v Zákoně novém se vyskytuje. *Přichází* Bůh k němu ne změnou mí-

sta, nébrž novým v srdci působením. V duši takové, která miluje a kterou Bůh zvláštní milostí zamiloval a se v ní uhostil, jest rozbit stánek Boží, rozestřen jest v ní dvůr a hrad krále nebeského, vztýčen trůn Jeho a jak dí sv. Bern. S. 27, in cant. nebem se duše ta stává, kdež svítí slunko lásky, luna zdržlivosti a hvězdy ostatních ctností. Ale jakož ve svatyni starého Zákona byl oltář kadidlný, svícen sedmiprutý a stůl pokladný, tak duše ta ubytováním Božím svatyní se stanouc má neustále kadidlem vonných modliteb dýmati, sedmi dary Ducha sv. oplývati a zářiti a stolem dobrodětství a lásky křesťanské se vyznačovati, aby se stalo, co tuto dí Pán a co slyšel Jan ze zjevení Ap. 21, 3.: *Aj stánek Boží s lidmi, a přebývatí bude v nich a oni lidem Jeho budou a on bude Bůh jejich.* Zachováváním přikázání Božích vnika člověk v lásku Boží a Bůh lásku tu prokazuje ubydlením se v duši lidské, a kde Bůh jest, tam jest nebe. Když Ježíš s tebou přebývá, dí Tom. Kemp., vše dobře jest. Když Ježíš uvnitř nemluví, bídna jest všechna potěcha: promluví-li Ježíš jedině slovo, hned veliká útěcha do duše vchází.

Naopak se u těch, kdo Christa nemilují, přihoditi musí. Těm nezjeví se Pán, čehož tuto sice nedokládá, ale samým jim doplniti nechává, an v tom k jich otázce, proč se světu nezjeví, prohlídá. *Kdo mne nemiluje, nezachová slova mého; slovo tu očividně totéž znamená, co v předešlém verši přikázání.* A to činí veškeren svět nevěrecký, jemuž se tudy nemohu zjevití. Tak nyní odpov. dá na otázku Judovu příměji. A předce, namítá Pán dále, by měl slovo moje zachovávatí, důvod k tomu mocný máje. Kterýžto důvod udává, an dí: *A slovo, jež vy slyšíte, není moje, ale Otce, jenž mne poslal;* není náuka má lidského původu a člověckého nálezu, nébrž jest původu Božího. Kdo jí nezachovává, Bohu se protiví a Bůh nemůže ho milovati, aniž mohu já se zjevití jemu, aniž Otec k němu přijíti; to mlčky na rozum dává.

Odpověďev takto na otázku Judy Thadea vracuje se Pán opět k loučení svému a k tomu, jenž Jej u apoštolů zastoupá, Duchu sv. A tu ohlédá se na působení svoje mezi nimi a na jich náukou svou pěstování a vece: *Toto mluvil jsem vám mezi vámi přebývaje.* Slovem toto netáhne se jenom k řeči této nyní k nim držané, nébrž ke všemu jim danému vyučování, an učitelský úřad svůj skončiti a jej Duchu svatému odevzdati hodlal, nyní již úřad velekněze nastoupaje a za obět pro lidstvo se stroje. *U vás přebývaje* viditedlně a jiným než v. 23. způsobem, jak samo v oči bije; tam (v. 23.) o duchovním, tu o tělesném přebývání mluví;

podlé onoho vezdy zůstává, podlé toho jde a vrací se. Ne všemu vyučování Páně apoštolé vyrozuměli a ne ode všeho, co jim pravil a co v jich paměti jako nějaké seménko a zárod nějaký vložil, ihned dosahu a dovalu a důsledků se domýšleli. Ale je tu těš Pán, že se jim u věci té propůjčí, aby jim všecko vyjasněno a ve svých důsledcích vyvinuto bylo. *Duch svatý, ježž Otec vám pošle ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všecko, což jsem koli pravil vám.* Tam jmenoval Utěšitele duchem pravdy, tuto jmenuje jej *Duchem svatým*, kterýmž jménem nejobyčejněji v církvi sv. se nazývá, poněvadž jest co Bůh svrchované svat a poněvadž dílo posvěcení lidstva jemu se přisuzuje. Pravda a svatost nerozlučně se nadesylají vespolek, a kdo se od Ducha sv. posvětití nedá, ten pravdu poznati nemůže dokonale, nemaje toho ústroje, jehož tu potřebí, aneb raději ústroje duše zalehlé a otupělé máje, že pravdy Boží vnímati nemohou. Toho Ducha sv. pošle Otec ve jménu Christa Pána. Slova ta rozličného výkladu došla. Jedněm se vidělo, že ve jménu mém dí, aby vyznačil, že jméno Páně, t. j. osoba a působení Jeho jest obor, v němž se božská myšlénka a rada a vůle Boží při seylání Ducha sv. pohybuje a působí; nebo nemůže v jiném spása se díti, leč v jediném Christově jménu Act. 4, 12. a sesláním Ducha Bůh jméno Syna svého oslaviti hodlá. Výklad to zkroucený a zmotaný. Jiní ještě nesprávněji slova: *ve jménu mém* vykládají: *na prosbu mou.* Jiní myslí, že *ve jménu mém* toli jest co mého zástupce, aby místo moje u apoštolů zastoupal. Nejlépe vidí, kdož kladou, že rčení *ve jménu mém* jest toli co pro zásluhy Christovy, co ovoce zásluh a obětí, jimiž se Pán za lidstvo obětoval. O Duchu sv. dí Pán: *On vás všemu vyučí a vše vám připomene, což jsem pravil vám.* Naučí je všemu tomu, co se k spáse odnáší a ku potvrzení, založení a vzdělání církve patří: samovidně řeči není o jiných vědách, uměních a poznacích, jenž se k spáse v Christu nepotahují. *Naučí pak* vnitřným vnukáním a neviditedlným vléváním pravdy; čehož, dí Řehoř Vel., kdyby nebylo, nadarmo by kazatel zevnitř slova v uši člověkovy hlásal. Tází se tu theologové, zda Duch sv. také věcem učil apoštoly, jimž Christus nevyučoval? A rozcházejíce se na dvě různé strany také rozdíl tuto ve výklad uvodí. Ti, co smyslí, že Duch sv. ničemu neučil, čeho by Pán nebyl dříve jim přednesl, slova *všemu vyučí* pojí a věší se slovy posledními *co jsem pravil vám*, tak že slovo *připomene* jest toliko výkladem slova *naučí* udávajíc způsob, jakým se vyučování to stane. Takto sv. Aug., Beda a jiní s nimi. Jiní ale jak

Theodor Mops v. a po něm druzí, rozeznávají dvojí působení Ducha sv., jedno, že věcem učí, kterým Christus pro nedospělost a nedozralost 16, 12. apoštolů sám apoštoly vyučovati nemohl a tudy je tuto k Duchu sv. odkazuje; a druhé, že *jim připomene věci* ty, kterýmž je Pán byl za pobytu svého na zemi vyučil. Dle toho slova: *což jsem pravil vám*, toliko ku poslední větě se táhnou. Jakkoli ale spojujeme slova ta, připustiti musíme, že i to, čemu Duch sv. učil, dříve od Pána neučené učení předce aspoň v zárodě apoštolům od něho praveno bylo a že vzato bylo z toho, *co Páně jest*, ješto Pán Logem, Slovem, zjevovatelem pravdy věčné jest, o čemž 16, 14.

V tom od Ducha svatého zastoupání Páně a v tom jich od Ducha svatého ve všechnu pravdu a bláhu Páně uvádění spoležala potěcha převeliká pro apoštoly. Ale bylo hejno nepřátel, kteří je pronásledovati měli, hejno vlků, kteří na ně, na ovce Christovy, vyřítiti se strojili. A Pán je opustiti hodlal a již nastávala chvíle odchodu Jeho. Tudy jinou ještě potěchu jim uštěďruje ve slovech jimž se s nimi loučí, a poručení, odkaz a závět, jim odevzdává. Dí: *Pokoj zůstavuji vám, svůj pokoj dávám vám, ne jak svět dává, já vám dávám*. Prohlídá na obyčej Židů, kteří pozdravovali při odchodu jakož i při setkání slovy: *Pokoj tobě*, pokojem dle mluvení hebrejského všecko dobro zahrnujíce. Pán ovšem duchovní pokoj, t. j. duchovní blaho jim opovídá a duchovních dober jim přeje a *pokojem* rozumí spásu, ukojení tužeb, lad v duši, souhlas v jejich mocnostech. Pokoj Christův sjednává poklid v duši a útrobě člověka, ovšem pak smíření s Bohem, bez něhožby poklidu toho nebylo, a dává schopnost se všemi lidmi pokoj udržovati. Pokoj ten nadpřirozený jest a obnáší sebou slast a blaženost, která za předchozí okus blaženosti nebeské považována býti musí a *veškeren smysl lidský přesahá* Fil. 4, 7. Když Pán se narodil, ohlašovali andělé s plesáním *pokoj lidem dobré vůle* Luc. 2, 14.; teď Pán sám při odchodu opět pokoj hlásá, ale *svůj* pokoj, ten svrchovaný, jež jsme vyložili. A pokoj jim dává netoliko slovy a formulami vyneseny, nýbrž vnitř skutečně uštěďřený, an slova Jeho jsou duch a život, odkad již Is. 9, 6. *knížetem pokoje* sluje. Tudy praví *zůstavuji* co závět, co svrchovaný nápadek a co dědictví; ale ne jak lidé druhdy závětem nerádi něco zůstavují, nýbrž *dávám vám*. Ještě místněji opisuje pokoj *svůj*, jehož netoliko sám okouší, ale jehož zaslouží smrtí svou, an vece: *ne jak svět dává*. Moje dání jiného jest způsobu, nežli způsob světa, jenž bohatství, čest, důstojenství a podobné dává,

jenž pravými dobry nejsouce člověka oblažiti nemohou. Svět jen slovy pokoj dává, Christus skutkem; svět vněšně, Christus vnitřně; svět pomíjivě, Christus stále. Svět nemůže dáti toho, co nemá a čeho ani oceniti neumí; Christus sám svrchovaný Pokoj jest.

Ale ten odchod Páně! Ten je nesmírně nepokojil a kormoutil. A zkormoucení jim působil netoliko odchod sám sebou, nýbrž strachovali se, že nyní svět proti nim povstane, a že ochránce míti nebudou. Což tedy Pán činí? On vlévá jim v srdce útěchu, ukojuje zkormoucení jejich a vyjasňuje a vyhuluje oblohu mysli jejich. Praví: *Nekormout se srdce vaše, aniž se strachuj. Slyšeli jste, že já řekl jsem vám: Jdu a přijdu k vám. Kdybyste milovali mne, radovali byste se, že jdu k Otci, nebo Otec větší mne jest*. Mluví Pán v rozčilení, a tudy neklade žádné spojky, které bychom očekávali, neklade žádného *tedy, ovč*. Chce, aby pokoj ten, jež jim zůstavuje, jim byl námětkem, aby *srdce jejich se nekormoutilo, aniž se strachovalo*. A příčinu toho udává to, co slyšeli již od něho, že ovšem odejde, ale že též *opět přijde k nim*. Ale netoliko nemají se kormoutiti a lekati pro odchod Jeho nýbrž výše vede Pán učenníky svoje a více od nich žádá. *Kdybyste mne milovali, radovali byste se, že jdu k Otci*. Nechce říci Pán, že by apoštolé neměli k Němu lásky; ovšem měli a velikou a vělou měli, což svým třiletým upřímným k Němu přivinitím se dokázali. Smutek jejich proto právě byl tak velik. Ale nebyla ta láska tak číra, čistá, z trusek ociděna, vši sobělibosti prázna, aby byla na sebe se neohlídajíc docela ve blaženosti milovaného Pána a ve slávě Jeho také své štěstí a svou blaženost kladla. A takové lásky požaduje Pán tuto. Tomu se těšiti měli, že odchodem tím člověcká příroda Páně bude pozvedena, podnesena a povýšena, a že té moci dojde, aby záměry spásy lidské a vítězství nad světem provedla. A to všechno také k jich spasení se obrátí. A tudy *radovati by se měli*. Nechce mluvit stroho, aniž jim smutek docela zakazuje, nýbrž tak mluví, aby bolest jejich protivou radosti se umínila, a aby je k výši svrchované lásky povznesl, jak již povědino. Potřebné pak vyšší moci nabyti může Pán jenom u Otce. A to jest, co udává jakožto příčinu toho, proč by se radovati raději než kormoutiti měli z odchodu Jeho. *Nebo, dí, Otec větší jest, než já*. Ze spojitosti, ve které Pán slova ta pronáší, patrné, že zde není řeč o božské přírodě a podstatě Synově, kterou někteří vykladači pravili býti proto menší pod Otcovou, poněvadž Syn od Otce pochází, Otec ale nezplozen jest, sám prin-

cipem Syna a Ducha jsa svatého. Ale výklad ten nemůže obdržeti. Podlé božské podstaty vezdy byl Christus spojen s Otcem aniž mohl kdy tak od Něho se oddáliti, aby v Něm povstala touha po opětém s ním spojení; také slovo *větší* méně se hodí pro vytknutí osobného rozdílu Otce od Syna. Ariáni se výkladu podobného podjali, ale ze slov těch blud svůj o nespolutyčnosti Syna s Otcem odvětovali, Syna Božího za středobytnost mezi Bohem a tvorstvem kladouce a tím celé křesťanství podvracující. Ale sv. Augustin jim za to vyslípá nevdek a odkazuje je k výrokům, jimiž se o Synu praví, že Bůh jest 1, 1. a že s Otcem jedno jest 10, 30. Lépe tudy slova: *Otec větší jest mne* slyší se o lidské Páně přírodě, což netoliko ke slovu *větší* lépe přiléhá, ale také jediné k souvislosti se hodí. Příroda lidská Páně zajisté po z mrtvých vstání oslavy nabyvši a na nebe vstoupivši osedla na pravici Velebnosti Boží, ovšem ve spojení s božstvím. Na zemi Pán byl v ponížení dobrovolném a byl tudy menším než Otec. Ale celá příroda Jeho lidská s božstvím jsouc spojená, musela takorba po svém povýšení toužiti, a kdo Pána miloval, musel s ním tužbu tuto v sobě pocítovati; ale ani spasení lidské se nemohlo dokončiti bez oslavení Páně, co posledního děje a vrcholu díla Jeho a žádal-li Pán oslavy své dle člověčenství, žádal jí k našemu prospěchu. Tudy nížeji 16, 6. vece, že apoštolům užitečno jest, aby k Otcí odešel. Z toho, že Pán dle člověčenství takové moci dosáhne, šlo ovšem, že s větším prospěchem se jich ujímati a jich chrániti mohl. Leč o tom zde řeči není, nébrž o povýšení a moci Páně; výkladu toho souvislost a láska čirá, ode Pána na apoštolech žádaná, vymáhá. Učíme se zde, že zájmové Christa nám mají dražší býti než vlastní naši zájmové. *Jdu k Otcí*, dí jim, nedí: *jdu* ne-sčíslná utrpení snášet; tají se s tím, aby jim zármutku uspořil a mluví o tom, co je potěšiti mohlo.

Ještě pak Pán udává důvod, proč jim o svém odchodu mluví. Bylo toho pro ně potřeby jedno pro jich potěšení, kam Pán oči-vidně směřoval; ale hlavitý užitek jest a býti má, aspoň aby všelijak u víře posílnění byli. A to jest, co vece: *Nyní jsem pověděl vám*, totiž o svém odchodu, *abyste, když se to stane, uvěřili*; abyste uvěřili, že jsem odešel k Otcí, že to všechno bylo předvídáno a předustanoveno, že nezastihla mne smrt z nenadála, že jsem jí nemusel podrobiti se nuceně, nébrž že dobrovolně jsem ji na sebe vzal. Z toho již souditi budete moci, že *já* jsem 13, 19., což jest poslední účel řeči našich.

Když Pán řeči ty potěšivé a potvrdivé

k apoštolům svým vedl, tenkrát Jidáš již byl se na novo smlouval s nepřátely Páně o zrádu Jeho, jsa v poutech a moci satana a za nástroj se mu dokona vydav. Pán viděl jej a prohlédal skutek jeho zřetelně v okolnostech, v záměru, v pramenu a v následcích. V tom skutku Jidášově jevila se vláda zloducha knížete světa toho, 12, 31. a mohlo se zdáti, že opanuje docela. I hledě ke zradě té návodem a popudem zloducha od Jidáše osnované, dí Pán: *Již nemnoho mluvíti budu s vámi: nebo přichází kníže světa toho a na mne nemá nic*. Kníže světa, ďábel, ten se právě ukázal býti knížetem, an pohany s Židy proti Christu zbouřil. Zlí lidé jemu podmanění jsou a kdož nejvíce prostopášá a svobody nejnevážaněji užívají, křikajíce: nechceme, aby Christus nad námi panoval, ti nejvíce se pod satana podmanují. Následující náruživosti své domnívají se svou vůli činiti, ješto vůli knížete světa činí, což nápotom Bůh dle záměrů svých obrací. Nemluví o Jidáši, nemluví o holomcích fariseů, nemluví o zemských vojácích, mluví o jediném knížeti světa, osnovateli všeho toho, co na Pána se přivalilo, jenž dotčených osob co svých nástrojův užil. Také u Luky 21, 53. Pán to, co proti němu nepřátelé zlého nastrojili, ďáblu připisuje. Za všelikým zlým počínáním stojí zloduch ďábel, a zrak potřeba sobě protírati, abychom pravého nepřitele poznali. *Přichází*, vece; přicházel v náhoncích svých, v Jidáši a v těch, co s ním na Pána té ještě noci vyšli. A proto, vece, nemohu vám již déle naučení dávat, ana se blíží hodina skonání mého. Ale dokládá Pán o ďáblu, *nemá ve mne nic*, nemá žádného majetku ve mně, žádného jmění, nic, co by mu náleželo, k čemu by se z práva táhnouti a po čem by co po svém sahati mohl. Majetství, jmění a vlastnictví ďáblové jest hřích a kde hřích panuje, tam vládu vede ďábel. Smrt jest odplata za hřích, Rom. 7, 23. Osten smrti je hřích, 1. Cor. 15, 56. Ale vece Pán: *Nemá nic na mně*. Tak jenom Jeden mluvití mohl, ten, o němž dí písmo, Hebr. 7, 26., že jest svat, čist a odrůzněn od hříšníků. Ješto Pán bezhříšen jest 8, 46., tudy neměl ďábel k němu žádného práva a žádné moci, aniž by byl nad ním vítězství došel a Jej k smrti přivedl, kdyby se Pán nebyl dobrovolně smrti podrobil. Bouřil se proti Christu satan, ano již teď s Jidášem a jinými holomky vyšel Christa jímat; ale nic na Pána nevzal, nébrž sám byl potřen. Mohl Pán, jak druhdy ne-jednou, i tenkrát vyniknouti a nástrahám a úkladům těm jakkoli chytře ustrojeným se vymoci, ale žádala toho láska k Otcí a poslušnost ku příkazům Jeho, aby se z toho nevyzouval, nébrž aby ovšem podstoupil, co

mu nastalo, ješto od Otce naň utrpení slo-
ženo bylo. A proto dí: *Aby ale svět poznal,
že miluji Otce a činím, jak velel mně*, tedy
vstaňte a pojďte! Tím poroučí apoštolům
k odchodu na olivnou horu se uhotoviti,
tedy od stolení povstati a tím, čeho potřebí,
se opatřiti. To činil, *aby poznal svět, že
miluji Otce a činím, jak mně velel*. Šel vstříc
ďáblu a holomkům jeho a vydal se v ruce
katanů z poslušnosti a lásky k Otci; je-
diná vůle Otce leží mu na srdci. *Vstali*
tedy a přihotovili se; ale nešli ještě hned,
an Pán poslední řeči kk. 15, 16, 17. stoje
k nim držeti volil, namykaje na onen řád

velikonoční Ex. 12, 11., podlé něhož stojíce
a připraveni jsouce slavnost tu odbývati
měli. A tudy ve hlavě osmnácté níže 18, 1.
teprv skutečně odchází z večeřadla a přes
potok Cedron na horu olivnou se běře. Byla
tuto pascha t. přechod; přechod skrze smrt
k životu a k spáse lidstva, což tam vyjitím
z Egypta předobrazeno bylo. Některým vy-
kladačům se vidí, že Pán řeči ty, jež ná-
sledují, spolu s modlitbou na cestě ku Geth-
semani vykonával. Leč o tom a o souvislosti
řeči v kk. 15., 16. a 17. držaných s pře-
dešlou Páně přímlovou ihned v k. 15, 1.
mluviti nám se nahodí.

Hlava XV.

*Vyučuje apoštoly podobenstvím o kmenu vin-
ném a ratolestech 1—8.; napomíná k stá-
losti a věrnosti v tom sstoupenství, jímž
s Pánem spojení byli 9—17.; načež apo-
štoly posiluje a ukřepuje proti nenávisti
a pronásledováním světa 18—25. Posléze
o Ducha sv. osvědčení mluví 26. 27.*

1. Já jsem loza pravdivá a Otec
můj vinař jest. 2. Každou ratolest na
mně, která nenese plodu, odejme a
každou, jež nese plod, očistí, aby
plodu více nesla. 3. Již vy čisti jste
pro řeč, kterou mluvil jsem vám.
4. Ostaňte ve Mně a Já ve vás. Jako
ratolest nemůže nésti plodu od sebe,
nezůstane-li na loze, tak ani vy, ve
mně-li nezůstanete. 5. Já jsem loza, vy
ratolesti. Kdo zůstává ve mně a Já
v něm, ten nese plodu mnoho; nebo
beze mne nic nemůžete činiti. 6. Jest-
li-že kdo ve mně nezůstane, vyvrhne
se ven jak ratolest a uschne a sebe-
rou ji a na oheň uvrhnou a hoří. 7. Zů-
stanete-li ve mně a slova-li má ve vás
zůstanou, cokoli chcete, poprosíte a
stane se vám. 8. V tom oslaven jest
Otec můj, abyste plodu velemtého
nesli a stali seými učeníky.

Nejedna domněnka byla vymyšlena, aby
se vyložilo, proč Pán tu mluví o révě a loze
a kterak z řeči předchozích přišel na obrazné
mluvení ode kmene vinného vzaté. Vidělo
se nejednům, že Pán bera se na horu oliv-
nou ze sálu na Sionu, kdež večerí paschál-
nou slavil, šel podlé vinohradu, aneb že
aspoň vinohrad se na straně Jemu při plno-

luní jasně vyskytál a že odtad pochop ujal
tohoto podobenství užívati. Ale ta domněnka
předpokládá, že Pán byl nyní již večeřadlo
opustil, což dle hlavy osmnácté 18, 1. neob-
stojí. Za touž také příčinou nemohl Pán
k tomu obrazu námětek bráti od ohromného,
zlatého kmenu vinného, jež nade vchodem
do chrámu se vyskytál, jsa oznam lidu israel-
ského Jos. Arch. 15, 11, 3. a V. Ž. 5, 5, 4.
a nadarmo vykladačům některým se to lí-
bilo. Ale ani toho není, že by loza vinná
byla úponku do světnice, kde večeřeli, pou-
štěla a nyní svitem luny ozářena jsouc Pána
na obraz onen přivedla; aniž potřebí uka-
zovati na koflíky a nádoby vinné co důvody
obrazu, kteréž se tu ovšem nalézaly. Lépe
se odvolávají druzí na ustanovení svátosti
pod způsobami chleba a vína, kterýmž usta-
novením stůl jídelný oltářem, oni kněžími
dle řádu Melchisedechova stali se. To nové
jich postavení a ten nový úřad jejich, ve
kterémž nejužšího sjednocení s Christem do-
šli a skrze tu svátost v něho byli vštípeni,
velepríhodny byly, aby jim skrze ně jak je-
jich od Christa a milosti Jeho odvislost, tak
nynější k světu odnášení a složené na ně
k němu povinnosti dokonale a jasně ozřej-
měly. Mimo příhodnost svou také husté
obrazu toho užívání a tudy jeho srozumí-
tedlnost přiměla Pána k tomu, aby ho po-
užil, při čemž narážel na vinici starého Zá-
kona, na lid israelský Is. 5, 1., v jehož mí-
sto, an se Boha odcizil Jer. 2, 21. a tudy
dle Ezech. 19, 12. vytržen býti, uschnouti
a ohněm stráven býti měl, nyní apoštolé
nastoupiti určení byli. Pavel v stejném smy-
slu užívá podobenství vzatého od těla lid-
ského. Loze hlava, ratolestem či révám
podobni jsou oudové. Leč podobenství o
vinici lépe se hodí k vytčení poměru věr-
cův ku Christu, a podobenství od těla vzaté
místněji líčí poměr věrcův mezi sebou. Po-

dobá se řeč Páně promluvě velekněžské po vysvěcení k novosvěcencům držané a chce jim na mysl uvést, že v nich nový řád a nové poselství k lidstvu počíná, že ale úkolu tomu jenom ve svrchovaném sjednocení s Ním, s Christem, a v ustavičném síly od Něho čerpání udostiti mohou. *Já jsem loze, pravdivá a Otec můj jest vinař*, jsou slova Páně. Napřed o sobě praví: *Já jsem loza pravá či pravý kmen vinný*. Pravým či pravdivým, pravedným kmenem jmenuje se, t. j. pravzorným, idejním, vidinným, takovým, v němžto poměr nevyhnutelné a sstoupené jednoty a pospolitosti životné, jaký v přírodě mezi kmenem a révami místo má, svrchované se nalézá a vyjevuje. Pokládá Pán, že veškery věci pozemské jsou obraz věci nebeských, vyšších, nadsmyslných. *Ratolesti* se teprv v. 5. jmenovitě udávají, ale již tuto se ovšem přimyslují. Chce Pán říci, že jak révy ze kmenu veškeru šťávu a sílu čerpají a plodonosnými se stávají, tak apoštolé a veškerí lidé z Christa mravnou sílu, milosti a dary obdržují, aby ve ctnostech a dobrých skutcích úrodnými býti mohli. *Otec můj, vece Pán od sebe k Otci přecházejí, vinař jest*. Vinařem Otce zove, poněvadž vstúpil Christa, t. j. na svět poslal Ho, poněvadž o vinici, o církev stará se, ratolesti či rozhy a lozy opatruje a na péči své má, aby všelijak plodonosnými se staly. Dvojím činem ale vinař o vinici stará se, neplodonosné ratolesti odjímá či odřezuje a plodonosné očistuje, aby více plodu nosily, *Každou ratolest na mně*, dí Pán, *kteřá nese plodu, odejme a každou, kteřá nese plod, očistí, aby plodu více nesla*. Odřezání, odtínání, odjímání jest duchovní odloučení ode Christa, odnímání milosti a darů Ducha sv. a zanechání člověka pudům vlastní zkázy. Kdo neužívá aneb dokona nadužívá a zneužívá darů Božích, kdo zvláště jak Jidáš apoštolského povolání a milostí s ním spojených k zlému nadužívá, ten *odřezán*, vyloučen, opuštěn a záhubě zanechán bývá. Ale při plodonosných neulevuje péče vinařova, nébrž tu vinař očistuje a ořezuje či oklestuje ratolesti, aby více plodů se došlo. Jsou to lidé dobří, Bohu a Christu oddaní, ale při nich, jak ovšem při všechněch lidech ve hříchu počatých a k hříchům nakloněných nejedny nedostatky, vady, zlé náklonnosti, neskromnost, sebedůvěra (jak u Petra) a podobné se nacházejí. *Očistuje* vinař lidi, zbavuje je vad a nedostatků oněch *bud vnitřné vnuknutími*, napomínáním a hrůzami, aneb *vněšně* zkoušeními, útrapami, příkořimi a j. p. Tím také milost Boží se povyšuje a ctnosti člověka čistější povahu na sebe přijímají. Všecky příhody, náhody, pohody i nehody, jenž člověka potkávají,

mají mu k tomu sloužit, aby vad svých víc a více zbýval. V každém zvuku života, jenž se mu od rána do večera ozývá, má hlas anděla slyšeti, jenž poselství s nebe nese. Zlato v ohni se čistí, pšenice ve mlýně se rozmílá, aby z ní hostie svatá se ustrojiti mohla. Když svízelové na nás doléhají, tehdá se nám ozývá tlukot, kterým věčnost na srdce naše tlučí. O sv. Kateřině Senenské píše se: Ode Christa pro roztržitosť na modlitbě pokárána byvši vnitřně tak zarděla se a ubolela, že by byla raději před celým světem, jak pravila, zahanbení veřejně snášeti chtěla, než aby ještě jednou onoho tajemného domlouvání Páně zakoušela. Ze slov *odjímá*, odřezuje, patrno, že i zlí v církvi se nalézají. Ostatně upozorňují někteří vykladatelé na to, že sice *vinař* totéž jest, co v starém Zákoně *pán* vinice; že ale *vinař* jméno sstoupenější a užší jednoty k Bohu v Zákoně novém značí, než ta, jenž v starém Zákoně místo měla.

Ješto ale o očistění se zmínil, tudy připomíná pro potěšení učeníků, co již výše 13, 10. pravil, že *čisti jsou* a že tudy k tomu prohlédati mají, aby tu čistotu, kteréž došli, nepokáleni zachovali. *Vy čisti jste skrze slovo, jež jsem mluvil k vám*. Naráží na to, že nečistec Jidáš již z prostředku jejich se odebral. *Slovem* rozumí Pán celou správu spásy či celé dílo, jež podstoupil, aby spasení učeníků a celého světa opatřil, při čemž ozvláště ku křestu prohlédá. A tu se táže sv. Aug. Proč nedí Pán: *Vy čisti jste křestem, nébrž vece: Čisti jste slovem? Odejmi slovo*, odpovídá, *a co jest voda leč voda? Přistoupá slovo k živlu a stává se svátost, jakoby viditedlné slovo*. Nebo to sám pravil učeníkům nohy umívaje: *Kdo umyt jest, nepotřebuje leč nohy umýti a jest celý čist* 13, 10. Odkud jde ta moc vodě, že se těla dotkne a srdce umývá leč odtad, že jest slovo rodotvorné a tvororodné?

Avsak ta čistota by nestačila k jich spáse, kdyby sami se nepřičinili, aby ji všelijak zachovali. Tudí dí: *Zůstaňte ve mně*. Zůstávají v Christu jest s ním stále se skrze lásku spojití a prikázání Jeho zachovávatí. Jest to nevýslovné spojení tajemné, úzké jak rozha se kmenem se pojí jedno s ním jsouc, spojení, kterýmž jeho síla a život v učeníky vniká a život jejich v životě a síle Christově neustále se posiluje a posvěcuje. A jak svrchované spojení toho potřebí, to hned přičinuje Pán. Napřed praví, že jejich ostávání v něm jest výminkou, poče kterou *on v nich zůstávají*, je siliti, posvěcovati, jim dary uštědřovati a vůbec milostmi svými jim se propůjčovati hodlá. Tu výminku pronáší věta přivtělená: *A já ve vás*. A nyní praví o potřebě takového sjednocení: *Jako réva ne-*

nese ovoce, leč zůstane na kmenu, tak ani vy, ve mně-li nezůstane. Pro ratolest nestačí, že jednou šťávu přijala ode kmenu, leč potřebí jest, ač má-li plodonosnou státi se aby nepřetržitě z matice vinné silu a mizu čerpala. Tak pro lidi a pro apoštoly, k nimž nejprve řeč jde, není dosti, že jednou v Christa vstípení byli a od něho síly dosáhli, nébrž jim neustálého čerpání milosti Christovy potřeba jest. Co tu vůbec a záporně klade, to na apoštoly obrací a kladně vysvětluje, an d. v. 3.: *Já jsem loza, vy ratolesti jste. Kdo ve mně zůstává a já v něm, ten nese mnoho plodu, nebo beze mne nic činiti nemůžete.* Slovo *zůstávati* desetkrát se v řeči Páně opakuje. Z toho jde, že člověk může ztratiti milost Boží a že tedy má se obávati a na pozor míti, aby jí neztratil. Zůstáváme v Christu vírou, nadějí a láskou a Christus v nás zůstává milostí svou a zásluhami svými a jenom tam, kde tato spojenost a jednota obaplná mezi člověkem a Christem se nalézá, jen tam plodové spasiví se docilují, tam jen skutkové dobří a záslužní se vykonávají mohou, jimiž rozmnožení milosti a věčná sláva se uděluje mzdou a odplatou. Jinak ale bez přiúčastnění a přivtělení se v Christa a bez neustálého od Něho pomoci a milosti přijímání *nemůže nic činiti* člověk toho, co by před Bohem ku spáse věčné mu posloužilo. Již sv. Augustin pravil, že Christus Pán tak mluvil, aby odpověděl budoucímu Pelagiovi. Nedí Pán: nemůžete nic těžkého, nic ozvláštního a rekovského provésti, nébrž vůbec dí ničeho nevyjímaje: *nic činiti nemůžete*; nic k životu na jisto vedoucího, nic nadpřirozenou a tudy věčnou cenu majícího. Z toho nenásleduje, že by veškeri skutkové pohanů pouhé nepravosti byli a samy ty činnosti jejich jenom slibnými hříchy býti mohly; nevylučují se dobří skutkové přirození a vidáme jich u pohanův nemálo, že i křesťanům za příklad sloužiti mohou. Ale skutkové ti, jakkoli dobří, jsou skutkové přírodního řádu a tudy nadpřirodného života a blaženství zasloužiti nemohou. Věc tu Pán z opaku také vysvětluje: *Kdo nezůstane ve mně, vyvržen bude a uschne a seberou jej a vvrhou do ohně a hoří.* Vyličuje tu nebezpečí člověka v Něm nezůstávajícího. Dle textu řeckého řeč velmi živa jest a malebna. Dí: *Někdo-li nezůstane ve mně, vyvržen jest ven co ratolest a usechl a sbírají je a do ohně vrhají a hoří.* Živost a malebnost jde ze mnohospolečnosti. Práví: sbírají je mluvě podlé významu v plurále, ač byl o ratolesti v singuláru mluvil. Pán tuto, jak viděti, postavuje se v dobu posledního soudu, kde odpadlíci sebráni u na oheň uvrženi budou, již dříve z obce vyvrženi byvše a usechnuvše. Není tedy aorist ἐβλήθη a

ἐξηράνθη pro vytknutí neúchranného a jistého trestu položen, jak se mnozí domnívají, nébrž pro živé té věci vystihnutí. Vyvržení a uschnutí se stalo a nyní sbírají je t. j. ty ratolesti co ratolesti uschlé a vrhají je na oheň. *Sbírají a vrhají*, vece a nedí, kdo sbírají; rozumějí se andělé, jak to z jiných slov Páně jisto jest Mt. 14, 41. *Vyvržen jest* ven z vinohradu, t. j. církve a společnosti vyvolených, vně pak církve nedostává mízy a tudy *usechl* a zašel a zmizel. Na soudném dni pak sbírají takové lidi andělé a *hoří*, do pekla přicházejí. Běte Pán obraz z obyčejného života. Ratolesti odpadlé ode kmenu usychají a lidé sbírají je k spálení. Podobně se děje s těmi, jenž od Christa se odvinuli a odpadli; nečiníce oni dobrých skutků odřezují se od Christa, odpadají od Něho, usychají a k ohni věčnému odloženi a sebráni bývají od andělů Mt. 13, 39—42. Ohněm miní oheň pekelný, jenž hoří, ale neshoří a neshasíná Mr. 9, 43. a tudy v řeckém textu stojí s artikulem τὸ πῦρ a stojí *καίεται*, hoří, prosté slovo, jak Mt. 13, 40., což řeči velkou sílu a velebu přičinuje. Sv. Aug. dí: Ratolesti nejsou na loze potupitelný jsou tím více, čím více slavný jsou na loze zůstávající. Jedna z dvou věcí na ratolest připadá, buď loza, buď oheň. Není-li na kmenu či loze, bude v ohni; aby nebyla v ohni, buď v loze.

Leč Pán nezůstává dlouho při neblahých následcích toho nezůstání v Něm, o němž mluvil, nébrž opět se vrací k řádu blaženému a opovídá jiné, blahé následky upřímného a úzkého s ním spojení: *Zůstanete-li ve mně a slova má-li ve vás zůstanou, očkoli zaprosíte, stane se vám.* Blahé následky se projeví v uslyšení proseb a modliteb k Bohu vyslaných. *Zůstávání slov Páně v nás* 5, 38. jest nějaký výklad *zůstávání Pána v nás*; udává se způsob, jakým Pán v lidech zůstává hodlá a výminka, pode kterou u lidí ostává. Jen tam Christus zůstává, kde *slova Jeho*, t. j. náuka Jeho zůstává v paměti, myslí, lásce, vůli a ochotě k činění jí. Teďkrát pak *vyslyšeny bývají* modlitby, poněvadž kdo v Christu a Christus v něm jest, ten nemá jiných proseb, leč prosby bohu libé. Réva mohouc mluvití především by žádala, aby ve kmenu zachována byla; křesťan především má žádati, aby byl zachován v Christu a aby nijakým činem od Něho neodpadal. Má tedy především žádati o věci k spáse odnášené a o zachování milosti Boží. A tehda může s celou důvěrou vyslyšení se nadíti. Viz 14, 14. Kdo v Christu zůstává, dí Augustin, což může žádati leč to, co Christovi líbezno jest. Kdo v Spasiteli zůstává, což může žádati leč co k spáse bladí?

Ale kromě dvou dotčených následků ze

spojení s Christem plynoucích, plodonosnosti v. 5. a dosahování proseb v. 7. uvádí Pán ještě třetí blahý následek jednoty té, kterýž spolu svrchovaný cíl a konec všeho působení Christova jest, an dí: *V tom oslaven jest Otec můj, abyste mnoho plodu nesli a učeníky můjmi byli.* Plodonosnost vinice oslavuje vinaře, plodonosnost lidí v dobrou oslavuje Otce. Dí: *V tom oslaven jest Otec můj, abyste mnoho plodu nesli.* Slovo v tom hledí k následujícímu *aby*, a na obrat, částice *aby* závisí od slova v *tom* a udává předmět a způsob, jakým oslava se děje. Jiným se jiná vazba líbí. Jim se vidí, že slova v *tom* zří k tomu, co Pán předešle pravil o vyslyšení prosby. V tom prosby naší vyslyšení oslaven bude Otec můj: a oslavení to se děje s tím úmyslem, *abyste mnoho plodu přinesli.* Leč vazba první zaslouží předek, částice *aby* i va se klade místo infinitivu. Když učeníci mnoho plodu nesou, vyniká na odiv moc a síla Otcova, jenž mocně skrze Syna ve věřících působí. A tedy ve mnoha plodu sláva Otcova záleží. Bůh více se oslavuje posvětou křesťana než stvořením veškerého světa. Tudy dí Mt. 5, 16.: *Svit světle vaše, aby lidé viděli skutky vaše a oslavovali Otce v nebesích.* Poněvadž pak jenom ten jest pravým učněm Páně, kdo plodonosen jest v dobrou, tudy Pán dokládá: A abyste stali se *učeníky můjmi*, aneb jak v řeckém textu lépe se slyší, *stanete se můjmi učeníky* tím mnoha plodu nesením; může zajisté slovo *γνησθε* od *i va* částice neodvisle se brátí, což smyslu nemění, větší důraz má a čtení řeckému *γνησθε* průvodnějšímu odpovídá. Spatřujeme na oko, koho Pán za pravého služebníka svého pokládá, toho totiž, kdo v dobrou plodonosným jest a tedy skutky a životem učenictví svého potvrzuje. A v tom smyslu vece sv. Ignat Mučeník v listu k Ef. 3.: *Nyni počínám teprv učeníkem Páně býti.* Byl jím již dávno, ale ještě nyní také v tom se připodobňoval Pánu, že utrpení za něho podstoupiti měl, tudy se mu zdálo, že dříve, nebyv ještě v té věci Pánu podoben, ani učeníkem Jeho nebyl právě učenictví v následování Pána vyhledávaje.

Podobenství o loze vytýká nám nejužší spojení s Christem. Ale abychom nemysleli, že Bůh s tvorem v přírodně spojení vejti může, jak ratolest s lozou se přirozeně druží, nébrž abychom věděli, že spojení to svobodno jest, vírou a poslušností jen docíleno býti mohou, tudy Pán v pokroku řeči o lásce mluví, jenž jest známkou učenictví Christova, načež apoštoly učí, že jenom bojem se světem konečného vítězství dojdou. Dí Pán:

9. Jakož miloval mne Otec, i já miloval jsem Vás; zůstaňtež v milo-

vání mém. 10. Příkázání-li má zachováte, zůstanete v milování mém, jakož i já Otce svého příkázání zachoval jsem a zůstávám v Jeho milování. 11. Toto mluvil jsem vám, aby radost moje ve Vás byla a radost vaše se naplnila. 12. To jest příkázání moje, abyste se milovali vespolek, jakož miloval jsem vás. 13. Většího milování nad to nikdo nemá, by život svůj položil kdo za přátely své. 14. Vy přátelé moji jste, učinite-li co já přikazuji vám. 15. Již nebudu nazývati vás služebníky, nebo služebník neví, co činí pán jeho, vás ale nazval jsem přátely, nebo všecko, co jsem uslyšel od Otce svého, oznámil jsem vám. 16. Ne vy jste mne vyvolili, nébrž já vyvolil jsem vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a plod přinášeli a plod váš zůstal, aby očkoli poprosíte Otce ve jménu mém, dal vám. 17. To přikazuji vám, abyste se milovali vespolek.

Mluvil Pán o svém vzájemném s učeníky spojení; nyní mluví o základě a osnově jeho o lásce. Lásku tu co svazek a prostředek a co novou pohnutku v něm zůstávati vytýká. Dí: *Jakož miloval mne Otec, i já miloval jsem vás, zůstaňte v milování mém.* Trojí lásku předkládá, lásku Otce k Němu, lásku svou k učeníkům a lásku učeníků k Němu. Klade lásku Otce k Němu samému nejprvé; lásku tu svrchovanou, pro kterou 3, 35. Otec Synu svému všecko, bytnost a mocnost dal, praví býti vzorem a měřítkem svojí k učeníkům lásky. I On zajisté apoštolům a skrze ně veškerému člověčenstvu všeho uštědřil, čehokoli k spáse potřební a schopní byli, ještě se z lásky k lidstvu zmařil Fil. 2, 7. Dí: *miloval jsem* v aoristu. Buď ohlédá se na předešlost při svém nyní s učeníky se rozlučování; buď vytýká aorist stav, v němž se Pán ohledem apoštolů nacházel, tak že říci chce: zamiloval jsem vás, přijal jsem vás do své lásky. Co následuje: *Zůstaňte v milování či lásce moji*, může se v ten způsob s předešlým pojití, že dvě věty předchozí obsahují pravidlo a pohnutku a způsob, jakým by učeníci v lásce Christově zůstati měli. Jakož miloval mne Otec a já vás miloval jsem, tak se v lásce své chovejte, v takové lásce bytujte a jestujte. Slovo *v mé lásce* neběře se předmětně a passivně o lásce učeníků ku Christu aniž jest smysl: Chovejte tu lásku ke mně, abyste se mně do-

cela věnovali. Nébrž lépe se *láska moje* podmětne bere o lásce Christově vůbec a chce Pán, aby ta láska Jeho, t. j. které slovem i příkladem učil a kterou jim výslovně poručil, po veškerý časy u nich a v církvi se zachovávala. Obsírněji tedy se bere *láska moje* o lásce Christa k Bohu i k lidem; v čemž i láska učeníků ku Christu zavřena jest.

Lásky té ale jinak zachovati nelze leč opět tím způsobem, kterým Christus Otcovu lásku sobě zachoval, poslušností totiž a zachovávaním *příkázání Otce*, t. j. těch příkazů, kteří se k vypravení účelu spásy lidské odnášejí. Tudy vece: *Příkazy-li moje zachováte, останете в lásce moji, jakož i příkazy Otcovy zachoval jsem a ostávám v lásce Jeho*. Ohlédá se Pán na působení svoje při samém prahu dokonání jeho a vyjevuje povědomí svoje o dokonalém všeliké vůle Otcovy vyplnění. Tu spolu sebe za vzor učeníkům vystavuje a dílo své celé předjemně za ukončené považuje v. 14. 15.

A proč to všechno Pán o jednotě a spojení s Ním a o svrchované lásce mluvil? Neměl ovšem jiného na zřeteli než spásu lidskou. *To mluvil jsem, vece, aby radost moje ve vás byla a radost vaše se naplnila*. Dí: *Radost moje*. Radost Christova rozličně se brátí může. Slyšeli tu někteří radost učeníků nad Christem. Leč výklad ten se mluvě a souvislosti přiči. Nebo mluvil Christus o tom, co z Otce má a cítí, a slovo *moje*, *μω* nemůže o radosti apoštolů se brátí, o níž v dálejšku klade slovo *radost vaše*. Avšak i subjektivně vzatá radost Christova více výkladů připouští. Jedni mají za to, že Pán mluví o své radosti nad učeníky. Jiní radost Christovu praví býti radost Jeho z lásky Otcovy přijímanou, a Pán přýželá, aby učeníci z lásky té podobně se radovati a oblažovati mohli. Jiní šířeji slyší slova ta o Páně radostné poloze mysli vůbec a o mravné radosti pro vítězství nad smrtí a utrpeními. Jiní berou radost o blaženosti Páně odvěčné a chce prý Pán, aby ta Jeho odvěčná a nestvořená blaženost na apoštoly a vůbec na všechny lidi přešla. Poslední výklad tento jest obyčejnější. Ale nevidíme, proč by radost Páně se obmezovati měla a proč by všechny ty radosti Páně se neměly spojití. *Moje radost* bere se tedy o všeliké radosti, kteréžto všelijak Christus okoušel. Tu radost nyní na apoštoly přenáší a želá jim, aby všemi těmi přítoky *bohorodné radosti oplývali*. Ješto té blaženosti nikdo nemůže dáti krom něho a ješto on jediný nám ji vymohl, tedy slovo *μω*, *moje* také se brátí může co genitiv původu, tak že radost Christova jest radost, která od Christa pochází. Avšak na tomto místě neběží o pů-

vod, nébrž o jakost a povahu radosti. Přidává: *A aby radost vaše dokonalá byla*, t. j. aby tou měrou na vás přešla, kterou jí schopní a jemní jste, až byste došli té míry svrchované radosti, kteréžto tvorům dojíti možno. Ostatně všelijak ke vzdělání svému obraceti lze slovo Páně. Radost měl Christus v chudobě, ve svízeli, v podnikání nebezpečí pro spásu. Máš-li ty, křestane, se toho tak štítiti a chouliti? Radost měl z lásky Otcovy. Není-liž to pro nás pramen svrchované radosti, že Bůh zamiloval nás a svého Syna jednorozeného dal za nás? Radost měl z apoštolů, že při Ném vytrvali. Může-li se Christus nad tebou radovati? Christus v tobě působí a v tebe vlévá radost svou, zárod a kel věčné blaženosti: zda ceníš tu radost výšeji nade všechny radosti, rozkoše a slasti světa? Nébrž Otec lásku svou k Synu připoutal k Jeho poslušnosti. Kdež jest tvá poslušnost? Ještě praví sv. Aug.: Radost Páně z našeho spasení, kteráž v Ném odvěčně byla, ješto spásu naši předvídal a předustanovil, počala v nás býti, když nás povolal. A radost ta stále roste a k dokonalosti své dospívá; počavši ve víře obrozenců dokoná se v odplatě vzkřísenců.

Ale blaženost ta od lásky co nutné výminky odvisla a láska k Bohu a Christu bez lásky bliženské neostojí nevyhnutelně s ní spojena býti musejí. Tudy Pán místněji mluví o té lásce, an dí: *to jest příkázání moje, abyste se milovali vespol, jak já miloval jsem vás*. Výšeji byl 13, 34. pověděl o lásce bratrské, příkazem novým ji nazýváje. Tuto ji jmenuje *svým příkázáním*, a sice stanovně, an v řeckém textu se dvůj člen klade *ή εντολή ή έμή* nejakoby jiných příkázání nebylo, nébrž poněvadž jest vrch a náplň zákona Mt. 22, 39. Rom. 13, 8. 9. V jednotě lásky s Christem spoléhá co plosa výjev její láska bliženská. A tato láska není ledabylá, nébrž bere míru a způsob od Christa podlé slov: *jakož jsem já miloval vás*. Spůsob ten a tu míru lásky dále rozvíje an vece: *Větší lásky nikdo nemá nad tu, aby život položil za přátele svoje*. Zní věta docela všeobecná a jest věčná zásada a věčné měřidlo pravé lásky. Kdo smrt podstoupí z lásky, ukázal, že láska jeho pravá jest a že jest svrchovaná. Většího důkazu o své lásce nemůže nikdo přátelům dáti. Mluví o přátelích, poněvadž mluví k apoštolům, o jejichž k Němu lásce předsvědčen byl. Sv. Pavel Rom. 5, 6. vychvaluje odtad lásku Christovu, že za nepřátele svoje život dal. Na našem místě nemluví o lásce k nepřátelům a nemluví o hříchu, nébrž o lásce ku přátelům, jejíž nejvyšší stupeň jest pokládání za ně života. Někteří vykladači narovnávalice výrok dotče-

ný Pavla s výrokem Páně u sv. Jana tuto položeným mají za to, že tu Pán přátely zove všechny ty, které láskou svou objímá; bere prý se to slovo se strany Páně a ne se strany lidí, a tudy také o těch platí, kteří vzájemnou láskou se Pánu nepropůjčují. Leč takových omluv není zhora potřebí, jak z toho viděti jest bledně, co jsme výšeji pověděli. Svrchovaná láska, jenž nehledí k hodnotě, nébrž ku potřebám milovance, ta hotova jest života svého se i za nepřátely opovážiti a krev za ně vyliti, jak to Pán učinil umřev za lidi hříšníky Luc. 7, 34. Tu dí Jan 1. Jo. 3, 1.: *V tom poznáváme lásku Boží, že život svůj dal za nás, i my máme život za bratry klásti.* Dí Pán: nad lásku, aby položil, a nedí: nad lásku, která položí, poněvadž tím vytknouti chce ochotu, dychtivost a žádost lásky rozliti se tou měrou, jakou tu vylicuje. Podobně 3. Jo. 4. užívá částice *aby* k vytknutí dychtivosti, an dí: *Nemám větší radosti, než abych slyšel, že synové moji chodí v pravdě.*

Dal Christus za lidstvo život svůj a dokázal svrchovanou k světu lásku. I nebyloliž se nadíti, že se svět láskou vzájemnou Jemu propůjčí? Především od těch, jimž se po tak drahý čas celou láskou svou oddával, od apoštolů jí se mu nadíti bylo. A tudy vece: *Vy jste přátely mými, činite-li, co přikazují.* Tím novou pohnutku k lásce, novou její výhodu a nové povýšení jich samých jim opovídá. On, Pán, je co přátely své miloval; mají oni vzájemně milovati sebe vespolek a tím příkazu lásky poslušenstvím co přátelé Páně se osvědčiti. Mohl říci, jakbychom z předešlého očekávali: Tehdá přátely mými budete, dáte-li život svůj za mne. Ale nežádá toho a přestává na pouhé poslušnosti. Neblah, slep a nevěčen jest, kdo výminku tu nepřijímá a raději volí něsti jho zločastosti své či raději jarmo zloducha, nežli sladké jho Páně, a raději snáší dábla tyranem, nežby měl Christa přítelem. Což to za srdce, což to za nešlechtnost zavrhovati přátelství Christa Syna Božího. Přátelství jest květem života; duši lidské, jenž přítele na světě žádného nemá, stýská se, a prázeň cítí člověk v srdci, který nemá, s kýmby se radostmi a žalostmi svými zděliti mohl. *Přítel věrný*, dí písmo Sir. 6, 14. *jest obrana mocná a kdož jej nalezá, nalezá poklad. Ani zlatem ani stříbrem se nedadváží. Kteří se bojí Pána, naleznou ho.* Jestliže to již od samého písma za velké štěstí se klade přítele člověka najíti, což teprv jest Christa míti přítelem! Jaká nekončená potěcha v tom leží! Které srdce jest dosti široké, aby tu blaženost v sobě vměstnalo! On jest nejlepším přítelem naším, On rozumí nám dokonale, On dokonale zná

tužby a potřeby naše, On jim dokonale vyhověti může. My se mu sice ničím vděčiti nemůžeme, čeho by potřeбен byl, jak přátelství mezi lidmi na vzájemných potřebách a službách spoléhá. Ale On jest svrchovaná láska, On přestává na tom, když dary Jeho s láskou přijímáme. Jako rozkoš Jeho jest přebývati se syny lidskými, tak blaženost Jeho jest, hojně dary svými se jim vylévati. — Právě již výšeji v. 10., že budou-li zachovávatí přikázání Jeho, že *zůstanou v milování Jeho*; tuto podobného něco praví, ale výše stojí to, co praví teď nad ono, co tam povídal. Dí zajisté že *přátely* Jeho budou, že tedy nejen s láskou, nébrž i s důvěrou a sstoupeností s nimi zacházeti bude, ano již skutečně zachází. A tu udává rozdíl, jenž jest mezi přítelem a sluhou a líčí důstojenství přátelství onoho, aby ukázal, v čem to jejich přátelstvím vyznamenání záleží: *Již vás nerazvu sluhami, ješto sluha neví, co pán činí; vás ale přátely nazývám, že jsem se vám se vším otevřel, což jsem od Otce uslyšel.* Mluví Pán, jak se obyčejně děje, že sluha práci, poselství, robotu, službu mnohou vykonávati musí, aniž věda často, proč to aneb ono činíti mu přijde. Pán sice ani dříve apoštolů sluhami zřejmě nejmenoval ani pánovitě s nimi nezacházel, aniž také o to zde běží; co zde na mysli má Pán, jest, že dříve se jim tak jasně neotvíral, jak nyní, aniž se jim tak důvěrně a sstoupeně nepropůjčoval, jak nyní právě v poslední dobu, kdež celou láskou a přízní se jim svrchované a makavě vylévá a o přemnohých věcech, o smrti, vzkříšení, seslání Ducha sv. zřejměji mluví. Bledně nechce říci, že by Jeho služebníci býti neměli a tudy se apoštolé sluhami Christa Pána býti vyznávali Ř. 1, 1. Gal. 1, 10. Dí jenom, že sstoupená přízeň mezi nimi a Christem vládne. Nepřestanou býti sluhami Jeho, avšak nepřestanou býti přátely Jeho a poměr sluhův ukřývá se poměrem přízně a sstoupenství a družství. Neví *sluha*, co *Pán činí*, t. j. nezná, proč to aneb ono činí, kam konáním svým směřuje, nezná bytnost činění toho, an mu pán povahu, účel, prostředky, pohnutky, myšlenky svoje neodkrývá. Co povídá Pán, že *všecko*, co slyšel od Otce, jim zjevil, to se ohražuje a obmezuje na věci, jimž nyní rozuměti, jež chápáti a pojímati mohli a jenž se potahují ke správe spásy lidské; nebo o věcech nad pochopnost jejich vyneslých platí, co níže 16, 12. dí: *Mnoho bych vám měl říci, ale nemůžete toho sněsti nyní.* Nad to pak skutečného přátelství v plné míře měli dojíti sesláním Ducha sv.; Duch sv. ale je měl všem věcem vyučiti 14, 26. V hlavní věci jim sám Christus všecko vyjádřil, zárodky všech vědomostí potřebných v ně vložil, ale jádro

to vylčeno býti a zárod vyvinouti se měl přibytím Ducha sv.

Avšak stoupenství a přátelství ono nejde z nějaké zásluhy apoštolů, nébrž ze svobodného volení Páně a milosti Jeho. *Ne vy jste mne vyvolili*, vece Ježíš, jak si lidé druhdy volí přednostu, starostu, krále a předsedu; *nébrž já vyvolil jsem vás*. Ze mnoha set učeníků vyvolil je Pán, a tím jim lásku ale i milost předchozí prokázal, což již v podobenství kmenu a ratolestí a vinaře se napovídá. Slovy: *ne vy jste vyvolili mne, nébrž já vás vyličuje* poměr milosti Boží ke svobodné vůli člověka; milost předchází, vůle následuje. Slovy dálejšími blaženost a výsost apoštolů spatřuje se, že je Pán *ustanovil*, vece, *abyste šli a plod nosili a plod váš zůstával*. Někteří chtějí slovo *σκηνα* místo *ustanovil* překládati *zasadil* pravice, že Pán hledí ku podobenství vinice, lozy a ratolestí. Avšak Pán nepravil, že byli sazenicemi, nébrž ratolestmi. Podobenství o vinokmenu doznívá jenom ve slově plod nésti, což ale nejednou o sobě stojí i tam, kdež o stromě a větvích se nemluví. Lépe sluší přeložiti *ustanovil*. Úřad ten vznešený nebyl jim dán, leč proto, *aby šli*; tím se všeliká snaha a všeliké úsilí, jež pro zjednání spásy vážití přijde, a netoliko cesty, jež konati museli, vyrozumívají a vyličuje se ta vytrvalost, ta hotovost a dychtivost, se kterou spásu lidskou opečovávají mají. Tam směřovati s celým úsilím sil svých mají, *aby plody přinášeli*; plody roznemějí se úspěchové práce a námahy jejich, kteřížto úspěchové mají míti povahu trvalosti a nepomíjeditelnosti, jak dí Pán: *aby plod váš zůstával* a práce vaše netoliko lidem těm, pro něž snahy vaše se napínaly, ku poznání pravdy, ku pokání a tudy ku spáse sloužily, nébrž také vám samým k blaženosti věčné vycházely. Tak výše 4, 36. pravi, že rozsevač a žnec spolu radují se.

Tím Pán jednu stranu onoho apoštolův vyvolení a ustanovení vyjádřil, totiž plodonost k životu věčnému. Ale ještě zbývala jiná část a jiný účel, pro který vyvolil a ustanovil je Pán a ten vyjadřuje slovy: *aby, očkoli prositi budete ve jménu mém, Otec dal vám*. To jest zvláštní, trvalá a blažená plodonost, která dává člověku, aby modlitby jeho vyslyšení dosahovaly. Modlitba neméně než hlásání slova Božího a udělování svátostí potřebna k životu křesťanskému. Modlitba především těm, jenž církvi předstojí, potřebna jest a plodonost veškerých snah kněžských na mnoze od vroucnosti a opravdovosti modlitby v církvi vykonávané závisí. Předpokládá, že veškerá modlitba jejich především k rozšíření království Božího směřovati bude, což poněvadž s poselstvím jejich

úplně srovnává se, od Boha jim uštědřeno a tudy modlitba jejich vyslyšána bude. Viz ostatně již výšeji 14, 13. o tom výroku Páně.

Všecky pak ty řeči, kteréž Pán mluvil od v. 12., kdež jich k vespolné lásce napomínal, neměly jiného účelu a záměru, leč právě k té vzájemné lásce je vzbuzovati a podněcovati, ješto láska ta jest vazba dokonalosti Ef. 4, 4. Proto ještě jednou doléhá na tyto věci: *lásku tu příkazuji vám, abyste se milovali*. Lásky té společné v církvi tím větší bude potřeba, poněvadž svět jí nenáviděti bude. Z toho, co Pán tu praví, jasně plynou povinnosti těch, kteří církvi předstojí. Potřebí, aby se nevтіrali, nébrž aby byli *vyvolení* od Christa. Potřebí, aby byli řádně ustanoveni. Potřebí, aby práce se neliknovali, nébrž *šli* pracovat, t. j. ochotné povinnosti své konali. Potřebí, aby nehledali zemských věcí, nébrž spásy duší, aby *plodové jejich ostali*. Potřebí, aby práce a trudy neustálou modlitbou okřeпоvali a ovlašovali. Potřebí, aby mezi sebou upřímnou lásku chovali, což bude jenom, když budou k jedině slávě Boží prohlédati. Potřebí konečně, aby hotovi byli nenávisť a potupu světa snášeti. A o tom vece dále:

18. Jest-liže svět vás nenávidí, vězte, že Mne dříve vás nenáviděl. 19. Kdybyste ze světa byli, svět by, což jeho jest, miloval; poněvadž ale ze světa nejste, nébrž Já vyvolil jsem vás ze světa, proto nenávidí vás svět. 20. Pamatujte na řeč mou, kterouž já pověděl jsem vám: Není služebník větší než Pán jeho. Jest-liže mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou; jest-liže řeč mou zachovali, i vaši zachovají. 21. Ale to všechno učiní vám pro jméno Moje, poněvadž neznají Toho, jenž poslal mne. 22. Kdybych byl nepřišel a nemluvil jim, hříchu by neměli; nyní ale výmluvy nemají ze hříchu svého. 23. Kdo mne nenávidí, i Otce mého nenávidí. 24. Kdybych skutků byl neučinil mezi nimi, jichž nikdo jiný nečinil, hříchu by neměli; nyní ale i viděli i nenávideli i mne i Otce mého. 25. Ale aby se naplnila řeč, jenž v Zákoně jejich psána jest: Nenáviděli mne darmo. 26. Když pak přijde Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, jenž od Otce pochází, ten svědčiti bude o mně,

27. i vy svědčíte budete, poněvadž od počátku se mnou jste.

Předvídaje Pán, jak podivnými cestami svět apoštoly a nástupce jejich pronásledovati bude, dává jim tu na um, coby jim stálosti a neohroženosti přičinit mohlo. Bylo to pro ně svrchovanou potřebou věděti, co svět s nimi počne po odchodu Páně a poznati, že na světě jenom nenávisti a příkorů se nadíti mohou. Sic jinak byli by snadno do pokušení přišli. Tudy Pán je připravuje na ty příkory a k jich útěše praví především, že On sám také, Pán jejich a učitel, od téhož světa pronásledován byl. Dí: *Jestliže svět vás nenávidí, vězte, že mne dříve vás nenáviděl.* Praví *vězte*, vědomím totiž živým, kteréz vabům a příbojům pokusby odolati může. Pán nám věčným příkladem jsa ve všech poměrech, jest nám také příklad v utrpeních. A tu předně a nejvíce, jesto celý život Jeho pásmem nepřetržitým pronásledován byl. Jest-liže svět Christa nenáviděl, tedy nenávist jeho spoléhá na zlých zásadách. A nemůže jinak býti, leč že nenávist ta od Christa na učeníky Jeho přejiti musela. Tudy vece Aug.: Zdráháš se býti v těle, nechceš-li nenávist světa s Christem nésti. A nemuselo-liž to pro apoštoly velikou býti potěchou, že s Christem trpěli a čeho se útrapám Páně nedostávalo, na svých tělech doplnovali Col. 1, 24.

Ale, vece Pán dále, nemůže jinak býti, an povaha světa docela odchodna a protivna jest povaze té, kterou vy pronášeti máte. *Kdybyste ze světa byli*, ze světa co z nějakého kořene a zárodu počátek měli, *svět by miloval, což jeho jest.* Všecko zajisté se táhne ke své rovní. Při začátku po svém povolání měli sami apoštolé některé věci ze světa, bludy, náklonnosti a předsudky 7, 7.; ale nyní již po tříletém vychování tam dospěli, že k jedenácte učeníkům mohl říci Pán: *ze světa nejste*, povahy světové zbyli jste, o věci vyšší stojíte, k věcem Božím se s tou dnší přivnujete. A udává způsob, kterým té povahy nabyli, an vece: *něbrž já vyvolil jsem vás ze světa.* Vyvolením Páně, milostí a darem shůry stalo se, že zbylí rázu světa a neduhů jeho duchovních se zbavili a že nadsvětový ráz, nadpřirodný náhled o věcech a láska ku Christu v jich srdcích opanovala. Tím ale stala se povaha jejich příčna povaze světové a světnechtěje dáti průchodu lepším a vyšším názorům, účelům a záměrům, k nimž apoštolé se nesli, hleděl všelijak samy apoštoly potiskovati a utlačovati, působení jejich tlumiti a ovšem i je života zbaviti se neostýchal, aby takovému jejich sobě odpornému působení přítrž učinil. Proto je Pán ze světa vyvolil. *Vyvolením*

ze světa rozumí odloučení jejich od mravů a vplyvu světového a spolu přijetí jich za apoštoly a uštědření jim potřebných k životu svatému a k vedení apoštolského úřadu darův a milostí. Jesto tedy jinou a sice Páně povahu na se oblekli, tudy svět v nich povahu Páně spatřoval a v nich samého Pána pronásledoval. Proto se jim nemohlo jinak věsti než Pánu a mistru jejich a jak výšeji 13, 16. jim za příklad pokory sebe vystavil příslovím: *není učeník nad mistra a sluha nad pána*, tak i tuto jim na pamět ono přísloví uvodí, že svízelm a útrapám se rádi podrobovati mají, an nemohou lepšího osudu hodnými se domnívati než ten jest, kterémuž se podrobil Pán. *Pamatujte na řeč*, vece, *kterou jsem pravil vám po umývání nohou 13, 26. a dříve již při vyslání vás přede tváří svou Mt. 10, 24. nn.: není sluha větší pána.* A z toho dvojí věc odvětuje; jednu, o které právě řeč šla: *jest-li*, t. j. poněvadž *mne pronásledovali*, i *vás pronásledovati budou.* Druhou odtad protivnou věc vyvodí, kterouž vyvoditi pro ně, pro jejich potěchu a posilu potřebno bylo: *jest-li*, t. j. an *řeč mou zachovali*, i *vaši zachovají.* Spojka *si, jestli* tuto, jak očividno jest, o skutečném případě se užívá. Potěchou a slávou učenika bývá podnikati osud mistra svého a tak netoliko v náuce, nébrž i v osudu se mu připodobnovati. Nedobře někteří ironie hledali ve větě poslední. Nemluví Pán ironicky, nébrž prostě klade tu druhou větu protivnou větě první zanechávaje apoštolům, čeho se spíše nadíti mohou, aniž stanově, jest-li se jim více pronásledování nebo dobrého přijetí od světa dostane. Jednak Pán, jak pro ukřeplení apoštolů potřebno bylo, hledí ku pronásledování více. To na oce jest.

Příčinu takového jich od světa pronásledování pravil býti různost a přičnost povahy, ve které se světem se nalézají. Ale ta povaha světa, odkud běře konečnou a poslední příčinu svoji, že se nejen Pánu protiví, ale i v učenících Pána pronásleduje? *To všecko*, vece Pán, *činiti budou pro jméno moje, že neznají Toho, jenž mne poslal.* Neznání Otce a spolu neznání poměru, v jakém Syn Boží k Otci stojí, jakož i neznání příčiny, pro kterou Otec Syna Božího na svět poslal, jest příčina ta, pro kterou svět pronásledovati bude apoštoly. Kdyby svět jasnou známost všeho toho měl, nepronásledoval by jich, nébrž by se k nim s celou útrobou přivnul. Pro *jméno moje*, dí Pán, pro mne, pro poselství moje na vás složené, pro náuku vznešenou a v jich očích přísno, které se nebudou poddávati chtíti. Nedí: poněvadž neznají *mne*, nébrž *Otce*, aby ukázal, že, kdo Ho nezná, ani Otce nezná a aby tím větší býti vinu jejich osvědčil, an Otce znáti se

vychloukali. V tom, že apoštolé pro Christa, pro Něho a za Něho a s Ním trpěli, v tom spatřuje se důstojnost jejich mučnická a v povědomí, že pro Boží věc trpí, spoléhá přebohatá pro ně potěcha. Nebo to jim dává na um myšlenku tu světovládnou, že nezhyňou co přemoženci, nébrž co vítězitelé, an druhdy veškera moc, jenž se Pánu protiví, za své vezme. A ta myšlenka jich pozdvihala Act. 5, 41. a oni svojími útrapami a svízely se honosili. Chlubíme se soužením, dí Pavel Rom. 5, 3. 2. Cor. 12, 10. A takměř pýchali dolehlivostmi na ně dorývajícími, Gal. 6, 17. *já rány Páně na těle svém nosím*, praví Pavel. Důraz nespolehá na slovech: *poněvadž nevědí* a t. d., nébrž na slovech pro *jméno moje*, an v následujícím vysvětlení hlavitě se potah svízely ku Christu pojednává. Před Christem panovala protiva pohanstva a Židovstva. Nyní když Christus přišel, proměnila se protiva ta v protivu věřících v Christa a nevěřících v Něho. A co se Židů týká, byli s jedné strany Christus a apoštolé, s druhé strany Židé a kníže světa.

Leč jaká jest ta neznámost Otce u protivníků Páně? Není to nevědomost nějaká nevinná, nébrž v ní svrchovaná vina se nalézá. A to Pán sám praví: *Kdybych byl nepřišel a jim nemluvil, hříchu by neměli; nyní ale nemají omluvy pro hřích svůj, an jsem přišel a jim mluvil*. Kdybych se nebyl vykázal naukou svou co Messiáš a nebyl písmy toho doličil, mohli by výmluvu míti. Napřed se Pán táhne k řečem a náukám svým a níže v. 24. k divům svým. Nauka Páně byla mocna, žil duch a život bil v ní a vlíval se v duše lidské a ta síla Božská v ní proudila, jakou starý Zákon o řečech Messiáše předpovídal. Neznali Židé, že znáti nechtěli pravdy nenávídouce a nenávist ta byla jak příčinou nepoznání, tak opět z nepoznání toho v nové síle a větší utuženosti se prýstila nenávist. Ale jak nepoznání Syna jde z nepoznání Otce, tak nenávist proti Christovi se odlívá na Otce. *Kdo mne nenávidí, nenávidí také Otce mého*, praví Pán, ješto pohrdání poslancem obnáší sebou pohrdání Posylatelem. Láska ke Christu jest láska k Bohu, a nenávist Christa jest nenávist k Bohu. Židé se domnívali, že Boha milují a že pro lásku k Bohu Christa nenávidí. Ale domnění to potírá Pán a dává jim na um, že Bůh, ježž milují, není pravý Bůh, nébrž přelud, omam a přízrak myslí jejich, ježž bohem nazývají. O té slepoty lidské! dí sv. Aug. Nechtějce býti zlymi nechtějí, aby pravda byla a jestovala, která je co zlé odsuzuje. Nechtějí, aby ona byla, čím jest, majíce nechtíti, aby nebyli takovými jakými oni jsou.

Ale netoliko jim mluvil Pán, netoliko odkazoval na proroky a povahou nauky svojí ukázal, že od Boha vyšel, nébrž nad to divy svými věčné pojiti svoje od Boha dovodil. A tím všeliký stín výmluvy odňat byl nepřátelům Jeho. Mohl Pán i bez divů a zázraků žádati, aby slovům Jeho uvěřili podlé toho, že pravda Boží ve slovech Jeho se zjevovala a že v celém jednání a sobě počínání Páně se vyskytala velebnost božská a že nadto celý starý Zákon o Ném svědčil. Avšak Christus co Pán přírody a co člověk bezhříšný, prabytový a ideální nemohl nečiniti divů, ješto v Ném pravláda člověka nad přírodou jestovala. V divech Páně zračila se Jeho důstojnost 10, 25. a v nich se spatřovalo, že Bůh jest v Ném. Proto pravil: Slově-li nevěříte, aspoň skutkům mým věřte 14, 10. Nad to nekaždému té důstojnosti a velebnosti se dozříti dáno, která se ve slovech a náukách Jeho viděla, a pro velikou část Židů nad výroky proroků o Ném závoj se prostíral pravdu jim dopatřiti bráně. Pro zrak lidský hříchem otupělý bylo divů potřebí, bylo již v starém Zákoně o Messiáši předpovídáno, že divy tvořiti bude. A tudy jakož Pán již nejednou se táhl k zázrakům 5, 36., tak neméně se na ně nyní odvolává: *kdybych byl nečinil skutků, jichž nikdo nečinil, hříchu by neměli*. Ze skutků Páně nadpřirozených, z divů a zázraků Jeho nejžž tušiti ale viděti a hmatati mohli, že v Pánu Bůh se jeví, ješto divů takových nikdo, žádný prorok, ano ani sám hlavitý prorok Mojžíš nikdá neučinil. Tudy lidé Mt. 9, 33. o divech Páně pravili: *Nikdy se nic takového neukázalo v Izraelu*. Viděli ty divy, neslyšeli o nich snad nějakou jen zprávu, nébrž na vlastní oči spatřili je a ovšem nemohli nepřesvědčiti se, že Pán jest tím, jímž se býti pravil, a předece *nenáviděli i mne i Otce mého*. V samém opětování formy řeči se obráží velikost, jenž ve hříchu Židů se vyskytá. Nebo dí: *Nyní i viděli i nenáviděli i mne i Otce mého*. Proti lepšímu vědomí a svědomí se vzepřeli. A ovšem zůstane jim hřích jejich.

Ale v tom jich nenávidění nepanuje náhoda, nébrž všecko předvídáno a v osnovu rady Boží přijato bylo. A o tom ještě klade dáleji: *Ale, dí Pán, to jest: Ale proto mne nenáviděli, aby se naplnilo, co v zákoně jejich, v starém písmě svatém psáno: Nenáviděli mne darmo*. Dí: *Darmo*, bez příčiny, bez námětku a bez mojí viny, a tudy s velikou vinou svojí. Stojí slova ta v Ž. 68, 5. Ta slova ve smyslu nejbližším k Davidovi směřují, ale pode stírem osoby Davidovy jest smysl vyšší zahalen, jenž se odnášel ku Christu. I slovo v *jejich* zákoně, že totiž ve *svém* zákoně zaznamenáno to mají, rozmno-

žuje výtku, kterou jim Pán právem činí: *V zákoně*, v němž ustavičně jsou, jímž neustále se obírají a zanášejí a jímž napořádě chlubí se. Slovice *aby se naplnilo* bere se v tom smyslu, jak výše 12, 38. nn. dí Jan, že Židé nevěřili, aby se zbylo, co předpověděl Isajáš: *Pane, kdož uvěřil slovům našim?* Nenávist jejich nebyla od Boha předřízena a předuložena, nébrž předviděna. S předvidností Boží dobře ob stojí svoboda lidská. Člověk v paměti má věci předešlé nevynutil, aby se byly staly, tak Bůh má v předvidu věci budoucí nenutí člověka, aby věci ty vykonal. Odvolává se Pán na písmo, aby odstranil pohoršení, kteréž z nevěry Židů pro apoštoly a pro věcí vůbec vzniknouti mohlo. Jestliže ale Židé neměli výmluvy pro nevěru svou, tím méně ji mají nevěrci mezi křesťany.

Od té nenávisti světa přechází Pán k nadějnější a utěšenější věci, ku svědectví Ducha svého. Přes veškeru nenávist Židů se jim nepovede, aby obdrželi nad Christem a ústavu spásy pro člověčenstvo ustrojenou přitlumili a podvrátili. Nebo dí: *Když pak přijde Utěšitel světa, kteréhož já pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, jenž od Otce pochází, ten svědčiti bude o mne. I vy svědčiti budete, poněvadž od počátku se mnou jste.* Ve slovech těch třetí důvod svého božského poselství a třetí zbraň pro apoštoly mimo jednu řeč Páně a mimo druhé skutky Páně poskytuje. V nich spolu dává Pán apoštolům velikou útěchu, aby pro nenávist světa myslí netratali, poněvadž jim pošle Ducha sv., jehožto pomocí oni svět na víru Christovu obrátí. Svědectví Ducha činí se svědectvím apoštolů *jedno* svědectví ješto Duch svatý v apoštolech a skrze apoštoly působil; avšak se tu dělí a dvojí, poněvadž i sami apoštolé také co viditelé a slyšitelé věcí zběhlých a řečí povídaných o Pánu svědectví vydávali, ač ovšem lidskému svědectví Duchem svatým váha přirůstla. Nedí pouze: *Duch svatý svědčiti bude*, nébrž opisuje Ducha sv. podle přírody a důstojnosti Jeho, aby tím více moc Jeho ozřejměla a tudy potěcha pro apoštoly omocněla. Dí, že *Ho pošle od Otce* co zastupitele svého, poněvadž Syn Boží, on Pán náš, zásluhami svými nám Ducha svatého získal. Jmenuje jej *Duchem pravdy*, ješto svrchovaná jsouc pravda 14, 17. také pravdě pravdivé a věčně platné svědectví dáti může. Dokládá: *Od Otce pochází*, aby doličil pravdivost a jistotu svědectví Ducha svatého. Pán tu mluví o Otci toliko co původu odvčnému odvčného Ducha sv. Avšak tím nepopírá, že by Duch sv. z Otce a Syna spolu nepocházel. Půchod Ducha sv. z Otce a Syna spolu nuten jest, anby Duch sv. z Otce toliko pocházeje od Syna se nelišil,

nébrž s ním v jedno splýval a závěrku by v trojici nebylo. Výdech Ducha svatého nespolehá na osobném působení Otce a Syna, avšak není také pouhým postupem přírodním, nébrž jest osobodějný úkon. Otec, Syn a Duch sv. nejsou osobnosti, osoblivosti či úsoby ve smyslu konečném a obmezeném jejichž podmětnost by v oddílné bytosti spočívala a kteréžby tudy neodvisle od sebe, mimo sebe a podlé sebe bytovaly. Není svatá Trojice řadou členů, nébrž kruhem sebevratným, sebezpětivým či v sebe zpěchodným. Bůh co Otec a Syn se rozeznává, a rozeznávání to se v rozdílu Ducha sv. od obou zavírá a končí. Duch sv. rozeznává se od obou, že jest jednotou obou. Tou ale jest jenom svým od Otce i Syna pochodem. Pochází ale Duch z Otce a Syna spolu co z *jednoho* počátku či prvotku. Ostatně nestáť lidské mysli nikde více na zřeteli míti nesluší, jak ozvláště při tomto tajemství všechněch tajemství.

Duch sv. dával svědectví o Christu a apoštolé dávají svědectví o Christu a tím dvojím svědectvím vnitřním Ducha svatého a vnějším apoštolů osvědčeno bývá světu božství osoby Christovy a božská povaha nauky Jeho. Duch svatý ve světě a v příbězích Jeho Christovi a náuce Jeho cestu prokrestuje, všecken odpor zničuje neb alespoň v nicotě ukazuje, především pak srdce a útrobu lidí pro Něho upravuje. Leč i *apoštolé o Christu svědčí*. Oni svědčili co svědkové očití a ušatí o divech, osobě a náuce Páně. Přidanou příčinou, *poněvadž od počátku se mnou jste*, Pán udává, že jejich svědectví velikou váhu do sebe má, poněvadž všechny věci Páně spatřovali a věci Páně veškery slyšeli hned *od počátku* veřejného Jeho vystoupení. Z působení Ducha svatého svědectví jejich povahu nadpřirodnou a neomylnou získalo, an Duch sv. výroky jejich prosvěcoval a jim moci oživné, posvětné a soudné uděloval. Tím stalo se, že svět přemožen byl, v čemž svrchovaná potěcha pro apoštoly záležela. Dávali také skutečně apoštolé Act. 4. a jj. s velikou mocí svědectví Christu Pánu. V řeckém textu místo *budete svědčiti* stojí *svědčíte*. Již nyní skutečně o Christu svědčili, ač majíce nápotom mnohem svrchovanější svědectví ono vydávati; přítomnost se o jisté a brzké budoucnosti klade. Ostatně se svědectví apoštolů od pokolení do pokolení přenáší a neustále v církvi zaznívá. A tudy církev právem apoštolskou sluje.

Již pak při tom svém o Christu svědčení nemají sobě nijak překážeti dávati od pronásledování, jenž je očekává, o čemž jedná dále.

Hlava XVI.

1—4. *Předpovídá učeníkům pronásledování, 5—7. užitečno jim praví býti odejiti Jeho pro seslání Ducha svatého, jež 8—11. svět odsoudí a 12—15. je vyučí. Dále jim předpovídá smrt v záhadě 16—18. kterou jim vykládá 19—22. podobnostvím o ženě rodiče, a napomíná jich, aby ve jménu Jeho prosivali 23—28. Posléz 29—33. jich rozutikání předpovídá a svou k Otci důvěru osvědčuje.*

1. To mluvil jsem vám, abyste se nehoršili. 2. Vyobcují vás; ano přijde hodina, že každý, kdož usmrtí vás, domní se službu přinášeti Bohu. 3. A to učiní vám, poněvadž nepoznali Otce ani Mne. 4. Ale to mluvil jsem vám, abyste, když přijde hodina, pomněli na to, že já pověděl jsem vám. 5. Toho však jsem vám z počátku nepověděl, poněvadž s vámi jsem byl. A nyní jdu k Tomu, jež poslal mne a žádný z vás netáže se mne: Kam jdeš? 6. Ale že ty věci mluvil jsem vám, zármutek naplnil srdce vaše. 7. Leč já pravdu pravím vám, prospívá vám, abych já odešel; nebo neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám; pakli odejdu, pošlu ho k vám. 8. A přijde On usvědčí svět ve hříchu a ve spravedlivosti a v soudu. 9. Ve hříchu sice, že neuvěřili ve Mne; 10. ve spravedlivosti pak, že k Otci jdu a již neuzříte mne; 11. v soudu ale, poněvadž kníže tohoto světa již odsouzen jest.

Předvídaná zbroj méně raní, praví přísloví latinské. A proto Pán v předešlé kapitole ve vv. 18—27. apoštolům o světa k nim nenávisti, jakož i o potěchách Ducha sv. mluvil. A k tomu se nyní táhne. *To, vece, mluvil jsem vám, abyste se nezhoršili*, to jest, abyste se nezviklali u víře, abyste jistoty v ní neztratili a pochybenství nějakému nevydali se. O pohoršení viz Mt. 13, 21. Podobně pravil Pán již výše 13, 19. Věduce apoštolé, že ta pronásledování, která je zastihla, předpovědina byla a tudy jich náhodou a maní nepotkala, a při tom útěchami Ducha sv. posilování, ovšem pak na ony předpovědi upamatování jsouce, nemohli ze svízeli svých pohoršení bráti, nébrž se museli jimi ve víře, v naději a lásce utužovati.

A tu již některé příklady jim místněji na um uvodí ode všeobecná k jednotlivostem sestoupaje tou měrou, aby ve zvlátnostech stupeň a míra budoucích pronásledování se osvětlila. *Vyobcují vás*, praví, vyloučí vás ze sbornic svojich, klatbu na vás vydají, jak tam 9, 22, 12, 42. učinili a činiti ustanovili, za kterou příčinou mnozí s věřením v Christa otáleli. Tím se synagoga Židů ukázala synagógou satanovou Apoc. 2, 9, 3, 9. a osvědčila se již obcí Hospodina nebyti. Nebylo Božího lidu posavád leč jediný Israel, a měli uznati Christa a co přirozené ratolesti vštípeny býti do pravé olivy. Ale ješto Christa přijíti nechtěli, sami se od pravdy, sami z církve Boží a z lidu Hospodina vyloučili.

Již to apoštolů z církve vyloučení a vyobcování bylo velikým trestem a tuto učiněno byvši bezvinníkům bylo také velikou nespravedlivostí. Ale na tom nepřestanou, vece Pán, to se jim málo zdáti bude; tak daleko šílenost a zlovášeň jejich vystoupí, že každý, kdož vás usmrtí, domní se službu Bohu přinášeti. V řeckém textě větší důraz se nalézá; stojí tam slovo *λατρεία*, jež bohoslužbu znamená a slovo *προσφορά*, přinášeti, znamená toli co obětovati. Dvěma téma slovoma se pojem domnělosti Bohu sloužiti o mnoho zvyšuje. Tak obloudil a oslepil kníže světa pohany a Židy, že tito i oni usmrcující křesťany a všelijakými mukami je trýzníce domnívali se, tím Bohu službu prokazovati. Židé sáhali po křesťanech co po ruhačech zákona, jak z příkladu Šavlova Act. 9, 1. Gal. 1, 14. viděti, a sv. Justin Tryfonovi nejednou vytýká, že Židé v synagógách svých křesťany proklínali; pohané za to měli, že bohů svojich urážky, které prý se jim děly ode křesťanů, na těchto pomstíti musejí. Jest to svrchovaný stupeň šílenosti, když Boha lásky prolitím nevinné krve a Boha pravdy zabitím svědků pravdy se člověk ctíti domnívá. Židé se domněli v tom následovati ty, jež Mojžíš pro usmrcení modlářů Ex. 32, 29. pochválil. Deut. 13, 9, 17, 25. Zach. 13, 3. Tudy i v talmudě jejich čte se, že kdo krev bezbožníkovu vyleje, totéž činí, jakoby Bohu obět přinášel. Příčina pak té zaslepenosti jest táž, která výše 15, 21. již ode Pána uvedena byla, že *neznají ani Otce ani mne*. A nyní jim udává, proč jim ty příčné a protivné věci tak pozdě, když totiž na odchodu od nich jest, vypovídá: *Ale to mluvil jsem vám, abyste se, když přijde hodina, upamatovali, že já jsem to pověděl vám*. To jest jedna příčina, proč Pán nyní teprv apoštolům o budoucích

jich svízelech mluvil; níže klade ještě jinou. Slovem *ἀλλὰ* ale přetrhuje Pán líčení svízeli a vrací se opět ku příčině, pro kterou jim teprv nyní věci ty vyjevuje. Upamatováním tím měli se posílit u víře a v pronásledováních potěšiti, jak již toho výše dotčeno 13, 19. a tuto znova povědino 16, 1. Hodina ta, chvíle a doba pronásledování trvala po tři sta let. Ač nyní ještě nevypřela doba, kdež Christa *darma* lidé *nenávidí*, pod pláště svobody nenávisť kryjíce a štítem sentimentálně a filosofické rozprávky ji zastírajíce, předce pravá doba pronásledování zjevného byla za prvních časů křesťanství. Byla to doba plná trudů a bolestí, ale i plná potěch nebeských a světovládne síly. Vypravování o mučenicích dává nám svědectví, jak památka na ta slova Páně je síla a těšila a jak povědomí, za Christa trpěti, je oblažovalo. *Kdožby neměl se obdivovati*, praví Smyrňané v listu o smrti Polykarpově k. 2. *ušlechtilosti, vytrvalosti a lásce ku Pánu mučeničů, jenž bičemi zdrásáni byvše tak, že i vnitřné slachy těla viděti bylo, ani nezasteskli a nevzdychli? Ukázali, že v hodinu tu jim Pán při boku stojí přimlouvá.*

Jestě se Pán dále o jiné příčině otvírá, proč teprv nyní jim věci ty opovídá. Dí: *Toho však jsem vám z počátku nepověděl, poněvadž jsem u vás byl.* On jim byl sice již poněkud dříve o pronásledováních mluvil Mat. 10, 16. Luc. 12, 12. Ale pravil to jen mimochodem, aniž veliké váhy na věc tu tehdá kladl, aniž jim povahu světa odpornou tak vyličil, jak nyní se dalo. Apoštolé málo toho pochopovali mysl zanesenou majíce nádeji slavné říše, jenž od Christa brzo měla založena býti. I mysleli bez mála oni, že slova Páně něco obrazného namítají, a že Pán vůbec jenom o přechodných a míjivých strastech mluví. Také za Páně mezi nimi pobytu nic těch svízeli neokoušeli. Dokud zajisté Pán na světě obcoval, tehdá svět zraky své na Pána upiaty maje k apoštolům zřetel méně obracel a On svou mocí a záštitou jich hájil a chránil. Teprv po odjiti Páně se shrnula na apoštoly ta dríve proti Pánu zuřilá nenávisť a ač již teď nastati měla, předce nemohli se s ní spřízniti a ji v srdce a mysl ujití. Činil tu Pán s nimi shovívavě, jak Bůh vůbec s lidmi činí a jak to písmo Ex. 13, 17. osvědčuje vypravujíc, že Bůh nevedl Israelitů z Egypta zemí filistýnskou, aby ihned z počátku nezastesklo se jim a nevrátili se do Egypta se svízely a obtíže býti nemohouce. Vůbec dle toho, jak výše 15, 19. vyličil Pán povahu světa, nikdo nemůže očekávati, že by kdy svět pravdám evangelia přízniv býti měl. Jediná ochrana tu jest nedoufati od světa žádné pro

víru podpory a jediné na pomoc Ducha svatého spoléhati. Člověk darmo tu čeká, že bezbožnost pokořena a nevína povýšena bude. Veškeren čas až do druhého příchodu Páně jest poněkud onou hodinou. Ale i to přestounské pravidlo se bledně v jednání Páně spatřuje, že mdlých šetřiti potřebí a věděti, co a kdy komu se má předkládati.

Sami apoštolé nyní ještě nedospěli k dokonalemu těch odpornosti jim nastávajících ocenění a bojíce se, že je Pán ostaví bez pomoci a potěchy, v nemalém se zármutku nalézali, že se i otázkati báli: *kam jdeš?* ač několikráte o tom svém odchodu a nastávajících jim svízelech mluvil. Tudy jim praví Pán: *A nyní jdu k Tomu, jenž poslal mne a žádný z vás netáže se mne: Kam jdeš? Ale že ty věci mluvil jsem vám, zármutek naplnil srdce vaše.* Dí: *Nyni*, ana nastala doba odchodu a já již s vámi ostávati nemohu. Některým vykladačům se vidí, že po slovech *jdu k tomu, jenž mne poslal*, má se klásti tečka či přestávka, v níž Pán obzírá apoštoly očekávaje, zdaby někdo z nich otázku na Něho nevnesl. Ale nepotřeba takové pausy; řeč snadno plyne, aniž srázu nějakého viděti. Zármutek byl příčinou, že se tu zhola odmlčovali, což Pán vystihuje slovy: *Ale že ty věci mluvil jsem vám, zármutek naplnil srdce vaše.* Ty věci, vece, a rozumí řeč svou o svízelech a útrapách budoucích, jimiž apoštolé po odchodu Páně navštěvování býti měli. Zármutek dí, v řeckém textě stojí to slovo s artikulem *ἡ λύπη* abstraktně, což veliký důraz má a o velikosti zármutku apoštolů svědčí. *Naplnil* je zármutek a to Pán kárá. Zármutek může přijíti na křesťana, ale nemá srdce jeho naplniti. Ale ovšem láska ku kříži jest řídká a málo jest těch, co by se ho nelekali. Světu heslem jest vítěziti, aby netrpěl; křesťanovi ale vědmem a pátnem jest trpěti, aby vítězil. *Netáže se mne nikdo*, vyslípá Pán apostolům. Jak bychom se nejednou Ho tázati chtěli, když pochybenství povstávají a mysl se na rozpacích povahuje. Ano, jakbychom nejednou žádali, aby sám byl viditedlně na zemi zůstal a církev sám viditedlně spravoval, vše nepřátely potíraje, vše protivensství maře, vše různé urovnávaje, všem válkám bráně, všady pokoj a blaženost uváděje. Leč to právě jest ten židovský náhled o říši messiáše pozemské. Říše Páně vnitřna jest. A pro pochybenství máme církev, jenž místo Páně zastává. Dí Pán: *Nikdo se mne netáže.* Petr sice 13, 36. ptal se výšeji Pána: *kam jdeš,* a Tomáš 14, 5. podobnou otázku namítá slovy svými; ale Pán kárá tu zármutek ten jejich tak veliký, že nikdo z nich neprohlédá k záměru a účelu odchodu Páně. Spatřovali oni v odchodu Páně jenom ztrátu; Pán ale

opak toho jim vece, an dí: *Ale já pravdu pravím vám, prospívá vám, abych odešel, neodejdu-li, nepřijde Utěšitel k vám, pakli odejdu, pošlu Ho k vám.* Dí s důraem: *Já pravdu pravím vám; Já věčná pravda 14, 6. pro jich útěchu.* Ale i v tom útěcha byla, že odchod Páně jim s prospěchem měl býti, ježto jim podmíněn byl příchod Ducha svatého. Nemohl zajisté přijíti Duch svatý před smrtí Christovou, poněvadž lidé hříchem svázáni byli, hřích ale jenom smrtí Christovou shlazen býti mohl. Nastíněno to bylo v starém Zákoně slovy Hospodina Gen. 6, 50.: *Nezůstane duch můj v člověku, poněvadž pleť jest.* A Jan o tom 7, 39. vece: *Ještě nebyl dán Duch svatý, poněvadž Christus oslaven nebyl.* Musel Christus nám teprv Ducha svatého zasloužiti, či jak Gal. 3, 14. praví, nemohl Duch svatý přijíti, leč Christus se stal za nás kletbou. Sami apoštolé byli v téže povaze veškerého člověčenstva postaveni. Třileté s Christem zacházení je nšlechtilo, ale nezbavilo je vad, kterým oddáni byli od narození. Nadto také museli odvyknouti od viditelného obcování s Christem, aby Ducha svatého tím více žedni a žádostivi stali se. I ta tělesná a pletská přivnulost k samému Pánu byla apoštolům závadou. Čím více bývá závadou přivnulost k osobám světa druhdy tak veliká, že člověk svobodu svou při tom ztrácí; přivnulost ozvláště k osobám druhého pohlaví, kterou básníci i nebásníci ve spisech a divadlech co vrchol blaženosti a co výsost vzdělanosti vystavují, ubohou mládež oblužující! I tuto jest Christus Spasitelem, i tuto nás zbavuje pouta a řetězů, o kterých se bájí, že zlaty a růžovy jsou, ješto v pravé pravdě nejsou leč skřipce, jimiž duše o svobodu přichází, že se zhola pohybatí nemůže otrokyni pouhou se stavši. V křesťanství nemůže ta zotročilost ducha za něco vznešeného odbývati. Není leč neduh, jehož ulčení každý pilen býti má, aby plně svobody v Christu užíval. Veškery ty frázy a poetické bliktry o krásné vášni poráží myšlénka, že Pán ani samu tu k Němu pletskou přítulnost apoštolů neschvaluje. A o ní dí apoštol Pavel 2. Cor. 5, 16.: *Ač jsme znali Christa podlé pleť, nymí již Ho podlé pleť neznáme.* Kdybych vám, vysvětluje sv. Augustin, neodňal mléka, jímž jsem vás stravoval, nedychtili byste po tuhé a hutné stravě.

Místněji pak o působení Ducha svatého rozkládaje pokračuje Pán: *A přijda On (Duch svatý) usvědčí svět ve hříchu, ve spravedlnosti a v soudu.* Světem rozumí lidi v bludech a nepravostech zabředlé, pohany a Židy. Usvědčení netoliko průkaz, něbrž také trest a pokutu sebou obnáší. Usvědčí je, že se zastydí a v křivdě své se na odiv

ukáží, aniž něčím se vymlouvatí mohouce. Usvědčení to od Ducha svatého trojí vykonáno bude, což Pán hned klade slova svoje rozbíraje. Nejprvé sice usvědčí svět *ve hříchu, že neuvěřili ve mne.* A tu dvojí výklad se nám vyskytá. Bud slova dovětná, *že neuvěřili*, udávají příčinu, proč svět ve hříchu jest, tak že *hříchem*, z něhož svět usvědčen bude, rozumí se hřích vesměs a vůbec a hromadně, ve kterém svět postižen byl. Smysl podlé toho jest: Duch svatý usvědčí svět, že jest postaven ve hříchu, a že zůstává ještě pod hněvem Božím. A sice proto postaven jest pode hříchem, poněvadž nechce přijíti výminky té jediné, pod kterou se hřích odpouští, že totiž nevěří v Christa. Dokáže Duch svatý, nebytí jiné spásy, leč ve Christu Act, 4, 12. To jest výklad jeden. — Jiný lepší slov oněch výklad slova: *že ve mne neuvěřili či nevěři* za obsah předvěty čili za předmět hříchu běře za to, co světu hříchem jest. Smysl jest: prokáže Duch svatý, že hřích jest veliký pro svět, nevěřiti v Christa, osvědčí nevěru v Christa hříchem býti. Výklad ten lépe přiléhá, an 15, 24. hříchem nevěra se míní a nadto prostěji si vede, nežli výklad prvnější, jenž hledaným se býti na oko vidí. Z nevěry usvědčí Duch svatý svět. Prokázání a překonání to a tudy odsouzení světa a vítězství pravdy působil Duch svatý skrze apoštoly a posaváde působí je skrze církve. Neustále církev z nevěry svět kárá a probouzí, a to kázání o Christu a to k víře v Christa napomínání jest vidomým svědomím pro svět, tak že výmluvy nemá. Toto vněšné usvědčování potvrzuje Duch svatý působením vnitřným, o čemž výše již praveno; k působení vnitřnému patří probuzení svědomí, osvícení a posvěcení dary téhož Ducha svatého.

Nejprvnější odsouzení světa bylo tedy pro nevěru, že v Christa nevěril. Druhá výtká a kázeň Ducha svatého obnáší se slovy: *Ze spravedlnosti, poněvadž jdu k Otcí a vy mne neuzříte.* A tu se táží vykladatelé, o jaké by spravedlnosti Pán mluvil, na nesnadách se octnuvše. Jedni rozumějí lichou spravedlnost světa a praví býti smysl: Prokáže Duch svatý, že veškera Židů a pohanů spravedlnost lichou jenom jest, jako světlem jeví se tma. Nebo Židé hledali ji dosáhnouti obřady a ceremoniemi, což tím více u pohanův se nalézalo. Avšak ten výklad nepřiléhá určité, aniž se vidí, proč dálejší slova se kladou o odchodu Páně k Otcí a o neuzření Ho od apoštolů. Tudy jiní spravedlností světa určitéji a blížeji tuto slyší stav, ve kterém svět před Bohem státi musí, nemá-li od Něho zavržen býti. Ale taková spravedlnost není možná, leč skrze smrt a odchod Páně k Otcí. A to jest smysl

slov, jež Pán dokládá: *poněvadž jdu k Otci a vy mne neužríte*. Odjitím Páně k Otci veškeré dílo spásy rozumí se. Tím bude napohledná spravedlnost odsouzena, když zřetelně se ukáže, v čem pravá a před Bohem platná spravedlnost záleží. Tak vykládají ti, jenž hřích všeobecně o stavu hříšném berou. Leč výklad ten s onou výtkou, kterou Pán klade na místě prvním čili s prvním elenchem se sbíhá a tudy se nehodí. Jedině pravý výklad jest, jenž spravedlnost o spravedlnosti Christa béře. Židé zavrhlí Christa co ruhatele a co zloproroka, a co zločince Ho usmrtili 9, 24. 18, 30. Duch svatý ale usvědčí je, že oni hříšníci jsou Pána zavrhuje, a že naopak *Christus spravedliv* jest a svat v náprostém, absolutním smyslu 1. Jo. 2, 1. 29. 3, 7. Věta následující: *že jdu k Otci*, dává důvod o spravedlivosti Christově, poněvadž přijetí jeho od Otce do slávy nebeské bezodporně dokáže, že on spravedliv jest, an bohoruhatel nemůže od Boha slávou korunován býti. A ten u Otce pobyt nebude dočasným pobytím toliko, nébrž dověčným přebýváním a tudy dí Pán: *vy apoštolé již viděti mne nebudete*. Viděti mne nebudete v ponížení mém na zemi tuto a v pleti neoslavené a smrtelné; sic jinak 14, 19. měli apoštolé Pána viděti.

Třetí usvědčení Ducha svatého záleží v soudu, poněvadž *kníže tohoto světa odsouzen jest*; větou druhou *poněvadž a t. d.* se smysl slova *soud* vysvětluje. Ukáže Duch svatý, že ďábel, kníže světa 12, 31. přemožen a své nad lidmi vlády oloupen jest, aniž pravdu a říši Boží utlačiti se mu povede, ješto naopak hlásáním pravdy a udělováním svátostí a darů Ducha svatého bludové a hříchové za své vezmou, jimiž on vládu prováděl. Oznakem té porážky, již utrpěl satan, bylo to za drahý čas v církvi potrvavší vymítání ďáblů z těl lidských; tudy se sv. Otcové Justin, Cyprian, Athanas a jiní k tomu co k vítězství křesťanské víry nad pohanstvím táhli. To trojí Ducha svatého usvědčení ustavičně v církvi trvá. Ustavičně se přesvědčuje svět, že hříšen jest, že v Christu spása se dává, a že všeliký odpor proti pravdě křesťanské na nicotách se ocitá. Trojím oním trestem či pokáráním mají světáci co do sebe jíti, hřích svůj uznati a spásy u Christa hledati, knížete světa a skutků Jeho přemohlých odřekše se; kdož to činí, těm kára ona ve blaženost, kdo nečiní, těm v zátратu se mění. Na slova ta Páně spoléhajíc církve proti nevěře, bludům a hříchům stále bojuje a konečného vítězství nad knížetem světa naděje se. To trojí usvědčení vystavuje se v textě řeckém ze stanoviska přítomnosti, an čte přítomně v. 9. *πιστεύουσιν, že oni nevěří* a v. 10. *θισπερτε,*

zříte; vulgáta však čte tam perfektně *neuvěřili* a tuto futurně *neužríte*, což na jeden výklad vypadá. Perfektum *πισκωται*, *odsouzen jest* se klade předujatně a odsouzení satana při dokonávání díla Páně co dovršené a hotové se představuje.

Ostatně, abychom ani toho mlčením neměli, trojí ten elenchus, to trojí usvědčení či obličení Ducha svatého rozličně ke mravům potahováno býti může. Svět usvědčen býti má, že hříšen jest, že spravedlivosti nepílí, že o jiných všetečně soudí. Trojí jest stav člověčenstva, stav hříchu před přijetím víry v Christa, stav milosti, kdež člověk hříchům odvoliv a víru v Christa ujav spravedlnosti dochází a stav po odsudu ďábla, když Bůh ospravedlněné z víry Christovy do slávy přijme.

An pak působením Ducha svatého světu se odhalí ničemnost jeho, mají výsledkové toho působení u apoštolů docela jinorodi býti. A o tom jednají dálejší veršové.

12. Ještě mám mnoho vám povídati, ale nemůžete snášeti nyní. 13. Když ale přijde On, Duch pravdy, vyučí vás všeliké pravdě; nebo nebude mluvit od sebe, nébrž co uslyší bude mluvit a budoucí věci zvěstovati bude vám. 14. On Mne oslaví, nebo z mého vezme a zvěstovati bude vám. 15. Všecko, cokoli má Otec, mé jest; protož jsem řekl, že z Mého vezme a zvěstovati bude vám.

Pověděl Pán apoštolům předešle o působení Ducha svatého na nevěrecký svět. Zbývalo, aby jim také pověděl o působení Ducha svatého na ně samé. A v té straně o mnohých věcech chtěl se Pán děle rozprostranovati. Dí: *Mnoho ještě vám praviti mám, ale nemůžete snášeti nyní*. Neměli totiž rozhledu, jemnosti a jímavosti, aby věci ty pochopili a jim porozuměli, kteréž jim Pán vyjádřiti ještě chtěl o úkole jejich, o jejich úloze, o bytnosti díla spásy, o událostech církve. A proto čekal Pán, aniž jich jim nyní vyjevoval, čekal až by Duchem svatým mysli jejich upraveny byly, aby nápotom týž Utěšitel je všem věcem vyučil, jak vece dále Pán: *Když On přijde, Duch pravdy, vyučí vás všeliké pravdě* a jak text řecký vlastně zní, *uvede vás ve všelikou pravdu*. Samovidno jest, že *pravdou všelikou* tuto se rozumějí nauky ty, jenžto se k spáse odnášejí a jichž apoštolé ještě teď schopni nebyli; sic jinak také nápotom poznání jejich, jelikož lidé byli, částečným ostalo 1. Cor. 13, 12. Z řeckého čtení *οδγγρδου, uváděti bude*

patrně, že Duch svatý zponenáhla apoštoly v celek pravdy, od nižších k vyšším a hlubším tajemstvím postoupaje vyučoval, jak také z obrácení pohana Kornelia Act. 10. a z nepovinnosti obřezovati pohany Act. 15. vysvítá (viz místo to). Tudy církev se modlí ve středu svatodušní: Mysli naše, prosíme Pane, Utěšitel, jenž od Tebe pochází, osvécuj a uváděj ve všelikou, již Syn tvůj přislíbil pravdu. Pravdy Boží mají tu povahu, že se jich člověčenstvo dožiti a takorba jich námahou svou pod náčelným působením Ducha sv. dobytí musí, mají-li mu s prospěchem býti. Jen v zápasu po pravdě se nám palácové její otvírají a jistota a utvrzení v pravdě jenom tam místo má, kde kořenové života až na základ se ochvivali, ale vyrvání byti nemohli. Bouře utrzuje stromy. To nám vysvětluje, proč apoštolé toli strastem podrobeni byli a proč církev bludy bývá obojována. Cívkev rostla v pravdě a v přijímání pravdy, jak světlo denní roste od soumraku až k záři polední podobna jsou jitřence vzchodilé při začátku svém Cant. 6, 9. Výšeji 15, 15. pravil Pán: *Všecko, co jsem slyšel od Otce, oznámil jsem vám.* Zde praví: *Duch svatý vyučí vás všeliké pravdě.* I nepotýkají-liž se dvě ty výpovědi Páně vespolek? Rozřecha záleží v tom, že Pán apoštolům v jádru a zárodě celou pravdu božskou ohlásil, ale zárod ten a to jádro mělo se vyvinouti. Pravdám Božím v takovémto rozvitku či vývoji porozuměti apoštolé schopni nebyli. Byl to strom neznámý světu, strom s nebe na zem přestěpený a nikdo nemohl v jádru celou krásu a velebu stromu tušiti, ovšem pak spatřovati. Teprv Duch svatý měl apoštoly k tomu uschopniti. V zárodě, v jádru celý strom se nalézá, avšak teprv vývoje svého očekává. Náuka, již apoštolé hlásali, byla náuka Christova v zárodě jim daná, ale snitky, ratolesti, větve a lupení pod vlivem Ducha svatého se rozvinuly, jakžž postup již v Pavlu a Janu vidíme, jestli výklady jejich s řeči Páně samými srovnáme. Ale i to vyplývá ze slova *uváděti vás bude* ve všelikou pravdu, že při tom činnost lidská se nevyklučuje, an vůdce vodí, ale chodec i choditi musí. Může pak Duch svatý ve všelikou pravdu uvést, ještě jest *duch pravdy*, o kterémž jménu viz 14, 17. a může ovšem nedostatky nahraditi, doplniti a doceliti pramenem a vůdcem ku pravdě spolu jsa.

Ješto ale sám Pán též pravdu apoštolům předkládal a pravda jedna jest, nemohlo to, co Duch svatý apoštolům vyjevoval, jim docela cizí a novo býti, a nemohl Duch svatý jiným věcem je učiti, než Ježíš sám je vyučoval. A tudy Pán důvod ze způsobu vede, kterakým Duch svatý je pravdě vy-

učí. *Nebo, vece, nebude mluvíti od sebe, nébrž, co uslyší, mluvíti bude.* Dvěma větama dokazuje, že je Duch svatý všeliké pravdě vyučí. Větou druhou Pán prvou větu vysvětluje, tam negativně, tu pozitivně mluvě a tu i tam o věcech Božích lidského mluvení a lidských obrazův užívaje. *Mluvíti bude*, vece, ač to mluvení Ducha svatého nebylo vněšně slyšitelné, nébrž duchovně vnímatelné toliko. *Od sebe mluvíti nebude*, vece Pán, o své újmě, samotný bez Otce a Syna, ješto veškero bytí a veškeru jestotu svou z Otce i ze Syna odvěčně máje s ní spolu všelikou pravdu odvěčně čerpá a chová. Nestane se pro vás novým principem pravdy, aniž vám něco bude zvěstovati, co byste v zárodě již ode mne nebyli přijali. Což Pán vysvětluje slovy: *Co uslyší, mluvíti bude.* Slyšeti, vece sv. Augustin, jest v nejsvětější Trojici toli co věděti a věděti jest býti. Z Otce a Syna má býti, slyšení i vědění a vezdy slyší, něnevadž vezdy ví, an s bytím svým božským to čerpá a váží z pramene bytosti své, co mluvíti hodlá apoštolům. Slyšením tedy rozumí odvěčné vniterné vnímání. Podobně Pán výše 8, 26. 40. a jj. vece, že nemluví věcí svojích, nébrž ty, které uslyšel od Otce. Duch svatý odvěčnou pravdu Syna a Otce v sobě nosí a ji uděluje.

Ale ku potěšení učeníků nemálo potřebno bylo věděti o budoucím vzrostu církve, o síle a moci její, o jejím bohatství a o jejím nad nesnadami vítězství. Pán sice o všem tom nyní se nemohl rozprostranovati; ale aspoň ze mnohých charisem či blahodaru a milostin Ducha svatého dotýká daru prorociho, an přidává: *A věci budoucí Duch sv. zvěstovati bude vám.* K těm věcem budoucím patří především věci podstaty církve se týkající, události a osudy její, vítězství a strasti její. Jako nádeje se víra dokonává, tak proroctvím se dokonává poznání pravdy. O zkáze města Jerusálema se Pán u jiných evangelistů rozprostranuje, čehož Jan slušně pomínul, ješto psal po vyvrácení města. Ale za to nám v apokalypse zůstavil předpověď o vývoji a konečném vítězství říše Boží na zemi, vyličil budoucí její boje a strasti, jimž během časův k očistě své podrobena bude, a vypsál konečnou a věčnou slávu, do kteréž církev co choť Páně ustrojena bude. Nébrž i věci zevnějšku jejího se týkající od Ducha svatého zvěstovány, jak na př. z prorocství Agaba o hladu Act. 11, 28. viděti jest. Jasně pak odtud vysvítá, že nejedna náuka jenom ústním podáním se v církvi zachovala, aniž v písmu svatém celek řádu spásy se vypsán nalézá. Pro poznání nauky Christovy potřeba také ke tradici se utíkat. Duch svatý jest učitelem pravdy neomylně.

ným, poněvadž pochází od věčné Pravdy a od věčné Moudrosti, od Otce a Syna, od nichž vycházejí přijal veskeru pravdu spolu s bytostí. Církev jest učitelkou pravdy neomylnou, poněvadž pravdě té od neomylného Ducha svatého se neustále učí, od Něho neustále osvěcována, pěstována a opatrována jsoucí. Kdo povolán jest zpytovat, badati, hlásati, vykládati, hájiti pravdu Boží, povinen Duchu svatému se klaněti, Jej vzývati Jej k sobě sklonovati a schylovati, aby skrze Něho uveden byl v poznání pravdy.

Pravdě uče Duch svatý učí tomu, co slyšel od Otce a Syna. Toto Jeho vyučování splyne nevyhnutelně ke slávě jak Otce tak i Syna. Tuto druhou stránku tak důležitou Pán zvláště znova vytýká, řka: *On mne oslaví*. Učini a vypůsobí, aby mne za Syna Božího a Spasitele světa všady uznali, působením dvojím, vnitřním, totiž vliváním a vnukáním, a působením vnějším, kázáním apoštolů a činěním zázraků. Oslaví Christa, jesto náuka, kterou zvěstuje, jest náuka Christova a on vědění a znání v církvi svoje pronášeje, vědění a znání Christovo pronáší, Tudy dí Pán: *Z mého vezme a zvěstovati bude vám; z mého vědění, z mé náplně pravdy a poznání co z nějaké zásoby vezme nauky i proroctví, jež hlásati bude. Brání a čerpání odvěčno jest; Duch svatý bere vědění spolu s bytím od Syna i Otce. Christus, Syn Boží jsa, jest podstatný obraz Otce a jest slovo Otcovo; celá pravda, jenž v Otci jest, také v Něm jest. Z místa toho na sněmu Florentském sez. 25. otcové dovodili, že Duch svatý jak od Otce tak i od Syna pochází.*

Ještě to Pán dokazuje slovy: *Všecko, cokoli Otec má, mě jest, a proto jsem pověděl: z mého vezme a zvěstovati bude vám.* Otec plozením Syna všecko mimo Otectví přelívá v Syna a tudy také dýchání Ducha sv. na Syna přešlo. Maje Syn všecko, co Otcovo jest, má také s ním společno to vycházení Ducha sv. Nikdo nemůže z dober Otcových, z bytnosti a vševědoucečnosti a pravdy Jeho něco bráti, nebiera toho od Syna an v Christu Col. 2, 3. veškeri pokladové moudrosti a vědění Božího skryti jsou. Někteří slova *z mého vezme* vykládají tak, jakoby byla toli co *přijde jménem mým* a z mé nauky vezme, nebude vám jiné nauky přednáseti, leč tu kterou já jsem vám přednesl. Avšak výklad ten stěsňuje význam výroku Páně k jedinému poměru charismatickému hledě a zřetel ontologický mimo pouštíje. Ale ani ti vykladači nemohou, správně-li sobě vedou, důsledku toho ujití, že se ve slovech oněch pojiti Ducha sv. od Otce a Syna vyjadřuje.

Jak svrchu 14, 18. přešel od Ducha sv.

na sebe, an v Duchu sv. apoštolé Jej samého viděti a slyšeti měli, tak i tuto za stejnou příčinou stejný přechod činí. Příchod Ducha sv. a bytování Jeho v církvi nerozvazuje svazku a obcování s Christem, nébrž raději utužuje a ovšem povýšuje. A o tom dí Pán:

16. Málo a již nespátříte mne, a opět málo a uzříte mne, nebo jdu k Otci. 17. Řekli tedy (někteří) z učeníků Jeho k sobě vespolek: Což jest to, co praví nám: Málo a nespátříte mne, a opět málo a uzříte mne a: Nebo jdu k Otci? 18. Povídali tedy: Což jest to, co dí: Málo? Nevíme, co mluví. 19. Poznal pak Ježíš, že se chtěli Ho tázati, a řekl jim: O tom spytáte mezi sebou, že jsem řekl: Málo a nespátříte mne, a opět málo a uzříte mne? 20. Amen, amen, pravím vám, kvíliti a plakati budete vy, svět ale radovati se bude; vy však budete se rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost. 21. Žena, když rodí, zármutek má, že přišla hodina její; když ale porodí dítě, již nepamatuje na svízele pro radost, že narodil se člověk na svět. 22. I vy tedy nyní sice zármutek máte; opět ale uzřím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší nikdo neodejme od vás. 23. A v ten den se Mne nebudete tázati o ničem. Amen, amen, pravím vám: Budete-li oč prositi Otce ve jménu mém, dá vám. 24. Dosud neprosili jste o nic ve jménu mém; proste a dostanete, aby radost vaše byla úplna.

S posláním Ducha sv. neroztrhne se jednota a svazek Páně s učeníky, nébrž upevní se. V účincích Ducha sv. měli apoštolé samého Pána spatřovati 14, 18., ale spatřování Pána od apoštolů bylo dvojí, tělesné jedno, duchovní druhé. A o tom obojím vece Pán: *Málo a nespátříte mne, a opět málo a uzříte mne, neb jdu k Otci.* Rozdílného slova užívá Pán ve dvou větách prvých. Slova *ερωσείτε*, *spatříte* ve větě první a slova *ὁψοθήτε*, *uzříte* ve větě druhé. Tam ono hledí k tělesnému vidění, totohle k vidění duchovnímu v Duchu sv. a účincích Jeho. Nespátří Ho zrakem pletským či tělesným v malé době, poněvadž ještě téhož dne zrazen a druhého dne ukřižován byl. Ale *opět* po nedrahné době, *v mále*, po seslání Ducha sv. měli viděti Pána jiným

spůsobem, mělo počítí pro ně jinorodé, duchovně totiž spatřování Pána. Někteří vykladači opětne vidění k vidění Páně za čtyřicetidenního Páně na zemi po vzkříšení pobytu, jiní k vidění při smrti apoštolů, jiní k vidění při posledním soudu táhnou. Avšak ač částečná vidění ona se tu docela, jak ani svrchu 14, 19., nevylučují, předce hlavitá váha na duchovním vidění spoelá.

Ještě Pán o tom, že Ho v mále tělesně viděti nebudou, a že Jej opěť v mále duchovně spatřovati budou, dává důkaz, an vece: *nebo jdu k Otcí*; odchodem netoliko vstoupení než i kralování a sedění na pravici Otcově rozumí. Půjde k Otcí a odejme jim tělesnou přítomnost svou; ale pošle jim Ducha sv., a v účincích Jeho budou Pána samého spatřovati. Dí toliko *k Otcí*, nedokládá slova *k mému*, aby se nezdálo, že je od Otce vylučuje. Ta duchovní vidění byla apoštolům jistou potřebou ve všech příhodách života, a byla zástavou a závdavkem druhdějšiho ustavičného v nebeské slávě Ho spatřování. Slova: *Nebo jdu k Otcí* se nenalézají v řeckém textu podlé vzácnějších rukopisů i v kodexu sin. chybějice. Leč jiné rukopisy je mají, a v následujících větách se apoštolé k nim táhnou v. 17. Ostatné slovo *v mále* nemůže nikoho mýlití v širším onom výkladě, an veškeren čas k věčnosti srovnaný skrovným jest a 2. P. 3, 8. tisíc let před Bohem jest jako den jeden. Celý život náš jest *málem*. Christus se také nejednou duši tají a bez potěchy ji nechává, aby ji zkusil a povýsil. Když ale duše touží: *Zjev mi, kde paseš* Cant. 1, 6. a když volá: *Kdož mně dá, abych našla tebe* Cant. 8, 1., tedy neotálí Pán déle, přichází a potěšuje ji. Sv. Bernard praví: Pomijeje chce Pán zdržován býti, pomínuv chce zpět býti volán. Dí: *Málo a užříte mne!* Ó málo, málo dlouhé! Předobry Pane, pravíš málem býti, když nezříme tebe? Zdrávo budiž slovo Pána mého, bez úrazu a bez újmy jest. Ale jest dlouhé, velmi dlouhé; krátké pro zásluhy, dlouhé pro žádost. Ale dí prorok Ilab. 2, 3. *Prodlí-li, čekej ho, nebo přijde a neobmešká.*

Reč Páně apoštolům nepřístupna byla a jenom některým z nich něco z ní prosvítalo. Ozvláště pak slovo: *V mále* zabývalo a trápilo mysl jejich. *I promlouvali* o tom mezi sebou. *Řekli tedy někteří z učeníků Jeho k sobě vespolek*: *Což jest to, co praví nám: Málo a nespatriíte mne a opěť málo a užříte mne a: Nebo jdu k Otcí?* *Povídali tedy*: *Což jest to, co dí: Málo?* *Nevíme, co mluví.* Především slovo: *V mále*, kteréž slovo Pán opěťoval, je zkormoutilo, a proto klade se spojka *tedy* při v. 18. *Řekli tedy*; po dlouhém rokování, pochybování, přetrásání a nedomyšlení se smyslu slov Páně řekli: Což

jest: *V mále*. Byliby se rádi zeptali Pána, ale neosmělili se dílem pro vážnost ku Pánu, dílem pro své ve smutku zatonutí. Pán příčinu smutku jejich, odchod totiž svůj, nemohl od nich odejmouti; ale dle všelásky své pospíchal k oněm zármutkům přidati potěchu, ukazuje, jak blažené následky ze smutku jejich vyplynou. Poznal Ježíš ze vševědouceho své, jak z v. 30. viděti, kdež učeníci z toho předcházení je s odpovědí zavírají, že On všecko ví. *Poznal Ježíš, dí evangelista, že se Ho tázati chtěli.* I předešel je a dí: *O tom se tážete: že jsem pravil: V mále užříte a v mále neuzříte mne?* A věda, že veškera nesnáz pochodí u nich ze smutku pro odchod Jeho, připouští, že ovšem smutek míti budou, ale dodává, že se smutek jejich obrátí v radost. *Amen, amen, pravím vám, kvileti a plakati budete vy, svět ale radovati se bude, vy však se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost.* Neodpovídá Pán zřejmě a přímě k otázce, kterou na Něho vzněsti hodlali, nébrž tajemně mluví, zbudití žádaje v nich dálejší o věci té rozjímání. Předce ale jasně probleskovala ze slov Jeho jistá potěcha pro apoštolý, ješto poznávali, že žalost jejich bude jenom přechodem a průchodem dočasným k radosti nikdá nehynoucí. Amen, vece Pán, *kvileti a plakati budete vy* pro smrt moji, pro nižto svět se radovati bude, domněje se, že již veta jest po všem křestanství. Avšak dále se vyvine ze žalosti té co hořkého kořene sladký plod radosti, an duchovní obcování se mnou již na světě vás oblaží a nadto v nekonečné věčnosti nekonečně trvati bude.

Ten potěšivý svůj výrok Pán osvětluje příkladem ze života obyčejného vzatým, porovnáváje jejich smutek s bůlí či bolezní roditelky a s dobou porodu jejího, a budoucí radost jejich s radostí ženy rodičky. *Žena, dí Pán, když rodí, zármutek má, ana přišla hodina její; ale když porodi pachole, již nepamatuje na svizel pro radost, že se narodil člověk.* Dí, že člověk se narodil, a nedí, že dítě se narodilo, aby vytknul všeliké sebevědomí při radosti matky rodičky. Obraz od rodičky vzatý již u proroků starého Zákona přichází Jes. 21, 3. 36, 17. Os. 13, 13. a t. d., ješto se v něm sličně přechod ze žalosti k radosti spatřuje. A tudy ho Pán užívá co takového obrazu, jenž k apoštolům a k jich osudu převhodně přiléhá. Smysl porovnání toho sám Pán ihned udává, aniž nás tu dlouho k badání posýlají. Praví: *Tak i vy nyní, totiž pro můj odchod, zármutek máte. Ale opěť užřím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší nikdo neodejme od vás.* Ježíš sám nevešel jinak k radosti věčné leč utrpením Luc. 24, 26. a tudy ani apoštolům se nemohlo jinak díti. Pán dí: *uzřím*

vás a nedí *uzříte mne*, poněvadž to na jedno vychází a se vzájemně předpokládá. Slova *a uzřím vás* o duchovním uzřeni v Duchu sv. se slyší. Příkladu o rodiče užívá Pán. poněvadž apoštolé nové pokolení v lidstvu skrze Ducha sv. zroditi měli a tudy majíce dojiti radosti z porodu či z obrácení národů, museli dříve býti, t. j. útrapy a soužení podnikati. Ano oni apoštolé sami nedošli úplného dosud obrodu nového člověka Ef. 4, 24. podlé Boha stvořeného; Adam starý, smyslné smýšlení v nich vládlo. Tři léta Pán s nimi obcoval a doba ta byla jako doba těhotnosti. Nyní nastával čas porodu jejich dokonalého skrze Ducha sv. A tudy přišla na ně žalost co býle nějaká. Tak u všech lidí starý člověk umřítí povinen, aby člověk nový se zrodil, což s obtížemi a svízely spojeno jest. I smrt Christova jest nějaký porod člověčenstva, na nějž vzkříšení a večná sláva a radost nastane; leč k tomu Pán neprohlídá tu. Volno slova Páně všelijak k vysvětlování užiti, jestliže jenom neklademe, že obrácení takové úsečný smysl slov sebou obnáší. *Uzřím vás*, dí Pán, a *radovati se bude srdce vaše*. Radost tu líčí sv. Petr 1. P. 1, 8., an vece: *Na Christa ač nepatříce, ale v Něho věřice plesáte radostí nevýslovnou a oslavenou*.

Pán předešel otázku apoštolů a nebyv otázan na ni odpověděl. Leč ta potřeba jejich na nejednu věc se Pána tázati posavad ostávala. Nizké stanovisté jejich, duchovná jejich nestateč, pochybenství a rozpakové jejich nepřestali jedinou tou Páně odpovědí. Pro ukojení a potěchu jich Ježíš otvírá se jim, že nápotom stav jejich zhola jiný, blaženější a šťastnější, mysl jejich osvícenější, srdce jejich vlivu Ducha sv. otevřenější a přístupnější a vůle jejich zralejší a stálejší bude. V tu dobu, na kterou je Pán pro jich potěchu odkazuje, dostane se jim především dokonalého poznání, jakož i sprostění všech pochybností. A to také apoštolům tuto dí: *V onen den se Mne nebudete tázati o ničem*. Dnem rozumí veškeren čas radosti či dobu, když Pán u nich skrze Ducha sv. bytovati bude. Po veškeren čas ten, vece Pán, nebude vám zapotřebí se úzkostlivě tázati a pravdy a smyslu slov mojih s pochybenstvím a nejistotou vyhledávati, ješto Duch sv. vás ve všelikou pravdu uvede, vám veškery temnosti vysvětlí, všecky pochybnosti odejme. Řeč Petrova Act. 2, 14., kterou činil na den seslání Ducha svatého, živým a životným toho důkazem jest. Bude tedy čas ten pro ně dobou plného poznání pravdy. Ale bude pro ně také dobou plné milosti, any veškery žádosti jejich, jež s dobrým úmyslem, úpravnou útrobou, živou věrou a důvěrou v Pána k Otci odešlou, vyslyšány

budou. A to jest, co dí Pán: *Amen, amen, očkoli poprosíte Otce ve jménu mém, dá vám*. Nebude potřeby, aby se jich Pán ozvláště ujímal; budou-li ve jménu Ježíše prositi, Otec sám vyslyší je. Jméno jest toli co pojmenovaná bytost, jest toli co osoba se vši povahou její. Ve jménu Ježíše prositi jest v duchu a smyslu Jeho, pro Jeho zásluhy, o věci prositi, pro které Christus na svět přišel. Kdo tak prosí, ten vyslyšením jist býti může. O prosbě ve jménu Ježíše Christa viz svrchu 14, 13. *Posud*, praví Pán, *neprosili jste ve jménu mém*. Šlo to z nejasné o Pánu vědomosti, ješto nenahlídali zřejmě a zřetelně, že Ježíš prostředníkem jest mezi Bohem a lidmi a že v duchu a pro zásluhy Jeho a o věci spásy se týkající prositi mají. Apoštolé činili divy ve jménu Ježíšovu L. 10., 17., a tušili v Pánu míti prostředníka k Otci, ješto jim pravil 14, 6., *že cesta, pravda a život jest*; ale dosud před sstoupením Ducha sv. jim věc ta poněkud temná byla, od Ducha sv. jim ozřejmětí majíc. Nápotom pak ovšem ve jménu Páně modliti se mají a sice, *aby úplna či dokonalá byla radost jejich*. Slovo: *Abý se táhne k úmyslu dárce*. *Dokonalou* zove radost ohledem radosti, již zakusili za pobyti Pána s nimi na zemi: radost ta měla se víc a více dokonalíti, ažby v nebeském království svrchovanosti své dosáhla. Tudy dí Pavel 2. Cor. 4, 17.: *Nynější soužení naše působí v nás převelikou váhu slávy věčné*.

Jestě pak jednou srovnává stav budoucí jejich se stavem jich nynějším. Dí:

25. Toto v podobenstvích mluvím vám; přijde hodina, když již ne v podobenstvích mluviti budu vám, nébrž zjevně o Otci zvěstovati budu vám. 26. V ten den ve jménu Mém prositi budete a nedím vám, že Já prositi budu Otce za vás, 27. sám zajisté Otec miluje vás, poněvadž jste vy mne zamilovali a uvěřili, že jsem Já od Otce vyšel. 28. Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci. 29. Řkou Jemu učeníci Jeho: *Aj, nyní zjevně mluvíš a podobenství žádného nepravíš*. 30. Nyní víme, že víš všecko a nemáš potřeby, aby se kdo tebe tázal; proto věříme, že jsi od Boha vyšel. 31. Odpověděl jim Ježíš: *Nyní věříte?* 32. *Aj, přijde hodina a již přišla, že se rozprchnete každý k svému a mne samého zanecháte*. A nejsem sám, nebo Otec se mnou jest. 33. Tyto věci mluvím vám

vám, abyste ve mně pokoj měli. Na světě svízel mítí budete, ale dobré myslí buďte, Já jsem přemohl svět.

Nevyrozuměli apoštolé mnohým Páně slovům a náukám, jež za pobytu svého na zemi jim přednášel, aby co nějaké semeno v útrobu myslí jejich vloženy byvše časem svým se vyvinuly, nápotom jasně se jim naskýtajíce. Ozvláště pak poslední řeči Páně té hloubi byly, že apoštolé nehned celého smyslu jich pochopili. Zná se k tomu Pán a praví: *Věci tyto, praví jim Pán, v podobnostech jsem pravil vám. Tyto věci, praví a rozumí především to, co jim v. 19. pravil o brzkém Ho samého vidění a nevidění, a o příchodu svém duchovním. Podobností tu rozumí mluvení záhadné, přitemně, zavilé, nerozvinuté, ne dosti zřejmé, jak z protivy slova zjevně viděti. Tak bylo dosud, ale jim zamluvu pro budoucnost činí: přijde hodina, kde již ne v podobnostech, nýbrž zjevně o Otci vám zvěstovati budu. Řčení: přijde hodina znamená toli co v tu hodinu, t. j. v dobu po seslání Ducha svatého a po osvětlení vás od Něho. Tehdáž ne již v podobnosti a temně, nýbrž zjevně a zřejmě chce apoštoly vyučiti. O Otci, vece, zvěstovati bude jim. O Otci jest toli, co o věcech, jenž k Němu se odnášejí. Slova o Otci zahrnují všechny nauky Christovy, ješto Otec jest počátek a konec veškerenstva, počátek pravdy a cíl, kam všecko má směřovati. Značí slova ča toli co o království Božím Act. 1, 3. To tinil Pán skrze Ducha sv. vnitřně v myslí apoštolů. Přičítá sobě, čemu Duch sv. je vyučoval 14, 26. 16, 14., ješto o Duchu sv. pravil: Z mého vezme a ješto ode Pána poslán byl.*

To bylo jedno dobrodiní váhy nekonečné, totiž to apoštolů od Ducha sv. osvětlení a jasné veškerých náuk Páně poznání. Ale i jiného daru se jim mělo dostati. Doba, jenž s příštím Duchu sv. nastane, netoliko časem světlého zjevu, nýbrž i dobou milosti bude; nebo po úplném smíření Otce skrze smrt Christovu volný a valný mítí budou přístup k Němu a ku pramenům dobroty Jeho, synovství Božího došedše Rom. 8, 15. Gal. 4,

V ten den, vece Pán, budete ve jménu mém prositi. V ten den, t. j. v dobu po příchodu na vás Ducha sv. Budete prositi ve jménu mém, dí stanovně a předvěstně. Činili to apoštolé za svého po příští Ducha sv. života a církev to neustále činí, dokad den trvá onen, t. j. ta veškera doba až do druhého Páně příchodu; ona zajisté veškery prosby a modlitby svoje po Ježíši Christu či skrze Něho k Otci vysílá. Ten pak již tenkrát bude poměr mezi Otcem a apoštoly, že nebude téměř orodování Christova potřeba,

aby prosba jich vyslyšení došla. *Nepravím vám, dí Pán, že za vás prositi budu Otce, nebo Otec sám miluje vás, poněvadž jste mne milovali a uvěřili, že jsem od Boha vyšel. Miluje je Otec a tedy samoděk bez orodování se k nim se všemi dary schyluje. Miluje pak je, že Christa milovali a uvěřili, že vyšel od Boha. Příčina tedy takového s Otcem sstoupenství jest víra a láska jejich, kterýmiž ctnostmi synovství Božího došli a tudy s důvěrou Otce volají Gal. 4, 6. Kdo láskou a vírou sjednán jest s Christem, toho miluje Otec a ten může důvěrně k Otci přistoupiti a vyslyšení jistého se nadíti. Chce říci: poněvadž mnoh s Otcem nejsstoupeněji budete sjednání, tudy vám, oč prositi budete Otce, stane se. Vyslyšení se obnáší ve slově miluje vás; an miluje je, ~~miluje~~, tudy je i vyslychá. Miluje, vece v praesentě, poněvadž prohlídá k usynění jejich R. 8, 15. Gal. 4, 6. Slovy těmi neruší se zástupství Páně v nebesích 1. Jo. 2, 1. Hebr. 7, 25. Rom. 8, 34., nýbrž druhý pramen potěchy a radosti se otvírá. Aníž chce říci Pán, že nebude za ně orodovati, nýbrž, abychom ještě jednou to pověděli, že ta bude láska Otce k nim, že samoděk jakoby bez přimlvy se jim v propůjčování věcí prošených vylévati bude. V řeckém textu jsou perfekta, jimiž skutek vykonaný co posud trávající se ličí, *πεφιλῆκατε*, zamilovali, t. j. láskou, a *πιστεύκατε* vírou jste mne ujali. Dí napřed zamilovali a potom vece uvěřili, poněvadž vyšší stupeň víry v Christa se u apoštolů láskou k němu víc a více vyvíjel.*

Milování Otceva se dostalo apoštolům, poněvadž milovali Christa, a uvěřili, že *od Otce posel*, totiž věčným a nevystižným zplozením 8, 42. Není řeč o poselství pouhém, což z následujícího se hned vidí, ješto se oboje různí. Potvrzuje Pán víru tu a praví, že ne maní ani všetečné a na licho uvěřili, nýbrž že skutečně od Otce vyšel, skutečně Synem Božím a poslancem Otcovým jest. *Vyšel jsem od Otce, dí, a přišel jsem na svět; nyní opouštím svět a jdu k Otci.* Božské a odvěčné z Otce pojití své a poselství své od Otce na svět různí a obojí spojuje spolu s odchodem svým, aby řeč tam vrátila se, odkad v. 16. vyšla. O pojití z Otce již výše 7, 29. 8, 42, 13. mluvil, kdež i o odchodu k Otci se pronášel. Nyní znova tu svrchovanou pravdu vynáší: *Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět, nyní opouštím svět a jdu k Otci. Vyšel z Otce odvěčným zplozením a přišel na svět narozením z Panny. Slovy těmi jako k závěrce udává hlavný obsah víry v Něho, mluvě o božství svém, o svém včlověčení, o vyřízení Otcova poselství na světě, o návratu ze světa k Otci; v tom pak zahrnovala se smrt Jeho, kteroužto*

umořil smrt lidskou, a oslava Jeho u Otce, jakož i Jeho u Otce velekněžská přímluva.

Poslední slova ta Páně o vyjití od Otce a odchodu k Otcí tak se zdála učeníkům jasna být, že se domněli již být *nynti* přítomnu tu dobu, kdež Pán jim v. 25. zjevně mluvití přislíbil; nad to se jim vidělo, že již *nynti* naplňují se slova v. 23. o nepotřebě ptát se Ho, poněvadž jim Pán teď záhadná ona slova v. 16. o vidění v mále a v mále nevidění o své vůli vyložil. A tudy domněli se také již té síly u víře být, jakoby již pro všechny případy a nehody jí co zástíton nepodvratnou obhájení byli. *Aj, pravili ku Pánu, nynti nezahaleně a bez podobenství mluvíš; nynti, ješto jsi předešel otázku naši, víme, že nepotřebuješ, aby se tebe kdo tázal, nébrž že sám všechno víš, že čteš v myslech lidských, a tajnosti útrob člověckých zvidáš. A proto či jak vlastně v řeckém a latinském textu stojí ἐν τοῦτο, in hoc, na tom základě tvé vševědounosti věříme, že jsi od Boha vyšel.* Tak domněli se apoštolé mít již dokonalou viru, pevnou v ní stálost a úplné pochopení věcí ode Pána pravených. Prokmitlo se jim v myslech a prokmit takový oni za plné světlo považovali. Sv. Aug. vece: Oni tak málo rozuměli, že ani tomu nerozuměli, že nerozumějí. *Věříme, dějí oni. Věřili dříve již, ale v tom, co Christus otázku jejich předešel, nový a jistý důvod viry své nalezali.*

Pán nenechal jich v tom sebeklamu, nébrž jejich sebedůvěře a sebestotě odporem staví otázku, a pevnost viry jejich v pochybnost bře. *Odpověděl jim Ježíš: Nynti věříte? Aj, přijde hodina a již přišla, že se rozprchnete každý k svému a mne samého zanecháte.* Na jedno vychází, čteme-li slova: *Nynti věříte* otazně neboli bezotazně. Předce ale obyčejněji se čtou ta slova s otázkou, ješto výšeji ve rčeních Páně 1, 51. 13, 38. obdobu svou mají. Spůsobem tím dochází slovo *nynti* zvláštního důrazu, hledě k slovu *teď* či *nynti*, jímž se učeníci v důvěře pronесли. Ač ovšem důraz ten i při neotázce nepomíjí. *Nyntiž věříte, nyntiž máte viru již tu, kterou Duch sv. ve vás má zbudití, viru pevnou ničím nepodvratnou? Bezotazně čtena slova nynti věříte připouštějí nynti viru v apoštolech, nynti v tom okamihu nadšení, jež ale v čas pokušení se zviklá. Vira jejich nezahynula, ale nebyla vznesena a silna dosti pro podnikání pokušenosti: té stálosti posilou Ducha sv. teprv a ve škole útrap dojití měli. A tu jim na um přivádí nedokonalost a nepevnost viry jejich, aby sebedrdost v nich se neumístila. Ajhle, předpovídá jim Pán, přijde hodina, že se rozprchnete každý k svému a mne samého zanecháte. Rozprchnete slovo se bře od stáda pastýře zbaveného*

v. Mat. 26, 31. Zach. 13, 7. *K svému, ve svoje domy každý, netoliko mne ale i sebe vespolek opustíte, druh na druhu nečekající; strach zajisté všelikou úmluvu zmaří jak se to i dalo Mt. 26, 53. Zdá se vám, vece Pán, že dosti osvěceni a u víře utvrzeni jste, ale po malé chvíli prokáže se nestateč vaše, když kam kdo moha se rozutečete a mne samého necháte.* Leč o té své samosti Pán se místněji vyjadřuje. *A nejsem sám, nebo Otec se mnou jest.* Ač budu ostaven od vás, *nebudu samotn, vece; to přidává, aby napověděl, že jich ochrany a zástíty nepotřebuje, ješto Otec s ním jest a zástíton Jeho bude.* Mluví Pán co člověk a pronáší důvěru v Boha, že mu dá dílo spásy lidské úplně provést. Jinak se rozumějí slova: *Otec se mnou jest* ve hlavě osmé 8, 29. nn., kdež mluví co jednobytný Syn Boží, o čemž viz na svém místě. U Matouše 27, 46. mluví o opuštěnosti od Boha; ale ten okamžitý pocit nepřící se s tímtohle výrokem Páně.

Tak rozmlouval Pán s učeníky svými jednak o nenávisti světa, o svém k Otcí odchodu, o žalosti jejich, jednak o příchodu Utěšitele Ducha svatého, o vyslýchání modliteb, o milování jich od Otce a o jiných věcech povídaje ku potěše a potvrzení jich. Již nyní ku konci řeči své Pán sbírá a shrnuje ty věci ještě jednou a dí: *Tyto věci mluvil jsem vám, abyste ve mně pokoj měli.* Věcmi těmi rozumí všechny řeči za poslední doby k nim pravené; mluvil je tím úmyslem, *abyste, vece, pokoj ve mně měli.* Pokoj svůj jim svrchu 14, 27. připověděl. Pokojem nerozumí zbavení všech útrap, nebezpečí a svízeli, nébrž vznešenost myslí, která všechny dolehlivosti přemáhá a odtad vyniklou útěchu, ukojenost a blaženost vniternou. *Pro pokoj ten,* dí sv. Augustin, všechno se děje, cokoli se v křesťanství děje, nebo jest cíl, k němuž všechno směřuje. Proň svátostmi se nám posluhuje, proň býváme náukami Jeho pěstování, proň závdavek Ducha svatého přijímáme, proň v Pána věříme a doufáme a láskou k Němu zaháráme. Tím pokojem v nátlacích se těšíme; proň všechny útrapy statečně snášíme, abychom v Něm druhdy blaženě kralovali. Dí: *ve mně, v Christu, ve spojení s Christem, od Něho a tudy od Otce milování majíce a rozkoš nebeskou v útrobu přijímající. Něco té rozkoše zdá se apoštolé pocítovati při slovech 30. v. nynti věříme.* O pokoji, jež Pán zůstavil viz 14, 27. Pokoj ten byl vniterný. Svět jim ale vněšního pokoje nechtěl propůjčiti, nébrž naopak všemi svízely je stíhal. O tom Pán jim předpověděl výše. Nyní k závěrce tolikéž opětuje. *Na světě svízel máti budete, ale dobré myslí buďte, já jsem přemohl svět.*

Na světě svízel máte. — Ale však protivenství, nátiskové a pronásledování světa nemají vás odstrašeti od vytrvání ve víře a lásce ke mně a od úkolu, ježž vám provéstí přijde. Nébrž *dobré myslí buďte*, ukažte se pravými hrdinami, srdce si dodejte, odrzněte, veskeren strach a veškeru žalost mimopustice. Příčinu pak, proč by srdce si vzíti měli, udává: *Já přemohl jsem svět.* Nechce Pán slovy těmi toliko říci, že Ho svět od úlohy sobě od Otce svěřené nemohl odrátiti, nébrž *verúna, přemohl jsem*, dí Pán předvěstně o jistém a jakoby již stalém vítězství nad světem, t. j. nade vším, co se spásé lidské, pravdě a ctnosti a zbožnosti a slávě Otce v člověčenstvu protiví. Podobně pravil svrchu 14, 30., že kníže světa přemoženo jest 16, 11. Tak, chce říci Pán, i vy přemůžete svět.

Vítězství Páně nad světem skrze smrt a vzkříšení bylo závdavkem, zásluhou a proroctvím, že apoštolé a v nich církev nad nepřátely svými vítězství dojde, což z historie církve a ozvláště z dějů mučnických se jasně vyskytá. *Všecko*, vece 1. Jo. 5, 4. *což se zrodilo z Boha, přemáhá svět; to pak jest vítězství, jenž přemáhá svět, víra naše.* V tom vítězství spolu důvod spoléhá, že v Christu pokoj míti budou.

Takto Pán pořizení svoje učinil. Ale na závět pečeti potřeba bylo, an jižž přecházel k Otci co svrchovaná pascha, a již co oběť před oltářem stál maje Bohu pro lidstvo se vydati. Tu v pocitu velekněžského důstojenství svého koná velekněžskou modlitbu, jenž se vyličuje v k. 17.

Hlava XVII.

Christus Pán prosí Otce, aby Jej oslavil 1—8. a učeníky v pravdě a jednotě zachoval 9—19. Posléze 20—26. prosí, aby veškeré církvi v jednotě s Otcem trvali a slávu věčnou spatřovati propůjčil.

1. Ty věci mluvil Ježíš a pozdvih očí k nebi, řekl: Otče, přišla hodina, oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil Tebe! 2. Jako jsi dal Jemu moc nade všelikou pleť, aby všechněm, kteréž jsi dal Jemu, dal život věčný. 3. To pak jest život věčný, aby znali Tebe samého Boha pravého, a kterého jsi poslal Ježíše Christa. 4. Já jsem Tě oslavil na zemi, dílo dokonat jsem, kteréž jsi mi dal, abych učinil. 5. A nyní, oslav mne Ty Otče u sebe slávou, kterou jsem měl dříve, než svět byl, u Tebe. 6. Vyjevil jsem jméno Tvé lidem, jež jsi dal mně ze světa; Tvoji byli a mně's je dal, a řeč Tvou zachovali. 7. Nyní poznali, že všecko, což jsi dal mně, od Tebe jest. 8. Nebo slova, jež jsi dal mně, dal jsem jim a oni přijali a poznali právě, že jsem od Tebe vyšel a uvěřili, že jsi Ty mne poslal.

Dokonav Pán a domluviv tyto věci, kteréž pro poučení a potěšení učeníků svých v posledních kk. 13—16. přednášel, na prahu samého odchodu, jak druhdy Jákob patriarcha Gen. 49. a Mojžíš veleprorok

Deut. 33. na shromážděné apoštoly a v apoštolech na všechnu církev požehnání s nebe svolává. Modlitba, ve kteréž to Pán činí, jest bez odporu nejvznešenější částka Písma celého, čistý vliv vnitřné vznešenosti Páně, obraz lidské i božské povahy a bytnosti Jeho. Jest to přemilostná trest veškerých věcí Pánem posléze povídaných; jest to památník svrchované pokory Páně, ješto i o to, co mu právem náleží, v synovské oddanosti prosí. Hloub, něžnost, vroucnost a výše modlitby té nevyrovnána a nedostižna jest. Jednak pamatovati musíme, že modlitba ta činěna byla úmyslem, aby apoštolé odtad potěšení, posílení a ukrepení byli.

Některým kritikům zdálo se, že ta vnitřná poklidnost a ten božský pokoj a mír duše Páně a ta o vítězství jistota, kterou v modlitbě té jeví, potýká se s bojem vnitřným, ježž v Gethsemani podstoupil. Ale veškera ta zdánlivost hned zmizí, povážíme-li, že Ježíš netrudil se a nebojoval na hoře olivné pro sebe, nébrž poněvadž veškerí světa hříchové na Něho uvalení byli. Nesl hřích veškereň veškerého světa a mzdou hříchu jest smrt. I musela se mu smrt ta v celé hrůze objeviti a hrůza ta byla náramna, ješto Pán hloub hříchu docela prohlídal, čehož u žádného člověka není. Sv. Jan byl přítomen při tom dolehlivém Páně zkormoucení, ale pomíjí o tom vypravovati, poněvadž před ním tři evangelistové to činili.

Otázku namítají, proč Pán, jinda soukromí se modlívav, tuto před učeníky nahlas a téměř veřejně se modliti hodlal? Činil to předně, že povaha synovská Jej k tomu vedla, aby teď vylil před Otcem city svoje. jichž pro sílu jejich nechtěl soukromí pro-

náseti a tudy s nimi otáletí. Činil to zjevně, aby patrné bylo, že dílo spásy lidské záleží netoliko v duchovním obnovení, nýbrž i v pronášení obnovy té také zevnitř; činil to ale také proto, poněvadž takovým chtěl býti modlitelem, aby i našim v tom učitelem se býti prokázal. (Aug, tr. 104.) Praviv zajiště 16, 33.: *Dobře myslí buďte, srdce naberte*; nyní sám příkladem svým se jeviti jme, že všelikou nádejí v Boha klade, při nastalém nebezpečí k Otci na modlitbě se utíkáje. Zanechal tím, co činiti náleží, když dolehlivosti na nás dorývají; zanechal, co činiti sluší otcům tělesným i duchovním, když se s dítkami rozlučují.

Počíná Jan o tom vypravovati slavně a viděti, že cítil v hloubi duše své mocnost a význam modlitby Páně ve vši rozsáhlosti. Dí: *Ty věci domluvil Ježíš a pozdvihl oči k nebi, řekl: Otče, přišla hodina, oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil tebe.* Dí: *pozdvihl oči k nebi* a tím značí postat Páně, jaká při modlitbě sluší a kterou se vniterné všech mohutností duchovních k Bohu pozdvížení vynořuje. Z toho pozdvížení nejde, že by byl Pán modlitbu tu vně sálu či večerádla pronášel pod širým nebem, ješto dobře i ve světnici modlitel očí vzhůru k nebi pozdvihnouti může jak patrné při sv. Štěpánu Act. 7, 55., jenž očí svých pozdvihl v soudnici před veleradou. *Otče*, vece Pán, Otcem nejprve Boha nazýváje co Syn Jeho jednorozený a jménem tím důvěru svou a svou lásku na jevo dáváje. Nebo což může Otec Synovi odepřítí, neřku-li jednorozenému Synovi, ježž od věčnosti zplodil, a jenž z poslušenství a z lásky k Otci smrti se podrobil? *Přišla hodina.* Přišla, dí a ukazuje, jak Aug. vece, že veškereň čas, když co činil, neb díti se dopustil, od Něho ustanoven byl, jenž bezčasým byl. Slovo *hodina* nejedním způsobem se od vykladatelů bere. Obyčejně vykládají slovo to o smrti a odvolávají se ku kapitole třinácté, kdež hned na začátku to slovo o smrti Páně se bere. Leč tam významu toho vykladatelům půjčiti můžeme, ješto hned se přídavkem určuje *hodina co hodina, aby přešel k Otci.* Ale jiní vykladači rozumějí zde hodinou hodinu oslavy a táhnou se ke slovům Páně 12, 23. kdež praví: *Přišla hodina, aby Syn člověka oslaven byl.* K nim se i my přidáváme rozumějice hodinou dobu oslavy Syna Božího, jak výšeji 12, 28. jsme viděli, že hlas zavzněl s nebe: *Oslavil jsem, a ještě oslavím.*

Ale tu nám nová otázka v cestu nabíhá. V čem záleží oslava Synova? Nezáleží ve smrti, již se Pán rád podrobil pro spasné výsledky její; nebo ve smrti způsobu služebníka se spatřuje Fil. 2, 7. Smrt ovšem pozdvížením slouti může 3, 14. 8, 28. 12, 32.

34., ale sama o sobě oslavou není, leč se přimyslí, že Pán skrze smrt svět spasiv z mrtvých vstáti a na pravici Otce pozdvížen býti zasloužil. Oslavou tudy lépe se slyší vzkřísení Páně, Jeho na nebe vstoupení a o pravici Otcovu zasedení Hebr. 1, 3. Jiným se vidí, že řeč jest o oslavě Christa *na světě* a u lidí, o uznání Ho za Syna Božího a že k oslavě té patří divy, jaké se při smrti Páně daly, vzkřísení Pána, vstoupení Jeho na nebesa, seslání Ducha sv., kázání apoštolů, jich divů činění a národů *na viru* Christovu obracování. Leč obšírný výklad tento přiči se výroku v. 5., kdež o osobě Páně slávě řeč jest. A věci tímto výkladem zahrnuté potahují se raději k oslavě Otcově, Proto užší výklad dříve položený předkuje. Nežádá však Syn oslavy své pro sebe, nýbrž samo to veškero oslavení Synovo směřuje k oslavení Otce. O tom ihned sám Pán praví: *aby Syn tvůj oslavil Tebe.* Viděti, že Syn Boží slávu Otcovu co poslední cíl všeho působení svého považuje a že nežádá slávy, leč aby Otec oslaven býti mohl. Sláva Otcova podmíněna byla slávou Synovou. Nebo oslava Otcova záleží v tom, aby ode všech lidí poznán, ctěn, milován byl, aby království Boží se všude šířilo, Duch sv. aby v útrobach lidských mocně působil, lidstvo vezdy ve mravnosti a svatosti života prospívalo, láska k Bohu a vespólná láska lidí vezdy více rostla, a církev Boží všemi ctnostmi víc a více prokvétala. To ale všechno bylo cílem působení Christova a k tomu apoštoly vyvolil. Veškera sláva Otcova slávou Synovou uspůsobena byla a bývá, a Otec nebývá oslaven, leč skrze Syna, což ve spojení *aby* (oslavil tě Syn) záleží. Oslava závisí vsady od poznání. Nemůže Otec poznán býti, leč skrze Syna 14, 7. Nebyl znám Bůh Otec světn pohanskému, až Syn s nebe sstoupil a oslaven byl. Samým Židům vytýká Pán 8, 55., že Otce neznají. A což teprv říci o mravném životu, jímž Otec oslaven bývá? A Duch svatý, jenž svět obnovil, osvětil a posvětil a tím Otci slávu zjednal, od Syna Božího byl získán. Všecko tedy tomu nasvědčuje, že Otec Synem oslavení dochází.

V tom, že se sláva Synova na Otce odlívá, leží již veškera pohnutka k oslavení Syna od Otce. Pohnutku tu místněji projadruje, an praví: *Jakož jsi jemu dal moc nade vsi pletí, aby všem, co jsi mu dal, dal život věčný.* Slovo *jakož* značí toli, co ješto, jelikož, poněvadž. Ježíš odůvodňuje prosbu svou o oslavení tím, že mu Bůh dal moc svojincům život věčný uštědřiti. Tu moc nemůže on provésti, leč byv oslaven. Slova *jakož jsi mu dal moc*, hledí k slovům: *Oslav Syna svého.* Dálejší slova: *aby všem, co's mu dal, dal život věčný*, hledí k slovům

aby Syn oslavil tebe. Z úradku Božího sláva Otcovi Synem se díti měla. *Dal's mu moc, dí, nade všelikou pletí.* Moc tn obdržel Pán od Otce, ne jelikož Bůh jest, než jelikož jest člověkem a Spasitelem světa. *Všeliká plet,* či všeliké tělo značí veškeré člověčenstvo, a vece *všeliké* zahrnujíc všechny vsady a vezdy národy, žádného nevyjímaje. Viz Mt. 24, 22. Nad tou veškerou pletí obdržel Syn Boží moc tenkrát, když se byl vtělil a spasení lidstva na se přijal. I musela mu dána býti, měl-li Otec oslaven býti; pro rozvinutí a vykonávání moci té musel Syn přijat býti do slávy odvěčité. Sličně klade se slovo *plet* na tomto místě pro vyličení nestateče lidské, ač Jan jinde slova toho o lidech neužívá. Proč Otec dal moc tu Synovi, udává věta účelná: *aby všem, co jsi dal jemu, dal život věčný.* Bůh Otec dal Synovi veškero lidstvo Ž. 2, 8. v dědictví a všem má Syn života věčného propůjčiti. Což Pán se strany své ovšem činí a vněšně i vnitřně působí slovem i milostmi v církvi posluhovanými každému prostředky poskytl, aby spasení svoje opatřiti mohl, tak že kdo zahynou, vlastní vinou zahynou. Vůbec svrchovaný úmysl Boží v poskytu vlády Synovi nad lidstvem byla spása lidí všechněch; ve smyslu užším jsou to ozvláště lidé spásy schopní a chtiví a žádostiví, jež dal a přitáhl Otec k Synu, o čemž viz 6, 34. 37.

V čem ale záleží ten život věčný, jež Syn Boží všem lidem uštěďrovati má? To udává Pán, řka: *Ten pak jest život věčný, aby Tebe znali jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Jesu Christa.* Není věta prvá či předvěta příčinou dověty (aby a t. d.) a není smysl: *tato jest cesta, ten jest prostředek k dojití života věčného, aby znali* a t. d. Nébrž dověta udává, v čem život věčný záleží. Záleží a shledává se život věčný ve znání Otce, co jediného, pravého Boha, a ve znání toho, jehož pro spásu na svět poslal, Syna Jesu Christa. Dí: *aby znali,* spojkou *aby* znače, že znání Otce a Syna teprv povšechně se uskutečniti má. Dí, *aby znali* v času přítomném, *γνωσκει* a nedí: aby poznali, *γινωσκει*, poněvadž poznání to nekonečného vývoje schopno jest a v ustavičném vzrostu onoho poznávání blaženost nekonečná záleží. Poznáním miní poznání pravdivé, 1. Cor. 8, 2. hluboké a živé, kteréž v sobě víru, lásku, neúhonnost a svatost se strany lidské, a se strany Boží milování od Boha obnáší. Takové živé a ve skutečích zřejmé poznání jest podmínka a výminka, základ, zárod a počátek života věčného. A již v starém Zákoně Sap. 15, 3. čteme: *Znáti Tebe, Bože, jest svrchovaná spravedlnost.* V takovém poznávání Boha spojeném s milováním Ho, se zalibováním si v Ném a

s ustavičným Jemu se odevzdáváním, a v poslušnosti a pokloně neustále Jemu prokazované záleží veškeren blahý život tu na zemi začínavě, v nebesích dokonale. V tom smyslu může říci se, že blahoslavenství záleží ve spatřování Boha ovšem spojeném s milováním nejvroucnějším, jak když chof dle velepisně 1, 15. 2, 9. 4, 10—16. v choti se zablídá a v pohledání na ni jakoby zachází. Slovy *jediného pravdivého Boha* odrazí všeliké modly, od nichž lidstvo nyní odstoupiti a k Bohu svému přivínouti se mělo. Slovo *pravdivý*, *ἀληθινός*, značí, jak na hoře 1, 9. zmíněno, povahu tu, již něco ideí své docela odpovídá a ji dokona vyplňuje; tuto tedy: jenž právě a jelikož jinak býti nemůž, jedině Bůh jest.

Ale Bůh pravý nemůže poznán býti bez poznání Syna Božího 14, 7., an v Synu Otec jest 10, 38. Tedy přidává Pán také o poznání Syna Božího, an vece: *a aby poznávali Jesu Christa, jehož jsi ty poslal.* Dojití života věčného se tu závislým býti praví netoliko od poznání Otce, než také od poznání Syna, z čehož jednobytnost Otce i Syna plyne; váha spoléhá na spojce *a*. Slova ta památna jsou pro spor, jenž se za dřevních časů v církvi o smyslu jich vedl. Ariáni a po nich nověji Sociniáni ozvláštní záštitu bludu svého v nich nacházeli, an prý tu jedině otec Bohem pravým se nazývá a tudy Christus božství se odsuzuje, považován jsa jen co poslanec Boží. Pouštíme my, že *tu jasně* o božství Christově se nepraví; ale z toho nenásleduje, že by slova ta božství Otci jen připisovala s vyloučením Syna. Nebo hned v. 5. mluví o slávě, již měl Christus u Otce před ustanovením světa, a tedy nemůže o božství Otcově vylučující Syna mluvit; vylučuje modly toliko, nevšak Syna, a stanoví nedílnou jednotu absolutné bytosti božské. O Christu místo naše sice především co o prostředníku, spasiteli a poslanci Otcově mluví, ale nevylučující jiných přísudků Synu náležitých. Někteří z Otců v palčivé pátce proti Ariánům větu našeho verše přesmykem takto pořádali: *aby znali tebe a Jesu Christa, jehož jsi poslal, jediného Boha;* avšak toho zhoľa libovolného s textem nakládání nelze přijíti, aniž ho potřebí, an poznání Syna na rovno se klade s poznáním Otce, a odvislost poznání Otce od poznání Syna toliko v jednobytnosti základ svůj míti může. Žádný Mojžiš, žádný prorok nemohl tak mluvit a sebe tak s Bohem v jednu řadu klásti; to mohl ten, kdo o sobě pravil: kdo mne vidí, vidí Otce 14, 9. Mluví v třetí osobě, ješto toho předmětná povaha vymáhala. Poslední slova *Jesu Christa* mohou se bráti dvojité. Buď *Christus* slovo se béte co jméno

vlastní: *Ježíše Christa*, buď Christus se bere co jméno obecné a obecný přísudek *Ježíše* co Christa či Messiáše. Leč obyčejný a jedině pravý náhled jest, že slovo Christus se co jméno vlastní bere. Takovému mluvení v církvi apoštolské Act. 2, 38. zavládnouti mohlo jenom proto, poněvadž sám Pán ho užil. Z toho pak, že v poznání Otce a Jesu Christa život záleží, jde, že veškera snaha naše k dokonalému poznání tomu směřovati má. Neblah, kdo to opouští. O svatém Duchu nedokládá, ješto o Ném v předešlých místech nejednou mluvil a jenom vytknouti zamyslel, v čem jádro víry křesťanské v protivě proti pohanství a zarytému Židovství záleží. Aníž také Pán o celém symbolu se rozprostranovati mnil, nébrž jenom to položití chtěl, čeho nejpředněj k vytknutí rázu víry křesťanské potřebí. Na tom všechno záleží, aby v jednoho Boha a v Jesu Christa věřili. Kdo to přijímá, ten veškerou nauku Christovu a ovšem také nauku o Duchu sv. za pravdu ujme.

Přednesl Ježíš prosbu o své oslavení a důvod toho uvedl, že od té oslavy Jeho závisí sláva Otcova a spása lidská. I opětuje touž prosbu a novým důvodem ji podpírá. Ukazuje, že oslavení Jeho již dokona může před se jíti, ješto vykonány jsou veškery podmínky a přípravy k němu potřebné, a že žádost Jeho o to své oslavení není neslušná a nezasloužena. Dí: *Já jsem Tě oslavil na zemi, dílo jsem dokonal, kteréž jsi mi dal, abych učinil. A nyní oslav mne Ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl dříve, než svět byl, u Tebe.* Pravi: *Já jsem Tebe oslavil na zemi*, t. j. mezi lidmi, za svého na zemi putování; pokud toho lidé schopni byli. Kterak oslavil, udává slovy: *Dílo jsem dokonal, jež jsi dal mně.* Slova ta bezsporně se váží k předešlému, což řeči zvláštní důraz dává. Viděti, že člověk nejlépe oslavuje Boha, když pilen jest věcí stavu svého. Dokonáním díla sobě od Otce uloženého Christus oslavil Otce. Jest to dílo spásy lidské, jež zahrnuje v sobě všeliká spásy naší přisluhování, kázání, divů činění, smrt i vzkříšení Páně; tím vším byl zajisté oslaven Otec. Dí: *oslavil jsem*, ač ještě dílo to spásy vykonáno nebylo, poněvadž se již vykonati mělo; tudy se nepotýkají věty, *aby oslavil* v. 1. přístě a *oslavil jsem* v. 4. Dílo spásy lidstva bylo dílo oslavy Otce, ale Syn v tom díle zmařil se Filip. 2, 7. A tudy poslušností svou neobmezenou a smrtí svou co věčným oslavu otcovy sloupem a věstídem zasloužil oslavy svojí u Otce. Proto vece dále: *Anytí oslav mne Ty, Otče, u Tebe oslavou, kterou jsem měl u Tebe, nežli svět byl.* Sličně na sebe dopadají slova: *Já, Tebe, a slova mne, Ty* a vyniká z nich myšlénka

odplaty. Spojka *a* značí tuto očividně toli co *tedy*: poněvadž jsem oslavil Tebe, tedy oslav mne. Nyni, vece, *nyni* na konci působení mého, an jižž dokonáno bude dílo spásy; znamená čas budoucí slávy oproti době ponížení svého. Oslaven býti žádá u Otce, u *Tebe samého*, která slova stojí naproti slovům *na zemi* verše předešlého a značí toli, co: na nebesích a nadesýlají slávu nadpřirodnu, jenž ve příúčastnění božské moci záleží. Což ještě jasněji označuje slovy: *Oslav mne slávou, kterou jsem měl u Tebe dříve, než svět byl.* Slávu měl odvěčně co Bůh stejnou s Otcem; tuto žádá aby sláva ta i na člověčenství Jeho se odlila, a aby co Bůh-člověk o pravici trůnu Otcova Hebr. 1, 3. Fil. 2, 9. zasednouti mohl; v čemž se vlada nad světem a oslavení Jeho po světě zahrnuje. Za Páně světem putování neuzřeli lidé předvěké slávy Páně, ješto se byl jí Pán na ten čas vzdal, a zde chodil ve stavu úpravné či kenósy; perla slávy Jeho ve skořápce člověčenství Jeho se ukryla. Nyni slušelo, aby sláva Jeho se mu vrátila a člověčenství Jeho udělena byla, aby tak na bíledni bylo, že Otec obět Jeho přijal a aby vítězně oslavení Otcovo provedl. Nyni měla skrze smrt skořápka rozražena býti a perla slávy Páně měla vyniknout na vše strany vniternou září a jasnost vybleskovati.

Již pak Pán působ, jímž dosud oslavil Otce, udává, an dí: *Vyjevili jsem jméno Tvé lidem, které jsi mně dal ze světa.* Ličí působení své mezi lidmi a dokazuje, že dílo své dokonal. V řeckém textě stojí slovo *Tvé* *soũ* napřed pro větší důraz. Jméno značí bytnost, a zjevití jméno Boží jest vyjeviti, oznámiti a hlásati, jakým Bůh jest, všemoudrost, vševědouce, všedobrotu, všesvatost a všespravedlnost Jeho zvěstovati. Učeníci Páně jméno Boží, t. j. podstatu Jeho poněkud znali, Židé jsouce; ale nejeden předsudek jim vadil, jenž odstraněn býti musel, a oni také tajemství spásy lidské s tíží pochopovali. Pán po tři léta je vyučoval a otevřel jim veškery skryše a skrytosti rady Boží, jež nápotom Duch sv. jim vysvětlovati měl. V Žalmu 21, 23. se o Messiáši předpovídá v osobě samého Messiáše: *Já zvěstovati budu jméno Tvé bratrům svým.* Dotýká jen zvěstování jména Božího, poněvadž výšeji verš 3. v poznání Jeho život záležeti pravil. Zvěstování či zjevení to, jak výše poznání, šřeji tuto se bere, nebo celý život a celé působení Páně Otce zvěstovalo a vyjevovalo.

Vyjevili věci ty *těm, jež jsi mi dal ze světa*, vece Pán. Tak čestně nazývá apoštolu svoje. Dal je Christovi Otec *ze světa*, či od světa, t. j. od lidí bludem zarytých,

nevěrou zatvrdlých a v nepravosti zatonulých je odmísiv 15, 19., vazbami milosti své je ke Christu přivínuv a přitáhnuv (6, 44.) a takto je za učeníky a rozšiřovatele oslavy svojí ustanoviv. Dal pak je Otec Synovi ne snad na krátkou službu, nébrž za majetnost a vlastnictví. *Tvoji byli, a dal jsi je mně.* Tvoji byli, vece, a nemíní tu, že patřili Otcí, jak tvorové veškeri Jemu patří, nébrž že je Bůh věčným předzřízením a úradkem za svoje vyvolil. Aby ale Oteovými býti mohli a aby úradek onen Boží se uskutečnil, dal je Otec Christovi, působě v útrobě jejich, aby v Něho uvěřili a celým srdcem k Němu přilnuli. Výšeji 15, 19. pravil Pán: *Já jsem vás vyvolil.* Tu praví, že Bůh mu je dal. Nebylby je dal Otec Jemu, kdyby je nebyl vyvolil, dí sv. Augustin. Jsme tedy Christovi. Po právu Jemu patříme, ješto nás Jemu Otec dal, a On si nás ještě na kříži drazé koupil, nás obrodil, posvětil a vypěstoval. Jak vzáčen jest člověk, že věčný Bůh jej darem jednoroznému Synu dává a Syn netoliko dar přijímá, ale dar ten nad vlastní život výšeji cení! Ještě dokládá o hodnotě jich, an dí: *slovo Tvé zachovali*, tak s milostí Boží spolupůsobice. Dí: *slovo Tvé*, kladá, že Jeho vlastní náuka byla naukou Otcovou. Hodlaje níže verš 9. za ně prositi, nyní po prosbě za sebe uvádí důvody, pro které by jich Otec ostrahou svou opatrovati a prosby Synovy za ně vyslyšeti měl: nejprvé a) pro jich předzřízení, b) pro jich ku Christovi příúčastnění, c) pro jich povolnost a poslušnost a s milostí Boží spolupůsobení. Spasitedlný to byl výsledek, jehož Ježíš s učeníky došel a nemalá chvála to byla pro apoštoly, že mohl v modlitbě své k Otcí osvědčiti, že apoštolé slovo Otcovo zachovali. *Zachovávaní* to slov Božích nebylo nějak jalovo a neúrodné, nébrž mocně v nich působilo a ten byl úspěch a ten výsledek mého jich pěstování, že, jak vece Pán dále, *nyní poznali, že všechno, co's Ty Otče dal mně, od Tebe jest.* Praví *nyní poznali*, ač poznání jejich ještě nedokonalo bylo, poněvadž co símě v jejich srdce položeno byvši dolů i vzhůru, u výši a hloubi se rozprostranovati počalo. *Poznali*, dí, že to, co's mi dal, od Tebe jest. Nerozumí věcmi těmi sobě od Otce danými božství, jež z Otce odvěčně čerpá, nébrž nauku a divy a slovem veškero působení své pro spásu lidskou. O tom všem nyní přesvědčení nabyli oni, že to od Boha má Pán, že nauka Páně jest nauka Otcova 7, 16. a dívové Páně jsou skutky Otcovy 5, 36.

Ale jakou cestou došli poznání toho? Ježíš udává toho cestu dvojí, jednu se strany své, druhou se strany apoštolů samých. O prvním praví Pán: *poněvadž jsem slova, jež jsi Ty mně dal, já dal jim.* Slova tu

odpovídají *věcem* v předešlém verši a značí nauku Páně, kterou jim dal Pán co věčný sklad a poklad, ježby zachovávali co věčný pramen a věčné svěží zídlo veškerého vědomí církve. Ovšem také skutkové a zázračkové Páně sebou nauku obnášejí; ale tu nejpředněji Pán k vlastitě náuce prohlídá.

Ale na pouhém ode Pána dání nauky nezavisla spása, nébrž za druhé se strany učnů přistoupila dobrá vůle, o níž dí: *A oni přijali slova* a nauka ta rozkládajíc se v nich učinila, že poznali, vece Pán, že jsem od Tebe vyšel a uvěřili, že jsi mne poslal. Viz o vyjití 16, 27. 28. a o poselství spolu s vyjitím 8, 42. *Poznati*, jak napřed praví, a *věřiti*, jak na to kladě, nerůzní se, leč liší se stupněm nějakým. Poznání jejich šlo z víry a víra jim dala poznati, že skutečně Christus Synem jest Božím. *Poznati*, ješto důvodům nepochybným povolili; *uvěřili*, ješto, co jim ještě bylo temno a nejasno, ujali a rozum v službu Christovu pojali 2. Cor. 10, 5.

Důvody ty, prosby Otec prosbu Jeho za učeníky vyslyšeti měl, předeslav, nyní prosbu samu vylévá.

9. Já za ně prosím; ne za svět prosím, nébrž za ty, kteréž jsi dal Mně, poněvadž Tvoji jsou. 10. A Mé věci veškery Tvoje jsou a Tvé Moje jsou a oslaven jsem v nich. 11. A již nejsem na světě a oni na světě jsou a Já k Tobě jdu. Otče svatý, zachovej je ve jménu svém, kteréž jsi dal Mně, aby byli jedno, jak i my. 12. Když jsem byl s nimi, Já zachovával jsem je ve jménu Tvém. Kteréž jsi dal Mně, ostráhl jsem a žádný z nich nezahynul, leč syn záhuby, aby se písmo naplnilo. 13. Nyní ale k Tobě jdu a to mluvím na světě, aby měli radost Mou úplnou v sobě. 14. Já jsem dal jim řeč Tvoji a svět nenáviděl jich, poněvadž nejsou ze světa, jakož ani Já nejsem ze světa. 15. Neprosím, abys vzal je ze světa, nébrž abys zachoval je od zlého. 16. Ze světa nejsou, jakož ani Já nejsem ze světa. 17. Posvětiž je v pravdě; řeč Tvá pravda jest. 18. Jakož jsi Ty mne poslal na svět, i Já jsem poslal jich do světa. 19. A za ně Já posvěcuji sebe, aby byli i oni posvěceni v pravdě.

Víra a oddanost, jež Pán chválil při apoštolech ve předešlých verších, protřely

dráhn té, jež na ně vylévá nyní, prosbě, která do verše 19. se rozprostírá. *Já za ně prosím*, praví, *ne za svět prosím, nébrž za ty, jež jsi mi dal, poněvadž Tvoji jsou*. Za učeníky své se modlí, poněvadž je vyvolil, aby dílo Jeho v člověčenstvu provedli, k čemuž jim s hůry pomoci nevyhnutelně potřeba bylo. Co dále hned přitáčí Pán: *ne za svět prosím*, to nejedné myslí nápadno, ano s urážkou bylo, a nejedni nehned příčinu takového Páně počínání pochopující s pravým smyslem se minuli. Někteří výkladatelé totiž slova: *ne za svět prosím*, brali v ten smysl, že se jimi jen povaha učeníků vytýká. Jakoby pravil: prosím za ně, jenž nejsou svět, jenž nemají světské povahy a nepatří do počtu lidí zlých, zvrhlých, dobroty Boží nehodných, nébrž jenž jsou Boží, věrice a řeč Páně zachovávající. Tím výkladem doufají vyhnouti otázce, proč Christus se nemodlí *za svět*. Leč výklad ten jest hledaný a nucený. Pán *světem* rozumí lidi nekolné a Jemu nepodrobené, kteří se spásy v Christu zdráhají a vnímavost pro věci nebeské vlastní svou vinou ztratili; ač ovšem při tom na myslí má, že povaha učeníků jest odchodna od světa, a že pro tu odchodnost povahy jejich Otec prosbu Jeho za ně tím spíše má vyslyšeti. Svět ten, jak 14, 17. pravil, nemůže Ducha pravdy přijíti. Jan v listu svém 1. Joan. 5, 16. mluví o *hříchu k smrti*, a *za ten*, vece, *nepravím vám, abyste se modlili*. Pán v této velekněžské modlitbě své neprosí za svět, a od této prosby svět vylučuje právě proto, že se za církev modlí jenom, za ty, jež mu dal a dá Otec, jenž v Něho uvěřili, aneb — jak dále verš 20. — v Něho uvěří. Nemohl Pán tou měrou za svět prositi, jakou nyní prosil za učeníky, an se modlí za lidi s ním úzce spojené, svět ale se Ho cizil a se Mu protivil. Obsah sám prosby Páně za učeníky vylité jeví, že svět musel vyloučen býti od této prosby; nebo za učeníky modlí se, aby v tom, čím jsou, *zachováni byli*, aby zachováni byli v dobré povaze, víře a lásce své ku Christu, což na svět nemohlo připadati; za svět se níže ve verši 20. modlí, aby se vzdal zarytosti své a aby *stal* se tím, co apoštolé jsou. Není tu žádného místa pro náuku o nepředzřítí k spáse, aniž Pán od lásky svojí a od milostí svých skrze smrt zasloužených některého člověka vylučuje, an Bůh chce 1. Tim. 2, 4., aby všichni lidé spaseni byli, an Pán všem lidem evangelium od apoštolů kázati poručil Mat. 28, 19., an Bůh za všechny Syna svého poslal Jo. 3, 16., an Christus za všechny umřel 2. Cor. 5, 14., an na kříži za vrahy své se modlil a za nepřátely modliti se velel. Mat. 5, 44. Svatý Augustin M. B. 21, 24. praví, kdyby církev

jistotu měla a věděla o některých, že z předuložení Božího půjdou do ohně věčného, nemodlila by se za ně, jak ani za dábla se nemodlí. Nemají ale o nikom toho jistotu, modlí se za všechny nepřátely své v tom těle postavené, ač za všechny vyslyšána nebývají. Bývá jenom za ty vyslyšána, kteří ačkoli církvi odporujíce vyvoleni jsou předce k tomu, aby za ně byla vyslyšána a oni se stali syny církve.

Veliký důvod, aby Otec modlitbu Jeho za apoštoly vyslyšel, záleží v přivlastnění jich Christovi od samého Otce. Dí: *Za ty, jež jsi mi dal, poněvadž Tvoji jsou*. Otec tedy, zachovaje učeníky v Christu, zachová v nich své vlastnictví. Otec je sice dal Synovi za majetnost, ale tím nepřestali majetkem Otcovým býti, což Pán vyvodí odtad, že mezi Otcem a Synem obecnství a vzájemnost majetností veškerých bytuje. *A všechno mé Tvým jest a Tvé mojím*, vece Pán; bíledně spojka *a* tuto za spojku příčinnou odbývá a značí toli co *nebo*. Od konkrétných poměrů se Pán rozprostírá ku všeobecné ideí obecnosti a společnosti všeho majetku s Otcem. Společno jest Synu s Otcem dílo, společen účel, společní prostředkové, společna moc, společna pravda a milost, a nikdo z nich nepůsobí odloučeně od druhého, nébrž Christus v Otci a Otec v Synu působí. Dí: *co mé, jest Tvé a co Tvé, jest mé*. Nebyloby mnoho říci, co mé jest, jest Tvoje; to zajisté o člověku každém platí, že veškerá dobra jeho od Boha jsou. V tom ale jest výsost svrchovaná, že říci mohl: *V všechno, co Tvé jest, jest moje*. O spoluvládě a spolupoci Páně s Otcem Pán dříve 16, 15. se vyjádřil.

Nový důvod pro vyslyšení prosby za ně vede Pán z jich hodností a zásluhy o Syna, totiž o Něho samého. Dí: *A oslaven jsem v nich*. V nich oslaven jsem, vece, a předložkou *ve* vytýká, že oslavení Jeho v nich, v osobách jejich a v působení jejich spoléhá a spočívá. Oslavení Christa počalo v apoštolech přivnutím se k Němu, vírou v Něho, následováním Ho, láskou jejich k Němu a obnovením života jejich. Dále mělo pak vedeno býti po seslání Ducha sv., když Pána všemu světu ohlašovali, Synem Božím Otci spolupodstatným Jej býti ukazovali, a v člověčenstvo znovuzrození Christem zjednané uvedli. Kdo zajisté v Christa věří a svatě žije, dokazuje, že Christus mocen jest, an ty ctností v nich provádí; an naopak, kdo v Něho nevěří, ovšem veškeru slávu Jeho zatemnují a přitlumují. Mluví v perfektu *oslaven jsem byl* v nich prolépsou či předujatkem, jak jsme to již výše pozorovali. Ovšem pak sláva ta Synova z apoštolů vzatá se na Otce odlívá, jak dí Pán 15, 8., že tím se

oslavuje Otec, když apoštolé mnoho plodů spásy donesou. Oslavení to na zemi stojí oproti oslavě Jeho u Otce v nebesích, o čemž výše v. 1. a 5.

Ale apoštolé také potřebni budou ochrany Otcovy, o kterou Pán tu ve své modlitbě žádá, poněvadž Kristus, jenž je dosavad jak otec dítky opatroval, nyní ze světa odcházeje opustiti je musí. A ten ještě důvod Pán dále předesílá, nápotom prosbu vyjádřiti hodlaje. Vece: *A již nejsem na světě a oni jsou na světě a já jdu k Tobě. Nejsem, dí, an již již u smrt šel; ale oni zůstanou na světě, zůstanou všem dolehlivostem, nesnázem, vši nenávisti a všemu pronásledování nepřátelů, a neujmeš-li se jich, stane se jim co beránkům mezi vlky. A nyní již klade samu tu prosbu řka: Otče svatý, zachovej je ve jménu Tvém, kteréž jsi mně dal, aby jedno byli, jak i my.* O svatosti nejprv zminuje (níže 25. o spravedlnosti) tak jak v otcenáší učí nejprve modliti se o *posvěcení jména* Božího, nápotom k jiným potřebám přecházeje. Tak i my tu vlastnost Boží na modlitbách svých vzývati máme, jenž se vztahuje ku potřebám našim. Dí *svatý*, ješto proti nákaze světa ve svatosti, neúhonnosti a boholibosti zachovati je potřebí především jest, mají-li v jednotě víry a lásky potrvávati. Svatý Bůh, zachovaje učeníky ve svatosti, sobě samému takorba slouží. Dí: *zachovej je ve jménu Tvém*, v poznání a vyznávání jména Tvého, t. j. Tebe samého, aby Tebe všudy hlásali nebezpečí nedbajíce, aniž od lásky Tvé odstoupali. O jménu viz v. 6. Ve předložka značící obor, v němž ostříhání byti mají. Méně vhodné jiní vykládají: zachovej je svou mocí; jméno zajisté i tu bytnost znamená, jak v. 6. Co následuje: *Kteréž jsi mi dal*, může se buď k učeníkům, buď ke jménu Božímu potahovati podlé dvojího řeckého čtení, *oús* jednoho a *ō* druhého. Dle prvního čtení, jehož vulgáta se drží, Pán vede důvod týž, jak prvěji od toho, že jsou učeníci majetstvím Jeho Jemu od Otce daným a že je zachovaje sám své majetství v jednotě zachová. Ale převládá čtení *ō*, a tudý slovo *kteréž* musí se táhnouti ke jménu; *kteréž jméno jsi mně dal*. A tu se rozcházejí výkladové. Jedni vysvětlují: jehož ohlašování jsi mně poručil, jak svrchu 12, 49. Pán praví, že mu dal příkaz Otec, co mluvíti má. Jiní lépe slovem *jméno* slyší slávu, moc a vládu Christovi danou a praví smysl byti: Zachovej je v uznání mne za Syna Božího, ve spojení se mnou, v jednotě se mnou. Čtení *ō* přitahem se běře m. *ō*. Dotýkáme ještě také, že jsou, kteří slovo *ō* za instrumentál berouce, praví, že tu jest o jménu řeč jako o vazbě, kterou apoštoly Bůh k Synu Božímu poutá a spojuje, a pře-

kládají: kterýmž, jménem svým, jsi mně je dal. Leč výklad ten svévolně si vede a ze všech výkladů nejlépeji ten přiléhá, jenž čelí k zachování učeníků ve spojení se Synem Božím, v jednotě s ním, jak hned o tom Pán dokládá, řka: *aby jedno byli jako i my*.

Ale jakou jednotu míní Pán slovy oněmi: *aby jedno byli jako i my*? Patrně, že jednotu mezi Otcem a Synem za vzor klade pro tu jednotu, která má se mezi učeníky nalézati. A tu se chopili slov těch Ariáni a dovoditi chtěli z něho, že Christus *toliko mravnou shodou vůle* svojí jedno jest s Otcem, an prý patrně, že o svornosti vůle a myslí učeníků jedná. Avšak sv. Ambrož vývodku tomu odpíral a pravil, že, ješto učeníci jež jedno byti Pán od Otce prosí, tétěž a jedné byli mezi sebou přirozenosti, ovšem i Syn s Otcem stejné bytnosti byti se předpokládá. Chce Pán, aby apoštolé shodni byli v duchu, v myslí, ve vůli a tak jednotu Otce i Syna nápodobili, jenž netoliko v bytnosti, nébř i v myšlení a chtění se nalézají; viz níže v. 21. Jednota měla vezdy panovati mezi Bohem a lidstvem. Přetržena byla jednota ona hříchem; ale Syn Boží přišel, aby ji obnovil. A ta jednota přede všemi v apoštolech a představených církve co obraz jednoty Otcovy a Synovy se má obrazovati. Jednoty té dojdou oni, když mírem Božím, Fil. 4, 7. s Christem a skrze Něho s Otcem spojení budou. Mysticky obracují slova ta na sjednocení duše s Christem ve svatosvatosti.

Dokud Pán na světě byl, nebylo té zvláštní ostrahy Otcovy pro učeníky potřebí, poněvadž on jich ochránce m byl. *Když jsem byl s nimi*, dí Pán, *já zachoval jsem je ve jménu Tvém*, ve vyznávání jména Tvého, Tvé mocnosti a svatosti, a v zachovávání Tvých příkazů, nebezpečenství od nich odvarujíc, srdce jejich posvěcujíc, v náuce Boží je pevněji a hlouběji ustavujíc. S láskou a žalostí Pán při úspěchách opatrování svého mešká, dále pravě: *Kteréž jsi mně dal, ochránil jsem a nikdo z nich nezahynul, leč syn záhuby*. Chráněním a ostříháním děje se zachování; pod ochranu a záštitu mu dáni učeníci a zachoval je. Řecký text opět čte *ō* a slovece to táhne ke slovu *jméno Tvé*, jak jsme to výšeji viděli; tak že smysl jest: *zachovával jsem je ve jménu Tvém, kteréž či co jsi mi dal; ochránil jsem a t. d.* Není smysl, že Bůh dal jméno své Christu, aby je apoštolům ohlásil, a že proto má Bůh je ve jménu tom zachovati, aby jedno byli jednotou víry ve jména tom složené. Smysl jest: *kteréž jméno, t. j. kterou slávu jsi mi dal, kterouž bytnost jsi mi dal. Zachovej je v uznávání velebnosti a slávy mojích*. Leč o tom maličko výšeji praveno. Připomíná na modlitbě své *syna záhuby*. Pro bolest nejmenuje

jména jeho. *Synem* v písmě vniterná blízkost a spojenost, Mt. 8, 12, 13, 38. a nějaké určení a náležitost nějaká se vytýká. *Syn záhuby* jest člověk k záhubě náležitý a k ní vyznačený, jenž vinou svou zahynul, t. j. Jidáš, jenž předvídan, že pro nevěru a pro zrádu svou zahyne. Výrazu *syn záhuby* užil sv. Pavel o antichristu 2. Thess. 2, 3. Jidáš byl předchůdcem jeho; co Jidáš provedl na Christu osobněm, to provede antichrist na církvi. Synovi záhuby blízko jest rčení syn pekla u sv. Matouše 23, 15.

Mluví Pán o budoucím opatrování apoštolů skrze Otce, ne žeby za Jeho pobytí na zemi Otec byl apoštolů neopatroval aneb že by nyní on sám odcházej ze světa zhola opatrovati je přestával, nébrž poněvadž on sám nyní tělesně a vidomé jich opatrovati nemůže, tedy je tím více opatrování Otcovu poroučí. A ohlašujese v tom, že co na Ném bylo, všecko učinil, aby všem spásu sjednal, a někdo-li zahyne, vinou vlastní zahyne. S bolestí to pravil Pán, a jenom to mohlo umírniti tu bolest, že i tato nepravost zrádcova předvídána ano předobrazena byla, a že skrze ni dílo spásy nebylo porušeno, nébrž právě vykonáno. Dí Pán: *aby se naplnilo písmo*; na dvojím místě toho dotýká písmo, v Žalmu čtyřicátém Ž. 40, 10., kdež předpovídá, že ten, jenž s Christem jí, zradí Ho a v Žalmu stoosmém Ž. 108, 8., kdež se zahynutí zrádce Christova předpovídá. Ješto místo toto poslední také sv. Petr Act. 1, 20. o Jidášovu zahynutí slyší, ovšem za to míti musíme, že totéž místo i Pánu tanulo na mysli. Mohl Jidáš i po zradě do sebe jíti a pokání činiti a tudy zátratě vyhnouti; písmo nebylo příčinou zahynutí jeho, nébrž předvídaná zlost jeho příčinu zavdala prorocství tomu v písmě, a on hříchu se odav proti vlastnímu úmyslu písmo naplnil.

Ze svého na zemi pobytu Pán apoštolů chránil; ale nyní vece: *Jdu k Tobě a proto mluvím to*. Proto rozprostírám modlitbu svou za ně ještě na světě mezi nimi bytující, *aby, vece, účel opatrování Otcova udávaje, aby radost mou úplnou měli v sobě*. Mluví o radosti své a o pocítění jí od apoštolů v též smyslu, v němž výšeji pravil 15, 11, želaje, *aby Jeho radost* v apoštolech se doplnila. Nemíni jenom radost svou z předvídaného vítězství nad světem, hříchem a ďáblem, nébrž veškeru radost srdce svého žádá na apoštoly dle jich chopnosti a jímavosti přenést, tedy také radost nad věrností a laskou apoštolů a radost z jednoty s Otcem zahrnuje. A tu radost chce Pán na apoštoly v úplnosti a dovršenosti přenést, aby totiž nejsvrchovaněji jí zakoušeli a nejužěji s Otcem sjednání a sjednocení byli. Jednota s Otcem jest účel veškerého člověčenstva a záměr

všelikého působení Christova, a jest spolu i nejvýtečnější stupeň všeliké radosti a blaženosti, která sice teprv na onom světě svrchovanosti dochází, k níž ale již tuto dostihati přijde.

Od Otce se přelívala radost na apoštoly; ale opak toho se jim dalo od světa. A o tom vece: *Dal jsem jim slovo Tvé, ale svět jich nenáviděl*. Nenávist světa jest pravá dvorská barva, kterou křesťan na zemi nosí. Mudrcově za prvních let církve křesťanům nepřátelů pokolení lidského nadávali. Jimž ale Tertullián odpověděl, že velmi mylně a nepravě soudí; nemohou křesťané nikoho nenáviděti, jimž přikázáno i nepřátely milovati. *Slovem* značí Pán učení své, jež hlásal a jim ku hlásání po celém světě odevzdal. Byla nauka ta ovšem i Jeho 7, 16., ale připisuje ji Otcovi, aby větší váhu přičinil důvodu svému, jakoby řekl: O Tvou běží, o Tvou se jedná, pro věc Tvou oni toli podstupují a tudy též opatrování tvého zasluhují. Příčina ale, že jich svět nenávidí, jest, *že ze světa nejsou*, že povahy jeho nemají, že s ním na shodě nejsou. O nebytí apoštolů ze světa výše 15, 18. 19. jedná Pán, a co tuto přidává: *jakož ani já ze světa nejsem*, dovodě, že jim v tom za příklad sloužil a že v povahu Jeho se oblekli, to podobně výše 8, 23. pravil. Sv. Pavel o sobě pravil, že svět jemu ukřižován jest a on světu Gal. 6, 14. Blažen kněz, jenž o sobě tak říci může. Může to říci ten, kdo má stejné s Christem záměry a směry a kdo zájmy Christovy sobě tak osobil, že v jistém mravném smyslu může říci ku Christu: *Všecko, co Tvé jest, mé jest*. Což chtějí říci slova Páně: *jako já nejsem ze světa*, leč že má člověk světa nenáviděti, válku vésti se zlořádostmi svými a ke všem dolehlivostem přihotoven býti?

Mohli se apoštolé modlitbě Páně přítomni jsouce domýšleti ze slov v ní přednesených, že jim brzo ze světa toho sejíti přijde. Oni ale byli ustanoveni, aby slovo Páně hlásali a smíření Boha s lidstvem od Christa vykonaného všechny lidi příúčastnovali; a tudy tím více nyní při odchodu Páně jich pro svět potřebí bylo. Proto se modlí Pán: *Neprosím, abys je vzal ze světa*. Ale mělo-li království Boží jimi rozšířeno, rozmnoženo a upevněno býti, bylo pro ně potřebí, aby jim Otec nedával v těch, jenž jim nastávají, nebezpečností zahynouti, nébrž aby je, jak se modlí Pán dále, *zachoval od zlého*. Slova: *abys jich nevzal ze světa*, zápornou, slova: *abys je chránil zlého*, kladnou stránku záštity vytýkají. *Zlým* jedni rozumějí ďábla a všeliký čin jeho, nástrahy jeho a jeho osidla, jimiž kníže světa toho hleděl úkol apoštolů zničiti, a mysl jejich samu podlomiti a podvrátiti. Jiní ale slovo to věcně

berou a rozumějí zpřímá rozličné svízely, útrapy a zvláště hříchy, Obojí výklad na jedno vychází; dopadnějším ale jest, jenž slovo *zlo* věčné běře. *Svět ve zlu postaven jest*, vece sv. Jan 1. Jo. 5, 19. Zlo to dvojím útokem na apoštoly doráželo. Ale měli oni vytrvati ve všech strastech, ažby vyřídili, k čemu je Pán ustanovil. Podobně Pavel dí, že on by sice raději se rozloučil s tělem a spojil se s Christem, ale že *v těle zůstati*, vece, *potřebi jest pro vás* Fil. 1, 24. A sv. Martin se modlil: *Pane, jsem-li ještě potřeben lidu Tvému, neštitím se práce.*

Ještě udává důvod, pročby jich Otec přede zlým chrániti měl: *Ze světa nejsou, jakož ani Já ze světa nejsem.* Opétuje, co byl výše ve verši 14. pravil; avšak tam slova ta dávala příčinu, proč svět apoštolů nenávidí, tuto ale se jimi udává příčina, proč by je Otec měl zachovávat; poněvadž totiž oni světu výhost davše docela ku Christu a k Otci přilnuli. Pravě: *jakož ani Já nejsem ze světa*, nestaví sebe na roveň s učeníky, jakoby oni s Ním na stejném stupni od světskosti stáli, nébrž že měli brzo ozbrojeni býti a oblečeni v život nový skrze Ducha sv. a povahu Christovu víc a více pronášeti. Srov. Mat. 5, 48.

Posud se Pán ve své modlitbě nesl více záporně prose, aby Bůh apoštoly ostříhal zlého světa. Přechází nyní k stránce kladné, k níž si byl přístup učinil chválou apoštolů, že nejsou ze světa, jak ani On ze světa není. I praví: *Posvětiž je v pravdě. Řeč Tvá pravda jest: Jakož jsi Ty mne poslal na svět, i Já jsem poslal jich do světa. A za ně Já posvěcuji sebe, aby i oni byli posvěceni v pravdě. Posvět je.* Někteří vykladatelé slyší slovo *posvětit* o odmísení a oddělení z počtu lidí obecných a ustanovení k úřadu prorockému neb kněžskému, v jakémž smyslu to slovo v starém zákoně nejednou přichází Ex. 29, 1. 7. 8. Lev. 9, 1. Leč od světa odmísení již apoštolé byli a Pán prosil, aby je Bůh na světě v tom od zla světského oddělení zachoval. Tudy nejedná o negativné té části posvěty, nébrž o kladné části její. Posvěta záleží v tom, aby osvěty, umocnění, síly, radostivosti, lásky, nadšenosti pro úřad svůj obdrželi, což se Duchem svatým děje, jim 14, 17. 15, 26. 16, 7. připověděným. Chce tedy slovy *posvět je* říci: obrod' je vnitřně, učíň je v mysli a vůli svatými, ozbroj je silou a světlem Ducha svatého uspůsob je na duchu, aby důstojnými knězi nového Zákona byli, propůjč jim v té míře darů Ducha sv., aby skutečně člověky svatými se stali. Živel, v němž posvěcení jich se vykonati, a prostředek, jímž se uskutečniti má, jest *pravda*, t. j., jak sám Pán vykládá, *slovo Otcovo*, jež Christovi dal,

aby je hlásal, viz 8. verš. Pravda Boží má život a celou byt jejich proniknouti, má v útrobě jejich trusky starého Adama vymýtiti, má srdce jejich očistiti, má mysl jejich k Bohu zpřímiti a zvednouti, má je chrámem Božím učiniti, kdežby oběť neustále plála, a má je rájem Božím utvořiti, kdežby veškery ctnosti prokvétaly. *Pravda* se zde běře v širším smyslu, jakým 15, 3. slovo se běře, ne-*toliko* náuku, nébrž i svátostnou milost v sobě zahrnujíc. Slovo Boží zajisté živo jest co oboustrý meč, jak dí písmo Hebr. 4, 12. Posvěcení to, o něž slovem *posvět je* Pán prosí, dalo se v seslání Ducha svatého. Zárod svatosti jedním činem v ně vložen jest, ale časem se víc a více rozvíjeti měl podle slova apokalypsy Ap. 21, 11.: *Kdo svat jest, posvěcuj se více.* Nedobře vykladatelé někteří slovo *v pravdě* ději býti praveno ohledem na stíny, obrazy a předeznaky Hebr. 10, 1. a na posvěcení starozákonných knězů, jež obrazně, typicky a více negativně než pozitivně se dále Hebr. 9, 13. Podle toho *v pravdě* toli jest co skutečně, vnitřně, neobrazně. Ale výklad ten proti souvislosti čelí. Chce Pán, aby apoštolé zakladatelé církve, jenž úkony světosmírné Páně vyplnovati měli, napřed sami celého ovoce spásy Christovy vnitřně se všemi účinky se přiučastnili. Co přičinuje: *Tvé slovo pravda jest*, tím vytýká, že o jiné pravdě nemluví, leč o slovu Otcově, o náuce totiž, již v. 8. Otec dal Synovi, aby ji apoštolům k dalšímu rozhlašání svěřil.

Dvůj důvod uvádí Pán, pro který Ho Otec vyslyšeti má v prosbě o posvětu apoštolů. První běře od poselství na apoštoly složeného, druhý od vlastního sebeposvěcení za ně. O prvním vece Pán: *Jakož jsi Ty mne poslal na svět, i Já jsem poslal jich do světa. Poslal jsem*, vece, obyčejem proroků předjemně minulý čas místo budoucího klada. Rozeslal je sice již dříve Mat. 10, 1.; avšak jen na okus; úkol vlastní jim teprv po seslání Ducha sv. uložil Joan. 20, 21., jakož teprv po seslání Ducha sv. jim veškera velebnost úřadu jim svěřeného zableskla. Přidává slova: *jakož jsi Ty mne poslal*, aby projevil, že apoštolé jenom dílo od Otce na Syna složené provoditi mají, a že tedy tím spíše se Otec Jeho prosbě propůjčiti může. Dle člověčenství byl Pán apoštolem či vyslancem Otce, jak Jej Hebr. 3, 1. nazývá.

Druhý důvod, pro který by Otec apoštoly měl posvětiti, vytýká Pán slovy: *A za ně Já posvěcuji sebe, aby i oni byli posvěceni.* Než apoštoly vysle, volil Pán sebe za ně obětovati, aby posvěcení jich co ovoce a plod smrti Jeho uskutečniti se mohlo; nebo smrt Jeho jim zasloužila seslání Ducha sv., kterýž posvěcení jich vykonati měl. To chce

řící slovo: *A za ně posvěcují sebe. Posvětití* tu jest toli, co *obětovati*, jak slovo to i jinde v písmě sv. přichází Lev. 22, 23. Deut. 15, 19. Rom. 15, 16. Ješto v starém Zákoně kněží na kněžství obětmi posvěcováni bývali Ex. 29, 11. a j., tudy také posvěcení apoštolů nějakou obětí vymáhalo. V starém Zákoně postačila obět předobrazná a předeznačná pro posvěcení obrazné; v novém Zákoně skutečné oběti potřebí jest, an posvěta věcná a skutečná se vykonati měla. A v obět tu Christus se vydal a, vece písmo o tom Hebr. 10, 14., *jednou tou obětí zdořonalil posvěcovance*. To byl svrchovaný účel smrti Jeho, jak i tu praví, přidávaje: *aby i oni posvěceni byli v pravdě*. Slovo *ἐν ἀληθείᾳ*, v pravdě se tu modálně běře, an artikulu nemá, a značí toli, co skutečně, pravdivě; posvěta pravá může od Otce pocházeti toliko Mat. 22, 16. Jinak a v jiném smyslu stojí *ἐν τῇ ἀληθείᾳ* s artikulem. Slova také: *Aby posvěceni byli* jinak se berou, nežli slova: *Já za ně posvěcují se*; jak na bíledni jest. Méně vhodné vykladači někteří slovo *posvětití* také o apoštolech ve smyslu *obětovati* berou: *aby i oni se v obět vydali*, an kázání a osvědčování pravdy po světě s nesnázeami a s nebezpečím života spojeno jest. Leč výklad pravý výšeji udán.

Tak Pán modlil se za apoštoly. Avšak oni nebyli jediný předmět péče Jeho, an veškeren svět a veškero lidstvo po veškery časy spasit přišel. Tudy dokonav modlitbu za apoštoly rozprostírá modlitbu za všechny jiné křesťany.

20. Ne za ně však prosím toliko, ale i za ty, jenž uvěří skrze slovo jejich ve Mne; 21. aby všickni jedno byli jako Ty Otče ve mně a já v Tobě, aby i oni v nás jedno byli, aby uvěřil svět, že jsi Ty mne poslal. 22. A Já slávu, kterou jsi dal mně, dal jsem jim, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme. 23. Já v nich a Ty ve mně, aby byli dokonání v jedno, a aby poznal svět, že jsi Ty mne poslal a žes miloval je, jakož jsi i mne miloval. 24. Otče, které jsi dal mně, chci, aby kdež jsem Já, i oni byli se mnou, aby, spatřovali slávu mou, kterou jsi dal mně, poněvadž miloval jsi mne před ustanovením světa. 25. Otče spravedlivý, svět Tebe nepoznal, Já ale jsem Tebe poznal; a tito poznali, že jsi Ty mne poslal. 26. A oznámil jsem jim jméno Tvé a ozná-

mím, aby milování, kterýmž jsi miloval mne, v nich bylo a Já v nich.

Rozeslal Christus apoštoly, dí verš 8., aby kázali a oslavovali Syna i Otce; což se dalo přijetím víry a uvěřením v Christa od těch, jimž kázali. I nemůže láska Páně zapomenouti se nad těmi, kteří v Něho měli uvěřiti. Modlí se za ně a modlitba ta sloužila k nemalé útěše apoštolům proroctvím jsouci, že v návalu nesnází nezahynou, nebž že věc, které oni slouží, zvítězí, a že náuka po všem světě jimi hlásaná půdu pevnou v srdcích nesčíslného lidstva nalezne. Což i nám nemalou jest útěchou, ješto Pán tenkrát víru naši předvídaje i za nás modlil se. Praví: *Ne za ně (apoštoly) však prosím toliko, nebž i za ty, jenž uvěří skrze slovo jejich ve mně, aby všickni jedno byli, jako Ty Otče ve mně a já v Tobě, aby i oni v nás jedno byli, aby uvěřil svět, že jsi Ty mne poslal*. Místo *uvěří* čte text řecký *věří*, co o věci již nastoupilé, aneb *πιστεύοντες* substantivně a bezčasně se běře: *Za věřící* jenž jimi jsou skrze slovo apoštolů, t. j. hlášením nauky Páně 15, 20. Předmět modlitby Jeho jest *jednota církve*, kterýž slovem *aby* se vytýká, jak Luc. 16, 27, budoucně máje se státi. Jiní předmět modlitby tu doplaují z verše 18. *zachovej je* a praví tu ve verši 21. se udávati účel toho zachovávání; což téměř na jedno vychodí a jen formálně se liší. *Aby všickni*, vece, *jedno byli* celá církev, představenci a posluchači. O jednotě již k verši 11. pravili jsme, že jest řeč o jednotě ducha, myslí a vůle, snahy, lásky a především víry skrze lásku co mezi údy jednoho těla. Vzorem jednoty té, jenž v církvi panovatí povinna, má býti jednota Otce s Christem: *Jako Ty Otče ve mně a já v Tobě*. Jednota ona pak má směřovati tam, *aby oni jedno byli v nás*, t. j. v Otci a Synu, t. j. aby Otec a Syn jim byl živlem, v němž tajemnou jednotou 1. Jo. 1, 3. 4, 14. 1. Petr. 1, 4. žijí a se hýbají a jsou. Jednoty lidské zajisté nelze jinak dosáhnouti, leč když lidé skrze pravdu v jednotu s Otcem a Synem vniknou, an veškera vazba lidstva v Bohu a v Christu se nalézá skrze Ducha svatého působena bývajíc, aniž může pravé mezi lidmi lásky a jednoty stávatí, leč skrze Christa v Bohu. Teprv když mysl a srdce lidské v Bohu založeno a zaštěpeno jest, když lidé s celou duší v Bohu přebývají, k Němu se odnášejí, v Něm takorůz oddychují, teprv tenkrát bytná jednota mezi lidmi vládnouti může. I kdož vypíše vznesenost té jednoty, kdož vypíše důstojenství církve, v níž se ta božská jednota obrází? Kdož vyličí blahé následky, jenž odtud plynou? Taková vnitřná jednota brzo na venek

působiti a se osvědčovati bude, jak o prvokřesťanech čteme ve skutcích apoštolských 4, 32., že *veškeri věrci byli jednoho srdce a jedné duše*; což vidouce lidé divem ustrnuli a volali: Aj, jak se milují, až odiv ten přivedl je na víru, anof se jim samoděk namanovalo, že Christus působce té jednoty a té svatosti života nemůže leč tím býti, kým Jej apoštolé a jich nástupcové býti ohlašovali, Synem Božím. Někteří ostali nevěrní a k církvi se nepřipojili, ale ji velebiti museli Act. 5, 13. Různice o zloduchu, jednota a svornost o svatoduchu svědectví dává. Svět o Pánu soudí dle sluhů a o mistru dle učňů. Když náčelníci církve pohoršlivý život vedou a nesvorně se mají, padá svět v pochybenství. Když ale se v církvi obráží jednota Boží, tedy se hotoví svět k víře. Tudy vece Pán, *aby poznal svět, že jsi Ty mne poslal*, t. j. jednota a sjednanost ta má světu bezvěrnému býti důkazem a důvodem, že Christus jest poslancem Božím. V jednotě církve katolické pevný důkaz leží, že z Boha jest. Třikrát částice *řa*, *aby* přichází ve verši tom: *aby jedno byli, aby v nás jedno byli, aby svět uvěřil*. První dvě částice ty jsou sobě spolutradny, jak patrné jest; druhá jest jenom vykladčí té první částice. Třetí částice jest podřadna částicem oběma a účel jejich dále vystihuje, a vytýká záměr, k němuž ta jednota vnitřná usiluje, totiž k víře v Christa. Ze slov Páně jde, abychom toho mlčením nepominuli, že všickni, kdo věří, víru od apoštolů obdrželi, to jest, že církev jest apoštolská, že jí apoštolé patří, ana na základě apoštolů zosnována byla. Sv. Zlatoúst dí, že Pán lásku a jednotu lidstva za mocnější důvod drží ku přesvědčení o pravosti nauky své, nežli zázraky.

Ale jednota ona křesťanů mezi sebou a s Otcem a Christem nemohla by obstáti, kdyby jim Christus neudělil ozvláštní vazby a smíme-li říci spojovného tmelu. A takovým úvazkem jest příúčastnění církve slávy Christovy, o němž praví: *Já jsem slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem*. Což rozumí Pán slávou tou? Jsou vykladači, jenž slávou tou slyší divů činění, jež apoštolé provádili pro důkaz, že božská jest nauka jejich; jsou kdož ji rozumějí synovství Boží, jak výše 1, 12. Jan praví, že těm, kdož věří, dal moc *syny Božími se státi*, 1. Jo. 3, 1; jsou, kdož slávou nejsvětější svátost rozumějí, již křesťané v jednotu mezi sebou a s Christem nejúžeji se pojí. Jiní slyší slávou slávu věčného života blaženého. Do slávy té druhy při parusii přijdou, s Christem spolu oslaveni budouce, Rom. 8, 17., nyní ale jí v nádeji očekávají a v nádeji spasení jsou R. 8, 24., jakožto spoludědicové Chri-

stovi majíce zádavek spásy Ef. 1, 14. Jiní slávu berou o oslavení těla vzkřísením; oslavení to již nyní počíná obrožením ducha, jímž vstípení býváme v tělo Christovo, pokračuje a roste láskou a svátostí těla Páně, v níž se nejúžeji s Christem pojíme, poutáme a jednotíme, a dostihá vrcholu svého ve vzkřísení všeobecném. Tak rozličných výkladů dochází slovo sláva. Bezmála však nejlépe, abychom, an Pán povšechně mluví, všecky ty věci slávou slyšeli, které s Christa na církev přešly a jí k tomu slouží, aby křesťané *jedno byli, jak my Otec a Syn jedno jsme*. K tomu pak sloužila nauka, divové, milost posvětná a obrodná, jenž zvláště ve svátosti oltární se dává, a jejíž ovocem jest obrod či obnova vnitřná a vlitá od Ducha sv. povaha, již písmo vysyněním 1. Jo. 3, 1. nazývá. To vše slyší se *slávou*, kterou Christus dal církvi, a všechno to obsahuje v sobě co v zárodě život věčný, věčnou tu slávu, o níž Pán 3, 36. 6, 47. vece, že již tu počíná, an dí: *Kdo věří ve mne, má život věčný*.

Záměr a následek udělené církvi slávy jest, dí Pán dále, *aby jedno byli, jak i my jedno jsme, já v nich a Ty ve mně, aby byli dokonalí v jedno*. Očividně míní jednotu, jejíž vzorem Božský život a božská mezi Otcem a Synem jednota jest. Docházejí lidé té jednoty tím, že Christus v srdcích jejich bytuje Ef. 3, 17. a v nich skutky obrodu provádí ve způsobu svou je proměňujíc, 2. Cor. 3, 18. a v povahu svou je obléčeje Rom. 13, 14. Slovy *já v nich a ty ve mně* se vysvětluje slovo předešlé *řa*, *my* jedno jsme, v němž vězí slovo *já* a slovo *Ty*. Jednota ta skrze milost Boží a spolu působením člověka ustavičného vzrostu schopna jest a tudy dí, *aby dokonalí byli v jedno*, t. j. aby jednota ta vniterně i vněšně dokonalá byla, až by se ocitla na tom stupni, kdež Pavel Gal. 2, 20. praví: *Žiji ne již já, nébrž žije ve mně Kristus*. Což se přihází dušem, jenž výhost dajíce světu a z tvorů se vyzouvající v Bohu se stanoví a v Ném bytují, v Ném co v centru své těžiště veškero majíce; ti v jednotě té podnesení bývají v ráj Boží a zakoušejí moci věku budoucího. Hebr. 6, 5.

Z takové pak jednoty živodárné musela se sláva na Christa odlívatí a sláva Otcova mezi lidstvem se rozmnožovati, jak záměr ten Pán vytýká slovy: *aby svět poznal, že jsi mne poslal, že's miloval je, jakož jsi i mne miloval*. Již výšeji podobně pravil o následcích, kteří plynouti mají z jednoty v církvi. Leč rozdíl jest mezi dřívějším výrokem a výrokem tutějším; tam dí, *aby svět uvěřil*, an tu vece, *aby poznal*. Veškeren ale rozdíl záleží jenom v rozličnosti stupně; po-

znání jest vyšší stupeň víry, od ní větším rozhledem se lišíc. Ze slávy církvi propůjčené pozná se, že Christus, jenž takové divy a takové obrody v lidstvu působí, Synem Božím jest. Ale nadto, vece Pán, má poznati svět, *že's miloval je, jakož jsi i mne miloval*. Pozná svět, že Otec lidi miloval ze slávy, kterouž obdrželi následovníci Christovi, ana láska dary se zjevuje. Dání slávy lidem od Syna, o němž mluvil výšeji 22. v., tu se na Otce odvádí, jenž z lásky slávu tu skrze Syna lidem dal, jakož jí byl na začátku Synu svému propůjčil a tím lásku svou k Synu pronesl. To smysl slov Páně: *a že jsi je miloval, jak jsi miloval mne*.

Modlitba Páně k Otci dosud se týkala církve, pokud na zemi jest. Ale sláva následovníkům Christovým ode Pána daná teprv v onom životě se dovršiti může. A tudy Pán nyní prosí o dokonání a svrchování slávy té a o plné rozvíjení její v nebesku. *Otče! kteréž jsi dal mně, chci, aby, kdež jsem já, i oni byli se mnou*. Řecký text místo kteréž (věřící), *oŭs* v maskulinu čte v nentru *ŭ*, *co jsi mi dal* abstraktně; smysl očividně nemění se. Klade Pán slova: *Jež jsi mi dal* napřed pro lepší důraz; jimi žádost svou Pán přechodně odůvodňuje. Chce, aby ti, jež mu dal Otec, s ním sjednání a spojení byli také po smrti v království nebeském. Těmi, jež Otec dal Christovi, rozumějí se netoliko apoštolé, nébrž všickni, kteří již nyní mimo ně v Christa věřili a druhdy uvěřiti měli. *Chci*, vece Pán, a slovem tím vroucnou žádost a snažnou prosbu vytýká 12, 27. *Nedí prosím*, nébrž *chci* pro povědomí jedné s Otcem bytnosti a pro danou sobě od Otce moc a vládu, o níž hned na počátku modlitby v. 2. mluvil. Není to n. místno pro modlitbu, kterou co velekněz za lidstvo vynáší, ješto velekněz ten spolu-bytný Syn Boží jest. Snažně žádá, *aby, kde já jsem*, dí, *i oni*, t. j. aby oddanci moji byli se mnou. Dí: *Kdež jsem*, buď bezčasné mluvě 1, 18., buď předjemně o nejbližším a brzkém příští 12, 26. 14, 3. Mluví o místě blaženosti, o nebi, ale samozřejmo zahrnuje také stav blaženosti, o čemž hned přičiňuje: *aby viděli slávu mou*. *Viděti* jest požívatí 3, 36. 1. Jo. 3, 2. Nechce zajisté Pán, aby jen patřili na slávu, ač i v tom patření veliká část blaženosti záleží, nébrž chce, aby také jí příúčastnēni byli, spolu oslaveni jsouce Rom. 8, 17. 29. a spolu kralující 2. Tim. 2, 12. Kde jest hlava, tam sluší také býti údům. Jakou slávu rozumí, dokládá slovy: *kteřou jsi mi dal, poněvadž jsi mne miloval před ustanovením světa*. Ale výklad slov těch nejeden jest. Jedni udávají smysl: *kteřou jsi mně co člověku odvěčným úradkem*

dáti ustanovil, ke mně předvidně lásku chovaje pro předvídání poslušnosti mojí. Dle jiných mluví o své věčné slávě, kterou co spolubytný Syn Otcův odvěčné obdržel od Otce spolu s bytností, a o *odvěčné lásce*, která se mezi Otcem a Synem nalézá *před ustanovením světa*. Podobně zajisté o své odvěčné slávě užívá slov *před ustanovením světa* na začátku modlitby v. 3. Ale poněvadž vece Pán: *kteřou jsi dal*, což se na odvěčnou slávu Páně, jakožto zplozením odvěčným s Otcem na Něho, Syna Božího, nutně splynulou méně přepadati a přiléhati zdá, tudy lépe se berou slova ta o slávě Páně, která na Něho co člověka sronula Fil. 2, 9. Slova *před ustanovením světa* se nepoutají se slovy: *kteřou jsi mi dal*, nébrž se slovy *miloval jsi mne*. Lásku rozumí tu, kterou Ho pro poslušenství zamiloval a k věčné slávě předustanovil.

Při rozprostírání modlitby vidí Pán v duchu ty, jenž Jemu se vzpírali a ještě nápotom se vzpírali budou a tudy slávy té jim strojené nedojdou, od Otce a Christa odloučení budouce. Avšak se v tom jich odloučení jen spravedlivost Boží shledává, ješto oni o své ujmě a vině Otce poznaui se zdráhali, jakož neméně se pravým učeníkům Páně věčné odplaty dostati muselo, aby spravedlnost Boží se konečně vyjevila. Proto Pán ještě dále v modlitbě své pokračující, praví: *Otče spravedlivý, svět Tebe nepoznal*. *Já ale jsem Tebe poznal a ti to poznali, že jsi Ty mne poslal*. Dí: *Otče spravedlivý*, dovolává se spravedlnosti Jeho, ješto mluví o těch, jenž nevěřili, i o těch, jenž uvěřili a chce říci, že osud oběma přistojný od Otce ustanoven jest. Tak výšeji v. 10. jmenoval Otce svatým. Dále dí: *svět nepoznal Tebe*; v řeckém textu stojí: *a svět nepoznal Tebe*; spojka *a* zvyšuje promluvu a vyznačuje jakousi myšlenku smutnou, jenž náhle se namanula. Nepoznal neuvěřiv v Christa, od něhož lidé jedině Otce poznati mohli 1, 18. Ale to jedna jest stránka spravedlivosti Boží, že zlí od Boha pro nekolnost trestání budou. Proti tomu učenci Jeho, t. j. všickni, kteří kdykoli v Pána uvěří a životem víru svoji osvědčí, pro svou od světa odchodnou povahu a pro přivínanost svou ku Christu a k Otci ovšem lásky Otcovy a slávy věčné hodni jsou. A to vece: *Já však poznal jsem Tebe a ti to poznali, že's mne poslal*. Činí o svém poznání zmínku, poněvadž co hlava církve nechce se různiti od těla a pro dolíčení, že všeliké poznání učeníků, jímž Otce poznávají, z Jeho poznání a vyučování co z pramene vychodí. Ovšem tedy jest rozdíl mezi poznáním Otce od Syna a od lidí. Poznání Boha od lidí děje se průkazy a výjevy ode Pána pronesenými,

poznání Boha ode Syna jest bezprostředným odvčným poznáním.

Ále apoštolé dosud nebyli dosti ve všem vyučeni, Duchem svatým v náuku Christovu uvedeni býti majíce. Tudy zaslubuje se Pán, že jim i dalšího vyučování udělí. O tom vece: *Oznámil jsem jim jméno Tvé a oznámím, aby milovní, kterým jsi mne miloval, v nich bylo a já v nich.* Dí: *Oznámím jim jméno Tvé budoucně ještě více.* Patrně, že kdo Boha poznati žádá, jediné ode Christa čerpati své poznání může. O jméně výšeji v 6. povědino. Nemluví zde o tom, že jim věci některé po vzkřísení svém vysvětloval, nébrž mluví o vyučování skrze Ducha sv. a o dovršení náuky své. Účelem všeho toho oznámení jest, jak dokládá Pán: *aby láska, kterou's Ty mne zamiloval, v nich byla,* v nich bytovala, skrze Ducha sv. se v nich rozlila R. 5, 5. a je ve spojení s Otcem a s Christem zachovala, v čemž svrchovaná

blaženost záleží. Láska v. 23. jest ta mocnost, která slávu a život tvoří; láska ta od Boha k nim, věrcům, působí lásku od věrců k Bohu a lásku mezi sebou, tedy lásku všestrannou, kterou se děje, že lidé lásku Syna Christa k Otcí v sebe pojímají a v povahu Christovu proměnění bývají nejiž sami žijíce, an Christus v nich žije Gal. 2, 20. skrze Ducha sv., což také přidává slovy: *a já v nich.* O tom bytování Christa ve věřících výše 14, 23.

Modlitba ta plna zámluv a vznešenosti vyplnila se v působnosti své na apoštolech, jichž nic nemohlo odloučiti od lásky Christovy R. 8, 39. Christus v nich zůstával a oni zůstávali celou svou láskou v Christu a tudy divy činili a svět obrátili.

Tím dokonal Pán řeči své o významu díla spásy a velekněžskou modlitbu svou a přikročil k dílu samému; O čemž Jan v následujících kapitolách jedná.

Hlava XVIII.

Zráda Jidášova a dobrovolné se vydání Pána, při kterém Petr ucho sluky veleknězova utal 1—12. Vedení Pána k Annášovi 13.; zapření Petrovo 17.; výsledek Fáně u Annáše 19. a políček Jemu daný 22.; odeslání Pána ku Kaifášovi 24. a nápotom ku Pilátovi 28., před nímž Pán o nadzemském království svém 37. jedná, načež Pilát Jej propustiti usiluje 39., 40.

1. To pověděv Ježíš vyšel s učeníky svými přes ručej Cedron, kdež byla zahrada, do níž vešel On i učeníci Jeho. 2. Věděl pak i Jidáš, jenž zrazoval Jej, místo; nebo často Ježíš scházal se tam s učeníky svými. 3. Jidáš tedy pojav tlupu a od veleknězův a fariseů služebníky, přišel tam se svitelníci a pochodněmi a zbraněmi. 4. Ježíš tedy věda všecko, co přijíti mělo na Něho, vystoupil a řekl jim: Koho hledáte? 5. Odpověděli Jemu: Ježíše Nazaretského. Řekl jim Ježíš: Já jsem. Stál pak i Jidáš, jenž zrazoval Jej, s nimi. 6. Jak tedy řekl jim: Já jsem, ustoupili zpět a padli na zemi. 7. Opět tedy otázal se jich: Koho hledáte? Oni pak řekli: Ježíše Nazaretského. 8. Odpověděl Ježíš: Řekl jsem vám, že Já jsem, jestli tedy

mne hledáte, nechte těchto odejítí. 9. Aby se naplnila řeč, kterou pravil: Které jsi dal Mně, neztratil jsem z nich žádného. 10. Šimon tedy Petr maje meč vydobyl ho a udeřil veleknězova služebníka a utal ucho jeho pravé. Bylo pak jméno služebníka Malchus. 11. Řekl tedy Ježíš Petrovi: Vtas meč svůj do pošvy! 12. Kalicha-li, ježž dal mně Otec, nemám piti?

Dokonav řeči a modlitbu onu přepamatnou Pán podlé pobudky své již výše dané 14, 31. vyšel ze sálu a odebral se ven z města. Sv. Jan vece: *To pověděv Ježíš vyšel s učeníky svými přes ručej Cedron, kdež byla zahrada, do níž vešel On i učeníci Jeho. Vyšel totiž z města.* Z toho viděti, že Pán veškeru řeč svou měl v sále či v hornici, kdež poslední večeri slavil; nebo město se vztahovalo až po ručej Cedron. Vyšel tedy Pán k východu *přes ručej Cedron* a šel dále na horu Olivetskou do zahrady gethsemanské Mt. 26, 36. Potok či ručej, bystřina Kedron či Cedron teče v úvalu stejnojmenném mezi Jerusálemem a horou olivnou a po krátkém běhu se do moře mrtvého vyuštjuje; značí jménem svým po nasku černavu, kalnotok, černotok, černou, a dostal jména toho ode rmutu, ježž s sebou vleče. Jest bystřec či ručej, jenž zimného počasu teče, s bor a s vrchů okolných vodu sbíraje, ale za léta dokona vysychá a po

devět měsíců žádné vody nemá. Jest to týž potok, přes nějž druhdy 2. Reg. 15, 23. David šel, před Absolonem utíkáje. Absolon a Achitofel byli náznakem Židů a Jidáše, David byl náznakem Páně. Ale nepoznačoval Ho se stran všechných. Pán zajisté neutíkal před smrtí, nébrž sám se vydával v ni dobrovolně. Nebo přišla hodina Jeho. Tenkrát když šel Pán přes něj, z jara, plným oplýval korytem a v tom vidí se mystický znak dle Ž. 109, 7., že Pán bystřec utrpení pro jiti ustanovil, kdež proudové až k duši Jeho vzešli, Ž. 68, 1., a Jej potopili. Šel do boje smrtného, ve kterém se z lásky k nám zhostil blahosti svého božství, patření toho na Otce, jakým žádnému konečnému duchu na Boha patřiti nelze. Bůh povýšil tehdy sílu lidské přírody Jeho, že neklesla duše Jeho pod utrpením, jejížto bolest žádnému konečnému duchu pocítiti nelze. V zahradě rájské žalost naše počala, vece Zlatoust, v zahradě getsemanské počíná nyní spása naše. Sv. Jan vypouští tu příběhy před zajetím Páně zběhlé, kteréž co z jiných evangelistů známé předpokládá, Mt. 26, 36., a jme se některé věci při zajímaví Pána stále a od synoptiků vynechané doplniti.

Místo ono na hoře olivné v zahradě, kde Pán se nyní nalézal, nebylo neznámo Jidášovi. *Věděl pak Jidáš, jenž zrazoval Jej, dí Jan, místo, nebo často Ježíš sešel se tam s učeníky svými.* Pán nejednou ozvláště za posledních dnů tam s učeníky svými se scházel a on sám také, Jidáš, s nimi tam býval. Byl nejednou na oči svoje viděl Pána tuto v noci na modlitbách trvati. Ale tím se nehnuła zarytá mysl jeho. Člověka v náruživosti zaprodaného nic z těch věcí nezajímá, jež Bůh ku spáse jeho připravuje. Spatřujeme to na Jidášovi, o němž dále dí Jan: *Jidáš tedy pojav tlupu a od velekněží a fariseů služebníky, přišel tam se svitelníci a pochodněmi a zbraněmi. Tlupa Římské vojáky znamená; k nim přičiněni byli slušové a biřicové velerady. Zrádce ten, když byl za noci 13, 30. ze shromáždění apoštolů vyšel, osnoval zradu svou, a umluviv se s vrahy Páně, obdržel od nich tlupu vojenskou z vojska římského na hradě Antonii za svátečních dnů táborem ležícího. Obávali se zajisté nepřátelé Christovi, že se rozbroj v lidu stane a že přemnoží Christa proti zajmutí hájiti budou. A Jidáš proto radil, aby se dobře opatřili Mt. 26, 47. Jak mnohočíslna ta četa či tlupa byla, koli mužů s ním šlo, neví se; ovšem nebylo celé kohorty 500 mužů potřebí. Vedena byla tlupa ta od tisícníka, jak se níže 12. v. klade. Lukáš 22, 52. praví, že i náčelník stráže levitské z chrámu a nadto někteří z velekněží a starost se k hejnu tomu ze zvědavosti, dychtí-*

vosti a pro dání větší váhy přidali, také svoje sluhy s sebou vzavše. Bylo sice o plno-měsíci, ale aby snad měsíc za mračna zajda jim nepochybil a aby Ježíše také po skrýších, jak se nadáli, vyhledávati mohli, vzali s sebou pochodně a svítilnice a pro příhodu proti přátelům Christovým oruží.

Tajně vyšli a tajně přišli. Jidáš neméně než ti, jenž s ním přibyli biřicové, domněli se Christa překvapiti. Ale o tom praví Jan: *Ježíš tedy věda všecko, co přijiti mělo na Něho, vystoupil a řekl jim: Koho hledáte? Odpověděli: Ježíše Nazaretského. Stál pak i Jidáš, jenž zrazoval Jej, s nimi.* Všecko věda Ježíš věděl také o vši té výpravě, již proti Němu tak mocně ustrojili nepřátelé Jeho; avšak neskryl se aniž utekl, nébrž vystoupil a otázal se jich: *Koho hledáte?* Učinil to, aby zřejmo bylo, že dobrovolně na se přijímá utrpení a že se mu není báti čeho od lidí, kdyby se sám v ruce jejich vydati nevolil. *Vystoupil* a vyšel Ježíš z ústupu v další zahradě, kdež Jidáš Jej byl políbil a zas k vrahům se navrátil a k biřicům se přidal. *Stál Jidáš zrádce mezi nimi.* Těmi slovy drzost jeho líčí. Ale v tom stání jeho s vrahy tragická stránka se pozoruje i viděti, jakou mocí náruživost nad člověkem zavládne, když jí neodpírá. Dříve než biřicové již v blízi Pána jsouce, ruce na Něho vztáhli, vyšel Pán jim v ústřety v povědomí božské moci své. Ač se jim vydati hodlal, jednak chtěl jim dokázati, žeby všechna moc židovská a římská málo prospěla, kdyby samovolně se jim poddati nevolil. Na otázku Páně, kohoby hledali, odpovídají úřadným během: *Ježíše Nazaretského.* Na to jich ozvání *řekl Ježíš, dí Jan: Já jsem.* Jak z následku a účinku patrně, netajil božské veleby své, slova ta vynášeje. Což uslyševše ti, co proti Němu se spikli, *ustoupili* a jak poražení *na zemi padli*; mezi nimi sám Jidáš také, po políbení Páně opět k vrahům Jeho se přivtěliv. Kde jest nyní četa vojinů? Kde slušové od velekněží a fariseů poslaní? Kde zbraň a ozbrojenci? Jediné slovo *Já jsem* povalilo beze zbraně takové množství lidí silných a rozlícených hněvem a strašných oružími. Zázračné bylo to stlumení a povalení. Christus vložil v slovo *já jsem* všechnu velebu osoby své a prokázal se býti tím, o němž Is. 11, 4. prorok praví, že ubijí prutem úst svých zemi a dechem retů svých usmrcuje bezbožníka. Padli na zemi všickni i ti, kdož Pána znali, Židé, i ti z římských vojáků, jenž Ho nikdá neviděli. Všechny je slovo jak hrom omráčilo. Při všem ponížení Páně a při všeliké mráкотě veškerého utrpení Jeho bleskotala záře nevýslovného veliči a nevýslovné velebnosti a z chudoby samoděk na se vzaté vynikala výsost

tak vznesená, kteréž žádná lidská mysl nejhorovnějším vzletem domyslit nemůže. Působil, dí sv. Leo, jak blesk na nepřátely svoje Pán, a než beránek Boží vlkům se vydal, ukázal, vece sv. Aug., že lvem jest z pokolení Judova Ap. 5, 5.

Avšak nechtěl Pán netrpěti a nechtěl, aby v omráčení tom, kteréž na ně připadlo ustavičné trvali, nébrž utajiv nyní božskou velebnost, vypravuje dále Jan: *Opět otázal se jich: Koho hledáte? Oni pak řekli: Ježíše Nazaretského. Odpověděl Ježíš: Řekl jsem vám, že jd jsem. Jestli tedy mne hledáte, nechte těchto odejít.* Na opětou odpověď jejich, že hledají Ježíše Nazaretského, pravil jim opět, ale přitlumiv svou božskou velebu, a bázně a hrůzy je zbaviv: *Jd jsem.* Jedno ale při tom přidal, aby jávše Jej nevztáhli rukou na apoštoly, nébrž jim odejíti dopustili. A podivno! vrahové Jeho i v tom Pána poslušni byli, ani na samého Petra, jenž ucho uťal sluhovi veleknězovu, pomstu nevedouce. I viděti, že všady jenom to se stalo, co Pán sám dopustil a samovolně podstoupiti umínal, aby ve všem dobrovolnost a nenucenost utrpení Jeho se pronášela. Ostatně ono předešlé na zem padnutí nepřátelů Christových novější nepřátelé víry Jeho chtěli přirozeným během vykládati, jak cos podobného druhdy se prý děje, že mocnost osoby nad jinými se ukazuje skutkem. Odkazují na Maria Vell. Pat. 2, 19, 3. na M. Antonia Vell. M. 8, 19, 2., ano na vůdce Hugentů Colignyho. Leč to stín jen toho jest, co při Christu se dalo. Působení osobnosti Páně tuto Jan očividně za div vydává, zevnější postavení, politický stav a vliv Jeho na život veřejný nebyl ten, aby se cosi takové hrůzy bylo zmocniti mohlo osob tak rozličných, mezi nimiž velekněží židovští a pohanští vojáci nejméně takovému ustrašení podléhali, kdyby ovšem nebylo nadpřirozeným bývalo. Sv. Aug. praví: Což učiní jako soudce, učiniv to jako souzenec? Co bude moci ujav království, jenž umíraje to mohl? Nyní všady Christus skrze evangelium hlásá: *Já jsem.* Padli oni a s nimi Jidáš, ale se neobrátili. Padl na zem Šavel a obrátil se v Pavla. Nébrž i nyní hledají mnozí Ježíše, ne aby se Mu klaněli, ale aby Ho ukřižovali. To jsou nevěrci a s nimi jsou, kdo ve zbrodně a nepravosti se vydávají, Hebr. 6, 4. 5., co znova Christa ukřižují. Po druhé pravil Ježíš tatáž slova co po prvé a nepadli již vrahové na zemi. Byla řeč Pána tam hromem, tuto zefyrem.

Sv. Janovi při velení Páně, aby učeníků při pokoji nechali, tanou na myslí slova, jež v modlitbě své byl pověděl 17, 12. I praví, že velení to, aby rukou nevztáhli na učně Jeho, učinil Pán, aby naplnilo se, co pravil:

Jež jsi dal mně, žádného jsem neztratil z nich. Rozuměl Jan, že Pán 17, 12. modlí se o duchovní jich zachování ve víře a jednotě s Otcem, ale ne bez příčiny je k tělesnému zachování apoštolů obracuje. Věděl, že měli zachování býti podlé těla, aby rozšiřovati po světě víru Jeho a lidi k spáse uváděti mohli, což bez zachování tělesného se provésti nemohlo. Věděl také, jaké pokušení pro apoštoly ze zajetí jich povstati mohlo. V zajetí zajisté mohlo se snadno státi, že by byl některý podlehl a aspoň na chvíli Pána zapřel. Bylo pak tím více apoštolům osvobození od nátisků potřebl, ješto dosud nebyli oblečení mocí sňhury L. 24, 49. a tedy v hodinu pokušení Mt. 26, 31. tím snáze poklesnouti a Pánu se zpronevěřiti mohli. Ten jest smysl slov: *aby se naplnilo: neztratil jsem žádného z těch, které jsi mi dal.* Vidíme, že kdo jest v rukou Ježíše, bezpečen a jist sebou jest. Blažen, kdo se Ho drží! Leč kdož se Ho držeti může, jestli on sám ho nedrží? Tu sluší volati s francouzským vykladačem: Prosím, Pane přičti mne k těm, z nichžto žádného neztratiš. Oči tvé, duch tvůj a srdce tvoje buď obráceno k spasení mému. Nebo bez tebe jen samá nebezpečí, samé propasti, samé záhuby!

Když rota na Pána ruce vztahovala, všickni učenci Páně Ho oružím brániti chtěli L. 22, 49., a tázali se, mají-li mečem bít? Petr ale nečekav odpovědi vytasil meč a uťal ucho sluhy veleknězova. Sv. Jan dí o tom: *Šimon tedy Petr maje meč vydobyl ho a udeřil veleknězova služebníka a uťal ucho jeho pravé. Bylo pak jméno služebníku Malchus.* Částice tedy Petr a t. d. v. 10. namítá, že Petr k činu tomu nebezpečím, jež na Pána hrnouti se viděl, pohodnut byl. Činil Petr dle horké letory své. Ukázal, že hotov jest umřiti pro Christa. Činil ale, co Pán nepochválil, nébrž zakázal řka: *Vřas meč svůj do pošvy! Kalicha-li, jež dal mi Otec, nemám pít?* O utěti ucha také synoptici Mt. 26, 51. Mr. 14, 47. Luc. 22, 50. vypravují, leč Petra nejmenujíce a toliko o jednom z těch, jenž s Ježíšem byli, mluvíce, aniž také jména sluhy kladouce, což obojí se Janovi, jemuz to dokonale známo bylo, položití vidělo. Ucho pravé jest oznakem vnímavosti a chápavosti pro pravdy Boží. Vniterný sluch ten docela schází Židům, a teprv Christus jim ucho navrátiti může. *Kalich pít* značí smrt podstoupiti. U Matouše 26, 51. slova, ač jinak znějí, týž smysl dávají. Nemá člověk osobovati sobě úradu, nébrž ve svém povolání ostávati, aniž ve své při sobě napravovati. Podlé toho sobě církev počíná za času pronásledování. Nikdo z nás, vece sv. Cyprian, jat byv se neprotiví, aniž se proti vám, ač nás veliké jest

množství, nějaké pomsty domáhá. Ale i obyčejné svízely, útrapy, odpory a protivenství, jež na nás Bůh sesílá, dobromyslně přijímati, máme a když nás bud nemoudří přátelé, buď žádosti naše vlastní ku pomstě a odboji vzbuzují, máme odpovídati: *Nemám-li pítí kalicha, jež mi dal Otec?* Ostatně věci ty ve spojení s vypravováním Synoptiků vloženy u Mt. 26, 51. Luk. 22, 50. Mr. 14, 47.

12. Tlupa tedy a tisíčník a biřicové židovští jali Ježíše a svázali Jej, 13. a přivedli Ho k Annášovi napřed; byl zajisté testem Kajfáše, jenž byl veleknězem roku onoho. 14. Byl pak to Kajfáš, jenž radu dal Židům, že prospěšno jest, aby jeden člověk umřel za lid. 15. Následoval ale Ježíše Šimon Petr a jiný učeník; učeník ale ten byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do dvora veleknězova. 16. Petr pak stál u dveří vně. Výšel tedy učeník ten druhý, jenž byl znám veleknězovi a řekl vrátné a uvedl Petra. 17. Řekla tedy Petrovi děvečka vrátná: Nejsi-liž i ty z učeníků člověka toho? Dí on: Nejsem. 18. Stáli pak sluhové a biřicové při uhlí, nebo zima bylo, a sehrívali se; byl pak s nimi také Petr, stoje a sehrívaje se. 19. Velekněz tedy otázel se Ježíše o učenících Jeho a o náuce Jeho. 20. Odpověděl jemu Ježíš: Já zjevně mluvím jsem světu, Já vezdy učil jsem ve sbornici a ve chrámě, kam všickni Židé se scházejí, a v skrytě nemluvil jsem nic. 21. Co se mne ptáš? Optej se těch, kteří slyšeli, což mluvím jsem jim. Aj, ti vědí, co jsem mluvil Já. 22. To pak když pověděl, jeden přistoje z biřiců dal políček Ježíšovi, řka: Takliž odpovídáš veleknězi? 23. Odpověděl jemu Ježíš: Zle-li jsem mluvil, dolič o zlu; pakli dobře, proč mne tepeš? (24. A poslal byl Ho Annáš svázaného ku Kajfášovi veleknězi). 25. Stál pak Šimon Petr a sehríval se. Řekli tedy jemu: Nejsi-liž i ty z učeníků Jeho? Zapřel on a řekl: Nejsem. 26. Dí mu jeden ze sluhů veleknězových, příbuzný toho, jemuž utal Petr ucho: Nevídel-li jsem tebe v zahradě

s Ním? 27. Opět tedy zapřel Petr, a hned kohout zapěl.

Svatý Jan tu vypravuje něco zvláštního a vypravování otvírá spojkou *tedy*. An totiž žádný odpor dále nenastal, *tedy*, oťv jat byl Pán. Dí: *Tlupa tedy a tisíčník a biřicové židovští jali Ježíše a svázali Jej a přivedli Ho k Annášovi napřed; byl zajisté test Kajfáše, jenž byl veleknězem toho roku.* Synoptici Mt. 26, 57. Mr. 14, 54. L. 22, 54. nečiní zmínky o vedení Pána k Annášovi, testí Kajfášovu, nébrž hned dle nich veden byl Pán k samému Kajfášovi. Byl Pán bezmála na malou chvíli držen u Annáše, ažby se shon lidstva utišil a rozbroj předešel, a ažby se velerada řádně sešla. Chtěl Kajfáš čest dáti tchánu svému a jeho úsudek vyslyšeti, nežby sám výrok vynesl. Annáš sám byl dříve veleknězem býval, a poněvadž i patero synů jeho a nyní zet jeho Kajfáš důstojenství toho došli, tedy ve zvláštní stál vážnosti. Zminuje Jan o tom mezi Annášem a Kajfášem příbuzenství pro ukázání, že Annáš neméně než Kajfáš, ne-li více, o zajetí Páně usiloval. Byl Annáš bez mála vplyvem svým Kajfášovi důstojenství velekněžského dopomohl, a tudy Kajfáš částku toho mu odstoupal, čeho vlivem jeho dosáhl. Ze synů Annášových Anánus veleknězoval později a ten Anán jest týž, jenž nehledě na právo římské Jákooba apoštola a bratra Páně s jinými usmrtní poručil a za to s veleknězství od Římanů složen byl. Ale an *toho léta* nebyl Annáš veleknězem, nébrž *Kajfáš*, tudy nedálo se nic s Pánem dále u Annáše, nébrž Pán, jak v. 24. Jan dostavkem klade, byl veden ku Kajfášovi, byv jen tak dlouho u Annáše chován, ažby se velerada shromáždila. O Anně a Kajfě veleknězích viz L. 3, 2. Ještě zminuje sv. Jan oně Kajfovy předvěsti v 11, 50. dané: *Byl pak Kajfáš, jenž radu dal Židům, že lépe, aby jeden umřel, než aby celý národ zahynul.* Zminuje se o tom, aby ukázal, že spravedlnosti se od velerady pro Christa nadíti nebylo, an již předkem byl smrt Páně ustanovil velekněz. Neméně volil Jan připomenouti, že smrt Páně celý svět měla s Bohem smířiti.

To pověděv Jan přichází k vypravování o zapření Petrovu. Než k tomu přikročíme, musíme ještě dvojí věc odbaviti. Nejprvé potřebí se rozhlédnouti na věci vypravované a z nich čerpati nauky pro spásu duší. A tu se nám namítá nauka, že Christus svázan byl, aby 1. odkál zlé užívání svobody při Adamu a všech lidech, 2. aby nám zasloužil milost jí dobře užívati, 3. aby nás vazeb hříchu zbavil a 4. aby posvětil vazbu a zajetí učeníků svojich. To, že Pán byl svá-

zán a ve vězení držán, učinilo sladky vazby všem mučnům. Tudy se honosí Pavel v listech svých nejednou, že jest vězeň Páně. Pro Pána však to bylo nemalé příkoří a nemalé ponížení, že Ho tak nešetrně přivedli k Annášovi, člověku, jenž úředného postavení neměl a tedy ani zdánlivého sondu nad Ježíšem právně vynést nemohl. Sněsť to Christus za nás pro odčinění nádhery, pýchy a hrdosti naší. Čím ale Annáš vynikal, byla nenávisť proti Christu a od něho vyšla rada k usmrčení Páně. Na tom můžeme přestat nyní, abychom se k druhé věci obrátili, tu neméně důležité, k otázce o místě, kde se to, co Jan tu dáleji vypravuje, událo.

Při prvním pohledu zdá se, že věci tu o prvním výslechu Páně, o prvních potupách na Něho kydaných a o prvním zapření Petrovu vyprávěné se přihodily v domě a na dvoře Annášově. Nebo nížeji ve verši 24. mluví Jan o tom, že Ježíš od Annáše ku Kajfášovi byl přiveden, načež o druhém a třetím zapření Petrově vypravuje, jenžto se tedy v domě Kajfášově stala. Tři prvnější evangelistové, jak jsme viděli, o vedení Pána k Annášovi nic nemají a jenom o výslechu Jeho u Kajfáše zminují se, a sv. Matouš výslovně trojí zapření Petrovo do domu Kajfášova klade. Nesnady tu povstávají vykladačům, kterak těch odporů zbýti? Rozličnými se toho podjímají cestami. Jedni zbaývají se potýkavosti té pravice, že Annáš a Kajfáš v jednom paláce přebývali. Nebo dle zvyků a obyčejů východanů celá rodina obyčejně též dům společně obývala, což prý také tuto bylo. Leč to se bez pravého důvodu tvrdí, podlé tradice Annáš a Kajfáš rozličné paláce obývali. Proto jiní jiným způsobem nesnáze dotčené se sprostují. Práví oni, že přivedení Pána k Annášovi jen mimochodem se dalo, a že hned všecko to, co vypravuje Jan o zmínění se o Kajfášovi, se u tohoto stalo. Jan zavedl řeč v. 14. o Kajfášovi pravě: *Byl pak Kajfáš, jenž dal radu Židům, prospěšněji býti, aby jeden člověk umřel za lid.* Tedy již to, co dáleji o prvním zapření Petrově a po výslechu Pána od velekněze vypravuje, ku Kajfášovi zří. Což Jan sám ve verši 24. dostavkem osvědčuje pro vysvětlení přidávaje, že byl Annáš poslal Pána ku Kajfášovi. A proto někteří vykladači, ano někteří rukopisové ten verš 24. ku konci verše třináctého pokládají, aby pořádek události v jasném světle se ozračoval. Veleknězem nebyl leč jeden, a jenom ten mohl ve věci náboženské vyšetřovati. Veleknězem pak byl Kajfáš, jak výslovně přidává Jan. Ten tedy velekněz, o němž v 15. při zapření Petrově a 19. při otazování Pána řeč jest, a ten, před nímž se věc Páně na potaz brala, nemůže býti jiný, leč Kajfáš,

o němž v. 13. výslovně praví, že veleknězem byl léta onoho, a jde odtad, že celé to vyšetřování Páně u Kajfáše se dalo. Oheň (či uhlí či žeraví), u něhož se sehrívali služové a Petr při prvním zapření dle v. 18., také též jest, u něhož se dle v. 25. sehrívá Petr při druhém a třetím zapření, ješto Jan pouze se toho dotýká slovy: stál pak Petr *při ohni sehrívaje se*. Ale i to můžeme přidati, že při třetím zapření jeho uvádí Jan služebníka veleknězova v. 26. a praví o něm, že byl přibuzen Malchovi, ježž výšeji v. 10. co služebníka *veleknězova* byl jmenoval, když ještě o Annášovi nepřipomenul. Kdož může ten býti, ježž Jan veleknězem jmenuje, leč Kajfáš? A tudy se ty věci nedály jinde, než v paláce Kajfášově. Mluvě sv. Jan v. 13. a 14. o Kajfovi, vmyslil se docela v místnosti a v dům Kajfášův a nepomněl, že by snad pro čtenáře potřebí bylo o odvedení Páně ku Kajfovi dříve položití. Leč, co tu opustil, dostavkem dokládá v. 24., když se mu toho potřeba viděla pro vysvětlení toho, proč se služebník, jenž Christa udeřil, na důstojenství velekněze odvolával. A proto sv. Cyrill Alex. byl mezi těmi, co verš ten četli již po v. 13. Aorist *ἀπέστειλεν*, odeslal, odbývá za dávnominulý čas, jak i jinde na př. Mt. 14, 3. 4. Při všem tom narovnávání nesmíme zapomínati, že sv. Jan tam směřuje, aby okolnostmi některé při výslechu Páně a při zapření Petrově místněji vylíčil, než se to u synoptiků dalo, k nimž neustálé zření má. Z toho patrno, že to, co se praví v. 15. o Petrovi, že *Pána následoval*, již o cestě od Annáše ku Kajfáši se slyšeti musí.

Praví pak Jan: *Následoval Ježíše Šimon Petr a jiný učeník; učeník ale ten byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do dvora veleknězova. Petr pak stál u dveří vně. Vyšel tedy učeník ten druhý, jenž byl znám veleknězi a řekl vrátne a uveď Petra.* Ostatní apoštolé se rozutíkali; Petr jenom a *učeník známý v domě veleknězově*, totiž Jan sám, následovali Pána všady, a tudy mohl Jan náležitě okolnostmi potazů s Pánem činěných vylíčiti, všady přítomen byv. Že to Jan byl a nebyl nějaký neznámý, viděti z artikulu *ὁ ἄλλος μαθητής*, onen či ten učeník vám známý. Znáť byl v domě veleknězově; z čeho nevyplývá, že s veleknězem v nějakém příbuzenství stál. Příbuznost od známosti dobře se v písmě různá Lnc. 2, 44. Znáť *veleknězi*, t. j. v domě jeho, an synekdochou či náznakem a přímínkou se veškera čeleď veleknězova jménem tím zahrnuje. Ač ostatně dobře možno, že samému veleknězi znám byl za příčinami, jichž tu přemnoho možno jest. Zdá se dle 19, 27. že Jan v Jerusalemě dům vlastní měl. Nébrž i z toho, co děvečka pravila Petrovi:

Nejsi-liž také ty učeníkem Jeho. viděti, že Jana co učeníka Christova znala, ale pro známost jeho s domem velekněžovým a pro účtu k němu do domu vpustila.

Netak s Petrem se dalo. *Petr stál u dveří vně, aniž do dvora vejíti směje. Až nápotom, jak vypravuje Jan: Vyšel tedy učeník ten druhý, jenž byl znám velekněžovi, a řekl vrátně, a uvedl Petra.* Petr bezmála váhal ihned s Christem a se sluhami a biřici do dvora vejíti, nebouřav nebo Malchovi vešel ve známost a nenávisť veškerým těm sluham a biřicům, kteří byli zaneprázdněni při celém tom s Pánem postupování. I mohl se utajiti, mohl se skryti a uspořiti sobě troji ono zapření. Ale zvítězila u něho láska ku Christu, jehož nemohl opustiti. Byla to silná pobudka a náramný pud přivnulosti ku Christu, že on, nejvíce z apoštolů se obávati moha a maje pro utěti ucha Malchovi, předce následoval Pána, aniž se od Něho dal odloučiti. Jmenují vykladači to opovážlivost, že usiloval do dvora vejít; alevšak láska neméně ho pudila a nad rozumem převládla.

Když Petr vpuštěn byl na přímluvu Janovu do dvora veleknězova, tedy Jan, znám jsa u velekněze, vešel do samé světnice, kdež Pán odveden byl, a tam co svědek všemu přítomen byl. Když ale Jan odešel, přišlo na Petra, co dále Jan z úst Petrových vypravuje: *Řekla tedy Petrovi děvečka vrátná: Nejsi-liž i ty z učeníků člověka toho? Di on: Nejsem.* To pak pravila při ohni, o němž Jan dokládá hned dále: *Stáli pak sluhové a biřicové při uhlí, nebo zima bylo a sehrívali se; byl pak s nimi Petr stoje a sehrívaje se.* Z prva se nezdálo to počínání děvečky s Petrem býti tesklivo a pohoršivo, nébrž nevinným nějakým škádlením se viděti mohlo, jimž vrátná mrzutost svou vilila sobě na Petrovi, že jej mimo vůli svou musela vpustiti. Ale postupem věc povážlivého rozměru nabyla. Petr již stál, již seděl mezi chasou při ohni co nejlépe ukryti se chtěje. Ale tu právě ho našlo pokušení; nebo se zlou nevěrou neobstojí víra a mezi zlochy nezachováš ctnosti trochy.

U Kajfáše ne hned, jak se zdá, celá velerada sešla se; a tudy velekněz předběžně ve přítomnosti několika přísedníků nečetných Pána ptal se na učení a učeníky Jeho. Tedy výslech tento u Jana dříve stal se, než onen veřejný a v plné radě držaný Mt. 26, 57. Mr. 14, 53., při kterémž starostové a zákoníci také byli přítomni. Chtěl bezmála Kajfáš předchozím otázek na Pána vznášením odsouzení Páně urychlit. Dí o tom Jan: *Velebně tedy otázal se Ježíše o učenících Jeho a o náuce Jeho. Odpověděl jemu Ježíš: Já zjevně mluvil jsem světu, a vezdy učil jsem ve sbornici a ve chrámě,*

kam všickni Židé se scházejí a v skrytě nemluvil jsem nic. Co se mne ptáš? Optej se těch, kteří slyšeli, co mluvil jsem jim. Aj, ti vědí cv mluvil jsem Já. Dělá se Kajfáš nevěda a o učenících a o náuce Páně se ptá, aby z odpovědi Christovy něčeho k odsouzení Jeho polapil. Pán nechťeje učeníky v nesnáze uvést, o nich docela mlčí, a jen o náuce své praví, o níž nejvíc velekněžovi šlo. *Což se mne ptáš? Optej se těch, jenž slyšeli mne.* A táhne se nadto k tomu, že ničemu v skrytě nevyučoval, nébrž ve sbornicích a ve chrámě. Co Pán praví: *Já zjevně, veřejně, svobodně, beztajně mluvil jsem světu, v tom světem rozumí vůbec lidi, jak 12, 19. se praví, že veškeren svět za Christem běží; nebere se tedy slovo svět ve mravném významu, což jinak zhusta se u Jana děje. Dí Pán: ve sbornici bez artikulu, a rozumí se vůbec a hromadně, jakoby stálo ve sbornicích, jak z protikladu slova skrytě patrno, kterěz stojí v protivě proti slovům ve sbornici a chrámě. Dí, že nic nemluvil skrytě, totiž co se lidu týká a nauky; nevylučuje tím soukromého učeníků svých vyučování. Leč ani toto nedálo se skrytě, nébrž veřejně a obyčejně pod širým nebem. Velel zákon, aby při přelících nejprve svědkové byli tázáni. Dle toho se tu Pán zachovává dobře věda, že o smrti Jeho již nález byl napřed učiněn. Nebylo shromáždění to zákonité, nébrž jen předběžné. A tudy Pán opomíná odpověditi přímě a přímé vyznání učiniti, jak to hned později před celou veleradou a před Pilátem učinil.*

K veřejnosti vyučování svého se volal Pán a svědkův o náuce své ne dvou aneb tří, nébrž všechných, jenž veřejné učení Jeho slyšeli, se dokládal; avšak neprospělo to, nébrž jeden z přistojných sluhů velekněžových tak odrznul, že *Pána v lice udeřil a pravil: Takliž odpovídáš veleknězi? Neporučil mu sice velekněz, jak se tam Act. 23, 2. Pavlovi dalo, ale sluha jist byl, že tím bezectným jednáním veleknězi se zavděčí; tudy vina více na velekněze, než na sluha padá. Proti té urážce, nad níž nebesa ustrnula, jak Zlatoúst vece, Pán klidně se ozval, ač moha, jak Augustin dí, jedním slovem v propast bezednou sraziti holomka toho ohýralého. Vece: *Zle-li jsem mluvil, dej svědectví o zlu tom; dobře-li ale, proč mne biješ?* Pripomínají vykladaelé ze starého Zákona z 3. Reg. 22, 24., že také druhdy lichoprorok Sedekias pravoproroka Micheáše na lice udeřil, a že nápotom Pavel stoje před veleknězem a byv v lice udeřen odvolával se k zákonu Ex. 22, 28. Příkladem nám stal se tu Pán, abychom uctného s námi nakládání nehned mstili, nébrž je raději v trpělivosti nesli. Nepodal ale Pán lice pravého bijícímu sluho, aby*

se nezdálo, že vinu nějakou na sobě uznává; také slova jeho u Mt. 5, 39. ne dle litery slyšeti se mají, jak na svém místě ukázáno. Nadto vece sv. Augustin: Pán ne sice druhého líc, a však celé tělo své k bití vydal. Nébrž i to pravda jest, že tiše odpovédíti při takových příkorách tížej jest, než líc podatí.

Odpověď Páně tak vážná, klidná a pravdivá zarazila a zahanbila Kajfáše a zastavila, zdá se, na chvíli vyšetřování a otazování se předběžné, an zatím se byli synedristé sešli. Na to nastal právní výslech Páně, Mt. 26, 59. nn., při němž mnoho svědků vyslýcháno, velekněz Pána jako pod nějakou přísahou k vyznání pravdy provolal a Pána pod zástěrou, že se prý rouhal Bohu, k smrti odsoudil. Toho všeho Jan mlčením pomíjí, poněvadž věci ty od synoptiků se vypravují. O Petrovu zapření toliko klade ještě dále a přidává pro určení místa, kde se dalo v. 24., že byl již po 13. v. Annáš Pána ku Kajfášovi poslal, jak výše dotčeno. Práví: *A byl poslal Ho Annáš svázaného ku Kajfášovi veleknězi. Stál pak Šimon Petr a sehríval se. Řekli tedy jemu: Nejsi-li i ty z učeníků Jeho? Zapřel on a řekl: Nejsem. Dí mu jeden ze služů veleknězových, příbuzný toho, jemuž utal Petr ucho: Neviděl-li já jsem tebe v zahrádě s ním? Opět tedy zapřel Petr a hned kohout zapěl.* Druhý a třetí zapření Petrovo spojuje tu Jan. Podlé tří synoptiků či souzorců poznán byl Petr po svém výhovoru galilejském, což dobře se srovnává s tím, co Jan dodatkem k jiným evangeliím dostavuje. Také viděti, porovnáme-li vypravování všech čtyř evangelistů mezi sebou, že více osob na Petra doráželo, což Jan úhrnem při druhém zapření naskýtá slovem: *Řekli*, t. j. řeklo jich mnoho, Matouš pak a Marek to namítají o *přistojících* mluvíce. Nestateč prvoapoštola ukazuje, že jiný než lidský duch mluvil z úst mučedníků, a že to jiné, nežli lidské síly byly, jenž přemohly tyrany a hrůzy smrtelné. Nestačilo člověku slyšeti a viděti, že bez milosti Boží nejmenšímu pokušení neodolá, potřebí bylo to spatřiti na skále církve, jak snadně se podvracuje a rozsypá. O tom všem vyloženo u sv. Mt. na dotčeném místě, jakož i o tom, že se z rána opět velerada shromáždila Mt. 27, 1., ješto nálezové za noci vydání platnosti nemávali. Níže 19, 7. Jan odsouzení Pána od velerady co skutečně stále předpokládá. Již pak Jan o Páně ku Pilátovi vedení a o věcech před Pilátem stalých mluví.

28. Vedou tedy Ježíše od Kajfáše do vladárny. Bylo pak ráno; a oni nevešli do vladárny, aby se neposkvr-

nili, nébrž aby jedli paschu. 29. Vyšel tedy Pilát k nim ven a řekl: Jakou žalobu vedete proti člověku tomu? 30. Odpověděli a řekli jemu: Kdyby nebyl tento zločincem, nevydali bychom tobě Ho. 31. Řekl tedy jim Pilát: Vezměte Jej vy, a dle zákona svého osudte Jej. Řekli mu tedy Zidé: Nám se nedovoluje usmrtiti nikoho. 32. Aby řeč Ježíšova se naplnila, kterouž byl řekl, znače, jakou smrtí má umíratí. 33. Vešel tedy opět do vladárny Pilát a povolal Ježíše a řekl Jemu: Ty-li jsi král židovský? 34. Odpověděl mu Ježíš: Od sebe-li to pravíš, čili jiní pověděli tobě o mně? 35. Odpověděl Pilát: Zdali já Žid jsem? Národ tvůj a veleknězi vydali Tě mně: co jsi učinil? 36. Odpověděl Ježíš: Království mé není z toho světa. Kdyby z toho světa bylo království moje, služebníci moji by ovšem zápasili, abych nebyl vydán Židům; nyní ale království moje není odtud. 37. Řekl tedy Jemu Pilát: Tedy králem jsi ty? Odpověděl Ježíš: Ty pravíš, nebo králem jsem já. Já k tomu narodil jsem se a k tomu přišel jsem na svět, abych osvědčil pravdu; každý kdo jest z pravdy, slyší hlas můj. 38. Dí Jemu Pilát: Co jest pravda? A to pověděv opět vyšel k Židům a vece jim: Já žádné nenalézám na něm viny. 39. Jest ale obyčej pro vás, abych jednoho propustil vám na paschu, chcete-li tedy, mám-li propustiti vám krále židovského? 40. Vzkřikli tedy opět všichni řkouce: Ne toho, nébrž Barabáše; byl pak Barabáš zbojník.

Odvedení od Kajfáše ku Pilátovi a výslech Páně u něho již synoptikové vypravují Mt. 27, 2. Mr. 15, 1. Luc. 23, 1. a tam jsme my věci ty ve spojení s vypravováním Janovým vyložili. A proto jen k tomu, co ještě zbývá a Janovi vlastivo jest, připatříme. Práví Jan: *Vedou tedy Ježíše od Kajfáše do vladárny. Bylo pak ráno. A oni nevešli do vladárny, aby se neposkvrnili, nébrž aby jedli paschu.* Vedli Pána do prae-toria, či do soudnice, do vládnice či vladárny, příbytku vladařova, kdež Pilát domoval. Samochťice se vydali v ruce soudce pohana, ano jim záleželo na tom, aby Pán

co nejdříve odpraven a ještě za svátků přesnic usmrčen byl, aby snad nápotom jim z rukou nevynikl. Byla pak soudnice ta na hradě Antonii, kdež vladař za svátku s posádkou bydlel, sic jinak v roce v Cesarei u moře přebývá a za svátků v paláci Heródově bydleje. Vladařem byl Pilát, o němž Luc. 3, 1. Přivedli Pána ku Pilátovi záhy za rána, πρωί, okolo východu slunka, za kteréž chvíle Římané nesoudivali, ač výminku činivajíce pro pohodlí stran, čehož se tu i synedristé žalobníci Christovi nadáli. Přišli tam za doby, an zatím pohodil Jidáš peníze, jak Mt. 27, 3. vypravuje a se oběsil, čehož Jan pomíjí; *ale nevešli do soudnice, aby se neposkvrnili, nébrž paschu jisti mohli.* Vcházení do domu pohanského pokalovalo Židy Act. 10, 28., a to tím více za přesnic, kdež i přítomnost kvasu poskvrnovala, an jen přesnice panovati měly. *Abý paschu jisti mohli,* vece. Slovem *pascha* nerozumí se jen beránek velikonočný, nébrž také tím jménem slují chagigy či velkonočné oběti a velkonočné po sedmero dní odbývané hostiny a jmenovitě dobrovolné oběti hovězího dobytka, z nichž hostiny se strojily, jak ze starého Zákona 2. Chr. 30, 22. viděti. Místo toto nepochybným důkazem jest, jak na omylu jsou, kdož pro zastávání domnění svého o předchodné večeri Páně zapírají, že rčení *φαγεῖν τὸ πάσχα*, jisti paschu o všech sedmidenních hostinách po sedm svátků paschy odbývaných se užívá, jak i z páté knihy Mojžíšovy z Deut. 16, 14. viděti. Ze samých slov: *aby se neposkvrnili*, nébrž jedli paschu, průvodno, že se nemůže o paschální vlastní a posvátné hostině tuto mysliti. Poskvrnění z návštěvy pohanského domu trvalo jen do večera Num. 19., 22. a tedy poskvrnění to nemohlo se vztahovati na posvátnou večer, ješto ta za večera, když hvězdy zableskly a po skončení dne se slavila. Také z příběhů Juditinych viděti, že jenom do večera trvala nečistota obcováním s pohany dochodilá, na večer nevlivajíc 12, 9. Ale namítají, že prý by Židům bylo vejítím ku Pilátovi se nemožno stalo *paschu zabijeti*. Leč to daremná jest námitka, ješto Jau nemluví o zabíjení, nébrž o jedení. Kdyby skutečně tu běželo o paschálnou svatovečeri, tedy by blížeji bylo a místněji pro Jana, o *zabíjení* paschy mluviti; ješto toho nečiní, patrnó jest, že již po svatovečeri bylo, a že ona předešlého večera se odbývala. Obtíží, na něž se odkazují, nebylo při očistách těchto, ješto se umýváním odbývaly. Ještě přidáváme, že na prvý den po paschálné nisana, totiž dne patnáctého nisana, svatohostina ta či chagiga slavněji a nádherněji se odbývala, a tu právě nejvíce radosti se oddávali, což k slavení svátku dle Deut. 16, 14. příslušelo dle sa-

mého slova chagiga a slova chag, což ple-sati, tančiti znamená. Čtrnáctého s noci na přechodu do patnáctého slavnost sice byla nejslavnější, ale celá slavnost té noci, jak z obřadů viděti, měla také matorné své stránky a matornost převládala, ješto patnáctého na přechodu do šestnáctého nisana se docela radosti oddávali. Tato chagiga se přinášela o polednách a tedy měli Židé příčinu nevcházeti ku pohanům, ješto by jim nečistota byla zabránila hostiny se zúčastniti až do večera trvajíc. A tedy právě slova ta, jimiž vymoci se hledí, že Pán o den dřívěji hostinu paschální slavil, opak toho dokazují. Stojí tedy neoblomně, že jedení beránka velkonočního a hlavitá velkonočná hostina již včera večer předešla, jak výše 13, 1. a u sv. Mt. 26, 20. nn. praveno, a že jen poně-vadž při všech těch po sedm dnů hostinách levitské čistoty bylo potřebí, Židé se stítili do pohanského domu jíti. Ó bezbožného zaslepení toho! Vcházením do cizého domu se domnělí poskvrniti se, a vlastním zločinem nemněli pokáleni býti! vece sv. Augustin.

Povolil Pilát žádosti Židů a v hodinu neobyčejnou jim tou měrou k službám byl, že i k nim vyšel pod širé nebe aneb pod přístřeší nějaké, o zajetí Páně bezmála k večerou včerejška již uvědoměn byv, an kohorta či tlupa římských vojáků bez jeho vědomí nemohla k službám veleknězům k zajetí Páně se propůjčiti. Ale věděl také, o Pánu nejednou slyšev, že náčelníci židovské rady proti Pánu záštim a nenávisťi pojati jsouce všelijak mu o hrdlo hráli, a co pohan málo znaje a ještě méně dbaje o věc mysl, že se o malichernosti zákona židovského jedná. A to minění svoje o nepatrnosti žaloby Židů na Christa také otázkou svou k nim učiněnou pronesl: *Jakou žalobu přinášíte proti člověku tomu?* Otázka ta svědčí, že Pilát nic se tomu nediví, že Židé k němu se žalobou přicházejí a že hotov jest jim tuto k službám státi. Oni ale nad otázkou, více ještě nad způsobem, jímž otázku pronesl, urazili se a nrputně se dobývali na něho řkouce: *Kdyby ten, jež jsme sem přivedli, kterýž ale nyní do soudnice odveden byl, Christus nebyl zlodincem, nebyli bychom my Ho vydali tobě k soudu.* Pýchou neméně než duchem vražedným dýchají. My lidé spravedliví jsme, řkou oni, na stolicí Mojžíšově sedíme blouditi nemohouce. A proto když my Ho odsuzujeme, pře jeho slyšení netřeba. Slovem chtěli Židé, aby Pilát prostě potvrdil, co oni o Ježíši našli. Ale Pilát činil podlé toho, co se o Římanech chvalně praví Act. 25, 16., a nechtěl soud vynésti nevyslyšev žalobníky a obžalovance. Tím činem provolal u nich tu vzdorovitost, že se prosuli v ta slova o Christu: *Kdyby nebyl*

zločincem, nepřivedli bychom Ho k tobě. Zločincem vůbec povídají neurčujíce zločinu, jež na Christa sčítali, aniž jakého důvodu uvádějíce; vzdor a domnělá jich hodnota a vážnost měla místo důvodův odbývati. Pilát věděl již byv o tom poučen, jak výše praveno, že se tu jedná o věci zákona, o nichž Římané souditi nevolili, soud o nich samým Židům zůstavivše, jak totéž i Gallio prokonsul v Korintu s Pavlem nápotom učinil Act. 18, 14. 15. Tndy je odbývá zkratka: *Veźmēte vy Jej a dle zákona Jej suďte.* Vrací jim pyšnou řeč jejich. Nevidí-li se vám mně pře Jeho oznámiti a k soudu podati, mějte vůli svou a mne tím nezaměstnávejte. Já se vámi nebudu spravovati, abych bez výsledku měl koho na hrdle trestati. Nepřijímá té žaloby, anot mu jasno a světlo nebylo, že by oni sami nemohli tu soud vynésti. Ovšem ale jist byl, že nemohouce k smrti odsouditi opět přijdou mezi tím vzdoru a tvrdočelnost svou složivše, a že se vytasí se svými na Christa důvody. Židé se nespokojili s tou jim danou svobodou, když Pilát jim k službě nechťel býti a soud smrti na Christa vynésti, jak oni to byli již učinili Mt. 26, 66. ač o tom teď ještě nezminují se. Chtěli oni, aby Christa k smrti vydal a aby se to co nejspíše a najisto stalo. Oni by to sami byli učinili, ale neměli k tomu práva. *Nám nedovoleno něhoho usmrtiti,* odpověděli. A proč jim nebylo lze to učiniti? Některí učenci praví, že to činili, aby tím během před očima lidu, jenž Christu přál a jehož se obávali, všelijak právi se býti ukázali a protimyslnost takového usmrcení od sebe na Piláta a Římany vůbec obrátili. A proto prý, praví ještě oni, Židé nechťeli souditi, že spolu chtěli též, aby Pán ne nějak obyčejnou smrtí, nýbrž aby smrtí ohavnou kříže odpraven byl, kterýžto způsob toliko u Římanů obyčejem byl. Leč toho nic není. Nešlo jim o kříž, nýbrž o smrt a zášť svou proti Pánu veřejně vedli a po dlouhý čas vedli, a to lidu vůbec známo bylo. I pravili ku Pilátovi: *Nám nesluší či nedovoluje se usmrtiti někoho.* Odpovídají, že se soud s jejich strany stal, že ale nálezu toho nemohou ve skutek uvést, an se jim nedovoluje někoho usmrtiti. *Nesluší, ději, usmrtiti;* vůbec a povšechně mluví a každé obmezování řeči buď na trest kříže, buď na den svátečný, buď ještě jinak nemůže obstáti. Jisto, že Židé právo nad životem a smrtí ztratili. Mohli oni sice nález smrti vynésti, ale potvrzení a provedení nálezu toho záviselo dokona od římské vrchnosti. Nejnovější o věci té pochybnosti a odpory na matných toliko spoléhají důvodech. Římané buď hned při obrácení Judey v provincii římskou po vypuzení Archeláa, buď nedlouho před soudem

Páně, totiž čtyřicet let před podvrácením chrámu dle thalmudu, Židům právo trestati na hrdle odňali, zůstavivše jim toliko právo *nález* o smrti vynášeti, jenž od Římanů v skutek se uváděl. Svědkem toho mimo thalmud (sanh. f. 24, 2. u Lightfoota) jest Josef Flavius arch. 20, 9, 1., kdež praví, že bez dovolení vládařova synedrium k soudu nesmělo se shomážďovati. Pravda ovšem, že Josef Flavijský V. Ž. 2, 8, 9. praví, že Esseové každou úhanu Mojžíše usmrcením trestali a Titus v řeči k Židům držané vytýká jim, že jim Římané mezi jinými výsadami i to právo zachovali, přestupky proti náboženství jejich dopuštěné smrtí pokutovati také na Nežidech. Ale co se Esseů týká, neměli oni žádné právomocnosti a nemohli úsudku svého provésti. Při člověku, jenž meze pohanovi vytknuté při chrámě jerusalemském překročil, nejednalo se o soudné jednání, nýbrž o okamžité usmrcení člověka na lici postiženého. Ovšem také pravda jest, že velerada ustanovila Act. 5, 23. apoštoly usmrtiti; Štěpán skutečně ukamenován Act. 7. a Pavel Act. 26, 10. vypravuje, že mnohé křesťany uvěznil a k odpravení jich svoloval. O usmrcení Christa také nejednou se pokoušeli fariseové Jo. 5, 18, 7, 1, 25, 1. a o Pavlu praví Židé Act. 24, 6., že jej odsouditi chtěli o své ujmě. Ale místa ona ničeho nedokazují. Štěpán v kramole a zbouření bez vynesení soudu byl kamenován. Co se o Pavlu praví, neodporuje tomu, že při odpravách takových dřívěji dovolení od Římanů se žádalo. Totéž musí se říci o pokusech Židů Pána ze života zprovoditi. Jest-li tedy Židé Jo. 18, 31. pravili, že se jim nedovoluje někoho usmrtiti a jestli jim, jak jsme viděli, thalmud přisvědčuje, tedy nemůžeme pochybovati, že slova: *Nesmíme žádného usmrcovati* v celé platnosti významu svého a bezvýjemné slyšeti se mají. Při tom nemíníme popírati, že Židé tytéž té meze od Římanů jim položené nešetřili a že sami Římané někdy takového Židův nadužívání nedbali, jak z Flavia Josefa V. Ž. 6, 2, 4. viděti, kterýžto Josef ve Staroz. 18, 1, 1. nad to vypravuje, že tehda osoby nejedny beze všeho souzení sklizeny bývaly. Toho se ale Židé při Pánu neosmělili a poněvadž jim všelijak o to šlo, aby Pán jistě usmrcen byl a jim z rukou nevynikl, tedy Jej potom za buřiče a brojitele a osobovatele titulu královského vydávají, aby Piláta tím spíše k soudu smrti přiměli.

Zdáti se mohlo, že Pilát praviv Židům: *Veźmēte Ho a suďte Ho dle zákona svého,* Židům moc jakousi propůjčoval. Snad schvalně to činil, aby kdyby napohledného dovolení toho Židé užili, je v moc svou dostal a s nimi dle libovůle zatáčeti mohl, výhrůžek pro své

nespravedlnosti se již neboje. Ale neužili Židé toho zdánlivého dovolování. A v tom vidí sv. Jan řízení Boží. *To se stalo, vece Jan, aby se naplnila řeč Ježíšova, kterou pravil věstě, jakou smrti sejiti má, totiž, že má vydán pohanům a ukřižován býti 12, 32. Mat. 20, 19. Luc. 18, 32. Dí Jan, že tak odpověděti museli, nebylo náhodou, nýbrž Bůh to tak nastrojil a tak vedl, že slova Christova o smrti své došla vyplnění. Kdyby Židé byli odpřavili Pána, byl by dle Lev. 24, 16. ukamenován býval, u Římanů ale na buřiče smrt kříže ustanovena byla. Měli i pohané část míti ve smrti Páně, aby se v ní všeobecná vina lidstva vyskytala. Sem se musí položit ta politická Židů žaloba Luc. 23, 2. n., že Ježíš bouří, daně dávati brání a králem se činí. S tím přišli k Pilátu, jak Mat. 27, 11. Mr. 15, 2. vypravují. Vešel tedy Pilát do paláce svého, do soudnice a tam povolal Ježíše, jenž bezmála v samé soudnici aneb v blízkém nějakém pokojíku chován byl. I otázal se Pilát Ježíše: *Ty-li jsi král Židovský?* Dí napřed *Ty* s pohrdou *Ty*, jak na tebe žalují, že za takového se vydáváš. Viz Mat. 27, 11. Pán odpověděl: *Praviš-li to od sebe, či-li jini pověděli tobě o mně?* Nebyl přítomen Pán, když žalovali Židé na Něho, co buřiče a uchvacovatele veleby královské, a tudy vznáší otázku tu na Pilátu, aby uslyšel, v jakém smyslu Pilát slovo *král* bere, zdali v židovskomessiášském či v římskopolitickém; podlé toho zajisté chtěl Pán odpověď svou na otázku Pilátovu spořádati. Nechtěl Pán jenom užití práva svého a dověděti se, zda Pilát o své ujmě, čili na žalobu jiných otázku tu činí. Nýbrž chtěl Pilátovi na um dáti, že slovo *král* rozličně se bráti může.*

Slova Páně urazila hrdost Pilátovu. Pilát s nevolí a pýchou odpovídá: *Zdali Žid jsem? Národ trůj a tví velekněži vydali mně tebe.* Tím vypovídá, že slovo *král* nebere v jiném smyslu, leč v jakém Židé, a prostě zapírá, žeby o své ujmě otázku činil. Ale neví, co by sobě tu mysliti měl místně, a též neděti se vyznává. I napomíná Ježíše, aby se o věci té vyslovil a k dalšímu ve při své postoupání cestu prokrestil. Dí: *Což jsi učinil?* Christus Pán věda, že Pilát dobromyslně mluví Jemu na těžkost státi neusiluje, aniž se Židy stejnou zášť proti němu pojal, udůstojil Pilát odpovědi a otevřel se mu o původu a povaze království svého. *Odpověděl Ježíš: Království moje není z toho světa. Kdyby z toho světa bylo království moje, služebníci moji by zápasili, abych nebyl vydán Židům. Nyní ale není království moje odtud.* Opakování slov: *království moje* a slovo *z toho světa* zvláštní důraz do sebe má. Z toho, co Pán odpovídá, plyne, že se krá-

lem býti projádl, králem tím, jenž zaslíben Židům, ale ne v tom smyslu, v jakém na Něho Židé titulu toho osobování umítali, ve smyslu politickém, nýbrž ve smyslu docela jiném, jak to Pilátovi záporně napřed a nápotom kladně vysvětluje. Záporně vece: *Království moje není z toho světa.* Spojka *ze* vytýká původ a povahu i záměr království toho; nevzalo původ ze světa, nebylo osnováno světskou mocí a silou, nezabývá se věcmi světskými a nehledí politických účelů docíliti; není království po světsku výbojným. *Nebo*, dokazuje toho Pán očividním a makavým důkazem: *Kdyby bylo ze světa, bojovali by pro mne sluhové, jež bych měl, abych nebyl vydán Židům;* byli by se mne při zajímání moji sstoupenci ujali, mne oružně bránili, za mne co krále svého bojovali a nedopustili, abych vydán byl Židům. To ale nestalo se, aniž jsem já mne brániti jim dopustil, *an království moje není odtud*, ze světa totiž. Místo *an* stojí vlastně *nyní*, leč částice *nyní* jest spojovací a není časová 15, 22. Sv. Augustin praví: *Nedí Pán: Království moje není tuto, nýbrž dí: Není odtud* Nebo ovšem duchovní království na světě založeno býti muselo. Nedí zjevně: *Z nebes jest království moje.* Avšak to jasně vysvětá ze slov, že není *ze světa* království Jeho. Království nad světem bylo Christovi slíbeno Žalm 2, 8.: *Dám tobě dědictvím národy a vladařstvím končiny země.* V prorockém vidění u Daniela 2, 34. 35. po čtyřech mocnářstvích páté se vyskytá v podobenství kamene, jenž naplnil celou zemi. A u téhož proroka starý dnů dává Synu člověka věčné království a neustálou vládu Dan. 7, 13. 14. Nedí Pán: *Mé království nic s vašimi říšemi nebude obcovati; má zajisté církev Páně podstatou svou veškery říše prosahovati.* Všickni čtyři evangelistové vypravují, že Christus se před vladařem římským projádl býti králem. Jest On král králův a bude vládnouti na věky Ap. 11, 25.

Z toho již, co Pán Pilátovi odpověděl, šlo, že království Jeho není politické povahy. Pilát se takové odpovědi jistě podivil a docela jiného něco očekával. Tázal se Pána: *Co's učinil?* A nyní takovou uslyšel odpověď, ze které poznal, že si Ježíš jakési království připisuje. Nepřestal na záporné odpovědi Páně, nýbrž místněji z úst Páně o tom slyšeti žádal. Tedy *králem jsi Ty?* Tak s polohrdou myslí se tázal o vyšších věcech nic nesmýšleje a s poloposměchem slovo *Ty* naposled klade. Načež Pán kladně o království svém se pronáší a dí: *Ty praviš, nebo králem jsem Já;* ty výbornou závěrku činíš, aniž zavírání tomu já odpírám, Dí: *Král jsem Já.* Vědomí královského důstojenství z řeči Páně vyniká. Slovo *Já*

klade naposledy a čelí jím proti slovu *Ty* z úst Pilátových posléze vyšlému. A nyní vytýká Pán povahu království svého: *Já jsem proto narodil se a proto na svět přišel, abych vydal svědectví pravdě.* Dvakrát dí *proto* či *k tomu*, aby tím více zračila se myšlenka o cíli příští Jeho na svět. To a jenom to jest účelem, pro něž jsem se narodil a pro něž jsem na svět přišel. Někteří vykladatelé činí rozdíl mezi slovem: *narodil jsem se* a mezi slovy: *přišel jsem na svět*, pravíce, že první slovo k osobě, druhé slovo k úřadu Páně hledí. Leč u Pána osobnost i úřad v jedno splynuly, veškerá osoba Jeho a veškeré Jeho jednání a působení směřovalo k tomu, aby pravda světem zavládnouti mohla. K tomu zajisté také poslal apoštoly, aby o pravdě svědčili a k tomu církev ustanovil. Království Páně jest království pravdy a Pán, vece sv. Augustin, svědectví dává o pravdě, o sobě svědčí, sám pravdou a životem jsa 14, 6. Ale tuto před Pilátem člověčkou stránku předkládá a nepraví se pravdou a původem pravdy býti, nébrž to jen dí, čemu pohan vyrozuměti mohl, že nosičem a osvědčitelem pravdy jest, avšak že takové službě docela život a bytost svou obětuje, ano že na to vyšší mocí Boží určen jest. *Na to jsem narodil se a na svět přišel*, vece, v. 1, 9. Slovy: *na svět přišel*, ukazuje Pán, že narození Jeho nebylo mimovolné, jak jiní lidé rodí se, o rození svém nevědouce, aniž k němu svolující, nébrž že bytost dříve máje samovolné a o své ujmě se na svět co do ciziny nějaké pustil, aby pravdu ohlašoval. O *pravdě* mluví, poněvadž pravda jest svrchovaným želáním duše lidské z lidskosti nevyzuté, a poněvadž před světem, jehož zástupcem byl Pilát, chtěl svrchovaný účel svůj se strany té vystaviti, která ještě nejvíce mu přístupna byla. A tudy praví Pán dále o vrodilém člověčkům tahu a těžení ku pravdě: *Každý, kdo z pravdy jest, slyší hlas můj. Z pravdy býti jest, z ní jako Syn stejnobytný se naroditi, povahu pravdy na sobě nositi, v pravdě se kochati, jí jedné přede vším hledati, dle ní se spravovati.* Podobně praví Pán výše 8, 47.: *z Boha býti a slovo Boží slyšeti.* Nebylo toho něco neznámo pohanům a stoikově mluvili o tom, že jedin mudrlec jest král a svoboděn, každý nemoudrý ale nesvobodcem a nevolníkem. Ale ovšem nikde nemohli lidé zaraziti a nikde uviděti takového království, ana všady nepravost, lest, požívavost, rozkošnictví žezlo rozprostřelo a pravdě rozvinouti se bránilo. Pán tedy odpověděl, že králem jest, za druhé, jakým králem jest a za třetí, jaké poddané má; a tak úplnou odpověď dal Pilátovi. Ovšem při tom Pán prohlédal, aby možno-li Pilát sobě usmysliti hodlal. To se

sice nepotkalo s dobrým úspěchem u Piláta, jak druhdy nejinak Pavlovi se dalo u Felixe Act. 24, 25.; jednak musel Pilát na oko spatřovati, že žaloba Židů na Pána jesti lživá a nepravdivá. O tom se také Pilát skutečně přesvědčil, ač o *pravdě*, aby se skutečně nalézala aneb hledání hodna byla zholá nedržel. V tom svém skepticismu a holém o pravdě půporu dí: *Co jest pravda?* Nepravil to ze zvědavosti, chtěje snad místněji pravdu poznati a jenom nyní, an vykonával soudství, k tomu se uprázniti nemoha, tomu domnění zajisté všechna povaha Pilátova se přičí. Jest to zoufalý zápor všeliké možnosti pravdu nalézt, jakový stav v pohanství tenkrát docela opanoval; výtečnější charakterové se přivinuli ke zjevení Božímu, jak Kornelius Act. 10.; podlejší, jakým Pilát náležel, stýskalo se toho kroku, a tudy v zoufalém ducha stavu trvali. Toli pak spravedlivého pudu měl do sebe, ač spolu také toli nenávisti k Židům, že poznáv nevinnost Páně vyšel k Židům a pravil jim: *Nenalézám žádné viny na NĚm.* Což na to následovalo, toho mlčením pomíjí apoštol Jan; z ostatních evangelistů Luc. 23, 5. n. a Mat. 27, 19. víme, že od žaloby pro veležrádu neupustili Židé, že Pilát manželkou napomenut byv, záležitost Páně odevzdal k rozsudku Heródu Antipovi; že Antipas Pána zpět poslal a Pilát ještě jednou odsudek od sebe odmítal, až posléze ujal způsob Pána osvoboditi ten, o němž se synopticky tuto Jan vykládá, an dí: *Jest obyčej u vás, dí Pilát, aby propustil se jeden z vězňů na paschu.* Koho tedy chcete? *Mám-li vám propustiti krále Židovského, Ježíše?* Vzkřikli tedy opět: *Ne toho, nébrž Barabu; Barabáš ale byl zbojník.* Jíž cesta ta, kterou Pilát k oprostění Ježíše vyvolil, není bez viny. Propuštění bývali jenom vinníci. Tedy nějakou vinu tím na Pána umítl. Ze slova propustiti na paschu také vysvítá, že se to na den paschy stalo. Propuštění vězňů bylo památkou na vyjití z Egypta; Israel však vyšel po svatovečeři paschalné. Ze slova opět (vzkřikli opět) patrně, že Jan k evangeliím souzorným či synoptickým hledí; nebo on sám dosud o křiku Židů se nezmínil. Sbíhá se tu se sv. Markem, jenž 15, 13. vece: *oni pak opět křičeli*, povědév dříve 15, 8., že byli křik provodili. Pilát dí: *Mám vám propustiti krále židovského?* Dí to s nějakým trpkým posměchem pro samy Židy, na nichž nějak choutku, zálsk a záští své proti nim dávno pojaté vyliti zažádal. O Barabáši někteří přidávají nějak hledaně, že slon! celým jménem Jesus Barabbas Mat. 27, 16., což jest Jesus syn (bar) Abbův (otcův) či syn otce svého a naplňuje prý se stará věštba: *Pohrává božská mocnost ve příhodě lidské.*

My to uvádíme co výmyslek přepiatého sbíhání se po náslonách a náznacích starého Zákona. Ale tragický konec slov Janových: *Byl Barabáš zbojník* každému vkusu cítiti se dává. *Zbojník* byl ale podle Mr. 15, 7. Luc. 23, 19. i brojitel a vražedník. O tom všem viz Mat. 27, 15—18. a rovnoběhá místa u Mr. a Luk.

Ku konci, než k dalšímu vypravování v kapitole 19. přistoupíme, nebude od místa, některé výroky o pravdě tu přičiniti, jak se to od některých vykladačů děje. *Pravda* 3. Ezdr. 4, 35. *nejistnější jest nade všechno. Všechna země pravdu vzývá, nebe také ji dobrořečí a všechny věci hýbou a třesou se před ní.* Marno jest víno, maren král, marny ženy, marni veškeri synové lidští a marni všichni skutkové jejich; *ale pravda zůstává a rozmáhá se na věky.* Menandrovi básniku řeckému připisují výrok: *Pravda jest měšťankou nebes a kochá se jedině v obecnství s bohy.* Pythagoras prý říkal, že ty nejkrásší dvě věci od bohů nejblazeňěji dány lidem, pravdu ujímatí a dobrodiní piletí. A znám jest nápis na náprsníku veleknězově Ex. 28, 30.: *Nauka a pravda.* Pilát mluvil o pravdě s Pravdou Christem, tázal se jí a opomítl jí. Pravda nechce jen, abys se jí tázal chladně, pochybným srdcem a ledabylo, nébrž s úctou se máš k ní míti, s upří-

mností, s láskou, s vytrvalostí. Jak Pilát, tak mnozí zvláště výšeji postavení raději volí neznati, než poznati pravdu. Všickni ale křesťané mají ve svých okolnostech pravdě svědectví vydávati, nebo k tomu od Christa obrozeni byli. Kněží pak mají považovati, že jsou zrozeni a posláni co náměstníci Christovi, aby svědectví vydávali pravdě, a že mají ku pravdě všelijak státi a jí všudy průchod zjednávati. Což jest pravda? vece Tertullian. Pravda nikomu není známa bez Boha, nikomu Bůh není znám bez Christa, nikomu Christus bez Ducha svatého, nikomu se nepropůjčuje Duch sv. bez tajemství víry. Christus nalezl více vlídnosti u pohanů, než u Židů, u lidu Božího; tak velice zneužívání darů Božích kazí srdce lidská. Ale Židé pohrdli Ježíšem, nepřijavše Ducha svatého od Něho a nejsouce tedy z těla Jeho, nébrž i mnoho křesťanů předkládá Barabáše Ježíšovi! Kdo chodí po choutkách, po zlořádostech a chtíčech svých raději prvního Adama, než druhého následuje, ten pokřiká každého dne, čeho se Židé jednou podjali: *Nechceme Ježíše, nébrž Barabáše.*

Leč přichází nám pokračovati u výkladu utrpení Páně, jak je Jan dále vypravuje; nebo což ostatně tuto o Barabu praví, to u Mat. 27, 17. vyloženo.

Hlava XIX.

Bičování a otrnování Páně 1. 2. 3., ukázání Ho lidu 4—8.; opětně vyslýchání Ho od Piláta 9—11. a konečně při stálém úporu Židů ku kříži Ho odsouzení 12—16. Vedení Pána na Golgotu a ukřižování Ho 17—18. Nápis Jemu daný 19—22. hřebi vržená o roucha Jeho 23—24. Matka Páně u kříže 25—27. Slova Páně: Žizním 28. a Dokonáno jest 30. Úmrtí Páně 33., otevření boku Jeho 34—37. Fosléz Josef a Nikodém tělo Páně pochovávají.

1. Tehdá tedy vzal Pilát Ježíše a zbičoval. 2. A vojáci spleťše korunu z trní, vstavili na hlavu Jeho a rouchem šarlatovým přioděli Jej. 3. A přicházeli k Němu a říkali: Zdráv buď, králi židovský! a dávali Jemu poličky. 4. Vyšel tedy opět Pilát ven a vece jim: Aj, vedu vám Jej ven, abyste poznali, že nižádné nenalézám na Něm viny. 5. Vyšel tedy Ježíš, nesa korunu trnovou a šarlatové roucho. I vece jim:

Ajhle, člověk! 6. Když tedy uzřeli Jej veleknězi a biřicové, volali řkouce: Ukřižuj, ukřižuj Ho! Dí jim Pilát: Vezměte Jej vy a ukřižujte; já zajisté nenalézám na Něm viny. 7. Odpověděli jemu Židé: My zákon máme a podle zákona musí umříti, že Synem Božím sebe činil. 8. Když tedy uslyšel Pilát tu řeč, více se obával. 9. A vešel do vladárny opět a řekl Ježíšovi: Odkud jsi ty? Ježíš ale odpovědi nedal jemu. 10. Dí tedy Jemu Pilát: Ke mně nemluvíš? Nevíš-li, že moc mám ukřižovati Tebe a moc mám propustiti Tebe? 11. Odpověděl Ježíš: Neměl bys moci proti mně žádně, kdyby tobě nebyla dána s hůry; protož kdo mne vydal tobě, větší hřích má. 12. A odtad hledal Pilát propustiti Ho; Židé ale křikali řkouce: Tohoto-li propustíš, nejsi přítel císařův; každý zajisté, kdo se králem činí, protiví se císaři. 13. Pilát

pak uslyšev tyto řeči, vyvedl ven Ježíše a zasedl na soudné stoličce na místě řečeném Lithostrotos, hebrejsky ale Gabbatha. 14. Byl pak přípravek paschy okolo hodiny šesté. I dí Židům: Ajhle, král váš. 15. Oni ale křičeli: Pryč, pryč, ukřižuj Ho! Dí jim Pilát: Krále vašeho ukřižovati? Odpověděli velekněži: Nemáme krále, leč císaře. 16. Na to tedy vydal jim Ho, aby ukřižován byl. Pojali pak Ježíše a vyvedli.

Pilát všelijak usiloval Ježíše z rukou Židů krvolačných osvoboditi. Uchopil se slibného prostředku, o němž vypravoval Jan ku konci předešlé hlavy, totiž propuštění Páně na velikonoc dle obyčeje židovského. Poněvadž ale se mu to nepovedlo, vymyslí ještě jednu cestu, kterouby Christa ochránil před smrtí. *Tenkrát tedy vzal Pilát Ježíše a zbičoval*, vypravuje sv. Jan. Vydal Christa na bičování, aby tak zášť a zálusk Židův ukojil, soucit a útrpnost v nich vzbudil a Pánu život zachoval. Bez toho musel každý ku kříži ustanovený ukrutné té káře podrobiti se, ješto bičování co nějaká proprava před ukřižováním předcházeti muselo. O tom jsme se při sv. Matoušovi 27, 32 šířili. Následoval Pilát obyčejné politiky, která světu s jedné strany se propůjčíc domnívá se, že s ním v míru bude žítí moci, ač mu s druhé strany se protíví a tím povinnosti své dosti hovětí se domýšlí. Kdož může Pilátu odvinuti od veliké nespravedlnosti? Dal sdrásati a ubíjeti Pána Židům k vůli. Naplnila se slova Ž. 128, 3: *Po hřbetě mém orali hříšníci a prodloužili nepravost svou*. Orali, brázdy činili, prouhy vedli, svatou plet Jeho sedrali jako oráči zemi rozkrajují, až se tokové krve z těla jeho proudili. Dal to s sebou činiti Pán, ješto hříchy světa snímal a odcíněl. Trpěl to za nás. Jednak máme spolu s Ním trpěti, abychom spolu s Ním oslaveni byli. Sv. Petr Damián vece: Nejlépe se kaje, kdo plet ranami ubíjí a tak rozkoše pletské odčinuje. Nezáleží, jakými mukami tělo kajcník trýzní, jestliže jenom rozkoš předešlých vnaď a lákadel na lopoty zaměnují. To jest obět, která se za živa Bohu zabíjí a od andělů k Bohu přináší spojujíc se s obětí na kříži ode Pána za nás vydávanou. Ale jak jest člověk choulostiv se svým hříšným tělem, ješto bezhřešná plet Páně tak sedrána a stýrána byla!

Vydav Pilát Ježíše na bičování vydal Jej libovůli, ohýralosti a rozervanosti chasy vojenské. Ti holomkové Pána z posměchu co lichokrále v šarlat oblekše Jemu se rou-

hali. *A vojáci spleťše korunu z trní vstavili na hlavu Jeho a rouchem šarlatovým přioděli Jej. A přicházeli k Němu a říkali: Zdráv bud, Králi židovský, a dávali Jemu poličky*. Draho přišla Pánu koruna, ješto z trní jsouc nesmírné mu bolesti tvořila. Království pravdy takovou korunu nese! Tak odbýval za pýchu a nádheru lidskou! Důstojenství královského od lidu nepřijal 8, 15., ale trnovou korunu přijal. Ta se hodila pro kříž a ty hanoby, jenž s Ním tropili, místo úcty královské posměchy mu splácejíce. Povstaň, Pane, volali bychom Ž. 73. 22., *suď při svou, pomni na pohanění svá, pýcha těch, co tebe nenávidí, zdvihá se vezdy*. Ale Pán trpělivě snášel. Není člověka, který by od Adama nebyl zdědil touhu po vyznačení a vládě. Máme tu lék na Spasiteli svém, do posledních haneb potopeném, zhanobeném a uposmíváném. Pro lidi na výši postavené spasitedlné jest, nemíti korunu docela beztrnovou, to jest bez toho, co je na pokoru upomíná a kazíjedem jest jedu pýchy. O tom viz Mt. 27, 26. n., L. 23. 16. n., Mr. 15, 15. n.

Když Pán sedrán a posmíván byv nyní v plášti oblečený s trnovou korunou na hlavě a žezlem trestovým do rukou vnučeným, jak se Pilátovi zdálo, každého člověka k útrpnosti pohnouti musel, tedy Jej Pilát opět vyvedl, aby osvědčil, že nevinen jest Pán. *Vyšel tedy, dí Jan, opět Pilát ven, a vece jim: Aj, vedu vám Jej ven, abyste poznali, že nižádné nenalézám na Ném viny. A když Ježíš vyšel, jak vypravuje Jan, máje korunu trnovou a šarlatové roucho*, Pilát chtěje Židy k útrpnosti vzbuditi, pravil: *Ajhle člověk!* Ale Židé tvrdší byli než pohané a v zarytosti své pozbyli i přirozené té ctnosti, ku které sám i ten krutý Říman jich napomínati musel. *Když tedy uzřeli Jej velekněži a biřicové, volali řkouce: Ukřižuj, ukřižuj Ho*. Neměli pro Christa jiných slov leč *Ukřižuj* a neměli jiného citu než nenávisť a zuřivost. A byli to velekněži a jich služové, kteří znova o ukřižování volali; lid sprostý nebyl tak zaryt a nevyzyl se z lidskosti jak ti, kteří před jinými Bohu sloužiti se vyznávali. Dvůr Pána trním korunovaného neměl pochlebníků, ale šaškové a posměvači se tam bojně nalézali, jimž povolal Pán, aby dokál za lásku ku pochvalám a pochlebenstvím. Pilát pravil, že na Christu viny není. Jednak, Pane Ježíši, dal tebe Otec nebeský tak trýzniti, Otec, jenž jest pouhá spravedlnost. Musel viděti na Tobě, čeho Pilát neviděl; a to byli moji hříchové a hříchové veškerého lidstva. *Aj, člověk*. Člověk, jenž předce nemůže se království podjímati! K té myšlence hleděl Pilát. Ale slova: *Aj, člověk ten pravená ve*

chvíli, když Pilát Syna Božího na odiv nepřátelům vystavil, dosahují hlubokého významu. *Aj, člověk*, dí. Ba není člověk, nébrž červ Jes. 53, 3. *Aj, člověk*. Takovým čelákem nám zasloužil korunu slávy, takovými trny oprostil zemi kletby, pro kterou trní a bodláčí rodila. *Vyjděte a viztě dcery Sionské krále v koruň, kterou Ho korunovali na den zasnubu Jeho a na den veselí Jeho*, na den, kdež sobě zasnoubil církev a kteréhož dne s velikým veselím očekával. On místo předložené sobě radosti strpěl kříž hanobou pohrdnuv. Hebr. 12, 2. *Aj, člověk*, vece sv. Augustin, neslavný vládou, plný potupy! Závídíte-li mu královské hodnosti, odpustěte mu již vidouce Jej zbědovaného. I zbičován jest, trním korunován, potupným rouchem odín, políčkami ubit, hanba při Něm kypí! Ochladni závist! *Aj, člověk*, muž bolesti a znalý křehkostí. Od paty až k hlavě není na Něm zdravého místa. *Aj, člověk*, potupa lidí a povrhel luzy Ž. 21, 7. Jednak to potupně trní bylo dražší nade vše perly a nade všecko zlato a stříbro, ješto vykoupilo svět. Ale Židé nechtěli spásy lidstva, oni chtěli bohatství a vlády světa a tudy opomítli Jím pokřikajíce: *Ukřižuj, ukřižuj!* To byla ta odplata za dobrodiní, jež nemocným prokázal. Kdo si již může stěžovati na nevděk lidský? Naši hříchové volají silněji nežli Židé a ten hlas jejich zvítězil nad nevinou Páně.

Pilát ještě jednou osvědčuje nevinu Páně a vece jim ne bez příměsí trpkosti a posměchu, ješto neměli práva smrti a ukřižování nebylo trestem židovským: *Vezměte vy Jej a ukřižujte*; já toho učiniti nemohu, *an nenalézám na Něm viny*. Z odpovědi té Židé dvojí věci dověděli se, jedné, že během, jímž posaváde proti Christu Pánu pokračovali, ničeho již nespraví a od žaloby pro politickou velezrádu upustiti musejí; druhé, že Pilát v nesnází nalézá se a máje dle přesvědčení Pána, o jehož nevině totiž přesvědčen byl, propustiti, s tím propouštěním váhá a jeho se choulí. Tudy oni odvolávají se na zákon svůj. My zákon máme a dle zákona, praví, *našeho musí umřít, poněvadž se činil Synem Božím*. Tu tedy se vytasují se soudem, ježž byli proti Pánu v úplném sedění z rána po druhé vynesli. Dorývají na Piláta mocně: *My, praví, zákon máme*; dle tvého zákona snad není smrti hoden, ale zákon náš chce tomu, aby pro rouhání Lev. 24, 16. smrti odevzdán byl. O tom duchovním zločinu ale nenáleží jemu Pilátovi, nébrž jim, svatovládcům souditi. Jemu nezbyvá, než aby to, co usoudili oni, ve skutek uvedl a v zákonech jich chránil. Odvolávají se na zákon proti Christu a pro usmrcení Jeho, ješto celý zákon Christa oslavoval a

osvědčoval a k Němu vedl, tak pravdu v lež obrátivše.

Pilát v nesnází byl nyní mnohem větší, než dříve. O nevině Christa Pána byl věřně svědčil, od vlastní manželky byl vystříhán, a předce již byl dovolil, aby s Pánem holomci tak krutě a ohavně a šeredně a potupně nakládali. Svědomí jej hryzlo a ač byl člověk chatrného rázu, předce nejso osobným nepřitelem Christa Pána, nemohl nediviti se klidu, mírnosti a trpělivosti Jeho. Nad to nyní ještě slyší, že se Ježíš Synem Božím býti praví. On, pohan, nejednou slyšel o synech a dcerách bohů a ač dávno se byl ve svém skepticizmu vši víry v bájky ony pověrečné sprostil, předce v něm úzkost povstala, ana pověra s nevěrou se nejednou spojuje, že by snad tuto nějaký bohovec býti mohl, jehož odsouzením by pomstu bohů a bohyní a pomstu boha israelského přede všemi na se bezmála uvalil. Nebo nebyl v nevěře své až k zapřibožství postoupil. *Když tedy uslyšel Pilát tu řeč, více se obával a vešel do vladárny opět a řekl Ježíšovi: Odkud jsi Ty? Ježíš ale odpovědi nedal jemu*. Obával se Pilát, vece sv. Jan. V té bázni sobě opatrnosti šetřiti umínil. Proto Pána znova u výslech béře, s Ním opět do soudnice vejda. I táže se: *Odkud jsi Ty?* Otázka ta netýká se vlasti a rodiště Christa Pána, nebo o tom již Pilát dobře věděl, an byl Pána proto, že Galilean jest, k Heródu Antipovi poslal. Otázka se týká původu Páně a chce říci: *Z člověků-li čili z bohů jsi vzal původ?* *Ze země či z Olympu jsi povstal?* Bohové zajisté podlé domnění pohanů nejednou mezi lidmi ve způsobě lidské obcovali Act. 14, 11. Není-liž, myslil Pilát, také Ježíš takovýto bohovec a snad Židé právě proto boha tohoto cizého pronásledují. Táže se jenom vesměs: *Odkud jsi?* Místnější se nepronáší vida, že v tom oboru by snadno s otázkou se potknouti mohl. Ale na tu otázku neměl odpovědi Pán žádně, an nechtěl Mt. 7, 6. nehodným a neschopným perly věčné pravdy uštěďrovati a Pilát o pravdě zhola nic nadržel 18, 38. O božství svém mluvití nehodilo se pro Pána před pohanem a o svém božském původu již dříve v rozmluvě s Pilátem dosti se prohlásil. Nad to věděl Pán, že Židé neuspokojí se nijak, až by Ho k smrti přivedli, a že Pilát ačby přesvědčení nabyt lepšího, předce z bázně před Židy k smrti Jeho přivolí. Tudy mu Pán *nedal odpovědi* a vyplnil znova, co bylo předpovědino, že jest beránkem, jenž neotvírá úst svých Jes. 53, 7. Byl dle Ž. 37, 14. hluch a něm, a jak člověk, jenž neslyší a mluvy nemá. *Vystavil nám příklad*, vece sv. Petr, 1. Petr 2, 11. *abychom následovali šlápeji Jeho*. *Když mu zlořečili*

nehrozil, než vydával se soudci nespravedlivému.

Toto mlčení Páně dvojím citem Piláta naplnilo, zvýšilo bázeň jeho a urazilo římskou pýchu jeho. Tudy se dobývá na Pána: *Mně neodpovídáš? Nevíš-li, že moc mám ukřižovati tebe a moc mám propustiti tebe?* Slova ta vyšla ze strachu a na vzájem měla Pána postrašiti a přinutiti, aby všelijak se Pilátovi propůjčil k odpovědi. Proto klade slovo *ukřižovati* napřed, a potom teprv *propustiti* praví. Někteří rukopisové na obrát čtou slovo *propustiti* dříve a *ukřižovati* později, čímž důrazu ale ubývá, ač i při tom slov stavení, síla řeči dohola nevymíjí ustrašiti s jedné strany a s druhé strany obodřiti a povzbuditi k otevřenějšímu se vyjádření. Než Pán ani na to slovo se o bytnosti své neotvírá ukazuje spolu, že o věcech víry soud nepřináleží státu. Odpověď Páně jde k té pýše a hrdosti Pilátově, kterou sobě nad Pánem osvojoval. I dí Pán: *Neměl-bys moci nade mnou, kdyby tobě nebyla dána s hůry.* Uznává Pán moc Pilátovu; ale což značí slova *dána s hůry*? Slovo *ἀνωθεν*, *s hůry*, *desuper* není toli, co od císaře, nébrž s hůry jest toli, co s nebe, co od Boha 3, 3. 27. 31. a *dáni* či propůjčení moci nevztahuje se na postavení Pilátovo do úřadu od císaře, jehož Pán nepopírá, nébrž k ozvláštnímu řízení Božímu, jímž se stalo, že právě Pilát, muž nerázný nad Messiášem řídití a souditi měl. Dí Pán, že všechny věci řízením Božím se dějí a že lidé jsou jen nástroji, jimiž Bůh provádí účely svoje. Bůh ustanovil Piláta za soudce nad Ježíšem věda, že pro chaboznost na doléhání Židů Christa Pána k smrti odsoudí. Nad to slova ta praví, že tu není nevyhnutelnosti a slepého osudu, nébrž že se věci dějí svobodně od lidí a každý, žalobníci i soudce, ze svých skutků odpovědní jsou, ač Bůh svobodné skutky jejich v plán záměrů svých vesnoval a že tudy každý dle míry svojí vinu na sobě nese. *Proto*, dí Pán, *ten, jenž mne vydal tobě, větší hřích má, ó παράδοῦς*, jenž mne vydává; praesent se klade, poněvadž vydavatelé Páně posud vně stáli. Nerozumí se Jidáš již pro sám praesent; bylby Pán řekl *παράδοῦς*, vydatel, nevšak vydavatel. Vydavatelem Pána se tu rozumí synedrium aneb celý národ židovský a především velekněží, kteří nejvíce na zahubení Páně doryvali; tito zajisté písmo a výklad jeho majíce a mohouce o pravdě se přesvědčiti, ano k tomu, aby Christa národu co Messiáše osvědčili, povolání jsouce, proti lepšímu vědomí svému Pána usmrtiti snažili se. Ti *větší hřích* měli. Menší hřích, jak Pán přimysliti zůstavil, měl Pilát, pohan, pisma a proroctví neznalý a věci Božích nejmný, ze

slaboty pravdu zrazující a spravedlnosti se pronevěřící. Pán tu soudce činí a rozeznává, kdo více, kdo méně vinen jest. Jest to nějaká náslona, nějaké předstopy a nějaká návěst budoucího sondu, ježž Pán druhdy nad celým člověčenstvem vynese. Slova ta ode Pána s velebou pronesená náramný dojem učinila u Piláta, ve hloubi jeho veškeren základ náboženský vzbudivši a pro Pána povolavši k záštitě; toucha nějaká zmocnila se ho, že tu skutečně vyšší bytnost před ním stojí, kteréžto touše se sice ale jen na okamžik podal neblah, že v tom tušení nepotrval a od Židů se ustrašiti dal. *A, dí sv. Jan, odtad, od té chvíle, či raděj za tou příčinou, ἐκ τούτου* 6, 66. *hledal Pána propustiti.* Hledal toho sice již dříve, ale nyní bylo viděti, jak mu toli na propuštění záleží, že se dřívější jeho snaha proti snahám nynějším docela ztrácela. Když vyšel ven k Židům ze soudnice, poznali Židé díl po postavě a hnutích těla, že s ním stala se proměna, jim a záměrům jejich protivná. A snad nemálo se výslovně zasazoval o Pána proti Židům, ač toho Jan mlčením pomíjí. Tu Židé vidouce, že o příčině náboženské s Pilátem nic neporídí aniž ho k odsouzení Páně přimějí, opět k žalobě politické a k velezradě útočiště berou, Piláta samého nenezřejmě co zástupce a zástitníka velezrady a velezradce udati hrozíce. *Křičeli, řkouce: Propustíš-li tohoto, nejsi přítelem císaře, nébrž nepřitelem a odporníkem jeho a tudy se pokut tobě báti přijde, nebudeš-li nám po vůli.* Tak slovo *přítel* slyšeti se musí, a nedobře vykladači někteří v něm pouhý titul čestný, výše postaveným úředníkům davaný, vidí; vysvítá to ze slov, jež přidávají: *Každý, kdo králem se činí, protivi se císaři.* Slovy těmi dotekli se vlastní své idey o Messiáši co králi světském, jenž veškery národy pod žezlo své a v poddanost Židům uvéstí měl, a tak zněící veřejně slovy svými nádeji svou, v pokrytství zaběhše a své myšlenky na Pána přenášejíce. Hrozba ta nemálo zarazila Piláta, an věděl, že Tiberius císař v té věci náramně podhlídav a krut jest; u něho zajisté jak Tacitus dí Ann. 3, 38. vina proti velebě císařské vrcholem všech zločinů byla. Kromě toho Pilát nejedněch křivd sobě povědom byl, jimiž národ židovský utiskoval. Kdyby Židé, tanulo Pilátovi, se vytasili se svými žalobami na něho, a k utiskováním a příkořím jeho přidali žalobu, že nakládal muži, jenž se králem býti pravil, přežle se mnou vypadne. Kdo Boha se nebojí, lidí se obáváti musí.

Jednak — tak mocně dojala ho řeč Páně — předce všelijak snažil se Pána od Židů osvoboditi. *Pilát*, vece Jan, *uslyšev ty řeči vedl ven Ježíše a posadil se na soudnou*

stolici. A sice posadil se na kamenci či lithostrótu, na místě kamením vykládaném, a to místo bylo na výšině Jos. Fi. Z. 2, 9, 3. Mělo místo ono dvě jména rozdílná od rozdílné povahy jeho vzatá. Řecky sloulo *lithostróton*, kamenodlažba, a hebrejsky *gabatha*, t. j. člupek či výšina, neb plasa, taras. Soud nad vinníkem musel vynešen býti pod širým nebem na soudné stolici veřejně i tehda, když jednání uvnitř se konalo. Tak Římané veleli, aby vznešenost sudího již samým místem se označovala a nález jeho snáze všady slyšán býti mohl. Z toho tedy místa úsudek konečný Pilát pronéstí uložil, posaváde se neustaviv a mezi strachem před Židy s Tiberiem a spravedlností se kolýsaje. A při této příležitosti určuje Jan den i hodinu, kdy věc ta předležitá, odsouzení, Páně se dalo. Dí: *Byl přípravek paschy, asi hodina šestá.* Přípravek, *παρεσκευη*, den přípravný není den jiný, leč pátek či před sobotou ten den, jak Mt. 26, 62. Mr. 15, 42. L. 23, 54. zřejmě se povídá; aniž dobře vidí, kdo slovo to o svatvečeru každého svátku a tudy o jakémkoli dni rozumějí. Pascha má rozličné významy, o nichž jsme nejednou mluvili, ale nikdá tím jménem nesluje *prvý* den svátku ozvláště, jak se od těch, jenž o předújetí večere paschálné ode Pána drží, tu předpokládá. Slovo *paraskeuē* neznačí nikdy dne jiného leč pátek. Staroslovanská přeložení mají v ostrom. kodexu *paraskeugi*, v assemanu *paraskeudij*, později ale kladou pátek. U svatých Otců vezdy *paraskevou* se pátek rozumí a mluvení to nebylo později teprv zavedeno, jak někteří míti chtějí, nebříž prostě v novém Zákoně se všady nalézá. Neoblomným toho důkazem jsou slova Markova, jenžto zholá přípravek či *paraskevū* vykládá slovem *předsobotkem*, t. j. dnem před sobotou Mr. 15, 42. Vše-liké o tom hádání, narovnávaní a doličování protivné na té jediné skále se troskotati musí. V syrské církvi slovo *erobthō* od slova *ēreb*, večer pochodic neznačí, leč pátek. Namítají, že rčení *na přípravek paschy* jest neurčito a kolýsavo; leč určito dosti jest, jenom-li na myslí máme, že sv. Jan stále ku předchozím evangelii zřetel má. Leč dosti budiž řeči o dni.

Větší nesnáž působí určení hodiny: *asi šestá hodina.* Ovšem se mohlo býti znamenitě před šestou hodinou, avšak vezdy tu zdá se nějaká potýkavost se synoptikův udáním a zvláště s Markem býti, jenž 15, 25. praví, že o třetí hodině ukřižován byl Pán, k čemuž jde, že všickni synoptikové hodně vypravují, že Pán při povstání o polednách tmy o hodině šesté na kříži pněl Mt. 27, 45. Mr. 15, 33. L. 23, 44. a o hodině deváté skonál. Rozliku a nehodu tu

vykladatelé nejedním způsobem narovnatí se snažili. Nejlépe by se hodilo čtení *τρίτην*, třetí hodina, jak někteří rukopisové mají, mezi nimiž Kodex D.; a chronika alex. odvolává se při hájení hodiny *třetí* tuto na rukopisy staré, ano na vlastní rukopis apoštola Jana. Leč odvolávání to ješitno, lichó a lživó jest a čtení *třetí* patrně jenom pro narovnáni neshody přijato bylo, tudy také lepší rukopisové a veškera přeložení *šestou* hodinu kladou; což by zholá býti nemohlo, an opisovatelům vezdy více na sjednání shody v evangeliích nežli na utvoření rozličnosti a rozliky záleželo. Aniž také přijmouti se může nějaká za nejstarších dob udalá záměna liter, jimiž *tři* a *šest* u Řeků se značí, poněvadž by omyl ten byl brzo, jakmile totiž pozorován byl, napraven býval. Musíme tedy narovnávaní toho docela se vzdáti a o jiné se ohlednouti. A tu se nám v popředí namítají kritici, co za to mají, že Jan se tu drží počítání hodin při soudech římských obyčejného, při němž od půlnoci do půlnoci, jak u nás, den počítán býval. *Hodina asi šestá* bylo by dle toho asi půl sedmé z rána, tak že přivedení Páně k Pilátovi 18, 18. asi o pěti hodinách by se bylo dalo. Podlé toho počítání by Mr. 15, 25. hodina *třetí* značila naši hodinu devátou a Pán by byl po šest hodin na kříži pněl, při kterémž pnění po tři hodiny tma trvala od šesté do deváté, naší dvanácté do třetí hodiny. Leč aby věci ty, co se s Pánem dály, mezi nimiž i poslání Pána k Heródovi Antipovi, již o půl sedmé hodině vyřízeny byly bývaly, není zholá podobno. Tudy lépe jest přijíti obecné mínění, že se Jan obyčejného u Židů hodin počítání držel a *hodinou asi šestou* čas nedaleko našeho poledne rozuměl. Přememeli, že Židé také den, jak noc, na čtvero částek dělili a ty částky podlé hodiny, kterou se začala část, jmenovali, zmizí neshoda tuto a ostanou dle tradice tři hodiny jen pro pnění Páně na kříži. Podlé toho za jisté *prvá* hodina trvala od naší šesté z rána do deváté, načež nastala část druhá, hodinou *třetí* zvaná trvající do naší dvanácté, kdež část *třetí* dne u Židů počínala, *šestou* hodinou prozvaná. Ta se do naší hodiny *třetí* prostírala, a tu počala částka dne *čtvrtá*, hodinou *devátou* nazvaná, jenž se s počátkem noci, o šesté hodině večer končila. Dí tedy sv. Jan: okolo šesté hodiny, t. j. v dobu, když hodina šestá počínati měla, k naší hodině jedenácté; a Mr. 15, 25. dí o *třetí* hodině, t. j. když ta částka denní, jenž s *třetí* hodinou počala se, skonávala a v částku, jenž v hodinu šestou počíná, přecházela. Jest to nejpodobnější a nejprostější narovnáni, podlé něhož po naší hodině jedenácté Pán počal kříž nésti a o dvanácté naší ukřižo-

ván byl. Nepotýká se Jan s Markem, nébrž místněji určuje dobu a doplňuje, co se mu vidělo. Jan psal ohlédaje se na synoptiky a proto nesmí udávání Janovo samo o sobě se bráti, než vezdy se zřetelem k synoptikům se považuj. Jeden evangelista praví o třetí, druhý o šesté hodině; což jest bližšího než stanoviti, že se to dálo mezi třetí a šestou hodinou? Jan také ani nechce dokonale určiti hodinu, nébrž jenom přibliživě ji udati hodlá, a proto praví *asi* či *okolo* šesté hodiny bylo.

Dříve ale ještě Pilát, nežli úsudek smrti nade Pánem veřejně vynesl, váhaje mezi právem a bázní před Synem Božím s jedné, a mezi strachem před císařem s druhé strany Pána rozdrásaného a krví olitého, uplivaného a otrněného a všelijak zhanobeného Židům ukázal pravě: *Aj, král váš!* Jakoby řekl: Můžete-li jenom se domýšleti, že bych víru dával žalobě vaší o politickém nebezpečí muže toho? On to pravil s posměchem Židům činěným, ale jak sv. Otcové pozorují, vyřekl v tom věčnou pravdu. Židé ale se odpírali krále Christa, když přišel trůn Davidův Jer. 23, 5. způsobem duchovním obnovit a lidu k pokoji věčnému a k spáse sloužit hodlal L. 19, 42. Raději zvolali: *Pryč, pryč s Ním*, či zhub, zhub Ho! A když předce ještě jednou byl se s potupou přimluvil: *Krále-liž vašeho ukřižovati mám?* křičeli ještě více: *Nemáme krále leč císaře.* Tu již byl Pilát docela přemožen a vydal Ježíše na smrt Židům. Neuznávají nyní jiného krále leč císaře římského. Jindá říkali: *Nemáme krále leda Boha.* Nyní dějí: *Nemáme krále než císaře.* Nenávist proti Christu vynutila z nich to vyznání mrzutého nevolnictví. Za to licomérství svoje, jakým se k císaři tu přikazují, slušně pod meč jeho dáni byli a s městem i královstvím ztratili, Christa pravého krále se odčtěše a tak lidem Božím býti představše. Na to dálo se umývání rukou od Piláta Mt. 27, 24, a Pán vydán byl od Piláta k ukřižování. *Tenkrát tedy vydal jim Ho, aby ukřižován byl. Pojali pak Ježíše a vedli.* Bázeň před císařem obdržela u něho nad bázní před Bohem a špetkou mu bylo povinnost, svědomí a spravedlnost za zalíbení se císaři a za odstranění podzoru či pohledu jeho v šanc dáti. Pán vydán byl vojákům, kterým dle obyčeje římského ukřižovati odsouzence náleželo. A ti musejí rozuměti se při slovech: *Pojali pak Ježíše a vedli.* Veleknězi sice a fariseové se zalíbením se při tom příúčastnili a všem strohým přípravám oněm přítomni byli v mukách Páně a v konečném, jak se domněli, vítězství svém se žičíce a kochajíce. Ale předce to, co dí sv. Jan: *že jim Ho vydal a oni Pána pojali a na po-*

pravu vedli, nemůže se o velekněžích a Židech slyšeti, ač oni původcové toho všeho byli. Odporují tomu slova veškerá tato i dálejší, která jen na vojáky římské připadati mohou. Ze slova *aby ukřižován byl* bere se, kdo se tu rozuměti musejí, totiž žádní jiní, leč kterým ukřižovati náleželo; to pak byli římscí vojáci. Svatý Jan by se byl světleji vyjádřil, kdyby věci ty za věci všechněm ze synoptiků známé nepokládal. O dalším postupu píše Jan:

17. A nesa sobě kříž, vyšel na to, jenž sluje Lebné, místo, hebrejsky pak Golgota, 18. kdežto ukřižovali Ho a s Ním jiné dva z tad i onad, v prostředku pak Ježíše. 19. Napsal pak také nápis Pilát a vystavil na kříž. Bylo pak napsáno: Ježíš Nazareťan, král židovský. 20. Ten tedy nápis mnozí ze Židů četli, nebo blízko města bylo místo, kdež ukřižován byl Ježíš. A bylo napsáno hebrejsky, řecky a latině. 21. Pravili tedy k Pilátovi velekněži židovští: Nepiš: Král židovský, nébrž že on pravil: Král jsem židovský. 22. Odpověděl Pilát: Co jsem psal, psal jsem. 23. Vojáci tedy, když byli ukřižovali Ho, vzali roucha Jeho a učinili čtyry díly, každému vojákovi díl a (vzali) spodnici; byla pak spodnice nesešívána, od vrchu setkána docela. 24. Řekli tedy vespolek: Neroztrhujme ji, nébrž losujme o ni, či bude? Aby se naplnilo písmo, kteréž dí: Rozdělili roucha má mezi sebou a o oděv můj metali los. A vojáci ovšem to učinili. 25. Stály pak podlé kříže Ježíšova matka Jeho a sestra matky Jeho, Maria Kleofova a Maria Magdaléna. 26. Uzřev tedy Ježíš matku a učeníka tu státi, ježž miloval, dí matce své: Ženo, aj syn tvůj! 27. Potom dí učeníkovi: Aj, matka tvá! A od té hodiny přijal ji učeník k sobě. 28. Potom věda Ježíš, že všechny věci dokonány jsou, aby se naplnilo písmo, vece: Zízním. 29. Nádobu tedy tu stála octa plná; oni pak houbu plnou octa o hyzop obloživše podali ústům Jeho. 30. Když tedy přijal Ježíš ocet, řekl: Dokonáno jest a skloniv hlavu oddal ducha.

Vojáci římské byli ti, jimž vyvedení Páně a celé to ukrutné dílo svěřeno bylo. Oni byli vykonateli díla zlého. Osnovatelé a skutkovatelé těch krutostí byli Židé, jenž Pána co spatřovatele na kruté křížové cestě následovali krve žízniví jsouce. Nehned, zdá se, Pán odveden byl, ješto nějaká příprava také se dvěma zločinci státi se musela a tu některá chvíle uplynula. *Nesa sobě kříž vyšel Ježíš na to, jenž sluje Lebne, místo, hebrejsky Golgotha, kdež ukřižovali Jej a s Ním jiné z tad i onad, v prostředku pak Ježíše.* Již při sv. Matouši jsme jednali o krutosti kterou Římané přinucovali odsouzence, aby sám sobě kříž na popravu nesl. Křížové byli bud *sklínění*, crux commissa, když příčnice na týči se svrchu přičinila, bud *vklinění*, crux immissa, když trám či týč nad příčnici něco vynikala či vysedala, vklíněna či vetkla jsouc v část přední trámu. Byl i *šikmý*, decussata, kříž, kdež obě rahna šikmo přeložena byla, kříž přeložný či překladný. Ten měl podobu římského X. Kříž sklíněný, kdež příčnice po vrchu do týče trámu se položila a vpustila či vrazila, měl podobu řeckého T. Jakou podobu kříž Páně měl, místněji napsáno nenalézáme, jednak se za to má, že náhlavek či hlavice trámu nad příčnici vynikala, ješto jej k letícímu ptáku, ku plovoucímu člověku, k Mojžíši roztaženým rukama se modlicímu přirovnávají a o čtyrech hranách jeho mluví co stranách všeho světa. Leč i na křížech sklíněných čtvrtou stranu činila tabulka s nápisem, na níž příčina smrti se udávala. Nesl Ježíš kříž co druhý Izák, jenž nesl dřevo k oběti své; nesl kříž co výbojce zbroj, kterou přemoci měl hřích, svět, ďábla a peklo; nesl kříž jak král nese žezlo svoje, kterým vládne nad národy. Naplnila se slova prorokova Is. 9, 5, že knížectví své nesl na rameni svém. Klesal nejednou pod křížem; těžek byl kříž pro něho, že ho tížili hříchové naši. Stížil Bůh nad ním ruku, poněvadž nepravosti světa vystoupily nad hlavu Jeho a jak těžké břímě se obtížily nad ním. Ž. 37, 5. Na *Lebne místo*, jenž sluje hebrejsky Golgota, Jej vedli; o tom, že *Lebným* sloulo ode tvaru svého, jsme při Matouši již pravili, jakož i o tom, že Lebne místo či Lebnice či Leboves jest právě jen překlad hebrejského slova Golgóleth či s přízvukem aramejským Golgotha. Tam Ježíše *ukřižovali a s ním i jiné dva z tad i z onad, v prostředku pak Ježíše.* Mt. 27, 35. V tom vynikal Pán nad zločince; ti za své hříchy jenom, Ježíš nevinný za hříchy veškerého světa trpěl. Ctnost pněla mezi dvěma nepravostmi; pravda ve společnosti hříšníků vezdy na kříž bývá přibývána. Tam hříchy naše vznesl Pán na kříž 1. Petr 2,

24. zlořečenství jich na sebe přejav Gal. 3, 13.

Ještě dostavuje sv. Jan o nápisu na kříži: *Napsal pak také nápis Pilát a vstavil na kříž. Bylo pak psáno: Ježíš Nazaretan, král židovský.* Byla každému zločinci přičiněna deštička, na níž příčina odpravy jeho se napsána nalézala; deštička ta se přibýjela bezmála na týči nad příčnici tak, že nápisnou tou deštičkou vynikal trám u vrchu také při sklíněných křížech. *Ten nápis mnozí ze Židů četli, nebo blízko města bylo místo, kdež ukřižován byl Ježíš. A bylo napsáno hebrejsky, řecky a latíně.* Hebrejsky, t. j. vlastně aramejským nářečím tehdá u Židů běžným, řeckým jazykem bylo psáno, ješto ho cizinci a Nežidé ve svaté zemi osedlí užívali; latinským jazykem psáno bylo na důkaz, že Římané jsou nyní vládcové země. Jest nějaký rozdíl v nápisu tom, jak jej evangelisté udávají. Bezmála ti vykladaatelé na pravou stopu rozdílu uhodili, co za to mají, že sv. Marek 15, 20. slovy: *Král židovský* latinský co nejkratší způsob nápisu udává. Forma u sv. Lukáše 23, 38.: *Tento jest král židovský* udává nápis řecky, a způsob, v jakém nápis sv. Jan klade: *Ježíš Nazaretan, král židovský* docela hledí ke způsobu židovskému. Řeči těmi jakožto zástupci všech jazyků a národů povšechná vláda Páně nad národy se vytýkala a Pilát mimo své vědomí prorokovati musel. Již měl Jafet přebývat v obydlích Semových Gen. 9, 27., pohané poznati měli Boha Abrahámovu a do olivy přírodní co roubové vstípení býti měli.

Nápis ten zhola protivem byl velekněžům. *Pravili tedy Pilátovi: Nepiš král židovský, nýbrž že on pravil, král židovský jsem.* Ale jich s nevolí odbyl Pilát řka: *Co jsem psal, psal jsem,* a zůstane napsáno. Povolil jim v hlavné věci a mysleli, že již docela v mysl vtrkou se oblekl ten jindá neoblomný a úrupný Pilát. S nevolí hleděli Židé na kříž Páně, ba s nevolí se od něho odvraceli. Pro nás naopak nemůže býti nic radostnějšího a milejšího nad ten strom života, jenž vynesl plod na věčnou ozdravu a potravu veškerého člověčenstva. Židé se odpreli Christa krále; my kolikrátkoli čteme nápis, zůstávejme při slovech: *Ježíš král* a vezdy znova Jej za krále srdce svého a za svrchovaný předmět lásky ujímejme. Kříž nám útočistěm, když nám ďábel osidla léci, když oheň chlípý zapaluje údy, když protivemství na nás útoky činí. A jakkoli nepřátelé spasení našeho o nás ukládají, vezdy se zrakoma víry, lásky a nádeje na ten strom života pohlédati máme.

Od světodějného dřeva kříže a od jeho věkověstného nápisu přechází Jan k oděvu

Páně, tedy k věci na pohled nepatrné, o níž předchůdcové Jeho dosti pověděli. Jednak i on vypravuje o tom, a poněvadž se opět po svém zápolí vrací do koleje k vypravování o vojácích, užívá částice *tedy*. Dí: *Vojáci tedy, když byli ukřižováni Ho, vzali roucha Jeho, a učinili čtyry díly, každému vojákovi díl a (vzali) spodnici. Byla pak spodnice nesešívána, od vrchu setkána docela. Řekli tedy vespolek: Neroztrhujme ji, něbrž losujme o ni, či bude.* Pro stráž při zajatcích, vězňech a odpravencích užívali Římané obyčejně čtvera vojáků; těm se dostalo šatstvo odpravenců, jejichž hlídání se jim svěřovalo. Zdá se, že los dvakrát metán, hřebí dvakrát vrháno bylo. Jednou o čtyry části celé, o svrchník, košili, pás a sandály, ještě věci ty rozdílnou cenu mají. Po druhé ale metalo se o spodnici, či bude, ještě se jednomu jenom dostati mohla. Byla to tkanina po způsobu kněžského roucha Ex. 28, 4. 39. zhotovená, z jednoho kusu nerozdílného sestávající a jenom díru pro prostrčení hlavy mající. Příčina, že věci té Jan nepominul, jest ta, kterou udává, hned na to pravě: *Aby se naplnilo pismo, kteréž dí: Rozdělili roucha má mezi sebou a o oděv můj metali los.* Tím již naskytá, že to losování stálo pode zvláštním řízením Božím a že dávno již skrze proroka Davida předvěstěno bylo. Ještě více toho dovodí slova závěrečná: *A vojáci ovšem to učinili, vším tím hledě k žalmu 21., jak při Matouši o tom místněji rozpovédino.*

Od surových vojinů obrací se k události něžné a vznešené spolu a tudy velmi dojemné, o které Jan sám jediný vypravuje. Vypouští Jan některé okolnosti, potkání se se Šimonem Cyrénským Mt. 27, 32.; promluvu Páně k ženám proň plačícím Luc. 23, 27. nn., podání Pánu myrhaného vína Mt. 27, 34. O hřebí viz Mt. 27, 35. Nad to mlčí Jan o potupování Christa od mimojdoucích, od veleknězů a starost Mt. 27, 36. 39. a co se s dvěma zločincema dalo Luc. 23, 39. nn. Za to ale připojuje prostý, vznešený, něžný a pohnutlivý výjev o odevzdání matere Páně Janovi a Jana matere Marii. Janovi byla památka na tu událost sladkou odplatou a v největším stáří s celou vroucností, pravdivostí a silou ale i pokorou se obnovovalo v duši jeho vědomí o té ozvláštní k němu lásce Páně. Dí o tom: *Stály pak podle kříže Ježíšova matka Jeho a sestra matky Jeho, Maria Kleofova a Maria Magdaléna. Uzřev tedy Ježíš matku a učeníka tu státi, jež miloval, dí matce své: Zeno, aj syn tvůj! Potom di učeníkovi: Aj, matka tvá! A od té hodiny přijal ji učeník k sobě. Ze sedmi slov Páně na kříži pravených jest slovo toto třetím slovem. První slovo jest: Otče, odpusť jim. Druhé: Dnes budeš se mnou v ráji.*

Jest to zemský závět Páně. Podlé Mt. 27, 55. Mr. 15, 40. stály ženy *zdaleka* se dívající, mezi nimiž *Maria Kleofova, Maria Magdaléna a Salóma*, matka Zebedeovců; a Luc. 23, 29. k nim všechny známé přivtěluje. O Janovi a o matce Boží neděje se u synoptiků zmínka. To stává se jistě, že nepatřili mezi ty, co *zdaleka* se připatřivali věcem těm, něbrž obliže a u samého kříže ihned od počátku utrpení Páně stáli. K nim nápotom se přidala Salóma, Maria Magdalská a Maria Jákubova; a tak nejlepší shoda panuje mezi Janovým a mezi vypravováním synoptiků. Někteří u Jana čtyry ženy čítají různé *Marii* Kleofášovu od sestry matky Páně, a sestrou, t. j. příbuzenkyní tou Salómn matere Janovu býti kladouce. Činí to proti vši historii a proti všeliké tradici pravé. Maria Kleofova jest manželka Kleofova a jest Mt. 10, 3. matkou Jákuba a Judy Thadeáše Jo. 2, 12. Sluje sestrou Marie, matere Ježíšovy, t. j. příbuznou. Podlé toho, co jsme při Mat. 12, 50. pravili, můžeme souditi, v jaké blízkosti příbuznou byla. Sestrou slují příbuzenkyně Tob. 8, 4. 7. 7, 2. 4. Job 42, 11. Kleofáš, Klopá čili Alfeus již byl mrtev a tudy se Maria také dle synů jmenuje. O Magdaléně viz Luc. 8, 1. O Salómě Mt. 20, 20. Matka Páně, požehnaná a blahoslavená od anděla L. 1, 45, 48., ale jižto Simeon veliké bolesti předvídal L. 2, 35., co královská duše překonala v neskončené lásce všechnu bázeň a strážěň a stála obliž u samého kříže, jenž vysoko od země vyzdvížen nebyl. Bolesti, kterých ušla při porodu, shrnuly se nyní veškery plnou měrou na ni, dí Jan Damascenský, 4, c. 5. Tam stala se královnou mučedníků, an srdce více žije, kde miluje než kde bije. Představovala církev, která věrností neoblomnou ku kříži hledí; v ní se zračila stálost a vytrvalost mučednic, jichž nic od Christa odtrhnouti nemohlo. Dvojí tu byl oltář, dí sv. Bernard, jeden v těle Christově, druhý v srdci Mariině. Ale to byla výsada Ježíšova, že on sám musel nésti krev do velesvatyně. Jak nepodobna byla Maria Evě, jenž hleděla na strom v ráji! S ní stál tam ten ji dle ducha nepřibuznější učeník a miláček Páně Jan. I uzřel je oba tu u kříže státi Pán, a zapomenuv na úzkost, bolest a opuštěnost svou a pln péče synovské o matku volá: *Zeno, aj syn tvůj!* Nedí: *Matko*, dí, aby potupu nepřátelů svých na hlavu bohorodice neobrátil a neshrnl, a dí, aby něžným a pěstěným slovem bolesti její nerozmnožil. *Hle, syn tvůj* ukázav na Jana. Slova ta svědčí jasně, že Maria jiných dětí neměla kromě jediného Ježíše. Ješto máti Jeho ztratiti měla Syna a nebyti s Ním více na zemi, dává jí závětem v jakou takou náhradu nejmilejšího učeníka

a přítele, čistou panenskou duší, a tudy Marii Matce panenské nejvíce duchovně příbuznou. Viděti, že svoje miloval až do posledního okamihu. Ale i Jan miláček Páně zbaven měl býti pro věk tento božského přítele a otcovského milovce svého. Za to mu dává matku, pannu panicovi, a v něm celé církvi dává matku svou ku potěše a pomoci, za zástitu a útočiště. Aj, jak pán přítele svého ctí, jej bratrem svým čině, an mu matě svou za matku dává. Tak spasitedlno jest u kříže s Pánem setrvati. *A odtud, od té hodiny, chvíle vzal ji Jan k sobě*, do domu svého a do rodiny své, a péči vedl o ni, dokad na světě byla. Josef pěstoun byl dávno umřel; tak řečení bratří Páně, jak právě z toho místa nejvíce vysvítá, nebyli leč příbuzenci Páně, a Pán příbuznost duchovnou Janovu výše cenil, než pokrevnost pletskou. Přijal ji tedy Jan a s ním církev za matku, co nejdražší dar, co výtečný a čistý obraz církve samé; a tím se nám všem stala matkou a orodovnicí, abychom přímlovou její stali se hodnými zásluh Christových. Petrovi odevzdal církev, Janovi matku, onen miloval ač smíme-li známého výroku Alexandra Vel. o dvou svých nejsstoupenějších přátelích tu užiti, onen, díme, miloval více důstojenství, tento více osobu Páně. Snad Jan měl majetství nějaké v Jerusalemě. Dal příklad Pán dětem, jak se o rodiče ve stáří podešlém starati mají. Znamenají vykladatelé, že slova Páně byla účinná a dějná a že Janovi spolu vlila synovskou k Marii lásku.

Bylo třetí slovo Páně z posledních Jeho sedmera slov na kříži pronesených. Krátkosti pilen jsa pomíjí sv. Jan vypravovati o tmě nastalé o poledních až do hodiny deváté, naší třetí s poledne, trvavší, o třesení země, o čtvrtém slově Páně Eli, Eli Mt. 27, 46. ze Žalmu 21, 1.

Ale měl Pán mimo bolesti překruté také cítiti tu žízeň ve svrchovaném stupni, která u všech ukřižovaných nastává, an prolitím krve veškera příroda lidská vypráhá a bolestná palčivost těla ovládá. A tu v okamih nejvyšší tělesné útrapy Pán vydává slovo: *Žízím*. Dí o tom Jan: *Věda Ježíš že všecko dokonáno, aby se vyplnilo písmo, vece: Žízím*. Někteří chtějí slovo: *aby se vyplnilo písmo* potahovati ku předešlým slovům *všecko dokonáno jest* v ten smysl: *vida všechno býti vyplněno, jak to písmo předpovídalo*. Leč obyčejnější se slova *aby se vyplnilo písmo* táhnou k následujícímu: *Žízím*, jakožto věci, jež ještě k dovršení a vyplnění zbývala. Tak unýval, tak snížen byl Pán světa, že krůpěje vody se mu nedostávalo. Jest to slovo *páté* z onoho posvátného sedmera. A řekl to, vece Jan, *aby se naplnilo písmo*. Ne žeby Pán byl prohlídal ku

písmu a jako zpytoval, jestli něco zbývalo z věcí předpověděných, co by se na něm vyplnění mělo. Pán činil, čeho lidská příroda Jeho žedna a potřebna byla, když byli mokové v těle Jeho vyprahlí. A poněvadž všechny věci o Ném předpovídány a předpověděné vyplnění se musely, tedy také i tuto se tolikéž dalo. Místo, k němuž se táhnou slova, jest Z. 68. 22.: *V žizni mé napojili mne octem*; kdež David, k němuž se nejpríze slova nesou, předvěstuje a předobrazuje Christa Pána. Byla pak žádost Jeho, aby mu pili dali, ukojena; nebo *tu stála nádoba s octem*, dí Jan. Bezmála byl ocet ten pro ukřižovance ustrojen: ač jiní praví raději, že to bylo víno kyselé vojáky či kyselák, lat. posca, ježž oni pro ukojení vlastní žízně byli připravili. Vojínové tedy, v nichž lidskost nebyla vytuchla, naplnili z milosrdí a útrpnosti houbu octem a o *hyszop*, jenž u Jerusalema zhusta roste a lodyhu půl druhé stopy vysokou má, *obloživše ji podali ji k ústům Páně*. Sv. Matouš 27, 48. a sv. Marek 15, 36. o tom octem napájení vypravující předpokládají slovo Páně *Žízím*, ač ho byli mlčením pominuli. V té žizni předpovídané také Z. 21, 16.: *Vyprahlá jako střepina síla má a jazyk můj přilípl k dásněm mojim*, vidí sv. Otcové žízeň Páně po našem spasení. Z vína myrhanového Mt. 27, 34, Mr. 15, 23. Pán neokusil, aby s plným sebevdomím utrpení své trpěl. Ale z octa toho vzal, aby okřepil a osvěžil síly těla svého k dalším bolestem. *Žíznil* a žizní tou učinil hříchy opíjením zavinil.

Okusiv Pán z octa a zotaviv poněkud přírodu lidskou svoji, vypověděl slovo šesté: *Dokonáno jest*, totiž dílo spásy 17, 4, hlásání pravdy a skutek milosti; smířen byl svět s Bohem, smazán úpis dluhu lidského, ukojen hněv Boží, svatý život Syna člověka se svrchovanou obětovností dovršen, Otec v Synu byl oslaven, a nezbylo, leč aby Otec vzkřísením Syna oslavil. Slovo to *dokonáno jest* bylo v srdci Páně dle v. 28. a nyní 30. v. ústy se projadřuje. Jest to větší a blaženější slovo, než slovo *buď svět* na počátku vyrčené, ješto vykoupení lidstva korunou jest díla stvoření; jest to hlas vítězný spásy světa a hlas radosti nového pro ně života. Tak Pán všecko, co předvěstno bylo, všecko co vyplněno býti mělo, do podrobná vyplnil a věčné Boží úrady o naší spáse dovršil. A již nezbyvala po všech útrapách, leč smrt, jenž nyní nastala, an *Pán skloniv hlavu odevzdal Ducha*, totiž v ruce Otcovy, jak Lukáš 23, 46. vece, velikým hlasem volaje při tom: *Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého*; což poslední, sedmé slovo Jeho na kříži bylo. *Odevzdal*, oddal ducha jako ten, jenž moc nad životem

svým měl 10, 18. a posledního okamihu smrti své dokonale povědom byl. *Kloní* hlavu při tom, jakoby při samém skonání poslušnost k Otci projevuje. Lidé dříve vypouštějí ducha a pak sklonují hlavu; u Pána se naopak děje a tím se ukazuje, že Pán smrti jenom toli a tenkrát vlády nad sebou zanechal, že vezdy pánem života a smrti ostával. Jinak se u nás děje. Kdož z nás může oděv těla svléci, když se mu vidí, leč by hříšným činem v práva Boží sahal? Jednak máme následovati Christa v tom, abychom všechny horkosti, jež Bůh na nás posílá, trpělivě nesli, a když nám smrt nastává, život co oběť Bohu s poslušenstvím a s láskou odevzdali. Tu mnohé věci Jan vypravovati opouští, věda je od synoptiků dosti jasně vylíčeny býti; třesení země Mt. 27, 51., roztrhnutí opony, pukání skal, otvírání se hrobů, setníkovo při divech těchto vyznání Christa Luc. 23, 47., bití se v prsa mnohých při pohledu na věci ty. Ty všechny věci vypustiv mluví o tom, co se po smrti Páně s tělem Jeho přihodilo.

31. Židé tedy, poněvadž přípravek byl, aby nezůstaly na kříži mrtvolý v sobotu, byl zajisté veliký den ten sobotný, poprosili Piláta, aby zlámány byly jejich hnáty a aby sejmuti byli. 32. Přišli tedy vojáci a prvnímu sice zlámali hnáty i druhému, jenž ukřižován byl s ním; 33. k Ježíši ale přišedše, jak mile uzřeli Jej již umrlým, nezlámali Jeho hnátů, 34. nébrž jeden z vojáků kopím bok Jeho otevřel a tudíž vyšla krev a voda. 35. A kterýž viděl, vysvědčil, a pravdivo jest svědectví jeho, a on ví, že pravdu praví, abyste i vy uvěřili. 36. Stalo se zajisté toto, aby se písmo naplnilo: Kostí nezlámete z Něho. 37. A opět jiné písmo dí: Pohlednou, koho probodli. 38. Potom pak poprosil Piláta Josef z Arimathie, jsa učeník Ježíšův, tajný však pro strach před Židy, aby mohl snítí tělo Ježíšovo. A dopustil Pilát. Přišel tedy a snal tělo Ježíšovo. 39. Přišel pak i Nikodém, jenž byl přišel k Ježíšovi za noci druhdy, nesa směr myrhy a aloy asi liber sto. 40. Vzali tedy tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly s voninami, jak obyčej jest Židům pochovávat. 41. Byla pak na místě, kde ukřižován byl, zahrada a

v zahradě hrob nový, v němžto ještě nikdo položen nebyl. 42. Tam tedy pro přípravek židovský, že blízek byl hrob, položili Ježíše.

Pominuv apoštol Jan, co předchůdcové jeho již byli napsali, vypravuje tři události, jimž velikou váhu přikládá, že totiž Christovi nebyli hnátové zlomeni, že vojín kopím proklál bok Jeho a že tudíž krev a voda se vyřinuly. Vece: *Židé tedy, poněvadž přípravek byl, aby nezůstaly mrtvolý na kříži v sobotu, byl zajisté veliký ten den sobotný, poprosili Piláta, aby zlámány byly jich hnáty a aby sejmuti byli.* Dí: *Tedy poprosili, t. j. an již Ježíš umřel a Židé svou byli provodili, tedy chtěli i svátku zadost učiniti.* Byli to, vece Rupert ironicky, velcí ctitelé Boží, ješto byli ve zlém svědomí krev Spravedlivého pochovali! U Římanův obyčejně ti, kdož ukřižováni byli, ponecháváni bývali v plen dravcům na kříži také po smrti, jež někdy až dne třetího jim teprv nastala. Ale Židům bránil takového nakládání s mrtvolami zákon Deut. 21, 22., jenž velí: *když člověk smrti trestán a oběšen byl, nezůstane mrtvola jeho na dřevě, nébrž v týž den pohřbena bude.* A tudy dorývali na to, aby těla ukřižovanců snata a pohřbena byla, a to tím více, poněvadž se chýlilo k večerou a nastávala s vyjitím první hvězdy *sobota veliká!* Velikou byla zvana, poněvadž spolu s drhým dnem svátečným paschy scházela se a tedy dvojí svátek se sbíhal. Při sv. Matouši jsme poznamenali, že u Židů pro strohé šetření předpisu o nedělání a odpočinku nemohli po sobě dva svátkové se přejímati, ješto k svěcení svátku patřila hostina. V pátek-li připadl svátek, tedy od pátku se přenášel na sobotu a samého pátku se přestávalo na polovičním slavení, aby se přípravy mohly k sobotné večeri činiti. Nic tedy nemohou bráti z pojmenování *soboty veliké* zastavatelé domněnky, že Christus nadržel paschu se Židy.

Pro svůj ten předpis, aby mrtvolý nezůstávaly na dřevě viseti, obrátili se Židé na Piláta, aby odpravencům hnátové byli zlámáni a smrt jejich uspišena. Zlámání hnátů byl zvláštní u Římanův trest; zde se ale spojuje s ukřižováním, aby ukřižovanci tím spíše zahynuli. Pro dotčený u Židův předpis se hnátolom bezmála při takových trestancích vezdy vykonával. Aspoň před zkázou města Jerusalema, ješto tehda Římané zákonů židovských všelijak šetřili; ovšem jinak se dalo po té pohromě a konečném chrámu vyvrácení, kdež již Římané té šetrnosti k Židům nekonali a tudy Josef Fla-

vijský v životě svém k. 75. pravi, že při svém z Thekóy do Jerusalema návratu spatřil na cestě na křížech tři přátely své viseti, z nichž nápotom jeden péči jeho byl uzdraven, ostatním ale péče jeho neprosněla. K tomu Židy také přiměli divové při smrti Páně se přihodili, v nichž výtky patrně sobě činěné nemohli nespátřovati, a tudy tím více na odstranění mrtvol s křížů dorývali, ješto je spolu pláštěm pobožnosti a šetrnosti k zákonu přikryti mohli. Kyjemi se zločincům roztrlovaly hnáty, aby se smrt urychlila, což věc nad míru bolestna a ukrutna byla. *Přišli tedy, dí Jan, na prosbu jejich vojáci a prvnimu sice zlámali hnáty i druhému, jenž ukřižován byl s nim; k Ježíši ale přišedše jak mile uzzřeli již Jej umrlým, nezlámali Jeho hnátů, nébrž jeden z vojáků kopím bok Jeho otevřel a tudiž vyšla krev a voda.* Zlámali hnáty napřed oběma zbojčům, an ještě žili, tak bolesti jim zvětšice co náhradou za to; že smrt jejich uspišena byla; nebo se obyčejně s tím poslední a dobíjecí rána spojovala. K Ježíšovi posléze přišli, buď že se již viděl jim skonávati dříve při začeti hnátolomu, buď aby mu přimnožili bolesti na žádost Židů, jak se některým vidí. Ale přišedše k Ježíšovi a poznavše, že již umřel, odstoupili od lámání kosti Páně; dobitnou ránu kopím mu vbodl jeden z vojáků, ješto předpis toho žádal a pro ujištění, že smrti napohledné tu není. Prohnání ono kopím nastoupilo na místo zlámání hnátů, aby, kdyby Pán snad ještě nějak žil, konečně skonati musel. Na který bok, levý-li či pravý, jak se z tradice za to má, rána vrazila, nedí sv. Jan; ale ranou tou tak hlubokou, že Tomáš 20, 27. do ní ruku vložiti mohl, ovšem Pán skutečně umrlým býti dokázán. Nechtěl býti Pán za nejednou příčinou na kostech polámán. Jedno brzo vstáti hodlal; druhé ukázati hodlal, že církev ač jsouc zbědována nebude potřina; třetí, že Christus cele a úplně věrou přijímán a věren býti má. Místo *otevřel*, an vulgáta četla *ηνοίξε*, čtou raději *ενοίξε*, protknul, probodl. Vyšla voda a krev spolu; buď, že krev se srazila; jak se to při mrtvolách stává; buď vyploula voda z osrdce probitého kopím, an v osrdci vláha nalézá se, jež při poranění osrdce ve vodu se pojí. Rozličně o tom soudí, kdož z přírodních úkazů věc tu vyvozují. Nejedni myslí, že srdce Páně puklo hořem, bolestmi a úzkostmi nesmírnými, ana jedna z komor srdečných se náhle srazila a stáhla proti proudu krve do ní puzenému. Z toho vyvozují, že Pán tak brzo umřel, ješto oběh krve se zastavil. Z toho vyvozují dále, že se krev Páně tak záhy srazila, a vyvozují z toho, že krev tak valně proudila. Avšak takový rozpuk srdce nepřichází leč při oso-

bách starších a tedy na Ježíše nepřipadá. Jiní jinak o tom soudí. Leč sv. Jan nepovažuje vyjití krve a vody co skutek přírodní, nébrž co nadpřírodní a zázračný, jak z ujišťování jeho v. 35. a z připisování přesvědčivé moci skutku tomu patrné. Nebo pravi: *A kterýž viděl, vysvědčil, a pravdivo jest svědectví jeho, a on vi, že pravdu pravi, abyste i vy uvěřili.* Jsou sice, jenž slova tato jenom k tomu táhnou, že Pánu kosti zlomeny nebyly a že kopím byl otevřen bok Jeho, ješto se k tomu vlastně citáty starozákonné odnášejí. Leč obyčejný výklad táhne slova dotčená k odchodnému a neobyčejnému vyjití krve a vody. Sv. Otcové tu vidí skutek nadpřirozený a ovšem významný. Vyšla krev, krev smíření našeho, vyšla voda, voda očisty naší a otevřela se brána života, z níž živodárné svátosti vyřinuly, nebo křest vodou, velesvátost krví naznačena byla. Ano sama církev dle sv. Otců tenkrát z boku umrlého Spasitele, jak tam Eva z boku spícího Adama, povstala; církev zajisté vzniká a bytuje skrze svátosti, ve dvou dotčených ale svátostech hlavitých veškery svátosti se spatřovaly. Sličně dopadá k tomu slovo *otevřel* místo čtení *prohnal*, dle textu vulgáty. Z toho místa také se doličuje, že ovšem při mši sv. k vínu vody něco přiměšovati náleží. Ostatně z marna některý interpret vykládá slova ta o postupu přeměny, v němž se tělo Páně nacházelo ze stavu smrtelného na nesmrtný stav přecházejíc. Pouhý to nezralé myslí jest výmyslek aniž při tom co jistého a místného si představiti můžeme. Ještě pozorovati sluší, jak roste síla řeči z pořádku, v jakém slova klade o samosvědectví svém. Dí: *A kterýž viděl*, hned z předu pro lepší důraz, a chce říci: jenž samovida spatřil a neuslyšel snad toliko od druhého. Jest to Jan sám, jenž jak již výšeji vezdy i tuto mluví o sobě v osobě třetí. Viděti, že se zhola od těla Páně neodtrhnul.

Tři věci osvědčuje Jan, že nebylo tělo Páně zlámáno, že proboden bok Páně kopím, a že voda vyplynula s krví z boku Páně. Ozvláště ale chce obrácenu míti pozornost k nezlomení hnátů Páně, ješto jakkoli událost ta by se náhodnou zdála; předce nikoli náhodnou nebyla, nébrž i sama odvěčně v osnovu předvěděů a úradků Božích vetkána byla a veliký význam s sebou obnášela. On, Jan, o tom svědčí, *abyste i vy uvěřili*, totiž netoliko, že se věci ty staly, nébrž abyste v Christa co Syna Božího uvěřili. Víra v Christa jest nevyhnutelně potřebna k spáse, a k tomu hledí Jan. Smrt Páně co střed spásy osvědčena byla všemi svědky, Židy, pohany, vojáky, strážci, lidem, jenž se bil v prsa, učeníkem, jenž neodešel ode kříže.

*Stalo se to, vece, aby se naplnilo písmo: Nezlámte v Ném kosti. Slova ta Ex. 12, 46. Num. 9, 22. odnášejí se nejprže a bezprostředně k beránku velikonočnímu, jehož neměli Židé lámati pro spěch cestování svého a pro vytknutí jednoty, která se v rodině má zachovávat, jsouc náznakem jednoty církve. V dálejšku se to místo ku Christu odnáší, jehož náznakem byl beránek paschalný 1. Cor. 5, 7. Ještě přivodí jiné místo ze Zachariáše 12, 10, kdež čteme: *Pohlednou na mne, jehož probodli.* Slova jsou Hospodinova, z čehož jde, že Christus, na němž vyplnila se, božské jest podstaty. Chce říci dle proroka Christus, že druhdy, při druhém přísti Páně, Židé uvidouce Pána do sebe půjdou a budou kvílet, pro nevěru odsouzení budouce, jak Jan i v apokalypse 1, 7 namítá. Jiní vykládají o pokání, ku kterému se Židé schýlí, víru v Christa ujmouce. Jiní o uvěření v Pána, které se po seslání Ducha sv. vyplnilo Act. 2, 37, slova ta berou, slovo *pohlednou* nejen k Židům, nýbrž vůbec ke všem národům táhnuce, an všickni lidé a netoliko Židé hříchy Christa probodají. Leč očitě se slova ta odnášejí k Židům co původcům všeho trápení Christu připraveného. Smysl jest: *Hleděti budou, t. j. uvěř, dychtiti budou po Ném, doufati v Něho; hleděti budou či pohlednou, když se k Nému obrátí ze svých skutkův se kajíce.* Což se stane Rom. 11, 25. za posledních časů. I nám potřebí neustále pohlédati s vírou, pokorou a láskou na kříž Páně a vcházeť do srdce, které za nás vylilo krev veškeru. Ostatně místa písmová svobodně a nedoslovně se citují.*

Což dále vypravuje sv. Jan o Josefu z Arimathie a o Nikodému, to jsme u Mt. 27, 57. na. vyložili; tudy na málokterých postřehách přestaneme. Dí: *Potom pak poprosil Piláta Josef z Arimathie, jsa učeník Ježíšův, tajný však pro strach před Židy, aby mohl sníti tělo Ježíšovo. A dopustil Pilát. Přišel tedy a snal tělo Ježíšovo. Žádá, aby dáno bylo jemu Ježíšovo tělo Josef z Arimathie, t. j. nynější Ramly, ješto mrtvolý odpravenců na prosbu příbuzenců jim ku pohřbení se vydávaly; dávaly se jim v dar, jak toho slova Marek 15, 45. užívá. Ucházet se o tělo Páně té doby, když hnáty se polámaly dvěma viselcům a již se vidělo, že s Pánem jinak naložili. Byl Josef bohat a muž slovutný, oud velerady, o němž jsme při sv. Matouši 27, 57. mluvili. Byl muž spravedlivý a v radě nepovolil k usmrčení Christa Pána Luc. 23, 50. *Strach měl před Židy, t. j. před veleradou, jejíž byl členem, aby vyobcován nebyl.* To pak má do sebe*

výtečného, že právě nyní v největším ponížení Páně se k Nému hlásí, ješto dřívěji za divů Pánem činěných Pána vyznati se zdráhal. Přitáhl ho Pán k sobě pozdvižen byv, jak pravil 12, 32.

K Josefovi se přivtělil Nikodém, o němž praveno svrchu 3, 1. Dí nyní o něm Jan: *Přišel pak i Nikodém, jenž byl přišel k Ježíšovi za noci druhdy, nesa směs myrhy a aloy liber asi sto. Vzali tedy tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly s voninami, jak obyčej jest Židům pochovávat.* Nikodém donesl sílu vonných věcí a specerií, jimiž dle židovského obyčeje mrtvolý mazány bývaly. Při pohřbu krále Heróda masti takové od pěti set sluhův se nesly. Myrha, jak již víme, jest vonná pryskyřice, jež se vypocuje z kůry stromu myrhou nazvaného. *Aloy* jest strom vonný v Indii, jenž na prásek rozetřený k vonným věcem se přiměšuje, jimiž se těla balsamují. Netoliko tělo a prostěradla mazána, i samy podklady hrobu specieremi těmi hojně ustlány bývaly. Napřed mrtvola se umyla Act. 9, 37., potom vonidly napustila Jo. 12, 7. v plény a plátna hlava, ruce a nohy o sobě zvláště, se ovínila, a místa kdekoli prázna mastmi se vyplnila a balsamem a trestmi vonnými se prokrápěla. Tudy takové množství masti připraveno bylo. *To byl obyčej u Židů při pohřbování; jiný obyčej měli na př. Egypťané, u nichžto se mozek a droby vyjímaly aneb aspoň mrtvolý po sedmdesáte dní v salajce nasycovaly.*

Ale pro pomazání těla již toho dne nezbývalo času, ano ani pro pohřbení samo kdy nebylo, O tom praví Jan: *Byla pak na místě, kde ukřižován byl, zahrada a v zahradě hrob nový, v němžto ještě nikdo uložen nebyl. Tam tedy pro přípravek židovský, že blížek byl hrob, položili Ježíše.* Josef zajisté s Nikodémem byli Pánu jiný hrob obmyslili, ale pro spěch, an přípravek se skonával a sobota nastávala, bylo tělo Páně do hrobu samého Josefa, jež totiž on byl pro sebe vytesal, na zatím položeno. Tudy vidíme, že nápotom ženy Mr. 16, 1. L. 24, 11. Pána pomazati se strojíly hodlajíce doplniti to, čeho dříve pro nepochvíli nikdo předsevzíti nemohl. O tom u sv. Mt. 27, 60. nn., kdež ještě dodává evangelista o strážích hrobové pro uvarování, aby tělo Páně odňato nebylo, Hrob nový jest symbolem srdce lidského, v němž spočívati žádá. Tak odpčinul Pán v hrobě a nastala sobota světová, v níž Syn Boží odpčinul od díla svého, jak druhdy Bůh po stvoření světa. Nastaly věci, jež se týkají vzkříšení Páně, o němž v následující kapitole.

Hlava XX.

Maria Magdalská přišedši od hrobu, přiměla Petra a Jana, aby se k hrobu Páně vydali 2—3. Předběhl Jan, ale Petr dříve vstoupil do hrobu, načež to učinil Jan; avšak se vrátili opět 4—10. Magdalské Marii se zjeví andělé, nápotom Pán, od ní zahradníkem domnin, což ona vypravovala učeníkům 11—18. Pán se ukázal apoštolům, vdechl jim Ducha sv. a dal jim moc hřichy odpouštět 19—25. Opět se jim ukázal a Tomáš uvěřil 26—31.

1. První pak den v týdnu Maria Magdalská přišla ráno, ona ještě tma byla, k hrobu a uzřela kámen odňatý od hrobu, 2. Běžela tedy a přišla k Šimonovi Petrovi a k jinému učeníku, jež miloval Ježíš, a dí jim: Vzali Pána z hrobu, a nevíme kde položili Ho. 3. Vyšel tedy Petr a ten jiný učeník a přišli k hrobu. 4. Běželi pak ti dva zajednou, a ten jiný učeník předběhl spíše Petra a přišel první k hrobu. 5. A přiniknuv uzřel ležeti prostěradla, ale nevešel. 6. Přijde tedy Šimon Petr následuje ho, a vešel do hrobu a spatřil prostěradla ležeti 7. a potnici, jež byla na hlavě Jeho, ne s prostěradly položenou, nébrž ozvláštně svnutou na jedno místo. 8. Tehdá tedy vešel i onen učeník, jenž přišel první k hrobu, a uviděl a uvěřil, 9. nebo ještě neznali písma, že má z mrtvých vstáti. 10. Odešli tedy opět učeníci domů.

O tom, co zde vypravuje Jan v porovnání s druhými evangelisty u Mt. 28, 1. n. šířeji se prostíráme. Jmenuje toliko sv. Jan Marii Magdalskou, ač s ní Maria Kleofova, Johana a Salóma šla Mt. 28, 1. L. 24, 2. 10. Mr. 16, 2., poněvadž Magdaléna jemu a Petrovi první zprávu o uprázdění hrobu Páně přinesla a také první byla zjevení Páně udůstojena. Jan zajisté, jakož ani synoptikové, nevypravuje všech událostí po vzkřesu Páně, nébrž jen ty, jež sám viděl a jež se mu pro účel jeho záhodnými býti zdály. Vypustil sejítí anděla k hrobu, odvalení od něho kamene, ustrašení se strážců a vypravování jich o přestrašení svém. Mt. 28, 1. nn. O samém ději vzkřesu Páně co tajem-

ství všemoci Boží nikdo z nich nevypravuje, ješto nikdo děje toho očitým svědkem nebyl; strážcové hrobu toliko něco toho uviděli a pravili. — Vypravuje Jan: První pak den v týdnu Maria Magdalská přišla ráno, ona ještě tma byla, k hrobu, a uzřela kámen odňatý od hrobu. Běžela tedy, a přišla k Šimonu Petrovi a k jinému učeníku, jež miloval Ježíš, a dí jim: Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kde položili Ho. Že Magdaléna mezi nejprvnějšími, jenž hrobu Páně spatřit vyšli, se nalézala, docela nedočkavé její horoucnosti a vroucné lásce její ku Pánu přiměřeno jest, ona celá v Pána duši svou byla vešla. Uviděvši kámen odvalený a hrob otevřený a prázdný, ničeho dále neočekávajíc vrátila se k apoštolům předním Petrovi a Janovi, plna úzkosti a bolu a plna nevýslovné tužby. Jan nevypravuje, proč Magdaléna k hrobu přišla. Učinili to evangelistové ostatní, a tudy se Jan toho lišiti mohl. Tma byla ještě, když vyšla; to jest, nebylo ještě slunka viděti na obzoru. Východ slunka déle trvá. Rozednívá se od slunka, ano všady šero a přítmi jest; dáleji se červánky ukazují a šefí se víc a více. Nedí Jan, že noc byla, nébrž že ještě tma byla, to jest, že se dokonale nerozednilo. I nepotýkají se s Janem slova Markova 16, 2., když praví, že vzešlo slunko, ješto sám klade hned před těmi slovy: záhy ráno, *λίαν πρωί*. Jest to doba, kterou Homer jmenuje *πρωόππελος ἥως*, když jitřena se v krokot oblačela zarudajíc a den uvádějíc. Viz o tom u Mr. 16, 2. Uzřela, dí Jan, kámen odňatý s hrobu; dříve nic nemluvil o kameni. Viděti, že souzorce evangelisty předpokládá a k nim hledí. Ku Petrovi hlavě apoštolů běžela, sama mezi svatými ženami první po bohorodici místo držíc. Vyřídila Petrovi a Janovi všecko, co zkusila, i o andělech; leč Janovi se vidělo jenom první částku toho uvéstí, a o andělech a potkání Pána od žen nezminovati. Vzali Pána a nevíme, kam Jej dali. Nevíme, vece a mluví jménem všech, jenž u hrobu s ní byly, žen a kobět. Jak se očekávati dalo, šli ano běželi Petr a Jan tudíž k hrobu, a Jan dle mládí své předešel Petra; sv. Lukáš 24, 12. o tom dostavkem zkrátka dotýká, Petra toliko jmenuje, což sv. Jan tuto doplňuje. Dí: Vyšel tedy Petr a ten jiný učeník, a přišli k hrobu. Běželi pak ti dva zajednou, a ten jiný učeník předběhl spíše Petra a přišel první k hrobu. A přiniknuv uzřel ležeti prostěradla, ale nevešel. Přijde tedy Šimon Petr následuje ho, a vešel do hrobu a spatřil prostěradla ležeti, a potnici, jež byla na hlavě

Jeho, ne s prostěradly položenou, nébrž ozvláště svínutou na jedno místo. Tehdáž tedy vešel i onen učeník, jenž přišel první k hrobu, a viděl a uvěděl. Sličně se vypravování to shoduje s povahou toho i onoho apoštola. Jan mladší sice předběhl Petra, ale dle své bázlivější povahy nehněd do hrobu vešel. Petr ale netoliko přinikl, t. j. senachýlil či přichýlil a shlédl, jak Luc. 24, 12. praví, nébrž, jak Jan dokládá, *vešel do hrobu a viděl stouhy a plény a potnici soukromí položenou.* Nezůstal Petr vzadu za jinou příčinou, leč že Jan rychleji a běhutěji si počínal. Kdyby, ač smíme-li tak mluvit, se bylo jednalo o církev, kdež předkoval, bylo by běžení jinak vypadlo; ale jednalo se o osobu Páně, a v té straně předkoval Jan, jemuž právě Pán proto mateř svou poručil. Předběhl Jan Petra, ale Petr dříve došel cíle. Může věda v církvi v přetřásání otázek předbíhati, ale autorita jenom církevní skutečně pravdu o nich vynést může. O trojím vidění, dvojím svém a jedním Petra užívá tři slov: *užřítí, spatřiti, viděti* podle rozličného stupně pohledání. Vece Jan: *Přišli k hrobu* (Jan a Petr), a pak hned na to dí: *Běželi pak ti dva*; posledními těmi slovy vysvětluje způsob, jakým k hrobu došli. I vzal sobě také Jan srdce a vešel za Petrem do hrobu, a spatřiv věci ty tak sporádaný býti, *uvěděl*, totiž že Christus vstal z mrtvých; svěřila mu o tom ta péče, se kterou stouhy a plény tu položeny a od potnice odrůzněny ležely, jakoby po procitnutí dřímavšího tu muže pořádaný bývaly. Nebo, vece Zlatoúst, kdyby cizá ruka byla tělo Páně odnesla, nebylaby plen a stuh a prostěradel s potnici vonnými věcmi naplněných tu zanechala, aneb aspoň, ač ani to pro stráž Mt. 27, 65. možno nebylo, jenom spěšně a nepořádně tu položila. *Uvěděl* ne tomu, co Magdaléna o hrobu pravila, nebo o tu věc neběží, ješto nezáleží na ní osnova veskerého děje, nébrž Jan *uvěděl*, že Pán vstal; to zajisté hlavnítm jest předmětem události té. Dí v singuláru *uvěděl*, k sobě v blahé památce prohlídaje; ale nevylučuje od víry Petra, jak i hned praví *neznali písma* v plurálu. Kdyby byli vyrozuměli písmu, nebylyby potřebí mívali, teprv z prázdného hrobu a z položených plen se přesvědčovat, že Christus vstal. Neznali, t. j. *dokonale* neznali. Teprv nyní jim světlo vzešlo, nyní se jim rozbřeskalo nad předpovědi Páně a nad prorockými písmi sv. Tudy dokládá Jan o sobě a Petru: *Nebo ještě neznali písma, že má z mrtvých vstáti.* Že má vstáti dí, a hledí k slovům, jež Pán pravil Luc. 24, 36.: *Nemuseliž Christus trpěti a tak do slávy své vejíti?* Kdyby zajisté byli rozuměli apoštolé písmu svatému, byli by také předvěstem Páně o

smrti Jeho vyrozuměli a přesvědčení již před vlastním věcí spatřením nabyli, že Ježíš z mrtvých vstane. Tudy dí: *nebo nerozuměli písmu* či neznali písma ještě, že má z mrtvých vstáti. Vidíme, že písmo starého Zákona mohutnou podporou víry v Christa jest. Zhlédše pak věci ty, ale Christa nenalezše, vrátili se domů. Magdaléna ale, přibývši buď s nimi opět buď brzo za nimi, zůstala u hrobu, když Petr a Jan pro připověď Páně, že se jim ukáže, vrátili se domů, nebo již počínali věřiti. Živé vypravuje Jan, ač mnoho věcí pomíjeje, a ukazuje, že všemu přítomen byl a že věci ty nezapomenutelně zasáhly a se vryly v útrobu jeho. Chceme-li obrátiti mysl k duchovnímu významu těch událostí, neodejdeme beze vzdělání. Za tmy vyšla Maria za Christem; tak hříšník hledá Christa, ana nad útrobu jeho se noc a tma rozšířila. A jest-li jeho vůle upřímná, odvaluje mu Bůh kamení všech překážek a závad, aby snadněji došel, kam zaměřil. Běžela Magdaléna od hrobu, Christa nenalezši, ku Petrovi a Janovi; musí hříšník ztratit Christa u předstojcův církve hledati Ho. Když Petr a Jan uslyšeli od Magdalény, tudíž se vydali na cestu ku hrobu, a ukázali, že se pastýř duchovní má všechném potřebám svěřenců propůjčovati. S Petrem šel Jan; s důstojenstvím úřadu má vezdy láska choditi. *Kdož nemocen jest, dí apoštol, abych já nemocen nebyl? Kdož se horší, abych já se nepálil?* 2. Cor. 11, 29. Jan předešel Petra, ale nevešel do hrobu dříveji, až byl Petr vešel. Rozjímavá duše předbíhá nejednou a větší láskou hárá ku Christu, než představenci církve; jednak musí se řídit autoritou církve a k nálezům jejím hleděti. Kněžstvu ale náleží vejíti do všech skryší, jimiž oplývá svatyně písma, jak Petr vešel do hrobu. Pravda jest podobna pléně zavinité; jenom církev o ní souditi může a ji rozvinouti. Christus nehněd se apoštolům ukázal, déle jich v rozpacích nechávaje, aby ozřejmělo, že pravda jediné Božím světlem a z Boží milosti se poznává. Ale slyšme, co dále o Magdaléně klade sv. Jan.

11. Maria pak stála u hrobu vně, plačíc. Jak tedy plakala, naklonila se a nahlédla do hrobu. 12. I užřela dva anděly v běli seděti, jednoho u hlavy a jednoho u nohou, kdež leželo tělo Ježíšovo. 13. Řkou ji oni: Ženo, co pláčeš? Dí jim: Vzali Pána mého, a nevím, kam položili Ho. 14. To pověděvši, obrátila se na zpět, a užřela Ježíše státi, a nevěděla, že Ježíš jest.

15. Dí jí Ježíš: Ženo, co pláčeš? koho hledáš? Ona domnívající se, že to zahradník jest, vece Jemu: Pane, tys-li vzal Jej, pověz mi, kdes položil Ho a já Jej vezmu. 16. Vece jí Ježíš: Maria! Obrátivši se ona, dí Jemu: Rabboni, což se vykládá mistře. 17. Vece jí Ježíš: Nedotýkej se mne, nebo jsem ještě nevstoupil k Otcí svému. Jdi však ku bratrům mojim, a řekni jim: Vstoupám k Otcí svému a k Otcí vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu. 18. Přijde Maria Magdalská, zvěstující učeníkům: Viděla jsem Pána a toto pověděl mně.

Když odešli ti dvě apoštolé, zůstala Magdalská tam u hrobu vně plačíc, dí Jan; láska jí nedopustila odejít a bolest jí nutila plakati. Mněla ještě posud, že mrtvolu Páně vzali. Petr a Jan odešli od hrobu, aby druhým apoštolům zprávu dali, Magdaléna ostala u hrobu. Petr se divil, Jan věřil, Magdaléna plakala. Představuje Maria Magdaléna druhé pohlaví s nejkrasší strany, věrnosti, lásky a vytrvalosti. Teď ale běře si srdce, teď aspoň místo to, kde Pán ležel, spatřiti usiluje. Neosmělc se vejíti do hrobu, *nachýlivši se pohledla*, jak lat. text mimo čtení řecké přidává, *do hrobu. I užřela*, dí Jan, *dva anděly v běli seděti, jednoho u hlavy, jednoho u nohou, kde leželo tělo Ježíšovo*. Spatřila anděly dva, jež i jiné ženy byly uviděly, jenž ale apoštolům se nezjevili, poněvadž jejich víra na jiných důvodech spočívat měla. Spatření andělů od Magdalény byla odplata za slzy její: Kristus jí potěšil skrze anděly. Anděly v písmě Ap. 3, 1. slují náčelníci církve, jenž slovo útěchy hlásají; a k těm nyní se odkazují věřcové. Zjevení vlastních andělů dalo se tehda, ješto slušelo, aby knížeti a pánu andělů tito službu prokazovali. Přítomni byli při narození Páně, slušelo, aby také při vzkresu Jeho úklonu svou mu prokazovali. Magdaléna se přidružila k nim a k jejich službě, andělé na vzájem se jí propůjčili a na příští Páně jí připravili. Dva ty anděly, jež uviděla seděti, jednoho u nohou, jednoho u hlavy, Magdaléna za člověky nejprve měla, jak i u Lukáše 24, 4. slují muži v běli a u Marka 16, 5. *mláďencem* se zove jeden z nich, který k ženám mluvil. Dva andělé odpovídají dvěma na kříži spolu rozpatcům; sedí oni, a nestojí, an Pán již zvítězil a tudy bojovati jim nenáleželo. V běli jsou, ana bělizna nejlépe přiléhá ku světlé jich přírodě. Ale Magdaléna docela byla ponořena v bo-

lest a v tužbu svou, že zřeci neviděla a viděci nepozorovala, aniž se otazovala jich o Pána. Nemněla jinak, leč že celý svět na Pána myslí, a že celý svět čte v srdci jejím jméno toho, jehož hledala. Což bylo srdce její plno Pána, a dalby Bůh, abychom i my jím naplnění byli! Andělé nenechali ji dlouho v nesnázi a v neútěše, nébrž oslovili ji ku potěše její se tážíce: *Ženo, co pláčeš?* Ona nehladajíc jiného a nemyslic na jiné, leč na Pána, odvětila: *Vzali Pána mého a nevím, kam položili Ho*. Zanechal jí Pán v té nesnázi, aby nastínil, že se v duchovním a rozjímavém životě, ježž ona především jinými tuto naznačuje, podobné přitmi nachází, aby tužba pravého stupně svého došla, kdež potom se Pán slastmi svými zjevuje, jak to tuto se dalo u Magdalény. Pověděvši Magdaléna slova ta plná bolu a touby, obrátila se v zad buď náhodou, buď šelestem se pohnuvši nějakým, buď Pána hledajíc, buď raději samými anděly vzbuzena k tomu byvši, když tito Pána užřevše, se co sluhové Jeho pozdvihli a ovšem Jemu se klaněli. Tudy se obrátila, aby poblédla, kdo to jest. Byl to Pán, leč Magdaléna tak byla uplakána a uvlečena myšlénkou, že někdo tělo Páně odňal, že Ho nepoznala ani tenkrát, když byl otázku na ni položil: *Ženo, co pláčeš? koho hledáš?* Ani hlas Páně, ani pohled Páně jí nezpamatoval, že to životně jest sám Pán; byl v oslaveném těle, ale nebyla tvárnost Jeho odchodna ode předešlé postavy Jeho, aniž hlas se změnil tou měrou, aby Ho byla nemohla poznati; byla ona se docela uvnitřila myšlénkami, že zevnějšíku málo pozornosti propůjčovala. I domněla se viděti zahradníka; nesnad, žeby byl Pán nějakým způsobem k domnění tomu důvod dával, nébrž poněvadž Jej tak záhy v zahradě Josefa z Arimathie viděla, myslila, že to jeho zahradník jest. Držány byly oči její, jak tam Luc. 24, 16. dvou učeníků, že Pána nepoznala. I jakoby domnělý zahradník podobně nic jiného nemohl mysliti, ani nejmenujíc, kohoby myslela, řekla: *Ty-li jsi odnesl Ho, řekni, kam jsi Ho položil, a já vezmu Ho*; chtěla zajisté v nějaký hrob jinam uchovati tělo Páně. Píše o ní Origen: *Ztratila mistra svého, ježž tak milovala, že mimo Něho nic milovati, ničeho se nadivati nemohla. Ztratila život duše své, a již se ji vidělo lépe umříti, než žiti, ana doufala najíti za mrtva Toho, jehož za živa najíti nemohla a bez Něhož žiti nemohla. Jest láska silna, co smrt; tudy vidouc neviděla, slyšíc, neslyšela*. I nevěděla, co dělati; ostane-li tu, nenajde Ho, odejítí pro ni smrt byla, státi u hrobu byla nekonečná bolest pro ni. Celá ona zatonula v Christu, celá v Ném složila nádej, celá o sobě pustila. Pána nezuala,

proto že nebyla při sobě, všechna byla v Pánu. Josef položil tělo Páně do hrobu, ona ale celou duši svou vložila v Pána. Ta byla vroucnota Marie Magdalské; ani andělů, ani domnělého zahrádníka nevěšmla sobě hledajíc mrtvolu Páně! Jaká byla láska její ku Pánu živému teprv! Ale již nechtěl déle Pán utajen zůstávati milovné duši její. I volá tu milovnici a plačtivku jménem Maria, volá ji hlasem tím, že nemohl od ní nepoznan býti, hlasem, jenž všechnu pochybnost a úzkost zapudil, an hlas v celém stvoření lahodou a silou hlasu Páně podoběn nebyl. *I poznala Pána a obrátivši se ku Pánu docela pravila: Rabboni, to jest mistré!* jak sv. Jan vykládá slovo to aramejské. Více nemohla v blahu svém pronésti. To jediné slovo vyjádřiti mohla uchváčena podivíním, uvlečená radostí, opojena láskou vzoucí a v slovu tom všechnu duši svou vyli-la. I padla k nohám Jeho a objala je a líbala, jak druhdy z lítosti a zkroušenosti, Luc. 7, 38. tak nyní z radosti a z lásky; tak ženy Mat. 28, 9. potkajíce se s Ježíšem, obtulily nohy Jeho a klaněly se Jemu, tak Sunamitka 4. Reg. 4, 27. nohy proroka Elisea objala. A co dí Pán k tomu činu jejímu? Jako člověk druhdy pro samu radost nemůže věřiti něco pravdou a skutkem býti, tak Magdaléně se tu děje. Vidí, že Pán jest; ale v radosti své rozplesána jsouci chce se přesvědčiti, tělesně-li to Pán s ní obcuje, čili se duch jenom Jeho jí zjevuje. Chce objíti Pána. Leč Pán takového dotýkání sebe brání a vece jí: *Nedotýkej se mne*; a udává příčinu: *nebo jsem ještě nevstoupil k Otci svému*. Slova ta jsouce tak záhadna nejeden výklad vyvolala. Výkladové však, jenž kladou, buď že Pán nechce od ní poklonu přijíti, poněvadž Ducha svatého neobdržela ještě, aneb poněvadž toho nehodna jest, aneb poněvadž v nynější oslavě své jinakou a vyšší, nežli za putování svého poklonu přijíti žádá, výkladové ti nemohou obdržeti, poněvadž poklony té Pán ani ženám jiným Mat. 28, 9., ani Tomášovi Jo. 20, 28, ani všem apoštolům Mat. 28, 17. nebránil. Jiní za to mají, že se Maria chtěla přesvědčiti, zdali Pán jest duchem či tělem, a že jí Pán toho brání a že praví: *Nedotýkej se mne*, chtěje říci: Ještě jsem nevstoupil na nebesa a tudý nejsem duchem jenom, jenžto s nebe k tobě přibyl. Chce říci prý Pán, že Maria pokládá mylně Pána býti v takovém stavě, v jakém býti nemohl, poněvadž ještě k Otci nevstoupil. Leč jinde Luc. 24, 39. apoštolům velí právě taková Ho ohmatání na přezvěd, že duchem není, a tedy nemohl toho zakazovati Marii Magdalské. Také nezdá se takové opatrné zkoumání shodovati s tou nedočkovou láskou, kterou duše ta

geniální hořela. Tito výkladové, jež jsme dosud uvedli, ačkoli se od sebe různíce v tom jsou bližni sobě, že všickni příčinu, proč Christus Magdaléně brání dotknouti sebe, hledají ve stavě Páně již oslaveném. Jiní výkladové naopak příčinu tu ve stavě dosud neoslaveném hledají. A ti blížeji přistupují k úmyslu Páně, leč předce na mnohé cesty se rozbíhají. Z nich výklad jeden drží, že Pán brání dotýkání, co věci nyní nedočasně a nenáležitě. Pán nechtěl, aby se déle zdržovala u nohou Jeho, poněvadž raději spěšně s poselstvím se k apoštolům má odebrati, což jí Pán tudíž poroučí, nebo nemůže takové úcty přijímati, do slávy nebeské dosud nenastoupiv. Leč výklad ten a ovšem podobní ještě jiní výkladové přiléhati k slovům Páně nemohou, ješto Mat. 28, 9. Pán od ženštin ostatních ovšem takovou počtu a klanbu přijal. Nejlépe vidí výklad, jenž slovo *nedotýkej* bere o dlouhém trvanlivém dotýkání. Magdaléna domněla se, že Pán již na nebesa byl vstoupil, a že nyní odtud s nebe na zem přibyl, aby jak 14, 3. byl přislíbil, své věrné vzal tam k Otci, kde sám nyní se nalézá. Tudy se již Pána ani spustiti nechtěla, tudy jí o posavadném nevstoupení svém mluví a tudý jí ukládá poselství, aby zvěstovala učeníkům ne již o vzkříšení, jak Mat. 28, 10. ženám velel, nýbrž o na nebevstoupení Jeho. Nebo vece: *Jdi ku bratrům mojim a řekni jim: Vstoupám k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu*, ve kterých slovech spolu se zahrnuje ta blažená nádej, že je Spasitel veškery k sobě druhdy přijme. Dí: *Vstoupám místo: vstoupím*, jak často přítomně místo budoucna mluví pro jistotu věci, o níž se mluví. 14, 3. Vece: *můj Otec a váš, můj Bůh a váš*, aby slovy těmi nádejí spásy věčné a věčného s ním apoštolův přebývání vytknul. *K Otci*, jenž odvěčně mně Otec jest, nyní vám zásluhou mojí smrti Otcem stal se; *k Bohu*, jenž mně dle člověčenství Bohem jest, jemuž já tím způsobem náležím, jakým nikdo jiný, vám ale neustále co tvůrce a svrchovaný Pán váš Bůh vezdy jest, byl a bude. Velel pak jí Pán slova *bratrům svým* vyříditi, tak apoštoly pro lásku jmenuje. Výšeji 18, 15. nazval je přátely svými, teď již bratry svými zve je, což svrchované povýšení jest, poněvadž smrtí Jeho syny Otce nebeského se stali. O Christu Pánu to předpovědino bylo, že apoštoly a lidstvo celé bratry svými učiní, v Žalmu 21, 23., kdež Messias praví z mrtvých povstav: *Budu zvěstovati jméno tvé bratrům*. Tudy vece sv. Pavel Hebr. 2, 12. *nestyděl se člověky nazývati bratry svými*. Maria Magdalská také ihned k apoštolům se odebrala a zvěstovala jim, co jim Pán vzkazuje a jak s ním se

byla sešla; tak stala se apoštolkou apoštolů, jak ji sv. Otcové nazývají.

Sv. Jan opomíná vykládati o zjeveních Páně Petrovi Luc. 24, 34. 1. Cor 15, 5. a dvěma učeníkům do Emaus jdoucím Luc. 24, 34., kteráž se téhož dne odpoledne byla dala, a vypravuje, co se dne vzkříšení Páně večer přihodilo. Než křtomu přistoupíme, podotkneme, jak z předešlého vypravování tohoto povaha pravé oddanosti duše k Bohu a pravého jí potěchy od Boha propůjčování vysvítá. Věrná Bohu *duše u hrobu Páně jest*, totiž s ním umírá spolu a se pochovává podle starého člověka Rom. 6, 2. Ona *stojí vně*, totiž vně světa a hříšnosti jeho. Ona pláče, že předce hříchy ztratila Pána, ona se schyluje a pokořuje jak Magdaléna do hrobu, a hledá Christa, a táže se s velepísni: Zdali jste viděli, jehož miluje duše má? Cant. 3, 3. Ona všechno myšlení své ponořeno má v Bohu, jak Maria Magdalská celou myslí vešla v Christa, domněje se, že o ničem, leč o Christu mysliti nelze. Věrná duše nedá se odstrašiti nesnáze, nébrž je všechny překonává; tak Maria chtěla *vzítí Christa* a odnésti na ramenou svých. Lásce všechno jest možno. Kde láska jest, tam není práce a obtíže, aneb samy ty práce se milují.

Ale i potěchy tu postřeháme, jakými Pán věrné duše obmyšlí. 1. Potěšuje jich skrze služebníky své, jak potěšil Marii skrze anděly. 2. Potěšuje jich svou přítomností ač v jiné způsobě, totiž ve svátosti. 3. Potěšuje jich milostným s nimi v duši obcováním a potěchy své jim vléváním. 4. Potěšuje jich otvíráním jim tajemství svých jak Marii se otevřel slovy: *Ještě jsem neustoupil k Otci: Jdi a zvěstuj. Vstoupám k Otci svému.* 5. Potěšuje jich konečně nádejí rozkoší nebeských.

Nébrž i to hodno jest pozoru, že Maria Magdalská ihned se odvinula od nohou Páně a poselství k apoštolům na se vzala. Nehledala Pána z lásky k sobě, nébrž z lásky k Němu. Všechna rozkoš její byla v tom, aby činila vůli Páně a slávu Jeho rozhlašovala.

Leč již dálejšku šetřeme, jak nám Jan vypravuje.

19. Když tedy večer byl dne toho prvního v týdni a dvěře byly zavřeny, kdež byli učeníci shromážděni pro strach před Židy, přišel Ježíš a stál u prostřed jich a řekl jim: Pokoj vám! 20. A to pověděv ukázal jim ruce a bok. Zradovali se tedy učeníci vidouce Pána. 21. Dí tedy jim opět: Pokoj vám! Jakož poslal Mne Otec, i Já posílám

vás. 22. To pověděv vdechl na ně a řekl jim: Přijměte Ducha svatého. 23. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržáni jsou. 24. Tomáš ale, jeden ze dvanácti, který slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. 25. Řekli tedy jemu druzí učeníci: Viděli jme Pána. On ale řekl jim: Neužrím-li v rukou Jeho vráže hřebů a nevloží-li prstu svého v místo hřebů a nevloží-li ruky své v bok Jeho, neuvěřím. 26. A po dnech osmi opět byli učeníci Jeho uvnitř a Tomáš s nimi. Přišel Ježíš za dveří zavřených, a stál u prostřed a řekl: Pokoj vám. 27. Potom dí Tomášovi: Vztáhni prst svůj sem a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou a vlož v bok můj, a nebuď nevěřícím, nébrž věřícím. 28. Odpověděl Tomáš a řekl Jemu: Pán můj a Bůh můj! 29. Řekl jemu Ježíš: Ze jsi viděl Mne Tomáši, uvěřil jsi; blaženi, kdo neužřeli a uvěřili. 30. Mnoho sice i jiných znamení učinil Ježíš před obličejem učeníků svých, jenž nejsou psána v knize této. 31. Tato ale napsána jsou, abyste uvěřili, že Ježíš jest Christus, Syn Boží, a abyste věřice život měli ve jménu Jeho.

Ženám pobožným, Petrovi, dvěma učeníkům v Emausech se zjevil Pán; chtěl se také zjeviti všechněm spolu apoštolům, aby jich, věrných svých přátel, jež nyní bratry svými nazýval, potěšil, a je trudu a zármutku zbavil. Právě téhož dne prvního po sobotě, na kterýž Pán ráno vstal, večer když přibyli učeníci Emauští k apoštolům a jim vykládali, jak se jim byl Pán zjevil, dalo se to všem apoštolům ukázání se Páně. Sv. Jan vypravuje: *Když tedy večer byl dne toho, prvního v týdni, a dvěře byly zavřeny, kdež byli učeníci shromážděni pro strach před Židy, přišel Ježíš, a stál u prostřed jich a řekl jim: Pokoj vám! A to pověděv, ukázal jim ruce a bok.* Apoštolé Židů se bojíce, aby na ně co na přátely ukřižovaného Christa rukou nevztáhli, shromážděni byli *při zavřených dveřích*, an tu Ježíš na jednou u prostřed jich stanul. Byli apoštolé již připraveni, když Pán mezi ně vkročil, slyševše od žen a od jinůd o tom, že skutečně z mrtvých vstal a žije. Veškera žádost srdce jejich šla za Christem, celá jejich duše se za Christem hrnula. Praví Jan: *Když večer*

byl dne toho. Večer ten vlastně již počátkem dne druhého byl, tuto ale se čítá ke dni právě proslému co doplněk jeho, což se v obyčejném životě nejednou dalo. Pozdě bylo a v noci strach větší bývá; ale Pán ani v nečas neváhal, věda je shromážděny býti, toho dne ještě jim všem potěchu přinést. *Dvěře, vece Jan, zavřeny byly.* Nikdo jich neotevřel, ani anděl nějaký, ani Pán sám, aniž samy se otevřely; toho nic nedotýká Jan, nébrž mluví o dvéřech zavřitých a o příchodu při zavřených dvéřích k učeníkům. Tělo Páně po vzkřesu tělem sice bylo, ale o mnoho vzdušnějším, tenějším, duchovnějším, nejsouc místu a času tak podrobeno, jak tělo jest hmotné a neoslavené. Pán sice božskou mocí svou také tíhotu hmotného těla byl vyzdvihl, když z panny se narodil panenství neporušiv, a když po moři chodil; avšak to divem se zvláštním dalo a přestáváním okamžitým hmotné tělo jakosti. Teď ale po vzkřísení povahou těla Páně byla duševnost či duchovnost, podlé nížto proniká tělo duchovné způsobem nám nepochopným hmoty zemské, zhola nejsouc podrobeno prostoru a nad jeho zákony vynikajíc. Tudy Pán nejednou zmizel a nevidomým stal se Luc. 24, 31. Nébrž již dříve Pán z hrobu vstal, pečeti u hrobu a vrát jeho neporušiv, an hrob teprv nápotom po vstání z mrtvých Páně od anděla odvalením kamene otevřen byl na důkaz, že vzkřísení se skutečně dalo. Nebylo potřebí zázkamem dvěře a stěny sobě tak uspůsobiti, aby tělo Jeho svaté a pravé skrze ně mezi učeníky přijíti mohlo. Po všechně sv. Otcové odtad duchovnost těl po vzkřísení vyvozují. Pán přišel, aby apoštolům povahu těla po vzkřísení nazřítí dal, a jak mystici dokládají, ukázal, že těm se uvnitř zjevuje, kdo dvěře srdce svého světu zamykají. Stanul u prostřed, aby ode všech mohl viděn býti a pozdravil jich slovy: *Pokoj vám*, slovy obyčejnými sice u Židů, ale v ústech Páně význam vyšší majícími a pokoj je jim udělujícími, viz Luc. 24, 38. nn. *Ukázal jim ruce a bok*, aby nedomněli se vidmo viděti, ano dle slov Lukášových 24, 38. n. napomínal jich, aby *ruce a nohy Jeho omakali*, a před nimi jídla požil, aby jim dokázal, že on skutečně v těle svém, jež na zemi přede svým umučením nosil, z mrtvých vstal. Ukázal jim ruce a bok na důkaz, že skutečně on to jest, on Pán a nikdo jiný; nebo po jízvách v boku a v rukou poznati mohli Ho. Podržel jízvy, aby ukázal, že útrapami zvítězil, aby ku vděčnosti nás vzbuzoval, a u Otce platně nás zastával na jízvy své ukazuje. Dle Lukáše 24, 40. také nohy ukázal jim, čehož Jan pomíjí tuto. Rány, jízvy, vráze a šrámy Páně nám pokoj zjednaly, a ty nás ku pokoji napomínají a vzbuzují

prosití Pána, aby slova ta nad námi vynášel. Pokojem, jehož jim želel Pán, tou měrou obohatli, že ihned smutek jejich se v radost obrátil při spatření Pána. *Zradovali se tedy učeníci vidouce Pána. Řekl tedy jim opět: Pokoj vám*, na dosvědčení, že pokoj jim vyprosil a zjednal u Otce, smířiv smrtí svou člověčenstvo s Bohem, jakož jim byl přislíbil 14, 27. slovy: *pokoj svůj zůstavuji vám*. A ještě nyní s Bohem smíření jsouce ve stavu posvětivé milosti Boží se nalézali a schopni byli darů Duchu svatého, tedy obdržují ode Pána dar jeden Duchu svatého slovy: *Jak mne poslal Otec, i já posílám Vás*. Slovo *jak* dvojí význam řine; jeden o původu mocí posýlací: *Jak mne Otec co vykupitele poslal, podobným a stejným činem a rovnou mocí vás posílám*. Druhý význam se týká mocnosti apoštolům udělené: *jak mne poslal, abych vyjednal a způsobil odvinění, odhřešení a posvěcení světa, tak já posílám vás, abyste odhřechu a posvětu onu v skutečnost u lidí uváděli*. Činí je tedy náměstky svými, a veškery tři úřady jež sám zastával, prorocký, kněžský a královský, na ně skládá. Ovšem ale nějaká nerovnost také tuto mezi Christem a apoštoly zůstává, ješto On Pánem byl, apoštolé ale jenom sluhami ostávali. On ze své mocí vládu v církvi držel, apoštolé z mocí Jeho vládu v církvi obdrželi, ne pro sebe, nébrž pro Christa poselství konajíce. 2. Cor. 5, 20. Avšak předce pravil Pán o sobě 5, 30. 6, 38., že nepřišel činit vůle své, nébrž vůli toho, jež Ho poslal Otec; a tak měli apoštolé Jeho ústroji a náčiními býti. Mimo tu vládu vůbec apoštolům nad církvi danou se Pánu vidělo jinou ještě a zvláštní moc jim udělití. *To pověděv vdechl na ně a řekl jim: Přijměte Duchu svatého. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržáni jsou*. Pro ustrojení a upravení jich k tomu jim danému poselství světovému dává jim předběžně Duchu svatého. Dunutí či dechnutí označuje uštědření Duchu svatého podlé podoby Duchu svatého a ducha lidského vůbec s dechem Gen. 1, 47. Jo. 3, 8. Slovem *přijměte* ukazuje, že se jim skutečné Duch svatý dává, a že dunutí či vdechnutí účinným jest toho znamením. *Slovem Božím stvořen byl člověk*, vece sv. Cyrill Al., a Bůh mu vdechl dech života a zvýšil život udělením Duchu svého. A opět po pádu pozdvihlo Slovo člověka od smrti hříchu k životu novému. Abychom ale věděli, že týž a jeden nás na počátku stvořil a Duchem svatým poznamenal, tedy opět při obnově bytnosti naší učeníkům dunutím či dechnutím uděluje Duchu svatého, abychom, jak jsme na začátku stvoření byli, tak nyní obnoveni byli. Tak sv. Cyrill. Dechnutí to jest

důkazem, že Duch svatý tolikéž od Syna jak od Otce pochází. Nedunul na každého apoštola zvláště, nébrž na všechny vůbec a všem Duchu svatého a moc hříchy odpouští neb zadržeti uštědřil, celému totiž *oboru* apoštolů, a tudy také moci té Duchu svatého se dostalo i samému nepřítomnému Tomášovi, což sv. Cyrill Al. vysvětluje příkladem Eldada a Medada, dvou ze starost oněch sedmdesátera, jimž Hospodin z ducha Mojžíšova udělil, ač byli vzdáleni zůstali v ležení svém. Trudněji se pachtili vykladači se slovy Páně: *Přijměte Duchu svatého*. Kterak Duch svatý nyní již dán, ješto na apoštoly teprv sestoupil desátého dne po nanebevstoupení Páně? Darové Duchu svatého rozlišení jsou a ti vesměs a oborem při seslání Duchu svatého Act. 2, 2. nn. nápotom apoštolům dáni byli; tuto ale dává se apoštolům dar jeden, odpuštění hříchů, a Duchem svatým se srdce jejich uschopují, aby daru a úradu tím darem sobě svěřeného dobře či k spáse svojí a k spáse svěřencův užívali. Máme tuto částečné udělení Duchu svatého, ješto úplné a celé jeho uštědření na letnice se dalo. Byli již obrdrželi Duchu svatého při křestu; nyní při vysvěcení svém opět Duchu svatého ve vyšším stupni dosahují, majíce plnost jeho na letnice obrdržeti. Po stupních se dalo uštěďřování darů a moci apoštolům. A tak v každém posvěcení nyní v církvi nová moc se uděluje a vezdy se Duch svatý, co původ moci té a vypůsobitel vniterné schopnosti a hodnosti při nich, stupnovaně uděluje. Ale, táže se sv. Augustin, proč Pán nyní dává moc tu apoštolům neponechav ji dáti na seslání Duchu svatého? Chtěl, zní odpověď, ukázati, že nejenom Otec, nébrž i On Duchu svatého dává, a že Duch svatý i od Něho pochází. Dal však nyní jenom moc hříchy odpouští neb zadržeti, an tu moc sám smrti svou zjednal, umřev pro shlazení hříchů Hebr. 9, 28. Samého Duchu svatého chtěl se všemi dary poslati teprv na letnice s nebe, aby ozřejmělo, že Duch svatý od Otce a Syna spolu pochodí.

Dar, k němuž Duch svatý v nich působiti měl, vyličuje Pán slovy: *Jimž odpustíte hříchy, odpuštěni, jimž zadržíte, zadržáni jsou*. O tom již Mt. 18, 18. 16, 19. Co apoštolé odpustí zde na zemi, odpustí Bůh na nebi, a vina, které neodpustí apoštolé, ani od Boha neodpustí se. Dává tedy moc, jakou sám Mt. 9, 2 a jj. za svého putování vykonával, také apoštolům, a skrze ně ji na věčné časy v církvi svojí dává nástupcům apoštolů. Ale nemohou nástupcové ti sami že sebe věděti, kdo odpustu, kdo zadržé hříchů hoden jest, a tudy se lidé ze hříchů svých zpovídají musejí, čehož Pán sám vše-

vědoucím jsa, za svého pobytu na zemi nepotřeboval. Neohlašuje kněz toliko něco, co Bůh v nebi koná, nébrž skutečně moc sám životně vykonává. Poněvadž lidé nepřizniví církvi smysl ten, jenž samoděk ze slov Páně plyne, všelijak popírali, tudy církev v Tridentu shromážděná výrokem slavným smysl slov těch ustanovila Sez. 14. kan. 3, a všechny z lůna svého vyloučila, kteří slova ta neslyší o skutečném hříchů odpuštění a zadržení, nébrž je překrucující o hlásání slova Božího vykládají. Bludaři smýšlejí, že samého Boha jest hříchy zadržovati a odpouští, a že služebníci to jenom lidem na místě Božím zvěstují. Tím se domnívají větší úctu Bohu činiti. Ale slova Páně jasna jsou a nepovídají o zvěstování, nébrž o zadržení a odpuštění. Kdož více ctí Boha? dí svatý Ambrož, ten, kdo se k Jeho slovům dokona zná, čili ten, kdož se jim protíví? Církev sobě připisuje podle výroků Páně i odpuštění i zadržování hříchů, ješto pravé má kněze; bludařstvo si nemůže osobovati kněžského práva toho, kněžů nemajíc. Sněm Tridentský 14, 5 praví: Ježíš Christus před nebevstupem svým kněze co náměstky své a co soudce ustanovil, před jejichž stolicí soudnou všickni hříchové mají předneseni býti.

Při tomto prvním zjevení Páně nebyl přítomen Tomáš, buď nepřišel ještě po rozprášení apoštolů do jejich společnosti, buď za jinou raději příčinou, nám neznámou, právě přítomen uebyv. A tudy v nevěře zůstal. Takto škodí každé různění se a každé odstupování od církve. Pravda církvi byla svěřena a nikdo sám o sobě mimo církev jí nenajde. Ta Tomášova náhodná nepřítomnost ale, jak již zmíněno, vlády církevní, celému sboru apoštolskému vesměs udělené, ho nezbavila, a i ta, jestli jaká tu byla závada nevěry, nápotom vírou jeho se odstranila. Poznali jsme ráz a povahu jeho výseji 11, 16., když s Pánem umříti se podvolil; aniž tu povaze svojí nevěrným se býti ukazuje. Ovšem poněkud na necestě se byl ocitnul, ale poznav blud svůj, ihned na cestu pravou se podal. Když k ostatním apoštolům přihyl a tito mu zvěstovali, že vzkříšeného Pána viděli, odvětil: *Neuzřím-li v rukou Jeho vráže hřebů, a nevloží-li prstu svého v místo hřebů, a nevloží-li ruky své v bok Jeho, neuvěřím*. O nohách nepraví, poněvadž mu stačilo viděti ruce a bok Páně, a poněvadž se to zdálo jemu méně slušeti, aby ještě i nohy ukazovati sobě dával. Z toho však nelze odvětovati, jakoby nohy Páně nebyly probity bývaly. Patrná svědectví tu okolnost bíledně vynášejí na světlo, že také probíjeny bývaly nohy. A sice každá noha různě se probíjela, nikoli

noha přes nohu, jak to spatřujeme na křížích našich. U Plauta Most. 2, 1, 13. čteme: Dám talent tomu, kdo první na kříž vyleze, ale tak, aby přibyty byly dvakrát nohy a dvakrát ruce. Otrok tu žádá něco zvláštního, mluvě o dvojím přibíjení rukou a dvojím přibíjení nohou, ješto ovšem nohy a ruce, ač různě, předce jenom jednou probíjeny bývaly; Sv. Justin v rozmluvě s Tryfónem 97. tolikéž o probíjení nohou a rukou mluví; podobně Tertullian na nejednom místě totéž činí, aniž kdy v církvi se o tom pochybovalo. Tomášovi nezáleželo na tom, aby všecko podrobně vyčítal. Činí Tomáš víru svou ve skutečné vzkříšení Páně odvislu od očitého přesvědčení se, ne žeby apoštolům nevěřil, že skutečně viděli Pána, ale že myslel to vidění jejich býti domnělým viděním nějakým, viděním vidma či přízraku nějakého. Nebyl v tom beze vsí viny, ješto o věcech nadpřirozených nemůže víra na očitém a smyslném postřehu se zavěšovati, kdež by víra vírou býti přestala a všelikou zásluhu ztratila; ale jeho vina menší se, že pro radost nemohl víry té chopiti. Z pouhé pochybnosti nevzniklo nevěření to. Ovšem ale Tomáš po tři léta toli divů vida, mohl i divu tomu o vzkříšení Páně na osvědčení apoštolův ostatních uvěřiti; byl mezi těmi, o nichž dí Luc. 24, 10., že výpovědi žen o vzkříšení Páně se jim bláznovstvím býti viděly. Tudy bez viny není. Sv. Augustin dí o něm, že uváznuv a ustrnuv na vidění ran a jizev Páně, sám u víře raněn a zjizven byl. Leč i to povážiti sluší, že bylo v tom dopuštění Boží. Nevěřil Tomáš pro ulčení nevěry naší, dí sv. Řehoř Veliký, a více nám prospívá nevera jeho, nežli víra Magdalény. Ještě poznamenati můžeme, že za slova ve větě druhé *místo hřebů rýnov* čtou řeční rukopisové některé *vráž, rýnos*, jak ve větě první; leč to není než mechanické opětování předchozího slova *rýnos*. Tomáš dělí obě slova od sebe; vráž k zraku, místo k ohmatu patří. Z toho, že Tomáš chce vložit v bok Páně ruku svou, nelze ještě souditi o velikosti jizvy, rány, šrámu či vráze: nechce zajisté v sám vráž či v samu jizvu, nébrž v bok Ježíše chce ruku položit, a prsty svými ohmatati žádá rány Jeho.

Pán, vševedoucí zhloubatel srdcí, věděl že nevera Tomášova nepocházela ze zlého srdce, nébrž z přirozené povahy Tomášovy a z náklonnosti jeho k trudnosti a těžkomyslnosti. Tudy nezamítl ho, nébrž schýlil se k nedostatku mysli, a zvláště pro něho se ještě jednou apoštolům ukázal, když Tomáš mezi nimi byl, aby uléčil rány nevěry jeho, a ukázal, že všeliká i jediná duše veškeré péce jest hodna. Kdyby byl Fariseus nějaký tak mluvil, jak Tomáš, sotva by byl

došel opět té návštěvy; ale o Tomáš Pán věděl, že hotov jest víru v Jeho vzkres ujíti. Vypravuje o tom Jan: *A po dnech osmi opět byli učenci Jeho uvnitř a Tomáš s nimi. Přišel Ježíš za dveří zavřených a stál u prostřed a řekl: Pokoj vám. Potom dí Tomášovi: Vztáhni prst svůj sem, a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou, a vlož v bok můj, a nebuď nevěřícím, nébrž věřícím.* Bylo to v témže sále, v němž před osmi dni se byl zjevil Pán. Shromáždění byli v neděli, odkud, jak dí sv. Cyrill, počala se ihned po vzkresu Páně místo soboty neděle slaviti. Došel Tomáš milosrdenství, poněvadž, jak 1. Tím. 1, 13. Pavel nápotom o sobě vece, *z nevědomosti to učinil a ze zkormoucení ducha.* Nehned se mu ukázal Pán, osm dnů ho trapné pochybě dle zásluhy zanechav; také chtěl Pán, aby veřejně odvolal nevěru svou, an veřejně ji byl ve shromáždění apoštolů pronesl. Přišel Pán opět zavřenými dveřmi a stanul u prostřed, aby se všecko u Tomáše týmže způsobem dalo, jak se bylo při ostatních apoštech přihodilo. Dí mu: *Vztáhni prst sem, a viz ruce mé, vztáhni ruku svou, a vlož v bok můj.* Veleje Pán, aby se očitě a makavě přesvědčil, užívá těch slov, jichž užil Tomáš, dí pro ukázání vědouceho své, čím musel ovšem Tomáš uboden a pohnut býti, dí že v opakování těch slov důraz výtky od Tomáše zasloužené spoléhá. Jízvy rukou mu dává k omakání a vidění, jízvu boku ale jenom k omakání. Nejeden soudí, že Tomáš ani takového dotýkání nepotřeboval, ano již vidění Pána ho přesvědčilo. Jiným se vidí, že Tomáš skutečně se dotekl těla Páně. Soudí to ze slov Jana apoštola v listu prvním na začátku položených, 1. Jo. 1, 1. 3., kde sv. Jan zdá na mysl tento děj se míti, mluvě o tom, že ruce apoštolů omakali a ohmatali to, o čem on ve svém evangeliu, k němuž ta epistola co úvod nějaký přiléhá, svědectví pokládá. Oslavené tělo tělem jsouc může se, ač nemusí, dotkům poskytnuti. Jednak ze slov Páně: *že jsi viděl, uvěřil jsi*, při čemž o dotku mlčí, zdá se, že se nedotekl, na pouhém vidění přestávaje. Místo *nebuď nevěřícím* chtějí nejeden překládati: *Nestaň se nevěřícím*; ale slovo *řivov* častěji přichází v písmě ve významu, v němž je vulgáta bere a Ježíš nemluví zde vůbec o víře v Něho, nébrž zvláště mluví o víře ve vzkříšení Jeho.

Za to své nevěření Tomáš nyní pokání svrchované činí, an dí: *Pán můj a Bůh můj!* Pán praví pro jestotu Christa lidskou, *Bůh* dí pro bytnost Jeho božskou. Aneb ješto nominativem také vokativ se vytýká, praví: *Pane můj a Bože můj!* Slova ta, jak výslovně Jan vece, *řekl* Tomáš k Němu, Ježíšovi; a tudy svévolně a nadprávně jenom

pro ujití důvodů o božské povaze Christově někteří nevěrečtí vykladači slova ta k Otci odnášeli. Přesvědčen byv Tomáš o skutečném Páně vzkřesu, vyznává právo býti, co Pán 10, 30. pravil o sobě: *Já a Otec jedno jsme*. Nezůstal tedy při pouhém ohmatu a vidu, jenom to vyznává, co viděl a čeho se dotekl, nébrž skutečně se povýšil k víře svrchované, a tím obmyl všechnu nedověru svou dřívější. Slovo *můj* má důraz. Nedí: *Pán náš a Bůh náš*, nébrž vece: *Pán můj a Bůh můj*. Nade vším se zapomenuv, k sobě táhne Pána a Boha v Christu a Jej nyní, ačby svět zpouzel se všelijak, i sám jedin vyznávati hodlá podobně jak Žalm 72, 26.: *Což mám na nebi a což na zemi? Chrádne duše má a srdce moje; Bože srdce mého a částko má na věky!*

Avšak Pán, ač liboval sobě ve víře apoštola svého a schválil ji, předce pronesl slova přepamatná, jimiž z jedné strany nějaká výtká se o Tomáši, a se strany druhé výtká ač nesmírně menší o apoštolech prodávruje, an také apoštolé jiní neuvěřili leč prvé Pána spatřivše. Řekl jemu Ježíš: *Že's viděl, Tomáši, uvěřil jsi. Blažení, kdo neviděli a uvěřili*. Někteří slova: *Že's viděl, uvěřil jsi* otazně berou; smysl se nemění, ale větě důrazu přirostá. Dí: *uvěřil jsi, πιστευκας* v perfektu, a tudy můžeme přeložit i: *věříš*. Dí: *že's viděl, uvěřil jsi*. Víra jde k věcem neviditelným; ale skutečně věřil Tomáš; viděl člověka a věřil Bohem Jej býti. Ale i ti pravdu mají, že slovy těmi se potírá pochybovnost akademiků, kteří ani smyslům nevěřili, v skepticizmu zatouvnvše. Slovem *viděl* podlé těch, jenž drží, že skutečně ohmatán boku a ran se dalo, také makání se přimýšlí. Věta dálejší se vesměs a vůbec ode Pána pronáší, a nehledí toliko k věření o vzkřesu Páně, nébrž k víře všeobecně: *Blažení, kdo neviděli a uvěřili*, aneb poněvadž gnomicky Pán mluví: *Kdo nevidí a věří*. Neodpírá Pán Tomáši blaženosti, nébrž pravidlo obecné pronáší, jímž se říditi měl, a naskýta nebezpečí, v němž se člověk ocitá, vidění a spatření za výminku víry klada. Víra, která podpor vidomých potřebuje, nedokonalá jest a vrátka, a člověka oblažiti nemůže. Netýkají se slova ta apoštolů, jak raději Pán k těm, kteří skrze ně v Něho uvěřiti měli, zřetel svůj obracuje. Blaženými pravil býti Pán apoštoly Mt. 13, 23., že viděli a slyšeli co králové a proroci viděti žádali: ale pro útěchu příštích pokolení pronesl Pán to blahání, že blaženější a zásluhami vyšší jsou ti, jenž neviděli a věří, a jenž bez smyslného postřehu víru v Pána podlé působení milosti Boží od církve přijímají. O víře takové dí Hebr. 11, 1., že jest důvod, základ a pod-

stata věcí neviditelných, a že je s tou jistotou ujímá, jakoby je viděla a makala. Sličně o víře klade Jan ku konci svého evangelia, stezejnou stránku spisu svého vytýkaje, kterou všickni v útrobach svých zachovati mají.

S tím důrazným výrokem Páně zajisté hodlá sv. Jan zakončiti evangelický spis svůj, ještě jenom ku konci o účelu, o záměru a poměru vypravování svého evangelického se osvědčiti hodlaje. Dí: *Mnoho jiných znamení Ježíš učinil před učeníky, jenž nejsou psána ve knize této; tato ale napsána jsou, abyste uvěřili, že Ježíš jest Christus, Syn Boží, a abyste věřice život měli ve jměnu Jeho*. Dí: *Mnoho jiných znamení Ježíš činil*. Slovem *znamení* nerozumí leč divy a zázraky, kterými Pán po tři léta veřejného vyučování svého božskou bytnost svou a božskou povahu nauky svojí dovedl a mylně táhli slova ta někteří vykladači toliko ke zjevení, jimiž Pán z mrtvých vstání svoje potvrdil: tomu zajisté výkladu slovo *činil* se přičí, jakož i slova *v knize této* jemu odporují. Ovšem i ta zjevení Jan mezi ona *znamení* čítá, avšak s nimi všechny jiné průkazy o božském synovství Christově zahrnuje. Dí *před učeníky svými*, před obličejem, před očima jejich, a tím dokazuje, že hodnověrně jak on tak i ostatní apoštolé o věcech oněch svědčiti mohli. Ale nenapsali a neosvědčili těch věcí, mlčením jich pominuvše; to ovšem na důkaz, že nevšechny věci v krátkých knihách nového Zákona se obsahují. To předeslav a krátkost spisu svého omluviv vytýká jasně záměr evangelia svého: *Tyto věci pak napsány jsou, abyste uvěřili, že Ježíš jest Christus Syn Boží*. Místo *tyto věci* může se slovo *raťva* vyložit: *znamení tato*; avšak an sv. Jan k celému obsahu knihy své hledí, tudy slova ta všeobecněji se berou. Potvrditi chce tedy u víře, že Ježíš jest *Christem* Messiasem v starém Zákoně zaslíbeným, a že jest Synem Božím, poněvadž lidé jenom věrou tou spásy dojíti mohou, jak hnedle dokládá. *A abyste, vece, věřice v Něho život měli ve jměnu Jeho*, t. j. *abyste Jeho zásluhami a mocí a milostí Jeho spásy věčné došli*. Svědčí, že nepsal pro roztrásání jména svého, ne pro upokojení zvědavosti aniž pro jiný účel nějaký, nébrž pro spásu čtenářů svojích, a ovšem, an jinak spásy se nedosahuje, pro utvrzení jich ve víře v Christa.

Těmi slovy sv. Jan evangelium svoje skončil. Co ještě v následující hlavě přidává se, to přičinil týž sv. Jan pro dvojí příčinu; jedna se týká jeho samého, druhá Petra. Jan totiž uslyšel, kterak sobě výrok Páně o něm, Janu, samém vynešený bludně a mylně vykládali, jakoby totiž byl Pán

slovy: *chci, aby zůstal Jan, až přijdu 21, 22. se prohlásil, že Jan až do druhého příští Páně živ na světě přebude. Domněnka ta neprava byla a spolu víře škodna, ješto smrt Janova nastavši mnohé u víře zviklati mohla. A proto položil o tom ještě dostavkem. Leč to není jediný záměr přidání této části. V celé té části vidíme Petra předkovati; i samo to, co se dotčeného bludu o Janu týká, ku Petrovi se dílem odnáší. Chtěl Jan primát či předkování Petra mezi apoštoly v čirém světle vystaviti a proti záslým pochybám ho hájiti. Vysvědčuje on, apoštol lásky, že sama také přednost Petrova přede všemi apoštoly na lásce ku Christu osnována jest a proti bludu zavlásti se strojícímu vystoupá, jakoby přednost Pe-*

trovi daná pro zapření od něho Pána byla na něho samého, na Jana přešla. Ta tedy ještě příčina evangelistu našeho ku přidání té částky přiměla, aby mylnému náhledu mnohých o prvenství Petrové v odpor vyšel a ukázal, kterak to prvenství Petrovi ode Pána po vzkřesu potvrzeno bylo. Poslední dva verše 24, 25. pochodí od učeníků Páně při spisování evangelia Janova přítomných, kteří pravdu a jistotu vypravování Janova potvrzují, o čemž v úvodě při zlomku Muratoriovu šfřeji řeč byla. Bez povstání oné bludné domněnky nebyl by Jan o věcech v Galilei stalých vypravoval, ješto byl hlavně ty věci, co se v Judei staly, vyměřovati sobě předevzal.

Hlava XXI.

Zjevení se Páně učeníkům na moři galilejském a uštědření jim hojného rybolovu 1—11. Pán po hostině na to držané 12—14. Petrovi svrchované řízení cirkve poroučí 15—17. a smrt jeho předpovídá 18. 19., načež Petr o Janově smrti se tázaje odpověď zápornou obdržuje 20—23. Následuje svědectví o pravdě celého vypravování Janova.

1. Potom zjevil se opět Ježíš učeníkům u moře tiberiadského; zjevil se pak takto: 2. Byli spolu Šimon Petr, a Tomáš řečený Blíženec, a Nathanael, jenž byl z Kány galilejské a Zebedeovici a jiní z učeníků Jeho dvě. 3. Vece jim Šimon Petr: Jdu lovit ryb. Řkou jemu: Půjďme i my s tebou. I vyšli, a vstoupili na loď, a té noci nic nepopadli. 4. Když pak rozednilo se, stál Ježíš na břehu, avšak nepoznali učeníci, že to Ježíš jest. 5. Řekl tedy jim Ježíš: Pacholátka, máte-li co k jídlu? Odpověděli Jemu: Nemáme. 6. Vece jim: Zapustte na pravo loďe síť a naleznete. Zapustili tedy a již nemohli jí utáhnouti pro množství ryb. 7. Vece tedy učeník ten, ježž miloval Ježíš, Petrovi: Pán jestiř. Šimon Petr uslyšev, že Pán to jest, svrchnici sobě opásal, nebo byl nah, a vpustil se do moře. 8. Druzí pak učeníci na lodi přibyli, nebo daleko nebyli od země, nébrž asi lokti dvě stě, vlekouce síť

s rybami. 9. Jak mile tedy vystoupili na zemi, uzřeli uhří položené, a rybu svrchu položenou, a chléb. 10. Dí jim Ježíš: Přineste z ryb, jež jste ulovili nyní. 11. Vstoupil Šimon Petr, a vytáhl síť na zemi plnou velikých ryb sto padesáti tří. A ač jich toli bylo, neztrhala se síť. 12. Vece jim Ježíš: Pojďte, posnídejte. A nikdo neosmělil se ze stolujících otázati se Ho: Ty kdo jsi? vědouce že to Pán jest. 13. I přijde Ježíš, a vezme chléb a dává jim, a rybu tolikéž. 14. To již po třetí zjevil se Ježíš učeníkům svým vstav z mrtvých.

Po dnů osm zdržovali se učeníci Páně v Jerusalemě, dokad totiž trvala slavnost paschy; nápotom se odebrali do Galiley, jak jim Pán Mr. 14, 28. 16, 7. velel. Tam se dalo zjevení to Páně, o němž tu mluví Jan, a jež třetím jmenuje níže v. 14., poněvadž mluví o zjevích Páně všem učeníkům učiněných. Stalo se to, dí, *potom*, t. j. po těch předeslaných věcech, po těch dvou úkazech Páně, kterýmž apoštolům nadpřed bez Tomáše a nápotom u přítomnosti Tomáše zjevil se. Opět a opět se Pán zjevoval, aby dílem apoštolův u víře potvrdil, dílem aby některým věcem naučil, dílem aby samými činy svými nauky některé a napomínky naobrazoval. Dí sv. Jan: *Potom zjevil se opět Ježíš u moře tiberiadského. Zjevil se pak takto.* Tiberiadské moře již známe i dle jména 6, 1. Slovo *zjevil se* nenadešlá nějaké beztělnosti Páně, jak se někte-

rým vidělo, nébrž značí potočitost, hbitost a neupřostouření oslaveného těla; ostával Pán v tajemné od učeníků skrytosti, druhdy jenom z ní na jev a na odív vycházej. Nápadná jest vykladatelům ta zevrubnost, se kterou o zjevení tom mluvíti se strojí a dí: *Zjevil se ale takto*; právem v tom skrytý smysl nějaký hledali, o němž nížeji řeč bude. Nyní udává jmenovitě ty, kteří zjevení toho jsou udáστοjeni; byli to Šimon Petr, Tomáš Blíženec a Nathanael, o němž mluvili jsme výšeji 1, 46., t. j. Bartoloměj z Kány galilejské a Zebedeovici, Jákob a Jan totiž, Sv. Jan vece: *Byli spolu Šimon Petr a Tomáš řečený Blíženec a Nathanael, jenž byl z Kány galilejské a Zebedeovici a jiní z učeníků Jeho dvě.* Bylo jich právě sedm. Dva klade bezejmenné a tudy těžko věděti, byli-li to apoštoloé aneb-li učeníci v širším smyslu, ač se poslední domněnka pravější býti podobá. Petr pronesl se mezi nimi: *Jdu lovit ryb. Řkou jemu: Půjdeme i my s tebou. I vyšli a vystoupili na loď, a té noci nic nepopadli.* Petr vede předeek v práci, jak přednost držel v důstojenství. Odstrčili apoštoloé ode břehu a dále na hlubinu se pustili, kdež více ryb uloviti doufali. Jak vidíme, vrátili se apoštoloé k řemeslu svému a zatím, než po seslání Ducha svatého úřad apoštolský nastoupili, práci obyčejné oddali se dilem pro ukázání, že všeliká práce posvátna jest, dilem aby sobě výživu opatřili. Matouš nevrátil se ke clu, ale Petr a druzí vrátili se k rybářství svému, an jak dí svatý Řehoř Vel. (hom. 24.), celnictví nebývá bez pokušení k hříchům, rybářství ale netoliko počestno jest, nébrž pro úřad apoštolský velevýznamno bylo. Za noci obyčejně se nejlépe loví: ale tenkrátě ničeho neulovili, aby jim ožřejmelo, že bez milosti Boží, bez Christa, všechno namáhání v ohlašování evangelia na marno splývá, jak i v Žalmu 126, 1. se praví: *Nevystavi-li Hospodin domu, nadarmo se namáhají stavitelé.* Také v tom hledají smysl ten, že za noci a přítmi starého Zákona proroci nemohli svět ano ani Židů všech k spasení přivésti a vůbec že starý Zákon Hebr. 7, 19. ničeho dokonati nemohl; až přišel Pán a slunko jim vzešlo, tedy nescíslně národův v nevod Páně se podalo. *Když pak se rozednilo, stál Ježíš na břehu, ale nepoznali učeníci, že to Ježíš jest.* Na břehu stál Pán co na pevnině, jíž se stálost věčného života značí, an moře se chvěje a chorozí ustavičně, a nestálost života tohoto znamená. Při onom prvním lovení Luc. 5, 4. Pán na loď přišel. Teď pro Něho nebylo moře, jak druhdy Apoc. 21, 1., ani ho pro věrce Jeho nebude. Teď oni byli na moři a on na břehu, a v tom se obrážela slova Jeho 17, 11.: *Já nejsem již na světě, oni ale*

na světě jsou. Stál tu Pán, ale nepoznali Pána, jak tam ti v Emauzích Ho nepoznali, an v těle oslaveném poněkud podobu jino u na sobě pronášel a nehned poznán býti chtěl; svět zajisté znenáhla jenom Pána a pravdu Jeho poznává. A měli tím zvykati pravdě, že Ježíš nevidom přítomen jest. Ale nechtěl dlouho nepoznán ostati a hned prvé slovo láskou dýchajíc mohlo jim zvěstovati, že Pán to jest. Jim ale zdálo se, že to snad nějaký kupec jest, jak se domněl Jan Zlatoúst. Domníval se, že je pěstěně zove pacholátka či dítky, jak to činívají, kdo něčeho dojíti žádají. *Nemáte-liž něco k jídlu či vlastně nějakého příkusu, příchlebků, co se totiž k obyčejnému jídlu pro lepší chut přijídá, přijedeek nějaký.* Příjedek takovým u rybářův byla ryba a tudy slovo to *rybou* se v. 8. býti klade. Žádal jísti z ryb od apoštolův lovených. Nešlo mu vlastně o jídlo, nebo se nalézal v oslaveném stavě, kdež tělo stravy nepotřebuje. Ale žádostiv byl, aby apoštoloé ulávěli člověky. Prostě odpověděli: *Nemáme*; načež Pán jim velel, aby na pravo od lodě rozestřeli síť k lovení. Neznali ještě, kdo to jest, ale v hlase Jeho bylo cosi tak mocného a libého a pojišťovacího, že ihned poslechli. *Na pravo* velel zapustiti síť. Pravá strana pohany, levá Židy znamená. V pravé straně vidí otcové pravý úmysl a pravou víru; kdo s pravým úmyslem pravou víru Páně rozšiřuje, ten jenom se může požehnání Božího nadíti. *Zapustili tedy síť, a již nemohli ji utáhnouti pro množství ryb,* vypravuje sv. Jan. Apoštoloé uposlechlše Pána zachytili ryb toli, že nemohli sítě uvléci; tím naznačil Pán, aby v úřadu jižjiž na ně daném sobě nadějně počínali a v nebezpečích a úkorách od lidí jim činěných srdce nespouštěli, an jim od Boha kyne požehnání, a toli zahrnou a shromáždí do církve, že je bude sotva přehlédnouti. Ale kdo byl ten neznámý, jenž jim k tak výborné rybitvě dopomohl? Muselo jim tanouti ono zázračné lovení Luc. 5, 1. nn. na počátku úřadu Páně jim ustrojené. Ale nehned všickni na Pána připadli. Zatonuli myšlením v zevnějších případech tak podivném. Jan ale hned k jádru a pramenu věci té prohlédaje dle své s Pánem příbuznosti a ode Pána přijaté povahy ihned přesvědčen byl, že to není nikdo jiný, než Pán. I pravil Petrovi: *Pán jest.* A vidíme tu Petra v celé povaze vroucné a rozhodlané, milovné Pána, a po něm nad jiné roztoužené. Opět spatřujeme, dí sv. Chrysostom, vlastivou povahu Petrovu a Janovu. Onen byl horoucnější, tento povýšenější, onen prudčejší, tento povážlivější. Proto Jan Pána sice dřívěj poznal, ale Petr dřívěji k Němu přišel. Jan pověděl dobrou radu, Petr ji

hned provedl; tak papežové a předstojcové církve od pravé lásky dobrou radu přijímají. Byl Petr polonah, buď v rybářské košili, buď jen nábedrníkem opášan, jak rybářům v těch horoucích krajinách obyčejno; ale pro úctu ku Pánu nechtěl v pouhé košili před Něho se dostavit, a oblekl se ve svrchník nějaký, bezmála vtažený šat bez rukávů, jenž po kolena dosahal a kapsami opatřen byl. A tudíž pro horlivost lásky pustil se v moře a připloval ku Pánu, nechtěje dočkat, ažby loď ku břehu dostihla. Poznává panenská duše Christa nejspíše, a kdo miluje Christa, v sličném oděvu čistých mravů se k Němu blížíti musí. *Druzi učeníci přibylí brzo ku Pánu na loď, nebyvše leč loktů asi dvě stě ode břehu vzdálení, asi 300 stop našich. Loket se čítá od lokte ruky až do dlaně; nebylo daleko, a tudy brzo se ku Pánu dostali. Vystoupivše na břeh, našli uhlí a na něm rybu s vrchu položenou a chléb podlé ležeti. Odkad oheň, odkad chléb a odkad ryba? Na to sv. Jan neodpovídá, aniž my na jisto odpověditi můžeme. To jisto, že od apoštolův to ustrojení se nedálo, a že Pán tím dokázal nepotřebovati apoštolův a býti oním, jenž v Žalmu 49, 12. dí o sobě: *Když zlačím, neřeknu tobě, nebo mým jest obor země.* Chtěl vyučiti apoštoly, že při lovení lidí, t. j. při ohlašování evangelia Bůh jim opatří to, čeho jim potřebí bude. Chtěl býti dnes hostitelem jejich, máje o tak důležitou věc a nimi jednati, a v lovu světodějnou pravdu jim znova vyložit. V rybě Christa utrpného a v ohni utrpení Jeho někteří vidí. Byla zajisté ryba jedna ta nedostatečná na jidlo pro toli osob, jimž Pán tu chtěl stůl připravit, a tudy nebyla bez významu; kdo s Christem hodovati v nebesích volí, chtěl říci Pán symbolikou činu toho, musí ohněm trápení se očistiti, an Rom. 8, 17. jen kdo spolu trpí s Christem, s Ním spolu oslaven bude. *Dí jim Ježíš: Přineste z ryb, jež jste ulovili nyní.* Tak velí, aby naskytl, že při vši k Bohu důvěře člověk sám se přičiniti musí a od práce své se živiti. *Vstoupil Šimon Petr a vytáhl síť plnou velikých ryb;* všady vidíme Petra napřed, a při tomto mystickém ději ovšem prvenství jeho tuto mystickým, níže zjevným, výslovným způsobem se označuje. Bylo ryb sto padesát tři, a ješto celý děj ten tajemný a významný byl, nediv, že i v počtu onom vykladatelé utajeného smyslu hledají; ve stu nalézají věřící z pohanstva, v padesáti co počtu jubilea či milostivého roku nalézají křesťany ze židovstva a ve třech nejsvětější Trojici co základ veškeré víry křesťanské. Dle jiných hledí číslo to k číslu tisíců, v druhé knize chronické 2 Par. 2, 17. příchozímu. Čteme tam, že Šalomoun sčítel všechny muže příselce, t. j. k víře*

obrácence, a nalezeno jich sto a padesát tisíc, tři tisíce a šest set. Příselci ti byli obrazové pohanů do církve Boží přijdoucích. Leč ty a takové výklady počtu o své váze necháváme. Ostatně dle symboliky starého Zákona se znamená mořem svět, rybami lidé, rybáři apoštolé. Nevytýká té symbolické povahy Jan, jak to u Luk. 5, 10. nalézáme, poněvadž věc tu co známou předpokládá. Vypravuje: *Nerostřhla se síť, ač jich toli bylo,* tak mnoho a tak velikých, což sv. Jan očividně divu přičítá a sv. Otcové v nerostřhu tom stálost a jednotu církve spatřují. Když pak připraveny byly ryby, tedy Pán zval apoštoly k hostině: *Pojďte a posnídejte.* Ovšem i sám jedl, jak byl učinil dříve Luk. 24, 41., moha jisti ač nemuseje, o čemž viz u Lukáše na dotčeném místě. Byli-by se Ho bezmála rádi otázali: Pane, kde nyní bydlíš, proč s námi tak tajemně zacházíš? Ano byli by se Ho tázali, proč nyní v oslaveném tom těle tak velebnou proměnu vzal, že se jim zdál odchoden býti ode tvárnosti dřívější, a ne hned poznati Ho mohli. *Ale nikdo neosmělil se ze stolicích otázati se Ho: Ty, kdož jsi? věduce, že to Pán jest.* Přesvědčení jsouce, že to Pán skutečně jest, neosmělili otázati se Ho z úcty a svatobázně, a že pro ujištění svoje toho potřebí neměli. Tu víru máme při svátosti těla Páně míti. *Přišel Ježíš a vzal chléb a dával jim a rybu tolikéž.* Slovo *přišel* nadesýlá, že Christus z dálejška se přiblížil, nébrž k vyličení děje slouží, a znací toli co přistoupil. Pán rozdával chléb i ryby a naznačil tím, že druhdy jich povolá k hostině L. 22, 30., aby jedli a pili v říší nebeské při stole Jeho. Vidíme tu výpověď Páně v symbolickém výkonu vtělenou, kterou praví Apoc. 3, 20.: *Ušlyš-li kdo hlas můj a otevře-li dvěře, půjdu já k němu a večeřeti budu s ním a on se mnou.* Nepraví se o modlitbě, buď poněvadž to snídání jenom mimochodně a stojmo se odbavovalo, buď poněvadž Jan věci té pominul co samo sebou zřejmé. Místo *ze stolicích* čte text řecký *z učeníků* a čtení latinské nedopatřením opisovatelův povstalo. Dokládá Jan: *To již po třetí zjevil se Ježíš učeníkům svým vstav z mrtvých.* O počítání třetího zjevu Páně již jsme pověděli, že čítá jenom zjevení apoštolům shromážděným stále, jiných mlčením pomíjeje.

Již pak Jan od symbolického děje toho k významu a k hlavní věci přistoupá.

15. Když tedy posnídali, vece Šimonovi Petrovi Ježíš: Šimone Janův, miluješ-li Mne více nežli tito? Dí Jemu: Ovšem Pane, Ty víš, že miluji Tebe. Vece jemu: Pas beránky moje. 16. Dí

Jemu opět: Simone Janův, miluješ-li Mne? Vece Jemu: Ovšem Pane, Ty víš, že miluji Tebe. Dí jemu: Pas beránky moje. 17. Dí jemu po třetí: Simone Janův, miluješ-li Mne? Zarmoutil se Petr, že řekl jemu po třetí: Miluješ-li Mne? a řekl Jemu: Pane, Ty všecko víš, Ty znáš, že miluji Tebe. Dí jemu: Pas ovce moje. 18. Amen, amen, pravím tobě, když jsi byl mladším, opasoval jsi se a chodíval jsi, kam jsi chtěl; když ale sestárneš, vztáhneš ruce své a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš. 19. To pak pověděl znače, jakou smrtí oslaví Boha. A to pověděv, dí jemu: Následuj Mne. 20. Obrátiv se Petr uzřel toho učeníka, ježž miloval Ježíš, následovati, jenž také spočinul při večeri na hrudi Jeho a řekl: Pane, kdož jest, co zradí Tebe? 21. Toho tedy uzřev Petr řekl Ježíšovi: Pane, tento pak což? 22. Dí jemu Ježíš: Tak chci, aby on ostával, až přijdu, což tobě do toho? Ty Mne následuj. 23. Vyšla tedy řeč ta mezi bratry, že učeník onen neumře. A neřekl mu Ježíš: Neumře, nébrž: tak chci, aby on ostával, až přijdu, což tobě do toho? 24. To jest učeník ten, jenž svědčí o věcech těch a napsal věci ty a víme, že pravdivo jest svědectví jeho. 25. Jest pak i jiných mnoho věcí, ježž učinil Ježíš, kteréž kdyby se spisovaly jednotlivě, ani sám mním svět neobsáhl by těch, jenž by spisovaly se kněh.

Hostina ta, kterou tuto Pán dával, byla hostina smíření a odpuštění, hostina pokoje a přijetí v ozvláštní ostrahu Páně, a hostina ozvláštního Petrova před ostatními jeho spoluapoštoly vyznamenání. *Když tedy posnidal, vece Simonovi Petrovi Ježíš: Simone Janův, miluješ-li mne více než-li tito? Dí Jemu: Ovšem Pane, Ty víš, že miluji Tebe. Vece jemu: Pas beránky moje. Dí jemu opět: Simone Janovici! miluješ-li mne? Vece: Ovšem Pane, Ty víš, že miluji Tebe! Dí jemu: Pas beránky moje! Dí jemu po třetí: Simone Janův! Miluješ-li mne? Zarmoutil se Petr, že řekl jemu po třetí: Miluješ-li mne? A řekl: Pane Ty všecko víš; Ty znáš, že miluji Tebe. Dí jemu Ježíš: Pas ovce moje! Dojemně si počíná Pán. Trikrát jej celým*

jménem slavně oslovuje; nejmenuje ho ale *Petrem* čili Kéfou, aby připomenul mu člověckou lidskou slabotu. Promluva Páně při hostině k Petrovi jest tak velebná a matorná, jak tam druhdy, když jej byl základem církve ustanovil Mt. 16, 17., což Pán přimluvě této má na zřeteli. Ustanoven byl již tam u Matouše Petr náměstkem Christovým; nyní svrchovaný pastýř duší našich, 1. P. 2, 25. jižž odcházejí k Otci náměstenství mu zanechává. Petr byl Pána zapřel, a ač Pán nezměnil záměly své Petrovi dané, zapření jeho předvídaje a jím sebe mýlití nedávaje, mohlo něco toho napadnouti jiným apoštolům, a zdáti se mohlo jiným věřícím doby té, v níž Jan psal evangelium, že snad právě na apoštola Jana spadla ona přednost, an Jan netoliko miláček Páně byl, nébrž také jemu péče o mateř Páně svěřena byla. Nadto Petr již mučnickou smrtí ku Pánu odešel a k Janovi, jenž nade čtvrt století déle než Petr církev spravoval, celá církev s nevyšlovným přitoulením a přivínutím se hlásila. Ty věci Pán předvídaje trikrát otázku onu na Petra učiniv, trikrát mu nejvyššího pastýřství znova potvrzoval, a Jan se své strany viděl se Duchem svatým ponuknuta svědectví toho nevynechávati, nébrž pro uvarování bludu o nějakém od Petra odejmutí primátu je podrobně zaznamenati. Trikrát Pán otázku na Petra klade a trikrát velí mu pásti ovce a beránky, t. j. trikrát jemu největší moc v církvi svěřuje, trikrátným tím opětováním na troje zapření jeho mlčmně namykaje. O lásce mluví, netáže se ho o víře, o níž nebylo pochybenství, jak asi o lásce jeho Pán zvláštního svědectví potřebí neměl. Ale v lásce vynikati nad něho zdál se Jan evangelista, a ješto láska nade vše jiné ctnosti 1. Cor. 13, 13. větší jest, mohlo se právě zdáti, že primát na Jana přešel. Kdo prvním jest v církvi dle důstojenství, jím i dle lásky býti povinen. Tudy Pán provolává na Petra, aby veřejně vyznání věrné lásky svojí v ruce Páně složil a tak přednost mu i v té straně potvrzena byla a primát lásky s primátem víry spojen zůstával. Táže se Pán při prvé otázce: Miluješ-li mne *vice nežli tito*, t. j. nežli ostatní apoštolé; ale Petr pamětliv nyní své slabosti ujistuje Pána jenom o tom, co Pán sám v srdci jeho čte, s jinými apoštoly se neporovnává, což tam dříve byl 13, 38. Mt. 26, 33. tak honosně učinil. Ve slově *vice* ale již Pán nadesílá, že něco vyššího než jiným apoštolům, Petrovi svěřuje. Trikrát se táže po lásce jeho; avšak pro ušetření vynechává při druhé a třetí otázce slova: *vice nežli tito*, prostě jenom klade: *Miluješ-li mne?* aby každou novou otázkou láska více se vznímala, jak při každém zapírání chladla víc

a více. Nejmenu jeho, jak již praveno, *Petrě*, nébrž *Simone Janův*, bud že tak obyčejně Petra nazýval, ješto *nyni* nebyl Petrem, nébrž Petrem či skálou se teprv státi měl po odchodu Páně; bud že chtěl činem tím mlčemně pokutovati zapření jeho, v němž skálou velmi trolivou se býti ukázal. Prvnější výklad má přednost. Druhý zajisté klade, jakoby Pán, ač ozvláštním svým Petrovi zjevením se L. 24, 34. 1. Cor. 15, 5., že mu odpustil ukázav jakoby, díme, tím Pán nyní znova jemu výtku činiti chtěl tou měrou, že by byl i jména toho, jež mu byl dal, lítoval užívati, a jakoby se mu toho sželelo, že kdy toho Simona skálou církve svojí učinil. Nic toho nemůže připadati na Syna Božího, jenž předvídal, že Petr Jej zapře a přes to předvídaní jej předce prvenstvím v církvi nadělil; narážel-li Pán trojí otázkou na ono trojí Petrovo zapření, stalo se to Gal. 3, 8. předvidem pro ty, jimž by druhy ve příštích dobách ono zapření závadou a překážkou v uznání přednosti býti mohlo, čemuž Pán vyhověti hodlal. Oddává nyní Pán jemu *pasení* církve, a pasením rozumí řízení veškeré a veškerou vládu. V řeckém textě stojí dvě slova *βόσκει, ποιμειν*, což u nás slovem *pásiti* jenom oddati se může, z nichž ono více ku pokrmu, toto k řízení hledí, avšak tu souznačně se obě slova kladou, a jak praveno zahrnují veškerou péči o vládu v náuce i správě církve. Pravě: *Moje ovce*, veškery mu poroučí křesťany a namítá, že ne pánem, nébrž pastýřem a sluhou jich jest, jakobymu pravil: *Pas je jak moje ne pak jako svoje*; hleděj v nich mé slávy a ne svoji slávy; prokazuj, že já jsem jich pánem a vládářem a ne ty, a že hledáš u nich mého nepak svého dobra. Kdož tou myslí pase ovce Ohristovy, že je sobě vlastními býti žádá, dí sv. Aug., teu sebe a ne Christa miluje. Kdo ale tak sebe miluje a ne Boha, ten nemiluje sebe; nebo nemoha ze sebe žíti, sebe kochaje umírá. Slovo *miluješ* také dvojím slovem se v řeckém i latinském textě píše, z nichž jedno více ke ctihodnosti, druhé ku přibuzenství se odnáší. Avšak i ta slova jenom souznačně se berou. Místo *ἀγαπᾶω* slova, jehož Pán užívá, odpovídá Petr slovem *φιλέω*, jimž osobná přivinnost se vytýká, což jeho vroucnosti více přiměřeno se zdálo, nežli obecné slovo abstraktně *ἀγαπᾶω*. Při třetí otázce Pán sám slova Petrova *φιλέω* užívá a tím hlouběji slova svoje vrývá v útrobu Petrovu. Ve slově *ovce* a ve slově *beránky* rozdíl se musí činiti, totiž viděti musíme v beránkách laiky či obyčejné křesťany a v ovcích matky křesťanů t. j. představené jejich, biskupy a pastýře. Leč i ti, kdož rozdílů nečiní, připustiti musejí, že Pán Petrovi o apoštolech přítomných ničeho nepravě, správu

veškeré církve svěřuje, a v církvi netoliko laikové, nébrž i kněží jsou i biskupové. Sv. Bernard o papeži vece: Biskupové ostatní mají stáda sobě přivtělena, každý svoje; tobě všickni jsou svěřeni, jedno stádo jednemu pastýři. A nejenom nad ovce, nébrž i nad pastýři ty jeden pastýř všechných jsi. Tak trojí vyznání následuje na troje zapření, aby jazyk nesloužil méně lásce nyní, jak byl posloužil bázni. Tím spolu dává náuku, jak vůbec kněží teprv po předchozím zkušením k důstojenství připuštění býti mají; trojí také péče, modlitbou, náukou, příkladem se dle sv. Otce tím naznačuje. Při třetí otázce *zarmoutil se Petr*; namanulo se mu, že snad Pán v hloubi jeho duše čte a že tam vidí nějaký nedostatek, a tudy s bolem opakoval: *Pane, Ty víš všechno, Ty víš, že miluji Tebe*. Zármutek pocházel z hluboké pokory a ne z nějaké citlivosti liché a tudy zasloužil ode Pána té odpovědi, kterou po třetí jemu potvrdil prvenství v církvi. A jako tehda Petrovi, tak v průběhu dějin světa znova a znova prvenství to nástupcům jeho potvrzoval, a právě bouře, jež stromem tím až na kořen zatřásl, k upevnění jeho přispěly.

Ale prvenství v církvi měl Petr oslaviti slavnou smrtí, a jak nyní byl náměstkem Páně ustanoven a tudy v církvi Páně osobu obnášel, tak se měl Pánu také ve smrti připodobniti. Tudy Pán mu nyní způsob smrti předpovídá, kdež o té nyní provedené lásce důkazy dáti měl. Dí mu: *Amen, amen, pravím tobě, když jsi byl mladším, opasoval jsi se a chodil jsi, kdež jsi hodlal; když se stárneš, roztáhneš ruce svoje a jiný tě opáše a povede kam nechceš. To pak pravil znače smrt, jakou Boha oslavi. Mladším byl a dosud jest Petr nyní; slova toho užívá Pán hledě k budoucnosti a ku příštím stáří Petrovu. Smrt kříže mu předpovídá, jak se jednomyslně v tom snášejí vykladatelé a jak ze slova *roztáhneš ruce svoje* viděti; slova: *a jiný tě opáše* o svázání, zajetí a násilném chopení a slova: *povede kam nechceš* o krutém k mukám vlečení se vůbec vykládají aniž místněji jich natahovati přijde. Za svého mládí a nyní ještě volen a svoboden jsi, a nikdo v obor tvé svobody nesahal. Ale druhy spoutají tě, a zbaví tě svobody tvojí, a odvedou tebe ku kříži. Jan zkrátka jenom smrti té dotýká co povšechně známé. Dí Pán: *jiný tě opáše*. Kdož jest ten *jiný*? O tom nic nedí. Ale rozumíme-li slovo *roztáhnouti* o rozpětí na kříži, vynikne nám Říman, t. j. vláda římská, ješto ukřižování bylo římským trestem. Slova: *kam nechceš*, nedějí, že se zdráhati bude smrt pro Pána podstoupiti, nébrž opovídají, že to podnikne, čeho se příroda lidská bojí, leká a štítí.*

Slovem *opásati* prohlédá Pán k tomu, že Petr opásav se do vody skočil, aby spíše ku Pánu se dostal. Ve slovech těch leží ale také i předvěst, že již Pána nezapře, že víru i lásku dochová do stáří až vyššího, a že až do stáří svého předkovati bude církvi, nemaje umřítí tak brzo, jak se to Jákubovi bratru Jana ev. stalo. Tak se posléze Petrovi dostalo toho, co byl pravil 12, 36.: *Bych měl i s tebou umřítí, nezapřím tebe.* Eusebius h. e. 2, 25. praví, že sv. Petr na kříži pověšen byl, a celá starožitnost o tom svědčí jednohlasně. Toho konce došel, dí sv. Aug., onen zápurce a milovník, opovážením pozdvižený, zapřením padlý, plácem očištěný, vyznáním osvědčený, trpěním korunovaný, toho došel konce, že z lásky dokonale za jméno toho umřel, s nímž umřítí ohryal a přiskoře se nabídal. Musel Christus napřed umřítí pro spásu Petra, a potom teprv mohl Petr umřítí pro kázání slova Jeho. Zdála se smrt ta býti v očích lidí ohavnou, podlou a otrockou; ale jinak o ní souditi přijde dle slov Janových, že tou *smrtí oslavil Boha*. Oslavil-li Boha, oslavil ji tím více sebe. Dí o oslavení Boha, ne jakoby Bohu něco bylo tou smrtí přibylo, nýbrž že tím utrpením Petr vyznal pravdu víry Páně a spolu dal námětek, aby víra ta více se rozprostranila a v srdcích lidských hlouběji ujala podlé toho výroku, že krev mučedníků jest semenem křesťanů. O oslavování Boha viz 9, 24. Při potvrzování primátu nečiní Jan postřehu, že by byl Petr prvenstvím Boha oslavil; činí to při slovech: Vztáhneš ruku a povedou tě kam nechceš. Podmanováním vůle své pod zákon Boží nejvíce čest Boží hlásáme. V tom oslavení Páně skrze smrt dostalo se Petrovi toho, co byl dříve zažádal 13, 36. nn. a co mu tam Pánu připověděl, an mu pravil: *Nyní nemůžeš mne následovati, budeš mne však následovati později.* A na to narážejí a k slovům oněm zře vece Pán Petrovi: *Následuj mne*; jak já jsem kříže se podjal, ani ty se ho nezdráhej podstoupiti. Některým vykladačům zdálo se, že slovem *následuj mne* Pán velí mu následovati po něm co náměstek Jeho. Leč náměstenství to již mu výšeji slovy: *Pasíš ovce moje* odevzdal. Při slovech *následuj mne* povstal Pán a šel, aby symbolickým skutkem vypodobnil Petrovi to, co byl mu slovy pravil. Následoval Pána Petr co náměstek, následoval co ukřižovanec, k čemuž poslednímu tu Pán nejprve hledí. Šel Petr za Pánem a dokázal, že rád přijímá veškero břemeno na něho složené. Ale za Petrem šel v zá-pětí Jan nemoha se odloučiti ode Pána a chtěje sám také ochotu svou na jevo dáti, že smrt pro Pána podstoupiti volí. I ohlédl se Petr, kdoby za ním šel, ješto Pán jednomu

jemu byl velel *Ho následovati*. Vida tu Jana pocítil v sobě zvědavost, jaké příští Pán to-muto miláčku svému usoudil? A tím více chtěl zvědětí věc tu, an mezi Janem a jím, Petrem samým, zvláštní přízeň panovala. Tázal se tedy Pána: *Tento však což?* Což stane se s tím? Zdalíž také násilnou smrtí sejde se světa toho? Nikdy Pán apoštolův, ač nemotorně, nevhodně a nemístně se tázali, s prázdnem neodbyl, nýbrž opraviv co bludno v otázce bylo, zjevil jim, co s pravdou se shodovalo. Tak i zde na tu otázku odpovídá Pán: *Tak chci, aby ostával až přijdu, což tobě do toho?* Tak čte Vulgáta. Řecký text čte lépe: *Chcili, aby ostával až přijdu, což tobě do toho?* Dle latinského čtení Pán mluví na jisto; dle řeckého textu mluví výmínečně. Třetí čtení obojí částici *tak* a *jest-li* spojuje, leč zholá neprůvodno jest. Samo latinské čtení na nedopatření písařů spoléhá, kteří místo spojky *si*, *jest-li* napsali *sic*, *takto*; v řeckém textě nemohla se proměna státi a všickni řečtí rkpp. čtou jednohlasně *šar*, *jest-li*. *Chci*, vece, a ukazuje vševládu svou nad životem a smrtí. Smysl tím rozličením čtení se rozlikuje, ač v *podstatě* odchodnost nepatrná jest. Čteme-li s vulgátou: *Takto chci, aby ostával až přijdu*, musíme *příchod* Páně slyšeti buď o příchodu Páně při tiché smrti Janově pro uvedení duše jeho do domova věčného, aby kde Pán jest i on byl 14, 3., aneb musíme jak jíní slyšeti příchod ten o zjevení jemu věci budoucích v apokalypse. Aneb se *příchodem* Páně rozumí příchod k soudu nad Jerusalemem Mt. 16, 28. Při prvním výkladě slovo *takto* značí toli co bez útrapného a úsilného úmrtí; *takto*, neukřižován, nerozdrásán, nýbrž cel a zachovale na těle. Při druhém a třetím výkladě slovo *takto* vůbec jenom k životu se táhne a značí: na živě: *Chci*, aby žil a přežil zkázu Jerusalema. Text řecký, jenž výmínečně čte: *Jest-liže chci, aby zůstal až přijdu*, může nejlépe také o příchodu k soudu slyšeti se, ana celá váha záleží na odmítnutí otázky Petrovy a na pokárání zvědavosti jeho: kdybych také volil ho zachovati až do druhého příchodu svého, což by tobě bylo po tom? Ty v tom nemůžeš nic změnití, aniž potřebí tobě o tom věděti. *Ty následuj mne*, o to jedině péči máje, aby ty oslavil mne úmrtím smrtí mé podobným. A na tom hlavitě důraz spoléhá, aby Petr *tutohle* péče nechaje o Jana, k tomu prohlédal, jakby Pána po mnohých letech došel stáří na kříži následoval. Chce Pán příklad dáti pro veškery časy, abychom nezbedně a všetečně nestarali se o to, jaké úmysly a záměry Bůh s tím neb oním účelem má, nýbrž abychom sami ke své povinnosti hleděli a jí pilní jsouce Boha oslavovali.

Jednak ta přitěmná slova Páně ku Petru pravená výkladu došla nešťastného a nekalého. Praví o tom sv. Jan: *Vyšla tedy řeč ta mezi bratry, že učeník onen neumře. A neřekl mu Ježíš: Neumře, něbrž: Tak chci, aby on ostával až přijdu, což tobě do toho?* Bratřími jmenuje křesťany; bratrská láska církev ovíví od té doby, co Christus Pán 20, 17. učeníky své bratřími nazval. Mnozí z křesťanů žijících za doby, když Jan evangelium spisoval, vykládali sobě slova Páně, že Jan do příchodu Páně druhého, ježž sobě v brzké době tušili 2. Thess 2, 17., na živě ostávati bude, nápotom Christu naproti jíti a oslaven býti máje 1. Thess. 4. 17. Sv. Jan, jak již výše dotknuto, nemohl toho bludného výkladu a své váze nechávati, něbrž musel mu podklad onen podkopati, aby snad lidé vidouce nápotom skutečně umíratí Jana, na víře své úhony nevzali. Tudy zamítá Jan ono vykládání slov těch, an vece: *Nepravil, že neumře, něbrž chci-li, aby ostal až přijdu, což tobě po tom?* Ostatně jsme o smrti Jana apoštola v úvodě mluvili a té legendy dotkli, podlé níž Jan v hrobě ustavičně dýchá, tak že hrob jeho pozdvihuje se dechem jeho a manna z hrobu jeho vyřínuje; symbolicky tím sladkost slov evangelia jeho a věkostálost lásky, již zastoupal, se naznačuje.

Co ještě následuje, jest přípisek těch apoštolů a učeníků Páně, na jejichž prosbu a modlitbu k Bohu učiněnou Jan byl evangelium to sepsal, jak jsme šířeji o tom v úvodě položili. Text vece: *To jest učeník ten, jenž svědčí o věcech těch a napsal věci ty a víme, že pravdivo jest svědectví jeho. Tyto věci, o kterých Jan dává svědectví, jsou všechny věci celého evangelia, jak ze souvisu s následujícími slovy patrné, a nemohou tedy se k jediným slovům těm posledním o smrti Janově potahovati. A víme, že věrno a pravdivo jest svědectví jeho; víme my ostatní apoštolé s ním spojení. Jiní to na samého Jana slyší, jakoby on sám svědčil o sobě a plurálu majestátného užíval způsobem tím, jak ho spisovatelé také svatí užívají, a jak ozvláště sluší na centrálně postavení apoštolů. Jiní slovo víme praví býti plurálem skromnosti, jímž spisovatelé znací, že s povědomím dokonalého s apoštoly obecenství mluví. Jsou to však slova*

apoštola Ondřeje a těch, jenž při spisování evangelia Janova přítomni byli.

Ještě ku konci jakoby předvídáním nějakým, že přijdou lidé, jenž v písmu všecko obsaženo býti řeknou, pro skromení a zrušení mylné a škodné domněnky takové přidávají se slova: *Jest mnoho jiných věcí, jež činil Ježíš, kteréž kdyby se podrobně vypisovaly, ani svět mním neobsáhl by napsovaných kněh o tom.* Hyperbola a nadsázka tu jest a chtějí slovy těmi dotčení světcové a svědkové říci ke své omluvě, že nelze všech věcí ode Pána činěných, jimiž očividně také nauky zahrnují, podrobně a obsírněji zaznamenati, anby toli kněh napsati se muselo, že by ani ve světě nesměstnaly se. A ovšem podrobné rozbírání, rozjímání, rozvažování slov Páně a skutků Jeho pro vyvýšenost jejich neskončeného vysvětlování by vymáhalo, an pravdiv jest výrok Job 11, 7. 8.: *Zda pochopuješ slápeji Božích? Bůh nad nebesa vyšším jest a hlubším nad propasti a delším nad míru země a širším nad šířkost moře.* Nadsazené tedy avšak pravé jest to mluvení; nadsázka se mírní slovem *mním*. Jiní mají za to, že zde Jan vniternou velikost měřídkem vnějším měří jak Am. 6, 10. Amasiáš Bethelský kněz k Jeroboamovi pravil: *Spikl se proti tobě Amos, země nemůže snésti řeči jeho, t. j. není dosti prostranna, nemohou se na ní směstnati, t. j. lidé zhola žádné chopnosti nemají a žádné vnímavosti pro slova Hospodinova od Amosa pravená. Leč na našem místě se slovo obsáhnouti nebóte o duchovním pochopování a pojímání, jak ze to slova knihy patrné jest. Mnoho v evangeliích vypuštěno. Tím s větší vroucností a pílí musíme to rozjímati, v mysl ukládati a v srdce ukořenovati, co evangelia naše obsahují, a při tom Ducha toho, jenž věje v písmě, prositi, aby nás uvedl do všeliké pravdy a nám dal posvětitivé pomoci své, abychom životem přivínutostí svou k těm pravdám osvědčovali. Čím více o nich přemýšlíme, tím sladší nám budte. Jest v evangeliích předivná krása Boží složená, jenž obveseluje každého, kdo s čistým milováním na ni patří. Tím milováním zahojme, stůjme na stráži, pronikajme myslí nebesa písma svatého a vstupujeme tím žebříkem ku Pánu, ku hlavě své, aby tam bylo srdce naše, kde jest přezádaný náš poklad.*